DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

İbn Hibbân

Sahîh

الإحسان في تقريب

صحيح ابن حبان

Ali bin Balabân el Fârisî

el-İhsân fî Takrîbi

Sahîhi İbn Hibbân

1

OCAK

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sahîh/el-İhsân fî Takrîbi Sahîhi İbn Hibbân

1. baskı – İstanbul

Cilt 1

Nisan 2022

Özgün adı: el-Müsnedü's-Sahîh ale't-tekâsim vel-envâ'

Yazarı: Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî (öl. 354/965)/ tertib eden: Ebu'l-Hasan Emîr Alâuddîn Alî b. Balabân b. Abdillâh el-Mısrî (öl. 739/1339)

Arapça neşir: Halil b. Me'mûn Şeyhâ yayım hazırlığı ile Dâru'l-Ma'rife tarafından, Beyrut 2004'de yayımlanmıştır.

İSBN: 978-605-4659-43-2

Tercüme: Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız ve Zekeriya Yıldız

Tashih ve Redaksiyon: Yusuf Özbek

Mizanpaj: Muhammet Özbek

Kapak: Edib Agagjyshi

Baskı: Milli Basımevi

Maltepe Mah. Davutpaşa Cad.

Güven İş Merkezi C-blok No. 201-202

Zeytinburnu/ İSTANBUL

Tel: 0212.5443409 Matb. Sertifika No: 48936

Sipariş ve Bilgi Edinme: www.ocakyayincilik.com,
www.hadisdeposu.com

GSM: 05353107416 (Yusuf Özbek)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sahîh İbn Hibbân

el-İhsân fî Takrîbi Sahîhi İbn Hibbân

Ebû Hâtim

Muhammed b. Hibbân (öl. 354/965)

Tertib Eden:

Emîr Alâuddîn Ali b. Balabân el-Fârisî ((öl. 739/1339)

Cilt 1

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İÇİNDEKİLER

(GİRİŞ BÖLÜMÜ) 119

Bâb: Allah'a Hamd İle Başlama 119

Kişinin Hacetine Ulaşmak İstediği Zaman Sözlerine Yüce Allah'a Hamd ile Başlamasının Gerekliliği 119

Kişiye, İşlerindeki Neticenin Kesik (Bereketsiz) Olmaması İçin İşlerinin Başlangıcının Yüce Allah'a Hamd Olmasının Emredilmesi 119

Sünnete ve Ona Nakil, Emir ve Yasaklama Yoluyla Taalluk Edene Bağlılık 120

Mustafa (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmetinin Fırkaları Arasında Olan Fırka-i Naciye'nin Vasfı 121

Kişiye Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Sünnetlerine Sarılmasının ve Bir Şeyi SüsleyipGüzelleştirseler Bile Kendini Bidat Ehlinden Sünneti Kabul Etmeyenlerden Korumasının Gerekliliği 123

Kişinin Kendisinde Gitmesi Gerektiği ve Dosdoğru Olanı Dışında Diğer Yolları Bırakmasının Gerekliliği 123

Yüce Allah'ı ve Seçkin Kıldığı Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) Seven ve İkisinin Emrini ve Rızasını Başkalarının Emir ve Rızasına Tercih Eden Kimsenin Cennette Mustafa (sallallahu aleyhi vesellem) ile Birlikte Olması 124

Kişinin Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Yolunda Gidip Bu Dünyada Kendisine Mubah Kılınan Bazı Şeylerden Uzak Durmayı Terk Etmesinin Gerekliliği Hakkında 125

Kişinin İşlerinde Sünnete Uymasının ve Sünnete Muhalif ve Zıt Olan Her Bidatten Uzak Durmasının Gerekliliği 125

Kurtuluşu Ancak Şevki Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Sünneti Olan Kişinin Hak Edeceğinin Tesbiti 126

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Sünnetlerinin Kendi İndinden Değil de Tümüyle Allah'tan Olduğunu Belirten Haber 127

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bütün Fiil ve Kavillerinde Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Sünnetinden Uzak Durmanın Yasaklanışı 128

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmetine Dinleri Konusunda Kendisine İhtiyaç Duyacakları Şeyleri Kavli ve Fiili Olarak Emrettiğinin Beyanı 128

"Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Emrettiği Şey, Ancak Hitabının Zahiriyle Anlaşılacak Şekilde Açıklanmış Olması Halinde Caiz Olur" Diyen Kişinin İddiasını Çürüten Haber 129

Emir ve Yasaklarında Allah'a ve Resûlüne İtaat Eden Kişinin Cenneti Hak Edeceği Hakkında 131

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Yasakladıklarının ve Emrettiklerinin Ümmetine Güçleri Nispetinde Farz Olduğunun ve Bundan Geri Durmalarının Caiz Olmadığının Beyanı 132

Yasaklamaların Kaçınılmaz Olduğu ve Mendup Olduğu Yönünde Delil Olmadıkça Ona Uymak Gerektiğinin Beyanı 133

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) "Size Yasakladığım Şeyler" Sözüyle Dünya İşlerini Değil de Din İşlerini Murad Ettiği Hakkında 134

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "Yapmanızı Emrettiğim Şeyleri Elinizden Geldiği Kadar Yapın" Buyruğunun: "Size Dünyalık Bir Şey Değil de Din Konusunda Bir Şey Emrettiğim Şeyleri (Elinizden Geldiği Kadar Yapın)" Mânâsında Olduğu Hakkında 135

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Sünnetlerine Uymayan veya Yanlış Ölçülerle ve (Kişinin Ayağını) Kaydıran Yeni Buluşlarla Sünnete İtiraz Eden Kimsenin İmandan Yoksun Olması 136

Çökmüş Tevillerle Sünnete İtiraz Eden ve Onu Kabulü Tenkit Eden Kimsenin Bidat Ehlinden Olduğuna Delalet Eden Haber 137

Kişinin Müslümanların İşlerinde Allah'ın ve Onun Resulü'nün İzin Vermediği Bir Şey İhdas Etmesinin Yasaklanışı 138

Kitab İle Sünnetten Referans Almayan Her Dini Hükmün Kabul Edilmeyip Reddedileceği Hakkında 139

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sahih Olmadığını Bildiği Halde Mustafa'ya (sallallahu aleyhi vesellem) Bir Şey (Söz/Fiil) İsnâd Edenin Cehenneme Girmeyi Hak Etmesi Hakkında 139

Bilerek Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Aleyhinde Yalan Söylemenin Cehenneme Girmeyi Gerektirmesi 141

Mustafa (sallallahu aleyhi vesellem) Adına Yalan Söylemenin En Büyük Yalan Sayılması 141

VAHİY KİTABI 142

Hadis İlminde Derinliği Olmayanın, Önceki Âişe Hadisine Aykırı Olduğunu Zannettiği Haber 144

Mustafa (sallallahu aleyhi vesellem)'in Kendisine Vahyin İndiği Hıra Mağarasında İnzivada Kaldığı Süre 145

Allah'ın Seçkini'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Vahiy İndiğinde Meleklerin Durumu 146

Vahiy İndiğinde Sema Ehlinin Durumu 147

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e Vahyin İnişi 148

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Vahiy İnerken Onu Biran Önce Almak İçin Acele Etmesi 149

Yüce Allah'ın Bir Seferde Tam Olarak İndirmediği Bir Âyet Olduğunu İddia Edeni Çürüten Haber 150

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in Kur'ân'dan İnen Bir Âyeti Başka Bir Âyetten Sonra Yazılmasını Emretmesi 151

Yüce Allah Dünyadan Çıkarıp Cennetine Sokana Kadar Seçkin Kulundan (sallallahu aleyhi vesellem) Vahyin Kesilmediği Hakkında 152

İSRÂ (MİRAÇ) KİTABI 154

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Gecenin Bir Bölümünde Burak'a Binerek Onun Üzerinde Beytü'l-Makdis'e Gidişi 154

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Üzerine Binmek İstediğinde Bunun Burak'a Ağır Gelmesi 155

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İsrâ Sırasında Cibril'in Burak'ı Kayaya Bağlaması 155

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Beytü'l-Makdis'e Yürütülmesi 156

İnsanlardan Bir Âlim İçin Önce Zikredilen Mâlik b. Sa'sa'a Hadisine Aykırı Gibi Görünen Haber 161

Mustafa (sallallahu aleyhi vesellem)'in Mezarında Namaz Kılan Hz. Musa'yı Gördüğü Yer 161

Mustafa (sallallahu aleyhi vesellem)'in İsrâ Gecesinde Gördüğü Musa, İsa ve İbrâhîm Peygamberleri Anlatması 166

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in "Sen Fıtrata Yönlendirildin, denildi" Sözüyle Bunu Söyleyenin Cibril Olduğunu Kasdettiği Hakkında 167

İsra Gecesinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Gördüğü, Amel Etmeksizin Sadece Sözlerine Güvenen Hatipler Hakkında 168

İsra Gecesinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Cennette Gördüğü Ömer b. el-Hattâb'a Ait Köşk Hakkında 168

Kureyş İsrâ Olayını Yalanladığında Yüce Allah'ın Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e Beytü'l-Makdis'i Göstermesi Hakkında 169

İsrâ Olayının Rüyada Değil de Bizzat Görerek Yaşandığı Hakkında 170

Mustafa (sallallahu aleyhi vesellem)'in Rabbini Gördüğü Hakkında 170

Hz. Âişe'nin, İbn Abbâs'ın Söylediklerini En Büyük İftira Olarak Nitelendirmesi 172

Hadis Ashâbına Kıyamete Değin İlahi Yardımın Olacağı Hakkında 175

Müslümanlarda Halefin Seleften Sünnetleri Dinlemeleri Hakkında 175

Kişinin Çokça İlim Dinlemesinin ve Ondan Öğrendikleriyle Amel Etmesinin Müstehab Olması 176

Kişiye Onlara Güvenir Endişesiyle Sünnetleri Ezberlemek Dışında Yazmasının Yasaklanması 176

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Ebû Şâh İçin Dinlediği Hutbesini Yazdırmasının ve Abdullah b. Amr'a Hadislerini Yazması İçin İzin Vermesinin Delili 177

Hadislerini Başkalarına Ulaştıran Kimselere Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Yaptığı Dua 178

Ümmet-i Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) Sahih Hadis Ulaştıran Kimseye Allah'ın Rahmet Etmesi 178

Bu Faziletin (Bir Hadisi) İşitip (Ezberledikten Sonra) Onda Bir Değişiklik Yapmadan İşittiği Şekilde Bir Başkasına Ulaştıran Kimseye Ait Olduğu Hakkında 179

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Sahih Sünnetini İşittiği Gibi Başkalarına Ulaştıran Kimsenin Kıyamet Gününde Yüzünün Ağaracağı Hakkında 180

Yüce Allah'ın Yaratıkları Yerine Bilgisini Kendine Has Kıldığı Bazı Şeyler 180

Dünya İşlerinde Âlim Olup Onlarla Meşgul Olmanın, Âhiret İşlerinde İse Cahil Olmanın Yasaklanması ve Cahil Kalmaya Sebep Olabilecek Şeylerden Sakınmak 181

Müslüman Kişiye Kur'ân'ın Müteşabih Âyetlerini Araştırmasının Yasaklanışı 182

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e "Bilmediklerinizi Onu Bilenlere Havale Edin" Sözünü Söylemeye İten Sebep 183

Allah'ın Kitabı Hakkında İnsanlarla Tartışmanın Yasaklanması ve Böyle Yapanlardan Uzak Durmanın Emredilmesi 184

Taleb Edeni Kıyamet Gününde Cehenneme Sokacağı Öngörülen İlim 185

Kelam ve Kaderiyye Ehli ile Oturmanın, Onlarla Münazara ve Tartışma Açmanın Yasaklanması 186

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Ümmetini Münafıkla Tartışmaya Girmekten Sakındırması 186

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kişinin Yüce Allah'tan Faydalı İlim İstemesinin Gerekliliği —Yüce Allah Bizi ve Her Müslümanı Bununla Rızıklandırsın— 187

İstiaze Konusu İçinde Zikrettiğimiz Gibi Kişinin (Faydalı İlim İsterken Duasına) Bazı Belli Şeyleri de Eklemesinin Müstehab Olması 188

Dünyada İlim Talep Etme Yolunda Giden Kişiye Yüce Allah'ın Cennetin Yolunu Kolay Kılması 188

Yaptıklarından Hoşnut Oldukları İçin Meleklerin İlim Taliplerinin Üzerlerine Kanatlarını Germeleri 189

Halis Niyetle Bir İlim Meclisine Sığınan Kimseye Yüce Allah'ın Cehenneme Karşı Eman Vermesi 189

İlim Talep Eden ve İlim Öğreten Kişinin Allah Yolunda Cihat Eden Kişi ile Bir Kılınması 190

Daha Önce de Zikretmiş Olduğumuz Gibi Fazilet Sahibi Âlimlerin Vasıfları 190

Yüce Allah'ın İradesinin Dinde Fakih Olan Kişiyi Dünya ve Âhirette Hayırlı Kılması Yönünde Olması 192

Kendine Verilen Hikmeti İnsanlara da Öğreten Kimseyi Kıskanmanın Mubahlığı 192

Dinde Anlayışlı Olmanın Yanında Güzel Ahlâklı Kimselerin İnsanların En Hayırlıları Sayılmaları 193

Müşriklerin Hayırlı Olanlarının Derin Anlayışa Sahip Oldukları Taktirde İslam'a Girdiklerinde de Hayırlı Kimseler Olacakları Hakkında 193

Kişinin Geriye Bıraktığı En Hayırlı Şeyin İlim Olduğu Hakkında 194

İlim ve Din Erbabının Küçük Hatalarını Görmezden Gelmenin Emredilmesi 194

Müslümanların İşlerinde İhtiyaç Duydukları İlmi Saklayanın Kıyamette Cezayı Hak Etmesi 195

Dinleyenlerin Kaldıramayacağı Bilinen Hususlarda İlmi Saklamanın Mubahlığına Delalet Eden Haber 196

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ona Saygı ve Hürmetin Azalmaması Açısından Kişinin Hadisleri Zincir Gibi Peş Peşe Sıralamayı Terk Etmesinin Müstehab Olması 198

Kişinin İstenilen Şeye Kendisiyle Methediliyor Olsa Bile Kinayeli Olarak Cevap Vermesinin Mubah Olduğu Hakkında 199

Âlimin İlmiyle Lafazanlığı Terk Etmesi ve Her Haliyle Yüce Allah'a Karşı Gereksinim Duyma Halinde Olması İcap Ettiğine Delalet Eden Haber 199

Âlim Kişinin Soru Soran Kişiye Benzetme ve Kıyas Yoluyla Soru İle Cevap Vermesinin Mubah Olduğuna Delalet Eden Haber 200

İlimden Sorulan Kişinin Soran Kişiye Hemen Cevap Vermemesi Halinde Muaf Tutulmasının Caiz Olduğuna Delalet Eden Haber 201

Âlime Bir Şey Sorulması Halinde Bir Müddet Cevap Vermeyip Sonra Soruyu Sorana Cevap Vermek ile Başlamasının Mubah Olması 202

Âlim Kişinin, Öğrencilerine Öğretmek İstediği Meseleleri Kendilerine Sormasının ve Onları da Soru Sormaya Teşvik Etmesinin Mubah Olduğuna Delalet Eden Haber 203

Bazen Mustafa'ya (sallallahu aleyhi vesellem) Kendisinden Sonra Hasıl Olacak Olsa Bile Bunların Hükmünü Ümmetine Bildirmek Maksadıyla Bazı Durumların Kendisine Arz Edildiğine Delalet Eden Haber 204

Öğrenen Kişinin Bildiği İlimde, Âlime İtiraz Etmesinin Mubah Olduğuna Delalet Eden Haber 204

Kişinin Bildiği Bir Şeyi (Muhatabını) Alaya Almadan Sormasının Mubah Olması 205

Kişinin Allah'ın Dininde Üzerinden Alınan ve Başlatmakta Göz Yumulan Şeyleri Yüklenmeyi Terk Etmesi Gerektiği Yönündeki Haber 205

Kişinin Bildiğini Söylemekte Niyetinin Güzel Olması Halinde Bildiğini Söylemesinin Mubah Olduğuna Delalet Eden Haber 206

Hak Yola veya Sapkınlığa Davet Eden ve Bu Davetine İcabet Edilen Kimsenin Hükmü 207

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Âlimin Allah'ın Kullarını Ümitsizliğe Düşürmemesi Gerektiği Hakkında 208

Âlimin Yüce Allah'ın Kitaplarını Derlemesinin Mubahlığı 209

Tam Olarak Öğretemese de Allah'ın Kitabını Öğretmeye Teşvik 209

Özellikle Fitneler Çıktığında Allah'ın Kitab'ını Öğrenip İçindekilere Göre Hareket Etmenin Gerekliliği Hakkında 211

İnsanların En Hayırlısının Kurân'ı Öğrenip Öğretenin Olduğu Hakkında 211

Kur'ân'ı Öğrenmenin Yanında Ona Sahip Çıkmanın Emredilmesi 212

Kişinin Kendisine Verilen Yüce Allah'ın Kitabı'nda Teganni Etmemesinin Yasaklanması 212

Kendisine Kur'ân İle İman, ya da İkisinden Biri Verilmiş Olanın Durumu 213

Kur'ân'a Sarılanın Sapmayacağı Hakkında 213

Kur'ân'a Tâbi Olanın Doğru Yolda, Onu Terkedenin İse Dalalette Olduğunun Tesbiti 214

Kur'ân'ın Amellerinde Onu Rehber Edineni Cennete, Amelleri Terk Ederek Arkasına Atanı da Cehenneme Sürdüğü Hakkında 215

Kendisine Kitab Verilip Onunla Gece Gündüz Amel Edeni Kıskanmanın Mubahlığı 215

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in "Gece Gündüz İnfak Eden" Sözüyle Tasaddukta Bulunmayı Kasdettiği Hakkında 216

Hulefa-i Râşidîn ve Sahabenin Büyüklerine Abdest ve Namazın Bazı Hükümlerinin Gizli Kalmadığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber 216

İMAN KİTABI 218

Bâb: Fıtrat 218

Zikredilen Üç Şeyin Arasına "Veya" İbaresinin Eklenmesi 218

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in "Allah Onların Ne Yapacaklarını En İyi Bilendir" Sözünü "Her İnsan Fıtrat Üzere Doğar" İfadesinden Sonra Söylediğini Belirten Haber 222

"Sizin de En Hayırlı Olanlarınız Müşriklerin Çocukları Değiller mi" Hadisinin Söyleniş Nedeni 223

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Müşriklerin Çocuklarını Öldürme Yasağının "Onlar da Onlardandır" Sözünden Sonra Söylendiğini Belirten Haber 225

Sünnet İlmine Önem Vermeyen ve Sünnete Muhalif İlimlerle Uğraşanlara Daha Önce Zikrettiğimiz Hadislerle Çeliştiği İzlenimi Veren Haber 226

Bâb: Sorumlu (Mükellef) Kılma 227

Yüce Allah'ın Kullarını Güç Yetiremeyecekleri Şeylerden Mükellef Tutmaması 227

"Dinde Zorlama Yoktur" Âyetinin Nüzul Sebebi 228

Yüce Allah'ın Nafile Kıldığı Bir Farzın Sonradan Farz Kılınabilmesi, Bu Şekilde Baştan Farz Olan Bu Şeyin Nihayetinde Farza Dönmesi 229

Kişiden Sorumluluğu Kaldıran, Aleyhinde Bir Şeyin Yazılmamasına Sebep Olan Şeyler 230

Önceki İki Hadis Üzerinden Sorumluluğu Düşen Kişilerin Yaptıkları İyiliklerin Değil Sadece Yaptıkları Kötülüklerin Yazılmayacağına Dair Yaptığımız Yorumu Doğrulayan Haber 231

Yüce Allah'ın, Dile Getirilmesi Helal Olmayan Şeyleri İçinden Geçirmekten Dolayı Kişiyi Sorumlu Tutmaması 232

Sahih Hadisler ve Anlamları Konusunda Derin Bilgiye Sahip Olmayanlara Zikrettiğimiz Söz Konusu Duygunun Saf İman Olduğu İzlenimi Veren Haber 233

Kendilerine İnanmadıktan ve Reddettikten Sonra Kişinin Kalbine Şeytan Kaynaklı Vesveselerin Düşebilmesinin Caiz Olması 234

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Dile Getirmedikten Sonra Kişinin İçine Söz Konusu Şeylerin Düşmesi ve Bunları Düşünmesinin Aynı Hükümde Olması 234

Şeytan Vesvese Verdiğinde Allah'ın Vahdaniyetini ve Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Risaletini İkrar Etmenin Emredilmesi 235

Bâb: İmanın Fazileti 236

Amellerin En Faziletlisinin Allah'a İman Olduğu Hakkında 237

(Üstteki) Ebû Zer Hadisinde Geçen Ve'nin Bağlaç Değil Sonra Anlamında Olduğu Hakkında 237

Bâb: İmanın Farz Olması 238

İman İle İslam'ın Aynı Anlamda İki İsim Oldukları Hakkında 242

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Buradaki İfadesinin Genel Olsa da Kastının Özel Olduğuna, Bütün İnsanları Değil de Bazılarını Kastettiğine Delâlet Eden Haber 246

İnsanlardan Bir Âlime İslam ile İmanın Aralarında Fark Olduğu İzlenimi Veren Haber 247

İki Şahadeti Birlikte Yapanın Mümin Olarak Nitelendirilmesi 249

İmanın Yüksek ve Alçak Cüzler İle Şubelerden Oluştuğu Hakkında 249

Bütün Şubeleriyle Birlikte İslâm İle İmanın Vasfı 254

Hadiste Derinliği Olmayanlara İmanın Sadece Dil İle İkrar Olduğu ve Amel Olmadan da Olabileceği İzlenimi Veren Haber 256

Bu Hadisin Henüz Hükümlerin İnmesinden Önce Mekke'de İslam'ın Başlangıcında Yaşandığını İddia Eden İmamlarımızdan Birinin Kavlini Çürüten Haber 256

Âlimlerden Birine İmanın, Allah'ın Vahdâniyetini İkrârdan İbaret Olduğu, İtaatlerin İmanın Şubelerinden Olmadığı İzlenimi Veren Haber 258

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in "Allah'ın Bir Olduğunu Kabul Edip, Ondan Başka Tapılan Şeyleri İnkar Ederse" Sözünün Açılımı 258

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Zikri Geçen İbn Abbâs ile İbn Ömer Hadislerinde Geçenlerin Dışında İki Emin Muhammed ile Cebrail'in Hükmüyle Belirlenen İmanın Diğer Cüzleri ve Şubeleri 260

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Getirdiği Her Şeye İman Etmek Hakkında 262

Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) Getirdiği Her Şeye İmanın Yanında Amel de Edilmesi Hakkında 263

İmanın Bazı Cüzlerini Yerine Getiren Kimseye Mümin Denilmesi 264

İmanın Cüzlerinden Bazısını Yerine Getiren Kimseye Mümin Denilmesi 265

İmanın İkrarı Gerektiren Cüzlerinden Bazısını Yerine Getiren Kimseye Mümin Denilmesi 266

İmanın Marifeyi Gerektiren Cüzlerinden Bazısını Yerine Getiren Kimseye Mümin Denilmesi 266

Can ve Mallardan Yana Kendisinden Emin Olunan Kimseye Mümin Denilmesi 267

İmanın Bütün Olduğu ve Artıp Eksilmeyeceğini İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber 267

Müslümanlarda İmanın Aynı Olduğunu ve Artmayıp Eksilmeyeceğini İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber 268

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), "Gidin ve Kalbinde Hardal Tanesi Ağırlığında İman Bulunan Kişileri Çıkarın" Sözünde Bildirilen Çıkarılmanın, Kalbinde Kırât Ağırlığında İman Bulunan Kişilerin Çıkarılmasından Sonra Gerçekleşmesi 269

Cennetliklerin Üzerlerine Su Dökmesiyle Kömür Halindeyken Beyazlaşan Cehennemlikler Hakkında 270

İmanın Eksilme ve Kemâl Olmaksızın Aynı Hâl Üzere Kaldığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber 271

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bir Fiilde İsimlendirmenin Zâhire Göre Değil de Kemâlden Uzaklaşmaya Göre Yapıldığını Gösteren Bir Diğer Haber 271

Arapların Bir Konuda Kemâle Yakınlığına veya Uzaklığına Göre Bir Şeyi İsimlendirmesi 272

Arapların Bütünün Bir Bölümünü de Bütünün İsmiyle Zikredebileceğini Gösteren Bir Başka Haber 273

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), "O Mümin Biridir" Sözünü, Arapların Bütünün Bir Bölümü İçin Tüm Vasıflarını Taşımasa Dahi Bütünün İsmini Kullanmasına Göre Söylemiş Olması 274

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in "İman Yetmiş Küsur Bâbdır" Sözüyle Yetmiş Küsur Şubesi Olduğunu Kastetmesi 274

İmanını Eksiltecek Fiillerde Bulunan Kişiye Mümin Denilememesi 275

Bu Hadislerin, İsimlendirmenin Kemâlden Uzaklaşmaya Göre Yapıldığı Anlamına Geldiğine Delâlet Eden Haber 276

Bu Hadisleri Arapların Bir Konuda Kemâle Yakınlığına veya Uzaklığına Göre Bir Şeyi İsimlendirmesi Üzerinden Anlamamız Gerektiğine Dair Söylediğimizi Doğrulayan Haber 276

Diğer Müslümanların Elinden ve Dilinden Yana Güvende Oldukları Kimseye Müslüman Denilmesi 277

Diğer Müslümanların Dilinden ve Elinden Yana Güvende Oldukları Kimsenin En Üstün Müslümanlardan Olması 278

Borca ve İhanete Bulaşmadan Hiç Bir Şeyi Allah'a Ortak Koşmadan Ölen Kimsenin Cennete Girmeyi Hak Etmesi 278

Allah'ın Birliğine Şahadet Edenin Cehennemden Kurtulup Cenneti Hak Etmesi 279

Allah'ın Vahdâniyetine Kalpten İnanarak Şahitlik Edenlerin Cenneti Hak Etmesi, Kalpte İhlas Olmadan Sadece Dille Yapılan Şehadetin Cenneti Hak Ettirmemesi 280

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Belirtildiği Gibi Kalbindeki Yakîn İle Vefat Eden Kimsenin Cenneti Hak Etmesi 281

Allah'ın Vahdâniyetine Şehadetin Yanında Mustafâ'nın da (sallallahu aleyhi vesellem) Peygamberliğine Şehadet Edenlerin Cenneti Hak Edebilmesi 282

Allah'ın Vahdâniyetine ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Peygamberliğine Yakîn ile Şehadet Edenlerin Cenneti Hak Edebilmesi 283

Zikrettiğimiz Yakîn İle Şehadet Edenlerin ve Bu Hâl Üzere Ölenlerin Cenneti Hak Edebilmesi 283

Ölüm Anında Söz Konusu Sözü Söyleyenlerin Amel Defterini Yüce Allah'ın Nurlu Kılması 284

Yüce Allah'ın Daha Önce Belirtildiği Şekilde Kendisine Kavuşanı İki Âlemde de Sağlam Tutması Hakkında 285

Vasfedilenlere Ek Olarak Cennet İle Cehennemi İkrar Edip Hz. İsa'ya da İman Edenin Cenneti Hak Etmesi 285

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem), Kendisinin Risâletine Şahadet Edene Dua Etmesi ve Etmeyene Beddua Etmesi 286

Allah'ın Birliğine Şahadetle Birlikte Peygamber ve Resulleri de Tasdik Edenlere Verilecek Cennet Dereceleri 286

Cenneti Her Hâlükarda Herhangi Bir Amelde Bulunmadan Sadece İkrârda Bulunanların Değil, İmanın Söz Konusu Şubelerinin Gereklerini Yerine Getiren ve Diğer Bedeni İbadetleri Yapan Kişilerin Hak Edebilmesi 287

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmetinden Allah'a Şirk Koşmamış Olanların Şefaati Hak Etmeleri 289

Cennetin Allah'a İman Eden ve Bunun Gereklerini Yerine Getiren Kişiye Takdir Edilmesi 290

Allah'a Şirk Koşmadan Ruhunu Teslim Edenin Cenneti Hak Etmesi 291

Yüce Allah'ın Cennette Bir Müslümanı Katili Olan Ancak Sonradan Tövbe Edip Müslüman Olan Kafir İle Bir Araya Getirebilmesi 293

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yüce Allah'ın, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Allah'a İman Edene Dek İnsanlarla Savaşmayı Emretmesi 293

Hayırlı ve Faziletli Âlimlerden Olsa Bile Bazen Kişinin Bir Konuya Vakıf Olamaması ve Kendisinden Daha Üstte Olan Birinin Buna Vakıf Olması 294

Kişinin Allah'ı İkrarının Yanında Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Risaletine Şahadet Etmekle Malını ve Canını Koruma Altına Alması Hakkında 295

Kişinin Ancak Söz Konusu İki Şehadeti Etmekle ve Farzları Yerine Getirmekle Canını ve Malını Koruma Altına Alabilmesi 296

Kişinin Sadece İki Şehadeti Dille Söylemesiyle Değil Mustafâ'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Yüce Allah'tan Getirdiği Her Şeye İman Edip Onlarla Amel Etmesiyle Canını ve Malını Koruma Altına Alabilmesi 297

Duyana, Şehadet Etmiş Bir Şekilde Yüce Allah'a Kavuşan Kişinin Hiçbir Durumda Cehenneme Girmeyeceği İzlenimi Veren Haber 297

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) "Bu Sözler Cehenneme karşı Ona Perde Olurlar" Sözünde Kastedilen Kişilerin Cehennemi Gerektirecek Bir Günah İşlememiş ve Allah'ın Affına Nail Olamamış Kimseler Olması 299

Yüce Allah'ın Bazı Durumlarda Kendisini İhlasla Tevhîd Etmiş Olanlara Cehennemi Haram Kılması 299

Yüce Allah'ın Kalbinde En Alt Şubesi de Olsa İmanın Şubelerinden Birini Taşıyan Kişiye İhsanda Bulunup Onu Ebedi Kalacak Şekilde Cehenneme Sokmaması 301

Yüce Allah'ın, Günahlarına Kefaret Olacak İyilikleri Bulunmasa da İki Şehadeti Etmiş Olmasına Dayanarak Dilediği Kulunu İhsanıyla Bağışlayabilmesi 302

Yüce Allah'ın, Şirk Koşmamış Birinin Kendisine Yönelik Olan Tüm Günahlarını İhsanıyla Bağışlayabilmesi 303

Yüce Allah'ın Ehl-i Kitabdan Müslüman Olana İki Sevap Vermesi 303

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yüce Allah'ın İyi Bir Müslümana, Yapacağı İyiliklerin Sevabını Fazlasıyla Vermesi 304

Bâb: Müminlerin Özellikleri 305

Kendilerini Allah'a Yaklaştıracak Konularda Müslümanların Birbirlerine Destek Olmalarının Emredilmesi 306

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Dayanışmada Müminleri Binaya Benzetmesi 306

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem), Birbirlerine Göstermeleri Gereken Şefkat ve Merhamet Konusunda Müminlere Yaptığı Benzetme 307

Kendisi İçin Sevdiğini (Din) Kardeşi İçin de Sevmeyene Mümin Denilmemesi 307

Kendisi İçin İstediği Şeyi Kardeşi İçin İstemeyen Kişiye Mümin Denilmemesinin Hakikî İman Bakımından Olması, Kardeş İçin İstenen Şeyden Kastın da Sadece Hayırlı Şeyler Olması 308

Birbirini Allah İçin Sevmeyene Mümin Denilmemesi 308

Bir Topluluğu Sırf Allah İçin Sevenin İmanın Tadına Varması 309

Müslümanın Müslüman Kardeşine Yönelik İfa Etmesi Gereken Haklar 310

Müslümana Benzeyen Ağaç 312

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem), Yediğinin de Bıraktığının da Temiz Olması Bakımından Mümini Arıya Benzetmesi 314

Birini Tekfir Edenin Kesinlikle Kafir Olacağı Hakkında 315

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in "İkisinden Biri Küfre Girmiş Demektir" Sözünün Açıklaması 315

Bâb: Şirk ve Nifak 316

Allah'a Ortak Koşanın Kesin Olarak Cehenneme Girmeyi Hak Etmesi 316

İslam'ın Şirkin Zıddı Olduğuna Delalet Eden Haber 316

Allah'a Ortak Koşmanın Zulüm Olarak Nitelendirilmesi 317

Cüzlerinden Birini Yapana Münafık Nitelemesinde Bulunmak 318

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Zikredilen Şıklar Dışında Üç Kez Cuma Namazına Gelmeyene Nifak Nitelemesinde Bulunmak 320

İkindiyi Güneş Şeytanın İki Boynuzu Arasındayken Kılmak Suretiyle Geciktirene Nifak Nitelemesinde Bulunmak 320

İkindi Namazını Güneş Sararıncaya Dek Geciktirene Münafık Nitelemesinde Bulunmak 321

Güneş Sararıncaya Dek Geciktirilerek Kılınan İkindi Namazının Münafıkların Namazı Diye Nitelenmesi 322

Münafığın Müslümanlarla Muâşereti 323

Bâb: Yüce Allah'ın Sıfatları 324

Mahlûkatta Bulunan ve Eksikliğe Delâlet Eden Herhangi Bir Vasfın Yüce Allah'a Nispet Edilmesinin Caiz Olmaması 326

Böylesi İfadelerin Zahiri Anlamıyla Değil İnsanların Günlük Konuşmalarında Yaptığı Gibi Benzetme ve Temsil Babından Kullanılması 328

Böylesi İfadelerin Hakîki ve Gerçek Anlamıyla Değil İnsanların Günlük Konuşmalarında Yaptığı Gibi Benzetme ve Temsil Babından Kullanılması 329

İYİLİK VE İHSAN KİTABI 331

Bâb: Doğruluk ve İyiliği Emredip Kötülükten Nehyetmek 331

Yüce Allah'ın, Dünyada Doğruluktan Ayrılmayanı Katında Sıddıklardan Yazması 331

Dünyada Doğruluktan Ayrılmayanın Cennetleri Girmesinin Umulması 332

Kişiye Yaşantısında Doğruluğu Alışkanlık Edinip Yalandan Uzak Durmasının İcab Etmesi 332

İnsanlar Hoşlanmasa da Doğru Sözlü Olmanın Gerekmesi 333

İnsanları Öfkelendirse de Allah'ın Rızasına Ulaşmaya Çalışan Kimseden Yüce Allah'ın Hoşnut Olması 333

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yaratıklarının Öfkesine Rağmen Kişiye Allah'ı Hoşnut Etmesinin Gerekmesi 334

Kendisini Tehlikeye Atmadıkça Kişinin Gördüğü ya da Bildiği Çirkin Bir İşe Karşı Hakkı Söylemekten Suskun Kalmasının Yasaklanışı 334

Dünyada Siyasi Otoritenin Yanında Hakkı Söylemek Sayesinde Kişinin Kıyamette Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Havz'ına Varabilmesi 335

Dünyada Siyasi Otoritenin Yanında Hakkı Söylemek Sayesinde Kişinin Kıyamette Allah'ın Rızasını Kazanmasının Umulması 336

Valilerin Yalanlarını Tasdik Edenin Kıyamet Gününde Havz'a Varamayacağı Hakkında 337

Valilerin Zulümlerine Yardım Edip Onların Yalanlarını Tasdik Edenin Kıyamet Gününde Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Havz'ına Varamayacağı Hakkında 338

Yapan Kimsenin Kıyamet Gününde Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Havz'ına Varamayacağı İçin Valilerin Zulümlerine Yardım Edip Onların Yalanlarını Tasdik Etmenin Yasaklanışı —Bu Durumdan Allah'a Sığınırız— 339

Kişinin Valilerin Yalanlarını Tasdik Edip Onların Zulümlerine Yardımcı Olmasının Yasaklanışı 339

Kişinin Valilerin Yalanlarını Tasdik Edip Onların Zulümlerine Yardımcı Olmak İçin Yanlarına Girmesinin Ağır Vebali 340

Allah'ın ve Resûlü'nün İzin Vermediği Söylemleri Olan Valilerin Yanına Girenin Allah'ın Öfkesini Hak Etmesi 341

Kınama Değil de Nasihat Amacı Taşıdıktan Sonra Kişinin Dinî ve Dünyevî Konum Olarak Kendisinden Üstte veya Altta veya Eşit Olanlara İyiliği Emretmesinin Müstehab Olması 342

Yüce Allah'ın İyiliği Emredene, Yapanın Ecrinden Eksiltmeden Onun Sevabının Aynısını Vermesi 345

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Allah Düşmanı Kafirlere Karşı Allah'ın Yardımını Hak Edebilmek İçin İslam Yurdunda İyiliği Emretme ve Kötülükten Nehyetmenin Gerekliliği 346

Haramların Helal Kılındığı Durumlarda Kişinin Kıskanç Davranması 347

Yüce Allah'ın Kıskanmasının Âdem Oğullarınınkinden Fazla Olması 347

Yüce Allah'ın Kıskançlığının Daha Fazla Olduğu Şey 347

Allah'ın Sevdiği ve Sevmediği Kıskançlıklar 348

Allah Rızası Dışında Öfkelenmeyen Kişilerin Allah'ın Öfkesinden Yana Emin Olması 349

Allah'ın Sınırlarına Riayet Eden ile Bu Sınırları Aşan Kişilerin Durumu 349

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Allah'ın Sınırlarına Riayet Eden İle Bu Sınırları Aşan Kişileri Denizde Gemiye Binen Kişilere Benzetmesi 351

Kişiye Allah Rızası İçin İyiliği Emredip Kötülükten Nehyetmesinin Sadaka Olarak Yazılması 352

İmkanları Olmasına Rağmen İyiliği Emredip Kötülükten Nehyetmeyen Topluluğun Genel Bir Azaba Maruz Kalması 352

Zarar Vermelerinden Emin Olunamayan Yöneticilerden Ziyade Halkın Geneline İyiliği Emredip Kötülükten Nehyetmenin Müstehab Olması 353

Masiyetleri Gücü Olduğu Halde Değiştirmeyenlerin Yüce Allah'ın Cezalandırmasına Maruz Kalması 354

Saldırganca Olmadan Kişinin (Dinen) Çirkin Olan Bir Şeyi Diliyle Yasaklamasının Caizliği 354

Azabın Genel Olarak Gelmemesi İçin Kötülük ve Zulüm Baş Gösterdiğinde Bunu Bilenlerin Onu Değiştirmesinin Gerekliliği 355

Fazilet ve İlim Ehlinden Olsa Bile Kişinin Âyetlerin Tevilinde Hata Edebilmesi 356

Kişinin Gördüğü ve Bildiği (Dinen) Çirkin İşleri Nehyetmesi 356

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bâb: Taatler (Salih Ameller/Dindarlık) ve Sevabı 358

Dünyada Her Taati (Salih Ameli) İşleyenin Cennette Çağrıldığı Bir Kapısının Olması 358

Taatlerin Kunût Adıyla Zikredilmesinin Caizliği 359

Kişinin Hayırlı Ameller İşlemeye Kendini Alıştırmasının Gerekliliği 359

Kişinin Allah'a Şükrünü Sadece Sözle İfadeyle Yetinmeyip Bedeni Taatlerle de Yapmasının Müstehablığı 360

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in İnsanların Gözü Önünde Terk Ettiği Salih Amelleri 360

Bazı Salih Amelleri Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Terketme Nedeni 361

Özellikle Musibet Sonrası Gelen Nimetlere Karşılık Kişinin Şükrünü Bedeni İtaatlerle Yerine Getirmesinin Gerekliliği 361

Yüce Allah'ın, Rabbine Şükrettiği Taktirde Oruç Tutmayana da Tutanın Sevabını Vermekle İhsanda Bulunması 364

Kişinin Farz İbadetleri İle Nafile İbadetleri Eda Etmesi, Bunun Yanında Kendi Nefsine ve Çoluk Çocuğuna Yönelik Görevlerini Yerine Getirmesinin Gerekliliği 365

Zikredildiği Şekilde Sünnete Muhalif Davranan Kişinin Uyarılması 366

Kişinin Nafile İbadetlerinden Cihadın Yerini Tutanlar 367

Kişinin Övülme Beklentisi Olmadan Sadece Üzüntüsünü Belirtmek Niyetiyle Yapmaya Muvaffak Kılındığı Taatleri Açıklamasının Mubah Olması 367

Kişinin Nafile İbadetleri Eda Etmesinin Yanında Kendi Nefsine ve Çoluk Çocuğuna Yönelik Görevlerini Yerine Getirmesinin Gerekliliği 368

Taatlerde Aşırıya Kaçmanın ve Yasaklardan Kaçınmanın Müstehaplığı 369

Kişinin Taatlere (Salih Amelleri İşlemeye) Devam Etmesinin Müstehaplığı 369

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Allah'a En Sevimli Olan Taatlerin, Kişinin Az da Olsa Devamlı Yaptıkları Olması 370

Zilhicce'nin On Gününde Taatlerde Daha Fazla Çaba Göstermenin Müstehaplığı 370

Zilhicce ile Ramazan Ayının Fazilette Eşit Sayılmaları 371

Allah'ın Kendisine İtaat İçin Çalışacak Kimseleri Her Zaman Çıkarması 371

Kişinin Kendi Zamanındaki Salihlerin Yaptıkları Amelleri Yapmaya Çalışmadan Onların Yaptıklarıyla Yetinmemesinin Gerekliliği 372

Taat İle Allah'a Bir Karış veya Bir Arşın Yaklaşmaya Çalışan Kişiye Allah'ın ve Mağfiretinin Bir Kulaçtan Daha Yakın Olması 372

Gayr-ı Müslimlerin Yaptıkları Salih Ameller İçin Hayır İbaresinin Kullanılması 373

Müslüman Olmayanların Dünyada İşledikleri Salih Amellerin Onlara Ahirette Fayda Sağlayamayacağı Hakkında 374

Kafirin Dünyada İken Salih Amelleri Çok Olsa da Bunların Ona Ahirette Yarar Sağlayamayacağı Hakkında 374

Cahiliye Halkının Soyları İçin Kullandıkları Hayır İfadesinden Ne Kastedildiği 375

Öncesinde Allah'ın Sevmediği Yasaklardan Birini İşlemiş Olsa Dahi Kişinin Hemen Taate Yönelmesinin Gerekliliği 376

Kişinin Kendisini Allah'a Yaklaştıracak Amellere Başvurmadan Sadece Takdire Tevekkül Etmemesinin Gerekliliği 377

Kişinin Emredilenleri Yapıp Yasaklananlardan Kaçınmadan Sadece Allah'ın Takdirine Tevekkül Etmemesinin Gerekliliği 378

Kişinin Herhangi Bir Mazerete Sığınmadan Emredilenleri Yapıp Salih Amelde Bulunmaya Çalışmasının Gerekliliği 379

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "Herkese Ameli Kolaylaştırılmıştır" Sözünün Allah'ın Ezeli İlminde Kişiye Yapması Takdir Edilen Hayır veya Şerrin Kolaylaştırılması Anlamında Olması 380

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Son Amellerinin de Salih Olmasını Allah'tan İstemeden Kişinin Yaptığı Salih Amellere Güvenmemesinin Gerekliliği 380

Kişinin Amelinin Başına Değil Sonuna İtimad Edilmesi Gerekir 381

Ölümünden Önce Salih Amel İşlemesine İmkan Tanınan Kimsenin, Hakkında Hayır Murad Edilmiş Kişi Olması 381

Onun İçin Hayır Murad Ettiğinin Bir Göstergesi Olarak Yüce Allah'ın Müslümana Ömrünün Sonunda Salih Amel Yapma İmkanı Vermesi 382

Kişiye Ölümünden Hemen Önce Yapması Takdir Edilen Salih Amelin, Onun Ailesi İle Komşuları Tarafından Sevilmesine Sebep Olması 382

Taate Yönelik Kişide Görülen Gevşeklik Zamanlarında Ümitsizliğe Kapılmama Gerekliliği 383

Kişinin Allah'ın Rahmetinden Ümit Kesmemesi, Bunun Yanında Amelleri Çok Olsa da Tamamen Allah'ın Geniş Merhametine Tevekkül Etmemesi 383

Kişinin Allah'ın Rahmetinden Yana Tamamen Ümidi Kesmemesi Gerektiği Gibi Tamamen Ümitsizliği Bırakıp Rahmete Bel Bağlamamasının Gerekliliği 384

Kişinin Emredilen Şeyleri Eda Ederken de Yasaklanan Şeylerden Sakınırken de Allah'a Güvenmesinin Gerekliliği 385

Amellerde Ölçülü Davranmak ve Tamamen Amellere Güvenmemek 386

Kişinin Amelleri Parmakla Gösterilecek Şekilde Abartıya Kaçmadan Ölçülü Bir Şekilde Yapmasının Gerekliliği 386

Âhirette Kurtuluş Amellerin Çokluğuna Değil, Allah'ın Geniş Rahmetine Bağlı Olduğu İçin Taatlerde Mutedil Olma Gerekliliği 387

Taatleri Sabah, Akşam ve Gece Vakti, Ama Ölçülü Bir Şekilde Yapmak 387

Kişinin Nefsine de Hakkını Vererek Mutedil Bir Şekilde Taatleri Yapması Gerektiğinin Emredilmesi 388

Taatler Konusunda Kişinin Nefsine Gücünden Fazlasını Yüklememesi İçin Tanınan Ruhsatları Kullanmasının Gerekliliği 390

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kişinin Taatler Konusunda Nefsini Zorlamaması İçin Yüce Allah'ın Tanıdığı Ruhsatları Kullanmasının Gerekliliği 390

Kişinin Taatler Konusunda Ölçülü Davranıp Nefsine Gücünden Fazlasını Yüklememesinin Müstehab Olması 391

Kişinin Taatler Konusunda Mutedil Olup Nefsine Gücünden Fazlasını Yüklememesinin Emredilmesi 391

Kişinin Elinden Geldiği Kadarıyla Taatte Bulunup Sonuçlarından Yana Ümitvâr Olmasının Gerekliliği 392

Kişinin Taatlerde Mutedil Olup Nefsine Gücünden Fazlasını Yüklememesinin Gerekliliği 393

İbadetlerin Rivayet Edilen Faziletine Aldanmanın Kınanması 393

Âhirette İçlerinden Birisi Sayesinde Kurtulma Ümidiyle Kişinin Her Türden Hayrı Yapmasının Müstehaplığı 394

Âhirette Kurtuluş Ümidiyle Gizli ve Açık Halinde İbadete Devam Etmenin Gerekliliği 400

Yüce Allah'a Kavuşmayı Sevebilmesi İçin Kişinin Ahvâlini Islah Etmesinin Gerekliliği 401

Allah'ın Bir Kula Yönelik Sevgisinin Akıl ve Din Bakımından Üstün Olanların da Onu Sevmesine ve Değer Vermesine Sebep Olması 401

Gök ve Yer Ahalisinin Yüce Allah'ın Sevdiği Kulu Sevmesi 402

Taate Yönelik Söz Konusu Sevginin Kişiye Henüz Dünyada İken Verilen Bir Müjde Olması 403

İnsanların Kişiyi Övmesinin Ona Henüz Dünyada İken Verilmiş Bir Müjde Olarak Sayılması 403

Yüce Allah'ın Müslümanlardan Sevdiği Kişiyi Hayır ve Şer Olarak Amellerini Katlamak Suretiyle Övmesi 404

Fasıl: Yüce Allah'ın Kendisine İtaat Eden Kullarına Duyularla Vasfedilemeyecek Şeyler Hazırlaması 404

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yüce Allah'ın Müminlere Dünyada İşledikleri Amellerin Sevabını Âhirette Vermeyi Vaad Etmesi 405

Kişinin Yaptığında Allah'ın Güvencesinde Olacağı Hasletler 407

Kişiye Yaptığında Cennetleri Hak Ettiren Hasletler 407

Tümü veya Bazıları Yapıldığında Kişiyi Cennet Ahalisinden Kılan Hasletler 408

Kişinin Gizlice Yaptığı Ancak Kendi İsteği Dışında Açığa Çıkan Bir Amele Yüce Allah'ın Hem Gizli, Hem de Açıktan Yapılmış Gibi İki Sevap Yazması 409

Taatle Allah'a Yakınlaşmaya Çalışan İtaatkâr Kişiye Allah'ın Mağfiretinin Her Zaman Daha Yakın Olması 410

Yüce Allah'ın Mümine Yaptığı Kötülüklerde Olduğu Gibi İyiliklerinin de Karşılığını Dünyada Vereceği Hakkında 411

Bir İyiliğin Kişinin Geçmişteki Günahlarını Silmesinin Umulduğuna Delalet Eden Haber 411

Yüce Allah'ın Bir İyilik Yapana Karşılık Olarak On İyilik, Bir Kötülük Yapana Bir Kötülük Yazması 412

Yüce Allah'ın Yapmak İstediği Kötülükten Vazgeçene Karşılık Olarak İhsanıyla Bir İyilik Yazması 413

Yüce Allah'ın Bir Kötülük Yapmaktan Vazgeçene Karşılık Olarak Bir İyilik, Bir Kötülük Yapana Bir Kötülük Yazması ve Tövbe Ettiği Taktirde Onu da Silmesi 414

Allah İçin Bir Kötülüğü Yapmaktan Vazgeçene Bir İyilik Sevabı Yazılması 414

Yüce Allah'ın İyilik Yapmak İsteyip Yapmayana Bir İyilik Sevabı, Yapana İse Yaptığının On Katı Sevap Yazması 415

Yüce Allah'ın Yaptığı Bir İyilikten Dolayı Kişiye Dilerse On Katından Fazlasını Yazması 416

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yüce Allah'ın Âhir Zamanda Allah'a ve Resûlü'ne İtaat Yolunda Amel Eden Kimseye Aynı Şeyi Yapan Elli Kişinin Sevabını Vermesi 417

Büyük Günahların Küçük Nafilelerle Bağışlanacağına Delalet Eden Haber 418

Yapma İmkanı Varken Yasaklardan Kaçınan Kişinin Geçmiş Günahlarının Bağışlanmasının Umulması 418

Bâb: İhlas ve Gizli Ameller 419

Gizli de Olsa Hiçbir Şeyin Allah'a Gizli Kalmaması Dolayısıyla Kişinin Kalbini Kötü Düşünce ve Niyetlerden Korumasının Gerekliliği 420

Kişinin Özellikle Sonuçları Bakımından Allah'a Yaklaşmak İçin Yaptığı Amellerde Niyet ve İhlasını Islâh Etmesinin Gerekliliği 422

Kişinin Kendisini Allah'a Yaklaştıracak Şeylere Vermesinin Gerekliliği 422

Kişinin Nefsi ve Malından Ziyade Kalbi ve Ameliyle Meşgul Olmasının Gerekliliği 423

Dünyadayken Amelini Allah İçin Yapmayan Kişinin Âhirette Bunun Sevabını Alamaması 423

İhlasın Müslüman Kişinin Müslüman Değilken Yaptığı Kötülükleri Silecek Kadar Faydalı Olması, Nifak Varken Kişinin Salih Amellerinin Kendisine Fayda Vermemesi 424

Kişinin İçini Temiz Tutması ve Değersiz Gördüğü Hatalardan Uzak Durması 424

Kişinin Çok İtaatle Elde Edemediği Dereceleri İçini ve Kalbini Temiz Tutarak Elde Edebilmesi 425

Çok Nafileler ve Amellerde Çabalama Yerine Kişinin Vasfedilen Şeyleri Kazanmasını Sağlayan Hasletler 426

Vasfedilen Şeyleri Yapanın Müslümanların Hayırlısı Sayılması 426

Kişinin Riyazete ve Gizli Amellere Devam Etmesinin Gerekliliği 426

Kişinin Yalnızken Kendine Sahip Çıkmasının Gerekliliği 427

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kişinin İnsanların İçindeyken Allah'ın Hoşlanmadığı Şeyleri Yapmaması Gibi Yalnızken de Yapmamasının Gerekliliği 428

Amellerinde Allah'a Ortak Koşanın Âhirette Bunların Sevabından Yoksun Olması 429

Kişinin Amelinde Allah'a Ortak Koşması 429

Dünyada Riyakârlık Yapıp Amellerini Teşhir Edenin Âhirette Bunların Sevabından Yoksun Olması 430

Amelinde Riyakârlık Edenin Kıyamette Cehenneme İlk Gireceklerden Olması 431

Bâb: Anne-Babanın Hakkı 434

İlimde Derinliği Olmayana Oğulun Malının Babasına Ait Olacağı İzlenimi Veren Haber 435

Kişinin Ebeveynine Sövmesinin Yasaklanış Nedeni 436

Küfrün Bir Türü Olması Dolayısıyla Kişinin Anne-Babasından Yüz Çevirmesinin Kınanması 437

Kişinin Babasından Yüz Çevirmesinin Küfrün Bir Türü Sayılması Dolayısıyla Atalardan Yüz Çevirmenin Yasaklanışı 442

Babasından Başkasının Babası Olduğunu İddia Edenin Cennete Giremeyişi 448

Müslümanken Kendisini Babasından Başkasına Nisbet Edene Yüce Allah'ın Cenneti Haram Kılması 449

Zikredilen İki Fiili İşleyenlere Allah'ın ve Meleklerinin Lanet Etmesi 449

Hayatta İken Anne Babası Ölen Kişinin Ebeveynine Yapacağı İyilik 450

Kişinin Anne Babasını Sevindirmesinin Nafile Cihadın Yerini Tutması 451

Kişinin Anne-Babasına İyilikte Bulunmayı Allah Yolunda Cihada Tercih Etmesinin Müstehab Olması 451

Kişinin Anne-Babasına İyilik Yolunda Cihad Etmesinin Onlara İyilikte Mübalağa Etmesi Anlamında Olması 452

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Anne Babaya İyiliğin Nafile Cihaddan Üstün Olması 452

Kişinin Nafile Cihad Yerine Anne-Babasına İyilikte Bulunmasının Gerekliliği 453

İyilerin Mertebesine Ulaşmak İçin Kişinin Anne-Babasına İyilikte Mübalağa Etmesi 453

Anne Babaya İyilikte Aşırı Gitmek Sayesinde Kişinin Cennete Girmesinin Umulması 454

Dinen Fesada veya Akrabalık Bağını Kesmeye Sebep Olmadıktan Sonra Babanın Emriyle Kişinin Karısını Boşamasının Müstehab Olması 454

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in İbn Ömer'e Babasına İtaat İçin Karısını Boşamasını Emretmesi 455

Allah'ın Öfkesini Gerektiren Bir Durum Olmadığında Kişinin Müşrik Olan Ebeveynine İyilikte Bulunmasının Müstehaplığı 455

Kişinin Anne Babasının Hoşnutluğu Sayesinde Allah'ın Rızasını Kazanmasının Umulması 456

Babaya İyilikte Mübalağa Bâbında Kişinin Vefatından Sonra Babasının Arkadaşlarına İyilikte Bulunmanın Müstehab Olması 457

Ölen Babanın Arkadaşlarını Ziyaret Etmenin Kabrinde Olan Babayı Ziyaret Etmeden Sayılması 458

Kendisine İyilik Yapmak Konusunda Annenin Babaya Tercih Edilmesi 458

Günah Olan Bir Şey İstenmedikten Sonra Anneye İyiliğin Babaya İyiliğe Tercih Edilmesi 459

Anne Babası Hayatta Olmayan Kişinin Teyzesine İyilik Yapmasının Müstehaplığı 459

Bâb: Akrabalık Bağlarını Kurmak ve Bunu Koparmak 460

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Vefat Ettiği Hastalığı Sırasında Ümmetini Akrabalık Bağlarını Kurmaya Teşvik Etmesi 460

Akrabalık Bağlarını Koruyanın Diğer İbadetleri İle Birlikte Cennete Girmeyi Hak Etmesi 460

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Akrabalık Bağlarını Gözeten Kişiye Güven İçinde Bir Yaşam ve Rızıkta Bereket İhsan Edilmesi 461

Akrabalık Bağlarını Gözeten Kişiye Güven İçinde Bir Yaşam ve Rızıkta Bereketin İhsan Edilmesinin Ancak Takva İle Gerçekleşmesi 462

Akrabalık Bağının Kendisini Kesenlere Karşı Allah'a Sığınması, Allah'ın Bu Bağı Kesenlerden Rahmetini Keseceğini Bu Bağı Gözetenleri de Gözeteceğini Bildirmesi 463

Akrabalık Bağının, Kendisini Kesen ve Gözetmeyeni Allah'a Şikayet Etmesi 464

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in "Akrabalık Bağları Rahman'dan Bir Daldır" Sözüyle, Onun Yüce Allah'ın Rahman İsminden Türemiş Olduğunu Kastetmesi 464

Akrabalık Bağının Daha Önce Zikredildiği Şekilde Şikayette Bulunmasının Dünyada Değil Kıyamette Gerçekleştiği Hakkında 465

Sıla-i Rahimde Geçen Vâsıl Sözcüğü 465

Kızları Konusunda Allah'tan Korkarak Onları Güzel Bir Şekilde Yetiştiren Kimsenin Cenneti Hak Etmesi 466

Bu Sevaba Nail Olmak İçin Yetiştireceği Süre 466

Cehennemden Kurtulup Cennete Girmek Ümidiyle Çocuklarına İyilikte Bulunmak 467

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Koparılmış Olsa da Akrabalık Bağı Konusundaki Vasiyeti 468

Koparılmış Akrabalık Bağını Tekrar Kurana Yüce Allah'ın Yardımı 468

Kadının Müslüman Olmasını Arzuladığı Müşriklerden Biriyle Akrabalık Bağı Kurmasının Mubahlığı 470

Kişinin Müslüman Olmasını Arzuladığı Müşriklerden Bir Akrabasıyla Bağ Kurmasının Mubahlığı 470

Akrabalık Bağını Koparanın Cennete Girememesi 471

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Akrabalık Bağını Koparana Uhrevi Cezanın Dünyadayken Gelmesi Beklentisi 471

Akrabalık Bağını Koparana Yüce Allah'ın Uhrevi Cezasını Dünyadayken Vermesi 472

Bâb: Merhamet 472

Kişinin Allah'ın Rahmetini Umarak Müslümanların Çocuklarına Merhamet Etmesinin Emredilmesi 472

Müslümanların Büyüklerine Saygı ya da Küçüklerine Merhameti Terketmenin Yasaklanışı 473

Kişinin İnsan Oğlunun Küçüklerine Acımasının Müstehaplığı 473

Yetimlere Bakan Kimsenin Onların İşlerinde Adaletli Olup Haksızlıktan Kaçındığında Cennete Girmeyi Hak Etmesi 474

Yüce Allah'ın, Kullarından Merhametli Olanlara Rahmet Etmesi 474

Rahmetin Ancak Cennetlik Kimselerde Bulunduğuna Delalet Eden Haber 475

Kişiye Allah'ın Rahmetini Umarak Müslümanların Çocuklarına Merhamet Etmesinin Emredilmesi 476

Müslümanların Büyüklerine Saygı, Küçüklerine İse Merhamet Göstermenin Emredilmesi 476

Dünyada İken İnsanlara Merhamet Etmeyenin Allah'ın Rahmetinden Yoksun Kalması 477

Rahmetin Ancak Bedbaht Olanlarından Çekilip Alınması 477

Dünyada Kullarına Merhamet Etmeyene Yüce Allah'ın Âhirette Merhamet Etmemesi 478

Bâb: Güzel Ahlâk 478

İnsanlara Güzel Yüzle Birlikte Yumuşak Muamele Etmenin Emredilmesi 478

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kişinin, Sıkıntı Çıkarmayan, Yumuşak, Yakınlık Gösteren ve Kolaylaştıran Biri Olduğunda Cehennemden Çıkmasının Umulması 479

Allah'ın Sevmediği Şeyleri İşlemeden Zamanındaki İnsanları İdare Etmenin Yüce Allah Tarafından Sadaka Olarak Yazılması 480

Yüce Allah'ın Müslüman Kardeşine Söylediği Güzel Sözü Kişiye Sadaka Olarak Yazması 480

Müslümana Söylenen Güzel Sözün Malında Cömertlik Yapmanın Yerinde Sayılması 481

Yüce Allah'ın, Müslümanın Diğer Müslüman Kardeşinin Yüzüne Gülümsemesini Sadaka Olarak Yazması 481

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Güzel Sözü Hurma Ağacına, Kötü Sözü İse Ebucehil Karpuzuna Benzetmesi 482

Takva İle Güzel Ahlakın İnsanları En Fazla Cennete Sokan Hasletler Olması 483

Güzel Ahlaklı Kimselerin İnsanların En Hayırlıları Olması 483

Güzel Ahlakın, Kişiye Dünyada Verilen En Üstün Haslet Olması 484

Ahlakı En Güzel Olanların Müminlerin En Mükemmelleri Sayılmaları 484

Kişinin Güzel Ahlâkı Sayesinde Gündüzlerini Oruç, Gecelerini İbadetle Geçirenin Sevabını Elde Etmesi 485

Kişinin Mizân'ında En Ağır Gelecek Şeyin Güzel Ahlâk Olması 485

Kulların Allah'a En Sevgili Olanı ile Kıyamette Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e En Yakın Olanın, En Güzel Ahlâklı Olanları Olması 486

Kişinin Dünya ve Âhirette Asaletiyle Elde Edemediği Faydayı Güzel Ahlakıyla Elde Edebilmesi 486

Uzun Ömürlü Olan Kimsenin Ahlâkını Güzelleştirmesinin Müstehaplığı 487

Güzel Ahlâklı Olanın Kıyamet'te Mustafa'ya (sallallahu aleyhi vesellem) Konum Olarak Yakın Olacağı Hakkında 487

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Dünyada Güzel Ahlâklı Olanın, İnsanlar İçinde Allah'a En Sevgili Kimseler Olması 488

Bâb: Affetme 489

Kişiye Kötülüğe Karşı Kötülükle Karşılık Vermeyip Affetmesinin Gerekmesi 489

Kişinin Kendisine Karşı Çıkan veya Eziyet Eden Kimseden Nefsi İçin İntikam Almamasının Müstehaplığı 490

Bâb: Selamı Yayıp Yemek Yedirmek 490

Konuşmasını Güzelleştirip Selamı Veren Kimsenin Cenneti Hak Etmesi 491

Müslümanlar Arasında Selamı Yaymakla Selamete Ulaşılması 492

Müslümanların Selam Verirken Tokalaşmalarının Mubahlığı 492

Müslüman Kardeşine Tam Olarak Selam Verene Haseneler Yazılması 492

Bir Topluluğun Meclisine Gelip Otururken ve Yanlarından Kalkarken Onlara Selam Vermenin Emredilmesi 493

Kişiye, Bir Topluluğun Meclisine Ulaştığında ve Yanlarından Döndüğünde Selam Vermesinin Emredilmesi 494

Bir Topluluğun Meclisine Gelen ve Oradan Namaz İçin Kalkan Kimseye Onlara Selam Vermesinin Emredilmesi 494

İlk Selam Veren Olarak Azınlığın Çoğunluğa, Yürüyenin Oturana ve Bineklinin Yürüyene Selam Vermesinin Emredilmesi 495

Yürüyen İki Kişiden Diğerine İlk Selam Verenin Allah Katında Daha Üstün Olması 495

Âilesinin Yanına Girerken Selam Veren Müslümanın Ölmesi Halinde Allah Tarafından Cennete Sokulması, Yaşaması Halinde de Kendisine Yetecek Kadar Rızık İhsan Edilmesi 496

Ehl-i Kitaba Önce Selam Vermek İçin Çaba Göstermenin Yasaklanışı 496

Müslümanın Azınlık Tebanın Selamını Almasının Mubahlığı 497

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kişinin Ehl-i Kitabın Verdiği Selama Karşılık Vermesinin Vasfı 498

Kişinin Güzel Söz ve Yemek Yedirmek Sayesinde Cenneti Hak Etmesi 498

Yemek Yedirmek ile Selamı Yaymanın Müslümanlıktan Sayılması 499

Yemek Yedirmenin İmandan Olduğuna Delalet Eden Haber 500

Rahman'a İbadetinin Yanında Yemek Yedirip Selamı Yayan Kimsenin Cennete Girmesinin Umulması 500

Diğer İbadetlerin de Eşliğinde Selamı Yayan ve Yemek Yedirenin Cennete Girmeyi Hak Etmesi 501

Yüce Allah'ın Yemek Yediren, Gece Namazına Devam Eden ve Selamı Yayan Kimse İçin Hazırladığı Odaların Vasfı 501

Bâb: Komşu 502

Kişinin Komşusunu Rahatsız Etmekten Kaçınmasının İmandan Sayıldığına Delalet Eden Haber 502

Yüce Allah'ın Komşunun Hakkına Önem Atfetmesi 502

Kişinin Cennetlere Girmek Umuduyla Komşularına İyi Davranmasının Müstehaplığı 503

Çorbanın Suyunu Bol Yaptıktan Sonra Komşulara İkram Etmenin Emredilmesi 503

Kişinin Çorbasından Komşularına İsraf Etmeden ve Cimrilik Yapmadan Kepçelerle Dağıtması 504

Kişinin Komşusunun Tahtasını/Direğini Kendi Duvarına Oturtmasına Engel Olmasının Yasaklanışı 504

Müminlerin Davranış Biçimlerinden Olduğu İçin Komşuları Rahatsız Etmenin Yasaklanışı 505

Yüce Allah'ın, Müslüman Kardeşinin Kusurunu Örten Kimseye Diri Diri Toprağa Gömülen Kızı Diriltmiş Sevabı Vermesi 505

Allah Katında Komşuların Hayırlısının, Dünyada Komşusuna Karşı İyilik Yapan Kimsenin Olması 506

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Arkadaşların ve Komşuların En Hayırlısı 507

Kişiye Komşusunun Eziyetine Sabretmesinin Gerekmesi 507

Fasıl: İyilik ve İhsan 508

Kişinin Müslümanlara Güleryüz Göstermesinin İyilik Sayılması 510

Kişinin Elinden Geldiği Kadarıyla Kötülük Sonrası İyilik Yapmasının Gerekliliği 510

Kişinin İyi Biri Olduğuna Delalet Eden Gösterge 511

Kişinin İyi ya da Kötü Biri Sayıldığına Delalet Eden Şey 511

İnsanlardan Hayrı Umulan ve Kötülüğünden Emin Olunan Kimsenin Hayırlı Olarak Addedilmesi 512

Hem Kendine, Hem Başkalarına Karşı İnsanların En Hayırlısı ya da En Kötüsü 512

Yolunu Kaybetmiş Birine Yolu Gösterme ve Görmeyen Birine Yardımcı Olmanın Kişi İçin Sadaka Sayılması 513

Yöneticinin Yanında Bir Kardeşinin Sıkıntısının Giderilmesine Vesilen Olan Kişiyi Yüce Allah'ın Sırat'tan Geçirmesi 514

Çözümü Elinde Bulunduran Kişilerin Yanında İnsanların İhtiyaçlarının Karşılanması İçin Aracı Olmak 514

Kişinin Müslümanların İhtiyaçları İçin Çaba Sarfetmesinin Müstehaplığı 515

Yüce Allah'ın, Dünyada İken Müslümanların İhtiyaçlarını Giderenlerin İhtiyaçlarını Görmesi 515

Yüce Allah'ın, Dünyada Müslümanları Sıkıntıdan Kurtaran Kimsenin Kıyamet Günündeki Sıkıntılardan Kurtarması 516

Kişinin Başkalarına Aynısını Yapıyor Olsa da Özellikle Güçsüz Olanla İlgilenip Yardımcı Olmasının Müstehablığı 517

Müslümanların Yolundan Onları Rahatsız Eden Bir Şeyi Oradan Kaldıranın Bağışlanmasının Umulması 517

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Müslümanların Yolundan Onları Rahatsız Eden Bir Şeyi Oradan Kaldıranı Allah'ın Mağfiret Etmesinin Umulması 518

Zikredilen Kimsenin, Yoldaki Dikeni Oradan Kaldırmaktan Başka İyiliği Olmayan Biri Olması 518

Bu Fiili İşleyen Adamın Geçmiş ve Gelecek Günahlarının Bağışlanması 519

Müslümanlara Zararı Dokunan Bir Şeyi Ağaçlardan ya da Bahçelerden Kaldıran Kişinin Bağışlanmasının Umulması 519

İmandan Sayıldığı İçin Kişinin Müslümanların Yolundan Gelen Geçeni Rahatsız Eden Bir Şeyi Gidermesinin Müstehaplığı 520

Yüce Allah'ın Her Susuz Kalan Canlıya Su İçiren Kimseye Sevap Vermesi 521

Susuz Kalmış Dört Ayaklı Hayvanlara Su Veren Kimsenin Cennetlere Girmesinin Umulması 521

Dört Ayaklı Hayvanlara İyilikte Bulunmanın Âhirette Günahlara Kefaret Olacağına Delalet Eden Haber 522

Kişinin Dört Ayaklı Hayvanlara İyilik Yapmaktan Geri Durmasının Yasaklanışı 522

Âhirette Kurtuluş Vesilesi Olma Ümidiyle Dört Ayaklı Hayvanlara İyilik Yapmanın Müstehaplığı 524

Bâb: Nezaket/ Kibarlık 525

Yüce Allah Sevdiği İçin Kişinin İşlerinde Nezaket Göstermesinin Müstehaplığı 525

İşlerinde Nezaket Olmayanın Hayırdan Yoksun Sayılması 525

Yüce Allah'ın Sert Kişilikli Kimselere Yapmadığı Yardımı Nezaket Sahiplerine Yapması 526

Nezaketin Nesneleri Süslemesi, Zıddının İse Kirletmesi 526

Kişinin Dünya ve Âhiretinin Süsü Olması Hasebiyle Her Şeyde Nezaket Sahibi Olmanın Emredilmesi 527

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kişinin Tüm İşlerinde Nezaketi Elden Bırakmaması 527

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Müslümanların İşlerini Nezaketle Halleden Kimseye Yaptığı Dua ve Aksini Yapanlara Ettiği Beddua 528

Bâb: Dostluk ve Sosyal İlişki 528

Kişiye Sadece Salihlerle Arkadaşlık Kurmasının ve Onlardan Başkasına İnfakta Bulunmamasının Emredilmesi 528

Kişinin Salih Kimseler Dışındakilerle Dostluk Kurmasının ve Yemek Yedirmesinin Yasaklanışı 529

Amellerinin Aynısını Yapamasa da Kişinin Salih Kimseleri Sevmesinin Cennette Onlarla Birlikte Olmasını Sağlayabilmesi 529

Salihler ve Benzer Kişilerden Bereket Umulmasının Müstehaplığı 530

Kişinin Dindar ve Âkil Yaşlı Kimselerle Bereket Umarak Dostluk Kurmasının Müstehaplığı 531

Kişinin Takva ve Fazilet Sahibi Kimselerle Dostluk Kurup Onlara Yemek Yedirmesinin Müstehaplığı 532

Müslümanlar İçinden Aykırı Olanlar Bir Yana Salihler ve Dindarlar ile Sosyal İlişki Kurmanın Emredilmesi 532

Kişinin Dünyada Sevdiği İle Cennetlere Girmeyi Ümit Etmesi 533

Bu Soruyu Soran Kimsenin Allah'ı ve Resûlü'nü Sevdiğini Haber Vermesi 534

Müslümanın Bir Topluluğa Karşı Sevgisindeki Niyetine Göre Allah Tarafından İyi ya da Kötü Karşılık Verilmesi 534

Mânâsını İdrâkten Mahrum Kaldıkları İçin Muattila'nın Hadis Âlimlerini Tenkit Etmesine Sebep Olan Haber 535

Müslüman Kardeşini Daha Fazla Sevenin Daha Üstün Olması 536

Kişinin Müslüman Kardeşine Düzenbazlık ve Hile Yapmasının Yasaklanışı 536

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kişinin Müslüman Kardeşi Aleyhine Karısını ve Kölesini Kışkırtmasının Yasaklanışı 537

Kişinin Allah İçin Sevdiği Kimseye Bunu Söylemesinin Müstehaplığı 537

Kişiye (Din) Kardeşine Onu Allah İçin Sevdiğini Bildirmesinin Emredilmesi 538

Birbirlerini Allah İçin Sevenlerin O'nun Sevgisini Hak Etmeleri 539

İnsanların Korku ve Üzüntü İçinde Bulundukları Kıyamet Gününde Birbirlerini Allah İçin Sevenlerin Durumu 539

Yüce Allah'ın Kıyamet Gününde Kendi Gölgesinden Başka Bir Gölgenin Bulunmadığı Bu Yerde Onun Rızası İçin Birbirlerini Sevenleri Gölgelendirmesi 540

Allah Rızası İçin Birbirleriyle Oturup Ziyaretleşenlerin Allah'ın Sevgisini Hak Etmeleri 541

Müslüman Kardeşini Ziyaret Eden Kimsenin Allah'ın Sevgisini Hak Etmesi 542

Allah İçin Birbirlerine Nasihat Eden ve İmkanlarını Seferber Edenlerin Allah'ın Sevgisini Hak Etmeleri 543

Kitab ve Sünnete Göre Sakıncalı Olmayan Hususlarda Kişinin Müslüman Kardeşinin Kalbini Kendi Tarafına Çekmesinin Müstehaplığı 545

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Salih Arkadaşı, Eline Geçmese de Kokusunun Üzerine Sindiği Attara Benzetmesi 546

Üç Kişilik Müslüman Grubundan İki Kişinin Diğerini Dışlayıp Gizlice Konuşmalarının Yasaklanışı 546

İki Müslümanın Üçüncü Şahsı Dışlayarak Aralarında Konuşmalarının Yasaklanışı 547

Müslümanlardan İki Kişinin Diğer İki Kişiyi Dışlayarak Aralarında Konuşmalarının Caiz Olduğuna Delalet Eden Haber 547

Müslümanların Meclisleri 549

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Meclisler Dar Geldiğinde, Birinin Diğerini Kaldırıp Yerine Oturmaması İçin Genişletilmesi 549

Kişinin Kaldırdığı Bir Kimsenin Yerine Oturmasının Yasaklanışı 550

Kişinin Kalktıktan Sonra Geri Döndüğünde Aynı Yere Oturmayı Herkesten Fazla Hak Etmesi 550

Oturan Kimsenin Sol Tarafına Yaslanmasının Mubahlığı 550

Topluluğun Allah'ı Zikretmeyip Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e Salavat Getirmeden Dağıldıkları Meclisin Kıyamet Gününde Kendileri İçin Pişmanlık Olması 551

Cennete Girse Dahi Söz Konusu Pişmanlığın Kişiyi Bırakmaması 551

Topluluğa Allah'ı Zikretmeden Meclisten Dağılmalarının Yasaklanışı 552

Kalkılacağı Zaman Söylenmesi Halinde Hayırlı Bir Meclis İse Meclisteki Son Söz Sayılan, Boş Şeylerin Konuşulduğu Bir Meclis İse de Kişiye Kefaret Olan Söz 552

Boş Sözlerin Konuşulduğu Mecliste Söz Konusu Sözü Söyleyen Kişinin Allah Tarafından Bağışlanması 553

Bâb: Yolda Oturma 554

Zikredilen Hususun Doğruluğunu Bildiren İkinci Haber 554

Müslümanların Yolunda Oturanların Yapmaları Gereken Hasletler 555

Fasıl: Aksıranı Teşmît Etmek ("Yerhamukellah" Demek) 555

Hapşıran Kimseye, Allah'a Hamd Ederse Ne Denir? 555

Hapşıran Kimse, Teşmît Edildiğinde Ne Karşılık Verir? 556

Hapşıran Kimse Allah'a Hamdetmez ise Teşmît Edilmemesinin Mubahlığı 557

Hapşıran Kimse, Allah'a Hamd Etmezse Teşmît Edilmez 557

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Yanında Hapşıran İki Kişinin Durumu 558

Hapşıran Kimsenin İlk Hapşırmasından Sonra Teşmît Edilip Hapşırma Devam Ettiğinde Teşmîtin Yapılmaması 558

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bâb: Uzlet (İnzivaya Çekilme) 559

İnsanlardan Uzakta Yaşamanın Allah Yolunda Cihaddan Sonra Amellerin En Faziletlisi Olması 559

İnzivaya Çekilerek Yapılan İbadetin Fazilet Sıralamasında Allah Yolunda Cihaddan Sonra Gelmesi 560

Koyunu İle Beraber Yalnız Yaşayarak Kendini İbadete Veren Kimsenin, İnsanları Eliyle ve Diliyle Rahatsız Etmeyeceği İçin Zikredilen Sevabı Kazanması 561

RAKÂİK (Kalbi İncelten Hususlar) KİTABI 562

Bâb: Hayâ (Utanma Duygusu) 562

Kişiye Şeytanın Ona Yasak Olan Şeyleri İşlemeyi Güzel Göstermesinin Yanısıra Utanma Duygusuna Sahip Olmasının Gerekmesi 562

Utanma Duygusunun, Zikredildiği Gibi Şubelerden Oluşan İmanın Bir Cüzü Sayılması 563

Bâb: Tövbe 564

Pişmanlığın Tövbe Sayıldığına Delalet Eden Haber 564

Günahlarının Bağışlanması Umuduyla Kişinin İşlediği Kusurlardan Dolayı Devamlı Olarak Pişmanlık ve Teessüf İçinde Olmasının Gerekliliği 566

Kişiye Yanılgı ve Hatasından Dönüp Tövbe Etmesinin Gerekmesi 567

Kişinin Çeşitli Zaman ve Durumlar Karşısında Tövbe Yapmayı Elden Bırakmamasının Müstehaplığı 567

Üstteki Kıssada Bahsi Geçen Kayıp Devenin Vasfı 568

Kişiye Tüm İşlerinde Tövbeyi Elden Bırakmamasının Gerekmesi 568

Yalnız Kalan Kişinin Artık Güzel Şeyler Yapıyor Olsa da Geçmiş Hataları İçin Ağlamasının Gerekliliği 569

Yüce Allah'ın Kulunun İşlediği Günahlardan Tövbe Etmesinden Ziyadesiyle Hoşnut Oluşu 570

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bir Günahı Defalarca İşleyip Ardından Tövbe Eden Kişinin Bu Günahta Israrcı Biri Olmayacağını Bildiren Haber 571

Günahına İstiğfar Edip de Akabinde Namaz da Kılan Bağışlanma Dileyen Tövbekâra Yüce Allah'ın Mağfireti 572

İstiğfarının Peşinden Namaz Kılmamış Olsa Bile Tövbekârın Günahlarını Yüce Allah'ın Bağışlaması 572

Bağışlanma Dilediği Günaha Tövbe Edip Her Seferinde Tekrar İşleyeni Yüce Allah'ın Bağışlamayı Sürdürerek İhsanda Bulunması 573

Aralarına Şirk Perdesi Girmedikçe Yüce Allah'ın Tövbekârın Günahlarını Her Tövbe Ettikçe Bağışlamayı Sürdürmesi 574

Can Boğaza Dayanmadıkça Tövbe Eden Kişiye Allah'ın İhsanda Bulunup Tövbesini Kabul Etmesi 575

Kişinin Güneş Batıdan Doğmadan Sonra Değil, Önce Yaptığı Tövbesinin Kabul Edilmesi 575

Yüce Allah'ın Tövbe Ederek Bu Dünyadan Ayrılan Müslümana, Kıyamette Cehenneme Yerine Yahudi ya da Hıristiyan Sokmak Suretiyle İhsanda Bulunması 576

Bâb: Allah İçin Hüsnüzanda Bulunmak 577

Müslüman Kişinin Hüsnüzanda Bulunmasının Onun Kulluğunun Güzelliğinden Sayılması 577

Mabuduna Yönelik Hüsnüzannın, Yüce Allah'ın Kendisine Hayır Murat Ettiği Kimseye Âhirette Yarar Sağlaması 577

Kişiye Tüm İşlerinde Hüsnüzan Sayesinde Yüce Allah'a Güven Duynıasının Gerekmesi 578

Dünyadaki Yaşamı Çok ta Olsa Kişinin Allah'a Yönelik Suizandan Kaçınmasının Gerekliliği 578

Yüce Allah'ın Müslüman Kula Kendisinden Umduğu Şeyleri Vermesi 579

Amelleri Az Bile Olsa Müslümana Mabudu Hakkında Hüsnüzan Beslemesinin Emredilmesi 579

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Müslüman Kişiye Allah Hakkında Hüsnüzan Beslemeye Teşvik 579

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) (Ümmetini) Mabutlarına Yönelik Hüsnüzan Beslemeye Teşviki 580

Yüce Allah'ın Kendisi Hakkında İyi Zanda Bulunana İyi, Kötü Zanda Bulunana Kötüyü Vermesi 580

Vasfedilen Hüsnüzannın Yüce Allah'tan Korkmakla Birlikte Olmasının Gerekliliği 581

Mabuduna Zannını İyi ya da Kötü Doğrultuda Yapanın Beklediği Yönde Muamele Görmesi 581

İlahi Cezayı Hak Edenlere Allah'ın Çeşit Çeşit Nimetler İhsan Etmesi 582

Bâb: Korku ve Takva 583

Allah'a Yönelik Takva ile Salih Amel Dışında, Peygamberlerle Nesep Bağı Olana Bu Durumun Âhirette Bir Faydasının Olmaması 584

Hz. Fâtıma'nın Çocuklarının ve Kocasının Dünyada İken İşledikleri Hataların Kendilerine Zararının Olmayacağı Görüşünü Çürüten Haber 585

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Gerçek Yakınlarının (Velilerinin) Günahkâr Akrabaları Olmayıp Takva Sahibi Kimseler Olduğuna Delalet Eden Haber 586

Soyun Değil, Allah'ın Yasakladığı Şeylerden Kaçınmanın Kişiyi Değerli Kılması 587

Korkusu Umuduna Baskın Çıkan Kişinin Allah Tarafından Bağışlanmasının Umulması 587

Kişiye Allah'tan Korku Durumu Galip Geldiğinde Kıyamette Bunun Onun Kurtuluş Umudu Olmasına Delalet Eden Haber 588

Üstte Zikredilen Kimsenin Dünyada İken Mezar Hırsızı Olması 589

Ölümün Gelmesine Karşı Kişinin Daima Gafletten Uzak ve Tetikte Olmasının Gerekliliği 590

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Birini Yaptığında Cehennemi Girmeyi Hak Ettirdiği İçin Kişide Bulunmaması Gereken Hasletler 590

Kişiye, Yapanın Âhirette Cezalandırılacağı Fiillerden Kaçınmasının Gerekmesi 593

Müslüman Kişinin Biri Umut, Biri de Korku Olmak Üzere Daima İki Vasıtasının Olmasının Gerekliliği 597

Kişi Yaparken Gayret Sarfetmiş Olsa da Salih Amellere Güvenmenin Terk Edilmesi 597

Taate Yönelik Gayret İçinde Olsa Dahi Kişinin Allah'ın Azabından Yana Kendini Emin Saymamasının Gerekliliği 598

Taate Yönelik Gayret İçinde Olsa Dahi Kişinin Taksiratında Kendini Kınamasının Gerekliliği 598

Kişinin Zorunlu Bazı Durumlar Dışında Mevcut Amellerine Güvenmemesinin Gerekliliği 599

Kişiye Az Miktardaki Salih Amelleri ve Küçük Günahları Küçümsemesinin Yasaklanışı 600

Kişinin Tüm İşlerinde Güne Değil de, Âkıbete İtibar Etmesinin Gerekliliği 600

Daha Önce İşlenen Bir Günahı Şeytan Tekrardan Güzel Gösterirken Müslüman Kişinin Takınması Gereken Tavır 601

Yağmur Öncesi Şiddetli Rüzgardan Kaynaklanan Endişenin Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Yüzüne Yansıması 601

Faziletli ve Takvalı Olsa Dahi Gece İbadetine Kalkan Kişide Baskın Olan Duygunun Korku Duygusu Olmasının Gerekliliği 602

Verilen Bir Öğüde Şahit Olan Kişinin de Onun Muhatabı Olması 602

Bâb: Fakirlik, Zühd ve Kanaat 603

Kulunu Seven Yüce Allah'ın Onu Dünyadan Himaye Etmesi 604

Bu Fani Dünyada Kimlerin Kurtuluşta Olduğu Hakkında 604

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bu Dünyada Yüce Allah'ın Yaşantılarını Hoş Kıldıkları 604

Dünyayı Hatırlatan ve İnsanları Kendine Çeken Fuzuli Şeyleri Terketmenin Emredilmesi 605

Kişiye, Bu Fani Dünyada Fuzuli Şeylerden Uzak Durmasının Müstehaplığı 605

Âhirette Haram Yemenin Cezasından Kurtulma Umuduyla Kişinin Fazla Yiyecekten Kaçınmasının Gerekliliği 606

Bu Dünyada Zengin Olanların Kıyamette Cennete Girmeden Önce Bir Müddet Bekletilmeleri 606

Yüce Allah'ın Bu Ümmetin Sabırlı Fakirlerini Zenginlerinden Belirli Bir Süre Önce Cennete Sokmakla Onurlandırması 607

Yüce Allah'ın Muhacirlerin Fakirlerini Zenginlerinden Belirli Bir Süre Önce Cennet Sokmakla Onurlandırması 607

Fani Dünya Malı Fazla Olan Kişiye Fakir, Malı Olmayan Kişiye de Zengin Denilebileceğini Gösteren Haber 609

Önceki Hadiste Geçen Zenginliğin Vasfı 609

Bazı Durumlardaki Kimi Fakirlerin Bazı Durumlardaki Kimi Zenginlerden Üstün Sayılmaları 610

Suffe Ashâbının Vasfı 611

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Zamanında İslamiyet'in Başlangıç Döneminde İnsanların Ekseriyetle Yedikleri Şeyler 611

Anlatılan Şeyin Ashâbda Olmasının Nedeni 612

Fani Maldan Mahrum Kalmaya Karşılık Olarak Fakirliğine Sabreden Müslümana Yüce Allah'ın İyilik Sevabı Yazması 612

Bazı Fakirlerin Bazı Zenginlerden Üstün Olmalarının Bir Nedeni 613

Yüce Allah'ın Dünyayı Kendisine İtaat Edene Zindan, İsyan Edene Bahçe Kılması 614

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Müslümanların, Dünyada Canlarının Çektiği Şeyleri Terk Etmek Suretiyle Âhirette Cennetleri Elde Etmek İçin Dünyalarını Zindana Çevirmeleri 614

Fani ve Geçici Dünyada Her Şeyin Zamanla Değişip Dönüşebilmesi 615

Bu Dünyadan Ekseri Vakitlerinde Mihnet ve Belaların Kaldığı Hakkında 615

Kişiye, Bu Fani ve Gidici Dünyadan Kendisine Verilenlere Kendini Fazla Kaptırmamasının Gerekliliği 616

Bu Dünyada Kendisine Verilen Kadınlar ve Nimetlere Aldanmasının Kişiye Yasaklanışı 616

Kişinin Nefsinin Mubah Olsa Dahi Dünyanın Geçici ve Aldatıcı Lezzetlerine Sevkeden Şeylerden Yüz Çevirmesinin Gerekliliği 617

Müminin Fani Dünyanın Mallarına Tamah Etmeden Kendisini Allah'a Yaklaştırmayacak Şeylerden Nefsini Korumasının Gerekliliği 618

Kişinin Fani ve Geçici Dünya Mallarından Sadece İhtiyacı Kadarını Alıp Kalanı Başkalarına İnfak Etmesinin Müstehaplığı 618

Kişinin Kötü Sonuçlarından Korkulan Şeylerden Ailesini Korumasının Müstehaplığı 619

Fani ve Gidici Bu Dünyada Yaşayan Kimseye Gerekenler 620

Bu Fani ve Gidici Dünya Ehlinin Değer Verdiği Şeyler 620

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) "Dünya Ehlinin En Çok Değer Verdiği Şeyler (şu dünya) Malıdır" Sözünde Kastettiği Kişilerin Mal Peşinde Koşan Kimseler Olması 621

İnsanların Değer Verdiği Malların Akıbeti 621

Yüce Allah'ın İnsanoğlunun Yediğinden Çıkanı Dünyaya Misal Olarak Göstermesi 622

Fani Dünyanın Kiri Olarak Yaratılması Hasebiyle Değer Verilen Bu Tür Şeylerin Nihayetinde Değersizleşmesi 622

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Hayrın ve Hayırseverlerin Akıbetini Düşünerek Kişinin Fani ve Geçici Dünya Malına Karşı Kanaatkâr Olmasının Gerekliliği 623

İslam ve Sünnetle Birlikte Kişinin Dünyadan Elde Ettiğiyle Yetinmesinin Müstehaplığı 624

Dünyaya Yüzçevirmenin ve Ancak Yolcunun İhtiyacı Olan Kadarıyla Yetinmenin Emredilmesi 624

Kişinin Amacına Ulaşamaması Durumunda Fazla Tasalanmamasının Gerekliliği 625

Kendini Dünyaya Adamanın Âhirete, Âhirete Adamanın İse Dünyanın Gereksiz Şeylerine Zarar Vermesi 626

Allah'ın Koruduğu Kimseler Hariç, Dünyaya Rağbet Ettireceği İçin Arazi Edinmenin Yasaklanışı 627

Kişiye Dünya İşlerinde Konum Olarak Kendinden Aşağı Olanları Nazarı İtibara Almasının Emredilmesi 627

Kişiye Mal ve Yaradılış Olarak Kendinden Üstün Olanları Değil Aşağı Olanları Nazarı İtibara Almasının Emredilmesi 628

Kişiye Dünya İşlerinde Konum Olarak Kendinden Üstün Olanları Nazarı İtibara Almasının Yasaklanışı 628

Kişinin Fani ve Geçici Dünyadan Hesaba Çekilmeyecek Şekilde Mal Edinmeden Ayrılmasının Müstehaplığı 629

Kişiye Yüce Allah'ın Rızası İçin Zorluklara Katlanma ile Zevklere Karşı Kendini Yermesinin Gerekmesi 630

Diliyle İnsanları Alt Eden Değil, Şehvetler ve Kuruntular Konusunda Kendine Hâkim Olan Kimsenin Gerçek Güçlü Sayılması 630

Kişiye Cehennemden Korunmak İçin Dünyada Zevklerinden Uzak Durmasının Gerekmesi 631

Bâb: Verâ (Günaha Girme Korkusu) ve Tevekkül 632

Kişinin Dünya İşlerinde İmkanı Olduğu Halde Yorumlamalara Tevessül Etmeden Veraya Tutunmasının Gerekliliği 632

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Dünyada İken (Dinen) Şüpheli Durumlardan Kaçınma Durumu Hakkında 633

Kişiye Bu Fani Geçici Dünya İşlerinde Şüpheli Gelen Şeylerin Yasaklanışı 633

Kişinin Fani ve Geçici Dünyada Maruz Kaldığı Herhangi Bir Durumda Mal Yerine Âhiretine Yönelik Şeyler İstemesinin Gerekliliği 635

Yokluk Zamanlarında Kişinin Bu Duruma Tasalanma Yerine Buna Karşılık Kendisine Verilecek Sevabı Düşünmesinin Gerekliliği 636

Kişiye Dünya İşlerinde Kaçırdıklarına Üzülmeden, Yüce Allah'ın Lütfuna Güvenmesinin Gerekmesi 637

Bütün İşlerinde Allah'a Güvenen Kişinin Cenneti Hak Edeceğine Delalet Eden Haber 638

Kişiye Her Şeyini Yüce Allah'a Teslim Etmesinin Gerekmesi 638

Mümine, İsteği Olmadığında Üzüntüye Kapılmadan (İlahi) Hükmü Kabullenmesinin Gerekmesi 639

Kişinin Taate Yönelik Gayreti Çok Olsa da Yokluğa Yönelik Bir Duruma Maruz Kaldığında Kalbinin Varlık Halindekiyle Aynı Olmasının Gerekliliği 640

Kişinin Her İşi ve Durumunda Mahlukattan Yana Beklenti İçinde Olmamasının Gerekliliği 640

Aksi Söylense de Tevekkülün Yanında Kişinin Fiilen de Önlemini Almasının Gerekliliği 641

Bâb: Kur'ân Okuma 641

Gizli ve Açık Kıraatin İki Türlüsünü de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Sevdiği İçin Kişinin Kıraati Bu İkisinin Arasında Yapması 642

Kişinin Kıraati Başkaları İşitmeyecek Şekilde Sadece Kendinin İşitebileceği Şekilde Yapmasının Daha Faziletli Oluşu 643

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmetinden Bazı Kimselere Kendisine Kur'ân Okumalarını Emretmesi 643

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kur'ân'ı Muhacirlerden İki ve Ensâr'dan İki Kimseden Almanın Emredilmesi 644

Bu Ümmete Kur'ân'ı Yedi Harf (Lehçe) Üzerinden Okumalarının Mubah Kılınışı 644

Yedi Harf (Lehçe)den Herhangi Biri ile Kur'ân'ı Okuyanın Doğru Yaptığına Delalet Eden Haber 645

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Rabbinden Afiyet ve Mağfiret Dilemesinin Nedeni 646

Yüce Allah'ın Seçilmiş Kuluna (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmeti İçin Kur'ân'ı Kıraat Hususunda Her Dilemesinde Hafifletme ve Duasını Kabul Etme Yönünde İhsanda Bulunması 647

Yüce Allah'ın Kur'ân'ı Bilinen Harfler (Lehçeler) Üzerinde İndirmesi 649

Önceki Hadiste Ne Kastedildiğine Dair 649

Mânâsını İdrâkten Mahrum Kaldıkları İçin Muattila'nın Hadis Âlimlerini Tenkit Etmesine Sebep Olan Haber 650

Kişinin Yedi Lehçeden Dilediği ile Kıraat Edebilmesinin Mahzurlu Olmaması 651

Yedi Lehçeden Biri İle Kıraat Edeni Kusurlu Bulmanın Yasaklanışı 652

Niyeti Doğru Olduğunda Kişinin Kıraatinde Nağme Yapmasının Mubahlığı 653

Kişinin Kur'ân Okurken Sesini Güzelleştirmesinin Mubahlığı 653

Yüce Allah İzin Verdiği İçin Kur'ân'ı Hüzünlü Bir Şekilde Okumanın Mubahlığı 654

Hüzünlü Bir Sesle Kur'ân Okuyanı Yüce Allah'ın Dinlemesi 655

Yüce Allah'ın Zikredilen Şeye, Cariyenin Sesini Dinleyen Sahibinden Daha Fazla Kulak Vermesi 657

Bu Ümmetten Kur'ân Okuyanlar 657

Kişinin Kur'ân'ı Yedi Günde Hatmetmesinin Yeterli Olması 658

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bu Sayıdan Daha Aşağıda Olmamak Üzere Kur'ân'ı Yedi Günde Hatmetmenin Emredilmesi 659

Kur'ân'ı Düşünerek ve Anlayarak Okumaya Uzak Olduğu İçin Üç günden Daha Az Sürede Hatim Yapmanın Kınanması 659

Kişiye Kur'ân Okumakla Sevabını Önceden Dünyada İstemek Yerine Allah Rızası ve Karşılığını Âhirette Bekleyerek Okumasının Emredilmesi 660

Kişinin "Filan Âyeti Unuttum" Demesinin Yasaklanışı 661

Unutulmaması ve Akıldan Çıkmaması İçin Kur'ân'ın Sıklıkla Okunmasının Emredilmesi 661

Kıraatine Özen Göstererek Kur'ân'ı Sıklıkla Okumanın Emredilmesi 662

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân Kıraatine Tutkuyla Devam Edeni Bağlı Deve Sahibine Benzetmesi 663

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân Okumakta Tutkulu Olanla Onu İhmal Edeni Bağlı Deveye Benzetmesi 663

Kur'ân Okuyucusunun Cennetteki Son Menzilinin, Dünyadayken Okuduğu Son Âyetin Yanında Olması 664

Yüce Allah'ın Kur'ân'ı Gereği Gibi Okuyanları Katip Meleklerle Beraber Kılması, Zorlanarak Okuyanlara İse Sevabını Katıyla Vermesi 664

Allah'ın Kitabı'nı Okuyup Aralarında Müzakere Edenleri Meleklerin Kuşatması ve O Vakitte Üzerlerini Rahmetin de Kaplaması 665

Kur'ân Okuduğunda Kişiye İlahi Huzurun İnmesi 665

Kur'ân Okuyan Mümin ile Günahkârın Misali 666

Kur'ân'ın Niyetlerine Göre Kimilerini Yüceltirken, Kimilerini de Alçaltması 667

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Abdullah b. Amr Dışında Birisine Kıraate Başlangıç Olarak Emrettikleri 668

Fatihatu'l-Kitâb'ın Kur'ân'ın En Faziletlisi Olması 669

Fâtiha Sûresinin Okuyan ile Rabbi Arasında İkiye Bölünmüş Olması 669

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Fatiha Sûresinin Kul İle Rabbi Arasında Bölünmesinin Keyfiyeti 670

Fatiha Sûresinin Kur'ân'ın En Büyük Sûresi ve Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) Verilen Seb'ul-Mesânî Olması 671

Fatiha Sûresi İle Bakara Sûresinin Sonunu Okuyana Kıraatinde İstediği Şeyler Verilecektir 672

Bakara Sûresini Okurken Meleklerin İnmesi 673

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in Kur'ân'a Göre Bakara Sûresini Devenin Hörgücüne Benzetmesi 674

Bakara Sûresinin Son Âyetlerinin Onları Okuyana Yeterli Gelmesi 674

Bakara Sûresinin Son Âyetlerinin Üç Gece İçinde Okunduğu Evin Ahalisinin Şeytanların Yanlarına Girmesinden Emniyette Olması 675

Şeytanın İçinde Bakara Sûresi Okunan Evden Kaçması 675

Âyetu'l-Kürsî'yi Okumak Suretiyle Şeytanlardan Korunma —Onlardan Allah'a Sığınırız— 676

Kehf Sûresinden On Âyet Okumak Sûretiyle Deccâl'dan Korunma — Onun Şerrinden Allah'a Sığınırız— 677

Kişinin Okumak Sûretiyle Deccâl'dan Korunduğu Âyetlerin Kehf Sûresinin Son Âyetleri Olması 677

Mülk Sûresini Çokça Okumanın Emredilmesi 678

Mülk Sûresinin Sevabının Okuyanı İçin Bağışlanma Dilemesi 679

Uyumak İsteyene Kâfirûn Sûresini Okumanın Emredilmesi 679

Yüce Allah'ın İhlâs Sûresini Okuyana Kur'ân'ın Üçte Birini Okumuş Gibi Sevap Vermesi 680

Arapların Bir Fiili Faile Nisbet Ettiği Gibi Fiili de Fiile Nisbet Etmesi 681

Yüce Allah'ın İhlâs Sûresini Seveni Sevmesi 681

Kişinin Okumaya Devam Ettiği İhlâs Sûresine Olan Sevgisinin Onu Cennet Sokacak Olması 682

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kişinin Allah Katında Felak Sûresinden Daha Etkili Bir Şey Okuyamayacağı Hakkında 682

Kişinin Felak ve Nâs Sûrelerine Benzeyen Başka Bir Şey Okuyamayacağı Hakkında 683

Kişinin Çeşitli Hallerinde Muavvizeteyn'i Okumasının Müstehaplığı 684

Kişinin Hayızlı Karısının Kucağına Başını Koyarak Kur'ân Okumasının Mubahlığı 684

Cünüp Olmadıkça Abdestsiz Kimsenin Allah'ın Kitab'ını Okumasının Mubahlığı 685

YAYINCI ÖNSÖZÜ

Kur'ân-ı Kerim'den sonra bir müslümanın ihtiyaç duyacağı ve Yüce Allah'ın katında değerli olan en önemli bilgi kaynağı, Sünnet-i Seniyye yani hadis-i şeriflerdir. Diğer tek tanrılı dinlerin gerçekliği sorgulanan ve tahrife uğramış olan yazılı kaynakları göz önünde bulundurulduğunda vahye dayanan elimizdeki bu Nebevi bilgi birikiminin bu ümmet için değeri bilinmesi gereken bir nimet olduğu açık bir durumdur.

Hicri 3./ Miladi 9. asırda Afganistan'ın Sicistan bölgesinde dünyaya gelen Ebû Hâtim künyeli Muhammed bin Hibbân, İslâmî coğrafyada tanınan bir hadis, fıkıh, kelam ve tıp âlimidir. Yayınevi olarak Sünen'ini neşrettiğimiz Dârekutnî ile el-Müstedrek isimli eseriyle meşhur olan el-Hâkim en-Nîsâbûrî de onun öğrencileri arasında yer almıştır.

Hadis ravileri konusunda bir otorite olarak kabul edilen ve bu sahada güvenilir ravilere dair *es-Sikât* ve zayıf ravilere dair *el-Mecrûhîn* gibi eserlerin sahibi İbn Hibbân, hadislerin kabul ve sıhhat değerlendirmesinde kendine özgü usûlü ile dikkat çekmiştir. Hasen hadisi de sahih hadisin bir türü olarak sayması konusunda eleştirilmesi dışında genelde hadis otoritelerince ilmi mahareti ve eserleriyle övgüye mazhar olmuştur.

İbn Hibbân, kendisinden önceki Buhârî ve Müslim gibi hadis önderlerinin yolundan giderek sahih hadisleri toplayıp bir arada sunmak konusunda aynı gayelerle bu eserini hazırlamıştır. Yaklaşık 7500 hadisi, klasik sunum tarzından farklı olarak beş ana kısma tasnif ederek 400 nevi başlığı altında benzersiz bir tarzda kullanıcıya sunmuştur.

Yüce Allah'ın emirleri, yasakları, haberler, mubahlar ve yalnızca Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı fiiller olmak üzere beş ana grupta tasnif ettiği hadislerden önce "Zikru..." şeklinde başlayan konu başlıklarında yapmış olduğu akidevi ve fıkhi tesbitler dikkat çekicidir. Hatta zaman zaman bazı başlıkların, altındaki hadis-i şerifin metninden bile uzun olduğu görülmektedir. Müellifin, gerek gördüğünde hem ravi, hem de hadis metinleri için şerh kabilinden yaptığı değerlendirmeleri farklı bir yazı karakteri ile belirgin hale getirdik.

Nûreddîn el-Heysemî tarafından hazırlanan *Mevâridu'z-zam'ân ilâ zevâidi İbn Hibbân* adlı eseri daha önce yayınevi olarak neşretmiştik. Heysemî, bu eserinde *el-Müsnedu's-sahîh*'te yer alan 7500 hadisin 4853'ünün Buhârî ile Müslim'in Sahîh'lerinde mevcut olduğunu tesbit ederek kalan 2647 (zevâid) hadisi okuyucuya sunmuştur.

Elimizdeki kitabın aslı olan *el-Müsnedu's-sahîh ale't-tekâsim vel-envâ* adlı meşhur eserin neşrini düşündüğümüzde onun yerine standart konu tertipli hali olan *el-İhsân fî takrîbi Sahîhi İbn Hibbân*'ın yayımlanmasının daha uygun olacağına karar verdik ve bu yönde çalışmalar yaptık. Meşhur olan baskısı iki fihrist ciltleriyle birlikte 18 ciltten oluşan ve Şuayb el-Arnâvut tarafından hazırlanan *el-İhsân* adlı eser, detaylı tahric dipnotlarıyla değerli bir çalışma olarak dikkat çekmektedir. İbn Hibbân'ın Sahîh'i olarak verilen referans hadis rakamları, elinizdeki kitabın numaralandırmasıyla uyumludur. Diğer taraftan meşhur hadis hocası Elbânî'nin *el-İhsân* üzerine düştüğü notları, *et-Ta'lîkâtu'l-hisân alâ Sahîhi İbn Hibbân* adıyla Cidde'de Dâr Bâvezîr tarafından 2003 yılında 10 cilt olarak yayımlanmıştır.

Biz ise elinizdeki kitapta hem Şuayb el-Arnâvut'un, hem de Elbânî'nin hadislerin isnâdları hakkında verdikleri hükümlerini dipnotlarda zikrettik. Ayrıca Elbânî'nin söz konusu değerlendirmeleri yaptığı diğer eserlerin isimlerini ve buralardaki referans numaralarını verdik. Bu değerlendirmelerin akabinde hadisin tahricini zikrettik. Tahricde kullandığımız kaynak, *el-İhsân* kitabının Şeyh Halîl b. Me'mûn Şeyhâ tarafından yayıma hazırlanan baskısı olup Lübnan/Beyrut'ta 2004/1425 yılında neşredilmiştir. Tahric için sadece Kutub-i Sitte ve Ahmed b. Hanbel'in Müsned'i, Dârimî'nin Sünen/ Müsned'i ve Mâlik'in Muvattâ'sı referans olarak verilmiştir. Son olarak kitabın başka yerlerinde tekrar eden hadislerin de numaraları zikredilmiştir.

el-Müsnedü's-sahîh ile elimizdeki tertipli *el-İhsân* kitabı arasında hadislerin dizilimi dışında hiçbir fark sözkonusu değildir. Eksiklik olmasın diye de Arapça hadislerin sonlarında köşeli parantez içinde o hadisin, İbn Hibbân'ın *el-Müsnedü's-sahîh*'i içinde hangi kısım ve kaçıncı nevi içinde yer aldığını belirten sayıları da vermeyi ihmal etmedik ki zaten İbn Balabân da bu numaralandırmayı kendine has bir tarzda vermiş bulunmaktadır.

YAZARI HAKKINDA

İBN HİBBÂN

Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî (ö. 354/965)

Hadis ve fıkıh âlimi.

Hicri 277'de (Miladi 890) bugünkü Afganistan'ın Sicistan bölgesinde harabeleri bulunan Büst'te doğdu. Arap kabilelerinden Temîm'e mensup olduğu için Temîmî nisbesiyle de anılır. İlk öğrenimini Büst ve çevresinde yaptı. Yirmi üç yaşlarında iken tahsil maksadıyla Taşkent'teki İsbîcâb'dan başlayarak Horasan, Mâveraünnehir, Irak, Hicaz, Şam, Mısır ve İskenderiye'ye kadar uzanan bir seyahat gerçekleştirdi; başta hadis olmak üzere fıkıh, Arap dili, kelâm, felsefe, tıp ve ilm-i nücûm alanlarında birçok hocadan faydalandı ve âlî isnâdla rivayet imkânı buldu. Basra'da en yaşlı hocası muhaddis, edip ve tarihçi Ebû Halîfe Fadl b. Hubâb el-Cumahî ile Zekeriyyâ es-Sâcî, Mısır'da Nesâî, Musul'da Ebû Ya'lâ el-Mevsilî, Nesâ'da Hasan b. Süfyân, Harrân'da Ebû Arûbe, Buhara'da Buceyrî, Nîsâbur'da Muhammed b. İshak es-Serrâc gibi âlimlerden hadis rivayet etti. Nîsâbur'da kendisinden hadis ve fıkıh dersleri aldığı İbn Huzeyme'nin metodunu benimsedi. Ayrıca Mufaddal b. Muhammed el-Cenedî, Ebu'l-Abbâs ed-Değûlî, İbn Ebû Dâvûd, İbn Cevsâ ve İbn Ebî Hâtim'den faydalandı. Dârekutnî, Ebû Abdillah İbn Mende, Hâkim en-Nîsâbûrî, İbn Habîb en-Nîsâbûrî, Muhammed b. Ahmed en-Nûkâtî, Abdurrahman b. Muhammed el-İdrîsî, *Târîhu Buhârâ* müellifi olup Ğuncâr diye anılan Muhammed b. Ahmed el-Buhârî gibi âlimler onun talebeleri arasında yer aldı.

Eserleriyle olduğu kadar takvâsıyla da tanınan İbn Hibbân'ı Sâmân oğulları emîrleri Semerkant, Nesâ ve daha başka yerlere kadı tayin etmişlerdir. Sâmânî Emîri Ebu'l-Muzaffer, Semerkant'ta hadis talebeleri için İbn Hibbân'ın adına bir suffe yaptırmış, İbn Hibbân da burada 330 (941-42) yılına kadar hadis ve fıkıh okutmuştur. 334 (945-46) ve 337'de (948-49) Nîsâbur'da imlâ meclisleri kurarak hadis dersleri vermiş, kendi adına yaptırılan hangâhta bazı eserlerini yazdırmıştır. Nîsâbur'daki ilk imlâ meclisinde henüz on üç yaşındaki Hâkim en-Nîsâbûrî'yi müstemlî olarak çalıştırdığı bilinmektedir.

İbn Hibbân'ı kıskanan bazı kimseler onun nübüvveti ilim ve amelden ibaret saydığını ileri sürmüşlerse de Zehebî, büyük bir imam kabul ettiği İbn Hibbân'ın peygamberlikle ilgili görüşünün yanlış anlaşıldığını

belirtmiştir. Ona göre İbn Hibbân ilim ve amel sahibi olmayan kimsenin peygamber olamayacağını söylemiş, bu iki özelliğin peygamberde en mükemmel şekilde bulunduğunu ifade etmiştir (*Mîzânu'l-i'tidâl*, III, 507-508). İbn Hacer de bu konuda İbn Hibbân'ı savunmuş, onun gibi sağlam inançlı bir âlimin nübüvvetin müktesep olduğu yönündeki felsefî mânayı kastetmediğini belirtmiştir (*Lisânu'l-Mîzân*, V, 114). İbn Hibbân, Sîstan'da bulunduğu sırada Müşebbihe taraftarlarınca da kelâm ve felsefeyle meşgul olduğu ileri sürülerek zındıklıkla itham edilmiş, katli için halifeden emir istendiği söylenmiştir. Bunun üzerine Sîstan'ı terk eden İbn Hibbân Semerkant'a sığınmış, aynı çevreler tarafından orada da rahatsız edilince Semerkant'tan ayrılmak zorunda kalmıştır. Sübkî'ye göre ise Sîstan'dan sürüldüğü belirtilen İbn Hibbân değil Mücessime'den olduğu söylenen Hâce Abdullah-ı Herevî'dir. İbn Hibbân 21 Şevval 354'te (20 Ekim 965) Büst'te vefat etti ve evinin yakınındaki hadis medresesinde defnedildi.

Kaynaklarda "hadis hâfızı, Horasan'ın hadis şeyhi" gibi ifadelerle anılan ve hadislerin sıhhatini belirleme, hadis râvilerini cerh ve ta'dîl etme konularındaki çalışmalarıyla tanınan İbn Hibbân, râvilerin sıdk ve adaletinin tamamlanmasında onların ilim sahibi olmalarını şart koşmuş, fakih olmayan sika râvinin ezberinden rivayet ettiği hadisleri hadisin metninde hata yapabileceği için, sika bir fakihin ezberinden yaptığı rivayetleri de senedde yanılabileceği ihtimaliyle sakıncalı görmüş, cerh edildiği bilinmeyen her şahsı, râvisi âdil olmak şartıyla âdil sayıp rivayetlerini *el-Müsnedü's-sahîh*'ine almış, mezhebinin propagandasını yapan bid'atçıların rivayetleriyle ihticâc edilemeyeceğini ileri sürmüştür. İbn Hibbân'ın râvilerin ta'dîlinde müsamahakâr olduğu, cerhe yönelik tenkitlerde ise sert davrandığı belirtilmektedir. Kendisi râvileri cerh ederken çok ihtiyatlı davrandığını, bir kimseyi sika veya zayıf olarak nitelediği takdirde onun böyle olduğuna dair elinde sağlam deliller bulunduğunu söylese de İbn Hibbân'ın bu nitelendirmeleri bazı hadis imamlarınca dikkate alınmamıştır. Zehebî, İbn Hibbân'ı cerh konusunda aşırı davrandığı ve âni karar verdiği için eleştirmiş, İbn Hacer de kendisine bazı râvilerin cerhi hususunda benzer tenkitler yöneltmiştir. Talebesi Hâkim en-Nîsâbûrî hocasının hadis, fıkıh, lügat ve vaaz alanlarındaki üstün bilgisine işaret etmiş, Hatîb el-Bağdâdî onun hâfız, sika ve derin anlayış sahibi olduğunu belirtmiş, Yâkût ise kendisini asrın imamı ve allâme diye övmüştür.

Eserleri. 1. *el-Müsnedü's-sahîh ale't-tekâsîm ve'l-envâ'* (*Sahîhu İbn Hibbân, es-Sünen, et-Tekâsîm ve'l-envâ'*). Klasik tasnif metotlarından farklı olarak emirler, nehiyler, haberler, mubahlar ve Peygamber'in fiilleri şeklinde beş bölüm halinde düzenlenen ve sahih hadisler yanında hasen hadisleri de ihtiva eden eserin tamamı günümüze ulaşmamıştır. Abdülmuhsin el-Yemânî tarafından yayımlanan eseri (I-III, Medine, ts.), İbn Balabân (ö.

739/1339) *el-İhsân fî takrîbi Sahîhi İbn Hibbân* adıyla bablara göre yeniden düzenlemiştir (I-IX, Beyrut 1407/1987).

2. *es-Sikât (Târîhu's-sikât, es-Sikât mine's-sahâbe ve't-tâbi'în ve etbâ'i't-tâbi'în).* Râvileri tanıtan alfabetik bir eserdir. Giriş bölümünde Hz. Peygamber'in hayatı ve gazveleri kısaca anlatılmış, 335 (946-47) yılına kadar gelen halife ve meliklerin iktidar dönemlerinin özet halinde tarihçesi verilmiştir. Eser Muhammed Abdülmuîd Han'ın yönetiminde Muhammed Abdürreşîd tarafından yayımlanmıştır (I-IX, Haydarâbâd 1393-1403/1973-1983).

3. *Târîhu's-sahâbe ellezîne ruviye anhumu'l-ahbâr (Esâmî ashâbi'l-kirâm, Esmâ'u's-sahâbe, Ma'rifetu's-sahâbe). es-Sikât*'ın sahâbe tabakası bölümünden ibaret olan ve 1608 sahâbînin biyografisini ihtiva eden eseri Bûrân ed-Dannâvî neşretmiştir (Beyrut 1408/1988).

4. *Kitâbu (Ma'rifeti)'l-mecrûhîn mine'l-muhaddisîn ve'd-du'afâ ve'l-metrûkîn (Kitâbu'l-Mecrûhîn, Kitâbu'd-Du'afâ, Kitâbu'l-Cerh ve't-ta'dîl).* Rivayetleri tenkit edilen râvilere dair alfabetik bir eser olup giriş bölümünde cerh ve ta'dîl faaliyetlerinin tarihçesi özetlenmiş, yirmi çeşit cerh sebebi hakkında geniş bilgi verilmiştir. Râvilerin hangi sebeplerle cerh edildiğini belirten eser, zayıf ve mevzû hadisleri tanımada önemli bir kaynaktır. İbnü'l-Cevzî'nin *el-Mevdûât*'ında geniş ölçüde faydalandığı eseri Hâfız Azîz Bey el-Kâdirî en-Nakşibendî (I-II, Haydarâbâd-Dekken 1390/1970) ve Mahmûd İbrâhim Zâyed (I-III, Halep 1395-1396/1975-1976) yayımlamış, Rebî' Ebû Bekir Abdülbâkî eser için *Fihrisu Kitâbi'l-Mecrûhîn ve'd-du'afâ* adıyla bir fihrist hazırlamıştır (Beyrut 1992). İbn Hibbân'ın kitaptaki 423 râviyle ilgili bazı görüşlerini tenkit ve tashih eden Dârekutnî'nin çalışmasını da Halîl b. Muhammed el-Arabî *Ta'lîkâtu'd-Dârekutnî* adıyla neşretmiştir (Kahire 1414/1994). İbnü'l-Kayserânî, *Kitâbu'l-Mecrûhîn*'deki 1139 hadisi başlangıçlarına göre alfabetik olarak sıralamış, eseri İmâduddîn Ahmed Haydar *Kitâbu Ma'rifeti't-tezkire fi'l-ehâdîsi'l-mevdû'a* (Beyrut 1406/1985) ve Hamdî b. Abdülmecîd b. İsmâil es-Selefî daha güzel bir tahkikle *Tezkiretu'l-huffâz etrâfu ehâdîsi Kitâbi'l-Mecrûhîn li'bn Hibbân* (Riyad 1415/1994) adıyla yayımlamıştır.

5. *Ravdatu'l-ukalâ ve nüzhetü'l-fudalâ.* Ahlâkî ve edebî konuların âyet, hadis, şiir, hikmetli sözler ve hikâyelerle edebî bir üslûpta işlendiği bir çeşit vaaz ve nasihat kitabıdır. Eser Mustafa es-Sakkâ'nın tashih ve notlarıyla Kahire'de (1328/1911, 1347/1928, 1374/1955), ayrıca Muhammed Muhyiddin Abdülhamîd, Muhammed Abdürrezzâk Hamza ve Muhammed Hâmid el-Fıkî'nin tahkikiyle Beyrut'ta (1395/1975, 1397/1977) neşredilmiştir.

6. *Meşâhîru ulemâi'l-emsâr (ve a'lâmu ulemâi'l-aktâr). es-Sikât*'taki sahâbe, tâbiîn, tebeu't-tâbiînden daha çok fıkıh, tefsir, hadis ve kıraat ilimlerinde meşhur olan, ibadet ve zühd yönüyle de ün kazanan 1602 şahıs yaşadıkları

şehir ve bölgelere göre kısa biyografileriyle, yer yer rivayet ehliyetlerine de işaret edilerek tanıtılmıştır. Eser Manfred Fleischhammer'in tashihleriyle basılmış (Wiesbaden 1379/1959), ayrıca Merzûk Ali İbrâhim tarafından yayımlanmıştır (Beyrut 1987; Mansûre 1411/1991).

7. *es-Sîretu'n-nebeviyye ve ahbâru'l-hulefâ*. İbn Hibbân'ın *es-Sikât*'ından derlenerek meydana getirilen eseri Hâfız Azîz Bey el-Kâdirî en-Nakşibendî ile diğer bazı âlimler yayımlamışlardır (Beyrut 1407/1987). Hâlid Abdurrahman el-Akk'in *Kıssatu's-sîreti'n-nebeviyye* adıyla neşrettiği eser de (Dımaşk 1990) bu kitap olmalıdır.

8. *Muhtasar fi'l-hudûd* (Sezgin, I, 191).

9. *Hadîsu'l-akrân* (Dâru'l-kutubi'z-Zâhiriyye, Mecmua, nr. 53/1).

İbn Hibbân'ın kendi kitaplarında ve çeşitli kaynaklarda adı geçen diğer bazı eserleri de şunlardır: *Vasfu'l-îmân ve şu'abuh* (İman ve imanın kısımları konusunda kaleme alınmış ilk eser olmalıdır), *Delâilü'n-nübüvve, el-Fasl beyne'n-nakale, İlelu'l-ahbâr, İlelu hadîsi'z-Zührî* (yirmi cüz), *İlelu hadîsi Mâlik b. Enes* (on cüz), *İlelu Menâkıbı Ebî Hanîfe* (on cüz), *Kitâbu mâ inferede bihî ehlu'l-Medîne mine's-sünen* (on cüz), Mekkeli ve Horasanlılar'ın infirâd ettikleri hadislere dair beşer cüzlük, Iraklılar'ın infirâd ettikleri hadislere dair on cüzlük üç eseri, *Envâ'u'l-ulûm ve evsâfuhâ* (otuz cüz), *Fusûlu's-sünen, Menâkıbu'ş-Şâfi'î, Şerâitu'l-ahbâr, et-Tenbîh ale't-temvîh* (hadis imamlarının Ebû Hanîfe'ye yönelik tenkitleri). İbn Hibbân, ölümünden önce bütün kitaplarını hadis medresesine ve dışarıdan gelecek hadis talebelerinin kalabilecekleri misafirhane haline getirdiği "dârülilim" adıyla anılan Büst'teki evine vakfetmiş, bunların masraflarını karşılayacak vakıf gelirleri de bırakmıştır. Burada istinsah çalışmaları yapıldığı, kitapların korunması için bir vasî tayin ettiği ve eserlerin kütüphanenin dışına çıkarılmamasını şart koştuğu bilinmekte, fakat bir asır sonra onun kitaplarından geriye çok azının kaldığı anlaşılmaktadır.

Muhalifleri İbn Hibbân'ın Karmatîler'e dair bir kitap yazarak Sâmân oğulları emîrlerinden Ebu't-Tayyib el-Musabî'ye takdim ettiğini ve bu sayede Semerkant kadılığına getirildiğini iddia etmişlerse de onun eserlerinin zikredildiği listelerde böyle bir kitap yer almamaktadır. İbn Hibbân'a nisbet edilen diğer bir eser de İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde kayıtlı bulunduğu (nr. 1910) ileri sürülen bir tefsir olup (a.g.e., I, 191) bu eserin, Ebu'l-Leys es-Semerkandî tefsirinin Zümer sûresinden Nâs sûresine kadar olan kısmının bir nüshasından ibaret olduğu tesbit edilmiştir (Yaka, sayı 1 [1996], s. 151-152).

Muhammed Abdullah Ebû Suaylîk, "el-İmâmü'l-Hâfız Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân el-Büstî feylesûfi'l-cerh ve't-ta'dîl" adlı çalışmasında (Dımaşk 1415/1995) onun *el-Müsnedü's-sahîh*'ini incelemiş, Mustafa Işık da "İbn Huzeyme Sahîh'i ve İbn Hibbân'ın Sahîh'i ile

Mukayesesi" adıyla bir doktora çalışması yapmıştır (1998, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü [Kayseri]). Adâb b. Mahmûd el-Hameş "Muhammed b. Hibbân el-Büstî ve menhecühû fî'l-cerh ve't-ta'dîl" (1406, Câmiatu Ümmi'l-kurâ külliyyetü'ş-şerîa ed-dirâsâtü'l-ulyâ eş-şer'iyye) ve Yüksel Çelik "İbn Hibbân ve Hadis İlmindeki Yeri" (1993, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) adlı birer yüksek lisans tezi hazırlamışlardır.

BİBLİYOGRAFYA

İbn Hibbân, *Sahîhu İbn Hibbân* (nşr. Şuayb el-Arnaût – Hüseyin Esed), Beyrut 1404/1984, İbn Balabân'ın girişi, s. 106; ayrıca bk. neşredenlerin girişi, I, 10-46; İbn Hibbân, *el-Mecrûhîn* (nşr. Mahmûd İbrâhim Zâyed), Halep 1395-96/1975-76, neşredenin girişi, I, e-'a; ayrıca bk. I, 40, 58, 59, 192, 193, 197, 288, 306; II, 73, 209, 249; III, 64. İbn Hibbân, *es-Sikât*, I, 1-2, 13; III, 63. İbn Hibbân, *Meşâhîr*, s. 159. Sem'ânî, *el-Ensâb*, II, 204, 209, 210. İbnü'l-Cevzî, *el-Mevdûât* (nşr. Abdurrahman Muhammed Osman), Medine 1386/1966, I, 182, 245; II, 237. Yâkût, *Mu'cemu'l-buldân*, I, 415-419. İbnü's-Salâh, *Tabakâtu'l-fukahâi'ş-Şâfi'iyye* (nşr. Muhyiddin Ali Necîb), Beyrut 1413/1992, I, 115-118. İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-hadîs*, Kahire 1326, s. 137. İbnü'l-Kıftî, *İnbâhu'r-ruvât*, III, 122. Zehebî, *Tezkiretu'l-huffâz*, III, 920-924. Zehebî, *A'lâmu'n-nubelâ*, XVI, 92-104. Zehebî, *Mîzânu'l-i'tidâl*, I, 228, 274; III, 506-508; IV, 7, 8. Safedî, *el-Vâfî*, II, 317-318. Sübkî, *Tabakât*, III, 131-135. Sübkî, *Kâ'ide fi'l-cerh ve't-ta'dîl* (nşr. Abdülfettâh Ebû Gudde), Kahire 1398/1978, s. 31-32. İbn Kesîr, *el-Bidâye*, XI, 259. İbn Hacer, *Lisânu'l-Mîzân*, III, 159; V, 112-115; VI, 74. İbn Hacer, *el-Kavlu'l-müsedded*, Haydarâbâd-Dekken 1319, s. 32-33, 38-39. Suyûtî, *Tedrîbü'r-râvî*, Kahire 1307, s. 31, 32. İbn Arrâk, *Tenzîhu'ş-şerî'a*, I, 207; II, 131, 224. *Keşfü'z-zunûn*, I, 277, 437, 463, 521-522; II, 1003, 1075, 1087, 1096, 1162, 1400, 1407, 1888, 2013. *Hediyyetü'l-ârifîn*, II, 44-45. Brockelmann, GAL Suppl., I, 273-274. Brockelmann, "İbn Hibbân", İA, V/2, s. 753. Sezgin, GAS, I, 189-191. Muhammed Zâhid el-Kevserî, *Makâlât*, Kahire 1388/1968, s. 86. Muhammed Kürd Ali, *Künûzu'l-ecdâd*, Dımaşk 1404/1984, s. 148-151. Kays Âl-i Kays, *el-Îrâniyyûn*, I/1, s. 164-169. Sâlihiyye, *el-Mu'cemu'ş-şâmil*, II, 133-135. Es'ad Sâlim Kayyim, *İlmu tabakâti'l-muhaddisîn*, Riyad 1415/1994, s. 160-164. Muhammed Abdullah Ebû Suaylîk, el-İmâmu'l-Hâfız Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân el-Büstî, Dımaşk 1415/1995. Mehmet Ali Sönmez, İbn Hibbân ve Cerh-Tadil Metodu, İstanbul, ts. (Umran Yayınları), s. 3, 19, 29, 117-133. Mehmet Ali Sönmez, "İbn Hibbân ve Ona Nisbet Edilen Tefsir", Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, sayı 3, Konya 1990, s. 93-104. İsmail Cerrahoğlu, "İbn Hibbân ve Tefsiri", AÜİFD, XIX (1973), s. 49-58. Nûrullah Kisâî, "İbn-i Hibbân-ı Büstî: Tahsîlât, Seferhâ, Âsâr-ı İlmî ve Hidemât-ı Âmûzeşî", Tahkîkât-ı İslâmî, X/1-2, Tahran 1374 hş., s. 69-81. Muhammed Acâc el-Hatîb, "el-Hâfız el-İmâm Ebû Hâtim el-Büstî: Fakîhen usûliyyen", Mecelletü Külliyyeti'd-dirâsâti'l-İslâmiyye ve'l-Arabiyye, sayı 10, Dubâi 1415/1995, s. 11-55. Eyüp Yaka, "İbn Hibbân ve Ona İzafe Edilen Tefsir", Sakarya Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, sayı 1, Adapazarı 1996, s. 151-156. J. W. Fück, "Ibn Hibbân", EI2 (İng.), III, 799. Ali Refîî, "İbn Hibbân", DMBİ, III,

303-305. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, "İbn Hibbân", Mevsû'atu'l-hadâreti'l-İslâmiyye, Amman 1993, s. 219-222.

Madde yazarı: MEHMET ALİ SÖNMEZ

Bu madde TDV İslâm Ansiklopedisi'nin 1999 yılında İstanbul'da basılan 20. cildinde, 63-64 numaralı sayfalarda yer almıştır

KİTAP HAKKINDA

el-MÜSNEDÜ's-SAHÎH

İbn Hibbân'ın (ö. 354/965) sahih hadisleri kısım ve nevilerine göre tertip ettiği eseri.

Tam adı *el-Müsnedü's-sahîh ale't-tekâsîm ve'l-envâ' min ğayri vücûdi kat'in fî senedihâ velâ sübûti cerhin fî nâkılîhâ*'dır. Kaynaklarda çok defa *Sahîhu İbn Hibbân, et-Tekâsîm ve'l-envâ', Kitâbu' l-Envâ' ve't-tekâsîm, es-Sünen, el-Envâ'* diye anılır. İbn Hibbân, kendi döneminde hadislerin rivayet yollarının çoğalması sebebiyle bunların sahihini tesbit etmenin zorlaştığını ve hadislerden hüküm çıkarmanın ihmal edildiğini görünce sahih hadislerin kolayca ezberlenmesini sağlamak ve onlardan hüküm çıkarılmasını kolaylaştırmak amacıyla 7500 sahih hadisi derlemiş, bunları klasik tasnif metotlarının dışında bir planla beş kısım ve 400 nevi halinde toplamak suretiyle eserini tasnif etmiştir. Bu beş kısım şöyledir: Allah Teâlâ'nın bildirdiği emirler (110 nevi), nehiyler (110 nevi), haberler (80 nevi), mubahlar (50 nevi), sadece Hz. Peygamber'in izlediği fiiller (50 nevi). Müellif, her hadise klasik hadis kitaplarındaki bab başlıkları gibi o hadisin özeti mahiyetinde "zikr" kelimesiyle başlayan bir başlık koymuş, bazı hadislerin sonunda râviler, hadiste geçen kelimeler ve fıkhî hükümlere dair bilgi vermiştir. Hadisler "nevi" adı verilen üst başlıklar altında sıralanırken önce konu hakkında genel bilgi ihtiva eden hadis yazılmış, ardından konuyla ilgili ayrıntılar içeren diğer hadisler birbirini açıklayacak şekilde sıralanmış, en ayrıntılı bilgiyi veren hadis en sona yazılmıştır. Konuları bir bütün olarak ortaya koymak için tümevarım metodunun izlendiği eserde hadisler sıralandığı, İbn Hibbân da yer yer açıklamalar yaptığı için ayrıca şerh edilmelerine ihtiyaç kalmamıştır. Musannif, hadisleri tekrar etmemeye çalışmakla beraber önemli bir fazlalığı içeren veya bir hadisin anlamını destekleyen rivayetleri tekrarlamaktan kaçınmamıştır. Konunun önemine göre bir nevide bazen yüzlerce hadis bulunurken bazen sadece bir hadis yer almıştır.

Şartları. İbn Hibbân rivayetlerini eserine aldığı râvide beş şart aramaktadır. Bunlar râvinin âdil olması, hadiste doğru sözlülükle tanınması, rivayet ettiği hadisi anlaması, hadisin anlamını bozacak şeyleri bilmesi ve rivayet ettiği hadisin müdelles olmamasıdır. Ona göre râvinin adâleti hiçbir günah işlememesi değil davranışlarının Allah'ın rızâsına

uygun bulunmasıdır. Rivayet ettiği hadisi anlaması ise hadisin mânasını bozmayacak düzeyde Arapça bilmesi ve hadis ilmine vâkıf olmasıdır. Râvinin rivayet ettiği, ezbere okuduğu veya özetlediği hadisi Resûl-i Ekrem'in kastettiği anlamdan başka bir anlama kaydırmayacak seviyede fıkıh bilmesi de şarttır. İbn Hibbân bir hadisin tedlîsten uzak olmasını, Resûlullah'a varıncaya kadar o hadisi bu özelliklere sahip râvilerin birbirinden duyup rivayet etmesi diye açıklamaktadır. 2000'den çok hocadan hadis yazmasına rağmen *es-Sahîh*'ine yukarıdaki niteliklere sahip 150 hocasının hadisini almıştır. Koyduğu ölçülerin sağlam olduğundan şüphesi bulunmayan müellif, güvenilir kabul ettiği bir râviye bir başka hadis otoritesinin zayıf demesini önemsememiş, kendisinin zayıf dediği birini başka bir âlimin güvenilir kabul etmesini de dikkate almamıştır. Buna örnek olarak rivayetlerini Buhârî'nin *el-Câmi'u's-sahîh*'e almadığı Hammâd b. Seleme'yi zikretmiş, onun adâlet yönünden Buhârî'nin eserindeki diğer râvilerle eşdeğerde olduğunu belirtmiştir. İbn Hibbân, rivayetinde kopukluk bulunduğu için mürsel hadisi de zayıf sayarak *es-Sahîh*'ine almamıştır. Her âdil râviden iki âdil râvinin rivayet etmesiyle Hz. Peygamber'e ulaşan bir hadis bulunmadığı için İbn Hibbân'a göre bütün hadisler âhâd haberlerdir. Bu sebeple âhâd haberleri kabul etmemek, bütün sünneti bilerek terk etmek demektir.

İbn Hibbân, bir hadisin metnindeki ziyadeyi kabul edebilmek için râvinin âdil olmasını ve fıkıh bilmesini şart koşar. Mürciî, Râfızî vb. mezheplere mensup dâîlerin rivayetlerini güvenilir de olsalar kabul etmez. Ancak bu mezheplere mensup olanların veya onlara sempati duyanların dâî olmamaları kaydıyla rivayetlerini kitabına almakta sakınca görmez. Hayatlarının son döneminde hâfızaları zayıflayan muhaddislerin rivayetlerini alırken bunların güvenilir râvilerin rivayetleriyle örtüşmesini ve daha önce o muhaddislerden güvenilir râvilerin rivayet etmiş olmasını şart koşar. Âdil ve muttaki olsa bile semâını açıkça belirtmeyen bir müdellisin rivayetlerini munkatı ve mürsel ile eşdeğerde kabul eder ve kitabına almaz. Ancak bir müdellis bir haberi ismini vermediği sika bir şeyhinden işittiğine dair kesin bir kanaat belirtiyorsa, kendisi de o haberin semâını açıkça belirttiği başka bir tarikine sahipse bu haberi eserine alır. İbn Hibbân, bir sahâbînin bizzat işittiğini söylemeden doğrudan Hz. Peygamber'den rivayet ettiği hadislere de *es-Sahîh*'inde yer verir. Çünkü sahâbîler rivayet ettikleri hadisleri başka bir sahâbîden duymuş olabilecekleri gibi Resûl-i Ekrem'in, "Burada bulunanlar bulunmayanlara aktarsın" sözüne göre onların hepsi âdildir.

Literatürdeki Yeri. İbnü's-Salâh ve diğer hadis âlimlerinin kanaatine göre sadece sahih hadisleri toplamayı hedef alan kitaplar arasında Buhârî ve Müslim'in *el-Câmi'u's-sahîh*'lerinden sonra birinci sırada İbn Huzeyme'nin *es-Sahîh*'i, ikinci sırada İbn Hibbân'ın *es-Sahîh*'i, üçüncü

sırada Hâkim en-Nîsâbûrî'nin *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*'ı yer alır. Ancak İbn Hacer el-Askalânî gibi bazı âlimler, tıpkı İbn Huzeyme gibi İbn Hibbân'ın da hasen hadisi sahih hadisin bir türü kabul ettiğini ileri sürerek bu genellemenin tartışılabilir olduğuna dikkat çekmişlerdir. Bununla beraber Ebu'l-Fidâ İbn Kesîr ve Suyûtî gibi âlimler İbn Hibbân'ın eserinin *el-Müstedrek*'ten üstün olduğu görüşündedir. Diğer taraftan İbn Hibbân'ın kitabına hasen hadisleri de almasını onun bir tesâhülü ve rivayet için öngördüğü şartların bir ihlâli gibi görenler çıkmışsa da İbn Hacer el-Askalânî, İbn Hibbân'ın şartlarında belirttiği üzere hasen hadisi sahih hadisin bir türü kabul ettiğini, bunu tesâhül saymanın onun ıstılahını bilmemekten ileri geldiğini söylemiştir. Nûreddin el-Heysemî, *Mevâridu'z-zam'ân ilâ zevâidi İbn Hibbân* adlı eserinde (aş.bk.) *el-Müsnedu's-sahîh*'teki 7500 hadisi *es-Sahîh*ayn'ın hadisleriyle mukayese ederek bunlardan 4853'ünün *es-Sahîh*ayn ile ya da ikisinden birinin hadisleriyle ortak olduğunu tesbit etmiştir. *Mevâridu'z-zam'ân*'daki 2647 zevâid türü hadisin sıhhati konusunda bir çalışma yapan Nâsırüddin el-Elbânî de bu hadislerden 2304'ünün sahih, geri kalan 343'ünün zayıf olduğunu belirtmiştir. Ancak Elbânî'nin bu değerlendirmesi incelenirken İbn Hibbân'ın bazı hadis imamlarının cerh ettiği bir grup râviyi âdil ve sika kabul ettiği ve bu hususu eserinin girişinde belirttiği göz önünde bulundurulmalıdır.

Yazma Nüshaları. *el-Müsnedü's-sahîh* orijinal şekliyle bugüne kadar neşredilmemiş, yazmaları da günümüze tam olarak gelmemiştir. Eldeki eksik nüshalarından anlaşıldığına göre eser biri dört, diğeri beş ciltten oluşan iki takım halindeydi. Eserin "emirler" bölümünden yetmiş iki varak hacmindeki bir parçası Dârü'l-kütübi'l-Mısriyye'de (227 numaralı mecmua içinde) muhafaza edilmektedir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki (III. Ahmed, Medine, nr. 289) 313 varaktan ibaret yazma emirler bölümünün tamamını (110 nevi) ve eserin mukaddimesiyle neviler fihristini kapsamaktadır. Aynı kütüphanede yakın bir tarihte keşfedilen ve iki ayrı cildin iki parçası bir araya getirilerek oluşturulan nüsha güvelenmiş yaprakları dikkatsizce tamir edilmiş olmasına rağmen önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Yine bu kütüphanede bulunan (III. Ahmed, nr. 347) ve eserin bir başka rivayetinin II. cildi olduğu anlaşılan 222 varak tutarındaki nüsha ise emirler bölümünün doksan altıncı nevi ile başlar, haberler bölümünün sekizinci nevinin sonuna kadar devam eder. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi III. Ahmed bölümünde 346 numarada kayıtlı 222 varaktan meydana gelen üçüncü nüsha da bir önceki nüshayı yazan kişinin kaleminden çıkmıştır. Bu yazmanın sonunda eserin dört cildinden ikincisinin sona erdiğini belirten müstensih notu ise bu iki ciltte 400 neviden meydana gelen eserin 200 nevinin yer aldığı anlaşılmaktadır. Eserin bir parçası da Millet Kütüphanesi'ndedir

(Feyzullah Efendi, nr. 524). Bir başka takımın III. cildini oluşturan 256 varaklık nüsha, haberler bölümünün sekizinci nevinden bu bölümün sonuna kadar devam etmektedir. Haydarâbâd Âsafiye Kütüphanesi'nde de (nr. 12224/14) eserin eksik kısımlarını tamamlar nitelikte 122 varaktan ibaret bir nüsha vardır (dördüncü bölümün otuz dördüncü nevi ile beşinci bölümün on ikinci nevi arası). Eserin on varaklık bir kısmı Zâhiriye Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Mecmua, nr. 111, vr. 94-103). Önemli bir boşluğu dolduran bu kısım, *es-Sahîh*'in üçüncü bölümünün yetmiş ve yetmiş birinci nevilerini ihtiva etmektedir. Şuayb el-Arnaût'un verdiği bilgiye göre Nâsıriye Kütüphanesi'nde eserin IV. cildine ait 151 varaklık bir parçası daha bulunmaktadır (dördüncü bölümün son yirmi beş nevi ile beşinci bölümün dokuz nevi). (İbn Balabân, neşredenin girişi, I, 61-62).

Üzerinde Yapılan Çalışmalar. 1. *el-İhsân fî takrîbi Sahîhi İbn Hibbân.* İbn Balabân'ın, *es-Sahîh*'i fıkıh konularına göre yeniden düzenlediği bir çalışması olup *Sahîhu İbn Hibbân* adıyla yayımlanmıştır. İbn Balabân, câmi türü hadis kitaplarının planını dikkate alarak *es-Sahîh*'teki hadisleri bir mukaddime ile yirmi üç kitap halinde düzenlemiş, kitap ve fasıl başlıkları dışında eserin aslına bir ilâvede bulunmamıştır. Çalışmasının baş tarafına eserin orijinalinde yer alan beş kısım ve 400 nevin başlıklarını koyduğu gibi her hadisin sonuna o hadisin orijinal nüshada ait olduğu kısım ve nevi numaralarını da kaydetmiştir. *el-İhsân*'ın bazı ciltleri üzerinde Mekke'de Câmiatu Ümmi'l-kurâ'da Hamza Zîb Mustafa (1407), Sâlim Ahmed Selâme (1407), Abdullah b. Seyf b. Kâid el-Ezdî (1408), Abdülganî b. Humeyd Hamûd el-Kubeysî (1408) doktora çalışması yapmış, tamamı ise Abdülmuhsin el-Yemânî tarafından üç cilt (Medine, ts.), Şuayb el-Arnaût tarafından tahkik edilerek son iki cildi fihrist olmak üzere on sekiz cilt (Beyrut 1404-1408/1983-1987, 1418/1997; I. cildi Hüseyin Esed ile birlikte) halinde yayımlanmıştır. *el-İhsân*'ı biri fihrist olmak üzere on cilt halinde Kemal Yûsuf el-Hût da neşretmiştir (Beyrut 1987). Ahmed Muhammed Şâkir, *Sahîhu İbn Hibbân bi-tertîbi'l-Emîr Alâiddîn el-Fârisî* adıyla bir çalışma yapmaya başlamışsa da ancak ilk cildini yayımlayabilmiştir (Kahire 1372, 1406). Abdurrahman Muhammed Osman da I. cildini neşretmiştir (1970).

2. *Tertîbu Sahîhi İbn Hibbân.* Moğoltây b. Kılıç bu çalışmasıyla eseri fıkıh kitapları tertibine koymuştur. İbn Hacer el-Askalânî eserin müellif hattıyla olan nüshasını gördüğünü ve tamamlanmamış olduğunu söylemektedir (*Lisânu'l-Mîzân*, VI, 74). Aynı konuda, İbn Zureyk diye anılan Muhammed b. Abdurrahman el-Hanbelî'nin de bir çalışması vardır (Ziriklî, VII, 66).

3. *Zevâidu İbn Hibbân ale's-Sahîhayn.* İbn Hacer el-Askalânî, Moğoltây b. Kılıç'ın bir ciltten ibaret bu eserinin tamamlanmamış müellif nüshasını gördüğünü söylemektedir (*Lisânu'l-Mîzan*, VI, 74).

4. *Ricâlu Sahîhi İbn Hibbân.* Zeynüddin el-Irâkî'ye aittir.

5. *Etrâfu Sahîhi İbn Hibbân*. Yine Zeynüddin el-Irâkî'ye ait olan eser *el-Müsnedu's-sahîh*'in üçüncü kısmının altmışıncı nevine kadar olan hadislerin ilk cümlelerinin fihristidir.

6. *Tahrîcu erbaîne hadîsen buldâniyye min Sahîhi'bni Hibbân*. Kısaca *el-Erbaûne'l-buldâniyye* diye de bilinen bu çalışmasında Zeynüddin el-Irâkî, *el-Müsnedü's-sahîh*'te kırk ayrı şehre mensup olan kırk muhaddis tarafından rivayet edilen kırk hadisi bir araya getirmiştir.

7. *Mevâridü'z-zam'ân ilâ zevâidi İbn Hibbân*. Nûreddin el-Heysemî, el-Müsnedü's-sahîh'in Buhârî ve Müslim'in *es-Sahîh*'leri üzerine olan zevâidini bir araya getirmiştir. Eserde 2647 hadis senedleriyle birlikte konularına göre tertip edilmiştir (nşr. Muhammed Abdürrezzâk Hamza, Kahire, tarihsiz; Beyrut, tarihsiz; Medine, tarihsiz; Beyrut 1999; nşr. Şuayb el-Arnaût – Muhammed Rıdvân Araksûsî, I-II, Beyrut 1414/1993; nşr. Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî – Abduh Ali el-Kûşek, I-IX, Dımaşk 1411-1414/1990-1993, son cildi fihristtir). Yûsuf Abdurrahman el-Mar'aşlî, bu eser için Muhammed Abdürrezzâk Hamza neşrine göre *Fihrisu ehâdîsi Mevâridi'z-zam'ân ilâ zevâidi İbn Hibbân* adıyla bir fihrist hazırlamıştır (Beyrut 1407/1987; Dımaşk 1993). Nâsırüddin el-Elbânî kitaptaki sahih rivayetleri iki cilt halinde *Sahîhu Mevâridi'z-zam'ân*, zayıf rivayetleri de bir cilt halinde *Daîfu Mevâridi'z-zam'ân* adıyla yayımlamıştır (Riyad 1422/2002). Mustafa Işık eser üzerinde bir doktora çalışması yapmıştır (bak. bibl.). *el-Müsnedü's-sahîh*'in orijinalini ortaya koymak amacıyla Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi'nde Mehmet Ali Sönmez'in başkanlığında başlatılan metin tesbiti ve Türkçe'ye tercümesi çalışmaları devam etmektedir. *el-Müsnedü's-sahîh*'i İbn Balabân ve İbnü'l-Mulakkın'ın ihtisar ettiği belirtilmiştir (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1075; Ziriklî, V, 74).

BİBLİYOGRAFYA

İbn Hibbân, *el-Müsnedü's-sahîh*, TSMK, III. Ahmed, Medine, nr. 289, I, vr. 1 vd.; Hâzimî, *Şurûtu'l-eimmeti'l-hamse* (nşr. Zâhid Kevserî), Kahire 1991, s. 44; İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-hadîs*, Kahire 1326, s. 9; İbn Balabân, *el-İhsân fî takrîbi Sahîhi İbn Hibbân* (nşr. Şuayb el-Arnaût – Hüseyin Esed), Beyrut 1418/1997, neşredenin girişi I, 3-62; Zehebî, *A'lâmu'n-nubelâ*, XX, 10, 21; XXII, 114; XXIII, 312-313, 326; Zehebî, *Tezkiretu'l-huffâz*, III, 921; IV, 1328; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, Beyrut 1988, I, 194; Irâkî, *Fethu'l-muğîs*, s. 17-18; Irâkî, *et-Takyîd ve'l-îdâh*, Kahire 1350, s. 18; Heysemî, *Mevâridu'z-zam'ân ilâ zevâidi İbn Hibbân* (nşr. Muhammed Abdürrezzâk Hamza), Beyrut, tarihsiz (Dâru'l-kutubi'l-ilmiyye), s. 11-13; Takıyyüddin el-Fâsî, *Zeylu't-Takyîd fî ruvâti's-sünen ve'l-mesânîd* (nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût), Beyrut 1410/1990, II, 363; İbn Hacer, *Lisânu'l-Mîzân*, VI, 74; İbn Hacer, *en-Nüket alâ Kitâbi İbni's-Salâh* (nşr. Rebî b. Hâdî Umeyr), Riyad 1408/1988, I, 291; Takıyyüddin İbn Fehd, *Lahzu'l-elhâz* (*Zeylu Tezkiretu'l-huffâz li'z-Zehebî* içinde, nşr. M. Zâhid Kevserî), Dımaşk 1347, s. 196, 232-233; Suyûtî, *Tedrîbü'r-râvî*, Kahire

1307, s. 32; *Keşfü'z-zunûn*, I, 463; II, 1075, 1400; Ziriklî, *el-A'lâm*, V, 74; VII, 66; Tecrid Tercemesi, Mukaddime, s. 257-258; Elbânî, Mahtûtât, s. 42; Ahmed Muhammed Şâkir, *el-Bâisü'l-hasîs*, Kahire 1399/1979, s. 22; Mehmet Ali Sönmez, İbn Hibbân ve Cerh-Tadil Metodu, İstanbul, ts. (Umran Yayınları), s. 10, 24-34; Mustafa Işık, İbnu Huzeyme, Sahih'i ve İbnu Hibban'ın Sahih'iyle Mukayesesi (doktora tezi, 1997), EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 163-217; Yahyâ b. Abdullah eş-Şehrî, Zevâidu ricâli Sahîhi İbn Hibbân, Riyad 1422/2001, I, 43-78.

Madde Yazarı: MEHMET ALİ SÖNMEZ

Bu madde TDV İslâm Ansiklopedisi'nin 2006 yılında İstanbul'da basılan 32. cildinde, 106-108 numaralı sayfalarda yer almıştır.

TERTİB EDEN HAKKINDA

İBN BALABÂN

Ebu'l-Hasan Emîr Alâuddîn Alî b. Balabân b. Abdillâh el-Mısrî (öl. 739/1339)

675 (1276) yılında doğdu. Türk asıllı olduğu belirtilmektedir. Kahire'de yerleşti. Ahmed b. İbrâhim es-Serûcî, Fahreddin İbnü't-Türkmânî, Reşîdüddin İbnü'l-Muallim gibi hocalardan fıkıh dersi aldı. Kutbüddin el-Halebî, Abdülmü'min b. Halef ed-Dimyâtî, İbn Asâkir diye bilinen Bahâuddîn Kâsım b. Muzaffer ve İbnü's-Savvâf el-Kureşî gibi âlimlerden hadis, Alâeddin Konevî'den mantık ve usul, Ebû Hayyân el-Endelüsî'den nahiv okudu. Mısır'da Hanefî fıkhının otoritelerinden biri oldu ve aralarında Zehebî ile Kureşî'nin bulunduğu birçok talebe yetiştirdi. Nâib Argun ed-Devâdâr ile dostluk kurdu. Mısır Memlük Sultanı II. Baybars döneminde (1309-1310) yıldızı parladı. Kaynaklarda bir müddet kadılık yaptığı belirtilen İbn Balabân, 9 Şevval 739'da (20 Nisan 1339) Kahire'de öldü ve Bâbünnasr'ın dışındaki türbeye defnedildi.

Eserleri. 1. *el-İhsân fî takrîbi Sahîhi İbn Hibbân.* İbn Hibbân'ın el-Müsnedü's-sahîh (Sahîhu İbn Hibbân) adlı eserinin fıkıh bablarına göre düzenlenmiş şekli olup dokuz cilttir. İlk cildini Ahmed Muhammed Şâkir'in tahkik edip yayımladığı eserin (Kahire 1953) tamamı, Şuayb el-Arnaût ile Hüseyin Esed tarafından tahkiki ve hadislerinin tahrîci yapılarak *Sahîhu İbn Hibbân* (I-XVI, Beyrut 1404-1408), Kemal Yûsuf el-Hût tarafından sadece tahkik edilerek *el-İhsân bi-tertîbi Sahîhi İbn Hibbân* (I-IX, Beyrut 1407/1987) adıyla neşredilmiştir.

2. *Telhîsü'l-İlmâm fî ehâdîsi'l-ahkâm.* Takıyyüddin İbn Dakîkul'îd'e ait eserin telhisidir.

3. *Tuhfetu'l-harîs fî şerhi't-Telhîs.* Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî'nin Hanefî fıkhına dair *el-Câmiu'l-kebîr*'ine Hılâtî'nin yazdığı *Telhîsü'l-Câmi'i'l-kebîr* adlı telhisin şerhi olup İstanbul kütüphanelerinde birçok yazma nüshası bulunmaktadır (bu eserlerin yazma nüshaları için bak. Brockelmann, GAL, I, 178, 475; Suppl., I, 290; II, 66, 80). *Tuhfetu'l-harîs*'i Ömer b. İshak el-Gaznevî ihtisar etmiştir.

4. *Umdetü's-sâlik fi'l-menâsik* (Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 982; Mihrişah Sultan, nr. 133).

İbn Balabân'ın bunlardan başka *Sîretü'n-nebî sallallâhu aleyhi ve sellem* ve *Tenbîhu'l-hâtır alâ zelleti'l-kâri'i'z-zâkir* adlı eserleri olduğu, ayrıca

Taberânî'nin *el-Mu'cemu'l-kebîr*'ini fıkıh bablarına göre tertip ettiği kaynaklarda belirtilmektedir. Brockelmann ve Ziriklî'nin Ebu'l-Hasan Ali b. Balabân'a nisbet ettikleri *el-Makâsıdu's-seniyye fi'l-ehâdîsi'l-ilâhiyye* ve *Ehâdîsu'l-avâlî* adlı eserler (GAL Suppl., II, 80; el-A'lâm, V, 74) Ebu'l-Kâsım Ali b. Balabân el-Makdisî el-Kerekî'ye (öl. 684/1285) aittir.

BİBLİYOGRAFYA

İbn Balabân, *el-İhsân bi-tertîbi Sahîhi İbn Hibbân* (nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût), Beyrut 1407/1987, neşredenin girişi, I, 19-20; a.e. (nşr. Şuayb el-Arnaût – Hüseyin Esed), Beyrut 1404/1984, neşredenlerin girişi, I, 47-49. Ali b. Balabân el-Makdisî, *el-Makâsıdu's-seniyye fi'l-ehâdîsi'l-ilâhiyye* (nşr. Muhyiddin Mustû – Muhammed el-Îdu'l-Hatrâvî), Beyrut 1408/1988, neşredenlerin girişi, I, 15-23. Zehebî, *el-İber*, III, 356. Selâhaddin es-Safedî, *A'yânu'l-asr ve a'vânu'n-nasr* (nşr. Fuat Sezgin – Mâzin Amâvî), Frankfurt 1990, II, 172-173. İbn Kesîr, *el-Bidâye*, XIII, 307. İbn Râfi' es-Selâmî, *el-Vefeyât* (nşr. Sâlih Mehdî Abbas – Beşşâr Avvâd Ma'rûf), Beyrut 1982, I, 278-280. Kureşî, *el-Cevâhiru'l-mudıyye*, II, 548. Makrîzî, *es-Sülûk*, I/3, s. 730; II/2, s. 470. İbn Hacer, *ed-Dürerü'l-kâmine*, III, 32. İbn Tağrîberdî, *en-Nücûmü'z-zâhire*, VII, 368; IX, 321. İbn Kutluboğa, *Tâcü't-terâcim*, s. 43. Suyûtî, *Buğyetu'l-vuât*, II, 152. Suyûtî, *Hüsnü'l-muhâdara*, I, 468. Nuaymî, *ed-Dâris fî târîhi'l-medâris* (nşr. Ca'fer el-Hasanî), Kahire 1988, II, 325. *Keşfü'z-zunûn*, I, 158, 486; II, 1003, 1075, 1737, 1832. İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, V, 388. Leknevî, *el-Fevâidu'l-behiyye*, s. 118. Brockelmann, GAL, I, 172, 178, 475; Suppl., I, 273, 290; II, 66, 80. Ziriklî, *el-A'lâm*, V, 74. Kettânî, *er-Risâletu'l-mustetrafe*, s. 20. Sezgin, GAS, I, 190, 426-427. Ahmet Özel, Hanefî Fıkıh Âlimleri, Ankara 1990, s. 75.

Madde Yazarı: CENGİZ KALLEK

Bu madde TDV İslâm Ansiklopedisi'nin 1999 yılında İstanbul'da basılan 19. cildinde, 357 numaralı sayfada yer almıştır.

İBN BALABÂN'IN MUKADDİMESİ

Rabbim! Hayırla kolaylaştır.

Beyânı öğreten, tibyânı ilham eden, ikramını, fazlını ve ihsanını tamamına erdiren Allah'a hamd olsun. Salât ve selam da Adnân oğullarının efendisi olan, dinlerin en kâmiliyle gönderilen, Tevrât, İncîl ve Furkân'da vasıfları belirtilen Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), onun ailesinin, ashâbının ve ona tâbi olanların üzerine olsun.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile ilgili en kapsayıcı ve faydalı rivayetleri içeren eserlerden biri de zamanının hafızı ve âlimi Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân et-Temîmî el-Büstî'nin ***et-Tekâsîmu ve'l-Envâ'*** adlı eseridir. Allah onun gayretini meşkûr, mekânını cennet eylesin. Bu eser helal ve haramlarla ilgili konuların tamamını bir araya getirmiş değildir, ancak zengin içeriği ve delilleri eşsiz bir şekilde ortaya koyuşuyla ondan faydalanmaktan uzak durulması düşünülemezdi.

Bu sebeple okuma ve faydalanmayı daha da kolaylaştıracak şekilde bunu tertip edip her hadisi içeriğine uygun bir başlığın altına yerleştirerek düzenlemeyi düşündüm ve bunun beni Allah'a yakınlaştıracağını umdum.

Ben bu işe sevabını umarak ve Allah'tan başka hiçbir güç ve kuvvet sahibi olmadığını düşünerek koyuldum. Allah'a hamd olsun ki, kısa sürede tamamlayarak bu işin talipleri için hazırladım. İsmini de ***el-İhsân fî Takrîbi Sahîh İbn Hibbân*** koydum. Bu işimin Yüce Allah'ın huzuruna vardığımda güzel bir azık olmasını dilerim. Şüphesiz ki Allah her güzelliğin mükâfatının kefilidir. Allah bana yeter, O ne güzel vekildir.

Üç bölümden oluşacak bir mukaddime sunacağım.

Birinci bölümde, değeri ve faziletinin daha iyi anlaşılması için yazarın biyografisini işleyeceğim.

İkinci bölümde, bu eseri yazma sebebi ve hedefi daha iyi bilinsin diye eserinin başında ve sonunda yaptığı açıklamalar ve söylediği sözlere yer vereceğim.

Üçüncü bölümde, eserin düzenlenme amacına uygun olacak ve ondan faydalanmayı da kolaylaştıracak şekilde içerdiği bölüm, fasıl ve başlıkları zikredeceğim.

BİRİNCİ BÖLÜM

Eserin müellifi büyük imam, dakik bir muhakkik, hafız ve allâme Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed b. Hibbân b. Muâz b. Ma'bed b. Saîd —Ma'bed b. Hediyye de denilir— b. Sehîd b. Murra b. Sa'd b. Yezîd b. Murra b. Zeyd b. Abdillah b. Dârim b. Mâlik b. Hanzale b. Mâlik b. Zeyd-i Menât b. Temîm b. Murra b. Udd b. Tâbiha b. İlyâs b. Mudar b. Nezzâr b. Ma'add b. Adnân et-Temîmî el-Büstî el-Kâdî'dir. İlim için yolculuklara çıkan ve eserler yazan âlimlerden biridir.

Hâkim Ebû Abdillah onun hakkında şöyle der: "Bu kişi dil, fıkıh, hadis ve vaaz konularında ilmin kaynağıydı. Nisabur'a geldiğinde orada Abdullah b. Şîruveyh'ten hadis dinlemiştir. Sonra Irak'a gidip Ebû Halîfe el-Kâdî ve akranlarından çokça hadis dinlemiştir. Ehvâz, Musul, Cezîre, Şam, Mısır ve Hicaz'da da hadisler dinlemiş, Herât, Merv ve Buhâra'da eserler yazmıştır. Sonra Ömer b. Muhammed b. Buceyr'in yanına gitmiş ve ondan birçok rivayette bulunmuştur. Ayrıca Hasan b. Süfyân ve Ebû Ya'lâ el-Mevsilî'den rivayette bulunmuştur."

Sonrasında hadis alanında eserler yazmış ve bu eserlerinde daha önceki eserlerinde bulunmayan hadisler zikretmiştir. Semerkand şehrinde ve Horasan'ın başka şehirlerinde kadılık yapmıştır. Hicri 334 yılında Nisabur'a gelmiştir. Daha sonra Nesâ ve başka yerlere kadılık göreviyle gitmiştir. Hicri 337 yılında yanımıza gelip Nisabur'a yerleşmiş, inşa ettiği hangâhta çok sayıda kişi ondan ilim tahsil etmiştir.

Hâkim Ebû Abdillah, Ebû Ali Mansûr b. Abdillah b. Hâlid el-Herevî, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. İbrâhîm b. Selm, Ebû Bekr Muhammed b. Ahmed b. Abdillah en-Nûkânî, Ebû Muâz Abdurrahman b. Muhammed b. Ali b. Rızk es-Sicistânî ve Ebu'l-Hasan Muhammed b. Ahmed b. Muhammed ez-Zevzenî, kendisinden rivayette bulunanlar arasındadır.

Ebû Sa'd Abdurrahman b. Ahmed el-İdrîsî şöyle der: "Ebû Hâtim el-Büstî değişik şehir ve bölgelerde meşhur olan kimselerin eserlerini hıfzeden fakih kimselerdendi. Ayrıca tıp, astronomi ve diğer bilim dallarında âlim biriydi. *Müsnedu's-Sahîh*, *et-Târih*, *ed-Du'afâ* gibi eserlerin yanında diğer bilim dallarında şöhret olan kitaplar telif etmiştir. Semerkand'da insanlara fıkıh dersleri verdikten sonra Büst'e gitmiştir."

Abdulğanî b. Saîd onu zikrederken Büst'e nispet etmiştir. Hatîb onun hakkında: "Güvenilirliği ve sağlamlığıyla öne çıkmış biridir" demiştir. Emîr Alâuddîn el-Fârisî de onu anlatırken Semerkand'da kadılık yaptığını ve hadis alanında sağlam hafızlardan biri olduğunu zikreder.

Muhammed b. Hibbân hicri 354 yılında Şevvâl ayının bitimine sekiz gün kala Cuma gecesi Sicistan'da vefat etmiştir. Şu anda Büst'te öğrencilerinin medrese olarak kullandığı, dışarıdan gelen hadis ve fıkıh âlimlerinin kaldığı evinde vefat ettiği de söylenmiştir. Medresenin, ihtiyaçlarını karşılayan gelirleri olduğu gibi kütüphanesi de bulunmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM
(İBN HİBBÂN'IN MUKADDİMESİ)

Ebû Hâtim der ki: Hamdolsun Allah'a ki nimetleri dolayısıyla kendisine hamd edilmeyi hak edendir. İzzet ve yücelikte tektir. Yüceliğiyle beraber yarattıklarına çok yakın, çok yakın olmasıyla birlikte olabildiğince uzaktır. Fısıldaşmaları bile duyan, kalpten geçen en gizli düşüncelere, toprak altında saklı olan şeylerden insanların akıllarına düşenlere kadar her şeye muttali olandır. Bir şeyleri örnek almadan ve öykünmeden kudretiyle her şeyi ortaya çıkaran, dilemesiyle onları yaratandır. Aklı ihsan etmiş ve akletmek isteyenlere onu yol eylemiştir. Akletmeyi kolaylaştırmak için işitme ile görmeyi vermiş, araştırma ve ibret almayı istemiştir. Bu şekilde yarattıklarını en ince detayına kadar muhkem kılmış, takdir ettiklerini de tümüyle sağlamlaştırmıştır. Buyruklarından bazılarını insanlar içinde zeki olan ve temyîz gücü bulunanlara has kılmış, bunlar içinden bazılarına hidayet verip iyilerin yolunu takip etme ve sünnetlerini ortaya koyup uyma gibi bir taate yönlendirmiştir. Kalplerini imanla süslemiş, dillerine dinin işaretleri ile Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetlerini açıklamayı düşürmüştür. Bunlar da kendi şahsi görüşlerini terk edip sünnetleri öğrenmek ve bir araya getirmek için yolculuklara çıkmış, ailelerinden ve sevdiklerinden ayrı düşmüşlerdir. Tüm çabalarını buna hasredip hadislerin peşine düşmüş, yolculara çıkıp öğrendiklerini kayda geçirmiş, öğrendiklerini başkalarına da onaylattırıp sağlamlaştırmış, aralarında müzakere edip yaymışlardır. Bunları iyice anlayıp gövdesini oluşturmuş, büyük çabalar sarf edip bu gövdenin dallarına uzanmış,

mürseli muttasıldan, mevkûfu munfasıldan, nâsihi mensûhtan, muhkemi mensûhtan, müfesseri mücmelden, kullanılanı ihmal edilenden, muhtasarı detaylısından, bitişik olanı ayrılmışından, umûmi olanı husûsi olandan, mubah olanı yasaklanmış olandan, garîb olanı meşhur olandan, farz olanı irşâd bâbında olandan, kesin olanı muhtemel olandan, adil olanı cerh edilenden, zayıf olanı metrûk olandan ayırmış ve bunları açıklamışlardır. Sahte olanı, uydurulmuş olanı, aslından tahrif edileni, intihal edileni, müdelles olanı, karıştırılmış olanı diğerlerinden ayırıp ortaya koymuşlardır. Bu şekilde Yüce Allah onların vesilesiyle Müslümanlara dinlerini muhafaza etmiş, dine karşı olanların saldırılarından korumuştur. Yüce Allah böylesi kişileri çekişme zamanlarında hidayetin imamları, maruz kalınan sıkıntılarda gece kandilleri gibi kılmıştır. Bunlar peygamberlerin varisleri, ihlaslı kulların dostları, takva sahiplerinin sığınağı ve velilerin merkezidirler. Kaderi ve takdirine, bize olan her türlü ihsan, lütuf, iyilik ve nimetlerine karşı Yüce Allah'a hamd ediyoruz.

Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Hidayetine nail olan bahtiyar olur. İbret alıp yasaklardan kaçınmaya çalışanlar O'nun yardımıyla doğru yolu bulur. Hüsranına maruz kalanlar, doğru yoldan şaşıp sapar. Yine şehadet ederim ki Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) O'nun seçilmiş kulu, razı olduğu Resûlü'dür. Dinine davet etmek ve cennet yolunu göstermek için onu insanlara göndermiştir. Yüce Allah ona ve tertemiz ailesine hayırlar ihsan etsin. Mahşerde onu kendisine yakın tutsun.

Yüce Allah, Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) kendine veli olarak seçmiştir. Başka şeylere ibadet eden ve değişik yolları tutan insanları sadece kendisine ibadet ve itaat etmeye davet için göndermiştir. Zira Cahiliye döneminde insanlar cehalet ve kör bir asabiyetin içindeydiler. Şaşkın bir şekilde fitnelerin içinde dolaşıyor, sarhoş bir halde hevâ ve heveslerinin peşinde koşuyor, dalâletin denizlerinde yüzüyor, cehaletin vadilerinde gidiyorlardı. Soyluları mağrur bir şekilde yaşarken zayıfları eziliyordu. Yüce Allah, Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) mahlûkatına resûl olarak gönderdi ve cennetleri için rehber kıldı. Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem), Rabbinin risâletini tebliğ etmiş, buyruklarının muradını açıklamıştır. Putların kırılmasını, fal oklarının yok edilmesini emretmiştir. Bu şekilde hak tüm parlaklığıyla ortaya çıkmış, gecenin sonundaki sabah doğmuş, ayrılık ve çekişmeler bitmiş, nifakın beli kırılmıştır.

Sünnete bağlılıkta selamet ve şeref vardır. Sünnetin ışığı söndürülemez ve delilleri de çürütülemez. Sünnete bağlı olan dalalete düşmekten korunur, sünnete muhalif olan ise pişman olur. Sünnet, kişiyi yanlışa düşmekten koruyan bir sığınak ve sağlam bir dayanaktır. Sünnete tutunanın kadri artar, ona karşı gelen ise helak olur. Bundan dolayıdır ki sünnete sarılanlar gelecekte mutlu, hâlihazırda da kendilerine gıpta ile bakılacak kişiler olacaklardır.

Haberlerin nakil yollarının çoğaldığını, mevzû haberlerin yazımı ve hatalı, birbirine karıştırılmış hadislerin ezberiyle meşgul olan insanların bunların sahih olanları hakkında bilgilerinin azaldığını gördüm. Öyle ki sahih haberler artık yazılmıyor, münker ve maklûb olan hadisler sadece garib görülüyordu. Sünneti derlemeye çalışan değerli âlimler ile fıkıh ve din konuşanlar daha çok hadislerin kanalları ve lafızları üzerinde yoğunlaşmış, aynı hadisleri farklı kanallarla tekrar tekrar zikrediyorlardı. Bu tutum hadis talebelerinin sadece bu kitaptakilerin içindeki haberlerle yetinmesine, haberlerin maksadı ve içeriğine yönelik başka bir çabanın gösterilmemesine sebep oluyordu. Öğrenilmesi, anlaşılması ve ezberlenmesini kolaylaştırmak için sahih olan hadisler üzerinde çalışmaya başladım. Çalışmalarım sonucunda sahih hadislerin, birbiriyle çelişmeyen, birbiriyle tutarlı ve uyumlu olan beş bölüme ayrıldıklarını gördüm:

1. Yüce Allah'ın kullarına emirleri
2. Yüce Allah'ın kullarına yasakları
3. Bilinmesi gereken şeylere yönelik gelen haberler
4. Yapılmasında sakınca görülmeyen mubahlar
5. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) fiilleri

Ancak her bir bölümün de kendi içinde çeşitli türlere (envâ') ayrıldığını, her bir türden de önemli ilimlerin çıktığını gördüm. Bunların farkına da ancak ilmi derinliğe sahip olan, usule yönelik çarpık kıyaslamalara başvurmayan, fürûa yönelik de temelsiz görüşlere bulaşmayan kişiler varabilirdi. Bu eserde her bölümü ihtiva ettiği türleriyle, her bir türü de içerdiği hükümleriyle ortaya koyacağız. Ki bu hükümleri aklı başında olan her bir kişi fark edip kavrayabilir.

Buna da ilk bölümü ele alarak başlayacak, bu bölümle ilgili gelen haberlerden, içinden isnâdı meşhur ve sağlam olan, kopukluğu bulunmayan, ravileri hakkında tenkitler bulunmayanları zikredeceğiz.

Metinleri tam, isnâdları da sağlam olan haberlere yer vererek gereksiz yere tekrara da düşmemiş olacağız.

Yüce Allah'tan bu isteğimizi tamamlamada bizleri muvaffak etmesini, sünnet ve İslam üzere sebat vermesini diliyor, bidat ve günahlardan, cezalandırmasına sebep olacak her türlü şeyden O'na sığınıyoruz. Her türlü hayırda dostlarına yardım eden, taate yönelik şeyleri yapmada onları muvaffak kılan O'dur. İstediğimiz ve niyetlendiğimiz bu şeyi bize müyesser ve müsehhel kılacak da ancak O'dur. O ki cömert ve kerîmdir. Şefkatli ve rahîmdir.

Sünnetlerin Bölümlerinden Birincisi: Emirler

Ebû Hâtim der ki: Muhteva ve delâletlerini ortaya çıkarmak için Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) gelen emirlerin lafızlarına baktığımda bunların 110 türün etrafında dönüp dolaştığını gördüm. Sünnetler üzerinde çalışan ve kendini ilme nispet eden her bir kişinin sünnetleri yanlış değerlendirmemesi ve her bir sünneti yerli yerinde kullanması için bu türleri bilmesi, bunlara vakıf olması gerekmektedir:

1. Bütün muhataplara her durumda farz olan emirler. Muhataplar hiçbir durumda bu emirleri terk edemezler.

2. Ödül lafzıyla gelen, ancak söz konusu şeylerin yapılmasına yönelik olan emirler.

3. Muhatapların her durumda değil, bazı durumlarda bir şeyi yapmalarına yönelik gelen emirler.

4. Muhataplardan bazılarının her durumda değil, bazı durumlarda bir şeyi yapmalarına yönelik gelen emirler.

5. Farziyeti başka bir delille sâbit olan emirlerdir ki, kişinin fiilleri bazen bu emre muhalif olabilirken, bazen muvafık olabilir.

6. Farziyeti başka bir delille sâbit olan emirlerdir ki on durumdan birinin bulunması halinde kişinin bu emri terk etmesi caiz olur. Ancak söz konusu bu on durumdan herhangi birinin bulunmaması halinde bu emrin yerine getirilmesi vacip olur.

7. Üç farklı şeyi bir arada zikreden emirler. Bunlardan biri farzdır ki çeşitli bölüm ve şubeleri içermektedir. Muhatapların bu bölüm ve şubelere yönelik koşulları aynı değildir. İkincisi, umûmi bir lafızla gelmiştir, ancak farz-ı kifâye gibi bazı koşullarla yerine getirilmesi kastedilmiştir. Üçüncüsü de mendûbiyet ve irşâd bâbındadır.

8. Üç farklı şeyi bir arada zikreden emirler. Bunlardan biri bazı durumda muhataplara farzdır. İkincisi, her durumda muhataplara farzdır. Üçüncüsü ise vucûbiyet değil de mubahlık bildirmektedir.

9. Üç farklı şeyi bir arada zikreden, bunlardan biri her durumda muhataplara farz olan, ikincisi ve üçüncüsü ise vucûbiyet değil mubahlık bildiren emirler.

10. İki farklı şeyi bir arada zikreden, bunlardan biri farz-ı kifâye bâbında bazı muhataplara farz olan, ikincisi ise vucûbiyet değil de mubahlık bildiren emirler.

11. Üç farklı şeyi bir arada zikreden emirler. Bunlardan biri bütün muhataplara bazı durumlarda farzdır. İkincisi, bazı muhataplara bazı durumlarda farzdır. Üçüncüsü, bütün muhataplara her durumda farzdır.

12. Dört farklı şeyi bir arada zikreden emirler. Bunlardan biri bütün muhataplara bütün durumlarda farzdır. İkincisi, bütün muhataplara bazı durumlarda farzdır. Üçüncüsü, bazı muhataplara bazı durumlarda farzdır. Dördüncüsü de umûmi bir lafızla gelmiştir, ancak başka iki haberle tahsis edilmiştir.

13. Dört farklı şeyi bir arada zikreden emirler. Bunlardan biri bütün muhataplara bütün durumlarda farzdır. İkincisi, bütün muhataplara bazı durumlarda farzdır. Üçüncüsü, bazı muhataplara bazı durumlarda farzdır. Dördüncüsü de belirli bazı mazeretler dışındaki durumlarda muhatapların tedîb ve irşâdına yöneliktir.

14. Farklı iki kişi hakkında gelen, ancak içlerinden sadece birinin kastedildiği emirler.

15. Belli bir konuda belli bir kişiye özel olarak gelen emirler ki kıyamet gününe dek aynı durumda olan başka bir kişinin emredilen bu fiili yapması caiz değildir.

16. Belli bir illet üzerinden yapılması emredilen, bu emre sebep olan illetin bulunmaması durumunda buna muhalif başka bir illet üzerinden ilk emirden farklı olarak yapılması emredilen şeyler.

17. Belirli konularda gelen, tekîd bâbında da bu konulardan bazıları üzerinden tekrarlanan emirler.

18. Belli bir niyet üzerinden bir şeyi kullanmaya yönelik gelen emirler ki bu kullanımın caiz olabilmesi için söz konusu niyetin taşınması gerekmektedir.

19. Bir şeyin kati bir şekilde yapılmasına yönelik gelse de asıl maksadı, emredilen şeyi yapmakla beraber aksinin yapılmasının yasak olduğunu bildiren emirler.

20. Muhatapların bazı durumlarda ve belirli iki vakitte farz ve vacip bâbında yapmaları emredilen, ancak bu emrin söz konusu iki vakitten birinde yapılması farz görülmezken, diğerinde farz görülen şeyler.

21. Kur'ân'da mücmel olarak bulunan buyrukları açıklama bâbında gelen, ancak emir bildiren haberler.

22. Bölümleri ve şubeleri olan bir şeye yönelik gelen emirler. Farz olmadığı konusunda icmâ bulunan bu bölüm ve şubelerin yapılması nafile, nafile olduğuna yönelik icmâ ya da haber bulunmayan bölüm ve şubelerin yapılması ise farz hükmündedir ve hiçbir durumda terki caiz değildir.

23. Mücmel lafızlarla gelen ve açıklaması başka haberlerle yapılan emirler.

24. Mücmel ve muhtasar lafızlarla gelen, bir kısmı başka haberlerde zikredilip açıklanan emirler.

25. Keyfiyeti bizzat Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) uygulamasıyla açıklanan emirler.

26. Mendûbiyet bâbından muhatabı, birbirine zıt olan iki şeyden birini yapma konusunda muhayyer bırakan, bunlardan farklı olarak üçüncü bir şeyi yapmayı yasaklama maksadı taşıyan emirler.

27. İki farklı şeyi bir arada zikreden emirler ki bunlardan biri mânâ olarak içinde gizli bir şart içerir ve sadece bu şartın hasıl olduğu durumlarda farziyet bildirir. İkincisi ise zahiren farziyet bildirmenin yanında aksinin yapılmasını da yasaklar.

28. Zahiren müstakil olan, ancak iki tahsisi bulunan emirler. Bu tahsislerden biri başka bir haber, ikincisi ise icmâ üzerinden olur. Bu yöndeki haber bazen umûmi olarak kullanılırken, bazen de başka bir haber ya da icmâyla tahsis edilir.

29. İki farklı şeyi bir arada zikreden ve muhatabı, ikisinden birini seçme konusunda muhayyer bırakan emirler ki burada muhatap olan kişi, bu iki şey arasından dilediğini seçip yapabilir.

30. Bir bedelle birlikte gelen ve bedelin kullanımını ancak ilk emri yerine getirme imkanının bulunmadığı durumlarda geçerli kılan emirler.

31. Emrin bizatihi kendi içinde gizli olarak bulunan bir sebebe bağlı olarak gelen emirler. Böylesi bir emrin verilmesine sebep olan bu gizli sebebin bilinmesi ya da bildirilmesi durumunda bu emrin yerine getirilmesi farz olur. Vahyin kesilmesinden sonra bu yöndeki emirlerin sebebinin bilinmesi mümkün olmadığı için kıyamete dek böylesi bir fiilin uygulanması kimseye caiz değildir.

32. Belirli iki şeyin yokluğu durumunda yapılması emredilen şeyler. Bu iki şeyin yokluğu durumunda söz konusu fiilin yapılması tüm Müslümanlar için mubahtır. Bu iki şeyden birinin bulunması durumunda ise söz konusu fiilin yapılması bazılarına yasak olur. Bazen kendisinde bu iki şeyin bulunduğu kişinin söz konusu fiili yapması mubah olabiliyorken, bazen de kendisinde bu iki şeyin bulunduğu kişinin söz konusu fiili yapması yasak olabilmektedir.

33. Belirlenen şartlara göre edâ edilmeyen bir fiilin yeniden yapılması yönünde gelen emirler.

34. Bir sebebe bağlı olarak iki şeyi bir arada zikreden emirler. Bu iki şeyden biri bilinen keyfiyeti üzerinden yerine getirilirken, diğerinin keyfiyeti Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) uygulaması ve emirleri üzerinden bilinir.

35. Belirli bir sebep üzerine farz ve vucûbiyet bildiren bir lafızla gelen, ancak başka bir haberle sünnet olduğu bildirilen emirler.

36. Yasakken mubah kılınan, sonra yasaklanan, sonra mubah kılınan, sonra yasaklanan ve kıyamete dek yasak kalacak olan şeye yönelik emirler.

37. Muhatabı, birlikte zikredilen ve hiçbirini yapma gücü bulunmayan üç şey arasında muhayyer bırakan emirler. Böylesi bir durumda farz olan birincisini yerine getirmeye gücü olmayan kişi ikincisini, ikincisine gücü yetmeyen kişi ise üçüncüsünü yapar.

38. Farziyet ve vucûbiyet bildiren bir lafızla bir konuda kişiye iki şeyden birini seçme hakkı tanıyan emirler. Böylesi bir durumda kişi bu iki şeyden istediğini seçerek üzerine farz olan şeyi ifa eder.

39. Muhatabı belirli sayıda olan şeyler arasında muhayyer bırakan emirler. Böylesi bir durumda kişi belirlenen sayıyı aşamaz.

40. Farziyet bildiren bir lafızla bir konuda kişiye üç şeyden birini seçme hakkı tanıyan emirler. Böylesi bir durumda kişi bu üç şeyden istediğini seçerek üzerine farz olan şeyi ifa eder.

41. Bir şeyin belirli sayıda vasıflar üzerinden eda edilmesini bildiren, bunun yanında kişinin kolayına gelecek olanı seçmesi konusunda teşvikte bulunan emirler.

42. Muhatabı, bir şeyi eda ederken dört vasıf arasında muhayyer bırakan emirler. Böylesi bir durumda kişi emredilen şeyi bu dört vasıf arasından istediğini seçerek ifa eder. Böylesi bir emir de mendûbiyet ve irşâd bâbındadır.

43. Bir şarta bağlı olarak gelen emirler. Söz konusu şart mevcut olduğu zaman bu emir farziyet bildirirken, bu şartın yokluğu durumunda emir de geçersiz olur.

44. Bir şartla birlikte zikredilen emirler. Böylesi bir durumda emir farziyet bildirirken, söz konusu şart ise irşâd bâbındadır.

45. Lafzın zahiri gizli bir şart içeren emirler. Böylesi bir durumda gizli olan bu şart bulunduğu zaman emir vucûbiyet bildirir. Söz konusu şartın olmadığı durumlarda ise emrin aksi olan şeyi yapmak da caiz olur.

46. İki şeyi bir arada zikreden, birinin başka bir haberle farz olduğu, diğerinin ise icmâ ile nafile olduğu bildirilen emirler.

47. İki şeyi bir arada zikreden, biri öğretme amacıyla zikredilirken, diğerinin ise yapılması farz değil, mendûb olduğu emirler.

48. Üç şeyi bir arada zikreden emirlerdir ki biri tüm muhataplara her durumda farzdır. İkincisi bazı muhataplara bazı durumlarda farzdır. Üçüncüsünün ise başka iki haberle iki tahsisi bulunmaktadır. Bu şekilde umûmi olarak gelen lafız söz konusu iki tahsisten birini göz önünde bulundurmadan uygulanamaz.

49. Üç şeyi bir arada zikreden, ilk ikisi fazilet ve irşâda yönelik olan, üçüncüsü de kesinlik değil, mubahlık bildiren emirler.

50. Üç şeyi bir arada zikreden, birincisi farziyet bildiren ve terk edilmesi caiz olmayan, ikincisi ile üçüncüsü de belli bir sebep üzerine gelen ve mendûbiyet ile irşâd bildiren emirler.

51. Üç şeyi bir arada zikreden emirlerdir ki bunlardan birincisi ile üçüncüsü mendûbiyet ve irşâd bildirmektedir. İkincisi bir şarta bağlanmış, emredilen şeyin kendisi nafile iken söz konusu şart ise farzdır. Dördüncüsü de mubahlık bildirmektedir.

52. Bir şeyin sonu zikredilerek başı kastedilen emirler. Burada emir, sonuç lafzı üzerinden verilmiştir. Zira sonucun olması için bir başlangıcının olması gerekmektedir.

53. Belirli bir sebep üzerinden belirli vakitlerde bir şeyin yapılmasına yönelik emirler. Kişi bu sebebi söz konusu vakitlerden birinde denk getirdiği zaman diğer vakitlere yönelik mendûb veya irşâd bâbında olan sorumluluğu üzerinden düşer.

54. Belirli bir vasıf üzerinden gelen emirler. Ancak bu vasıf olmadan da emredilen söz konusu fiilin yapılması caiz olur.

55. Gizli bazı sebepler üzerinden gelen ve bu yöndeki haberlerin zahirinde söz konusu sebeplerin açıklanmamış olduğu emirler.

56. Beş şeyi bir ara zikreden emirlerdir ki bunlardan birincisi, umûmi bir lafızla gelirken maksat husûsidir. İkinci ve üçüncüsünden her birinin de sâbit sünnetlerden iki tahsisi vardır. Dördüncüsü, muhataplardan bazılarına bazı durumlarda farzdır. Beşincisi farz-ı kifayedir. Bazılarının onu ifa etmesi diğerlerinin üzerinden sorumluluğu düşürür.

57. Altı şeyi bir ara zikreden emirlerdir ki bunlardan ilk üçü muhataplara bazı durumlarda farzdır. Diğer üçü de muhataplara her durumda farzdır.

58. Yedi şeyi bir arada zikreden emirlerdir ki bunlardan birinci ve ikincisi mendûbiyet ve irşâd bildirmektedir. Üçüncü ile dördüncüsü umûmî bir lafızla gelse de bundan kasıt, herkes değil bir kısımdır. Beşinci ile yedincisi bazı durumlarda farziyet ve vucûbiyet bildirir. Altıncısı herkes için yapılması emredilmiş olsa da bundan kasıt, sadece Müslümanlara yapılmasıdır.

59. Belirli iki şeyin olması durumunda yapılması emredilen şeylerdir ki ikisinin bir arada gerçekleşmesi mümkün olmadığı için bununla sadece biri kastedilmiştir.

60. Kişinin, yanında veya öncesinde bir benzerini yapmış olmadıktan sonra tek başına bir taati yapmasını yasaklayan emirler.

61. İki şeyi bir arada zikreden emirlerdir ki bunlardan birincisi farzdır ve terki hiçbir zaman caiz değildir. İkincisi ise hüküm bildirmeyen uyarı mahiyetindedir.

62. Belirli iki şarta bağlı olarak mubah kılınan, bu şartlar olmadıktan sonra mubahlığın olmayacağını vurgulamak için de iki şarttan birinin ayrıca başka bir şarta da bağlandığı, bir şeyin yapılmasına engel olmayı yasaklayan emirler.

63. İlerde gerçekleşmesi muhtemel olan bir şeye karşı uyarı bâbında bir şeyin yapılmasına yönelik gelen emirler.

64. Bir şeyin yapılmasına yönelik gelen, ancak asıl maksadı o şeye sebep olan şeyin yasaklanması olan emirler.

65. Kişiye özel olarak gelen, ancak aynı araçlara sahip Müslümanlara da farz olan emirler.

66. Bir sözün söylenmesine, ancak bunun dille değil kalple yapılmasına yönelik gelen emirler.

67. İrşâd bâbında ve sevap kazanma amacıyla bir şeyin yapılmasına yönelik gelen emirler.

68. Belirli bir şart üzerinden gelen emirlerdir ki söz konusu şart gerçekleştikten sonra az veya çok olması farziyetini değiştirmez.

69. Öncesinde gerçekleşen bir şey üzerinden gelen emirler. Böylesi emirlerde maksat, tedîb ve öncesinde yapılan söz konusu şeyin mazeretsiz bir şekilde bir daha yapılmamasına yönelik uyarıdır.

70. Farziyet ve katiyet bildirmeden mubahlık ve serbestiyet içeren emirler.

71. Bir şeyi belirli sebepler üzerinden belli şartlar dâhilinde mubah kılan ruhsat bâbında emirler.

72. Bir şeyin gerçekleşmesi durumunda yapılması emredilen ve sebebi olduğu şeyler üzerinden isimlendirilen şeyler.

73. Tehdit ve emredilen şeyin aksini yasaklama amacı taşıyan emirler.

74. Geçmişte yapılan bir şeyin, soru üzerine yapılmasına yönelik gelen ve gelecekte de yapılmasının mubah olacağına delâlet eden emirler.

75. Bir şeyin yapılmasına yönelik gelen, ancak kastı başka şeylerin yasaklanması olan emirler. Ancak her ikisinin de dile getirilmemiş bir

sebebi bulunmaktadır. Yoksa kasıt yasaklanmış söz konusu fiilin yapılmasının haram olacağı değildir.

76. Emredilen şeyin keyfiyetini bilmeyenlere, öğretme amacıyla bir şeyin yapılmasına yönelik gelen emirler. Bu tür emirler farziyet ve vucûbiyet bildirmez.

77. Gelecekte benzeri durumlarda Müslümanların dikkatli olup doğru karar almaları için bir şeyin yapılmasına yönelik gelen emirler.

78. Öğretme amaçlı gelen emirler.

79. Emrin içinde zikredilmeyen belli bir sebepten dolayı gelen, ancak icmâ ile zahirinin hükmüyle amel edilmeyeceği bildirilen emirler.

80. Yapılması istenen fiilin ismiyle, o fiilden kaynaklanan şeylerin kastedildiği konulara yönelik gelen emirler.

81. Açık bir şekilde değil de kinayeli lafızlarla gelen emirler.

82. Bazı konularda erkeklere değil, sadece kadınlara yönelik gelen emirler.

83. Tariz lafızlarıyla gelse de emir mahiyeti taşıyan emirler.

84. Soru kalıbıyla gelip aksini yapana sitemde bulunma anlamında olan emirler.

85. Gereği gibi yapılmayan fiilin, ismini kaybedeceğini bildirerek bir şeyin yapılmasına yönelik gelen emirler.

86. Belli bir sayı üzerinden bir şeyin yapılmasına yönelik gelen, ancak zikredilen sayının başka sayıları geçersiz kılmadığı emirler.

87. Bir şeyden sakınılmasını söyleyen, ancak kastı bu şeye sebebiyet verebilecek şeyi yasaklama olan emirler.

88. Reddetme ve geri çevirme lafızlarıyla gelen, kastı da izni ve onayı olmadan söz konusu fiilin yapılmasının geçerli olmayacağını bildiren emirler.

89. Övme lafızla gelen, ancak övülen şeyin yapılmasına yönelik emir mahiyeti taşıyan emirler.

90. Bazı şart ve sebepler üzerinden gelen, ancak hüküm bakımından benzeri şart ve sebeplerle kıyaslanması caiz olan emirler.

91. Belli ve sınırlı bir sayı ve miktar haricinde bir şeyin yapılmayacağını ifade eden ve vucûbiyet bildiren emirler. Böylesi bir emirde zikredilen sayı

ve miktardan sadece bir kısmının gerçekleşmesi kişiyi bu emrin hükmünün dışında bırakır.

92. Haber verme lafzıyla gelen, ancak kastı haberde söz konusu edilen şeyin yapılmasını isteyen emirler.

93. Haber verme lafzıyla gelen, kastı da haberde söz konusu edilen şeylerin daimi olarak bulunmasını isteyen emirler.

94. Birbirine zıt olarak gelen, ancak mubah ihtilaflardan olan emirler.

95. Belirli gerekçeler ve bazı durumlarda yapılması emredilen şeyler.

96. Bir süre uygulandıktan sonra başka bir emir ve fiille nesh edilen emirler.

97. Farz olan ve muhatabı ifa etmek ile yerine fidye vermek arasında muhayyer bırakan, daha sonra farz olan kısmı baki kalıp muhayyerlik ile fidyenin neshedildiği şeylere yönelik emirler.

98. Önce herkes için mubahken sonradan erkeklere haram kılınıp kadınlar için mubah olarak bırakılan şeylere yönelik emirler.

99. Başka lafızlarla neshedilerek mubahken yasak ya da yasak iken mubah olan şeylere yönelik emirler.

100. Yasakken mubah kılınan şeylerden istisna ile bir kısmının yasaklanmasına yönelik emirler.

101. Tilaveti neshedilip hükmü baki kalan şeylere yönelik emirler.

102. Hakikati bulunmasa da mücâvere üzerinden bazı şeylerin yapılmasına yönelik gelen emirler.

103. Müşrik ve Ehl-i Kitab'dan olanlara muhalefet etme maksadıyla gelen emirler.

104. Kulu Yüce Allah'a yaklaştıracak duaların yapılmasına yönelik emirler.

105. Lafızda maksadı gizli tutularak gelen emirler.

106. Belirli bir gerekçe üzerinden emredilmişken, gerekçesi kalkıp hükmü kıyamete dek baki kalan şeyler.

107. Öncesinde gerçekleşen bir durum üzerine mendûb olarak yapılması emredilen, ardından da yasak gelen şeyler. Burada yasaklama emredilen şeye değil, emir öncesi gerçekleşen söz konusu duruma yöneliktir.

108. Belli bir şartla birlikte gelen emirlerdir ki kastı söz konusu şarta aykırı bir şey yapılmasını yasaklamaktır.

109. Müşrik ve Ehl-i Kitab'dan olanlara muhalefet etme maksadıyla gelen, ancak mücmel bir lafızla muhatabı farklı şeyler arasında muhayyer bırakan, ardından bu şeylerden biri istisna edilip yasaklanırken diğerlerinin hükmünü baki bırakan emirler.

110. Bir şeyin yapılması hakkında gelen, ancak kastı o şeyin yapılmasını emretme olmayan, aksine yapılmasının caiz olmayacağını bildiren emirler.

Sünnetlerin Bölümlerinden İkincisi: Yasaklar

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) gelen yasakların bölümleri ile türlerine baktığımda bunların da emirlerde olduğu gibi 110 türün etrafında dönüp dolaştığını gördüm:

1. Sadece Kur'ân'a itibar edip Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) gelen emir ve yasakları terk etmenin yasaklanması.

2. Bazı şeylerin keyfiyetini bildirme lafzıyla gelen, ancak kastı söz konusu şeylerin yapılmasını yasaklama olan haberler.

3. Bütün muhataplara her durum ve vakitte yasak olan, hiçbir durumda yapılması caiz olmayan şeyler.

4. Muhataplardan bazılarına her durumda değil de, bazı durumlarda yapılması yasak olan şeyler.

5. Kadınlar dışında sadece erkelere özel gelen yasaklar.

6. Erkekler dışında sadece kadınlara özel gelen yasaklar.

7. Her durumda değil de, bazı durumlarda bazı kadınlara gelen yasaklar.

8. Muhataplara haberde de zikredilen belirli vakitlerde bazı şeylerin yasaklanması. Ancak burada kasıt, bazı durumlarda söz konusu vakitlerin tamamı değil, bazı bölümleridir.

9. Muhtasar lafızlarla gelen, ancak başka haberlerde açıklaması yapılan yasaklar.

10. Mücmel lafızlarla gelen, başka haberlerle de açıklaması yapılan yasaklar.

11. Umûmi bir lafızla gelen, ancak fiille tahsis edilen yasaklar.

12. Haberde zikredilmeyen bir gerekçe üzerinden umûmi bir lafızla gelen, söz konusu gerekçenin başka haberlerde zikredildiği yasaklar. Burada söz konusu gerekçe bulunduğu zaman yasaklanan fiilin yapılması haram, bu gerekçenin olmadığı durumlarda fiilin yapılması caiz olur. Bunun yanında söz konusu gerekçe varken ve bu fiil yasakken, iki durumda bu fiilin yapılması mubah olur.

13. Umûmi bir lafızla gelen, ancak istisna ile başka haberlerde zikredilen şartlar üzerinden bir kısmı mubah kılınan yasaklar.

14. Umûmi bir lafızla gelen, ancak iki vakitte yapılması mubah sayılan yasaklar. Bu vakitlerden biri başka bir haberde zikredilmişken, diğeri başka bir sünnetten istinbât edilmiştir.

15. Üç şeyi bir arada zikreden yasaklar. Bunlardan birincisi ve ikincisi kadınlar dışında sadece erkeklere yöneliktir. Üçüncüsü ise haberde gizli olarak yer alan, ancak başka bir haberde açık bir şekilde zikredilen gerekçe üzerinden hem erkekler, hem de kadınlara yöneliktir.

16. Haberde özellikle zikredilen şeye yönelik gelen, ancak tekîd bâbında benzer şeyler için de geçerli sayılan yasaklar.

17. Üç şeyi bir arada zikreden yasaklardır ki bunlardan birincisi mendûb ve irşâd bâbındadır. İkincisi belirli bir gerekçe üzerinden yasaklanmıştır. Bu bakımdan söz konusu gerekçe var olduğu zaman yasağa uymak vacip, var olmadığında ise yasaklanan şeyi yapmak mubah olur. Üçüncüsü ise belirli bir vakitte yapılması konusunda gelen bir yasaktır. Ancak bundan kasıt, hem o vakit, hem de o vaktin öncesi ve sonrasıdır.

18. Haramlık bildiren bir lafızla gelen ve kadınlar dışında sadece erkeklere yönelik olan yasaklar. Ancak yasaklanmış olan bu şeyi iki gerekçeyle iki durumda yapmak helal olur.

19. Belirli topluluklara yönelik gelen ve bu toplulukları diğer Müslümanlarla aynı hükümde kılan yasaklar.

20. Üç şeyi bir arada zikreden yasaklardır ki bunlardan ilk ikisi kadınlar dışında sadece erkeklere yöneliktir. Üçüncüsü ise tüm durumlarda değil bazı durumlarda hem erkeklere, hem de kadınlara yöneliktir.

21. Bazı sebeplerden dolayı bazılarının yapmasına ruhsat verilmişken daha sonra herkese yasak kılınan şeylerdir ki bu yasaklamanın gerekçesi müşriklere muhalefet etmektir.

22. Belli bir kişi üzerinden gelen, ancak bazı durumlarda diğer insanlardan bazılarını da kapsayan yasaklar.

23. Kişinin yasaklanmış olan bir şeye bulaşmaması için ihtiyaten bir fiilin yapılmasına yönelik gelen yasaklar.

24. Bazı şeylerin yapılmasına yönelik umûmi bir lafızla gelen, söz konusu şeylerin keyfiyeti de haberin içinde gizli olarak bulunan yasaklar.

25. Belli bir topluluğa belli bir sebep üzerinden gelen, ancak yasağa neden olan sebebin bulunması durumunda başkaları için de geçerli olan yasaklar.

26. Umûmi bir lafızla hem erkekler, hem de kadınlar hakkında gelen, sonrasında erkeklerden bazıları için mubah kılınıp kadınlara ve bazı erkeklere yönelik hükmü baki kalan yasaklar.

27. Ölen kişiye, ölümünden önce bazı sebeplerden dolayı kendisine haram olan şeylerin yapılmasına yönelik yasaklar.

28. Haberde gizli bırakılan bir sebepten dolayı, bir şeyi yapan birine azarlama lafzıyla gelen yasaklar.

29. Muhataplar için bazı durumlarda geçerli iken, ümmetinde bulunmayan bir sebepten dolayı Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) mubah olan yasaklar.

30. Umûmi bir lafızla iki şeyi bir arada zikreden yasaklar. Bunlardan birincisi geldiği umûmi anlamıyla uygulanırken, diğeri bazı fiillerle tahsis edilmiştir.

31. Belirli iki vakit hakkında gelen, ancak haberde mânâ olarak ikisini içerecek bir lafızla zikredilen ve bu lafız üzerinden cezasıyla birlikte bildirilen yasaklar.

32. Belli şartlar haricinde bir şeyin caiz olmayacağını, üç durum dışında o şeyin yapılmasının yasak olduğunu bildiren haberler.

33. İstenen bir şey karşısında başka bir şeyi bildirerek istenen şeyin yasak olduğunu ifade eden haberler.

34. Yedi şeyi bir arada zikreden yasaklardır ki bunlardan birincisi kadınlar dışında sadece erkeklere yöneliktir ve vaciptir. İkinci ile üçüncüsü ihtiyât ve verâ bâbında gelmiştir. Dördüncü, beşinci ve altıncısı kadınlar dışında bazı erkeklere yöneliktir. Yedincisi ise müşriklere muhalefet bâbında olup vucûbiyet bildirmektedir.

35. Haberin içinde gizli şekilde yer alan bir illet üzerinden gelen, ancak söz konusu illetin bulunmadığı ve başka vasıfta olan benzeri bir şeyin yapılmasını mubah kılan yasaklar.

36. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) fiiliyle hükmü sonradan nesh edilen bir şeye yönelik gelen, yapanın görülmesi durumunda da itiraz edilmemesi gereken yasaklar.

37. Belli bir fiilin ardından yapılması yasaklanan şeyler.

38. Yanında mubah olan başka bir şey de zikredilerek gelen yasaklar. Burada kasıt, ikisinin ayrı kişilerde değil, aynı kişide bulunmasının yasaklanmasıdır.

39. Üç şeyi bir arada zikreden yasaklar ki bunlardan birincisi ve ikincisi umûmî bir lafızla gelmiştir ve muhataplar için bazı durumlarda geçerlidir. Üçüncüsü ise yine umûmî bir lafızla gelmiştir, ancak başka bir haberde belli bir gerekçe üzerinden tahsis edilmiştir.

40. Kur'ân'ın mücmel ifadelerini ve umûmî olarak gelen bazı sünnetleri de açıklama bâbında gelen yasaklar.

41. Belli bir sebebin yokluğunda geçerli olacak şekilde gelen yasaklar. Söz konusu sebep mevcut olduğunda bu yasak mubah olurken, sebebin yokluğunda yasağa uymak vacip olur.

42. Belli bir şarta bağlı olarak gelen yasaklar. Söz konusu şart mevcut olduğunda yasağa uymak kesin ve vacip olur. Şartın olmadığı durumlarda ise yasaklanan şeyin yapılması caiz olur.

43. Haberin içinde açıklanan belli sebepler ve gerekçelere bağlı olarak bir şeylere yönelik gelen yasaklar.

44. Bir şeyin yapılmasını emrederek aksinin yapılmasını yasaklama bâbında gelen, emre konu olan şeyin yapılmasıyla da bunlardan farklı üçüncü bir şeyin yapılmamasını hedefleyen yasaklar.

45. Bir vasıf üzerinden yasaklanan, daha sonra öncesinde benzeri bir fiilde bulunmuş olma şartı ile başka bir vasıfla mubah kılınan şeyler.

46. Açıkça değil de kinayeli lafızlarla bazı şeylere yönelik gelen yasaklar.

47. Keyfiyeti haberin içinde gizli olarak yer alan iki şeyin ayrı ayrı ya da birlikte bulunmaları durumunda bir şeyin yapılmasına yönelik gelen yasaklar.

48. Sonradan fiille ya da mubah kılınarak hükmü nesh edilen şeylere yönelik gelen yasaklar.

49. Farziyet değil de mendûbiyet ya da irşâd bâbında bazı şeylere yönelik gelen yasaklar.

50. Sorulan soru üzerine mubahlık bildiren bir lafızla sorulan şeye yönelik gelen yasaklamalar.

51. Sebep olduğu şeyler itibariyle bir şeye yönelik gelen yasaklamalar. Burada yasak haberin zahirinde zikredilen şeye değil, onun sebep olduğu şeylere yöneliktir.

52. Batını zahirine zıt olan lafızlarla bazı şeylere yönelik gelen yasaklamalar.

53. Olması muhtemel bir şeye bağlı olarak gelen yasaklamalar. Söz konusu ihtimal var olduğu sürece yasak geçerli kalırken, böylesi bir ihtimal olmadığı zaman yasaklanan şeyin yapılması caiz olur.

54. Tehdit ve haber verme lafızlarıyla gelip hüküm bildirmeyen, ancak haberde zikredilen şeylerden sakınmayı gerekli kılan yasaklar.

55. Açıklama lafızlarıyla gelen, ancak haberde söz konusu edilen şeylerden verâ bâbında sakınmayı gerektiren yasaklar.

56. Haber verme lafzıyla gelip olması muhtemel bir şeyden dolayı bir fiili yasaklama amacı taşıyan haberler.

57. Umûmi bir lafızla gelip, benzeri bir taatle birlikte olmadıktan sonra bir taatin tek başına yapılmasını yasaklayan haberler. Bazen bu yasağa sebep olan durum mevcut olmadığında söz konusu taatin tek başına yapılması mubah da olabilir.

58. Belirli bir gerekçe üzerinden gelen, gerekçenin varlığı durumunda uyulması vacip olan yasaklar. Söz konusu gerekçe mevcut olsa da başka bir şart üzerinden bu yasak mubah hükmünde de olabilir.

59. Bir şey hakkında bilgi vererek başka bir şeyi yasaklama amacı taşıyan haberler.

60. Belli bir süre üzerinden gelen, ancak hem geldiği zamanı, hem de sonraki zamanları içine alan yasaklar.

61. Yapılması durumunda kişiyi Müslüman olmaktan çıkaracak olan şeylere yönelik gelen yasaklar. Ancak bundan kasıt, haberin zahirinden anlaşılan değil, anlaşılanın zıttıdır.

62. Açık olarak değil de, tariz yoluyla bazı şeylere yönelik gelen yasaklar.

63. Bir şeyi başka bir şeye benzeterek yasaklama bâbında gelen haberler.

64. Mevcut olan bir şeyi yaklaşmaya, yanındayken ortaya çıkması durumunda ise ondan uzaklaşmamaya yönelik gelen yasaklar.

65. Bilgi verme lafzıyla gelen ve bilgiye konu olan şeyi yasaklama amacı taşıyan, yanında bir uyarı da yapılarak bir şeyin eksik yapılması durumunda ismini de kaybedeceğini bildiren haberler.

66. Bir şeyin belli vasıflarda yapılmasını emreden, ancak aksinin yapılmasını yasaklama amacı taşıyan haberler.

67. Belli bir sayı üzerinden ve haber lafzıyla gelen, ancak daha fazla sayıyı geçersiz kılmayan yasaklar.

68. Bir fiil hakkında bilgi verme lafzıyla gelen, ancak aksinin yapılmasını yasaklama amacı taşıyan haberler.

69. Bir fiil hakkında soru lafzıyla gelen ve soruya konu olan fiilin yapılmasını yasaklama amacı taşıyan haberler.

70. Bir fiil hakkında soru lafzıyla gelen, ancak başka bir şeyi yasaklama amacı taşıyan haberler.

71. Belli bir sayı üzerinden gelen, ancak daha az sayıyı mubah kılmayan yasaklar.

72. Haberde gizli olarak yer alan bir gerekçe üzerinden, gerekçe zikredilmeden umûmi bir lafızla gelen yasaklar.

73. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ümmetine yaptırdığı, ancak aynısının yapılmasını yasaklama amacı taşıyan fiiller.

74. Yapanın sevabını alacağı bir fiile yönelik gelen yasaklar. Yasaklanan bu şeyi yapan kişinin hükmü ona teşvik eden kişinin hükmüyle aynıdır.

75. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine yasak edilen ve başkalarının da yapmasının caiz olmadığı şeyleri bildirdiği haberler.

76. Yaptıkları bazı şeylerden dolayı bazı toplulukların kınandığı, bu şeylerin aynısının yapılmasını yasaklama amacı taşıyan haberler.

77. Belirli vasıfları taşıyan, ancak bu vasıfların keyfiyetinin haberde gizli olarak bulunduğu, bazı kişilere özel olarak gelen yasaklar.

78. Bir şey hakkında bilgi veren ve o şeyin tümünü değil de, bir kısmını yasaklama amacı taşıyan haberler.

79. Bir fiilin yapılmadığını bildiren, ancak belli bir gerekçe üzerinden yapılmasını yasaklama amacı taşıyan haberler.

80. Yapılan bir şeyin hiç olmamış gibi sayılacağını bildiren, ancak o şeyin tümünü değil de, bir kısmını yasaklama amacı taşıyan haberler.

81. Bazı şeylerin var olmadığını ve yapılmaması gerektiğini bildiren, bunlara inanmayı ya da aynıyla yapmayı yasaklama amacı taşıyan haberler.

82. Olmaması gereken şeyleri bildiren, ancak caiz olmayan yollarla bunların elde edilmesini yasaklama amacı taşıyan haberler.

83. Mücâvere üzerinden isimlendirilen ve söz konusu ismin vasıflarına sahip olmayı yasaklama amacı taşıyan haberler.

84. Yapılan bazı fiillerin cezalandırılacağını söyleyen lafızlarla gelip bunları yasaklayan, ancak bununla fiillerin değil fiili yapanların kastedildiği haberler.

85. Bir şeyin yapılmasına yönelik gelen, ancak başka bir şeyi yasaklama amacıyla bu şeyin yapıldığını bildiren haberler.

86. Farklı lafızlarla gelen ve haberde zikredilen şeyleri aynıyla yapmayı yasaklama amacı taşıyan haberler.

87. Benzetmeler üzerinden umûmi lafızlarla gelip açıklaması başka haberlerde yapılan ve umûmi olan şeylerin bir kısmını yasaklama amacı taşıyan haberler.

88. İnsanların tümünün değil de bir kısmının yaptığı bazı şeyleri yasaklayan lafızlarla gelen haberler.

89. Sitem ve öğretme bâbında soru lafzıyla gelip soruya konu olan şeyin yapılmasını yasaklama amacı taşıyan haberler.

90. Umûmi bir lafızla üç şeyi bir arada zikreden yasaklamalar. Bunlardan birincisi haberde gizli olarak yer alan bir gerekçe üzerinden gelen bir yasaktır. İkinci ve üçüncüsü de umûmî hitap dolayısıyla muhataplara her durumda yasaktır.

91. Uyarı lafızlarıyla gelen ve haberde uyarılan şeylerin yapılmasına yönelik olan yasaklar.

92. Belirli şeylerin caiz olmadığını bildiren ve zikredilen vasıflarla bunların yapılmasını yasaklama amacı taşıyan haberler.

93. Bazı durumlarda muhatapların bazılarına yönelik gelen ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu yöndeki uygulamasının zahirde buna bazen mutabık, bazen de muhalif düştüğü yasaklar.

94. Mânâ olarak farklı iki şeyi aynı isimle zikreden haberler. Burada zikredilen iki şeyden birinin yapılması emredilirken, diğerinin yapılması yasaklanmıştır.

95. Belli bir vakitte bir şeyin yapılmayacağını bildiren, ancak bu şeyin diğer bütün vakitlerde de yapılmasını yasaklayan haberler.

96. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir şeyi yasakladığını, ancak zahirde yasakladığı şeyi yaptığını bildiren haberler. Bu yönde gelen haberlerde iki farklı fiil aynı anlamı verecek şekilde tek bir lafızla aktarılmıştır.

97. Mutlak bir vasıf üzerinden bir fiilin yapılmasına yönelik gelen yasaklar. Ancak kişinin bu vasıf üzerinden yasaklanandan başka bir şeyi eda etmesi caiz olur.

98. Belli bir vasıf üzerinden bir fiilin yapılmasına yönelik gelen yasaklar. Ancak mazeret varsa yasaklanan vasıf üzerinden bu fiilin yapılması mubah olur.

99. Kur'ân'daki mücmel bir ifadeyi de açıklayacak şekilde gelen yasaklar.

100. İki şeyi bir arada zikreden haberler ki bunlardan birincisinden kasıt, aksinin yapılmasını yasaklamadır. İkincisi ise mendûbiyet ve irşâd bâbındadır.

101. Bir fiilin önceleri her durumda mubah iken sonradan neshedilip bazı durumlarda yasak olduğunu, diğer durumlarda ise yine mubah kaldığını bildiren haberler.

102. Bir şeyin önceleri her durumda mubah iken sonradan azının da çoğunun da yasaklandığını bildiren haberler.

103. Bir fiilin umûmî bir lafızla yasak olduğunu bildiren, ancak başka bir haberde tahsisi bulunan haberler.

104. Bir şeyin önceleri mubah iken sonra yasaklandığını, bu yasak sonrası bir müddet mubah kılındığını, daha sonra ise kıyamete dek yasaklanıp haram sayıldığını bildiren haberler.

105. Bir sebepten dolayı bir şeyin yasaklandığını, daha sonra nesh ile bu şeyin mubah kılınıp sebebinin ise haram olarak kaldığını bildiren haberler.

106. Rivayetler arasında herhangi bir çelişki ve tutarsızlık olmadan mubah kılınan bir şeye yönelik gelen yasaklar.

107. Bir fiilin yapılmasına yönelik gelen, ancak haberde gizli olarak bulunan bir gerekçe üzerinden, yapılması istenen söz konusu fiilin aksini yasaklama amacı taşıyan haberler.

108. Müşrik ve Ehl-i Kitab'dan olanlara muhalefet bâbında gelen yasaklar.

109. Tehdit lafzıyla gelen ve tehdide konu olan şeylerin yapılmasını yasaklama amacı taşıyan haberler.

110. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hoşlanmadığı şeylerden, sözlerinin zahirinde onları mutlak bir şekilde yasaklamamış olsa dahi uzak durulması gerekmektedir.

Sünnetlerin Bölümlerinden Üçüncüsü: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Bilinmesi Gereken Şeylere Yönelik Haberleri

Ebû Hâtim der ki: Ezberlemek ve anlamak isteyenlerin işini daha da kolaylaştırmak için, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), bilinmesi gereken şeylere yönelik gelen haberlerinin bölümleri ile türlerine baktığımda bunların 80 türün etrafında dönüp dolaştığını gördüm:

1. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vahyin başlangıcı ve keyfiyetine yönelik haberleri.

2. Diğer peygamberlerden üstün kılındığı yönlere yönelik haberleri.

3. Yüce Allah'ın kendisine ihsan ettiği, gösterdiği ve onlarla kendisini diğerlerinden üstün kıldığı şeylere yönelik haberleri.

4. Daha önce gelen bazı peygamberlerin yaşadıkları, isimleri ve soylarına yönelik haberleri.

5. İsimlerini zikretmeden daha önce gelen bazı peygamberlere yönelik haberleri.

6. Önceki ümmetlere yönelik haberleri.

7. Yüce Allah'ın kendisine emrettiği şeylere yönelik haberleri.

8. Erkeği kadınıyla ve isimlerini zikrederek ashabının faziletlerine yönelik haberleri.

9. İsim vermeden mücmel lafızlarla bazı toplulukların faziletine yönelik haberleri.

10. Ümmetine öğretme bâbında bazı şeylere yönelik haberleri.

11. Ümmetinden bazılarına öğretme bâbında bazı şeylere yönelik haberleri.

12. Kur'ân'da genel lafızlarla gelen konuları açıklama bâbında gelen ve tahsisi sünnetinde bulunan şeylere yönelik haberleri.

13. Öğretme amaçlı karşılaştırmalar içeren haberleri.

14. Sahabeden bazılarının kabul edip bazılarının reddettiği şeylere yönelik haberleri.

15. Öğretme amaçlı soru lafzıyla gelen haberleri.

16. Peygamberliğin alametlerinden de olan mucizevi şeylere yönelik haberleri.

17. Bir fiilin ancak üç vasfı taşıması halinde yapılmasının caiz olacağına yönelik haberleri. Bu vasıflardan biri mevcut olduğunda söz konusu fiilin yapılması mubah olur.

18. İlletiyle birlikte zikrettiği konulara yönelik gelen, haberde zikredilmiş olmamasına rağmen aynı illet mevcut olduktan sonra benzetme ve kıyaslama yoluyla benzer konularda da aynı hükmün uygulanmasına imkan tanıyan haberleri.

19. Haberde gizli olarak bulunan bir tahsis üzerinden, yapanların cennete giremeyeceği şeylere yönelik haberleri.

20. Cebrâil'den naklen verdiği haberler.

21. Ashâbından naklen verdiği haberler.

22. Ümmeti adına kendilerinden çekindiği şeylere yönelik haberleri.

23. Parçayı bütünün ismiyle zikretmek suretiyle bazı şeyler hakkında verdiği haberler.

24. Haberde gizli bir şekilde bulunan bir şart üzerinden mücmel olan bazı şeylere yönelik haberleri. Bundan kasıt da bazı şeylerin şehevi arzu ve isteklerden arınmış bir şekilde sadece Allah rızası için olmadıktan sonra kişi tarafından yapılmasının caiz olmadığını bildirmektir.

25. Başlangıcı, gerçekleşmesi muhtemel olan ve beklenen sonucun ismiyle zikrederek bazı şeylere yönelik verdiği haberler.

26. Bir şeyi başından sonuna kadar yapan kişinin hak ettiğini, onun henüz başlangıcını ve bir kısmını yapanın da hak edeceği anlamında bir lafızla gelen haberleri.

27. Bazı isimleri birilerine nispet ederek bazı şeylere yönelik verdiği haberler. Burada kasıt, söz konusu kişilerin bu şeylere icabette acele ettiklerini ya da gevşek davrandıklarını bildirmektir.

28. Karşılaştırmalı benzetmeler üzerinden bazı şeylere yönelik verdiği haberler.

29. Bazı şeylerde mücmel olarak verdiği, açıklama ve tahsisleri ise başka üç haberde yapılan haberler.

30. Yüce Allah'ın kendine has kılıp insanlardan hiçbirini muttali kılmadığı ilimlere yönelik verdiği haberler.

31. Belli bir soru üzerine belirli sayı üzerinden bir şeyin geçerli olmayacağı yönünde verdiği haberler. Ancak bundan kasıt, belirtilen sayıdan başka bir sayının mubah olacağı değildir.

32. Bir konuda belli bir sayı üzerinden verdiği, ancak zikredilen sayının başka sayıları geçersiz kılmadığı haberler.

33. Belli bir miktar ve sayıdan istisna edilen şeylere yönelik verdiği haberler.

34. Yapmak istediği, ancak belli gerekçelerden dolayı yapmadığı şeylere yönelik verdiği haberler.

35. Arada herhangi bir çelişki ve tutarsızlık olmadan başka haberlerin zahirine muhalif gibi duran haberleri.

36. Zahiren müstakil gibi görünse de iki tahsisi bulunan haberler. Bu tahsislerden biri sâbit bir sünnet, ikincisi icmâ üzerindendir. Dolayısıyla böylesi bir haber bazen geldiği umûmi hükmüyle, bazen de sünnet ya da icmâ ile yapılan tahsisi üzerinden uygulanır.

37. Sözle dile getirmeden, anlaşılabilecek şekilde imayla bazı şeylere yönelik verdiği haberler.

38. Aradaki yakınlıktan dolayı farklı iki şeyi bir isim altında zikrederek verdiği haberler.

39. Açıklaması başka haberlerde bulunan, mücmel lafızlarla verdiği haberler.

40. Haberde zikredilmeyen bir gerekçe üzerinden bazı şeylere yönelik verdiği haberler. Haberde gizli olarak bulunan gerekçenin mevcut olduğu durumlarda söz konusu şeyi yapmak caiz olurken, gerekçenin mevcut olmadığı durumlarda yapılması caiz olmaz.

41. Anlamı gizli lafızlarla gelen ve söz konusu gizliliği başka haberlerde açıklanan şeylere yönelik verdiği haberler.

42. Zahirinin aksine hakikatinin keyfiyeti gizli tutularak bazı şeylere yönelik verdiği haberler.

43. Ümmetinin arasında görülebilen şeylere yönelik, henüz gerçekleşmeden önce hükümlerini bildirme bâbında verdiği haberler.

44. Bazı şeylerin tespitine yönelik umûmî bir lafızla verdiği, ancak bütün zamanları değil bazı zamanları kastettiği haberler.

45. Bir konuda benzetme lafzıyla verdiği ve belli bir gerekçeden dolayı o şeyin yapılmasını yasaklamayı kastettiği haberler.

46. Belirli bir illet ve açık bir vasıf üzerinden bazı şeylerin yapılmasına yönelik verdiği haberler. Aynı illet mevcut ise benzer şeyler de bu hükmün kapsamına girer.

47. Gerçekte farklı şeyler olsalar da birliktelikten dolayı çift olanı tekinin ismiyle zikrederek verdiği haberler.

48. Müşrik ve Ehl-i Kitab'dan olanlara muhalefet edilmesi gerektiği kastıyla bazı şeylere yönelik verdiği haberler.

49. Bazı şeyleri, bütüne yakınlığı dolayısıyla bütünün ismiyle zikrederek verdiği haberler.

50. Kemalden eksik olmaları dolayısıyla bazı şeyleri isimlerinin kapsamından çıkaracak lafızlarla verdiği haberleri.

51. Hüküm verme amacıyla değil de, tedîb bâbında uyarı ve cezalandırma lafızlarıyla verdiği haberler.

52. Mücâvere ve yakınlık üzerinden mutlak bir lafızla verdiği haberler.

53. Önce hakkında soru sorup sonra keyfiyetini açıkladığı şeylere yönelik haberleri.

54. Bazı fiillerin ceza ve ödülü hak ettiğini bildirdiği, ancak bununla söz konusu fiilleri yapanları kast ettiği haberleri.

55. Bir fiili yapanı mutlak bir lafızla isyankâr olarak nitelediği haberleri ki başka haberlerde bunun iki tane tahsisi bulunmaktadır.

56. Ashâbdan bazıları tarafından tamamıyla, bazıları tarafından ise bir kısmıyla ezberlenen haberleri.

57. Ümmetine öğretme amacıyla verdiği, Müslümanlarca bir müddet uygulandıktan sonra da başka bir şart üzerinden nesh edilen haberleri.

58. Rüyasında kendisine gösterilen, ancak ümmetinin faydasına kendisine unutturulan şeylere yönelik haberleri.

59. Ümmetinin yaptıkları fiillerden dolayı Yüce Allah'ın onlara sitem ettiğine dair verdiği haberler.

60. Yapmayı düşündüğü, ancak ümmetinin faydasına yapmaktan vazgeçtiği şeylere yönelik verdiği haberler.

61. Belli bir vasıf üzerinden bir şeyin yapılmasının mubah olduğunu bildirdiği, sonradan bizzat o fiilin başka vasıf üzerinden yapılmasını yasakladığı haberleri.

62. Bazı edatlarını düşürdüğü lafızlarla verdiği ve bu edatlar üzerinden anlaşılması gereken haberleri.

63. Bir konuda güzel bulduğu için benzeri konularda aynı hükmün verilmesinin mubah olacağını bildirdiği haberleri.

64. Yüce Allah'ın, hakkında belirli âyetler indirdiği şeylere yönelik haberleri.

65. Sorulan sorulara verdiği cevaplara yönelik haberleri.

66. Başlangıç olarak Müslümanların bilmesi gereken şeylerin keyfiyetine yönelik gelen haberleri.

67. Yüce Allah'ın, keyfiyeti bilinemeyecek sıfatlarına yönelik verdiği haberler.

68. Yüce Allah'ın yardımlarda bulunduğu şeylere yönelik verdiği haberler.

69. Ümmetinin maruz kalacağı fitneler ve önemli olaylara yönelik verdiği haberler.

70. Ölüm ve ölüm anında insanların ahvâline yönelik verdiği haberler.

71. Kabirler ve insanların kabirdeki ahvâlinin keyfiyetine yönelik verdiği haberler.

72. Yeniden dirilme (ba's) ve böylesi bir günde insanların ahvâline yönelik verdiği haberler.

73. Sırat ve insanların Sırat üzerinden farklı şekillerde geçmesine yönelik verdiği haberler.

74. Yüce Allah'ın insanları hesaba çekmesi ve hesabı detaylıca yapmasına yönelik verdiği haberler.

75. Havz, şefaat ve ümmeti içinden bunlardan nasibi olacaklara yönelik verdiği haberler.

76. Kıyamet gününde Müminlerin Rablerini göreceklerine, başkalarının ise göremeyeceklerine yönelik verdiği haberler.

77. Kıyamet gününde Yüce Allah'ın diğer peygamberler içinden sadece kendisine ihsan edeceği kerametlere yönelik verdiği haberler.

78. Cennet, Cennet nimetleri ve insanların Cennetteki derecelerinin amellerine göre olacağına yönelik verdiği haberler.

79. Cehennem ve Cehennemdekilerin ahvâline yönelik verdiği haberler.

80. Cehennemi hak eden muvahhidlerin Cehennemde kömüre dönüşünceye kadar yandıktan sonra Yüce Allah'ın lütfuyla Cennete sokulmalarına yönelik verdiği haberler.

Sünnetlerin Bölümlerinden Dördüncüsü: Yapılmasında Sakınca Görülmeyen Mubahlar

Ebû Hâtim der ki: Türlerinin keyfiyeti ile detaylarının bilinmesi, öğrenmek ve ezberlemek isteyenlerin bunu zorlanmadan kolayca yapabilmesi için yapılmasında sakınca görülmeyen mubahları araştırdım. Bunların da 50 türün etrafında dönüp dolaştığını gördüm:

1. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı, benzerlerinin de yapılmasını mubah kılan şeyler.

2. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir sebebin yokluğunda yaptığı, aynı sebebin yokluğunda başkalarının da aynısını yapmasını mubah kılan şeyler.

3. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorulan ve bir şart üzerinden yapılmasını mubah kıldığı şeyler.

4. Yüce Allah'ın bir vasıf üzerinden mubah kıldığı, Resûlullah'ın da (sallallahu aleyhi vesellem) bundan farklı bir vasıf üzerinde mubah kıldığı şeyler.

5. Tariz lafzıyla gelen ve tarize konu olan şeylerin mubah olduğu anlamı taşıyan haberler.

6. Emir lafzıyla gelen, ancak mubahlık ve serbestlik bildiren haberler.

7. Yasaklanan bazı şeylerin belli gerekçeler üzerinden mubah kılınması.

8. Yapılması emredilen bazı şeylerin belli gerekçeler üzerinden geciktirilmesinin mubah kılınması.

9. Kadınlar dışında sadece erkeklere yasak olan şeyin bir gerekçe üzerinden mubah kılınması.

10. Bir gerekçe üzerinden belirli bir topluluğa mubah kılınan, başkalarına mubah olmayan şeyler.

11. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı ve yöneticilerin de benzerini yapmasının mubah olduğu şeyler.

12. Bazı durumlarda bazı kadınlara mubah kılınan, diğer kadınlar ile erkeklere yasaklanan şeyler.

13. Aksinin yapılmasının mubah olduğunu bildirme amaçlı bir fiili yasaklayan haberler.

14. Yapılması ile terk edilmesi kişinin tercihine bırakılan mubahlar.

15. Öncesinde bazı şartlar yerine getirildikten sonra yapılması kişinin tercihine bırakılmış mubahlar.

16. Mubahlık ve serbestlik bildirme amaçlı gelen haberler.

17. Daha önce yasaklanan şeyleri neshedip mubah kılan haberler.

18. Bir vasıf üzerinden yasaklanan, daha sonra başka bir vasıf üzerinden mubah kılınan şeyler.

19. Bazı fiillerin terk edilmesini mubah kılacak şekilde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bazı fiilleri terk etmesi.

20. Her durumda azı da, çoğu da yasaklanmış olan bir şeyin, bazı durumlarda kötülük değil de, hayır niyetiyle yapılmasının mubah kılınması.

21. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ve ailesine haram iken bu ümmete mubah kılınan şeyler.

22. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı ve benzer fiilleri mubah kılan şeyler.

23. Sorulan sorulara Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mubahlık bildiren lafızlarla verdiği cevaplar.

24. Farz olan, ancak bazılarına bir özürden dolayı terk edilmesi mubah kılınan şeyler.

25. Başka bir konuda sorulan soruyla bir konuda mubah kılınan şeyler.

26. Öncesinde yapılmış bir şeyin mubah olduğu anlamına gelecek şekilde bir şeyin yapılmasını emreden haberler.

27. Yüce Allah'ın Kur'ân'da mubah kıldığı şeylere yönelik gelen haberler.

28. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine sorulan şeylere, bunların mubah olduğu anlamını verecek lafızlarla cevap vermesi.

29. Yasaklanmış bir şeyin, belirli bir gerekçeden dolayı üç vasıftan biri üzerinden mubah kılınması.

30. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), bir şeyin yapılmasına yönelik kendisine yöneltilen soruya tariz yoluyla terk edilmesinin mubah olduğu anlamında cevap vermesi.

31. Bir şartın mevcut olması durumunda, başka bir şarta bağlı olarak yasaklanan şeyin mubah kılınması. Ancak başka bir defasında bu şey kendisini mubah kılan şart üzerinden yasaklanırken, aynı şekilde kendisini mubah kılan şart üzerinden de mubah olmuştur.

32. İslam'ın başlarında mubah iken sonradan başka bir hükümle nesh edilen şeyler.

33. Bir konu hakkında soru lafzıyla gelen ve soruya konu olan şeyin yapılmasını mubah kılma amacı taşıyan haberler.

34. Bir şarta bağlı olarak gelen ve söz konusu şeyin mubah olduğunu bildiren emirler. Bu şartın mevcut olduğu durumlarda emredilen şey

mubah olurken, şartın mevcut olmadığı durumlarda emredilen şeyin yapılması mubah olmaz.

35. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı ve belirli bir şeyin bulunmaması durumunda bu şeyi yapmanın mubah olduğunu, o şeyin mevcut olması durumunda ise mubah olmayacağını gösterme amacı taşıyan şeyler.

36. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), kendisine sorulan şeylere, bunların yapılmasının mubah olduğu anlamını taşıyan cevapları.

37. Birlikte zikredilen ve birbirinden farklı olan iki şeyin, birinin ismi üzerinden mubah kılınması.

38. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), sorduğu soruya verilen cevabı onaylayıp doğru bulduğuna yönelik gelen haberler ki bu da bunları yapmanın mubah olduğuna delalet eder.

39. Umûmi bir lafızla mubah kılınan, ancak tahsisi başka bir haberde yapılan şeyler.

40. Belli bir gerekçe üzerinden umûmî bir lafızla mubah kılınan bir şeyin emredilmesine yönelik gelen haberler. Ancak söz konusu gerekçe olmadan da emredilen fiilin yapılması caizdir.

41. Muhataplardan bazılarına yasak olan fiilin belli bir şeyin yokluğu durumunda mubah kılınması. Burada söz konusu şeyin mevcut olduğu durumlarda yasağa uymak vacipken, o şeyin mevcut olmadığı durumlarda yasak olan şeyin yapılması mubah olur.

42. Yasak olan şeylerin belli şartlar üzerinden tümünün veya bir kısmının mubah kılınması ya da yapılmasına ruhsat verilmesi.

43. Erkekler dışında kadınlardan bir kısmına belli bir gerekçe üzerinden mubah kılınan şeyler.

44. Muhataplardan bazılarına yasak iken sonradan onlara mubah kılınan şeyler.

45. Bir şeyin, maruz kalınan bir durumdan dolayı öncesinde emredildiği vasıf üzerinden değil de, başka bir vasıf üzerinden yapılmasının mubah kılınması.

46. Umûmi bir lafızla yasaklanan bir şeyin belli bir gerekçe üzerinden mubah kılınması.

47. Vakti belli olan bir şeyi, bir gerekçe üzerinden vaktinden önce ya da sonra yapmanın mubah kılınması.

48. Bir farzı ifa etmeden önce yapılması emredilen şeyi emredildiği şekliyle yapmayı terk etmenin mubah kılınması.

49. Yasaklama lafzıyla başlayıp ardından başka bir şeyi yapmayı mubah kılmayı amaçlayan haberler.

50. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şahit olduğu veya hayatta iken görüp de itiraz etmediği şeyler. Bu tür şeyleri ve benzerlerini yapmak Müslümanlara mubahtır.

Sünnetlerin Bölümlerinden Beşincisi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Fiilleri

Ebû Hâtim der ki: Fakihler ile hafızların kolayca anlayıp ezberleyebilmesi için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) fiillerinin türleri ile yapılma şekil ve sebeplerini düşündüğümde bunların 50 türün etrafında dönüp dolaştığını gördüm:

1. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir süreliğine farz kılınan, sonradan nafile olan fiiller.

2. Hem Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) hem de ümmetine farz kılınan fiiller.

3. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı, yöneticilerin de ona uyup bunları yapmasının müstehab olduğu fiiller.

4. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı, ümmetinin de ona uyup bunları yapmasının müstehab olduğu fiiller.

5. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı, ancak Yüce Allah'ın sitemine sebep olan fiiller.

6. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı, ancak bunların ona has olduğuna dair bir delilin bulunmadığı fiiller. Bu yönde herhangi bir tahsisin bulunmamasından dolayı ümmetinin de bu şeyleri yapması mubahtır.

7. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) öğretme amaçlı bir defa yaptığı, sonra vefatına kadar bir daha tekrarlamadığı fiiller.

8. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ümmetine öğretme amaçlı yaptığı fiiller.

9. Belirli sebepler ve gerekçelerden dolayı Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı fiiller.

10. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı ve başkalarının da benzerini yapmasını mubah kılan fiiller.

11. Keyfiyeti konusunda ashâbın ihtilafa ve anlaşmazlığa düştüğü Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ait fiiller.

12. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ettiği, ümmetinin de ona uyup bunları etmesinin müstehab olduğu dualar.

13. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) müşrik ve Ehl-i Kitab'dan olanlara muhalefet amacıyla yaptığı fiiller.

14. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı, bilinen iki sebebi bulunan ve bu sebeplerden sadece birinin kastedildiği fiiller.

15. Ashâbdan bazılarının ispat ettiği, bazıların ise nefyettiği Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ait fiiller.

16. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir sebebe bağlı olarak yaptığı, sebep ortadan kalkınca da yapmayı bıraktığı fiiller.

17. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy nazil olurken (hayattayken) yaptığı, vahyin kesilmesiyle (vefatıyla) benzerinin başkalarınca yapılması caiz olmayan fiiller.

18. Mücmel olarak gelen emirlerini açıklayan fiilleri.

19. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir müddet yaptığı, daha sonra neshedilerek hem kendisine, hem de ümmetine haram kılınan fiiller.

20. Daha önce yapılmasını emrettiği şeyin hükmünü nesheden ve terk edilmesini mubah kılan fiilleri.

21. Daha önce yasakladığı, başka bir haberde de mubah kıldığı bir şeyi yapması.

22. Daha önce yasakladığı bir şeyi yapması, onu yapanlara da karşı çıkmaması.

23. Ümmeti dışında Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) has olan fiiller.

24. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) belli bir gerekçeden dolayı bir fiili terk etmesi, ardından bu fiili yaparak öncekinin hükmünün nesh edilmesi.

25. Zahiren emrettiği şeylere aykırı gibi duran fiilleri.

26. Gerçekte aralarında herhangi bir zıtlık olmamasına rağmen zahiren yasakladığı şeylere aykırı gibi duran fiilleri.

27. Ümmetinin kendisini örnek almasını istediği konularda yaptığı fiiller.

28. Ümmetini tedîbe yönelik terk ettiği fiiller.

29. Ümmetine farz kılınmasından ya da ifasının onlara zor gelmesinden çekindiği için terk ettiği fiiller.

30. Öğretme amaçlı terk ettiği fiiller.

31. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) terk ettiği, ancak bu terk etmeye aykırı duracak şekilde benzerlerini yaptığı fiiller.

32. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) terk ettiği, terk ettiği şeylerin zıttının da yasaklanması anlamına gelen fiilleri.

33. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) peygamberliğin delillerinden olan mucizevi fiilleri veya bu yönde yaşadığı şeyler.

34. Zahirde birbiriyle çelişen ve tutarsız gibi duran, ancak gerçekte çelişmeyen ve mubah ihtilaflardan olan fiilleri.

35. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir sebepten dolayı yaptığı, ancak söz konusu sebep ortadan kalkmasına rağmen kıyamete dek ümmetine farz olarak kalan fiiller.

36. Müslümanların farklı konulardaki davalarında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) verdiği hükümler.

37. Değişik bölgelere hüküm ve emirlerini içerek mektuplar yazması ki bu da bir tür fiildir.

38. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir gerekçeyle ümmetine yönelik yaptığı, aynı gerekçenin mevcut olması durumunda yöneticilerin de yapmalarının gerekli olduğu fiiller.

39. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı, ancak haberde keyfiyeti zikredilmeyen fiiller. Aynı fiili sadece haberde gizli olarak bulunan keyfiyet üzerinden yapmak caiz olur.

40. Daha önce yapılan şeylere ceza bâbında yaptığı fiiller.

41. Keyfiyeti çoğu kişi tarafından bilinemeyen bir gerekçeden dolayı Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı fiiller.

42. Sorulan sorulara Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) fiili olarak verdiği cevaplar.

43. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) mücmel olarak nakledilen ve açıklamaları başka haberlerde yer alan fiiller.

44. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) muhtasar olarak nakledilen ve detayları başka haberlerde yer alan fiiller.

45. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) İslam'ı açıklamaya ve risaleti tebliğe başladığında yaptığı fiiller.

46. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye hicreti ve orada yaşadıkları.

47. Gündelik hayatta Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ahlakı ve davranışları.

48. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatına sebep olan hastalığı ve bu hastalık sırasında ahvâli.

49. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatı, kefenlenmesi ve defnedilmesi.

50. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vasıfları ve yaşı.

Ebû Hâtim der ki: Sünnetlerin zikrettiğimiz vasıflarda toplamda 400 türü bulunmaktadır. Bunların sayısını arttırmak istesek yapabilirdik, ancak bu kadarıyla yetindik. Zira sünnetlerin türlerini belirlerken iki şeyi ortaya çıkarmak istedik. Birincisi, hakkında ve tevilinde âlimlerin ihtilaf ettiği haberler. İkincisi ise insanların çoğunun mânâsına vakıf olamadığı ve maksadını anlamakta zorlandığı umûmi lafızlarla gelen haberler. Sünnetlerin bölüm ve türlerini belirleyerek zikrettiğimiz bu haberlere yönelik kapalılığı gidermek ve hükümlerde kullanımlarını kolaylaştırmak istedik.

Kitabımıza ilk önce sünnetlerin bölümlerine yer verdik. Bununla da bir bölümün bütün hadislerine vakıf olmayı kolaylaştırmak ve onları ezberlemeye yönelik zorlukları ortadan kaldırmak istedik. Sünnetleri düzenlemede Kur'ân'ın yöntemini kullandık. Kur'ân bölümlerden oluşmaktadır. Sünnetleri de buna uygun bir şekilde bölümlere ayırdık. Kur'ân bölümlerinden her biri sûreleri içerdiği için sünnetlerin bölümlerini de buna uygun olarak türleri içerecek şekilde sınıfladık. Bu bakımdan sünnetlerin türleri Kur'ân'ın sûreleri gibidirler. Kur'ân'ın her

bir sûresi âyetleri içerdiği için sünnet türlerinden her birini de buna uygun olarak hadisleri içerecek şekilde düzenledik. Bu açıdan da sünnetlere yönelik her bir hadis Kur'ân âyetlerinden biri gibidir.

Bundan dolayıdır ki kişi zikrettiğimiz metodu anladıktan sonra istediği hadise ulaşması ve onu ezberlemesi de kolaylaşacaktır. Ancak kişinin, hadisleri ezberlemedikten sonra istediği hadise ulaşabilmesi zor olacaktır. Zira mushafı olan biri şayet Kur'ân'ı ezberlememişse bir âyetin Kur'ân'ın neresinde bulunduğunu öğrenmesi kolay olmayacaktır. Ancak Kur'ân'ı ezberlemişse bütün âyetler gözünün önünde olacaklardır. Aynı şekilde birinde bizim bu kitabımız varsa ancak ezberlememiş ve bölüm ile türleri hakkında düşünmemişse, kitabın içinden herhangi bir hadisi arayıp bulması zorlaşacaktır. Ezberlemesi durumunda da kitabın bütünü hakkındaki bilgisinden dolayı tek bir hadis bile gözünden kaçmayacaktır. Bizim de hedeflediğimiz budur. İstedik ki insanlar sünnetleri ezberlesinler ve ancak zaruri durumlarda bu alandaki kitaplara başvursunlar.

Bu kitabımızda yer verdiğimiz hadislere gelince, kitapta beş hasleti taşıyan ravilerden gelen haberlere itibar ettik:

1. Ravinin şaibelerden uzak, dinen adil (dürüst) biri olması.
2. Hadiste doğru sözlülük ile tanınmış biri olması
3. Hadis olarak ne aktardığını biliyor olması
4. Aktardığı hadisin içerdiği mânâları biliyor olması
5. Aktardığı hadisin tedlîsten uzak olması

Bu beş hasleti taşıyan ravinin hadisiyle ihticâc edip kitabımızda rivayetlerine yer verdik. Bu beş hasletten birini bile taşımayan kişinin ise rivayetlerine itibar etmedik.

İnsanın adil (dürüst) olması demek, genel durumu itibariyle Allah'a itaatkâr bir kişi olması demektir. Sadece herhangi bir günaha bulaşmayan kişileri adil sayacak olursak dünyada adil olacak tek bir kişi bile bulamayız. Zira insanlar durumlarından birinde bir şekilde şeytanın müdahalelerine maruz kalırlar. Dolayısıyla adil olan kişi, zahiren ahvâli Allah'a itaat dairesinde olan kişidir. Adil olmayan kişi de ahvâlinin genelinde Allah'a itaat dairesinde olmayan kişidir. Ancak kişi, komşuları ya da bölgesinin adil insanları tarafında adil biri olarak vasfedilse de naklettiği hadislerde sâdık biri olmayabilir. Bunu da ancak hadis ilminde yetkin olan kişiler bilebilir. Birilerinin adilliğine hükmedebilecek her bir

kişi hadis ilmini hakkıyla bilemeyeceği için, adil saydığı kişiler her zaman hem hadis, hem din konusunda adil olmayabilirler.

Hadis olarak ne aktardığını biliyor olması demek, hadiste anlam kaymalarına sebep olmayacak kadarıyla dil bilgisine, müsnedi mevkûf, mürseli merfû yapmayacak ya da bir ismi yanlış telaffuz etmeyecek kadar hadis bilgisine sahip olması demektir.

Aktardığı hadisin içerdiği mânâları biliyor olmasından kasıt, hadisi ezberinden ya da muhtasar olarak aktarırken, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) söylerken kastettiği mânâ ve maksadın değişmesine sebep olmayacak kadarıyla fıkıh bilgisine sahip olması demektir.

Aktardığı hadisin tedlîsten uzak olması demek de, hadisi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşıncaya dek her biri zikrettiğimiz vasıflara sahip olan ravilerden işitme yoluyla aktarması demektir.

İsbîcâb'dan (Sayram) İskenderiye'ye kadar uzanan bir coğrafyada yaklaşık olarak 2000'den daha fazla hocadan hadis yazdık. Ancak bu kitabımızda bunların içinden yaklaşık olarak 150 kişinin hadislerine yer verdik. Yine de sünnetlerin ana şemasını oluştururken zikrettiğimiz şartlar üzerinden, bunlar arasından yaklaşık olarak 20 kadar kişinin rivayetlerine öncelik tanıyıp onlar üzerinde yoğunlaştık. Bu kitapta bazen bazıları hocalarımız tarafından tenkit edilen Simâk b. Harb, Dâvud b. Ebî Hind, Muhammed b. İshâk b. Yesâr, Hammâd b. Seleme, Ebû Bekr b. Ayyâş ve benzerlerinin rivayetlerine de yer verip onlarla ihticâc ettim. Zira hocalarımızdan bazıları bunların rivayetlerden uzak dururken bazıları bunların rivayetleriyle ihticâc etmişlerdir. Ben ise açık kanıtlarla dini açıdan güvenilir biri olduğu ortaya konulan kişilerin rivayetleriyle ihticâc edip, onu tenkit edenlerin sözlerine itibar etmedim. Açık kanıtlarla dini açıdan adil olmadığı ortaya konulan kişilerin ise —başkalarınca güvenilir sayılsalar bile—rivayetleriyle ihticâc etmedim.

Örnek olarak bunlar içinden birini seçip hakkında konuşacağım ki onun üzerinden benzerleri de daha iyi anlaşılsın. Örneğin Hammâd b. Seleme'yi ele alırsak, onun rivayetlerinin terk edilmesini savunan birine şöyle deriz: "Hammâd b. Seleme, hadislerinin terk edilmesini hak edecek ne yaptı? Oysa Hammâd b. Seleme hadis öğrenmek için yolculuklar etmiştir. Öğrendiği hadisleri kaydetmiş, derlemiş, bu alanda eserler tasnif etmiş, çok sayıda hadis ezberleyip bunları başkalarıyla müzakere etmiştir. Dindar, vera' sahibi, ibadete düşkün, sünnete sağlam bir şekilde bağlı,

bidatçilere de karşı duran biridir. Basra ahalisinin geneli onun duasına icabet edilen biri olduğu konusunda şüphe etmez. Zamanında kendisinden başka, âlim olup abdallardan biri olarak da sayılan başka bir kişi yoktu. Bu hasletlere sahip olan birinin rivayetlerinden neden uzak durulmalıdır?"

Şayet bu kişi: "Bazı rivayetlerinde akranı olan hadis âlimlerine muhalefetinden dolayı" cevabını verirse, ona şöyle deriz: "Dünyada bazı rivayetlerinde akranı olan diğer âlimlere muhalif olmayan güvenilir bir hadis âlimi var mı ki? Kişinin bazı rivayetlerinde akranı olanlara muhalif düşmesi tüm rivayetlerinden uzak durulmasını gerektiriyorsa herkesçe kabul gören hadis âlimlerinin de tüm rivayetlerinden uzak durmak gerekmektedir. Çünkü onlar da bazı rivayetlerinde akranı olan hadis âlimlerine muhalif düşmüşlerdir."

Şayet: "Hammâd hata eden biriydi" diyecek olursa ona şöyle deriz: "Dünyada Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) sonra hatadan masum olan biri var mı ki? Hata eden birinin hadisleri terk edilebiliyorsa, o zaman sahabenin, tâbiûnun ve onlardan sonra gelen hadis âlimlerinin de rivayetleri terk edilebilir. Zira bunların da hiçbiri hatadan masum değildir."

Şayet: "Ama Hammâd'ın hataları çoktu" diyecek olursa cevap olarak şöyle deriz: "Çokluk birçok mânâya gelen bir isimdir. Ancak hataları doğrularına baskın gelmeyen kişi, rivayetlerinin terk edilmesini hak etmez. Şayet hataları doğrularına baskın gelecek kadar çok ise o zaman rivayetlerinin terk edilmesini hak eder. Kişinin hataları çok, ancak doğrularına baskın değilse bu durumda hatalı olmayan rivayetleri kabul edilir ve sadece hatalı olan rivayetlerinden uzak durulur. Örneğin Şerîk, Huşeym, Ebû Bekr b. Ayyâş gibileri çokça hata yaparlardı. Ancak sen kitaplarında bunların rivayetleriyle ihticâc ettin. Hammâd da bunlardan biridir."

Şayet: "Hammâd tedlîs yapardı" diyecek olursa şöyle deriz: "Katâde, Ebû İshâk es-Sebîî, Abdulmelik b. Umeyr, İbn Cüreyc, A'meş, Sevrî ve Huşeym de tedlîs yaparlardı. Ancak sen bunların rivayetleriyle ihticâc ettin. Şayet Hammâd'ın, rivayetlerinde tedlîs yapması rivayetlerinin tümünün terk edilmesini gerektiriyorsa zikrettiğim kişilerin tedlîs yapmış olması da tüm rivayetlerinin terk edilmesini gerektirir."

Şayet: "Hammâd bir gruptan bir hadisi aynı lafızla, lafız farklılıklarını göz önünde bulundurmadan nakleder" derse, şu cevabı veririz:

"Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı ve tâbiûn da bir hadisi mânâya sadık kalacak şekilde farklı lafızlarla naklederlerdi. Hammâd'ın da yaptığı buydu. Bir hadisi Eyyûb, Hişâm, İbn Avn, Yûnus, Hâlid ve Katâde kanalıyla İbn Sîrîn'den işitir, hadisin mânâsına sadık kalıp bütün lafızları tek bir lafız altında bir araya getirirdi. Bunu yapması hadislerinin terk edilmesini gerektiriyorsa, o zaman Saîd b. el-Müseyyeb, Hasan, Atâ ve tâbiûndan benzerlerinin de hadislerinin terk edilmesi gerekir. Zira bunlar da aynı şeyi yaparlardı."

Oysa haber nakleden kişilere yönelik en insaflı tutum, i'tibâr yöntemini kullanmaktır. Bunun daha iyi anlaşılması ve diğer ravi ile rivayetleri konusunda kullanılabilmesi için bir örnek vereyim. Diyelim ki Hammâd b. Seleme bir hadisi "Eyyûb — İbn Sîrîn — Ebû Hureyre" kanalıyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) nakletti. Eyyûb'un öğrencilerinden de Hammâd dışında bu hadisi Eyyûb'den rivayet eden birini görmemiş olalım. Burada Hammâd'ı tenkit etmeye geçmeden önce ilk olarak Hammâd'ın öğrencilerinin veya öğrencilerinden birinin bu hadisi Hammâd'dan nakledip etmediğine bakarız. Öğrencileri bu hadisi Hammâd'dan nakletmiş ise o zaman Hammâd bu hadisi gerçekten de nakletmiş demektir. Ancak öğrencileri arasında zayıf olan bir kişinin naklettiğini gördüğümüzde bu durumda bu rivayet Hammâd'a değil, zayıf olan bu öğrenciye nispet edilir. Hammâd'ın Eyyûb'dan mutâbaâtı olmayan bir rivayette bulunduğu görüldüğünde Hammâd'ın hata ettiğini söylemeden önce bu hadisi Eyyûb dışında İbn Sîrîn'den rivayet eden sika birinin olup olmadığına bakılır. Eyyûb dışında bunu İbn Sîrîn'den nakleden biri çıkarsa bu hadisin bir aslı var demektir. Eyyûb dışında bunu İbn Sîrîn'den nakleden biri çıkmazsa bu durumda hadisi İbn Sîrîn dışında Ebû Hureyre'den rivayet eden sika birinin olup olmadığına bakılır. İbn Sîrîn dışında bunu Ebû Hureyre'den nakleden biri çıkarsa bu hadisin bir aslı var demektir. İbn Sîrîn dışında bunu Ebû Hureyre'den nakleden biri çıkmazsa bu durumda hadisi Ebû Hureyre dışında Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) nakleden eden birinin olup olmadığına bakılır. Ebû Hureyre dışında nakleden başka biri varsa hadisin aslı var demektir. Ancak başka biri yoksa —ve haber içerik olarak üç kaynağa (Kitab, sünnet, icmâ) aykırı ise— hadisin uydurma olduğunu, onu uyduranın da rivayette tek kalan kişi olduğunu anlarız.

Rivayet ile ravilerine yönelik kullanılacak i'tibâr yöntemi budur. Dini konularda bir hocanın başka bir hocadan yaptığı bu tür rivayetlere yönelik bu i'tibâr yöntemini kullandık. Adil olduğu ortaya çıkan kişiyi huccet sayıp rivayetlerini kabul ederek bu kitabın içinde kullandık. Zikrettiğimiz i'tibâr yöntemi sonucunda adil olmadığı ortaya çıkan kişiyi ise huccet olarak kabul etmedik ve onu cerh çeşitlerinden biri üzerinden *Kitâbu Ma'rifeti'l-Mecrûhîn* kitabına dahil ettik. Zira cerh 20 çeşit üzerinden gerçekleşir. Çeşitlerini *Kitâbu Ma'rifeti'l-Mecrûhîn* kitabının başlarında zikrettiğimiz için burada tekrar etme gereği duymuyoruz. Daha fazla bilgi almak isteyenler söz konusu kitabın ilgili bölümüne bakabilir.

Haberlere gelince, haberlerin tümü ahâd haberlerdir. Zira hiç bir haber, Resûlullah'a (sallallahu alcyhi vesellem) ulaşana dek her tabakada asgari iki adil ravi tarafından aktarılmış değildir. Haberin her tabakada asgari iki adil ravi tarafından aktarımı mümkün değilse bu durumda tüm haberler ahâd haber hükmündedir. Bütün sünnetler ahâd haberler üzerinden gelmişse haber-i vahidi kabul etmeye yanaşmayanlar bütün sünnetleri terk etmeye çalışıyorlar demektir.

Merfû haberlerin kabulüne gelince, başta zikrettiğimiz beş haslete sahip olan tüm hocaların merfû haberlerini kabul ederiz. Adil olan bir ravi bir haberi mürsel olarak, adil olan başka bir ravi de aynı haberi müsned olarak rivayet ettiğinde müsned olarak nakleden ravinin rivayetine itibar ederim. Çünkü itkân bakımından aynı seviyede olduğu kişinin ezberlemediği bir ziyadeyi ezberlemiş ve bu ziyadeyle haberi nakletmiş demektir. Bir haberi adil olan iki ravi mürsel olarak, başka iki adil ravi ise aynı haberi müsned olarak rivayet ettiğinde, bir önceki gerekçe üzerinden yine müsned olarak nakleden ravilerin rivayetine itibar ederim. Ravi sayısı az olsun veya çok olsun ölçümüz budur. Bir haberi adil olan beş ravi mürsel olarak, iki adil ravi ise aynı haberi müsned olarak rivayet etmesi durumunda i'tibâr yöntemini kullanır ve bu yönteme göre haber hakkında hükmü veririm.

Diyelim ki Nâfi' bir haberi İbn Ömer kanalıyla Resûlullah'tan (sallallahu alcyhi vesellem) nakletti. Bu haberi de Mâlik, Ubeydullah b. Ömer, Yahyâ b. Saîd, Abdullah b. Avn ve Eyyûb es-Sahtiyânî "Nâfi' — İbn Ömer" kanalıyla Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) merfû olarak naklederken Eyyûb b. Mûsa ve İsmâil b. Umeyye —bu ravilerin tümü de sikadır— bu hadisi mürsel olarak naklettiler. Ya da bu ikisi söz konusu kanalla hadisi merfû olarak naklederken diğerleri mürsel olarak naklettiler. Böylesi bir

durumda Nâfi'den öncesi için i'tibâr yöntemine başvurur, Nâfi' dışında sika olan kişiler içinde bu haberi İbn Ömer'den merfû olarak nakleden birinin olup olmadığına bakarım. Nâfi'den sonra İbn Ömer için de aynı yöntemi kullanırım. Şayet bu şekilde nakledenler mevcut ise bu haberi zikrettiğimiz şekilde ziyade ile birlikte nakleden ravinin haberine itibar ederiz.

Bunun yanında böylesi bir durumda adalet vasfının da dikkate alınması gerekmektedir. Ravilerden biri adil ise, sika olan başkaları haberi mevkûf olarak nakletse de onun müsned olarak naklettiği habere, aynı şekilde sika olan başkaları haberi mürsel olarak nakletse de onun merfû olarak naklettiği habere itibar ederiz. Zira ravinin adil olması böylesi bir tutumu gerektirir. Bu durumda sika olan iki raviden gelen mürsel veya merfû haberler kabul edilirken, adil olan iki raviden gelen müsned ve mevkûf haberler de zikrettiğimiz şart üzerinden kabul görür.

Rivayetlerde ziyade olarak gelen lafızlara gelince, sadece fıkıh yönü daha ağır basan, neyi naklettiğini bilip anlayan kişilerden gelen ziyadeleri kabul ederiz. Bu şekilde onun bir sünneti değiştirdiği veya asıl anlamından saptırdığı şüphesinin önüne geçmiş oluruz. Zira hadis âlimleri genelde hadisin metinlerinden ziyade sened ve isimler üzerinde yoğunlaşır ve onları ezberlemeye çalışırlar. Fakihler ise senedler ve ravilerin isimlerinden ziyade hadisin metninin isbatı üzerinde yoğunlaşır, mânâ ile onu aktarmaya çalışırlar. Fıkhi yönü ağır basan bir muhaddis bir hadisi merfû olarak naklettiği zaman kitabında da yazılı olmadıktan sonra bu hadisi ondan kabul etmem. Zira asıl çabası metni ihkâm etmek üzerine olduğu için müsned olanı mürsel olandan, mevkuf olanı munkatı' olandan ayıramaz. Aynı şekilde mutkin ve hafız olan bir hadis âliminden de haberinde naklettiği bir ziyadeyi kitabında da yazılı olmadıktan sonra kabul etmem. Çünkü onun da asıl çabası metninden ziyade senedi ihkâm edip ravi isimlerini ezberleme üzerinedir. Ziyade olarak gelen lafızlara yönelik ihtiyaten tutumum budur.

Mürciye, Râfiziyye ve benzeri mezheplerin bazı görüşlerine sahip olan ravilerin haberlerine gelince, bunlardan da vasfettiğimiz şartlar üzerinden sika olan kişilerin rivayetlerine itibar eder, sahip oldukları söz konusu mezhebî görüşleri konusunda onları Allah'a havâle ederiz. Ancak söz konusu mezhebi görüşlere davette bulunan kişileri bunun dışında tutarız. Zira kendi görüşlerine davet eden ve onları savunan kişi sika da olsa o

mezhebin imamı hükmünde sayılır. Böylesi birinin rivayetlerine itibar etmemiz durumunda mezhebine tabi olmanın yolunu açar, ilim talebelerinin ona ve görüşlerine güvenip dayanmasına sebep oluruz. Burada ihtiyaten kendi mezhebî görüşlerine davet eden kişilerin rivayetlerini terk ediyor, içlerinden sika olanların rivayetleriyle ihticâc etmiyoruz.

Böylesi mezheplerin bazı görüşlerine sahip olan A'meş, Ebû İshâk, Abdulmelik b. Umeyr gibilerinin; sahip oldukları bazı görüşlerden dolayı Katâde, Saîd b. Ebî Arûbe, İbn Ebî Zi'b gibilerinin; mezhepleri dolayısıyla da Ömer b. Zer, İbrâhim et-Teymî ve Mis'ar b. Kidâm gibilerinin rivayetlerini toptan terk edecek olursak bu tutumumuz sünnetin tümünün terk edilmesine yol açacak, elimizde sünnet adına çok az bir şey kalacaktır. Bunlardan gelen tüm rivayetleri kabul edecek olursak da sünneti yok edip silmiş olacağız. Oysa burada yapmamız gereken ihtiyat ile yaklaşma ve rivayet ettiklerinin tümünü reddetmeden zikrettiğimiz şartlar üzerinden rivayetlerini kabul etmektir.

Cureyrî, Saîd b. Ebî Arûbe gibi âhir ömürlerinde karıştırmaya başlayan kişilere gelince, bu kitabımızda onlardan da rivayetlerde bulunduk ve rivayetleriyle ihticâc ettik. Ancak bunlar içinden henüz karıştırmaya başlamadan önce sika kişiler tarafından kendilerinden işitilip rivayet edilen ya da sika olan kişilerin sıhhati ve sağlamlığı sâbit olan haberlerine mutabık düşen rivayetlerine itibar ediyoruz. Zira adil olmaları dolayısıyla bunların hükmü, ahir ömürlerinde karıştırmaya başlamış olsalar dahi sika kişilerin hükmü gibidir. Sika olan kişiler de hata ettikleri zaman hatalı olan rivayetleri terk edilir, hatalı olmadığını bildiğimiz rivayetleriyle de ihticâc edilir. Dolayısıyla böylesi kişilerin, sika olanların haberlerine mutabık düşen ya da henüz karıştırmaya başlamadan önce sika kişiler tarafından kendilerinden işitilip nakledilen rivayetlerine itibar ederiz.

Sevrî, A'meş, Ebû İshâk ve benzerleri gibi takvâ ve verâ sahibi, dindar, adil, sika kişilerden olup tedlîs yapanların rivayetlerine gelince, bizzat işittiklerini belirterek naklettikleri dışında diğer rivayetlerine itibar etmeyiz. Zira sika olsa dahi bizzat işittiğini belirtmedikten sonra tedlîs yapan her bir kişinin rivayetlerini kabul etmemiz halinde mürsel ve munkatı' olan rivayetlerin tümünü de kabul etmemiz gerekecektir. Çünkü tedlîs yapan bu kişi hadisi zayıf olan birinden aktarmış da olabilir. Zayıf olan kişinin bilinmesi durumunda söz konusu rivayetin de zayıf olduğu

anlaşılabilir. Ancak kişi tedlîs yaparken bunu sika olan birinden yaptığını kesin olarak biliyorsa bu durumda bizzat işittiğini belirtmese dahi rivayetini kabul ederim. Bu durum da insanlar içinde sadece Süfyân b. Uyeyne için geçerlidir. Süfyân b. Uyeyne tedlîs yapardı, ancak bunu sadece sika ve mutkin olan kişilerden yapardı. Süfyân b. Uyeyne'nin tedlîs yaptığı her bir haberin aynısını sika olan başka birinden bizzat işiterek naklettiğini de görürüz. Bu illet üzerinden bizzat kendisinin işitmediği rivayetlerin kabulünün hükmü, İbn Abbâs'ın bizzat işitmeden Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı rivayetlerin hükmüyle aynıdır.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından, bizzat işittiklerini belirtmeseler dahi sadece Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) görerek naklettikleri hadisleri de kabul ettik. Zira bazen bir sahabinin, bir hadisi başka bir sahabiden işitmesine rağmen onun ismini zikretmeden doğrudan Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklettiğini de biliyoruz. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı da tümüyle imam, lider, önder ve adildirler. Yüce Allah onları değerli kılmış ve bu yöndeki ithamlardan tenzih etmiştir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "Burada şahid olanlarınız bunları burada olmayanlarınıza bildirsin" sözü de ashâbının tümüyle adil olduğuna, içlerinde zayıf ya da cerh edilecek birinin bulunmadığına en büyük delildir. Çünkü içlerinde cerh edilecek ya da zayıf olan biri ya da adil olmayan biri bulunsaydı Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözünde "Filan ve falan kişiler bunları burada olmayan kişilere bildirsin" gibi bir istisnâda bulunurdu. Sözlerini tebliğ etme ve başkalarına ulaştırma konusunda hepsine aynı hitapta bulunması onların adil olduğunu göstermektedir. Kişi için Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tarafından adil görülmek şeref olarak yeterlidir.

Dolayısıyla bir rivayeti tedlîs ile nakleden kişinin, başka bir kanalla aynısını işiterek de naklettiği sâbit olduktan sonra tedlîs ile gelen rivayetini kullanmakta bir beis görmedim.

Kitabımızda esas aldığımız bu bölümler ile türleri ve rivayetleri kabule yönelik şartlarımızı zikrettikten sonra Yüce Allah takdir eder ve dilerse bölüm bölüm, tür tür ilerleyecek, her bir bölüm ile türün altına da zikrettiğimiz şartlara haiz olan, isnâdı ve metnine yönelik herhangi bir illet taşımayan hadislere yer vereceğiz. İki yer dışında hadis tekrarı yapmaktan kaçınacağım. Bunlardan biri hadisin ziyade ile gelmesi ve zikredilmesinin kaçınılmaz olmasıdır. İkincisi ise başka bir haberin

mânâsına yönelik şahid olarak kullanmaktır. Bu iki durum dışında kitapta hadis tekrarında bulunmayacağım.

Yüce Allah bizleri dünyadayken günahlarını örtüp ahirette bunları bağışladığı kullarından eylesin. O ki istediğini yapandır.

—Ebû Hâtim'in giriş bâbında söylediği sözler burada bitmektedir. —

Ebû Hâtim **birinci** bölümün sonunda şöyle demiştir: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) emirlerine yönelik daha önce de bölümleri ve türlerini zikrettiğimiz son emir türü budur. Kalan emir türlerini de daha uygun olacağı için diğer konular arasında zikrettik. Maksatları göz önünde bulundurularak bazı emir türlerine de diğer konular arasında yer verdik. Bundan sonra Yüce Allah da takdir ederse sünnet türlerinden yasaklara yönelik ikinci kısmı tafsilatlı bir şekilde türleriyle birlikte zikredeceğiz. Yüce Allah bizleri dinin hükümlerinde gereksiz külfete girip hevâlarına göre konuşanlardan, bilmediği konularda dine muhalif ve yanlış görüşlere dayanarak hareket eden bayağı insanlardan uzak tutsun. Kendisinden bir şeyler istenilecek en hayırlı kişi O'dur."

İkinci bölümün sonunda şöyle demiştir: "Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) gelen yasaklara yönelik son yasaklama türü budur. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), ümmetine hitabının içeriği daha iyi anlaşılsın diye bunları detaylı bir şekilde açıkladık. Bunlardan başka yasaklama içeren birçok hadis bulunmaktadır. Kitabımızda izlediğimiz metot üzerinden yasaklara yönelik türler içinde bir kısmını zikrettiğimiz gibi onları da diğer türler arasında zikrettik. Bundan sonra Yüce Allah müyesser ve müsehhel kılarsa sünnet türlerinden üçüncü kısım olan «Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bilinmesi gereken şeylere yönelik haberleri» kısmını bölümleri ile birlikte ve detaylıca ele alacağız. Yüce Allah bizleri her durumda sünnetlere tabi olanlardan, her türlü hevâ ve hevesten uzak duranlardan eylesin. Kendisinden bir şeyler istenilecek ve bir şeyler umulacak en hayırlı kişi O'dur."

Üçüncü bölümün sonunda şöyle demiştir: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bilinmesi gereken şeylere yönelik haberleri konusundaki türler içinden son tür budur. Bunlardan başka aynı türden birçok hadis bulunmaktadır. Görünürde birbirine zıt gibi duran haberler arasındaki zıtlığı gidermek ve ilmi derinliğe sahip olmayan kişilerin sarıldığı yanlış anlamaları ve tahrifatları düzeltmek için bu bölümde yaptığımız gibi

onları da diğer bölümler ve türler içinde zikrettik. Bu bölümden sonra Yüce Allah takdir edip dilerse sünnet türlerinden dördüncü kısım olan mubahları işleyeceğiz. Yüce Allah bizleri, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) ümmetinin diğer insanlarına tercih eden, onun sünnetini kabul edip onlara boyun eğen, bu uğurda ayağımızı kaydırıp yolumuzdan saptıracak kalbi lezzet ile nefsi şehvetleri terk edebilen kişilerden eylesin. Kendisinden bir şeyler istenilecek en hayırlı kişi O'dur."

Dördüncü bölümün sonunda şöyle demiştir: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bildirdiği mubahlara yönelik daha önce bölümlerini zikrettiğimiz son mubah türü budur. Eserdeki metodumuza uygun olarak bu yönde gelen hadislerin bir kısmını bu bölüm içinde zikrettiğimiz gibi kalan hadislere de diğer bölümler arasında yer verdik. Bu bölümden sonra Yüce Allah da takdir eder ve dilerse Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) fiillerinden oluşan sünnetin beşinci bölümünü tür ve çeşitleriyle birlikte işleyeceğiz. Allah bizleri doğru yola yönelenlerden, doğru olanı yapanlardan, sünnet ve haberleri bir araya toplamak için gayret gösterenlerden, sahih hadislerle ilim öğrenenlerden, Allah'tan uzaklaştıracak görüşler yerine O'na yaklaştıracak amelleri tercih edenlerden eylesin. Kendisinden bir şeyler istenilecek en hayırlı kişi O'dur."

Kitabın sonunda da şöyle demiştir: "Eserdeki metodumuza uygun olarak işlediğimiz sünnet türleri içinde son tür budur. Kitabın başından sonuna kadar zikrettiğimiz türler arasında hiçbir türe bütün detaylarıyla yer vermedik. Zira her bir türün içerdiği bütün sünnetlere yer verecek olsaydık kitabın büyük bir bölümü tekrarlardan oluşacaktı. Çünkü her bir türün içerdiği sünnetler diğer türlerin içindeki sünnetleri de içermektedir. Bundan dolayıdır ki her bir tür için en fazla öne çıkan sünneti zikrettik. Bu sünnet üzerinden diğer sünnetlerin değerlendirilip anlaşılmasını hedefledik. Yüce Allah'ın müyesser ve müsehhel kıldığı kadarıyla da haberlerde yer alan müşkül ifadeleri açıklamaya, haberlerin mânâlarına yönelik de bilinmesi gereken noktalara dikkat çekmeye çalıştık.

Ravilerinden dolayı da insanlar arasında meşhur olan ve tedavülde bulunan birçok rivayeti terk etmek zorunda kaldık. Bunun sebep ve gerekçelerine vakıf olmak isteyenler *Kitâbu Ma'rifeti'l-Mecrûhîn* kitabımıza başvurabilir. Nefsi arzulardan arınıp sadece doğruyu öğrenmek isteyenler söz konusu eserde rivayetini terk ettiğimiz her bir hoca hakkında gerekli

bilgileri görecek ve bu konuda zihinlerinde oluşabilecek şüpheleri gidereceklerdir.

Bu kitabımızda bazı hocalarımız tarafından tenkit edilen kişilerin rivayetleriyle de ihticâc ettik. Bunların isimlerini öğrenmek isteyenler ***Târîhu's-Sikât*** kitabımızın muhtasar bölümüne bakabilirler. Orada kitaba temel teşkil eden usuller görülecek, konunun hakikatini bilmeden bir muhaddisi mutlak mânâda tenkit etmenin gereksizliği anlaşılacaktır.

Aynı şekilde bazı âlimlere gizli kalan, ancak bizim ortaya çıkardığımız bazı illet ve gerekçelere dayanarak adil ve sika kişiler tarafından nakledilen bazı meşhur rivayetleri de terk ettik.

Bundan sonra da Yüce Allah müyesser ve müsehhel kılarsa haberlerin illetleri (İlelu'l-ahbâr) konusunda bir eser yazacak, sahih olsun olmasın her bir haberi içerdiği illetlerle birlikte zikredeceğiz.

Yüce Allah bizleri, amellere yönelik şahsi görüşlere dayanmadan âlimlerin yolunu izleyen, Allah dostu itaatkâr kulların kullandığı basamaklarda yükselen, küçük büyük demeden yasaklanmış her türlü şeyden uzak duran, bu şekilde yaptığı ameller kabul görüp kusurları bağışlanan kullarından eylesin. Kendisinden bir şeyler istenilecek ve bir şeyler umulacak en hayırlı kişi O'dur."

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Başlarken, faydalanmayı ve kullanımı kolaylaştırmak için kitapta yer alan ana bölüm, fasıl ve başlıklara dikkat çekmek istiyorum. Yüce Allah'tan, sadece zatının rızası için yaptığımız bu çalışmamızı bizden kabul etmesini diliyoruz.

— GİRİŞ BÖLÜMÜ

—SÜNNETE BAĞLILIK VE BUNA BAĞLI OLARAK GELEN NAFİLELER, EMİRLER VE YASAKLAR BÖLÜMÜ

—VAHİY KİTABI

— İSRÂ KİTABI

— İLİM KİTABI

— İMAN KİTABI: Fıtrat, Teklîf, İmanın Fazileti, İmanın Farziyeti, Müminlerin Vasıfları, Şirk, Nifak.

— İHSÂN KİTABI

—SIDK, MARUFU EMREDİP MÜNKERDEN NEHYETMEK BÖLÜMÜ: İtaatler ve Sevapları, İhlâs ve Gizli Yapılan Ameller, Annebaba Hakları, Akrabalık Bağlarının Gözetilmesi ve Kesilmesi, Rahmet, Güzel Ahlâk, Affetmek, Yemek Yedirmek, Selamı Yaymak, Komşuluk, İyilik ve İhsan Konusunda Fasıl, Yumuşak Huyluluk, Arkadaşlık, Oturumlar, Yollarda Oturmak, Aksıranı Teşmît Etme Konusunda Fasıl, Uzlet.

—REKÂİK KİTABI: Tövbe, Allah Hakkında Hüsnüzanda Bulunmak, Korku, Takva, Fakirlik, Zühd, Kanaat, Verâ, Tevekkül, Kur'ân ve Tilaveti, Zikirler, Dualar, İstiâze.

—TAHÂRET KİTABI: Fıtratın Sünnet Anlamına Gelmesi, Abdestin Fazileti, Abdestin Farziyeti, Abdestin Sünnetleri, Abdesti Bozan Şeyler, Gusül, Gusülde Su miktarı, Cünübün Hükümleri, Cuma Günü Yıkanması, Müslüman Olan Kafirin Yıkanması, Sular, Kadının Abdest Suyundan Arta Kalan Suyla Abdesti, Kullanılmış Su, Kaplar, Artık Sular, Teyemmüm, Mest ve Diğer Şeyler Üzerine Mesh, Hayız ve İstihâze, Necaset ve Temizlenmesi, Taharetlenme.

—NAMAZ KİTABI: Namazın Farziyeti, Namazı Terkedenin Cezası, Namaz Vakitleri, Namaz Kılınması Yasaklanan Vakitler, Namazları Cemetme, Mescidler, Ezan, Namazın Şartları, Beş Vakit Namazın Fazileti, Namaz Kılma Şekli, Kunût, İmamlık ve Cemaat, Cemaatle Namazın Farziyeti, Cemaatle Namazı Terketmeyi Mubah Kılan Mazeretler, İmama Uymanın Farziyeti, Namaz Kılan Kişiye Mekruh Olan ve Olmayan Şeyler, Namazı İade Etme, Vitir, Nafileler, Binek Üzerinde Namaz, Kuşluk Namazı, Teravih, Gece Namazı, Kaza Namazları, Sehiv Secdesi, Seferî, Seferî Namazı, Tilavet Secdesi, Cuma Namazı, Bayram Namazları, Küsûf Namazı, Yağmur Duası Namazı, Korku Namazı, Cenazeler, Hasta Ziyareti, Sabır ve Hastalık ile Rahatsızlıkların Sevabı, Bu Ümmetin Ömrü, Ölüm, Emel, Ölümü Dilemek, Can Çekişme.

— ÖLÜM VE MÜMİMİN RAHATLAMASI, MÜJDELENMESİ, RUHU, AMELİ, HAYIRLA YÂD EDİLMESİ GİBİ ÖLÜMLE ALAKALI ŞEYLER: Ölünün Yıkanması, Kefenleme, Ölüyü Taşırken Söylenecek Şeyler, Cenaze İçin Ayağa Kalkma, Cenaze Namazı, Defin, Ölünün Mezardaki Ahvâli, Ölü İçin Ağlama ve Benzeri Şeyler, Kabirler, Kabir Ziyareti, Şehit, Kâbe'nin İçinde Namaz.

— ZEKAT KİTABI: Malı Helalinden Kazanma ve Bununla Alakalı Şeyler, Hırs ve Bununla Alakalı Şeyler, Zekat Vermenin Fazileti, Zekat Vermeyene Vaad Edilen Cezalar, Zekatın Farziyeti, Öşür, Zekatın Harcanacağı Yerler, Fıtır Sadakası, Nafile Sadakalar.

— Sadakayla Alakalı Bazı Konulara Yönelik Fasıl: Başa Kakma, Bir Şeyler İsteme, Verileni Alma ve bununla alakalı Yapılan İyiliğin Karşılığını Verme, Onu Övme ve Teşekkür Etme gibi konular.

— ORUÇ KİTABI: Orucun Fazileti, Ramazan'ın Fazileti, Hilali Görme, Sahur, Oruç Âdabı, Cünübün Orucu, İftar ve İftarı Erkenden Yapma, Ramazan Orucu Kazası, Kefâret, Oruçlunun Hacamat Yaptırması, Oruçlunun Öpüşmesi, Yolcunun Orucu, Başkasının Yerine Oruç Tutma, Yasaklanan Oruçlar, Visâl Orucu, Yıl Boyu Oruç, Şekk Günü Orucu, Bayram Günlerinde Oruç, Teşrîk Günlerinde Oruç, Arefe Gününde Oruç, Cuma Gününde Oruç, Cumartesi Gününde Oruç, Nafile Oruç, İtikâf, Kadir Gecesi.

—HAC KİTABI: Hac ve Umrenin Fazileti, Haccın Farziyeti, Mekke'nin Fazileti, Medine'nin Fazileti, Hac Öncesi Yapılacaklar, Haccın Mîkatları, İhram, Mekke'ye Giriş ve Bu Girişte Yapılanlar, Safâ ve Merve, Mekke'den Minâ'ya Çıkış, Arafat ile Müzdelife'de Vakfe ve Buralardan Dönüş, Akabe Cemresini Atma, Başı Tıraş Etme, Kurban Kesme, Ziyâret Tavafı İçin Minâ'dan Dönüş, Minâ Günlerinde Cemreleri Atma, Vedâ Tavafı İçin Minâ'dan Dönüş, Hacc-ı Kırân, Hacc-ı Temettü, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Haccı, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Umreleri, İhramda Olana Mubah Olan ve Olmayan Şeyler, Kefâret, Başkası Adına Hac ve Umre Yapma, İhsâr, Hedy.

— NİKAH VE ÂDABI KİTABI: Veli, Mehir, Nesebin Tespit Edilmesi, Kâif (Bilirkişi), Evlilikten Doğan Haramlıklar, Mut'a, Cariyelerle Evlilik, Karı Koca İlişkisi, Azil, Emzikli Kadınla Cinsel İlişki, Kadınlara Dübürden Yaklaşmanın Yasaklanması, Eşler Arası Gün Taksimi, Süt Akrabalığı, Nafaka.

—TALAK KİTABI: Ricî Talak, Îlâ, Zihâr, Hul', Liân, İddet.

—KÖLE AZAT ETME KİTABI: Köle ve Cariyelere İyi Davranma, Ortağın Köledeki Hissesini Azat Etmesi, Hastalık Sırasında Köle Azat Etme, Mükâtebe, Ümmü Veled, Velâ Hakkı.

—YEMİNLER VE ADAKLAR KİTABI

—HADLER (ŞER'Î CEZALAR) KİTABI: Zina ve Cezası, İçki İçmenin Cezası, Tazîr Cezası, Hırsızlık, İrtidâd.

—SİYER KİTABI: Hilafet ve Yöneticilik, Yöneticilere Biat ve Onlara Yönelik Müstehab Görülen Şeyler, Yöneticilere İtaat, Cihadın Fazileti, Allah Yolunda İnfakın Fazileti, Şehitliğin Fazileti, Atlar, Koruluk, Yarış, Okçuluk, Hayvanlara Gerdanlık ve Çan Takma, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mektupları, Cihadın Farziyeti, Yöneticiye Başkaldırma ve Cihadın Keyfiyeti, Bedir Savaşı, Ganimetler ve Taksimatı, Ganimet Hırsızlığı, Fidye ve Esir Kurtarma, Hicret, Anlaşma ve Ateşkes, Elçiler, Zimmî ve Cizye.

—LUKATA (Buluntular) KİTABI

—VAKIFLAR KİTABI

—ALIŞVERİŞ KİTABI: Selem Türü Alışveriş, Müdebberin Satılması, Yasaklanan Alışveriş Türleri, Ribâ, Satış Feshi, Afetler, İflas, Borçlar.

—HACR KİTABI, HAVALE KİTABI, BORÇ ÖDEME KİTABI; Rüşvet.

—ŞAHİTLİKLER KİTABI

—DAVALAR KİTABI: Yemin Ettirme, Borcunu Geciktirenin Cezası.

—SULH KİTABI, ÂRİYELER KİTABI, HİBELER KİTABI: Hibeden Dönüş.

—RUKBÂ VE UMRÂ KİTABI, İCÂRE KİTABI, ĞASB KİTABI, ŞUF'A KİTABI, MUZÂRAA KİTABI, ÖLÜ ARAZİLERİ İHYA ETME KİTABI.

—YİYECEKLER KİTABI: Yemek Yeme Âdabı, Yemesi Caiz Olan ve Olmayan Şeyler, Misafir Ağırlama, Akîka.

—İÇECEKLER KİTABI: İçme Âdabı, İçilmesi Helal Olan Şeyler.

—GİYECEKLER VE GİYİNME ÂDABI KİTABI: Ziynet, Uyuma Âdabı.

—YASAKLAR VE MUBAHLAR KİTABI: İşkence ve Müsle Konusunda Fasıl, Bineklerle Alakalı Fasıl, Canlıların Öldürülmesi.

—Kin Gütme, Haset Etme, Sırt Çevirme, Düşmanlık, Müslümanlar Arasında Küslük ile ilgili başlıklar.

—Tevâzu, Kibir, Kendini Beğenmişlik, Başkalarını Gizlice Dinleme, Sûizan, Öfke, Kaba Konuşma ile ilgili başlıklar.

—Kerih Görülen ve Görülmeyen Sözler ile ilgili başlıklar. İçerdiği Konular: Yalan, Lanet Okuma, İkiyüzlülük, Gıybet, Dedikodu, Övme ve Övünme, Şiir ve Kafiyeli Sözler, Mizah ve Gülme. Bazı Sözler Hakkında Fasıl, İstizân, İsimler ve Künyeler.

—Resimler, Resim Yapanlar, Oyun, Eğlence, Şarkı Dinleme ile ilgili başlıklar.

—AV KİTABI, HAYVAN BOĞAZLAMA KİTABI, KURBANLIKLAR KİTABI, REHİNLER KİTABI, Fitneler.

—CİNAYETLER KİTABI: Kısas, Kasâme.

—DİYETLER KİTABI, Ğurre.

—VASİYETLER KİTABI, FERÂİZ (MİRAS HUKUKU) KİTABI, Akrabalar, Rüyalar.

—TIB KİTABI, RUKYE VE MUSKALAR KİTABI, HASTALIK BULAŞMASI VE UĞURSUZLUK KİTABI; Baykuş ve Ğûl; GEZEGENLER VE YILDIZLAR KİTABI, KEHANET VE SİHİR KİTABI.

—TARİH KİTABI: Yaratılışın Başlangıcı, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Vasıfları, Özellikleri, Faziletleri, Mucizeleri, Risaleti Tebliği, Hastalığı, Vefatı, Ümmetinin Maruz Kalacağı Fitneler ile Önemli Olayları Bildirmesi; Sahabilerin Faziletleri, Ümmetin Faziletleri, Sahabe ve Tâbiûnun Faziletleri; Hicaz, Yemen, Şam, Fâris, Umân ile ilgili başlıklar; Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ba's (Diriliş) ile O Günde İnsanların Ahvâline Yönelik Haberleri, Cennet ve Cennet Ahalisinin Vasıfları, Cehennem ve Cehennem Ahalisinin Vasıfları.

Son olarak her bir hadisin hizasına, onun *et-Tekâsîm ve'l-Envâ'* kitabındaki yerini gösteren ve orada zorlanmadan, kolayca bulunabilmesi için bir sayı koydum. Örneğin, şayet hadis 11. türden bir hadis ise hemen yanına (11) sayısını yazdım. Şayet bu hadis birinci bölümden bir hadis ise (11) sayısından başka yanına herhangi bir işaret koymadım. İkinci bölümden ise (11) sayısının altına kalınca bir çizgi koydum. Hadis üçüncü bölümden ise (11) sayısının üzerine kalınca bir çizgi koydum. Hadis dördüncü bölümden ise (11) sayısının hem üzerine hem de altına birer çizgi koydum. Hadis beşinci bölümden ise (11) sayısının üzerine iki çizgi koydum.

Yüce Allah bu çalışmamızı halis bir niyetle sadece rızası umularak yapılan bir çalışma olarak kabul etsin. O her şeye kadirdir ve bu duamıza icabet şânındandır.

(المقدمة)

(GİRİŞ BÖLÜMÜ)

بَابُ مَا جَاءَ فِي الِابْتِدَاءِ بِحَمْدِ اللَّهِ تَعَالَى

Bâb: Allah'a Hamd İle Başlama

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنَ ابْتِدَاءِ الْحَمْدِ لِلَّهِ جَلَّ وَعَلَا فِي أَوَائِلِ كَلَامِهِ عِنْدَ بُغْيَةِ مَقَاصِدِهِ

Kişinin Hacetine Ulaşmak İstediği Zaman Sözlerine Yüce Allah'a Hamd ile Başlamasının Gerekliliği

١ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ أَبِي الْعِشْرِينَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ قُرَّةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَا يُبْدَأُ فِيهِ بِحَمْدِ اللَّهِ، فَهُوَ أَقْطَعُ» [٦٦: ٣]

1- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Allah'a hamd etmek suretiyle başlanılmayan her önemli işin sonu kesiktir (hayırlı sonuç vermez)."**[1]

ذِكْرُ الْأَمْرِ لِلْمَرْءِ أَنْ تَكُونَ فَوَاتِحُ أَسْبَابِهِ بِحَمْدِ اللَّهِ لِئَلَّا تَكُونَ أَسْبَابُهُ بَتْرًا

Kişiye, İşlerindeki Neticenin Kesik (Bereketsiz) Olmaması İçin İşlerinin Başlangıcının Yüce Allah'a Hamd Olmasının Emredilmesi

٢ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ الْقَطَّانُ أَبُو عَلِيٍّ بِالرَّقَّةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ قُرَّةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَا يُبْدَأُ فِيهِ بِحَمْدِ اللَّهِ، أَقْطَعُ» [٩٢: ١]

---

[1] Elbânî: Zayıf (el-İrvâ' 1/30/2); Şuayb: Kurre b. Abdirrahman nedeniyle isnâdı zayıftır. Ahmed 2/359; Ebû Dâvûd 4840; İbn Mâce 1894; Bak hadis no: 2.

2- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah'a hamd ile başlamayan her önemli iş, eksik (bereketsiz) kalacaktır"** buyurmuştur.[1]

بَابُ الِاعْتِصَامِ بِالسُّنَّةِ، وَمَا يَتَعَلَّقُ بِهَا نَقْلًا وَأَمْرًا وَزَجْرًا

Sünnete ve Ona Nakil, Emir ve Yasaklama Yoluyla Taalluk Edene Bağlılık

٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا بُرَيْدٌ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ مَثَلِي وَمَثَلَ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ كَمَثَلِ رَجُلٍ أَتَى قَوْمَهُ، فَقَالَ: يَا قَوْمِ، إِنِّي رَأَيْتُ الْجَيْشَ، وَإِنِّي أَنَا النَّذِيرُ، فَأَطَاعَهُ طَائِفَةٌ مِنْ قَوْمِهِ، فَانْطَلَقُوا عَلَى مَهْلِهِمْ فَنَجَوْا، وَكَذَّبَهُ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ، فَأَصْبَحُوا مَكَانَهُمْ، فَصَبَّحَهُمُ الْجَيْشُ وَأَهْلَكَهُمْ وَاجْتَاحَهُمْ، فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ أَطَاعَنِي، وَاتَّبَعَ مَا جِئْتُ بِهِ، وَمَثَلُ مَنْ عَصَانِي وَكَذَّبَ مَا جِئْتُ بِهِ مِنَ الْحَقِّ»

3- Ebû Mûsa, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu nakletmiştir: **"Benim, Yüce Allah'ın beni gönderdiği şey ile durumum şuna benzer: Adamın biri bir kavme gelerek: «Gözlerimle (buraya gelen) orduyu gördüm. Ancak, gördüğünüz gibi ben çıplak bir uyarıcıyım. Kurtulmaya bakın!» der. O kavimden bir grup insan ona itaat edip, gece vakti endişeye kapılmadan yola koyulurlar ve kurtulurlar. O kavimden bir grup insan da onu yalanlar ve yerlerinde kalırlar. Sabah vakti de ordu onlara saldırıp yok eder. İşte bana itaat eden ve gönderildiğim şeye inanan ile, bana isyan edip Hak'tan getirdiğim şeyi yalanlayan kişinin durumu da böyledir."**[2]

٤ - وَقَالَ ﷺ: «إِنَّ مَثَلَ مَا آتَانِي اللَّهُ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَصَابَ أَرْضًا، فَكَانَتْ مِنْهَا طَائِفَةٌ طَيِّبَةٌ قَبِلَتْ ذَلِكَ، فَأَنْبَتَتِ الْكَلَأَ وَالْعُشْبَ الْكَثِيرَ، وَأَمْسَكَتِ الْمَاءَ، فَنَفَعَ اللَّهُ بِهَا النَّاسَ، فَشَرِبُوا مِنْهَا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا، وَأَصَابَ مِنْهَا طَائِفَةً أُخْرَى، إِنَّمَا هِيَ قِيعَانٌ لَا تُمْسِكُ مَاءً، وَلَا تُنْبِتُ كَلَأً، فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ فَقُهَ فِي دِينِ اللَّهِ، وَنَفَعَهُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ، فَعَلِمَ وَعَمِلَ، وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يَرْفَعْ بِذَلِكَ رَأْسًا، وَلَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللَّهِ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ» [٢٨: ٣]

---

[1] Elbânî: Zayıf (el-İrvâ' 1/30/2); Şuayb: Kurre b. Abdirrahman nedeniyle isnâdı zayıftır. Bak hadis no: 1.

[2] Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Buhârî 6482; Müslim 2282.

4- Yine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Allah'ın benimle hidayet ve ilmi göndermesi yağmurun yağmasına benzer. Yağmurun indiği toprakların iyisinden bazıları bu suyu kabul eder. Sonunda üzerinde bol miktarda çayır ve ot biter. İsabet ettiği bazı yerlerin toprağı suyu yüzeyinde tutar. Allah da bu suyla insanları faydalandırır. İnsanlar bu sudan içerler, hayvanlarını içirirler, ekinlerini sularlar. Yağmurun yağdığı başka yerler de var ki bu yerin zemini kaygandır. Ne suyu yüzeyinde tutar, ne de emip ot bitirir. İşte dini buyrukları anlayan, Allah'ın benimle gönderdiği (hidayet ve ilim)den faydalanan, bunları öğrenip başkalarına öğretenler ile bunlara kulak asmayan ve Allah'ın benimle gönderdiği (hidayet ve ilim)i kabul etmeyenlerin durumu da buna benzer."**[1]

ذِكْرُ وَصْفِ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ مِنْ بَيْنِ الْفَرَقِ الَّتِي تَفْتَرِقُ عَلَيْهَا أُمَّةُ الْمُصْطَفَى ﷺ

Mustafa (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmetinin Fırkaları Arasında Olan Fırka-i Naciye'nin Vasfı

٥ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُكْرَمِ بْنِ خَالِدٍ الْبِرْتِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ مَعْدَانَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو السُّلَمِيُّ، وَحُجْرُ بْنُ حُجْرٍ الْكَلَاعِيُّ، قَالَا: أَتَيْنَا الْعِرْبَاضَ بْنَ سَارِيَةَ، وَهُوَ مِمَّنْ نَزَلَ فِيهِ: ﴿وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ﴾، فَسَلَّمْنَا وَقُلْنَا: أَتَيْنَاكَ زَائِرِينَ وَمُقْتَبِسِينَ، فَقَالَ الْعِرْبَاضُ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الصُّبْحَ ذَاتَ يَوْمٍ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا فَوَعَظَنَا مَوْعِظَةً بَلِيغَةً، ذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ، وَوَجِلَتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ، فَقَالَ قَائِلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَأَنَّ هَذِهِ مَوْعِظَةُ مُوَدِّعٍ، فَمَاذَا تَعْهَدُ إِلَيْنَا؟ قَالَ: «أُوصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ، وَإِنْ عَبْدًا حَبَشِيًّا مُجَدَّعًا، فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ فَسَيَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ، فَتَمَسَّكُوا بِهَا، وَعَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ، وَإِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ، وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ»

5- Abdurrahman b. Amr es-Sülemî ile Hucr b. Hucr el-Kelâî anlatıyor: Biz ikimiz (bir gün) İrbâd b. Sâriye'nin yanına geldik. O, kendileri hakkında *"Kendilerine binek sağlaman için sana geldiklerinde: Sizi bindirecek bir*

---

[1] Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 4/399; Buhârî 79; Müslim 2282.

binek bulamıyorum, deyince, harcayacak bir şey bulamadıklarından dolayı üzüntüden gözleri yaş dökerek dönen kimselere de (sorumluluk yoktur)" (Tevbe 92) âyeti inen kimselerden biri idi. (Ona) selam verdik ve "Seni ziyarete (yani hastalığın için geçmiş olsun demeye) ve (senden) ilim tahsil etmeye geldik" dedik. Bunun üzerine İrbâd şöyle dedi:

Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize sabah namazını kıldırdı. Sonra bize dönüp çok etkili bir vaaz yaptı. Bu vaazdan dolayı gözler yaşardı ve kalpler ürperdi. Derken bir konuşmacı: "Ey Allah'ın Resûlü! (Senin) bu (vaazın, yolculuğa çıkacağı için geri kalanlara) veda eden bir kimsenin vaazına benziyor. Bize neyi tavsiye edersin?" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Size, Allah'tan korkmanızı/takvayı, (başınızdaki idareciler) vücut organları kopuk Habeşli bir köle olsa bile (onları) dinleyip, itaat etmenizi tavsiye ederim. Çünkü (benden sonra) sizden kim yaşarsa o, pek çok ihtilaflara şahit olacaktır. Bu durumda size gereken şey; sünnetime ve doğru yola erdirilmiş raşid halifelerimin sünnetine sarılmaktır. Öyle ki bu sünnetlere sımsıkı sarılınız. Onları (âdeta) dişler(iniz)le (bir daha çıkmamak üzere iyice) ısırınız. Sizi (dine dayanmayan) sonradan ortaya atılan işlerden sakındırırım. Çünkü sonradan ortaya atılan her iş, bidattır. Her bid'at ise sapıklıktır"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ فِي قَوْلِهِ ﷺ: «فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي» عِنْدَ ذِكْرِهِ الِاخْتِلَافَ الَّذِي يَكُونُ فِي أُمَّتِهِ بَيَانٌ وَاضِحٌ أَنَّ مَنْ وَاظَبَ عَلَى السُّنَنِ، قَالَ بِهَا، وَلَمْ يُعَرِّجْ عَلَى غَيْرِهَا مِنَ الْآرَاءِ مِنَ الْفِرَقِ النَّاجِيَةِ فِي الْقِيَامَةِ، جَعَلَنَا اللَّهُ مِنْهُمْ بِمَنِّهِ

Ebû Hâtim, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ümmetinde olacak ihtilafı zikrettikten sonra: **"Bu durumda size gereken şey; sünnetime ...sarılmaktır"** buyruğunu açıklarken şöyle demiştir: "Burada mânâ açık olarak görülmektedir. Her kim sünnetlere bağlı kalırsa ve o şekilde ölürse kıyamet gününde Fırka-i Nâciye'nin dışında olan fırkalara gitmez. Yüce Allah lütfuyla bizi onlardan kılsın."

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 937, 3007; Zilâlu'l-cenne 26-34; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 4/126 ve 4/127; Ebû Dâvûd 4607; Tirmizî 2676; İbn Mâce 44; Darimî 1/44.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ لُزُومِ سُنَنِ الْمُصْطَفَى ﷺ ، وَحِفْظِهِ نَفْسَهُ عَنْ كُلِّ مَنْ يَأْبَاهَا مِنْ أَهْلِ الْبِدَعِ، وَإِنْ حَسَّنُوا ذَلِكَ فِي عَيْنِهِ وَزَيَّنُوهُ

Kişiye Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Sünnetlerine Sarılmasının ve Bir Şeyi SüsleyipGüzelleştirseler Bile Kendini Bidat Ehlinden Sünneti Kabul Etmeyenlerden Korumasının Gerekliliği

٦ - أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْعُمَرِيُّ بِالْمَوْصِلِ، حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: خَطَّ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَطًّا، فَقَالَ: «هَذَا سَبِيلُ اللَّهِ»، ثُمَّ خَطَّ خُطُوطًا عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ، ثُمَّ قَالَ: «وَهَذِهِ سُبُلٌ عَلَى كُلِّ سَبِيلٍ مِنْهَا شَيْطَانٌ يَدْعُو إِلَيْهِ»، ثُمَّ تَلَا: «﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا﴾ إِلَى آخِرِ الْآيَةِ» [٣ : ١٠]

6- İbn Mes'ûd dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize bir çizgi çizdi ve: **"Bu, Allah'ın yoludur"** dedi. Sonra bu çizginin sağında ve solunda çizgiler çizerek: **"Bunlar da, yollarda da kendine davet eden bir şeytanın bulunduğu yollardır"** buyurdu. Sonra da: *"Şüphesiz bu, benim dosdoğru yolumdur"*[1] âyetini sonuna kadar okudu.[2]

ذِكْرُ مَا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ تَرْكِ تَتَبُّعِ السُّبُلِ، دُونَ لُزُومِ الطَّرِيقِ الَّذِي هُوَ الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ

Kişinin Kendisinde Gitmesi Gerektiği ve Dosdoğru Olanı Dışında Diğer Yolları Bırakmasının Gerekliliği

٧ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْمُعَدَّلُ بِالْفُسْطَاطِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ مِسْكِينٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: خَطَّ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خُطُوطًا عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ وَقَالَ: «هَذِهِ سُبُلٌ، عَلَى كُلِّ سَبِيلٍ مِنْهَا شَيْطَانٌ يَدْعُو لَهُ»، ثُمَّ قَرَأَ: «﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا، فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ﴾ الْآيَةَ كُلَّهَا [٦٦ : ٣]

---

[1] En'âm Sur. 153

[2] Elbânî: Hadis sahihtir (Zilâl 16, 17); Şuayb: İsnâdı hasendir. Bakınız hadis no: 7.

7- İbn Mes'ûd dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize bir çizgi çizdi. Sonra bu çizginin sağında ve solunda çizgiler çizerek: **"Bu yollar, her birinde kendine davet eden bir şeytanın bulunduğu yollardır"** buyurdu. Sonra da: *"Bu, dosdoğru olan yoluma uyun. Sizi Allah yolundan ayrı düşürecek yollara uymayın"*[1] âyetini sonuna kadar okudu.[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مَنْ أَحَبَّ اللَّهَ ﷻ وَصَفِيَّهُ ﷺ ، بِإِيثَارِ أَمْرِهِمَا، وَابْتِغَاءِ مَرْضَاتِهِمَا عَلَى رِضَى مَنْ سِوَاهُمَا، يَكُونُ فِي الْجَنَّةِ مَعَ الْمُصْطَفَى ﷺ

Yüce Allah'ı ve Seçkin Kıldığı Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) Seven ve İkisinin Emrini ve Rızasını Başkalarının Emir ve Rızasına Tercih Eden Kimsenin Cennette Mustafa (sallallahu aleyhi vesellem) ile Birlikte Olması

٨ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ أَعْرَابِيًّا سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ وَكَانُوا هُمْ أَجْدَرَ أَنْ يَسْأَلُوهُ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَتَى السَّاعَةُ؟، قَالَ: «وَمَا أَعْدَدْتَ لَهَا؟» قَالَ: مَا أَعْدَدْتُ لَهَا إِلَّا أَنِّي أُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، قَالَ: «فَإِنَّكَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ» قَالَ أَنَسٌ: فَمَا رَأَيْتُ الْمُسْلِمِينَ فَرِحُوا بِشَيْءٍ بَعْدَ الْإِسْلَامِ أَشَدَّ مِنْ فَرَحِهِمْ بِقَوْلِهِ.[٦٥: ٣]

8- Enes b. Mâlik bildiriyor: Ashâbdan farklı olarak soru sormakta daha cesaretli olan Bedevilerden birisi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Kıyamet ne zaman kopacak?" diye sordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ona: **"Peki onun (kıyamet sonrası) için ne hazırladın?"** diye sordu. Bedevi: "Çokça bir hazırlığım yok, ama Allah ve Resûlünü seviyorum" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sen, sevdiğinle berabersin"** buyurdu. Enes ekledi: Müslümanların Müslüman olduktan sonra bu söze sevindikleri kadar başka bir şeye sevindiklerini görmüş değilim.[3]

---

[1] En'âm Sur. 153

[2] Elbânî: Hadis hasen sahihtir (Zilâl 16, 17); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 1/435 ve 1/465; Darimî 1/67 ve 1/68; Bak hadis no: 6.

[3] Elbânî: Sahih (er-Ravdu'n-nadîr 104-106, 361, 370 "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/178; Buhârî 6167; Müslim 2639/164; Tirmizî 2385; Bakınız 156, 563, 564, 565.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ لُزُومِ هَدْيِ الْمُصْطَفَى ﷺ بِتَرْكِ الِانْزِعَاجِ عَمَّا أُبِيحَ مِنْ هَذِهِ الدُّنْيَا لَهُ بِإِغْضَائِهِ

Kişinin Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Yolunda Gidip Bu Dünyada Kendisine Mubah Kılınan Bazı Şeylerden Uzak Durmayı Terk Etmesinin Gerekliliği Hakkında

٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي السَّرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، قَالَتْ: دَخَلَتِ امْرَأَةُ عُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ، وَاسْمُهَا خَوْلَةُ بِنْتُ حَكِيمٍ عَلَى عَائِشَةَ وَهِيَ بَذَّةُ الْهَيْئَةِ، فَسَأَلَتْهَا عَائِشَةُ: مَا شَأْنُكِ؟، فَقَالَتْ: زَوْجِي يَقُومُ اللَّيْلَ، وَيَصُومُ النَّهَارَ، فَدَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ، فَذَكَرَتْ عَائِشَةُ ذَلِكَ لَهُ فَلَقِيَ النَّبِيُّ ﷺ عُثْمَانَ بْنَ مَظْعُونٍ، فَقَالَ: «يَا عُثْمَانُ، إِنَّ الرَّهْبَانِيَّةَ لَمْ تُكْتَبْ عَلَيْنَا، أَمَا لَكَ فِيَّ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ؟ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَخْشَاكُمْ لِلَّهِ، وَأَحْفَظُكُمْ لِحُدُودِهِ» ﷺ. [٦٦ : ٣]

9- Hz. Âişe anlatıyor: Adı Havle binti Hakîm olan Osmân b. Maz'un'un hanımı, (bir gün) pejmürde ve perişan bir vaziyette Âişe'nin yanına girdi. Âişe, ona: "Bu halin ne böyle?" diye sordu. Havle binti Hakîm: "Kocam, geceleri namaz kılıyor ve gündüzleri oruç tutuyor!" dedi. Derken Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) içeri girdi. Âişe, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e bu durumu anlattı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Osmân b. Maz'ûn'la karşılaşınca ona: **"Ey Osmân! Ruhbanlık bize farz kılınmamıştır. Senin için (ben de) örnek alınacak güzel yönler yok mudur? Allah'a yemin ederim ki, ben, sizin Allah'tan en çok korkanınız ve O'nun sınırlarını en iyi muhafaza edeninizim!"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ تَحَرِّي اسْتِعْمَالِ السُّنَنِ فِي أَفْعَالِهِ، وَمُجَانَبَةِ كُلِّ بِدْعَةٍ تُبَايِنُهَا، وَتُضَادُّهَا

Kişinin İşlerinde Sünnete Uymasının ve Sünnete Muhalif ve Zıt Olan Her Bidatten Uzak Durmasının Gerekliliği

١٠ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمَوْصِلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا خَطَبَ احْمَرَّتْ عَيْنَاهُ، وَعَلَا صَوْتُهُ، وَاشْتَدَّ غَضَبُهُ، حَتَّى كَأَنَّهُ نَذِيرُ جَيْشٍ، يَقُولُ:

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1239). Ahmed 6/226.

صَبَّحَكُمْ وَمَسَّاكُمْ، وَيَقُولُ: «بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةِ كَهَاتَيْنِ» يُفَرِّقُ بَيْنَ السَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى وَيَقُولُ: «أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ، وَإِنَّ شَرَّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا، وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ»، ثُمَّ يَقُولُ: «أَنَا أَوْلَى بِكُلِّ مُؤْمِنٍ مِنْ نَفْسِهِ، مَنْ تَرَكَ مَالًا فَلِأَهْلِهِ، وَمَنْ تَرَكَ دَيْنًا أَوْ ضَيْعَةً فَإِلَيَّ وَعَلَيَّ». [٦٦: ٣]

10- Câbir der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe veri(p kıyametten bahsede)rken bir ordunun sabah akşam saldırı yapacağı uyarısını yapar gibi gözleri kızarır, sesini yükseltir, öfkesi artar ve: "*Benim gönderilmem ile kıyametin kopması şunun gibi yakınız*" buyururdu. Sonra işaret parmağı ile orta parmağını ayırarak bunu gösterir ve şöyle devam ederdi: **"Sonrasına gelince; sözün en hayırlı olanı Yüce Allah'ın Kitab'ıdır. En güzel ve doğru yol Muhammed'in yoludur. En kötü işlerden biri de bir şeyleri sonradan çıkarıp dine sokmaktır. Sonradan çıkarılıp dine sokulan her şey bidattir."**

Sonra şöyle buyururdu: **"Ben herkese kendi nefsinden bile öncelikliyim. Ölen kişinin geriye bıraktığı mal ailesinindir. Kişi ölüp de geriye borç veya çoluk çocuk bıraktığı zaman bu borcun ve çoluk çocuğun sorumluluğu benimdir."**[1]

ذِكْرُ إِثْبَاتِ الْفَلَاحِ لِمَنْ كَانَتْ شِرَّتُهُ إِلَى سُنَّةِ الْمُصْطَفَى ﷺ

Kurtuluşu Ancak Şevki Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Sünneti Olan Kişinin Hak Edeceğinin Tesbiti

١١ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ لِكُلِّ عَمَلٍ شِرَّةً، وَإِنَّ لِكُلِّ شِرَّةٍ فَتْرَةً، فَمَنْ كَانَتْ شِرَّتُهُ إِلَى سُنَّتِي فَقَدْ أَفْلَحَ، وَمَنْ كَانَتْ شِرَّتُهُ إِلَى غَيْرِ ذَلِكَ فَقَدْ هَلَكَ». [٨٩: ١]

11- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Her amelin bir şevki vardır. Her şevkin de bittiği bir zaman vardır. Buna göre her kim şevkin bittiği anda sünnetime sarılırsa kurtuluşa erer. Kim de şevkin bittiği anda başka bir şeye sarılırsa helak olur."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 608, 611; Ahkâmu'l-cenâiz s. 2-30; Hutbetu'l-hâce s. 34-35; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 3/310, 3/338; Müslim 867/43; Nesâî 3/188, İbn Mâce 45.

[2] Elbânî: Sahih (Zilâl 51); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُصَرِّحِ بِأَنَّ: سُنَنَ الْمُصْطَفَى ﷺ كُلَّهَا عَنِ اللَّهِ لَا مِنْ تِلْقَاءِ نَفْسِهِ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Sünnetlerinin Kendi İndinden Değil de Tümüyle Allah'tan Olduğunu Belirten Haber

١٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ الْكَلَاعِيُّ بِحِمْصَ، حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ عُبَيْدٍ الْمَذْحِجِيُّ، [حَدَّثَنَا] مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ، عَنِ الزُّبَيْدِيِّ، عَنْ مَرْوَانَ بْنِ رُؤْبَةَ، عَنِ ابْنِ أَبِي عَوْفٍ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِ يكَرِبَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ: «إِنِّي أُوتِيتُ الْكِتَابَ وَمَا يَعْدِلُهُ، يُوشِكُ شَبْعَانٌ عَلَى أَرِيكَتِهِ أَنْ يَقُولَ: بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ هَذَا الْكِتَابُ، فَمَا كَانَ فِيهِ مِنْ حَلَالٍ أَحْلَلْنَاهُ، وَمَا كَانَ فِيهِ مِنْ حَرَامٍ حَرَّمْنَاهُ، أَلَا وَإِنَّهُ لَيْسَ كَذَلِكَ» [١ : ٢]

12- Mikdâm b. Ma'dîkerib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Bana, Kitab ve onunla birlikte benzeri (sünnet) verildi. (Gelecekte) bir kişi karnı tok olarak koltuğuna kurulup: «Benim ile sizin aranızda şu Kitab vardır. Ondaki helal olanı helal kabul ederiz ve ondaki haram olanı da haram sayarız» demesi yakındır. Dikkat edin bu, böyle değildir."**[1]

١٣ - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَهْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ سَالِمٍ أَبِي النَّضْرِ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا أَعْرِفَنَّ الرَّجُلَ يَأْتِيهِ الْأَمْرُ مِنْ أَمْرِي، إِمَّا أَمَرْتُ بِهِ، وَإِمَّا نَهَيْتُ عَنْهُ، فَيَقُولُ مَا نَدْرِي مَا هَذَا، عِنْدَنَا كِتَابُ اللَّهِ لَيْسَ هَذَا فِيهِ». [١ : ٢]

13- Ebû Râfi'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"(Sizden) bir adamı, benim verdiğim emirlerden herhangi bir emri ya da yasakladığım herhangi bir husus kendisine gelip de (koltuğuna yaslanmış bir halde): «Biz bunu bilmeyiz. Bizim yanımızda Allah'ın Kitab'ı var. Allah'ın Kitab'ında böyle bir şey yok» dediğini kesinlikle bilmeyeyim."**[2]

2/188, 2/210.

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2869; Mişkât 163); Şuayb: İsnâdı kavîdir. Ahmed 4/131; Ebû Dâvûd 4604; Tirmizî 2664; İbn Mâce 12; Darimî 1/144.

[2] Elbânî: Sahih (Mişkât 162); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 6/8; Ebû Dâvûd 4605; Tirmizî 2663, İbn Mâce 13.

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنِ الرَّغْبَةِ عَنْ سُنَّةِ الْمُصْطَفَى ﷺ فِي أَقْوَالِهِ وَأَفْعَالِهِ جَمِيعًا

Bütün Fiil ve Kavillerinde Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Sünnetinden Uzak Durmanın Yasaklanışı

١٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي صَفْوَانَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا بَهْزُ بْنُ أَسَدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ نَفَرًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ سَأَلُوا أَزْوَاجَ النَّبِيِّ ﷺ عَنْ عَمَلِهِ فِي السِّرِّ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَا أَتَزَوَّجُ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَا آكُلُ اللَّحْمَ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَا أَنَامُ عَلَى فِرَاشٍ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: «مَا بَالُ أَقْوَامٍ قَالُوا كَذَا وَكَذَا، لَكِنِّي أُصَلِّي وَأَنَامُ، وَأَصُومُ وَأُفْطِرُ، وَأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ، فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي».[٦١: ٢]

14- Enes b. Mâlik bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in ashâbından bazıları Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hanımlarına yalnızken yaptığı ibadetleri sordular. Bunlardan kimi: "Kadınlarla asla evlenmeyeceğim" dedi. Kimi: "Asla et yemeyeceğim" dedi. Kimi: "Geceleri asla yatakta uyumayacak (ibadet edeceğim)" dedi. (Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bunları duyunca) Allah'a hamdu senada bulunduktan sonra şöyle buyurdu: **"Bazılarına ne oluyor da şöyle şöyle diyorlar! Oysa ben (geceleri) hem namaz kılıyor, hem uyuyorum. Bazen oruç tutuyor, bazen tutmuyorum. Kadınlarla da evleniyorum. Benim sünnetimden yüz çeviren, benden değildir!"**[1]

فَصْلُ ذِكْرِ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمُصْطَفَى ﷺ كَانَ يَأْمُرُ أُمَّتَهُ بِمَا يَحْتَاجُونَ إِلَيْهِ، مِنْ أَمْرِ دِينِهِمْ قَوْلًا وَفِعْلًا مَعًا

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmetine Dinleri Konusunda Kendisine İhtiyaç Duyacakları Şeyleri Kavli ve Fiili Olarak Emrettiğinin Beyanı

١٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدَّغُولِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عُقْبَةَ، عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى خَاتَمًا مِنْ ذَهَبٍ فِي يَدِ رَجُلٍ، فَنَزَعَهُ

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 1782 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 3/241, 3/259, 3/285; Buhârî 5063; Müslim 1401; Nesâî 6/60.

فَطَرَحَهُ، فَقَالَ: «يَعْمِدُ أَحَدُهُمْ إِلَى جَمْرَةٍ مِنَ النَّارِ، فَيَجْعَلُهَا فِي يَدِهِ»، فَقِيلَ لِلرَّجُلِ بَعْدَمَا ذَهَبَ: خُذْ خَاتَمَكَ، فَانْتَفِعْ بِهِ، فَقَالَ: لَا وَاللَّهِ لَا آخُذُهُ أَبَدًا وَقَدْ طَرَحَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ.[٥ : ٢]

15- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın parmağında altın yüzük görünce onu çıkarıp attı ve: **"Neden biriniz ateşten bir kor parçasını alıp da elinde tutmak ister"** buyurdu. Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) gittikten sonra adama: "Yüzüğü al ve ondan faydalan" denilince: "Vallahi; Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu atmışken kesinlikle almam" karşılığını verdi.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ أَمْرَ النَّبِيِّ ﷺ بِالشَّيْءِ، لَا يَجُوزُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مُفَسَّرًا يُعْقَلُ مِنْ ظَاهِرِ خِطَابِهِ

"Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Emrettiği Şey, Ancak Hitabının Zahiriyle Anlaşılacak Şekilde Açıklanmış Olması Halinde Caiz Olur" Diyen Kişinin İddiasını Çürüten Haber

١٦ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِذَا نُودِيَ بِالْأَذَانِ، أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ لَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ الْأَذَانَ، فَإِذَا قُضِيَ الْأَذَانُ أَقْبَلَ، فَإِذَا ثُوِّبَ بِهَا أَدْبَرَ، فَإِذَا قُضِيَ التَّثْوِيبُ أَقْبَلَ يَخْطُرُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ: اذْكُرْ كَذَا، اذْكُرْ كَذَا , لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ، حَتَّى يَظَلَّ الرَّجُلُ إِنْ يَدْرِي كَمْ صَلَّى، فَإِذَا لَمْ يَدْرِ كَمْ صَلَّى، فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ» [١٨ : ٥]

16- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Ezanla nida edildiği zaman şeytan gaz çıkararak ezan sesini duyamayacağı uzak bir yere kaçar. Ezan bittiği zaman da geri döner. Kâmet getirildiği zaman bitene kadar yine uzaklaşır. Kâmet bittiği zaman da gelip kişi ile nefsi arasına girip vesvese verir ve: «Şunu düşün! Bunu düşün!» diyerek aklında olmayan şeyleri hatırlatır. Bu şekilde de kişi ne kadar namaz kıldığını bilmez olur. Bundan dolayı kişi kaç rekât kıldığı konusunda şüpheye düşerse (selam verdikten sonra) henüz otururken iki defa secde etsin."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Âdâbu'z-zifâf 126 "Müslim"); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Müslim 2090.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 529 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Muvattâ 1/69; Ahmed 2/522; Buhârî 1231; Müslim 389/83; Ebû Dâvûd 516; Tirmizî 397; Nesâî 3/31; Darimî 1/273, 1/350, 1/351; Bak hadis no: 1662, 1663.

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَمْرُهُ ﷺ لِمَنْ شَكَّ فِي صَلَاتِهِ فَلَمْ يَدْرِ كَمْ صَلَّى، فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ، أَمْرٌ مُجْمَلٌ، تَفْسِيرُهُ أَفْعَالُهُ الَّتِي ذَكَرْنَاهَا، لَا يَجُوزُ لِأَحَدٍ أَنْ يَأْخُذَ الْأَخْبَارَ الَّتِي فِيهَا ذِكْرُ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ قَبْلَ السَّلَامِ، فَيَسْتَعْمِلَهُ فِي كُلِّ الْأَحْوَالِ، وَيَتْرُكَ سَائِرَ الْأَخْبَارِ الَّتِي فِيهَا ذِكْرُهُ بَعْدَ السَّلَامِ، وَكَذَلِكَ لَا يَجُوزُ لِأَحَدٍ أَنْ يَأْخُذَ الْأَخْبَارَ الَّتِي فِيهَا ذِكْرُ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ بَعْدَ السَّلَامِ، فيستَعْمِلَهُ فِي كُلِّ الْأَحْوَالِ، وَيَتْرُكَ الْأَخْبَارَ الْأُخَرَ الَّتِي فِيهَا ذِكْرُهُ قَبْلَ السَّلَامِ، وَنَحْنُ نَقُولُ: إِنَّ هَذِهِ أَخْبَارٌ أَرْبَعٌ يَجِبُ أَنْ تُسْتَعْمَلَ، وَلَا يُتْرَكُ شَيْءٌ مِنْهَا، فَيُفْعَلُ فِي كُلِّ حَالَةٍ مِثْلَ مَا وَرَدَتِ السُّنَّةُ فِيهَا سَوَاءً، فَإِنْ سَلَّمَ مِنَ الِاثْنَتَيْنِ أَوِ الثَّلَاثِ مِنْ صَلَاتِهِ سَاهِيًا، أَتَمَّ صَلَاتَهُ وَسَجَدَ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ بَعْدَ السَّلَامِ، عَلَى خَبَرِ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ اللَّذَيْنِ ذَكَرْنَاهُمَا، وَإِنْ قَامَ مِنِ اثْنَتَيْنِ وَلَمْ يَجْلِسْ أَتَمَّ صَلَاتَهُ وَسَجَدَ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ قَبْلَ السَّلَامِ عَلَى خَبَرِ ابْنِ بُحَيْنَةَ، وَإِنْ شَكَّ فِي الثَّلَاثِ أَوِ الْأَرْبَعِ يَبْنِي عَلَى الْيَقِينِ عَلَى مَا وَصَفْنَا، وَسَجَدَ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ قَبْلَ السَّلَامِ، عَلَى خَبَرِ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَإِنْ شَكَّ وَلَمْ يَدْرِ كَمْ صَلَّى أَصْلًا تَحَرَّى عَلَى الْأَغْلَبِ عِنْدَهُ وَأَتَمَّ صَلَاتَهُ، وَسَجَدَ سَجْدَتَيِ السَّهْوِ بَعْدَ السَّلَامِ، عَلَى خَبَرِ ابْنِ مَسْعُودٍ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ، حَتَّى يَكُونَ مُسْتَعْمِلًا لِلْأَخْبَارِ الَّتِي وَصَفْنَاهَا كُلَّهَا، فَإِنْ وَرَدَتْ عَلَيْهِ حَالَةٌ غَيْرُ هَذِهِ الْأَرْبَعِ فِي صَلَاتِهِ، رَدَّهَا إِلَى مَا يُشْبِهُهَا مِنَ الْأَحْوَالِ الْأَرْبَعِ الَّتِي ذَكَرْنَاهَا

Ebû Hâtim der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) bu konudaki emri kaç rekât kıldığı konusunda şüphe eden kimse hakkındadır. Ancak: *"Henüz otururken iki defa secde etsin"* emri meçhuldür ve bunun açıklaması daha önce zikretmiş olduğumuz fiilleridir. Kişinin sehiv secdelerinin selamdan önce olduğu yönündeki haberlere dayanarak her sehvinde bununla amel etmesi ve sehiv secdelerinin selamdan sonra olduğunu bildiren diğer haberleri terk etmesi caiz değildir. Aynı şekilde kişinin sehiv secdelerinin selamdan sonra olduğu yönündeki haberlere dayanarak her sehvinde bununla amel etmesi ve sehiv secdelerinin selamdan önce olduğunu bildiren diğer haberleri terk etmesi caiz değildir.

Biz de bu konuda şöyle demekteyiz: "Bu konuda dört yönde haber vardır ve bunlarla amel etmemiz gerekmektedir. Bunlardan hiçbiri terk edilmez ve sehvin durumuna göre sünnetin varid olduğu yönde amel edilir. Eğer kişi namazında sehiv ederek ikinci veya üçüncü rekâtta selam verirse daha önce Ebû Hureyre'den ve İmrân b. Husayn'dan zikrettiğimiz haber yönünde namazını tamamlar ve selamdan sonra iki sehiv secdesi eder.

Eğer kişi ikinci rekâtta (Tahiyyat'a) oturmadan kalkarsa İbn Huzeyme'nin haberine göre namazını tamamlar ve selamdan önce iki sehiv secdesi eder.

Eğer kişi üçüncü rekâtta mı, yoksa dördüncü rekâtta mı olduğu konusunda şüphe ederse daha önce zikrettiğimiz gibi hangisi hakkında kanaati ağır basıyorsa namazına o yönde devam eder ve Ebû Saîd el-Hudrî ve Abdurrahman b. Avf'ın haberine göre selamdan önce iki sehiv secdesi eder.

Eğer kişi kaç rekât kıldığı konusunda şüphe ederse galip olan kanaatine göre namazına devam edip namazını tamamlar ve daha önce İbn Mes'ûd'dan zikrettiğimiz haber yönünde selamdan sonra iki sehiv secdesi yapar." Bu şekilde vasfetmiş olduğumuz dört habere de uyulmuş olur. Eğer kişi namazında bu dört şeyin dışında bir şüpheye düşerse, bu şüphesi zikrettiğimiz bu dört şeyden en çok hangisine benziyorsa o yönde amel eder.

ذِكْرُ إِيجَابِ الْجَنَّةِ لِمَنْ أَطَاعَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، فِيمَا أَمَرَ وَنَهَى

Emir ve Yasaklarında Allah'a ve Resûlüne İtaat Eden Kişinin Cenneti Hak Edeceği Hakkında

١٧ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بِبُسْتَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، مَوْلَى ثَقِيفٍ بِنِيسَابُورَ قَالَا: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ خَلِيفَةَ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَتَدْخُلُنَّ الْجَنَّةَ كُلُّكُمْ إِلَّا مَنْ أَبَى وَشَرَدَ عَلَى اللَّهِ كَشِرَادِ الْبَعِيرِ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَنْ يَأْبَى أَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ؟ قَالَ: «مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى» [٢: ١]

17- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Canım elinde olana yemin olsun ki, kabul etmeyip de devenin kaçması gibi Allah'tan kaçanlar dışında hepiniz Cennete gireceksiniz"** buyurduğunda: "Ey Allah'ın Resûlü! Kim Cennete girmeyi kabul etmez ki?" diye sordular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bana itaat eden Cennete girecektir. Bana asi olan da Cennete girmeyi kabul etmemiş demektir"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: طَاعَةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ هِيَ الِانْقِيَادُ لِسُنَّتِهِ بِتَرْكِ الْكَيْفِيَّةِ وَالْكَمِّيَّةِ فِيهَا، مَعَ رَفْضِ قَوْلِ كُلِّ مَنْ قَالَ شَيْئًا فِي دِينِ اللَّهِ ﷻ بِخِلَافِ سُنَّتِهِ دُونَ الِاحْتِيَالِ فِي دَفْعِ السُّنَنِ بِالتَّأْوِيلَاتِ الْمُضْمَحِلَّةِ، وَالْمُخْتَرَعَاتِ الدَّاحِضَةِ

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2044); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir.

Ebû Hâtim der ki: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) itaat etmek, keyfiyeti, Yüce Allah'ın dini konusunda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetine muhalif olarak bir şey diyenin kavlini ve hilelerle, çökmüş tevillerle ve (kişinin ayağını) kaydıran yeni buluşlarla sünneti defetmek isteyenlerin kavlini terk edip onun sünnetine uymaktır."

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَنَاهِيَ عَنِ الْمُصْطَفَى ﷺ ، وَالْأَوَامِرَ فَرْضٌ عَلَى حَسَبِ الطَّاقَةِ عَلَى أُمَّتِهِ، لَا يَسَعُهُمُ التَّخَلُّفُ عَنْهَا

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Yasakladıklarının ve Emrettiklerinin Ümmetine Güçleri Nispetinde Farz Olduğunun ve Bundan Geri Durmalarının Caiz Olmadığının Beyanı

١٨ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَسُفْيَانَ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «ذَرُونِي مَا تَرَكْتُكُمْ، فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِكَثْرَةِ سُؤَالِهِمْ، وَاخْتِلَافِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ، مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ، فَانْتَهُوا، وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ، فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ»

قَالَ ابْنُ عَجْلَانَ: فَحَدَّثْتُ بِهِ أَبَانَ بْنَ صَالِحٍ، فَقَالَ لِي: مَا أَجْوَدَ هَذِهِ الْكَلِمَةَ قَوْلَهُ: «فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ» [٦: ٣]

18- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Size bir şey söylemediğim konularda bana soru sormayın. Zira sizden öncekiler peygamberlerine çok soru sormaları ve sonunda onlara muhalif düşmelerinden dolayı helak olmuşlardır. Size yasakladığım şeylerden uzak durun, yapmanızı emrettiğim şeyleri de elinizden geldiği kadar yapın."**

İbn Aclân dedi ki: Bu hadisi Ebân b. Sâlih'e bildirdiğimde bana "Elinizden geldiği kadar yapın, sözleri ne güzelmiş" dedi.[1]

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 155, 314 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/247, 2/258; Müslim 1337; Tirmizî 2679; Nesâî 5/110, 5/111; İbn Mâce 1, 2; Bak hadis no: 19, 20, 21.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ النَّوَاهِيَ سَبِيلُهَا الْحَتْمُ، وَالْإِيجَابُ إِلَّا أَنْ تَقُومَ الدَّلَالَةُ عَلَى نَدْبِيَّتِهَا

Yasaklamaların Kaçınılmaz Olduğu ve Mendup Olduğu Yönünde Delil Olmadıkça Ona Uymak Gerektiğinin Beyanı

١٩ - حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنِي مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ سُؤَالُهُمْ وَاخْتِلَافُهُمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ، فَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ، فَاجْتَنِبُوهُ، وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ، فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ» [١: ٢]

19- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Sizden öncekiler peygamberlerine gereksiz soru sorup sonunda onlara muhalif düşmelerinden dolayı helak olmuşlardır. Size yasakladığım şeylerden uzak durun. Yapmanızı emrettiğim şeyleri elinizden geldiği kadar yapın."**[1]

٢٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي السَّرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ، فَاجْتَنِبُوهُ، وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِالْأَمْرِ، فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ» [٣: ٢]

20- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Size yasakladığım şeylerden uzak durun, yapmanızı emrettiğim şeyleri de elinizden geldiği kadar yapın."**[2]

٢١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي السَّرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «ذَرُونِي مَا تَرَكْتُكُمْ، فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ قَبْلَكُمْ بِسُؤَالِهِمْ وَاخْتِلَافِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ، فَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ، فَاجْتَنِبُوهُ، وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِالشَّيْءِ، فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ». [٢٥: ٢]

21- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Size bir şey söylemediğim konularda bana soru sormayın. Zira sizden öncekiler peygamberlerine (çok ve gereksiz) soru sormaları ve sonunda onlara muhalif düşmelerinden dolayı helak olmuşlardır. Size**

---

[1] Elbânî: Sahih (İrvâ' "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Bak hadis no: 18.

[2] Elbânî: Sahih (İrvâ' "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/313, 2/314; Müslim 1337/131; Bak hadis no: 18.

yasakladığım şeylerden uzak durun, yapmanızı emrettiğim şeyleri de elinizden geldiği kadar yapın."[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ قَوْلَهُ ﷺ: «وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ» أَرَادَ بِهِ مِنْ أُمُورِ الدِّينِ، لَا مِنْ أُمُورِ الدُّنْيَا

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) "Size Yasakladığım Şeyler" Sözüyle Dünya İşlerini Değil de Din İşlerini Murad Ettiği Hakkında

٢٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ وَثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَمِعَ أَصْوَاتًا، فَقَالَ: «مَا هَذِهِ الْأَصْوَاتُ؟»، قَالُوا: النَّخْلُ يَأْبِرُونَهُ، فَقَالَ: «لَوْ لَمْ يَفْعَلُوا لَصَلُحَ ذَلِكَ»، فَأَمْسَكُوا، فَلَمْ يَأْبِرُوا عَامَّتَهُ، فَصَارَ شِيصًا، فَذُكِرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: «إِذَا كَانَ شَيْءٌ مِنْ أَمْرِ دُنْيَاكُمْ فَشَأْنُكُمْ، وَإِذَا كَانَ شَيْءٌ مِنْ أَمْرِ دِينِكُمْ فَإِلَيَّ». [٢٥: ٢]

22- Hz. Aişe ve Enes bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bazı sesler işitince: **"Bu sesler de nedir?"** diye sordu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Hurmaları aşılamaktalar" deyince: **"Eğer bunu bırakıp yapmasalar daha iyi olurdu"** buyurdu. Bunun üzerine o yıl aşılama işini yapmadılar. Ancak ağaçlar meyvelerini döktü ya da az mahsul oldu. Bu durumu Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) söylediklerinde: **"Yapmak istediğiniz bir şey dünyanız işinden ise onu bildiğiniz gibi yapın. Ancak dininizin işlerinden ise o bana aittir"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (İrvâ' 18 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Bak hadis no: 18, 20.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3977 "Müslim"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 6/123; Müslim 2363; İbn Mâce 2471.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ قَوْلَهُ ﷺ: «فَمَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ، فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ» أَرَادَ بِهِ: مَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ مِنْ أَمْرِ الدِّينِ، لَا مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "Yapmanızı Emrettiğim Şeyleri Elinizden Geldiği Kadar Yapın" Buyruğunun: "Size Dünyalık Bir Şey Değil de Din Konusunda Bir Şey Emrettiğim Şeyleri (Elinizden Geldiği Kadar Yapın)" Mânâsında Olduğu Hakkında

٢٣ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الرُّومِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو النَّجَاشِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي رَافِعُ بْنُ خَدِيجٍ، قَالَ: قَدِمَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ الْمَدِينَةَ وَهُمْ يُؤَبِّرُونَ النَّخْلَ يَقُولُ يُلَقِّحُونَ، قَالَ: فَقَالَ: «مَا تَصْنَعُونَ؟»، فَقَالُوا: شَيْئًا كَانُوا يَصْنَعُونَهُ، فَقَالَ: «لَوْ لَمْ تَفْعَلُوا كَانَ خَيْرًا»، فَتَرَكُوهَا فَنَفَضَتْ، أَوْ نَقَصَتْ، فَذَكَرُوا ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ ﷺ: «إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، إِذَا حَدَّثْتُكُمْ بِشَيْءٍ مِنْ أَمْرِ دِينِكُمْ فَخُذُوا بِهِ، وَإِذَا حَدَّثْتُكُمْ بِشَيْءٍ مِنْ دُنْيَاكُمْ، فَإِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ». [٦٨ : ٣]

23- Râfi' b. Hadîc anlatıyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye geldiğinde Medineliler hurma ağaçlarını aşılıyor ve: "Hurma ağaçlarını aşılıyoruz" diyorlardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: **"Ne yapıyorsunuz?"** diye sorduğu zaman: "Daha önce de yaptığımız şey bu" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Böyle yapmasanız (belki) daha iyi olur"** buyurdu. Bunun üzerine böyle yapmayı bıraktılar; ama hurmalar meyvelerini döktü veya yemişleri azaldı. Bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) zikrettiklerinde ise buyurdu ki: **"Ben de sizin gibi bir insanım! Dininiz konusunda sizlere bir şey buyurduğum zaman ona uyun; ama dünyanız hakkında bir şey söylediğim zaman bilin ki ben de sizin gibi bir insanım!"**[1]

قَالَ عِكْرِمَةُ: هَذَا أَوْ نَحْوَهُ أَبُو النَّجَاشِيِّ مَوْلَى رَافِعٍ، اسْمُهُ عَطَاءُ بْنُ صُهَيْبٍ: قَالَهُ الشَّيْخُ

Ebû Hâtim der ki: Kendisinden İkrime b. Ammâr'ın rivayette bulunduğu Ebu'n-Necâşî, Râfi'nin azatlısı olup adı Atâ b. Suheyb'dir.

---

[1] Elbânî: Hasen sahihtir "Müslim"; Şuayb: İsnâdı hasendir. Müslim 2362.

ذِكْرُ نَفْيِ الْإِيمَانِ عَمَّنْ لَمْ يَخْضَعْ لِسُنَنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، أَوِ اعْتَرَضَ عَلَيْهَا بِالْمُقَايَسَاتِ الْمَقْلُوبَةِ، وَالْمُخْتَرَعَاتِ الدَّاحِضَةِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Sünnetlerine Uymayan veya Yanlış Ölçülerle ve (Kişinin Ayağını) Kaydıran Yeni Buluşlarla Sünnete İtiraz Eden Kimsenin İmandan Yoksun Olması

٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ حَدَّثَهُ، أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ خَاصَمَ الزُّبَيْرَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي شِرَاجِ الْحَرَّةِ الَّتِي يَسْقُونَ بِهَا النَّخْلَ، فَقَالَ الْأَنْصَارِيُّ: سَرِّحِ الْمَاءَ يَمُرَّ، فَأَبَى عَلَيْهِ الزُّبَيْرُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اسْقِ يَا زُبَيْرُ، ثُمَّ أَرْسِلْ إِلَى جَارِكَ»، فَغَضِبَ الْأَنْصَارِيُّ وَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنْ كَانَ ابْنَ عَمَّتِكَ؟ فَتَلَوَّنَ وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اسْقِ يَا زُبَيْرُ، ثُمَّ احْبِسِ الْمَاءَ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَى الْجَدْرِ»، قَالَ الزُّبَيْرُ: فَوَاللَّهِ لَأَحْسَبُ هَذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ فِي ذَلِكَ: ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ﴾ الْآيَةَ [٣٦: ٥]

24- Abdullah b. ez-Zübeyr bildiriyor: Kendisiyle hurmalıkları suladıkları bir su kanalı konusunda Ensâr'dan bir adam Zübeyr ile Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) huzurunda davalaştı. Ensâr'dan olan adam: "Suyu bırak benim tarlaya da gelsin" deyince, Zübeyr suyu bırakmayı kabul etmedi.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Zübeyr'e: **"Ey Zübeyr! Önce sen sula, sonra da suyu komşuna bırak"** buyurunca, Ensârlı kızdı ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Halan oğlu olduğu için mi bu hükmü verdin?" dedi. Bu söz üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünün rengi değişti ve: **"Ey Zübeyr! Sula ve suyun duvarda yükselmesi için önünü kapat"** buyurdu.

Bundan dolayı Zübeyr: "Vallahi: ***«Hayır! Rabbine and olsun ki onlar, aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp, sonra da verdiğin hükme, içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın, tam bir teslimiyetle boyun eğmedikçe iman etmiş olmazlar»*** (Nisâ 65) âyeti sanıyorum bu konuda nazil oldu" demiştir.[1]

---

[1] Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 4/4, 4/5; Buhârî 2359, 2360; Müslim 2357; Ebû Dâvûd 3637; Tirmizî 1363; Nesâî 8/245; İbn Mâce 15.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ مَنِ اعْتَرَضَ عَلَى السُّنَنِ بِالتَّأْوِيلَاتِ الْمُضْمَحِلَّةِ، وَلَمْ يَنْقَدْ لِقَبُولِهَا كَانَ مِنْ أَهْلِ الْبِدَعِ

Çökmüş Tevillerle Sünnete İtiraz Eden ve Onu Kabulü Tenkit Eden Kimsenin Bidat Ehlinden Olduğuna Delalet Eden Haber

٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقَعْقَاعِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نُعْمٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: بَعَثَ عَلِيٌّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْيَمَنِ بِذَهَبٍ فِي أَدَمٍ، فَقَسَمَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْنَ زَيْدِ الْخَيْلِ، وَالْأَقْرَعِ بْنِ حَابِسٍ، وَعُيَيْنَةَ بْنِ حِصْنٍ، وَعَلْقَمَةَ بْنِ عُلَاثَةَ، فَقَالَ أُنَاسٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ: نَحْنُ أَحَقُّ بِهَذَا، فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ فَشَقَّ عَلَيْهِ، وَقَالَ: «أَلَا تَأْمَنُونِي وَأَنَا أَمِينُ مَنْ فِي السَّمَاءِ، يَأْتِينِي خَبَرُ مَنْ فِي السَّمَاءِ صَبَاحًا وَمَسَاءً؟» فَقَامَ إِلَيْهِ نَاتِئُ الْعَيْنَيْنِ، مُشْرِفُ الْوَجْنَتَيْنِ، نَاشِزُ الْوَجْهِ كَثُّ اللِّحْيَةِ، مَحْلُوقُ الرَّأْسِ، مُشَمَّرُ الْإِزَارِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، اتَّقِ اللَّهَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَوَ لَسْتُ بِأَحَقِّ أَهْلِ الْأَرْضِ أَنْ أَتَّقِيَ اللَّهَ؟» ثُمَّ أَدْبَرَ، فَقَامَ إِلَيْهِ خَالِدٌ سَيْفُ اللَّهِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلَا أَضْرِبُ عُنُقَهُ؟ فَقَالَ: «لَا، إِنَّهُ لَعَلَّهُ يُصَلِّي»، قَالَ: إِنَّهُ رُبَّ مُصَلٍّ يَقُولُ بِلِسَانِهِ مَا لَيْسَ فِي قَلْبِهِ، قَالَ: «إِنِّي لَمْ أُومَرْ أَنْ أَشُقَّ قُلُوبَ النَّاسِ، وَلَا أَشُقَّ بُطُونَهُمْ»، فَنَظَرَ إِلَيْهِ ﷺ وَهُوَ مُقَفًّى، فَقَالَ: «إِنَّهُ سَيَخْرُجُ مِنْ ضِئْضِئِ هَذَا قَوْمٌ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ لَا يُجَاوِزُ حَنَاجِرَهُمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ» قَالَ عُمَارَةُ فَحَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ: لَئِنْ أَدْرَكْتُهُمْ لَأَقْتُلَنَّهُمْ قَتْلَ ثَمُودَ.[١٠: ٣]

25- Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: Ali b. Ebî Tâlib, Yemen'de iken Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) tabaklanmış bir deri içerisinde bir altın gönderdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu altını Uyeyne b. Bedr, Akra' b. Hâbis, Zeydu'l-Hayl ve Alkame b. Ulâse arasında paylaştırdı. Muhacirler ile Ensâr'dan bazıları: "Biz bunda onlardan daha fazla hak sahibi idik" dedi. Bu sözler Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşınca bu ona ağır geldi ve: **"Gökte olan beni emin görüp, sabah akşam bana semadaki haberleri verdiği halde siz bana güvenmiyor musunuz?"** buyurdu.

Ancak gözleri çukur, elmacıkları çıkık, alnı geniş, sakalı gür, başı tıraşlı ve izarını yukarıya çekmiş bir adam kalkıp: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'tan kork!" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yazık sana! Şu yeryüzü ahalisi içinde Yüce Allah'tan korkmaya en layık olan kişi ben değil miyim?"** karşılığını verdi. Bunun üzerine adam dönüp gitti. Allah'ın kılıca Hâlid b. el-Velîd: "Ey Allah'ın

Resûlü! Boynunu vurayım mı?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Hayır! Belki namaz kılan birisidir"** karşılığını verdi. Hâlid: "Ama kalbinde olmayan bir şeyi sadece diliyle söyleyen nice namaz kılan var" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ne insanların kalplerini açmakla, ne de karınlarını yarmakla emrolundum!"** karşılığını verdi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gitmekte olan o adama baktı ve: **"Bu adamın soyundan öyle bir topluluk çıkacak ki Yüce Allah'ın Kitab'ını çok düzgün bir şekilde okuyacaklar. Ancak okudukları boğazlarından aşağıya inmeyecektir. Okun hedefi delip geçmesi gibi de dine girip çıkacaklardır"** buyurdu.

Ravi Umâre ekledi: Zannedersem Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle de buyurdu: **"Şayet o zamana yetişirsem Semûd kavminin yok edildiği gibi onları öldürürüm."**[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ أَنْ يُحَدِّثَ الْمَرْءُ فِي أُمُورِ الْمُسْلِمِينَ، مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ وَلَا رَسُولُهُ

Kişinin Müslümanların İşlerinde Allah'ın ve Onun Resulü'nün İzin Vermediği Bir Şey İhdas Etmesinin Yasaklanışı

٢٦ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَجُلًا أَوْصَى بِوَصَايَا أَبَرَّهَا فِي مَالِهِ، فَذَهَبْتُ إِلَى الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ أَسْتَشِيرُهُ، فَقَالَ الْقَاسِمُ: سَمِعْتُ عَائِشَةَ، تَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ، فَهُوَ رَدٌّ». [٨٦: ٢]

26- Hz. Aişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kim bu dinimizden olmayan bir şey ihdas ederse o, red edilir"** buyurmuştur.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (İrvâ' 864, 2470 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/4, 5; Buhârî 4351; Müslim 1064/145; Ebû Dâvûd 4764; Nesâî 7/118.

[2] Elbânî: Sahih (İrvâ' 88 "Buhârî ve Müslim") Ahmed 6/73; Buhârî 2697; Müslim 1718, 18; Ebû Dâvûd 4606; İbn Mâce 14; Bak hadis no: 27.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ كُلَّ مَنْ أَحْدَثَ فِي دِينِ اللَّهِ حُكْمًا لَيْسَ مَرْجِعُهُ إِلَى الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ، فَهُوَ مَرْدُودٌ غَيْرُ مَقْبُولٍ

Kitab İle Sünnetten Referans Almayan Her Dini Hükmün Kabul Edilmeyip Reddedileceği Hakkında

٢٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ الدُّولَابِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ، فَهُوَ رَدٌّ».[٤٣: ٣]

27- Hz. Aişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kim bu dinimizden olmayan bir şey ihdas ederse o, red edilir"** buyurmuştur.[1]

فَضْلُ ذِكْرِ إِيجَابِ دُخُولِ النَّارِ لِمَنْ نَسَبَ الشَّيْءَ إِلَى الْمُصْطَفَى ﷺ، وَهُوَ غَيْرُ عَالِمٍ بِصِحَّتِهِ

Sahih Olmadığını Bildiği Halde Mustafa'ya (sallallahu aleyhi vesellem) Bir Şey (Söz/Fiil) İsnâd Edenin Cehenneme Girmeyi Hak Etmesi Hakkında

٢٨ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَنْ قَالَ: عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ، فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ».[١٠٩: ٢]

28- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Söylemediğim bir şeyi benim adıma söyleyen kişi cehennemdeki yerine de hazırlansın."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (İrvâ' 88 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Müslim 1718/17; Ebû Dâvûd 4606; Bak hadis no: 26.

[2] Elbânî: Hasen sahihtir (es-Silsiletu's-sahîha 3100); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/410, 2/469, 2/519; Buhârî 110; Müslim 3; İbn Mâce 34; Bak hadis no: 31.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى صِحَّةِ مَا أَوْمَأْنَا إِلَيْهِ فِي الْبَابِ الْمُتَقَدِّمِ

Önceki Bâbda Değindiğimiz Hususun Doğruluğuna Delalet Eden Haber

٢٩ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى السَّخْتِيَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ حَدَّثَ حَدِيثًا، وَهُوَ يَرَى أَنَّهُ كَذِبٌ، فَهُوَ أَحَدُ الْكَاذِبِينَ». [١٠٩ : ٢]

29- Semure b. Cundub der ki: Peygamberimiz (sallallahu aleyhi vesellem): **"Her kim yalan olduğunu bildiği halde benim adıma bir hadisi naklederse yalancılardan biri olur"** buyurmuştur.[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَانٍ يَدُلُّ عَلَى صِحَّةِ مَا ذَهَبْنَا إِلَيْهِ

Bu Hususun Doğruluğuna Delalet Eden İkinci Haber

٣٠ - أَخْبَرَنَا ابْنُ زُهَيْرٍ بِتُسْتَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ إِشْكَابٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَفْصٍ الْمَدَائِنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ خُبَيْبِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا، أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ». [١٠٩ : ٢]

30- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Her duyduğunu anlatması kişiye günah olarak yeter"** buyurmuştur.[2]

---

[1] Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 5/14; İbn Mâce 39.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2025 "Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Müslim 5; Ebû Dâvûd 4992.

ذِكْرُ إِيجَابِ دُخُولِ النَّارِ لِمُتَعَمِّدِ الْكَذِبِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

Bilerek Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Aleyhinde Yalan Söylemenin Cehenneme Girmeyi Gerektirmesi

٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا، فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ».[٢: ١٠٩]

31- Enes b. Mâlik bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Kim bilerek bana ait imiş gibi bir hadisi söylerse, Cehennem'deki oturacağı yere hazırlansın."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْكَذِبَ عَلَى الْمُصْطَفَى ﷺ مِنْ أَفْرَى الْفِرَى

Mustafa (sallallahu aleyhi vesellem) Adına Yalan Söylemenin En Büyük Yalan Sayılması

٣٢ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْفِرْيَةِ ثَلَاثًا، أَنْ يَفْرِيَ الرَّجُلُ عَلَى نَفْسِهِ، يَقُولُ: رَأَيْتُ، وَلَمْ يَرَ شَيْئًا فِي الْمَنَامِ، أَوْ يَتَقَوَّلَ الرَّجُلُ عَلَى وَالِدَيْهِ، فَيُدْعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ، أَوْ يَقُولَ: سَمِعَ مِنِّي، وَلَمْ يَسْمَعْ مِنِّي».[٢: ١٠٩]

32- Vâsile b. el-Eska' der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"En büyük yalanlar üç tanedir. Bunlardan biri kişinin görmediği bir rüyayı gördüm demesidir. Diğeri anne babasını inkâr edip kendini başka bir babaya nisbet etmesidir. Bir diğeri de duymadığı bir şey için duydum demesidir."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih mütevatir (er-Ravdu'n-nadîr 707 "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/223; Müslim 2; İbn Mâce 32; Darimî 1/77; Bak hadis no: 28.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3063 "Buhârî"; Şuayb: İsnâdı kavîdir. Ahmed 3/490, 491; Buhârî 3509; Müslim 61.

كِتَابُ الْوَحْيِ

VAHİY KİTABI

٣٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْوَحْيِ الرُّؤْيَا الصَّادِقَةُ يَرَاهَا فِي النَّوْمِ، فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ، ثُمَّ حُبِّبَ لَهُ الْخَلَاءُ، فَكَانَ يَأْتِي حِرَاءَ، فَيَتَحَنَّثُ فِيهِ وَهُوَ التَّعَبُّدُ اللَّيَالِيَ ذَوَاتِ الْعِدَّةِ وَيَتَزَوَّدُ لِذَلِكَ، ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ، فَتُزَوِّدُهُ لِمِثْلِهَا، حَتَّى فَجِئَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءَ، فَجَاءَهُ الْمَلَكُ فِيهِ فَقَالَ: اقْرَأْ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «فَقُلْتُ: » مَا أَنَا بِقَارِئٍ «، قَالَ: » فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ لِي: اقْرَأْ، فَقُلْتُ: «مَا أَنَا بِقَارِئٍ»، فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي، فَقَالَ: اقْرَأْ، فَقُلْتُ: «مَا أَنَا بِقَارِئٍ»، فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّالِثَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي، فَقَالَ: ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾ حَتَّى بَلَغَ ﴿مَا لَمْ يَعْلَمْ﴾ ، قَالَ: فَرَجَعَ بِهَا تَرْجُفُ بَوَادِرُهُ حَتَّى دَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ، فَقَالَ: «زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي»، فَزَمَّلُوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ. ثُمَّ قَالَ: «يَا خَدِيجَةُ مَا لِي؟ » وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ وَقَالَ: «قَدْ خَشِيتُهُ عَلَيَّ»، فَقَالَتْ: كَلَّا أَبْشِرْ، فَوَاللَّهِ لَا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا، إِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ، وَتَصْدُقُ الْحَدِيثَ، وَتَحْمِلُ الْكَلَّ، وَتَقْرِي الضَّيْفَ، وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ. ثُمَّ انْطَلَقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلٍ، وَكَانَ أَخَا أَبِيهَا، وَكَانَ امْرَأً تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعَرَبِيَّ، فَيَكْتُبُ بِالْعَرَبِيَّةِ مِنَ الْإِنْجِيلِ مَا شَاءَ أَنْ يَكْتُبَ، وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ، فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ: أَيْ عَمِّ، اسْمَعْ مِنِ ابْنِ أَخِيكَ، فَقَالَ وَرَقَةُ: ابْنَ أَخِي، مَا تَرَى؟ فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا رَأَى، فَقَالَ وَرَقَةُ: هَذَا النَّامُوسُ الَّذِي أُنْزِلَ عَلَى مُوسَى، يَا لَيْتَنِي أَكُونُ فِيهَا جَذَعًا، أَكُونُ حَيًّا حِينَ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَمُخْرِجِيَّ هُمْ؟ » قَالَ: نَعَمْ، لَمْ يَأْتِ أَحَدٌ قَطُّ بِمَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِيَ وَأُوذِيَ، وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ أَنْصُرْكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا. ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَةُ أَنْ تُوُفِّيَ. وَفَتَرَ الْوَحْيُ فَتْرَةً حَتَّى حَزِنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِيمَا بَلَغَنَا حُزْنًا غَدَا مِنْهُ مِرَارًا لِكَيْ يَتَرَدَّى مِنْ رُءُوسِ شَوَاهِقِ الْجِبَالِ، فَكُلَّمَا أَوْفَى بِذِرْوَةِ جَبَلٍ كَيْ يُلْقِيَ نَفْسَهُ مِنْهَا تَبَدَّى لَهُ جِبْرِيلُ، فَقَالَ لَهُ: يَا مُحَمَّدُ، إِنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ حَقًّا، فَيَسْكُنُ لِذَلِكَ جَأْشُهُ، وَتَقَرُّ نَفْسُهُ، فَيَرْجِعُ، فَإِذَا طَالَ عَلَيْهِ

فَتْرَةُ الْوَحْيِ غَدَا لِمِثْلِ ذَلِكَ، فَإِذَا أَوْفَى بِذِرْوَةِ الْجَبَلِ تَبَدَّى لَهُ جِبْرِيلُ فَيَقُولُ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ. [٣: ١]

33- Hz. Aişe der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelen ilk vahiy uyku halinde görülen sâdık rüyâ şeklinde idi. Hangi rüyâyı görürse mutlaka gün aydınlığı gibi çıkardı. Sonra ona yalnızlık hoş gösterildi. Hirâ dağına gelip orada pek çok gece ibâdete koyulurdu. Bunun için de azık alırdı. Sonra Hz. Hatice'nin yanına gelir ve yine azığını alır giderdi. Nihayet Hirâ mağarasında iken gerçek aniden ona geliverdi. Melek orada iken gelip: "Oku!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) der ki: **"Bunun üzerine ben: «Ben okuma bilmem» dedim. Melek beni alıp takatim kesilinceye kadar sıktı. Sonra bıraktı ve: «Oku» dedi. Ben: «Ben okuma bilmem» karşılığını verince, ikinci kez beni sıktı ve takatten kesildim. Sonra bırakıp: «Oku» dedi. Ben: «Ben okuma bilmem» karşılığını verince, üçüncü kez tutup sıktı takatimi kesti. Sonra beni bırakıp: *«Yaratan Rabbinin adıyla oku ... insana bilmediğini öğretmiştir»* (Alak 1-5) âyetlerini okudu."**

Nihayet Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) boyun ile omuz arasındaki adaleleri titreyerek dönüp Hatice'nin yanına geldi ve: **"Beni örtün, beni örtün!"** dedi. Korkusu ve titremesi gidinceye kadar onu örttüler. Sonra Hatice'ye olanları anlatarak: **"Ey Hatice! Bana ne oluyor? Kendimden endişeleniyorum"** dedi. Hatice: "Hayır, Allah'a andolsun ki Allah seni hiç bir zaman için mahcup etmez. Çünkü sen akrabalarına gider gelirsin. Sözün doğrudur, zayıfa yardım eder, misâfire ikram eder, haktan gelen musibetlere dayanırsın." Sonra Hatice onu Varaka b. Nevfel b. Esed b. Abdil-Uzzâ b. Kusayy'ın yanına getirdi. Varaka, Hz. Hatice'nin amcasının oğluydu. Câhiliye devrinde Hıristiyan olmuş ve Arapça yazı yazabilen bir kişiydi. Arapça İncil'den Allah'ın dilediği kadarını yazmış ve sonra gözü görmez bir ihtiyar olmuştu.

Hatice: "Ey amcam oğlu, kardeşinin oğlunun başına gelenleri dinle" deyince, Varaka: "Yeğenim ne gördün?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gördüğü şeyleri ona anlatınca Varaka: "Bu, Hz. Mûsa'ya inen Nâmûs-u Ekber (Cebrail)'dir. Ne olurdu keşke ben genç bir delikanlı olsaydım da, Allah seni kavminin arasından çıkarırken yaşasaydım" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kavmim beni çıkaracak mı?"** diye sorunca, Varaka: "Evet, sana gelen gibi kime gelmişse mutlaka o, kavmine karşı çıkarılmıştır. Eğer ben, senin günlerine erişirsem sana kuvvetlice destek sağlar ve yardım ederim" cevabını verdi. Ne var ki Varaka fazla durmadan vefat etti. Bir süre vahiy kesildi. Nihayet Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) -bize ulaştığına göre- derin üzüntüye düştü ve pek çok defa kalkıp kendisini dağların tepesinden atmak istedi. Ne zaman kendini atmak üzere dağın tepesine çıktıysa, Cibril ona görünüp: "Ey Muhammed; muhakkak ki sen, Allah'ın gerçek Resûlüsün" diyordu. Resûlullah

(sallallahu aleyhi vesellem) bununla ızdırabını dindiriyor, gönlü huzur buluyor ve geri dönüyordu. Vahiy yine kesilince, aynı şeyi yapıyordu. Bir seferinde vahiy uzun süre kesilince, aynı şekilde sabahleyin evinden çıktı. Dağın zirvesine ulaşınca Cibril görünerek ona aynı şekilde söyledi.[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ أَوْهَمَ مَنْ لَمْ يُحْكِمْ صِنَاعَةَ الْحَدِيثِ أَنَّهُ يُضَادُّ خَبَرَ عَائِشَةَ الَّذِي تَقَدَّمَ ذِكْرُنَا لَهُ

Hadis İlminde Derinliği Olmayanın, Önceki Âişe Hadisine Aykırı Olduğunu Zannettiği Haber

٣٤ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا أَبَانُ بْنُ يَزِيدَ الْعَطَّارُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا سَلَمَةَ: أَيُّ الْقُرْآنِ أُنْزِلَ أَوَّلَ؟، قَالَ: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ﴾ ، قُلْتُ: إِنِّي نُبِّئْتُ أَنَّ أَوَّلَ سُورَةٍ أُنْزِلَتْ مِنَ الْقُرْآنِ: ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾

قَالَ أَبُو سَلَمَةَ: سَأَلْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ: أَيُّ الْقُرْآنِ أُنْزِلَ أَوَّلَ؟ قَالَ: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ﴾ ، فَقُلْتُ لَهُ: إِنِّي نُبِّئْتُ أَنَّ أَوَّلَ سُورَةٍ نَزَلَتْ مِنَ الْقُرْآنِ: ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ﴾ قَالَ جَابِرٌ: لَا أُحَدِّثُكَ إِلَّا مَا حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: جَاوَرْتُ فِي حِرَاءَ، فَلَمَّا قَضَيْتُ جِوَارِي نَزَلْتُ فَاسْتَبْطَنْتُ الْوَادِيَ، فَنُودِيتُ، فَنَظَرْتُ أَمَامِي، وَخَلْفِي، وَعَنْ يَمِينِي، وَعَنْ شِمَالِي، فَلَمْ أَرَ شَيْئًا، فَنُودِيتُ، فَنَظَرْتُ فَوْقِي، فَإِذَا أَنَا بِهِ قَاعِدٌ عَلَى عَرْشٍ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، فَجُئِثْتُ مِنْهُ، فَانْطَلَقْتُ إِلَى خَدِيجَةَ، فَقُلْتُ: دَثِّرُونِي دَثِّرُونِي، وَصُبُّوا عَلَيَّ مَاءً بَارِدًا، فَأُنْزِلَتْ عَلَيَّ: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ، قُمْ فَأَنْذِرْ، وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ﴾ [٣: ١]

34- Yahya b. Ebî Kesîr der ki: Ebû Seleme'ye: "Kur'ân'dan ilk önce hangi sûre indirildi?" diye sorduğumda: "Müddessir Sûresi" karşılığını verdi. Ben: Ebû Seleme şu karşılığı verdi: "Ben de Câbir b. Abdillah'a "Kur'ân'dan ilk önce hangi sûre indirildi?" diye sorduğumda "Müddessir Sûresi" karşılığını verdi. Ona: "Bana Alak Sûresinin önce nâzil olduğu söylendi" dediğimde Câbir şöyle karşılık verdi: "Sana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bize anlattığını anlatayım: **"Hıra mağarasında inzivaya çekildim. İnzivam bitince vadinin içine indim. Orada birileri bana seslendi. Önüme, arkama, sağıma ve soluma baktığımda kimseyi**

---

[1] Elbânî: Dağdan aşağı atlama cümlesi dışında sahihtir. (Muhtasar el-Buhârî no. 3; Müslim bu cümleyi zikretmemiştir); Şuayb: Hadis sahihtir. İbn Ebi's-Serî'ye mutabaat edilmiştir. İsnâdın kalanı Buhârî ve Müslim'in şartlarına uymaktadır. Ahmed 6/232, 233; Buhârî 4956; Müslim 160/253

göremedim. Yine bana seslenildi. Yukarıya baktığımda ise onun (Cibrîl) semayla yer arasında kürsünün üzerinde oturduğunu görüp korkuya kapıldım. Hatice'nin yanına gidip: «Beni örtün, örtün ve üzerime soğuk su dökün» dedim. Bunun üzerine: *«Ey örtünüp bürünen (Peygamber!) Kalk da uyar. Rabbini yücelt»* (Müddessir 2) **âyetleri indi."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: فِي خَبَرِ جَابِرٍ هَذَا: إِنَّ أَوَّلَ مَا أُنْزِلَ مِنَ الْقُرْآنِ: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ﴾، وَفِي خَبَرِ عَائِشَةَ: ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ﴾، وَلَيْسَ بَيْنَ هَذَيْنِ الْخَبَرَيْنِ تَضَادٌّ، إِذِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنْزَلَ عَلَى رَسُولِهِ ﷺ: ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ﴾ وَهُوَ فِي الْغَارِ بِحِرَاءَ، فَلَمَّا رَجَعَ إِلَى بَيْتِهِ دَثَّرَتْهُ خَدِيجَةُ وَصَبَّتْ عَلَيْهِ الْمَاءَ الْبَارِدَ، وَأُنْزِلَ عَلَيْهِ فِي بَيْتِ خَدِيجَةَ: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ، قُمْ﴾ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَكُونَ بَيْنَ الْخَبَرَيْنِ تَهَاتُرٌ أَوْ تَضَادٌّ

Ebû Hâtim der ki: Câbir hadisinde görüldüğü gibi Kur'ân'dan ilk inen âyet Müddessir sûresi, Âişe'nin hadisinde ise Alak sûresidir. Bu iki haber arasında bir tezat yoktur. Şöyle ki Yüce Allah, Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Alak sûresini Hıra mağarasında iken indirmiştir. O daha sonra evine dönmüş, Hatice onu örtüp üzerine su boşaltmıştır. Hatice'nin evinde bu haldeyken O'na Müddessir sûresi inmiştir. İşte bu şekilde önceki iki hadis arasında bir tezat veya yanlışlık olmadığı anlaşılmaktadır.

ذِكْرُ الْقَدْرِ الَّذِي جَاوَرَ الْمُصْطَفَى ﷺ بِحِرَاءَ عِنْدَ نُزُولِ الْوَحْيِ عَلَيْهِ

Mustafa (sallallahu aleyhi vesellem)'in Kendisine Vahyin İndiği Hıra Mağarasında İnzivada Kaldığı Süre

٣٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا سَلَمَةَ: أَيُّ الْقُرْآنِ أُنْزِلَ أَوَّلَ؟ قَالَ: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ﴾، قُلْتُ: أَوِ ﴿اقْرَأْ﴾، فَقَالَ أَبُو سَلَمَةَ: سَأَلْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ﴾، فَقُلْتُ: أَوِ ﴿اقْرَأْ﴾، فَقَالَ: إِنِّي أُحَدِّثُكُمْ مَا حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: جَاوَرْتُ بِحِرَاءَ شَهْرًا، فَلَمَّا قَضَيْتُ جِوَارِي نَزَلْتُ فَاسْتَبْطَنْتُ الْوَادِيَ، فَنُودِيتُ، فَنَظَرْتُ أَمَامِي، وَخَلْفِي، وَعَنْ يَمِينِي، وَعَنْ شِمَالِي، فَلَمْ أَرَ أَحَدًا، ثُمَّ نُودِيتُ، فَنَظَرْتُ إِلَى

[1] Elbânî: Sahih (Tahrîc Fıkhi's-sîre 90 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih. Ahmed 3/306, 392; Buhârî 4623, 4924; Müslim 161/257; Tirmizî 3325. Bak hadis no: 35

السَّمَاءِ، فَإِذَا هُوَ عَلَى الْعَرْشِ فِي الْهَوَاءِ، فَأَخَذَتْنِي رَجْفَةٌ شَدِيدَةٌ، فَأَتَيْتُ خَدِيجَةَ، فَأَمَرْتُهُمْ فَدَثَّرُونِي، ثُمَّ صَبُّوا عَلَيَّ الْمَاءَ، وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيَّ ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ، قُمْ فَأَنْذِرْ، وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ، وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ﴾ [٣: ١]

35- Yahya b. Ebî Kesîr der ki: Ebû Seleme'ye: "Kur'ân'dan ilk önce hangi sûre indirildi?" diye sorduğumda: "Müddessir Sûresi" karşılığını verdi. Ben: "Alak Sûresi değil mi?" dediğimde şu karşılığı verdi: "Ben de Câbir b. Abdillah'a: «Kur'ân'dan ilk önce hangi sûre indirildi?» diye sorduğumda: "Müddessir Sûresi" cevabını verdi. "Alak Sûresi değil mi?" dediğimde ise, Câbir şöyle karşılık verdi: "Size Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bize anlattığını anlatayım: **"Hıra mağarasında bir ay inzivaya çekildim. İnzivam bitince vadinin içine indim. Orada birileri bana seslendi. Önüme, arkama, sağıma ve soluma baktığımda kimseyi göremedim. Sonra bir daha seslenilince yine baktım, ama kimseyi göremedim. Sonra bir daha seslenildi. Onun (Cibrîl'in) semada kürsünün üzerinde olduğunu gördüm. Beni şiddetli bir titreme aldı ve Hatice'nin evine girip beni örtmelerini söyledim örttüler. Üzerime su döktüler ve Allah:** *«Ey örtünüp bürünen (Peygamber!) Kalk da uyar. Rabbini yücelt. Elbiseni tertemiz tut»* (Müddessir 2) **âyetlerini indirdi."**[1]

ذِكْرُ وَصْفِ الْمَلَائِكَةِ عِنْدَ نُزُولِ الْوَحْيِ عَلَى صَفِيِّهِ ﷺ

Allah'ın Seçkini'ne (sallallahu aleyhi vesellem) Vahiy İndiğinde Meleklerin Durumu

٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «إِذَا قَضَى اللَّهُ الْأَمْرَ فِي السَّمَاءِ، ضَرَبَتِ الْمَلَائِكَةُ بِأَجْنِحَتِهَا خُضْعَانًا لِقَوْلِهِ كَأَنَّهُ سِلْسِلَةٌ عَلَى صَفْوَانٍ، حَتَّى إِذَا فُزِّعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ، قَالُوا: مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ؟ فَيَقُولُونَ: قَالَ الْحَقَّ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ، فَيَسْتَمِعُهَا مُسْتَرِقُ السَّمْعِ، فَرُبَّمَا أَدْرَكَهُ الشِّهَابُ قَبْلَ أَنْ يَرْمِيَ بِهَا إِلَى الَّذِي هُوَ أَسْفَلُ مِنْهُ، وَرُبَّمَا لَمْ يُدْرِكْهُ الشِّهَابُ حَتَّى يَرْمِيَ بِهَا إِلَى الَّذِي هُوَ أَسْفَلُ مِنْهُ.

---

[1] Elbânî: Sahih (Tahrîc Fıkhi's-sîre 90 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî'nin şartlarına göre sahih. Müslim 161/257. Bak hadis no: 34

قَالَ: وَهُمْ هَكَذَا بَعْضُهُمْ أَسْفَلُ مِنْ بَعْضٍ وَوَصَفَ ذَلِكَ سُفْيَانُ بِيَدِهِ فَيَرْمِي بِهَا هَذَا إِلَى هَذَا، وَهَذَا إِلَى هَذَا، حَتَّى تَصِلَ إِلَى الْأَرْضِ، فَتُلْقَى عَلَى فَمِ الْكَافِرِ وَالسَّاحِرِ، فَيَكْذِبُ مَعَهَا مِائَةَ كِذْبَةٍ، فَيُصَدَّقُ، وَيُقَالُ: أَلَيْسَ قَدْ قَالَ فِي يَوْمِ كَذَا وَكَذَا: كَذَا وَكَذَا، فَصَدَقَ. [٣: ١]

36- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Allah bir işin yerine getirilmesini hükmettiği zaman, düz ve sert bir taş üzerindeki zincir (sesi) gibi olan bu ilahi hükme melekler itaat ederek korku ile kanatlarını birbirine vururlar. Bu korku kalplerinden giderilince melekler (Cebrâîl ve Mîkâîl gibi Mukarrebûn meleklerine): «Rabbiniz ne buyurdu?» diye sorarlar. Onlar da: «Allah hak sözü söyledi. Allah Semî'dir, Alîm'dir» derler. Böylece kulak hırsızları, Allah'ın o emir ve takdirini işitirler. Bazen ateş kıvılcımı onu bir altındakine atmadan önce yetişir, bazen de ateş kıvılcımı bir alttakine atmasına yetişemez. O sırada kulak hırsızları birbirinin üstünde şöyle dizilmiş olurlar.** —Süfyân, dinleyici şeytanların birbirleri üstünde nasıl dizili olduğunu (elleriyle) işaret ederek gösterdi— **Bu vaziyette iken meleklerin konuşmalarını işiten en üstteki bunu bir altındakine ulaştırır. Sonra o da bir altındakine ulaştırır. Nihayet o haber yeryüzüne, oradaki kafirin veya sihirbazın diline atılır. O da o haberle beraber yüz yalan uydurup halka söyler. Onu tasdik ederler. (Bu durum yeryüzünde gerçekleşince de) bu haberi işitenler: «Bize, filan ve filan günde şöyle şöyle olacak diye haber vermedi mi?» derler. Gökyüzünden işitilen şey ile de bu kişi artık tasdik edilir."**[1]

ذِكْرُ وَصْفِ أَهْلِ السَّمَاوَاتِ عِنْدَ نُزُولِ الْوَحْيِ

Vahiy İndiğinde Sema Ehlinin Durumu

٣٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ إِشْكَابٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ مُسْلِمٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ إِذَا تَكَلَّمَ بِالْوَحْيِ سَمِعَ أَهْلُ السَّمَاءِ لِلسَّمَاءِ صَلْصَلَةً كَجَرِّ السِّلْسِلَةِ عَلَى الصَّفَا، فَيُصْعَقُونَ، فَلَا يَزَالُونَ كَذَلِكَ حَتَّى يَأْتِيَهُمْ جِبْرِيلُ فَإِذَا جَاءَهُمْ فُزِّعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ، فَيَقُولُونَ: يَا جِبْرِيلُ مَاذَا قَالَ رَبُّكَ؟ فَيَقُولُ: الْحَقَّ، فَيُنَادُونَ: الْحَقَّ الْحَقَّ». [٣: ١]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha ١٠٠١ "Buhârî"); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Buhârî 4800; Ebû Dâvud 3989; Tirmizî 3223; İbn Mâce 194

37- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Yüce Allah (vahyi) konuştuğu zaman gök ahalisi semada kaya üzerinde hareket ettirilen zincir sesine benzer bir ses duyarlar ve kendilerinden geçerler. Onların bu durumu Cebrâîl yanlarına gelinceye kadar devam eder. Cebrâîl yanlarına geldiğinde kendilerine gelirler ve: «Ey Cebrâîl! Rabbin ne dedi?» diye sorarlar. Cebrâîl: "Hakkı söyledi» karşılığını verince onlar: «Hak! Hak!» diye söylenmeye başlarlar."**[1]

ذِكْرُ وَصْفِ نُزُولِ الْوَحْيِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e Vahyin İnişi

٣٨ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَحْيَانًا يَأْتِينِي فِي مِثْلِ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ، وَهُوَ أَشَدُّهُ عَلَيَّ، فَيَنْفَصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ مَا قَالَ، وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِيَ الْمَلَكُ رَجُلًا، فَيُكَلِّمُنِي، فَأَعِي مَا يَقُولُ».

قَالَتْ عَائِشَةُ: وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ فِي الْيَوْمِ الشَّاتِي الشَّدِيدِ الْبَرْدِ، فَيَنْفَصِمُ عَنْهُ، وَإِنَّ جَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا [٣: ١]

38- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Hâris b. Hişâm Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Vahiy sana nasıl geliyor?" diye sorunca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona şöyle cevap verdi: **"Bazen çıngırak sesi gibi gelir ki en şiddetli gelme şekli budur. Ben de o hal geçtiği zaman söylediklerini ezberlerim. Bazen de bana bir insan suretinde gelir. Benimle konuşarak bu vahyi aktarır ve ben bunu iyice öğrenirim."** Hz. Âişe der ki: "Soğuk bir günde kendisine vahyin inişine şahit oldum. Vahiy inme durumu geçtiğinde o soğuğa rağmen alnından terler akıyordu."[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha "Buhârî muallak ve mevkûf") Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ebû Dâvud 4738

[2] Elbânî: Sahih (Tahrîc Fıkhi's-sîre 91; es-Silsiletu's-sahîha 5958 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih. Mâlik 1/202, 203; Ahmed 6/257; Buhârî 3215; Müslim 2333; Tirmizî 3638; Nesâî 2/146, 147

ذِكْرُ اسْتِعْجَالِ الْمُصْطَفَى ﷺ فِي تَلَقُّفِ الْوَحْيِ عِنْدَ نُزُولِهِ عَلَيْهِ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Vahiy İnerken Onu Biran Önce Almak İçin Acele Etmesi

٣٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْجُنَيْدِ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَائِشَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ﴾ ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُعَالِجُ مِنَ التَّنْزِيلِ شِدَّةً، كَانَ يُحَرِّكُ شَفَتَيْهِ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: «أَنَا أُحَرِّكُهُمَا كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحَرِّكُهُمَا، فَأَنْزَلَ اللَّهُ: ﴿لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ﴾ ، قَالَ: جَمْعُهُ فِي صَدْرِكَ، ثُمَّ تَقْرَؤُهُ ﴿فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ﴾ ، قَالَ: فَاسْتَمِعْ لَهُ وَأَنْصِتْ، ﴿ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا أَنْ تَقْرَأَهُ.

قَالَ: فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَتَاهُ جِبْرِيلُ اسْتَمَعَ، فَإِذَا انْطَلَقَ جِبْرِيلُ قَرَأَهُ النَّبِيُّ ﷺ كَمَا كَانَ أَقْرَأَهُ». [٣: ١]

39- Saîd b. Cübeyr'in bildirdiğine göre, İbn Abbâs: ***"Onu (ezberlemeyi) çabuklaştırmak için dilini onunla kıpırdatma"*** (Kıyamet 16) âyeti hakkında der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Cibrîl kendisine bir vahiy getirdiğinde indirilen vahiy ona nispeten ağır geliyordu. O bakımdan dudaklarını kıpırdatıyordu. İbn Abbâs bana dedi ki: "Şimdi ben dudaklarımı Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) nasıl kıpırdatıyor idiyse öylece kıpırdatıyorum." Bunun üzerine Yüce Allah: ***"Onu (ezberlemeyi) çabuklaştırmak için dilini onunla kıpırdatma. Çünkü onu toplamak ve onu okutmak Bize düşer"*** (Kıyamet 17) âyetlerini indirdi. O halde Biz, onu okuduğumuz zaman sen dinle ve sus!" (İbn Abbâs) dedi ki: Bundan dolayı Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bundan sonra Cibril kendisine geldi mi susup dinlerdi, Cibril gitti mi Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine okuttuğu şekilde vahyi okurdu.[1]

[1] Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih. Ahmed 1/343; Buhârî 7524; Müslim 448; Tirmizî 3329; Nesâî 2/149

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ اللَّهَ ﷻ لَمْ يُنْزِلْ آيَةً وَاحِدَةً إِلَّا بِكَمَالِهَا

Yüce Allah'ın Bir Seferde Tam Olarak İndirmediği Bir Âyet Olduğunu İddia Edeni Çürüten Haber

٤٠ - أَخْبَرَنَا النَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُبَارَكِ الْهَرَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعِجْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ، قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ: ﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «ادْعُ لِي زَيْدًا وَيَجِيءُ مَعَهُ بِاللَّوْحِ وَالدَّوَاةِ، أَوْ بِالْكَتِفِ وَالدَّوَاةِ»، ثُمَّ قَالَ: «اكْتُبْ: لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» قَالَ: وَخَلْفَ ظَهْرِ النَّبِيِّ ﷺ عَمْرُو بْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ الْأَعْمَى، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَا تَأْمُرُنِي، فَإِنِّي رَجُلٌ ضَرِيرُ الْبَصَرِ؟ قَالَ الْبَرَاءُ: فَأُنْزِلَتْ مَكَانَهَا: ﴿غَيْرَ أُولِي الضَّرَرِ﴾ [٤: ٢٤]

40- Berâ b. Âzib der ki: ***"Müminlerden (savaşa gitmeyip) oturanlar ile Allah'ın yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenler bir (eşit) değildir"*** (Nisa 95) âyeti nâzil olunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bana Zeyd'i çağırın, levha, mürekkep ve kürek kemiği getirsin veya kürek kemiği ve mürekkep getirsin"** dedi. Sonra: **"*«Müminlerden (savaşa gitmeyip) oturanlar ile Allah'ın yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenler bir (eşit) değildir»* yaz"** buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in sırtının arkasında âmâ olan Amr b. Ümmü Mektûm: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben gözleri görmeyen biriyim, bana ne emredersin?" diye şikayet etti. Berâ dedi ki: Bu âyetin akabinde: ***"özürlü olmaksızın oturanlar..."*** (Nisa 95) kısmı nâzil oldu.[1]

٤١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ يُوسُفَ بِنَسَا قَالَ: حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ قَالَ: أَخْبَرَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «ائْتُونِي بِالْكَتِفِ أَوِ اللَّوْحِ»، فَكَتَبَ: ﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ، وَعَمْرُو بْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ خَلْفَ ظَهْرِهِ، فَقَالَ: هَلْ لِي مِنْ رُخْصَةٍ؟ فَنَزَلَتْ، ﴿غَيْرَ أُولِي الضَّرَرِ﴾ [٤: ٢٤]

---

[1] Elbânî: Sahih "Buhârî"; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 4/290, 299; Buhârî 4990; Tirmizî 3033; Nesâî 6/10. Bak hadis no: 41, 42

41- Berâ b. Âzib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bana kürek kemiği veya levha getirin"** buyurdu. Getirilince: ***"Müminlerden (savaşa gitmeyip) oturanlar ile Allah'ın yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenler bir (eşit) değildir"*** (Nisa 95) âyetini yazdırdı. Arkasında duran (ve kör olan) Amr b. Ümmü Mektûm: "Bana bu hususta ruhsat var mı?" diye sorunca (devamında) ***"Özürlü olmaksızın oturanlar..."*** âyeti nazil oldu.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ أَبَا إِسْحَاقَ السَّبِيعِيَّ لَمْ يَسْمَعْ هَذَا الْخَبَرَ مِنَ الْبَرَاءِ

Ebû İshâk es-Sebîî'nin Bu Hadisi Berâ'dan İşitmediğini İddia Edeni Çürüten Haber

٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ، يَقُولُ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: ﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَيْدًا فَجَاءَ بِكَتِفٍ فَكَتَبَهَا فِيهِ، فَشَكَا ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ ضَرَارَتَهُ، فَنَزَلَتْ: ﴿غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ﴾ [٤: ٢٤]

42- Berâ b. Âzib der ki: ***"Müminlerden (savaşa gitmeyip) oturanlar ile Allah'ın yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenler bir (eşit) değildir"*** (Nisa 95) âyeti nâzil olunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Zeyd'i çağırdı. Zeyd bir kürek kemiği getirip âyeti yazdı. İbn Ümmü Mektûm gözlerinin görmemesinden şikayet edince, âyetin: ***"özürlü olmaksızın oturanlar..."*** kısmı nâzil oldu.[2]

ذِكْرُ مَا كَانَ يَأْمُرُ النَّبِيُّ ﷺ بِكَتْبَةِ الْقُرْآنِ عِنْدَ نُزُولِ الْآيَةِ بَعْدَ الْآيَةِ

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in Kur'ân'dan İnen Bir Âyeti Başka Bir Âyetten Sonra Yazılmasını Emretmesi

٤٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ الْمُؤَذِّنُ، حَدَّثَنَا عَوْفُ بْنُ أَبِي جَمِيلَةَ، عَنْ يَزِيدَ الْفَارِسِيِّ، قَالَ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: قُلْتُ لِعُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ: مَا حَمَلَكُمْ عَلَى أَنْ قَرَنْتُمْ بَيْنَ الْأَنْفَالِ وَبَرَاءَةَ، وَبَرَاءَةُ مِنَ الْمِئِينَ، وَالْأَنْفَالُ مِنَ الْمَثَانِي، فَقَرَنْتُمْ بَيْنَهُمَا؟ فَقَالَ عُثْمَانُ: كَانَ إِذَا

---

[1] Elbânî: Sahih; öncekinin muhtasarıdır; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih. Tirmizî 1670; Nesâî 6/10. Bak hadis no: 40

[2] Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih. Ahmed 4/282, 284, 299, 300; Buhârî 2831; Müslim 1898; Dârimî 2/209. Bak hadis no: 40

نَزَلَتْ مِنَ الْقُرْآنِ الْآيَةُ دَعَا النَّبِيُّ ﷺ بَعْضَ مَنْ يَكْتُبُ فَيَقُولُ لَهُ: ضَعْهُ فِي السُّورَةِ الَّتِي يُذْكَرُ فِيهَا كَذَا، وَأُنْزِلَتِ الْأَنْفَالُ بِالْمَدِينَةِ، وَبَرَاءَةُ بِالْمَدِينَةِ مِنْ آخِرِ الْقُرْآنِ، فَتُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَلَمْ يُخْبِرْنَا أَيْنَ نَضَعُهَا، فَوَجَدْتُ قِصَّتَهَا شَبِيهًا بِقِصَّةِ الْأَنْفَالِ، فَقَرَنْتُ بَيْنَهُمَا، وَلَمْ نَكْتُبْ بَيْنَهُمَا سَطْرَ «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»، فَوَضَعْتُهَا فِي السَّبْعِ الطُّوَلِ [٣: ١]

43- Abdullah b. Abbâs anlatıyor: Ben, Osmân b. Affan'a: "Enfâl Sûresi, Mesânî'den (uygun sûrelerden) ve Berâe/Tevbe Sûresi de Miûn'dan (100 âyetli surelerden) olduğu halde, bu iki sûrenin arasını birleştirmenizin sebebi nedir? Niçin bu iki sûrenin arasını birleştirdiniz?" diye sordum. Osmân b. Affan: "Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e Kur'ân'dan bazı âyetler zaman zaman nazil olunca, vahyi yazan kimselerden birini çağırır ve: **«Şu âyeti, içerisinde şu olayların anlatıldığı sureye koy»** buyururdu. Enfâl Sûresi Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e Medine'de nazil oldu. Tevbe Sûresi de, Kur'ân (sûrelerin)in sonuncusu idi. Resûlullah da bu sûreyi nereye koyacağımızı bize belirtmeden vefat etti. Tevbe Sûresinin konusu, Enfâl Sûresinin konusuna benzemektedir. (Bu nedenle Tevbe Sûresini, Enfâl Sûresinden olduğunu zannettim.) Bundan dolayı bu iki sûreyi birleştirdim, (farklı olduğunu göstermek için) aralarına Besmele satırını yazmadım. Dolayısıyla da onu (toplam olarak âyet sayılarından dolayı) es-Seb'u't-tıval'a (yedi uzun sureye) dahil ettim" dedi.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْوَحْيَ لَمْ يَنْقَطِعْ عَنْ صَفِيِّ اللَّهِ ﷺ، إِلَى أَنْ أَخْرَجَهُ اللَّهُ مِنَ الدُّنْيَا إِلَى جَنَّتِهِ

Yüce Allah Dünyadan Çıkarıp Cennetine Sokana Kadar Seçkin Kulundan (sallallahu aleyhi vesellem) Vahyin Kesilmediği Hakkında

٤٤ - حَدَّثَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ، أَخْبَرَنَا خَالِدٌ*، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَتَاهُ رَجُلٌ، وَأَنَا أَسْمَعُ، فَقَالَ: يَا أَبَا بَكْرٍ: كَمِ انْقَطَعَ الْوَحْيُ عَنْ نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ قَبْلَ مَوْتِهِ؟، فَقَالَ: مَا سَأَلَنِي عَنْ هَذَا أَحَدٌ مُذْ وَعَيْتُهَا مِنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: «لَقَدْ قُبِضَ مِنَ الدُّنْيَا وَهُوَ أَكْثَرُ مِمَّا كَانَ». [٥: ٤٨]

44- Abdurrahman b. İshâk'ın bildirdiğine göre bir adam Zührî'ye: "Ey Ebû Bekr! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in vefatından ne kadar süre önce vahiy

[1] Elbânî: Münker (Daîfu Ebî Dâvud 140) Ahmed 1/57, 69; Ebû Dâvud 786, 787; Tirmizî 3086

kesildi?" diye sorunca şu karşılığı verdi: Enes b. Mâlik'ten belledi̇ğimden beri bana bunu kimse sormamıştı. Enes b. Mâlik dedi ki: "Dünyada iken ruhu kabzedildiğinde O'na öncekinden daha fazla vahiy geliyordu." [1]

[1] Elbânî: Hasen sahih "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/236; Buhârî 4982.

كِتَابُ الْإِسْرَاءِ

İSRÂ (MİRAÇ) KİTABI

ذِكْرُ رُكُوبِ الْمُصْطَفَى ﷺ الْبُرَاقَ، وَإِتْيَانِهِ عَلَيْهِ بَيْتَ الْمَقْدِسِ مِنْ مَكَّةَ فِي بَعْضِ اللَّيْلِ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Gecenin Bir Bölümünde Burak'a Binerek Onun Üzerinde Beytü'l-Makdis'e Gidişi

٤٥ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ هِشَامٍ الْبَزَّارُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، قَالَ: أَتَيْتُ حُذَيْفَةَ، فَقَالَ: مَنْ أَنْتَ يَا أَصْلَعُ؟ قُلْتُ: أَنَا زِرُّ بْنُ حُبَيْشٍ، حَدِّثْنِي بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ حِينَ أُسْرِيَ بِهِ، قَالَ: مَنْ أَخْبَرَكَ بِهِ يَا أَصْلَعُ؟ قُلْتُ: الْقُرْآنُ، قَالَ: الْقُرْآنُ؟ فَقَرَأْتُ: «سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ مِنَ اللَّيْلِ»، وَهَكَذَا هِيَ قِرَاءَةُ عَبْدِ اللَّهِ إِلَى قَوْلِهِ: ﴿إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾، فَقَالَ: هَلْ تَرَاهُ صَلَّى فِيهِ؟ قُلْتُ: لَا، قَالَ: إِنَّهُ أُتِيَ بِدَابَّةٍ قَالَ حَمَّادٌ: وَصَفَهَا عَاصِمٌ لَا أَحْفَظُ صِفَتَهَا، قَالَ: فَحَمَلَهُ عَلَيْهَا جِبْرِيلُ، أَحَدُهُمَا رَدِيفُ صَاحِبِهِ، فَانْطَلَقَ مَعَهُ مِنْ لَيْلَتِهِ حَتَّى أَتَى بَيْتَ الْمَقْدِسِ، فَأُرِيَ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ، ثُمَّ رَجَعَا عَوْدَهُمَا عَلَى بَدْئِهِمَا، فَلَمْ يُصَلِّ فِيهِ، وَلَوْ صَلَّى لَكَانَتْ سُنَّةً. [٣: ٢]

45- Zir b. Hubeyş anlatıyor: (Bir gün) Huzeyfe (ibnu'l-Yemân'a) geldim. Bana: "Ey kel adam! Sen kimsin?" dedi. Ben de: "Ben, Zir b. Hubeyş'im. Bana, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in (İsra gecesi Mekke'den) götürüldüğünde Beytu'l-Makdis/Mescid-i Aksa'da kıldığı namazı anlat" dedim. Huzeyfe: "Ey kel adam! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Beytu'l-Makdis/Mescid-i Aksa'da namaz kıldığını sana kim haber vermektedir?" dedi. Ben: "Kur'ân" dedim. Huzeyfe: "Kur'ân mı?" dedi.

Bunun üzerine ***"Bir gece, kulunu götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir"*** (İsrâ 1) âyetini ***"O, gerçekten her şeyi işitendir, görendir"*** (İsrâ, 1) sonuna kadar okudum. Bu âyet, Abdullah'ın kıraatine göre bu şekildedir.

Huzeyfe: "Sen, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Beytu'l-Makdis/Mescid-i Aksa'da namaz kıldığı kanaatinde misin?" dedi. Ben de: "Hayır" dedim. Huzeyfe: "Doğrusu Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (İsra gecesi) bir hayvanın üzerinde getirildi. -(Hadisin ravisi) Hammâd: "Âsım o hayvanı niteledi, fakat onun niteliğini ezberleyemedim" dedi.- Cebrail, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i o hayvanın

üzerinde taşıdı. Cebrail veya Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'den biri, (diğer) arkadaşının terkisinde idi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o gece Cebrail'le birlikte (Mekke'deki Mescid-i Haram'dan) yola çıktı, ta Beytu'l-Makdis'e vardı. (İsra ve Miraç gecesinde) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e göklerde ve yerde olan şeyler gösterildi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile Cebrail dönüşlerine başladıkları yere geri döndüler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Beytu'l-Makdis/Mescid-i Aksa'da namaz kılmadı. Eğer orada namaz kılsaydı bu namaz sünnet olurdu" dedi.[1]

ذِكْرُ اسْتِصْعَابِ الْبُرَاقِ عِنْدَ إِرَادَةِ رُكُوبِ النَّبِيِّ ﷺ إِيَّاهُ

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Üzerine Binmek İstediğinde Bunun Burak'a Ağır Gelmesi

٤٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْعَبَّاسِ السَّامِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ: «أُتِيَ بِالْبُرَاقِ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ مُسْرَجًا مُلْجَمًا لِيَرْكَبَهُ، فَاسْتَصْعَبَ عَلَيْهِ، فَقَالَ لَهُ جِبْرِيلُ: مَا يَحْمِلُكَ عَلَى هَذَا، فَوَاللَّهِ مَا رَكِبَكَ أَحَدٌ أَكْرَمَ عَلَى اللَّهِ مِنْهُ. قَالَ: فَارْفَضَّ عَرَقًا». [٣: ٢]

46- Enes bildiriyor: İsra gecesi Burak, üzeri eyerlenmiş ve gem vurulmuş vaziyette getirilince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) binerken Burak zorluk çıkarmıştı. Cibrîl o esnada: "Neden böyle yapıyorsun! Vallahi, Allah'a ondan daha yakın bir kimse sana binmemiştir" dedi. Bunun üzerine Burak ter dökmeye başladı.[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ جِبْرِيلَ شَدَّ الْبُرَاقَ بِالصَّخْرَةِ عِنْدَ إِرَادَةِ الْإِسْرَاءِ

İsrâ Sırasında Cibril'in Burak'ı Kayaya Bağlaması

٤٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ وَاضِحٍ، حَدَّثَنَا الزُّبَيْرُ بْنُ جُنَادَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَمَّا كَانَ

---

[1] Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 874); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 5/392, 5/394; Tirmizî 3147.

[2] Elbânî: İsnâdı sahihtir; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/164; Tirmizî 3131.

لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي، انْتَهَيْتُ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ، فَخَرَقَ جِبْرِيلُ الصَّخْرَةَ بِإِصْبَعِهِ وَشَدَّ بِهَا الْبُرَاقَ»
[٣: ٢]

47- Bureyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Ben İsra gecesi (Mekke'den) götürüldüm, Beytu'l-Makdis'e vardım. Cebrail (orada) parmağıyla kayayı deldi ve Burak'ı oraya bağladı."**[1]

ذِكْرُ وَصْفِ الْإِسْرَاءِ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ بَيْتِ الْمَقْدِسِ

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Beytü'l-Makdis'e Yürütülmesi

٤٨ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ الْقَيْسِيُّ، حَدَّثَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ حَدَّثَهُمْ عَنْ لَيْلَةِ أُسْرِيَ بِهِ، قَالَ: «بَيْنَمَا أَنَا فِي الْحَطِيمِ - وَرُبَّمَا قَالَ: فِي الْحِجْرِ - إِذْ أَتَانِي آتٍ، فَشَقَّ مَا بَيْنَ هَذِهِ إِلَى هَذِهِ فَقُلْتُ لِلْجَارُودِ وَهُوَ إِلَى جَنْبِي: » مَا يَعْنِي بِهِ؟ «قَالَ: مِنْ ثُغْرَةِ نَحْرِهِ إِلَى شِعْرَتِهِ فَاسْتَخْرَجَ قَلْبِي، ثُمَّ أُتِيتُ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مَمْلُوءَةٍ إِيمَانًا وَحِكْمَةً، فَغُسِلَ قَلْبِي، ثُمَّ حُشِيَ، ثُمَّ أُتِيتُ بِدَابَّةٍ دُونَ الْبَغْلِ وَفَوْقَ الْحِمَارِ أَبْيَضَ، فَقَالَ لَهُ الْجَارُودُ: هُوَ الْبُرَاقُ يَا أَبَا حَمْزَةَ؟ قَالَ أَنَسٌ: نَعَمْ، يَقَعُ خَطْوُهُ عِنْدَ أَقْصَى طَرْفِهِ فَحُمِلْتُ عَلَيْهِ، فَانْطَلَقَ بِي جِبْرِيلُ حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الدُّنْيَا، فَاسْتَفْتَحَ، فَقِيلَ: مَنْ هَذَا؟، قَالَ: جِبْرِيلُ، قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ ﷺ، قِيلَ: وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قِيلَ: مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ، فَفُتِحَ، فَلَمَّا خَلَصْتُ إِذَا فِيهَا آدَمُ، فَقَالَ: هَذَا أَبُوكَ آدَمُ، فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَرَدَّ السَّلَامَ ثُمَّ قَالَ: مَرْحَبًا بِالِابْنِ الصَّالِحِ، وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ، ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الثَّانِيَةَ، فَاسْتَفْتَحَ، قِيلَ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ، قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ، قِيلَ: وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قِيلَ: مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ، فَفُتِحَ، فَلَمَّا خَلَصْتُ إِذَا يَحْيَى وَعِيسَى وَهُمَا ابْنَا خَالَةٍ، قَالَ: هَذَا يَحْيَى وَعِيسَى، فَسَلِّمْ عَلَيْهِمَا، فَسَلَّمْتُ، فَرَدَّا ثُمَّ قَالَا: مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ، وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ، ثُمَّ صَعِدَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الثَّالِثَةِ، فَاسْتَفْتَحَ، قِيلَ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ، قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ ﷺ، قِيلَ: وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ , قِيلَ: مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ، فَفُتِحَ , فَلَمَّا خَلَصْتُ إِذَا يُوسُفُ، قَالَ: هَذَا

---

[1] Elbânî: Sahih (Mişkât 5921; es-Silsiletu's-sahîha 3487); Şuayb: Ravileri güvenilirdir. Tirmizî 3132.

يُوسُفُ، فَسَلَّمْ عَلَيْهِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ: مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ، وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ، ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الرَّابِعَةَ، فَاسْتَفْتَحَ، قِيلَ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ، قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ ﷺ، قِيلَ: أَوَ قَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ نَعَمْ، قِيلَ: مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ، فَفُتِحَ، فَلَمَّا خَلَصْتُ إِذَا إِدْرِيسُ، قَالَ هَذَا إِدْرِيسُ، فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ: مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ، وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ. ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ الْخَامِسَةَ، فَاسْتَفْتَحَ، قِيلَ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ ﷺ، قِيلَ: وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قِيلَ: مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ، فَفُتِحَ , فَلَمَّا خَلَصْتُ إِذَا هَارُونُ، قَالَ: هَذَا هَارُونُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَرَدَّ السَّلَامَ ثُمَّ قَالَ: مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ، وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ، ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ السَّادِسَةَ، فَاسْتَفْتَحَ، قِيلَ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ، قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ ﷺ، قِيلَ: أَوَ قَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قِيلَ: مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ، فَفُتِحَ , فَلَمَّا خَلَصْتُ إِذَا مُوسَى، قَالَ: هَذَا مُوسَى، فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَرَدَّ السَّلَامَ، ثُمَّ قَالَ: مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ، وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ، فَلَمَّا تَجَاوَزْتُ بَكَى، قِيلَ لَهُ: مَا يُبْكِيكَ؟ قَالَ: أَبْكِي لِأَنَّ غُلَامًا بُعِثَ بَعْدِي يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِهِ أَكْثَرُ مِمَّنْ يَدْخُلُهَا مِنْ أُمَّتِي، ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ السَّابِعَةَ، فَاسْتَفْتَحَ، قِيلَ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ ﷺ، قِيلَ: وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قِيلَ: مَرْحَبًا بِهِ، فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ، فَفُتِحَ، فَلَمَّا خَلَصْتُ إِذَا إِبْرَاهِيمُ، قَالَ: هَذَا أَبُوكَ إِبْرَاهِيمُ، فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَرَدَّ السَّلَامَ ثُمَّ قَالَ: مَرْحَبًا بِالِابْنِ الصَّالِحِ، وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ، ثُمَّ رُفِعْتُ إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى، فَإِذَا نَبْقُهَا مِثْلُ قِلَالِ هَجَرَ، وَإِذَا وَرَقُهَا مِثْلُ آذَانِ الْفِيَلَةِ، قَالَ: هَذِهِ سِدْرَةُ الْمُنْتَهَى، وَإِذَا أَرْبَعَةُ أَنْهَارٍ، نَهْرَانِ بَاطِنَانِ، وَنَهْرَانِ ظَاهِرَانِ، فَقُلْتُ: مَا هَذَا يَا جِبْرِيلُ؟ قَالَ: أَمَّا الْبَاطِنَانِ، فَنَهَرَانِ فِي الْجَنَّةِ، وَأَمَّا الظَّاهِرَانِ، فَالنِّيلُ وَالْفُرَاتُ، ثُمَّ رُفِعَ لِيَ الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ».

قَالَ قَتَادَةُ: وَحَدَّثَنَا الْحَسَنُ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ رَأَى الْبَيْتَ الْمَعْمُورَ، وَيَدْخُلُهُ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ، ثُمَّ لَا يَعُودُونَ فِيهِ -، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى حَدِيثِ أَنَسٍ: «ثُمَّ أُتِيتُ بِإِنَاءٍ مِنْ خَمْرٍ، وَإِنَاءٍ مِنْ لَبَنٍ، وَإِنَاءٍ مِنْ عَسَلٍ، فَأَخَذْتُ اللَّبَنَ، فَقَالَ: هَذِهِ الْفِطْرَةُ، أَنْتَ عَلَيْهَا وَأُمَّتُكَ، ثُمَّ فُرِضَتْ عَلَيَّ الصَّلَاةُ خَمْسِينَ صَلَاةً فِي كُلِّ يَوْمٍ، فَرَجَعْتُ فَمَرَرْتُ عَلَى مُوسَى، فَقَالَ: بِمَ أُمِرْتَ؟ قَالَ: أُمِرْتُ بِخَمْسِينَ صَلَاةً كُلَّ يَوْمٍ، قَالَ: إِنَّ أُمَّتَكَ لَا تَسْتَطِيعُ

خَمْسِينَ صَلَاةً كُلَّ يَوْمٍ، وَإِنِّي قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ، وَعَالَجْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ، فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسَلْهُ التَّخْفِيفَ لِأُمَّتِكَ، فَرَجَعْتُ، فَوَضَعَ عَنِّي عَشْرًا، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى، فَقَالَ مِثْلَهُ، فَرَجَعْتُ، فَوَضَعَ عَنِّي عَشْرًا، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ، فَرَجَعْتُ، فَوَضَعَ عَنِّي عَشْرًا، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى فَقَالَ مِثْلَهُ، فَرَجَعْتُ، فَأُمِرْتُ بِعَشْرِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى، فَقَالَ مِثْلَهُ، فَرَجَعْتُ، فَأُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ، فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى، فَقَالَ: بِمَ أُمِرْتَ؟ قَالَ: أُمِرْتُ بِخَمْسِ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ، قَالَ: إِنَّ أُمَّتَكَ لَا تَسْتَطِيعُ خَمْسَ صَلَوَاتٍ كُلَّ يَوْمٍ، وَإِنِّي قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ، وَعَالَجْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ، فَارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسَلْهُ التَّخْفِيفَ لِأُمَّتِكَ، قَالَ: قُلْتُ: سَأَلْتُ رَبِّي حَتَّى اسْتَحْيَيْتُ، لَكِنِّي أَرْضَى وَأُسَلِّمُ، فَلَمَّا جَاوَزْتُ نَادَانِي مُنَادٍ: أَمْضَيْتُ فَرِيضَتِي، وَخَفَّفْتُ عَنْ عِبَادِي». [٣: ٢]

48- Enes b. Mâlik'in Mâlik b. Sa'sa'a'dan bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendilerine İsrâ gecesinden bahsederken şöyle buyurdu: **"Ben Hatîm'de** -Katâde: "Hicr'de" demiş olabilir- **iken birisi geldi. Şuradan şuraya kadar yardı."** Katâde der ki: Yanımda olan Cârud'a: "Enes, neyi kastediyor?" diye sorduğumda: "Boğazından karnının altına kadar yarıldığını kastediyor" cevabını verdi. "Kalbimi çıkardı ve içi iman ve hikmet dolu altından bir leğen getirildi, kalbim onunla yıkandıktan sonra kapatıldı. Sonra bana katırdan küçük, eşekten büyük beyaz bir binek getirildi." —Cârud: "Bu Burak mı ey Ebû Hamza? "diye sorunca: "Evet, adımlarını gözünün gördüğü en son yere kadar atabiliyordu" dedi— **"Ona bindirildim ve Cibrîl beni alıp dünya semasına çıktı. Kapının açılmasını isteyince, kendisine: «Kimdir o?» denildi. Cibrîl: «Ben Cibrîl'im» karşılığını verince, «Yanında kim var?» diye soruldu. «Muhammed» cevabı verilince: «(Peygamber olarak) gönderildi mi?» diye soruldu. Cibrîl: «Evet» cevabını verince: «Hoş geldi sefalar getirdi!» denildi. Kapı açılınca orada Adem'i gördüm. Cibrîl: «Bu senin baban Adem'dir. Ona selam ver» dedi. Ona selam verdiğimde selamımı alıp: «Merhaba ey salih oğul, ey salih peygamber!" dedi.**

Sonra ikinci semaya geldiğimizde Cibrîl kapının açılmasını istedi. Ona: «Sen kimsin?" denildi. Cibrîl: «Ben Cibrîl'im» karşılığını verdi. «Beraberindeki kimdir?" dediklerinde: «Muhammed'dir" dedi. Onlar: «Muhammed (peygamber olarak) gönderildi mi?" diye sorunca: «Evet gönderildi" dedi. Onlarda: «Merhaba, bu ne güzel bir geliştir!» dediler. Kapı açıldığında orada teyzem oğulları Yahya ve İsa'yı gördüm. Cibrîl'e: «Ey Cibrîl! Bu iki kişi kimdir?» dediğimde: «Bunlar Yahya ve İsa'dır. Onlara selam ver» dedi. Onlara

selam verdiğimde selamımı aldılar ve: «Merhaba ey salih kardeş, ey salih peygamber» dediler.

Sonra üçüncü semaya geldiğimizde Cibrîl kapının açılmasını istedi. Ona: «Sen kimsin?» denildi. Cibrîl: «Ben Cibrîl'im» karşılığını verdi. «Beraberindeki kimdir?» dediklerinde: «Muhammed'dir» dedi. Onlar: «Ona peygamberlik gönderildi mi?» diye sorunca: «Evet gönderildi» dedi. «Merhaba, bu ne güzel bir geliştir!» dediler. Kapı açıldığında orada Yusuf vardı. Cibrîl: «Bu Yusuf'tur. Ona selam ver» dedi. Ona selam verdiğimde selamımı alıp: «Merhaba ey salih kardeşim, ey salih peygamber» dedi.

Sonra dördüncü semaya geldiğimizde Cibrîl kapının açılmasını istedi. Ona: «Sen kimsin?» denildi. Cibrîl: «Ben Cibrîl'im» karşılığını verdi. «Beraberindeki kimdir?» dediklerinde: «Muhammed'dir» dedi. Onlar: «Ona peygamberlik gönderildi mi?» diye sorulunca: «Evet gönderildi» dedi. «Merhaba, bu ne güzel bir geliştir!» dediler. Kapı açıldığında orada İdris vardı. Cibrîl: «Bu İdris'tir. Ona selam ver» dedi. Ona selam verdiğimde selamımı alıp: «Merhaba ey salih kardeş, ey salih peygamber» dedi.

Sonra beşinci semaya geldiğimizde Cibrîl kapının açılmasını istedi. Ona: «Sen kimsin?» denildi. Cibrîl: «Ben Cibrîl'im» karşılığını verdi. «Beraberindeki kimdir?» dediklerinde: «Muhammed'dir» dedi. Onlar: «Ona peygamberlik gönderildi mi?» diye sorunca: «Evet gönderildi» dedi. «Merhaba, bu ne güzel bir geliştir!» dediler. Kapı açıldığında orada Hârun vardı. Cibrîl: «Bu Harun'dur. Ona selam ver» dedi. Ona selam verdiğimde selamımı alıp: «Merhaba ey salih kardeş, ey salih peygamber» dedi.

Sonra altıncı semaya geldiğimizde Cibrîl kapının açılmasını istedi. Ona: «Sen kimsin?» denildi. Cibrîl: «Ben Cibrîl'im» karşılığını verdi. «Beraberindeki kimdir?» dediklerinde: «Muhammed'dir» dedi. Onlar: «Ona peygamberlik gönderildi mi?» diye sorunca: «Evet gönderildi» dedi. «Merhaba, bu ne güzel bir geliştir!» dediler. Kapı açıldığında orada Mûsa vardı. Cibrîl: «Bu Mûsa'dır. Ona selam ver» dedi. Ona selam verdiğimde selamımı alıp: «Merhaba ey salih kardeş, ey salih peygamber» dedi. Ondan ayrıldığım zaman ağlamaya başladı. Ona: «Niçin ağlıyorsun?» denildiğinde: «Benden sonra gönderilen genç Peygamberin ümmetinden Cennete girecek kişiler, benim ümmetimden Cennete girecek kişilerden daha fazladır, ondan ağlıyorum» dedi.

Sonra yedinci semaya geldiğimizde Cibrîl kapının açılmasını istedi. Ona: «Sen kimsin?» denildi. Cibrîl: «Ben Cibrîl'im» karşılığını verdi. «Beraberindeki kimdir?» dediklerinde: «Muhammed'dir» dedi. Onlar: «Ona peygamberlik

gönderildi mi?» diye sorunca: «Evet gönderildi» dedi. «Merhaba, bu ne güzel bir geliştir!» dediler. Kapı açıldığında orada İbrâhîm vardı. Cibrîl: «Bu İbrâhîm'dir. Ona selam ver» dedi. Ona selam verdiğimde selamımı alıp: «Merhaba ey salih oğul, ey salih peygamber!» dedi.

Sonra Sidretü'l-Münteha'ya çıkarıldım. Orada meyveler Hecer testileri gibi, yaprakları da fil kulağı gibiydi. Cibrîl: «Bu, Sidretü'l-Münteha'dır» dedi. Bir de baktım ki, orada kaynağından dört nehir çıkmaktadır. İkisi gizli, ikisi de açıktan akıyordu. Ben: «Bu nehirler de nedir ey Cibrîl?» dediğimde: «Gizli olan nehirler Cennetteki iki nehirdir. Açıktan akan nehirler ise Nil ve Fırat nehirleridir" dedi. Sonra Beytü'l-Ma'mur benim için kaldırıldı."

Katâde der ki: Hasan'ın, Ebû Hureyre'den bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Beytu'l-Ma'mûr'u ve her gün yetmiş bin meleğin girdiğini, (namaz kılıp çıkan meleğin) bir daha geri dönmediğini görmüştür. Katâde, Enes'in hadisine şöyle devam etti: **"Sonra içlerinde şarap, süt ve bal bulunan üç kap getirilerek bana sunuldu Ben sütü aldığımda, Cibrîl: «Sen fıtratı seçtin. Sen ve ümmetin bunun üzeresiniz» dedi. Sonra günde elli vakit namaz farz kılındı. Geri döndüm ve Mûsa'nın yanına uğradım. O: «Sana ne emredildi?» deyince: «Günde elli vakit namaz kılmam emredildi» cevabını verdim. Mûsa: «Ümmetin her gün elli vakit namaza güç yetiremez. Ben senden önce insanları denedim. Bu konuda İsrâil oğullarıyla da çok uğraştım. Sen Rabbine geri dön ve ümmetine hafifletmesini iste» dedi. Bunun üzerine Rabbime geri döndüm. Rabbim on vakti kaldırdı. Mûsa'nın yanına geri döndüğümde bana aynı şeyleri söyledi; ben de Rabbime geri döndüm. Rabbim on vakti daha kaldırdı. Mûsa'nın yanına geri döndüğümde «Sana ne emredildi?» diye sordu. Ben: «Her gün otuz vakit namaz» cevabını verince, Mûsa bana aynı şeyleri söyledi; ben de Rabbime geri döndüm. Rabbim on vakti daha kaldırdı. Mûsa'nın yanına geri döndüğümde bana aynı şeyleri söyledi. Bunun üzerine Rabbime geri döndüm. Rabbim günde on vakit namazı emretti. Mûsa'nın yanına geri döndüğümde bana aynı şeyleri söyledi. Bunun üzerine geri döndüm. Rabbim günde beş vakit namazı emretti. Mûsa'nın yanına geri döndüğümde: «Sana ne emredildi?» diye sordu. Ben: «Her gün beş vakit namaz» cevabını verince, Mûsa: «Ümmetin beş vakit namaza güç yetiremez. Ben senden önce bazı kişileri denedim. Bu konuda İsrâil oğullarıyla da çok uğraştım. Sen Rabbine geri dön ve ümmetine hafifletmesini iste» dedi. Ben de: «Rabbime o kadar gidip geldim ki, artık utanmaya başladım. Ben buna**

razı olup teslim oluyorum» dedim. Sözümü bitirince, bir münadi: «Ben farz kılacağımı kıldım ve bunu kullarıma hafiflettim» diye seslendi."[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ أَوْهَمَ عَالِمًا مِنَ النَّاسِ أَنَّهُ مُضَادٌّ لِخَبَرِ مَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ

İnsanlardan Bir Âlim İçin Önce Zikredilen Mâlik b. Sa'sa'a Hadisine Aykırı Gibi Görünen Haber

٤٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَرَرْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي عَلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ يُصَلِّي فِي قَبْرِهِ». [٣: ٢]

49- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"İsrâ (Mirac) gecesi götürüldüğüm zaman Mûsa'ya rastladım. O, mezarında namaz kılıyordu"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ الْمَوْضِعِ الَّذِي فِيهِ رَأَى الْمُصْطَفَى ﷺ مُوسَى ﷺ يُصَلِّي فِي قَبْرِهِ

Mustafa (sallallahu aleyhi vesellem)'in Mezarında Namaz Kılan Hz. Musa'yı Gördüğü Yer

٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا هُدْبَةُ وَشَيْبَانُ، قَالَا: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَرَرْتُ بِمُوسَى لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي قَبْرِهِ عِنْدَ الْكَثِيبِ الْأَحْمَرِ» [٣: ٢]

50- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"İsrâ (Mirac) gecesi götürüldüğüm zaman Mûsa'ya rastladım. O, kızıl kum tepesinin yanında mezarında ayakta namaz kılıyordu"** buyurdu.[3]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: اللَّهُ ﷻ قَادِرٌ عَلَى مَا يَشَاءُ، رُبَّمَا يَعِدُ الشَّيْءَ لِوَقْتٍ مَعْلُومٍ، ثُمَّ يَقْضِي كَوْنَ بَعْضِ ذَلِكَ الشَّيْءِ قَبْلَ مَجِيءِ ذَلِكَ الْوَقْتِ، كَوَعْدِهِ إِحْيَاءَ الْمَوْتَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَجَعْلِهِ مَحْدُودًا،

---

[1] Elbânî: Sahih (Tahrîcu Fıkhi's-sîre "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 4/208, 4/209; Buhârî 3207; Müslim 164; Tirmizî 3346; Nesâî 1/217, 1/223.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2627 "Müslim"); Şuayb: Buhârî'nin şartınca sahih. Ahmed 3/120; Müslim 2375/165; Nesâî 3/216.

[3] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2627 "Müslim"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/148, 3/248; Müslim 2375/164; Nesâî 3/215.

ثُمَّ قَضَى كَوْنَ مِثْلِهِ فِي بَعْضِ الْأَحْوَالِ، مِثْلَ مَنْ ذَكَرَهُ اللَّهُ وَجَعَلَهُ اللَّهُ ﷻ فِي كِتَابِهِ، حَيْثُ يَقُولُ: ﴿أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ﴾ إِلَى آخِرِ الْآيَةِ، وَكَإِحْيَاءِ اللَّهِ ﷻ لِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ بَعْضَ الْأَمْوَاتِ، فَلَمَّا صَحَّ وجودُ كَوْنِ هَذِهِ الْحَالَةِ فِي الْبَشَرِ، إِذَا أَرَادَهُ اللَّهُ ﷻ قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، لَمْ يُنْكَرْ أَنَّ اللَّهَ ﷻ أَحْيَا مُوسَى فِي قَبْرِهِ حَتَّى مَرَّ عَلَيْهِ الْمُصْطَفَى ﷺ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ، وَذَاكَ أَنَّ قَبْرَ مُوسَى بِمَدْيَنَ بَيْنَ الْمَدِينَةِ وَبَيْنَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ، فَرَآهُ ﷺ يَدْعُو فِي قَبْرِهِ إِذِ الصَّلَاةُ دُعَاءٌ، فَلَمَّا دَخَلَ ﷺ بَيْتَ الْمَقْدِسِ وَأُسْرِيَ بِهِ، أُسْرِيَ بِمُوسَى حَتَّى رَآهُ فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ، وَجَرَى بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ مِنَ الْكَلَامِ مَا تَقَدَّمَ ذِكْرُنَا لَهُ، وَكَذَلِكَ رُؤْيَتُهُ سَائِرَ الْأَنْبِيَاءِ الَّذِينَ فِي خَبَرِ مَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ، فَأَمَّا قَوْلُهُ ﷺ فِي خَبَرِ مَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ: «بَيْنَمَا أَنَا فِي الْحَطِيمِ إِذْ أَتَانِي آتٍ، فَشَقَّ مَا بَيْنَ هَذِهِ إِلَى هَذِهِ»، فَكَانَ ذَلِكَ لَهُ فَضِيلَةٌ فُضِّلَ بِهَا عَلَى غَيْرِهِ، وَأَنَّهُ مِنْ مُعْجِزَاتِ النُّبُوَّةِ، إِذِ الْبَشَرُ إِذَا شُقَّ عَنْ مَوْضِعِ الْقَلْبِ مِنْهُمْ، ثُمَّ اسْتُخْرِجَ قُلُوبُهُمْ مَاتُوا، وَقَوْلُهُ: «ثُمَّ حُشِيَ» يُرِيدُ: أَنَّ اللَّهَ ﷻ حَشَا قَلْبَهُ الْيَقِينَ وَالْمَعْرِفَةَ، الَّذِي كَانَ اسْتِقْرَارُهُ فِي طَسْتِ الذَّهَبِ، فَنُقِلَ إِلَى قَلْبِهِ، ثُمَّ أُتِيَ بِدَابَّةٍ يُقَالُ لَهَا: الْبُرَاقُ، فَحُمِلَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَطِيمِ أَوِ الْحِجْرِ، وَهُمَا جَمِيعًا فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، فَانْطَلَقَ بِهِ جِبْرِيلُ حَتَّى أَتَى بِهِ عَلَى قَبْرِ مُوسَى عَلَى حَسَبِ مَا وَصَفْنَاهُ، ثُمَّ دَخَلَ مَسْجِدَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ، فَخَرَقَ جِبْرِيلُ الصَّخْرَةَ بِإِصْبَعِهِ، وَشَدَّ بِهَا الْبُرَاقَ، ثُمَّ صَعِدَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ، ذِكْرُ شَدِّ الْبُرَاقِ بِالصَّخْرَةِ فِي خَبَرِ بُرَيْدَةَ، وَرُؤْيَتِهِ مُوسَى ﷺ يُصَلِّي فِي قَبْرِهِ لَيْسَا جَمِيعًا فِي خَبَرِ مَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ، فَلَمَّا صَعِدَ بِهِ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، اسْتَفْتَحَ جِبْرِيلُ، قِيلَ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: جِبْرِيلُ، قِيلَ: وَمَنْ مَعَكَ؟ قَالَ: مُحَمَّدٌ ﷺ، قِيلَ: وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ يُرِيدُ بِهِ: وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ لِيُسْرَى بِهِ إِلَى السَّمَاءِ، لَا أَنَّهُمْ لَمْ يَعْلَمُوا بِرِسَالَتِهِ إِلَى ذَلِكَ الْوَقْتِ، لِأَنَّ الْإِسْرَاءَ كَانَ بَعْدَ نُزُولِ الْوَحْيِ بِسَبْعِ سِنِينَ، فَلَمَّا فُتِحَ لَهُ فَرَأَى آدَمَ عَلَى حَسَبِ مَا وَصَفْنَا قَبْلُ، وَكَذَلِكَ رُؤْيَتُهُ فِي السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ يَحْيَى بْنَ زَكَرِيَّا، وَعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ، وَفِي السَّمَاءِ الثَّالِثَةِ يُوسُفَ بْنَ يَعْقُوبَ، وَفِي السَّمَاءِ الرَّابِعَةِ إِدْرِيسَ، ثُمَّ فِي السَّمَاءِ الْخَامِسَةِ هَارُونَ، ثُمَّ فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ مُوسَى، ثُمَّ فِي السَّمَاءِ السَّابِعَةِ إِبْرَاهِيمَ، إِذْ جَائِزٌ أَنَّ اللَّهَ ﷻ أَحْيَاهُمْ لِأَنْ يَرَاهُمُ الْمُصْطَفَى ﷺ فِي تِلْكَ اللَّيْلَةِ، فَيَكُونُ ذَلِكَ آيَةً مُعْجِزَةً يُسْتَدَلُّ بِهَا عَلَى نُبُوَّتِهِ عَلَى حَسَبِ مَا أَصَّلْنَا قَبْلُ، ثُمَّ رُفِعَ لَهُ سِدْرَةُ الْمُنْتَهَى، فَرَآهَا عَلَى

الْحَالَةِ الَّتِي وَصَفَ، ثُمَّ فُرِضَ عَلَيْهِ خَمْسُونَ صَلَاةً، وَهَذَا أَمْرُ ابْتِلَاءٍ أَرَادَ اللَّهُ ﷻ ابْتِلَاءَ صَفِيِّهِ مُحَمَّدٍ ﷺ حَيْثُ فَرَضَ عَلَيْهِ خَمْسِينَ صَلَاةً، إِذْ كَانَ فِي عِلْمِ اللَّهِ السَّابِقِ أَنَّهُ لَا يَفْرِضُ عَلَى أُمَّتِهِ إِلَّا خَمْسَ صَلَوَاتٍ فَقَطْ، فَأَمَرَهُ بِخَمْسِينَ صَلَاةً أَمْرَ ابْتِلَاءٍ، وَهَذَا كَمَا نَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ ﷻ قَدْ يَأْمُرُ بِالْأَمْرِ يُرِيدُ أَنْ يَأْتِيَ الْمَأْمُورُ بِهِ إِلَى أَمْرِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يُرِيدَ وُجُودَ كَوْنِهِ، كَمَا أَمَرَ اللَّهُ ﷻ خَلِيلَهُ إِبْرَاهِيمَ بِذَبْحِ ابْنِهِ، أَمَرَهُ بِهَذَا الْأَمْرِ أَرَادَ بِهِ الِانْتِهَاءَ إِلَى أَمْرِهِ دُونَ وُجُودِ كَوْنِهِ، فَلَمَّا أَسْلَمَا، وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ، فَدَاهُ بِالذِّبْحِ الْعَظِيمِ، إِذْ لَوْ أَرَادَ اللَّهُ ﷻ كَوْنَ مَا أَمَرَ، لَوَجَدَ ابْنَهُ مَذْبُوحًا، فَكَذَلِكَ فَرَضَ الصَّلَاةَ خَمْسِينَ أَرَادَ بِهِ الِانْتِهَاءَ إِلَى أَمْرِهِ دُونَ وُجُودِ كَوْنِهِ، فَلَمَّا رَجَعَ إِلَى مُوسَى، وَأَخْبَرَهُ أَنَّهُ أُمِرَ بِخَمْسِينَ صَلَاةً كُلَّ يَوْمٍ، أَلْهَمَ اللَّهُ مُوسَى أَنْ يَسْأَلَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمَا وَسَلَّمَ بِسُؤَالِ رَبِّهِ التَّخْفِيفَ لِأُمَّتِهِ، فَجَعَلَ ﷻ قَوْلَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ لَهُ سَبَبًا لِبَيَانِ الْوُجُودِ لِصِحَّةِ مَا قُلْنَا: إِنَّ الْفَرْضَ مِنَ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ أَرَادَ إِتْيَانَهُ خَمْسًا لَا خَمْسِينَ، فَرَجَعَ إِلَى اللَّهِ ﷻ فَسَأَلَهُ، فَوَضَعَ عَنْهُ عَشْرًا، وَهَذَا أَيْضًا أَمْرُ ابْتِلَاءٍ أُرِيدَ بِهِ الِانْتِهَاءُ إِلَيْهِ دُونَ وُجُودِ كَوْنِهِ، ثُمَّ جَعَلَ سُؤَالَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ إِيَّاهُ سَبَبًا لِنَفَاذِ قَضَاءِ اللَّهِ ﷻ فِي سَابِقِ عِلْمِهِ، أَنَّ الصَّلَاةَ تُفْرَضُ عَلَى هَذِهِ الْأُمَّةِ خَمْسًا لَا خَمْسِينَ، حَتَّى رَجَعَ فِي التَّخْفِيفِ إِلَى خَمْسِ صَلَوَاتٍ، ثُمَّ أَلْهَمَ اللَّهُ ﷻ صَفِيَّهُ ﷺ حِينَئِذٍ حَتَّى قَالَ لِمُوسَى: «قَدْ سَأَلْتُ رَبِّي حَتَّى اسْتَحْيَيْتُ، لَكِنِّي أَرْضَى وَأُسَلِّمُ»، فَلَمَّا جَاوَزَ نَادَاهُ مُنَادٍ: أَمْضَيْتُ فَرِيضَتِي، أَرَادَ بِهِ الْخَمْسَ صَلَوَاتٍ، وَخَفَّفْتُ عَنْ عِبَادِي، يُرِيدُ: عَنْ عِبَادِي مِنْ أَمْرِ الِابْتِلَاءِ الَّذِي أَمَرْتُهُمْ بِهِ مِنْ خَمْسِينَ صَلَاةِ الَّتِي ذَكَرْنَاهَا، وَجُمْلَةُ هَذِهِ الْأَشْيَاءِ فِي الْإِسْرَاءِ رَآهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِجِسْمِهِ عِيَانًا دُونَ أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ رُؤْيَا أَوْ تَصْوِيرًا صُوِّرَ لَهُ، إِذْ لَوْ كَانَ لَيْلَةَ الْإِسْرَاءِ وَمَا رَأَى فِيهَا نَوْمًا دُونَ الْيَقَظَةِ، لَاسْتَحَالَ ذَلِكَ، لِأَنَّ الْبَشَرَ قَدْ يَرَوْنَ فِي الْمَنَامِ السَّمَاوَاتِ وَالْمَلَائِكَةَ وَالْأَنْبِيَاءَ وَالْجَنَّةَ وَالنَّارَ وَمَا أَشْبَهَ هَذِهِ الْأَشْيَاءَ، فَلَوْ كَانَ رُؤْيَةُ الْمُصْطَفَى ﷺ مَا وَصَفَ فِي لَيْلَةِ الْإِسْرَاءِ فِي النَّوْمِ دُونَ الْيَقَظَةِ، لَكَانَتْ هَذِهِ حَالَةٌ يَسْتَوِي فِيهَا مَعَهُ الْبَشَرُ، إِذْ هُمْ يَرَوْنَ فِي مَنَامَاتِهِمْ مِثْلَهَا، وَاسْتَحَالَ فَضْلُهُ، وَلَمْ تَكُنْ تِلْكَ حَالَةً مُعْجِزَةً يُفَضَّلُ بِهَا عَلَى غَيْرِهِ، ضِدَّ قَوْلِ مَنْ أَبْطَلَ هَذِهِ الْأَخْبَارَ، وَأَنْكَرَ قُدْرَةَ اللَّهِ ﷻ وَإِمْضَاءَ حُكْمِهِ لِمَا يُحِبُّ كَمَا يُحِبُّ، جَلَّ رَبُّنَا وَتَعَالَى عَنْ مِثْلِ هَذَا وَأَشْبَاهِهِ.

Ebû Hâtim der ki: Yüce Allah'[1]n gücü dilediği her şeye yeter. Kıyamet gününde ölüleri diriltmeyi vaad ettiği gibi bazen bir şeyi belli bir vakit için hazırlar ve sonra onu gerçek vakti gelinceye kadar tekrar eski haline döndürür.

Yüce Allah: "Yahut altı üstüne gelmiş ıpıssız bir şehre uğrayıp: «Allah, bunu bu ölümünden sonra nereden diriltecek?» diyen kimse gibi. Bunun üzerine Allah, onu yüz yıl öldürdü, sonra diriltti ve: «Ne kadar kaldın?» diye sordu. O: «Bir gün veya bir günden eksik kaldım» dedi. Allah: «Hayır, yüz yıl kaldın. Öyle iken yiyeceğine ve içeceğine bak, henüz bozulmamış. Bir de eşeğine bak! Bunlar, seni insanlara karşı gücümüzün bir canlı delili yapmamız içindir. Hele o kemiklere bak, onları nasıl birbirinin üzerine kaldırıyor, sonra onlara nasıl et giydiriyoruz?» Bu şekilde hak kendisine apaçık belli olduğunda: ***«Allah'ın her şeye gücü yettiğini şimdi biliyorum»*** dedi" (Bakara 259) buyruğunda olduğu gibi bazı durumlarda da böyle yapmıştır.

Yüce Allah'ın İsa b. Meryem için bazı ölüleri diriltmesi de bunlardan bir tanesidir. Yüce Allah'ın murad etmesi halinde kıyamet gününden önce beşerin ahvallerinde bu durumun hasıl olması sahih olduğuna göre Yüce Allah'ın Hz. Musa'yı kabrinde diriltmesi ve Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) İsrâ gecesinde kendisine uğraması inkâr edilemez. Hz. Musa'nın kabri Medine ile Beytü'l-Makdis arasında Medyen'dedir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Musa'yı mezarında dua ederken gördü. Buna göre de burada namaz ile dua kastedilmektedir.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Beytü'l-Makdis'e girdiğinde ve semaya çıkarıldığında altıncı semada Musa'yı gördü. Orada aralarında zikrettiğimiz yönde bir konuşma geçti. Mâlik b. Sa'sa'a'dan nakledilen habere göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) diğer peygamberleri de bu şekilde görmüştür. Mâlik b. Sa'sa'a'nın haberinde Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): ***"Ben Hatîm'de iken birisi geldi. Şuradan şuraya kadar yardı"*** şeklindeki buyruğuna gelince; Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bununla başkalarından daha üstün kılınmıştır ve bununla birlikte bu peygamberlik mucizelerinden bir mucizedir. Zira insanların göğsü yarılır ve kalpleri çıkarılırsa ölürler.

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): ***"(Kalbimi çıkardı ve içi iman ve hikmet dolu altından bir leğen getirildi) kalbim onunla yıkandıktan sonra kapatıldı"*** buyruğuna gelince; burada Yüce Allah'ın altın leğende olan iman ve hikmeti Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kalbine doldurduğu kastedilmektedir. Sonra Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine: "Burâk" denilen binek getirildi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Hatîm'den veya Hicr'den ona bindirildi. Bu iki yer de Mescid-i Haram'dadır. Sonra Cibrîl kendisini zikrettiğimiz şekilde Hz. Musa'nın mezarına götürdü. Sonra Mescidu Beytü'l-Makdis'e girdi. Cibrîl (orada) parmağıyla kayayı deldi ve Burâk'ı oraya bağladı.

Sonra Cibrîl, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) semaya çıkardı. Cibrîl'in Burâk'ı kayaya bağlaması ve Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Musa'yı

mezarında namaz kılarken görmesi Bureyde'nin haberinde zikredilmiştir. Bunların her ikisi de Mâlik b. Sa'sa'a'nın haberinde zikredilmiş değildir. Cibrîl, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) dünya semasına çıkardığı zaman kapının açılmasını isteyince kendisine: "Kimdir o?" denildi. Cibrîl: "Ben Cibrîl'im" karşılığını verince: "Yanında kim var?" diye soruldu. "Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem)" cevabını verince: "Ona gönderildi mi?" diye soruldu. Burada: "Semaya çıkarılmak üzere ona Mirâc daveti gönderildi mi?" diye sorulduğu kastedilmiştir. Yani وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ؟ ifadesi o vakte kadar peygamber olarak gönderildiğini bilmiyorlardı mânâsında değildir. Zira İsrâ olayı vahyin inmesinden yedi yıl sonra gerçekleşmiştir.

Kapı açılınca orada daha önce de zikretmiş olduğumuz gibi Hz. Âdem'i gördü. İkinci semada da Yahya b. Zekeriya'yı ve İsa b. Meryem'i, üçüncü semada Yusuf b. Yakub'u, dördüncü semada Hz. İdrîs'i, beşinci semada Hz. Hârun'u, altıncı semada Hz. Musa'yı ve yedinci semada Hz. İbrahim'i bu şekilde görmüştür. Yani Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) o gece kendilerini görsün diye Yüce Allah onları diriltmiştir. Bu da daha önce zikrettiğimiz gibi peygamberliğinin delaleti olan bir mucizedir.

Sonra Sidretü'l-Münteha kendisi için kaldırıldı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) onu vasfettiği haliyle gördü. Sonra kendisine elli vakit namaz farz kılındı. Yüce Allah'ın elli vakit namazı farz kılması seçkin kıldığı Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) sınaması açısından idi. Zira Allah'ın ezeli ilminde Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ümmetine sadece beş vakit namazı farz kılacağı mevcuttur. Yani onu sınamak için elli vakit namazı farz kılmıştır. Bu da: "Yüce Allah hasıl olmasını istemediği halde emredilen kişinin emredileni yerine getirmeye kalkışmasını ister" dediğimiz gibidir. Yani Allah'ın Hz. İbrahim'e oğlunu kesmesini emretmesi gibidir. Yüce Allah hasıl olmasını istemediği halde ona oğlunu kesmesini emretmiştir. Ne zaman ki ikisi de bu şekilde Allah'a teslim oldular, Hz. İbrahim oğlunu şakağı üzerine yatırdı ve onu Allah'a feda etti. Eğer Yüce Allah emredilenin yerine getirilmesini isteseydi Hz. İbrahim oğlunu kesilmiş olarak bulurdu. Yüce Allah elli vakit namazı da işte bu şekilde farz kılmıştır.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Musa'ya döndüğünde günde elli vakit namaz ile emredildiğini söyledi. Allah, Musa'ya, Muhammed'den (sallallahu aleyhi vesellem) geri dönüp Allah'tan ümmetine hafifletmesinin istemesini ilham etti. Yüce Allah, Musa'nın kavlini kendisine bir sebep kılmıştı. Bu da bizim dediğimiz gibi Allah'ın ezeli ilminde kullarına asıl olarak elli vakti değil de beş vakit namazı farz kılmış olduğuna işaret etmektedir. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Yüce Allah'a geri döndü ve Yüce Allah on vakti kaldırdı. Bununla da

Yüce Allah sınama babından olmasını istemediği halde emri yönünde gidilmesini istemiştir.

Allah ezeli ilminde bu ümmete sadece beş vakit namazı farz kılmıştır ve bu takdiri yerine getirmek için Hz. Musa'nın Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) böyle bir şey istemesini takdir etmiştir. Yüce Allah namaz vakitlerini beş vakte indirinceye kadar Hz. Musa Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) geri dönmesini ve kendisinden hafifletmede bulunmasını istedi. Sonra Yüce Allah, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ilham etti ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Musa'ya: *"Rabbime o kadar gidip geldim ki, artık utanmaya başladım. Ben buna razı olup teslim oluyorum"* dedi.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sözünü bitirince, bir münadi: "Ben farz kılacağımı kıldım ve bunu kullarıma hafiflettim" diye seslendi. Burada zikrettiğimiz gibi sınamak için farz kılınan elli vaktin hafifletilip sadece beş vakit namazın farz kılınması kastedilmektedir.

İsrâ gecesinde zikrettiğimiz bu şeylerin hepsini Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gerçek olarak görmüştür. Bunları rüyada görmemiş veya bunlar kendisine tasvir edilmemiştir. Eğer İsrâ gecesi ve İsrâ gecesinde gördükleri rüya olsaydı bunun bir değeri olmazdı. Zira bütün insanlar rüyalarında semaları, melekleri, peygamberleri, cenneti, cehennemi ve bunlara benzer şeyleri görürler. Eğer Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vasfettikleri rüya olsaydı bu konuda diğer insanlarla eşit olurdu. Zira onlar da rüyalarında bunlara benzer şeyleri görmektedir. Bu durumda da bu, bu haberleri yalanlayan ve Allah'ın bunun ve bunun gibi istediği şeylerde istediği yönde hüküm kılacağı kudretinde olduğunu inkâr edenlerin zıttına kendisiyle başkalarına karşı üstün kılınacağı bir mucize olmazdı.

ذِكْرُ وَصْفِ الْمُصْطَفَى ﷺ مُوسَى، وَعِيسَى، وَإِبْرَاهِيمَ صَلَوَاتُ اللهِ عَلَيْهِمْ حَيْثُ رَآهُمْ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ

Mustafa (sallallahu aleyhi vesellem)'in İsrâ Gecesinde Gördüğü Musa, İsa ve İbrâhîm Peygamberleri Anlatması

٥١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي لَقِيتُ مُوسَى رَجِلَ الرَّأْسِ، كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ، وَلَقِيتُ عِيسَى، فَإِذَا رَجُلٌ أَحْمَرُ، كَأَنَّهُ خَرَجَ مِنْ دِيمَاسٍ يَعْنِي مِنْ حَمَّامٍ وَرَأَيْتُ إِبْرَاهِيمَ وَأَنَا أَشْبَهُ وَلَدِهِ بِهِ، فَأُتِيتُ بِإِنَاءَيْنِ:

أَحَدُهُمَا خَمْرٌ، وَالْآخَرُ لَبَنٌ، فَقِيلَ لِي: خُذْ أَيَّهُمَا شِئْتَ، فَأَخَذْتُ اللَّبَنَ، فَقِيلَ لِي: هُدِيتَ الْفِطْرَةَ، أَمَا إِنَّكَ لَوْ أَخَذْتَ الْخَمْرَ غَوَتْ أُمَّتُكَ». [٣: ٢]

51- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"İsrâ (Miraç) gecesi götürüldüğüm zaman Mûsa ile karşılaştım. O, uzun boylu, zayıf ve düz saçlı biriydi. Sanki Şenûe erkeklerinden biri idi. Sonra İsa ile karşılaştım. O, kırmızı benizli biri idi ve daha hamamdan yeni çıkmış gibiydi. Sonra İbrâhîm'i gördüm. Çocukları arasında en fazla ona benzeyen bendim. Sonra bana iki kap getirildi. Birinde şarap, diğerinde süt vardı. Bana: «Dilediğini al» denilince, ben sütü aldım. Bunun üzerine bana: «Sen fıtrata yönlendirildin. Eğer şarabı almış olsaydın ümmetin sapıtırdı» denildi."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ قَوْلَهُ ﷺ، فَقِيلَ: «هُدِيتَ الْفِطْرَةَ» أَرَادَ بِهِ: أَنَّ جِبْرِيلَ قَالَ لَهُ ذَلِكَ

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in "Sen Fıtrata Yönlendirildin, denildi" Sözüyle Bunu Söyleyenin Cibril Olduğunu Kasdettiği Hakkında

٥٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ الْكَلَاعِيُّ بِحِمْصَ، حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ عُبَيْدٍ الْمَذْحِجِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ، عَنِ الزُّبَيْدِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: «أُتِيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ بِقَدَحَيْنِ مِنْ خَمْرٍ وَلَبَنٍ، فَنَظَرَ إِلَيْهِمَا، ثُمَّ أَخَذَ اللَّبَنَ، فَقَالَ لَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: هُدِيتَ الْفِطْرَةَ، وَلَوْ أَخَذْتَ الْخَمْرَ غَوَتْ أُمَّتُكَ» [٣: ٢]

52- Ebû Hureyre der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Mirac'a çıkarıldığı zaman içinde süt ve içki olan iki bardak getirildi. O ikisine baktıktan sonra süt olan bardağı alınca, Cibrîl: «Sen fıtrata yönlendirildin. Eğer şarabı almış olsaydın ümmetin sapıtırdı» dedi."[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Tahrîcu Fıkhi's-sîre "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/282; Buhârî 3437; Müslim 168; Tirmizî 3130; Nesâî 8/312.

[2] Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Buhârî 5576; Nesâî 8/312.

ذِكْرُ وَصْفِ الْخُطَبَاءِ الَّذِينَ يَتَّكِلُونَ عَلَى الْقَوْلِ دُونَ الْعَمَلِ حَيْثُ رَآهُمْ ﷺ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ

İsra Gecesinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Gördüğü, Amel Etmeksizin Sadece Sözlerine Güvenen Hatipler Hakkında

٥٣ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ الضَّرِيرُ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ الدَّسْتُوَائِيُّ، حَدَّثَنَا الْمُغِيرَةُ خَتَنُ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «رَأَيْتُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِي رِجَالًا تُقْرَضُ شِفَاهُهُمْ بِمَقَارِضَ مِنْ نَارٍ، فَقُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ يَا جِبْرِيلُ؟»، فَقَالَ: «الْخُطَبَاءُ مِنْ أُمَّتِكَ، يَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَيَنْسَوْنَ أَنْفُسَهُمْ، وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا يَعْقِلُونَ» [٣: ٢]

53- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Ben, İsra'ya (Miraca) götürüldüğüm gece dudakları ateşten makaslarla kesilen bazı kimseleri gördüm. Cebrail'e: «Ey Cebrail! Bunlar kimlerdir?» diye sordum. Cebrail: «Ümmetinin hatipleridir. Bunlar, insanlara iyiliği emredip kendilerini unutanlardır. Kitab/Kur'ân'ı da okurlar. Onlar hiç akıl etmezler mi?» diye cevap verdi."**[1]

قَالَ الشَّيْخُ رَوَى هَذَا الْخَبَرَ أَبُو عَتَّابٍ الدَّلَّالُ، عَنْ هِشَامٍ، عَنِ الْمُغِيرَةِ، عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ثُمَامَةَ، عَنْ أَنَسٍ، وَوَهِمَ فِيهِ لِأَنَّ يَزِيدَ بْنَ زُرَيْعٍ أَتْقَنُ مِنْ مِائَتَيْنِ مِنْ مِثْلِ أَبِي عَتَّابٍ وَذَوِيهِ.

Ebû Hâtim der ki: Bu hadisi Ebû Attâb ed-Dellâl, "Hişâm — Muğîre — Mâlik b. Dînâr — Sumâme — Enes" senediyle rivayet etti. Ancak yanıldı. Çünkü Yezîd b. Zuray', Ebû Attâb gibi iki yüz kişiden daha sağlamdır.

ذِكْرُ وَصْفِ الْمُصْطَفَى ﷺ قَصْرَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي الْجَنَّةِ حَيْثُ رَآهُ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ

İsra Gecesinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Cennette Gördüğü Ömer b. el-Hattâb'a Ait Köşk Hakkında

٥٤ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا أَبُو نَصْرٍ التَّمَّارُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «دَخَلْتُ الْجَنَّةَ، فَإِذَا أَنَا بِقَصْرٍ

---

[1] Elbânî: Hasen sahihtir (es-Silsiletu's-sahîha 291); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 3/120, 3/180, 3/231, 3/239.

مِنْ ذَهَبٍ، فَقُلْتُ: لِمَنْ هَذَا الْقَصْرُ؟ »، فَقَالُوا: لِفَتًى مِنْ قُرَيْشٍ، فَظَنَنْتُ أَنَّهُ لِي، قُلْتُ: «مَنْ هُوَ؟ » قِيلَ: عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ. «يَا أَبَا حَفْصٍ لَوْلَا مَا أَعْلَمُ مِنْ غَيْرَتِكَ لَدَخَلْتُهُ»، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ كُنْتُ أَغَارُ عَلَيْهِ، فَإِنِّي لَمْ أَكُنْ أَغَارُ عَلَيْكَ. [٣: ٢]

54- Enes b. Mâlik, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Ben Cennete girdim ve kendimi altın bir sarayda buldum. «Bu saray kimindir?» diye sorduğumda: «Kureyş'ten bir gencindir» dediler. O kişinin ben olduğunu sandım. Ancak: «O kimdir?» dediğimde: "«Ömer b. el-Hattâb'dır» karşılığını verdiler."** Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ey Ebû Hafsa! Kıskançlığını bilmiyor olsaydım o saraya girerdim"** buyurunca. Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben kıskancım, ancak sizi kıskanmazdım" dedi.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ اللَّهَ ﷻ أَرَى بَيْتَ الْمَقْدِسِ صَفِيَّهُ ﷺ لَيَنْظُرَ إِلَيْهَا، وَيَصِفَهَا لِقُرَيْشٍ لَمَّا كَذَّبَتْهُ بِالْإِسْرَاءِ

Kureyş İsrâ Olayını Yalanladığında Yüce Allah'ın Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e Beytü'l-Makdis'i Göstermesi Hakkında

٥٥ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَنْبَأَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «لَمَّا كَذَّبَتْنِي قُرَيْشٌ، قُمْتُ فِي الْحِجْرِ، فَجَلَّى اللَّهُ لِي بَيْتَ الْمَقْدِسِ، فَطَفِقْتُ أُخْبِرُهُمْ عَنْ آيَاتِهِ وَأَنَا أَنْظُرُ» [٣: ٢]

55- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) işittim: **"Kureyş (İsra konusunda) beni yalanlayınca Hicr'de durdum ve Allah bana Beyt-i Makdis'i gösterdi. Ben de ona bakarak Kureyşlilere mescidin özelliklerini anlatmaya başladım"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1423); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/191; Tirmizî 3688.

[2] Elbânî: Sahih (Tahrîcu Fıkhi's-sîre 138 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahihtir. Ahmed 3/377, 3/378; Buhârî 4710; Müslim 170; Tirmizî 3132.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْإِسْرَاءَ كَانَ ذَلِكَ بِرُؤْيَةِ عَيْنٍ، لَا رُؤْيَةِ نَوْمٍ

İsrâ Olayının Rüyada Değil de Bizzat Görerek Yaşandığı Hakkında

٥٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْذِرِ بْنِ سَعِيدٍ، أَنْبَأَنَا عَلِيُّ بْنُ حَرْبٍ الطَّائِيُّ، أَنْبَأَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ﴾، قَالَ: «هِيَ رُؤْيَا عَيْنٍ أُرِيَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيْلَةَ أُسْرِيَ بِهِ» [٣: ٦٤]

56- İbn Abbâs der ki: *"Sana: «Rabbin şüphesiz insanları kuşatmıştır» demiştik; sana gösterdiğimiz rüya ile ve Kur'ân'da lanetlenmiş ağaçla, sadece insanları denedik. Biz onları korkutuyoruz, fakat bu, onlara büyük taşkınlık vermekten başka bir şeye yaramıyor"* (İsrâ 60) âyetindeki "rüya", (uykudayken görülen rüya şeklinde değil), Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Beytü'l-Makdis'e götürüldüğü gece kendisine gösterilen ve bizzat gözüyle gördüğü şeylerdir.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ رُؤْيَةِ الْمُصْطَفَى ﷺ رَبَّهُ جَلَّ وَعَلَا

Mustafa (sallallahu aleyhi vesellem)'in Rabbini Gördüğü Hakkında

٥٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍو الْمُعَدَّلُ بِوَاسِطَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: «قَدْ رَأَى مُحَمَّدٌ ﷺ رَبَّهُ». [٣: ١٤]

57- Abdullah b. Abbâs der ki: "Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem) Rabbini gördü."[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: مَعْنَى قَوْلِ ابْنِ عَبَّاسٍ: قَدْ رَأَى مُحَمَّدٌ ﷺ رَبَّهُ، أَرَادَ بِهِ بِقَلْبِهِ فِي الْمَوْضِعِ الَّذِي لَمْ يَصْعَدْهُ أَحَدٌ مِنَ الْبَشَرِ ارْتِفَاعًا فِي الشَّرَفِ

Ebû Hâtim der ki: İbn Abbâs, "Muhammed Rabbini gördü" sözüyle şeref olarak hiçbir beşerin yükselemeyeceği bir yerde kalbi ile O'nu gördüğü anlamına gelmektedir.

---

[1] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 1/201/462 "Buhârî") Şuayb: İsnâdı sahihtir. Buhârî 3888; Tirmizî 3134.

[2] Elbânî: Hadis sahihtir (Zilâl 434-437); Şuayb: İsnâdı hasendir. Tirmizî 3280.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى صِحَّةِ مَا ذَكَرْنَاهُ

Zikrettiğimizin Doğruluğuna Delalet Eden Haber

٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ الْعُقَيْلِيِّ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي ذَرٍّ: لَوْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَسَأَلْتُهُ عَنْ كُلِّ شَيْءٍ، فَقَالَ: عَنْ أَيِّ شَيْءٍ كُنْتَ تَسْأَلُهُ؟، قَالَ: كُنْتُ أَسْأَلُهُ: هَلْ رَأَيْتَ رَبَّكَ؟ فَقَالَ: سَأَلْتُهُ، فَقَالَ: «رَأَيْتُ نُورًا». [٣: ١٤]

58- Abdullah b. Şakîk dedi ki: Ebû Zer'e: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) görseydim ona her şeyi sorardım" dedim. Ebû Zer: "Ona neyi sorardın?" dedi. Bunun üzerine "Rabbini gördün mü?" diye sorardım" deyince Ebû Zer: "Ben sordum, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **«Bir nur gördüm»** buyurdu."[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: مَعْنَاهُ أَنَّهُ لَمْ يَرَ رَبَّهُ، وَلَكِنْ رَأَى نُورًا عُلْوِيًّا مِنَ الْأَنْوَارِ الْمَخْلُوقَةِ

Ebû Hâtim der ki: Bunun anlamı, O Rabbini görmedi, ancak yaratılmış nurlardan yüce bir nur gördü demektir.

ذِكْرُ خَبَرٍ أَوْهَمَ مَنْ لَمْ يُحْكِمْ صِنَاعَةَ الْعِلْمِ، أَنَّهُ مُضَادٌّ لِلْخَبَرِ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ

İlimde Derinliği Olmayana, Zikrettiğimiz Önceki Habere Zıt Olduğu İzlenimi Veren Haber

٥٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ ذَرِيحٍ بِعَكْبَرَا حَدَّثَنَا مَسْرُوقُ بْنُ الْمَرْزُبَانِ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى﴾، قَالَ: «رَأَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جِبْرِيلَ فِي حُلَّةٍ مِنْ يَاقُوتٍ، قَدْ مَلَأَ [مَا] بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ». [٣: ١٤]

59- İbn Mes'ûd, *"Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı"* (Necm 11) âyetini açıklarken şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Cibrîl'i gördüğü zaman onun üzerinde yakut kaftandan bir elbise vardı. O, yeryüzü ve gökyüzü arasını doldurmuştu."[2]

---

[1] **Elbânî: Sahih (Zilâl 192/441 "Müslim"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Müslim 178/292; Tirmizî 3282.**

[2] **Elbânî: Sahih (Zilâl 1/191 "Müslim"); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 1/394, 1/418; Buhârî 4856; Müslim 174/281; Tirmizî 3283.**

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: قَدْ أَمَرَ اللَّهُ تَعَالَى جِبْرِيلَ لَيْلَةَ الْإِسْرَاءِ أَنْ يُعَلِّمَ مُحَمَّدًا ﷺ مَا يَجِبُ أَنْ يَعْلَمَهُ كَمَا قَالَ: ﴿عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوى، ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى، وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَى﴾ يُرِيدُ بِهِ جِبْرِيلَ ﴿ثُمَّ دَنَا، فَتَدَلَّى﴾ يُرِيدُ بِهِ جِبْرِيلَ ﴿فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى﴾ يُرِيدُ بِهِ جِبْرِيلَ ﴿، فَأَوْحَى إِلَى عَبْدِهِ مَا أَوْحَى﴾ بِجِبْرِيلَ ﴿مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى﴾ يُرِيدُ بِهِ رَبَّهُ بِقَلْبِهِ فِي ذَلِكَ الْمَوْضِعِ الشَّرِيفِ، وَرَأَى جِبْرِيلَ فِي حُلَّةٍ مِنْ يَاقُوتٍ، قَدْ مَلَأَ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ عَلَى مَا فِي خَبَرِ ابْنِ مَسْعُودٍ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ

Ebû Hâtim der ki: **"Çünkü onu güçlü kuvvetli ve üstün yaradılışlı biri öğretti. Sonra en yüksek ufukta iken asıl şekliyle doğruldu"** (Necm 5-7) buyruğunda olduğu gibi Yüce Allah, Cibrîl'e İsrâ gecesi Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) öğretilmesi gerekenleri öğretmesini emretti. Âyetteki güçlü kuvvetli ve üstün yaradılışlı kişi ile Cibrîl kastedilmektedir. **"Sonra (ona) yaklaştı derken sarkıp daha da yakın oldu."** (Necm 8) Burada da Cibrîl kastedilmektedir. **"(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu."** (Necm 9) Burada da Cibrîl kastedilmektedir. **"Böylece Allah kuluna vahy edeceğini vahyetti."** (Necm 10) Burada da Cibrîl kastedilmektedir. **"Kalp, (gözün) gördüğünü yalanlamadı."** (Necm 11) Burada Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kalbi kastedilmektedir. Daha önce İbn Mes'ûd'un haberinde zikrettiğimiz gibi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Cibrîl'i gördüğü zaman onun üzerinde yakut kaftandan bir elbise vardı. O, yeryüzü ve gökyüzü arasını doldurmuştu.

ذِكْرُ تِعْدَادِ عَائِشَةَ قَوْلَ ابْنِ عَبَّاسٍ، الَّذِي ذَكَرْنَاهُ مِنْ أَعْظَمِ الْفِرْيَةِ

Hz. Âişe'nin, İbn Abbâs'ın Söylediklerini En Büyük İftira Olarak Nitelendirmesi

٦٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَخْلَدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ عَبْدِ رَبِّهِ بْنِ سَعِيدٍ، أَنَّ دَاوُدَ بْنَ أَبِي هِنْدٍ حَدَّثَهُ، [عَنْ عَامِرٍ الشَّعْبِيِّ]، عَنْ مَسْرُوقِ بْنِ الْأَجْدَعِ، أَنَّهُ سَمِعَ عَائِشَةَ، تَقُولُ: «أَعْظَمُ الْفِرْيَةِ عَلَى اللَّهِ مَنْ قَالَ: إِنَّ مُحَمَّدًا ﷺ رَأَى رَبَّهُ، وَإِنَّ مُحَمَّدًا ﷺ كَتَمَ شَيْئًا مِنَ الْوَحْيِ، وَإِنَّ مُحَمَّدًا ﷺ يَعْلَمُ مَا فِي غَدٍ»، قِيلَ: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ، وَمَا رَآهُ؟، قَالَتْ: «لَا، إِنَّمَا ذَلِكَ جِبْرِيلُ رَآهُ مَرَّتَيْنِ فِي صُورَتِهِ: مَرَّةً مَلَأَ الْأُفُقَ، وَمَرَّةً سَادًّا أُفُقَ السَّمَاءِ». [٣: ١٤]

60- Mesrûk'un bildirdiğine göre Hz. Âişe: "Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) Rabbini gördüğünü, Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) vahiyden bir şey sakladığını ve Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) yarın ne olacağını bildiğini söyleyen, Allah'a karşı en büyük iftirayı atmıştır" dedi. Ona: "Ey müminlerin annesi! Peki o, ne gördü?" diye sorduklarında şu karşılığı verdi: "Hayır (o, Rabbini görmedi) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sadece Cibrîl'i bir keresinde ufku doldurmuş, bir keresinde de sema ufkunu kaplamış olduğu halde gerçek görünüm ve yaradılışında iki kez görmüştür."[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: قَدْ يَتَوَهَّمُ مَنْ لَمْ يُحْكِمْ صِنَاعَةَ الْحَدِيثِ أَنَّ هَذَيْنِ الْخَبَرَيْنِ مُتَضَادَّانِ، وَلَيْسَا كَذَلِكَ، إِذِ اللَّهُ ﷻ فَضَّلَ رَسُولَهُ ﷺ عَلَى غَيْرِهِ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ، حَتَّى كَانَ جِبْرِيلُ مِنْ رَبِّهِ أَدْنَى مِنْ قَابِ قَوْسَيْنِ، وَمُحَمَّدٌ ﷺ يُعَلِّمُهُ جِبْرِيلُ حِينَئِذٍ، فَرَآهُ ﷺ بِقَلْبِهِ * كَمَا شَاءَ.

وَخَبَرُ عَائِشَةَ وَتَأْوِيلُهَا أَنَّهُ لَا يُدْرِكُهُ، تُرِيدُ بِهِ فِي النَّوْمِ وَلَا فِي الْيَقَظَةِ، وَقَوْلُهُ: ﴿لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ﴾ فَإِنَّمَا مَعْنَاهُ: لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ، يُرَى فِي الْقِيَامَةِ وَلَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ إِذَا رَأَتْهُ، لِأَنَّ الْإِدْرَاكَ هُوَ الْإِحَاطَةُ، وَالرُّؤْيَةُ هِيَ النَّظَرُ، وَاللَّهُ يُرَى وَلَا يُدْرَكُ كُنْهُهُ، لِأَنَّ الْإِدْرَاكَ يَقَعُ عَلَى الْمَخْلُوقِينَ، وَالنَّظَرُ يَكُونُ مِنَ الْعَبْدِ رَبَّهُ.

وَخَبَرُ عَائِشَةَ أَنَّهُ لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ، فَإِنَّمَا مَعْنَاهُ: لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ فِي الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ، إِلَّا مَنْ يَتَفَضَّلُ عَلَيْهِ مِنْ عِبَادِهِ بِأَنْ يَجْعَلَ أَهْلًا لِذَلِكَ.

وَاسْمُ الدُّنْيَا قَدْ يَقَعُ عَلَى الْأَرَضِينَ وَالسَّمَاوَاتِ وَمَا بَيْنَهُمَا، لِأَنَّ هَذِهِ الْأَشْيَاءَ بِدَايَاتٌ خَلَقَهَا اللَّهُ ﷻ لِتُكْتَسَبَ فِيهَا الطَّاعَاتُ لِلْآخِرَةِ الَّتِي بَعْدَ هَذِهِ الْبِدَايَةِ، فَالنَّبِيُّ ﷺ رَأَى رَبَّهُ فِي الْمَوْضِعِ الَّذِي لَا يُطْلَقُ عَلَيْهِ اسْمُ الدُّنْيَا، لِأَنَّهُ كَانَ مِنْهُ أَدْنَى مِنْ قَابِ قَوْسَيْنِ حَتَّى يَكُونَ خَبَرُ عَائِشَةَ، أَنَّهُ لَمْ يَرَهُ ﷺ فِي الدُّنْيَا مِنْ غَيْرِ أَنْ يَكُونَ بَيْنَ الْخَبَرَيْنِ تَضَادٌّ أَوْ تَهَاتُرٌ

Ebû Hâtim der ki: İlimde yetkin olmayan kimse bu iki haberin birbirine zıt olduğunu düşünebilir. Ancak gerçek böyle değildir. Zira Yüce Allah, Resûlünü diğer peygamberlerden üstün kılmıştır. Cibrîl, Rabbine iki yay aralığı bir mesafeden daha yakın idi ve Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) öğretilmesi gerekenleri öğretiyordu. Bu sırada da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) O'nu kalbi ile (Allah'ın) dilediği şekilde gördü.

---

[1] Elbânî: Sahih (Zilâl "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 6/49, 6/50; Buhârî 4612; Müslim 177/287; Tirmizî 3068.

Hz. Âişe'nin O'nu idrak edemez yönündeki tevilinde kişinin uyanık olması hali değil de uyku halinde olması kastedilmiştir. Yüce Allah'ın: **"Gözler O'nu idrak edemez"** (En'âm 103) buyruğunun mânâsına gelince; Allah kıyamet gününde görülür ve gözler O'nu gördüğü zaman idrak edemez. Zira idrak demek kuşatmak demektir. Görmek ise bakmak demektir. Allah gözle görülür, fakat künhü idrak edilemez. İdrak mahlukat üzerine vuku bulur. Bakmak ise kulun Rabbine bakıp O'nu görmesi (ve künhünü idrak edememesi)dir.

Hz. Âişe'nin gözlerin O'nu idrak edemeyeceği yönündeki tevili gözlerin onu ne dünyada, ne de âhirette idrak edemeyeceği mânâsındadır. Ancak Allah'ın kulları arasından üstün ve bu şeye ehil kıldığı kimseler bunun dışındadır.

Yeryüzü, gökyüzü ve ikisi arasındaki şeylere dünya denilmektedir. Zira bu şeyler, üzerlerinde âhiret için itaatin işlenmesi açısından Allah'ın başlangıç olarak yarattığı şeylerdir. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Rabbini kendisine dünya denilmeyen bir yerde görmüştür. Çünkü Rabbine iki yay aralığı bir mesafeden daha yakın idi. Bu şekilde de Hz. Âişe'nin, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Allah'ı dünyada görmediği yönündeki haberi bu iki habere zıt olmaz.

كِتَابُ الْعِلْمِ

İLİM KİTABI

ذِكْرُ إِثْبَاتِ النُّصْرَةِ لِأَصْحَابِ الْحَدِيثِ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ

Hadis Ashâbına Kıyamete Değin İlahi Yardımın Olacağı Hakkında

٦١ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي مَنْصُورِينَ لَا يَضُرُّهُمْ خِذْلَانُ مَنْ خَذَلَهُمْ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ» [١ : ٢]

61- Muâviye b. Kurre, babasından, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildiriyor: **"Kıyamet gününe kadar ümmetimden bir fırkaya mütemadiyen yardım edilecektir ve onlara kötülük etmek isteyen kimse onlara zarar veremeyecektir."**[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ سَمَاعِ الْمُسْلِمِينَ السُّنَنَ خَلَفٍ عَنْ سَلَفٍ

Müslümanlarda Halefin Seleften Sünnetleri Dinlemeleri Hakkında

٦٢ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْبَرْمَكِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ شَيْبَانَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «تَسْمَعُونَ وَيُسْمَعُ مِنْكُمْ، وَيُسْمَعُ مِمَّنْ يَسْمَعُ مِنْكُمْ». [٣: ٦٩]

62- Abdullah b. Abbâs'ın bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Sizler (bu sözleri benden) dinliyorsunuz, (sonraları bu sözler başkaları tarafından) sizden dinlenecek ve (daha sonraları ise bu sözler) sizden işitenden dinlenecek."**[2]

عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الرَّازِيُّ ثِقَةٌ كُوفِيٌّ

Abdullah b. Abdillah er-Râzî, güvenilir bir Kufe'lidir.

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 270, 403); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 5/34; Tirmizî 2192; İbn Mâce 6.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1784); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 1/321; Ebû Dâvûd 3659.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ كَثْرَةُ سَمَاعِ الْعِلْمِ، ثُمَّ الِاقْتِفَاءُ وَالتَّسْلِيمُ

Kişinin Çokça İlim Dinlemesinin ve Ondan Öğrendikleriyle Amel Etmesinin Müstehab Olması

٦٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ، وَأَبِي أُسَيْدٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «إِذَا سَمِعْتُمُ الْحَدِيثَ عَنِّي تَعْرِفُهُ قُلُوبُكُمْ، وَتَلِينُ لَهُ أَشْعَارُكُمْ وَأَبْشَارُكُمْ، وَتَرَوْنَ أَنَّهُ مِنْكُمْ قَرِيبٌ، فَأَنَا أَوْلَاكُمْ بِهِ، وَإِذَا سَمِعْتُمُ الْحَدِيثَ عَنِّي تُنْكِرُهُ قُلُوبُكُمْ، وَتَنْفِرُ عَنْهُ أَشْعَارُكُمْ وَأَبْشَارُكُمْ، وَتَرَوْنَ أَنَّهُ مِنْكُمْ بَعِيدٌ، فَأَنَا أَبْعَدُكُمْ مِنْهُ». [٣: ٦٦]

63- Ebû Humeyd ile Ebû Useyd bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i şöyle buyururken işittim: **"Benden bir hadis nakledildiğini duyduğunuzda, kalpleriniz onu benimser, tüyleriniz ve tenleriniz ondan etkilenir ve onu kendinize yakın görürseniz, ben ona sizden daha yakınım. Ama benden nakledilen hadisi kalpleriniz kabul etmez, tüyleriniz ve tenleriniz ondan sıkılır ve onu kendinize uzak görürseniz, ben ona sizden daha uzağım."**[1]

بَابُ الزَّجْرِ عَنْ كِتْبَةِ الْمَرْءِ السُّنَنَ مَخَافَةَ أَنْ يَتَّكِلَ عَلَيْهَا دُونَ الْحِفْظِ لَهَا

Kişiye Onlara Güvenir Endişesiyle Sünnetleri Ezberlemek Dışında Yazmasının Yasaklanması

٦٤ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ يَحْيَى صَاحِبُ الْبَصْرِيِّ ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَكْتُبُوا عَنِّي إِلَّا الْقُرْآنَ، فَمَنْ كَتَبَ عَنِّي شَيْئًا فَلْيَمْحُهُ» [٣: ٥٦]

64- Ebû Saîd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Benden Kur'ân dışında bir şey yazmayın. Her kim Kur'ân dışında söylediklerimden bir şey yazmışsa onları imha etsin."**[2]

---

[1] Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 832); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/497, 5/425.

[2] Elbânî: Sahih "Müslim"; Şuayb: İsnâdı kavîdir. Ahmed 3/12, 3/21, 3/39, 3/56; Müslim 3004; Darimî 1/119.

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: زَجْرُهُ ﷺ عَنِ الْكِتْبَةِ عَنْهُ سِوَى الْقُرْآنِ، أَرَادَ بِهِ الْحَثَّ عَلَى حِفْظِ السُّنَنِ دُونَ الِاتِّكَالِ عَلَى كِتْبَتِهَا وَتَرْكِ حِفْظِهَا وَالتَّفَقُّهِ فِيهَا.

Ebû Hâtim der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Kur'ân dışında sünnetlerinden bir şey yazılmasını yasaklamak ile yazılmasına güvenip de onları ezberlemeyi ve anlamayı terk etmemek açısından sünnetlerin ezberlenmesine teşvikte bulunmuştur.

وَالدَّلِيلُ عَلَى صِحَّةِ هَذَا إِبَاحَتُهُ ﷺ لِأَبِي شَاهٍ كَتْبَ الْخُطْبَةِ الَّتِي سَمِعَهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَإِذْنُهُ ﷺ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بِالْكِتْبَةِ

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Ebû Şâh İçin Dinledliği Hutbesini Yazdırmasının ve Abdullah b. Amr'a Hadislerini Yazması İçin İzin Vermesinin Delili

٦٥ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بِسْطَامٍ بِالْأُبُلَّةِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ فِطْرٍ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: «تَرَكَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَمَا طَائِرٌ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا عِنْدَنَا مِنْهُ عِلْمٌ». [١: ٧٨]

65- Ebû Zer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), bize öyle (değerli) bir şey bıraktı ki, (gökte) kanatlarıyla uçan bir kuş hakkında dahi olsa muhakkak onunla ilgili bir ilim/bilgi yanımızda vardır."[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: مَعْنَى «عِنْدَنَا مِنْهُ» يَعْنِي بِأَوَامِرِهِ وَنَوَاهِيهِ، وَأَخْبَارِهِ، وَأَفْعَالِهِ، وَإِبَاحَاتِهِ ﷺ

Ebû Hâtim der ki: Hadisteki: "عِنْدَنَا مِنْهُ (=Yanımızda vardır)" ifadesi ile Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) emirleri, yasaklamaları, haberleri, fiilleri ve mubahları ile bir bilginin olduğu kastedilmektedir.

---

[1] Elbânî: İsnâdı sahihtir; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 5/162.

ذِكْرُ دُعَاءِ الْمُصْطَفَى ﷺ لِمَنْ أَدَّى مِنْ أُمَّتِهِ حَدِيثًا سَمِعَهُ

Hadislerini Başkalarına Ulaştıran Kimselere Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Yaptığı Dua

٦٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ يُوسُفَ، قَالَ: حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ:، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «نَضَّرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مِنَّا حَدِيثًا فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ، فَرُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ». [٥: ١٢]

66- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'i şöyle buyururken işittim: **"Bizden bir hadisi işitip (ezberledikten sonra) onu işittiği şekilde bir başkasına ulaştıran kimsenin Allah yüzünü ağartsın. Kendisine bilgi ulaştırılan nice kişi vardır ki, o bilgi kendisine bizzat işiten kimseden daha kavrayışlı olabilir."**[1]

ذِكْرُ رَحْمَةِ اللَّهِ ﷻ، مَنْ بَلَّغَ أُمَّةَ الْمُصْطَفَى ﷺ حَدِيثًا صَحِيحًا عَنْهُ

Ümmet-i Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) Sahih Hadis Ulaştıran Kimseye Allah'ın Rahmet Etmesi

٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ شُعْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ هُوَ ابْنُ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبَانَ هُوَ ابْنُ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: خَرَجَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ مِنْ عِنْدِ مَرْوَانَ قَرِيبًا مِنْ نِصْفِ النَّهَارِ، فَقُلْتُ: مَا بَعَثَ إِلَيْهِ إِلَّا لِشَيْءٍ سَأَلَهُ، فَقُمْتُ إِلَيْهِ فَسَأَلْتُهُ، فَقَالَ: أَجَلْ، سَأَلَنَا عَنْ أَشْيَاءَ سَمِعْنَاهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: «رَحِمَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مِنِّي حَدِيثًا فَحَفِظَهُ، حَتَّى يُبَلِّغَهُ غَيْرَهُ، فَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ، وَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ لَيْسَ بِفَقِيهٍ، ثَلَاثٌ خِصَالٍ لَا يَغِلُّ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ مُسْلِمٍ: إِخْلَاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ، وَمُنَاصَحَةُ أُلَاةِ الْأَمْرِ، وَلُزُومُ الْجَمَاعَةِ، فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ تُحِيطُ مِنْ وَرَائِهِمْ» [١: ٢]

67- Abdurrahman b. Ebân b. Osmân b. Affân, babasından bildiriyor: Zeyd b. Sâbit gün ortasında Mervân'ın yanından çıkınca, mutlaka ona bir şeyler sormak

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 1/63); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 1/437; Tirmizî 2657; İbn Mâce 232; Bak hadis no: 68, 69.

için bu saatte yanına çağırmıştır diye düşündük. Yanına kalkıp sorduğumda Zeyd şöyle dedi: Evet! Bana Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim bazı şeyleri sordu. Ben de dedim ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Bizden bir söz işitip de başkalarına aktarmak için hafızasında tutanların Allah yüzünü aydınlatsın. Zira nice kişi var ki taşıdığı ilmin bilincinde değildir ve nice kişi var ki bir ilmi kendisinden daha anlayışlı birine aktarır. Üç şeyden dolayı bir müminin kalbi sağlam kalır. Bunlardan biri, bir ameli sadece Allah rızası için yapmaktır. Diğeri, yöneticilere hayır dilemek /öğüt vermektir. Diğeri de Müslümanların cemaatinden ayrılmamaktır. Zira cemaatin duası, tüm Müslümanları kuşatır."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ هَذَا الْفَضْلِ إِنَّمَا يَكُونُ لِمَنْ أَدَّى مَا وَصَفْنَا، كَمَا سَمِعَهُ سَوَاءً، مِنْ غَيْرِ تَغْيِيرٍ وَلَا تَبْدِيلٍ فِيهِ

Bu Faziletin (Bir Hadisi) İşitip (Ezberledikten Sonra) Onda Bir Değişiklik Yapmadan İşittiği Şekilde Bir Başkasına Ulaştıran Kimseye Ait Olduğu Hakkında

٦٨ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، قَالَ: حَدَّثَنِي سِمَاكُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ ابْنِ مَسْعُودٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «رَحِمَ اللَّهُ مَنْ سَمِعَ مِنِّي حَدِيثًا فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ، فَرُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعَى لَهُ مِنْ سَامِعٍ» [١: ٢]

68- Abdullah b. Mes'ûd bildiriyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'i şöyle buyururken işittim: **"Bizden bir hadisi işitip (ezberledikten sonra) onu işittiği şekilde bir başkasına ulaştıran kimseye Allah (kıyamet günü) merhamet eylesin. Kendisine bilgi ulaştırılan nice kişi vardır ki, o bilgi kendisine bizzat işiten kimseden daha kavrayışlı olabilir."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 5/183; Ebû Dâvûd 3660; Tirmizî 2656; İbn Mâce 230; Darimî 1/175.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı hasendir. Bak hadis no: 66.

ذِكْرُ إِثْبَاتِ نَضَارَةِ الْوَجْهِ فِي الْقِيَامَةِ مَنْ بَلَّغَ لِلْمُصْطَفَى ﷺ سُنَّةً صَحِيحَةً، كَمَا سَمِعَهَا

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Sahih Sünnetini İşittiği Gibi Başkalarına Ulaştıran Kimsenin Kıyamet Gününde Yüzünün Ağaracağı Hakkında

٦٩ - أَخْبَرَنَا ابْنُ خُزَيْمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعِجْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ، يَقُولُ: «نَضَّرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مِنَّا حَدِيثًا، فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ، فَرُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ». [١ : ٢]

69- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'i şöyle buyururken işittim: **"Bizden bir hadisi işitip (ezberledikten sonra) onu işittiği şekilde bir başkasına ulaştıran kimsenin Allah yüzünü ağartsın. Kendisine bilgi ulaştırılan nice kişi vardır ki, o bilgi kendisine bizzat işiten kimseden daha kavrayışlı olabilir."**[1]

ذِكْرُ عَدَدِ الْأَشْيَاءِ الَّتِي اسْتَأْثَرَ اللَّهُ تَعَالَى بِعِلْمِهَا دُونَ خَلْقِهِ

Yüce Allah'ın Yaratıkları Yerine Bilgisini Kendine Has Kıldığı Bazı Şeyler

٧٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، مَوْلَى ثَقِيفٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ الدُّورِيُّ حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ خَمْسٌ: لَا يَعْلَمُ مَا تَضَعُ الْأَرْحَامُ أَحَدٌ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا يَعْلَمُ مَا فِي غَدٍ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا يَعْلَمُ مَتَى يَأْتِي الْمَطَرُ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ، وَلَا يَعْلَمُ مَتَى تَقُومُ السَّاعَةَ». [٣٠ :٣]

70- İbn Ömer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Gaybın anahtarları beştir: Kadının doğuracağının ne (nasıl biri) olacağını,**

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 1/437; Bak hadis no: 66.

gelecek zamanda olacakları, yağmurun ne zaman yağacağını, kişinin nerede öleceğini ve kıyametin ne zaman kopacağını ancak Allah bilir."[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَانٍ يُصَرِّحُ بِصِحَّةِ مَا ذَكَرْنَاهُ

Zikrettiğimiz Hususun Doğruluğunu Bildiren İkinci Haber

٧١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّامِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْمُقَابِرِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: وَأَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ خَمْسٌ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا اللَّهُ: لَا يَعْلَمُ مَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ أَحَدٌ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا مَا فِي غَدٍ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا يَعْلَمُ مَتَى يَأْتِي الْمَطَرُ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ، وَلَا يَعْلَمُ مَتَى تَقُومُ السَّاعَةُ أَحَدٌ إِلَّا اللَّهُ». [٣: ٣٠]

71- İbn Ömer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Gaybın anahtarları beştir. Bunları Allah'tan başkası bilemez: Kadının doğuracağının ne (nasıl biri) olacağını, yarın ne olacakları, yağmurun ne zaman yağacağını, kişinin nerede öleceğini ve Kıyametin ne zaman kopacağını Allah'tan başka kimse bilmez.**[2]"

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنِ الْعِلْمِ بِأَمْرِ الدُّنْيَا مَعَ الِانْهِمَاكِ فِيهَا، وَالْجَهْلِ بِأَمْرِ الْآخِرَةِ وَمُجَانَبَةِ أَسْبَابِهَا

Dünya İşlerinde Âlim Olup Onlarla Meşgul Olmanın, Âhiret İşlerinde İse Cahil Olmanın Yasaklanması ve Cahil Kalmaya Sebep Olabilecek Şeylerden Sakınmak

٧٢ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السُّلَمِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ كُلَّ جَعْظَرِيٍّ جَوَّاظٍ سَخَّابٍ بِالْأَسْوَاقِ، جِيفَةٍ بِاللَّيْلِ، حِمَارٍ بِالنَّهَارِ، عَالِمٍ بِأَمْرِ الدُّنْيَا، جَاهِلٍ بِأَمْرِ الْآخِرَةِ». [٢: ٧٦]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2903 "Buhârî"; Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 2/24, 2/52, 2/58; Buhârî 4697; Bak hadis no: 71.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2903 "Buhârî"; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Bak hadis no: 70.

72- Ebû Hureyre, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle nakleder: **"Allah, kaba konuşan, kibirli olan ve çarşıda başıboş dolaşan kişileri sevmez. Öyle kişi geceleri leş, gündüzleri de eşek gibidir. Dünya işlerinde âlim, ahiret işlerinde ise cahildir."**[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ تَتَبُّعِ الْمُتَشَابِهِ مِنَ الْقُرْآنِ لِلْمَرْءِ الْمُسْلِمِ

Müslüman Kişiye Kur'ân'ın Müteşabih Âyetlerini Araştırmasının Yasaklanışı

٧٣ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَبَّانُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التُّسْتَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تَلَا قَوْلَ اللَّهِ: ﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ﴾ إِلَى آخِرِهَا، فَقَالَ: «إِذَا رَأَيْتُمُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ، فَاعْلَمُوا أَنَّهُمُ الَّذِينَ عَنَى اللَّهُ، فَاحْذَرُوهُمْ». [٢: ٣]

73- Âişe bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), **"Sana Kitab'ı indiren O'dur. Onun (Kur'ân'ın) bazı âyetleri muhkemdir ki, bunlar Kitab'ın esasıdır. Diğerleri de müteşâbihtir. Kalplerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onu tevil etmek için ondaki müteşâbih âyetlerin peşine düşerler. Halbuki Onun tevilini ancak Allah bilir. İlimde yüksek pâyeye erişenler ise:** *«Ona inandık; hepsi Rabbimiz tarafındandır» derler. (Bu inceliği) ancak aklıselim sahipleri düşünüp anlar"* (Âl-i İmrân 7) âyetini okudu ve: **"Müteşabih âyetlerin peşine düşenleri gördüğün zaman Allah'ın söz konusu ettiği kişilerin bunlar olduğunu bil ve onlardan sakın"** buyurdu.[2]

٧٤ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «أُنْزِلَ الْقُرْآنُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ، وَالْمِرَاءُ فِي الْقُرْآنِ كُفْرٌ ثَلَاثًا، مَا عَرَفْتُمْ مِنْهُ، فَاعْمَلُوا بِهِ، وَمَا جَهِلْتُمْ مِنْهُ، فَرُدُّوهُ إِلَى عَالِمِهِ». [١: ٢٧]

74- Ebû Hureyre, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Kur'ân yedi kıraat üzerine nazil olmuştur"** buyurdu. Üç defa da: "**Kur'ân**

---

[1] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 2304; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih.

[2] Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 6/256; Buhârî 4547; Müslim 2665; Ebû Dâvûd 4598; Tirmizî 2993, 2994; Darimî 1/55; Bak hadis no: 76.

hakkında tartışmak küfürdür" buyurduktan sonra şöyle devam etti: **"Ondan bildiklerinizle amel edin. Bilmediklerinizi ise onu bilenlere havale edin."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ ﷺ: «مَا عَرَفْتُمْ مِنْهُ فَاعْمَلُوا بِهِ» أَضْمَرَ فِيهِ الِاسْتِطَاعَةَ، يُرِيدُ: اعْمَلُوا بِمَا عَرَفْتُمْ مِنَ الْكِتَابِ مَا اسْتَطَعْتُمْ، وَقَوْلُهُ: «وَمَا جَهِلْتُمْ مِنْهُ فَرُدُّوهُ إِلَى عَالِمِهِ» فِيهِ الزَّجْرُ عَنْ ضِدِّ هَذَا الْأَمْرِ، وَهُوَ أَنْ لَا يَسْأَلُوا مَنْ لَا يَعْلَمُ

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ondan bildiklerinizle amel edin"* buyruğunda: "Gücünüz nispetinde" ifadesi kapalı tutulmuştur. Yani Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) mealen: *"Kitab'dan bildiklerinizle gücünüz nispetinde amel edin"* buyurmuştur. *"Bilmediklerinizi ise onu bilenlere havale edin"* buyruğunda da bu emrin zıddının azarlandığı görülmektedir. Bu yöndeki emir ise bilmeyen kişiye sormamalarıdır.

ذِكْرُ الْعِلَّةِ الَّتِي مِنْ أَجْلِهَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «وَمَا جَهِلْتُمْ مِنْهُ، فَرُدُّوهُ إِلَى عَالِمِهِ»

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e "Bilmediklerinizi Onu Bilenlere Havale Edin" Sözünü Söylemeye İten Sebep

٧٥ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُوَيْدٍ الرَّمْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَخِي، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أُنْزِلَ الْقُرْآنُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ، لِكُلِّ آيَةٍ مِنْهَا ظَهْرٌ وَبَطْنٌ». [١ : ٢٧]

75- İbn Mes'ûd, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Kur'ân yedi kıraat üzerine nazil olmuştur. Her âyetin de bir zahiri, bir de bâtını vardır."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1522); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/300.

[2] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 2989); Şuayb: İsnâdı hasendir.

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ مُجَادَلَةِ النَّاسِ فِي كِتَابِ اللَّهِ مَعَ الْأَمْرِ بِمُجَانَبَةِ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ

Allah'ın Kitabı Hakkında İnsanlarla Tartışmanın Yasaklanması ve Böyle Yapanlardan Uzak Durmanın Emredilmesi

٧٦ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ الشَّيْبَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ النَّضْرِ الْأَحْوَلُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَيُّوبَ يُحَدِّثُ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: قَرَأَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ﴾ إِلَى قَوْلِهِ: ﴿أُولُو الْأَلْبَابِ﴾، قَالَتْ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا رَأَيْتُمُ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِيهِ فَهُمُ الَّذِينَ عَنَى اللَّهُ، فَاحْذَرُوهُمْ» قَالَ مَطَرٌ: حَفِظْتُ أَنَّهُ قَالَ: «لَا تُجَالِسُوهُمْ فَهُمُ الَّذِينَ عَنَى اللَّهُ فَاحْذَرُوهُمْ» [٢: ٣]

76- Hz. Âişe der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O, sana Kitab'ı indirendir. Onun (Kur'ân'ın) bazı âyetleri muhkemdir, onlar kitabın anasıdır. Diğerleri de müteşabihtir. Kalplerinde bir eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onun olmadık yorumlarını yapmak için müteşabih âyetlerinin ardına düşerler. Oysa onun gerçek manasını ancak Allah bilir. İlimde derinleşmiş olanlar, «Ona inandık, hepsi Rabbimiz katındandır» derler. (Bu inceliği) ancak akıl sahipleri düşünüp anlar"* (Al-i İmrân 7) âyetini okuduktan sonra: **"Onun (Kur'ân'ın) hakkında tartışanları gördüğünüzde Allah'ın onları kasdettiğini bilin ve onlardan sakının"** buyurdu.

Matar der ki: Şöyle dediğini hatırlıyorum: "Allah'ın kasdettiği kimseler olduğu için onlarla oturmayın ve onlardan sakının." [1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: سَمِعَ هَذَا الْخَبَرَ أَيُّوبُ، عَنْ مَطَرٍ الْوَرَّاقِ، وَابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ جَمِيعًا

Ebû Hâtim der ki: Bu hadisi Eyyûb, hem Matar el-Verrâk'tan, hem de İbn Ebî Muleyke'den dinlemiştir.

---

[1] Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim" "Onlarla oturmayın" ibaresi hariç; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 6/48; Tirmizî 2993; İbn Mâce 47; Bak hadis no: 73.

ذِكْرُ وَصْفِ الْعِلْمِ الَّذِي يُتَوَقَّعُ دُخُولُ النَّارِ فِي الْقِيَامَةِ لِمَنْ طَلَبَهُ

Taleb Edeni Kıyamet Gününde Cehenneme Sokacağı Öngörülen İlim

٧٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ الْمَرْوَزِيُّ بِالْبَصْرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلِ بْنِ عَسْكَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَعَلَّمُوا الْعِلْمَ لِتُبَاهُوا بِهِ الْعُلَمَاءَ، وَلَا تُمَارُوا بِهِ السُّفَهَاءَ، وَلَا تَخَيَّرُوا بِهِ الْمَجَالِسَ، فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَالنَّارَ النَّارَ». [٢: ١٠٩]

77- Câbir (b. Abdillah)'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Ne âlimlere karşı övünmek için, ne de cahillerle tartışmak için ve ne de meclislerin seçkin köşelerinde yer almak için ilim talep etmeyiniz. Kim bunu yaparsa cehenneme (girer), cehenneme (girer)."**[1]

٧٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَحْيَى بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَخْلَدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ الْخُزَاعِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَعْمَرٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ تَعَلَّمَ عِلْمًا مِمَّا يُبْتَغَى بِهِ وَجْهُ اللَّهِ، لَا يَتَعَلَّمُهُ إِلَّا لِيُصِيبَ بِهِ عَرَضًا مِنَ الدُّنْيَا، لَمْ يَجِدْ عَرْفَ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» [٢: ١٠٩]

وَأَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بُجَيْرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الطَّاهِرِ بْنُ السَّرْحِ، أَنْبَأَنَا ابْنُ وَهْبٍ، بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ.

78- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Sayesinde Allah'ın rızası kazanılan bir ilmi, sırf dünya menfaati elde etmek için öğrenen bir kimse, kıyamet günü cennetin kokusunu bulamayacaktır."**

Bu hadis başka bir kanalla da rivayet olunmuştur.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih li-ğayrihi (et-Ta'lîku'r-rağîb 1/68); Şuayb: Ravileri Sahih ricâlidir. İbn Mâce 254.

[2] Elbânî: Sahih (Mişkât 227); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/338; Ebû Dâvûd 3664; İbn Mâce 252.

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ مُجَالَسَةِ أَهْلِ الْكَلَامِ وَالْقَدَرِ وَمُفَاتِحَتِهِمْ بِالنَّظَرِ وَالْجِدَالِ

Kelam ve Kaderiyye Ehli ile Oturmanın, Onlarla Münazara ve Tartışma Açmanın Yasaklanması

٧٩ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، وَهَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْمُقْرِئُ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ شَرِيكٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ مَيْمُونٍ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ رَبِيعَةَ الْجُرَشِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، أَنَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «لَا تُجَالِسُوا أَهْلَ الْقَدَرِ، وَلَا تُفَاتِحُوهُمْ». [١: ٢٣]

79- Ömer b. el-Hattâb der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kaderiyye (mezhebin)den olanlarla oturmayın ve onlarla sohbet etmeyin"** buyurduğunu işittim. [1]

ذِكْرُ مَا كَانَ يَتَخَوَّفُ ﷺ عَلَى أُمَّتِهِ جِدَالَ الْمُنَافِقِ

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Ümmetini Münafıkla Tartışmaya Girmekten Sakındırması

٨٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا خَلِيفَةُ بْنُ خَيَّاطٍ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ الْمُعَلِّمُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَخْوَفُ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ جِدَالُ الْمُنَافِقِ عَلِيمِ اللِّسَانِ» [٢: ٢٣]

80- İmrân b. Husayn'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Sizin için en çok korktuğum şey, lisanı bilgi dolu/dilbaz münafığın tartışmasıdır."**[2]

٨١ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْزُوقٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، عَنِ الصَّلْتِ بْنِ بَهْرَامَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ، حَدَّثَنَا جُنْدُبٌ الْبَجَلِيُّ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ، أَنَّ حُذَيْفَةَ حَدَّثَهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ مَا أَتَخَوَّفُ عَلَيْكُمْ رَجُلٌ قَرَأَ الْقُرْآنَ حَتَّى إِذَا رُئِيَتْ بَهْجَتُهُ عَلَيْهِ، وَكَانَ رِدْئًا لِلْإِسْلَامِ، غَيَّرَهُ إِلَى مَا شَاءَ اللَّهُ، فَانْسَلَخَ مِنْهُ وَنَبَذَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ، وَسَعَى عَلَى جَارِهِ

---

[1] Elbânî: Zayıf (et-Tahâviyye 242; Zilâl 330); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Ahmed 1/30; Ebû Dâvûd 4710.

[2] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 1/78); Şuayb: Buhârî'nin şartınca sahih.

بِالسَّيْفِ، وَرَمَاهُ بِالشِّرْكِ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، أَيُّهُمَا أَوْلَى بِالشِّرْكِ، الْمَرْمِيُّ أَمِ الرَّامِي؟ قَالَ: «بَلِ الرَّامِي» [٣: ٢٢]

81- Huzeyfe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sizin için korktuğumuz şeylerden biri de, kişinin Kur'ân'ı okuyup öğrenmesi, Kur'ân'ın aydınlığı hayatında kendini gösterip İslam dininin yardımcılarından biri olduktan sonra değişmesi, Kur'ân'a sırt çevirip ondan uzaklaşması, komşusunu şirkle suçlayıp ona kılıç çekmesidir"** buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Böylesi bir durumda şirkle suçlanan mı, suçlayan mı daha çok şirke yakındır?" diye sorduğumda: **"Şirkle suçlayan"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ مَا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ: أَنْ يَسْأَلَ اللَّهَ ﷻ الْعِلْمَ النَّافِعَ رَزَقَنَا اللَّهُ إِيَّاهُ وَكُلَّ مُسْلِمٍ

Kişinin Yüce Allah'tan Faydalı İlim İstemesinin Gerekliliği —Yüce Allah Bizi ve Her Müslümanı Bununla Rızıklandırsın—

٨٢ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ». [٥: ١٢]

82- Câbir b. Abdillah der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dua ettiğini işittim: **"Allahım! Senden faydalı ilim ister ve fayda vermeyecek ilimden de sana sığınırım."**[2]

---

[1] Elbânî: Hasan (es-Silsiletu's-sahîha 3201); Şuayb: İsnâdı hasendir.

[2] Elbânî: Hasen sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1/15; Mişkât 2498; et-Ta'lîku'r-rağîb 1/75); Şuayb: İsnâdı hasendir. İbn Mâce 3843.

ذِكْرُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ أَنْ يَقْرُنَ إِلَى مَا ذَكَرْنَا فِي التَّعَوُّذِ مِنْهَا أَشْيَاءَ مَعْلُومَةً

İstlaze Konusu İçinde Zikrettiğimiz Gibi Kişinin (Faydalı İlim İsterken Duasına) Bazı Belli Şeyleri de Eklemesinin Müstehab Olması

٨٣ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ الصُّوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نَصْرٍ التَّمَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، وَعَمَلٍ لَا يُرْفَعُ، وَقَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَقَوْلٍ لَا يُسْمَعُ». [٥: ١٢]

83- Enes b. Mâlik'in naklettiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dua ederdi: **"Allahım! Fayda vermeyen ilimden, katına ulaşmayan bir amelden, korkmayan bir kalpten ve kabul görmeyen bir duadan sana sığınırım."**[1]

ذِكْرُ تَسْهِيلِ اللَّهِ جَلَّ: وَعَلَا طَرِيقَ الْجَنَّةِ عَلَى مَنْ يَسْلُكُ فِي الدُّنْيَا طَرِيقًا يَطْلُبُ فِيهِ عِلْمًا

Dünyada İlim Talep Etme Yolunda Giden Kişiye Yüce Allah'ın Cennetin Yolunu Kolay Kılması

٨٤ - أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ الْأَنْمَاطِيُّ الزَّاهِدُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَازِمٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ فِيهِ عِلْمًا، سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا مِنْ طُرُقِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ أَبْطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ» [١: ٢]

84- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Kim bir yol tutarak, o yolda ilim ararsa, bu sebeple Allah ona cennete götüren bir yolu kolaylaştırır. Bir kimseyi ameli yavaşlatırsa, nesebi hızlandıramaz."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 1/75); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/192, 3/255; Nesâî 8/264.

[2] Elbânî: Sahih (Tahrîcu İlm Ebi Hayseme 113/17: Sahîh Ebî Dâvud 1308 "Müslim"; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/407; Müslim 2696; Ebû Dâvûd 3643; Tirmizî 2646; İbn Mâce 225; Darimî 1/99.

ذِكْرُ بَسْطِ الْمَلَائِكَةِ أَجْنِحَتَهَا لِطَلَبَةِ الْعِلْمِ، رِضًا بِصَنِيعِهِمْ ذَلِكَ

Yaptıklarından Hoşnut Oldukları İçin Meleklerin İlim Taliplerinin Üzerlerine Kanatlarını Germeleri

٨٥ - أَخْبَرَنَا ابْنُ خُزَيْمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَمُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زِرٍّ، قَالَ: أَتَيْتُ صَفْوَانَ بْنَ عَسَّالٍ الْمُرَادِيَّ، قَالَ: مَا جَاءَ بِكَ؟ قَالَ: جِئْتُ أَنْبِطُ الْعِلْمَ، قَالَ: فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَا مِنْ خَارِجٍ يَخْرُجُ مِنْ بَيْتِهِ يَطْلُبُ الْعِلْمَ، إِلَّا وَضَعَتْ لَهُ الْمَلَائِكَةُ أَجْنِحَتَهَا، رِضًا بِمَا يَصْنَعُ». [١: ٢]

85- Zirr (b. Hubeyş) anlatıyor: Ben, (bir gün) Safvân b. Assâl el-Murâdi'nin yanına geldim. O, (bana): "Seni (bana) getiren şey nedir?" diye (geliş sebebimi) sordu. Ben de: "Ben ilmi (insanlar arasında) yaymak üzere geldim" dedim. Bunun üzerine Safvân: "Doğrusu ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i şöyle buyururken işittim: **"İlim öğrenme talebi uğrunda evinden çıkan (mümin) kişinin, yaptığı (bu davranışından dolayı) melekler hoşnutluklarını ifade etmek üzere kanatlarını onun üzerine gererler"** dedi.[1]

ذِكْرُ أَمَانِ اللَّهِ ﷻ مِنَ النَّارِ مَنْ أَوَى إِلَى مَجْلِسِ عِلْمٍ وَنِيَّتُهُ فِيهِ صَحِيحَةٌ

Halis Niyetle Bir İlim Meclisine Sığınan Kimseye Yüce Allah'ın Cehenneme Karşı Eman Vermesi

٨٦ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، أَنَّ أَبَا مُرَّةَ مَوْلَى عَقِيلِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ، عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَيْنَمَا هُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ، وَالنَّاسُ مَعَهُ، إِذْ أَقْبَلَ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ، فَأَقْبَلَ اثْنَانِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَذَهَبَ وَاحِدٌ، فَلَمَّا وَقَفَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ سَلَّمَا، فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةً فِي الْحَلْقَةِ فَجَلَسَ فِيهَا، وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ، وَأَمَّا الثَّالِثُ فَأَدْبَرَ ذَاهِبًا، فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنِ النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ: أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللَّهِ، فَآوَاهُ اللَّهُ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَاسْتَحْيَى فَاسْتَحْيَى اللَّهُ مِنْهُ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ». [١: ٢]

[1] Elbânî: Hasen sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 1/62); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 4/239; Nesâî 1/98; İbn Mâce 226.

86- Ebû Vâkıd el-Leysî bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) insanlarla birlikte Mescid'de otururken karşıdan üç adam göründü. İçlerinden ikisi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bulunduğu yere yönelirken diğeri gitti. Bu iki kişi gelip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında durdu. Biri halkada boş bir yer görünce oraya oturdu. Diğeri halkada oturanların arkasına oturdu. Üçüncü kişi ise dönüp gitti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sözünü bitirince şöyle buyurdu: **"Size bu üç kişinin durumunu bildireyim mi? Biri Allah'a sığındı, Allah da onu korumasına aldı. İkincisi hayâ etti, Allah da ondan hayâ etti. Diğeri ise yüz çevirdi, Allah da ondan yüz çevirdi."**[1]

ذِكْرُ التَّسْوِيَةِ بَيْنَ طَالِبِ الْعِلْمِ وَمُعَلِّمِهِ، وَبَيْنَ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

İlim Talep Eden ve İlim Öğreten Kişinin Allah Yolunda Cihat Eden Kişi ile Bir Kılınması

٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُقْرِئُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا حَيْوَةُ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو صَخْرٍ، أَنَّ سَعِيدًا الْمَقْبُرِيَّ أَخْبَرَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: إِنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَنْ دَخَلَ مَسْجِدَنَا هَذَا لِيَتَعَلَّمَ خَيْرًا أَوْ يُعَلِّمَهُ، كَانَ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَمَنْ دَخَلَهُ لِغَيْرِ ذَلِكَ كَانَ كَالنَّاظِرِ إِلَى مَا لَيْسَ لَهُ» [١: ٢]

87- Ebû Hureyre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işitmiştir: **"Kim bizim şu Mescid-i (Nebevî)mize bir hayır öğrenmek için veya öğretmek için girerse, o kişi Allah yolunda (cihad eden) mücahid gibidir. Kim de bu mescidimize başka bir niyet için girerse kendisine fayda sağlamayan şeye bakan kimse gibidir."**[2]

ذِكْرُ وَصْفِ الْعُلَمَاءِ الَّذِينَ لَهُمُ الْفَضْلُ الَّذِي ذَكَرْنَا قَبْلُ

Daha Önce de Zikretmiş Olduğumuz Gibi Fazilet Sahibi Âlimlerin Vasıfları

٨٨- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ الْخُرَيْبِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَاصِمَ بْنَ رَجَاءِ بْنِ حَيْوَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ جَمِيلٍ، عَنْ كَثِيرِ

---

[1] Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 3/132; Ahmed 5/219; Buhârî 66; Müslim 2176; Tirmizî 2724.

[2] Elbânî: Hasen (et-Ta'lîku'r-rağîb 1/62); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/350, ?/418; İbn Mâce 227.

بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا مَعَ أَبِي الدَّرْدَاءِ فِي مَسْجِدِ دِمَشْقَ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ، إِنِّي أَتَيْتُكَ مِنْ مَدِينَةِ الرَّسُولِ فِي حَدِيثٍ بَلَغَنِي أَنَّكَ تُحَدِّثُهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: أَمَا جِئْتَ لِحَاجَةٍ، أَمَا جِئْتَ لِتِجَارَةٍ، أَمَا جِئْتَ إِلَّا لِهَذَا الْحَدِيثِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ فِيهِ عِلْمًا، سَلَكَ اللَّهُ بِهِ طَرِيقًا مِنْ طُرُقِ الْجَنَّةِ، وَالْمَلَائِكَةُ تَضَعُ أَجْنِحَتَهَا رِضًا لِطَالِبِ الْعِلْمِ، وَإِنَّ الْعَالِمَ يَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ، وَمَنْ فِي الْأَرْضِ، وَالْحِيتَانُ فِي الْمَاءِ، وَفَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ، كَفَضْلِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ عَلَى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ، إِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ، إِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُوَرِّثُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا، وَأَوْرَثُوا الْعِلْمَ، فَمَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحَظٍّ وَافِرٍ». [١: ٢]

88- Kesîr b. Kays anlatıyor: Ben, (bir defasında) Dimaşk/Şam Mescidi'nde Ebu'd-Derdâ'yla birlikte oturmaktaydım. Derken ona bir adam gelip: "Doğrusu ben, bir hadis hakkında (sana soru sormak için) Resûl'ün şehrinden (yani Medine'den) senin yanına (ta buraya) geldim. Çünkü senin Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'den naklettiğin bir hadis bana ulaştı" dedi.

Ebu'd-Derdâ: "Şimdi sen (benim yanıma herhangi) bir ihtiyacın için gelmedin mi? Sen (buraya) ticaret için gelmedin mi? Sen (buraya) sırf o hadisi almak için mi geldin?" diye sordu. Adam: "Evet (sırf o hadisi senden almak için geldim)" dedi. Bunun üzerine Ebu'd-Derdâ: "(O halde dinle.) Doğrusu ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i şöyle buyururken işittim: **"Kim bir ilim öğrenmek için yola çıkarsa, Allah onu cennete giden yola çıkartır. Melekler, ilim öğrenmek için yola çıkan kimseyi sevdikleri için kanatlarını (onun ayakları altına) sererler. Göklerde ve yerde bulunan her şey, sudaki balıklar da dahil alime istiğfar ederler. Âlimin âbide üstünlüğü, dolunay gecesindeki Ay'ın, diğer yıldızlara olan üstünlüğüne benzer. Âlimler, peygamberlerin varisleridir. Peygamberler, geride bir dinar altın ve bir dirhem gümüş bırakmadılar. Geride sadece ilmi bıraktılar. O halde kim bu ilimden istifade ederse çok kısmetli demektir"** dedi.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فِي هَذَا الْحَدِيثِ بَيَانٌ وَاضِحٌ أَنَّ الْعُلَمَاءَ الَّذِينَ هُمُ الْفَضْلُ الَّذِي ذَكَرْنَا، هُمُ الَّذِينَ يُعَلِّمُونَ عِلْمَ النَّبِيِّ ﷺ، دُونَ غَيْرِهِ مِنْ سَائِرِ الْعُلُومِ، أَلَا تَرَاهُ يَقُولُ:

---

[1] Elbânî: Hasen (et-Ta'lîku'r-rağîb 1/53) ; Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 5/196; Ebû Dâvûd 3641; Tirmizî 2682; İbn Mâce 223; Darimî 1/98.

«الْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ» وَالْأَنْبِيَاءُ لَمْ يُوَرِّثُوا إِلَّا الْعِلْمَ، وَعِلْمُ نَبِيِّنَا ﷺ سُنَّتُهُ، فَمَنْ تَعَرَّى عَنْ مَعْرِفَتِهَا لَمْ يَكُنْ مِنْ وَرَثَةِ الْأَنْبِيَاءِ.

Ebû Hâtim der ki: Bu hadis açık olarak göstermektedir ki faziletli âlimler zikretmiş olduğumuz gibi Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ilimlerini öğreten âlimlerdir. Yani Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ilmi dışında herhangi bir ilmi (öğrenen veya) öğreten âlimler değildir. Zira hadiste Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Âlimler, peygamberlerin varisleridir"* buyurduğunu görmez misin? Peygamberler de miras olarak ancak ilim bırakırlar. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ilmi sünnetidir. Onun ilminden yüz çeviren kimse de peygamberlerin varislerinden değildir.

ذِكْرُ إِرَادَةِ اللهِ ﷻ خَيْرَ الدَّارَيْنِ بِمَنْ تَفَقَّهَ فِي الدِّينِ

Yüce Allah'ın İradesinin Dinde Fakih Olan Kişiyi Dünya ve Âhirette Hayırlı Kılması Yönünde Olması

٨٩ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّهُ سَمِعَ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ». [١: ٢]

89- Muâviye b. Ebî Süfyân der ki: Ben Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'den şu sözünü işittim: **"Allah kime hayır dilerse onu dinde fakîh kılar."**[1]

ذِكْرُ إِبَاحَةِ الْحَسَدِ لِمَنْ أُوتِيَ الْحِكْمَةَ، وَعَلَّمَهَا النَّاسَ

Kendine Verilen Hikmeti İnsanlara da Öğreten Kimseyi Kıskanmanın Mubahlığı

٩٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ خَالِدٍ، أَنْبَأَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، حَدَّثَنَا مُصْعَبُ بْنُ الْمِقْدَامِ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ الطَّائِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللهُ مَالًا، فَسَلَّطَهُ عَلَى هَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللهُ حِكْمَةً، فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا». [١: ٢]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1194); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 2/900, 2/901; Ahmed 4/101; Buhârî 71; Müslim 1037; Tirmizî 2647; İbn Mâce 221; Darimî 1/73, 1/74.

90- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Sadece iki konuda haset olabilir. Bunlardan biri, Allah tarafından kendisine verilen malı hak yolda harcayan kişiye haset edilmesidir. Bir diğeri, Allah tarafından kendisine verilen hikmetle hükmeden ve onu başkalarına öğreten kişiye haset edilmesidir."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مِنْ خِيَارِ النَّاسِ، مَنْ حَسُنَ خُلُقُهُ فِي فِقْهِهِ

Dinde Anlayışlı Olmanın Yanında Güzel Ahlâklı Kimselerin İnsanların En Hayırlıları Sayılmaları

٩١ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنُ مُجَاشِعٍ، حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ الْقَيْسِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ، سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ، يَقُولُ: «خَيْرُكُمْ أَحَاسِنُكُمْ أَخْلَاقًا، إِذَا فَقُهُوا». [١: ٢]

91- Ebû Hureyre der ki: Ebu'l-Kâsım'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **"(Dinin buyruklarını) anlayanlar için en hayırlı olanınız en güzel ahlâka sahip olanınızdır"** buyurduğunu işittim.[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ خِيَارَ الْمُشْرِكِينَ هُمُ الْخِيَارُ فِي الْإِسْلَامِ، إِذَا فَقِهُوا

Müşriklerin Hayırlı Olanlarının Derin Anlayışa Sahip Oldukları Taktirde İslam'a Girdiklerinde de Hayırlı Kimseler Olacakları Hakkında

٩٢ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «النَّاسُ مَعَادِنُ فِي الْخَيْرِ وَالشَّرِّ، خِيَارُهُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُهُمْ فِي الْإِسْلَامِ، إِذَا فَقِهُوا». [٣: ٩]

92- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"İnsanlar hayır ve şerde madenler gibi çeşit çeşittir. Cahiliye**

---

[1] Elbânî: Sahih (er-Ravd 897; et-Ta'lîku'r-rağîb 1/221; Sahîhu't-Terğîb vet-Terhîb 924); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 1/358, 1/432; Buhârî 1409; Müslim 816; İbn Mâce 4208.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1846); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/466, 2/467.

döneminde hayırlı olan kişiler, dini hükümleri iyice anlamaları halinde İslam döneminde de en hayırlı kişilerdir."[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْعِلْمَ مِنْ خَيْرِ مَا يَخْلُفُ الْمَرْءَ بَعْدَهُ

Kişinin Geriye Bıraktığı En Hayırlı Şeyin İlim Olduğu Hakkında

٩٣ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ هُوَ الْحَرَّانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحِيمِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «خَيْرُ مَا يَخْلُفُ الرَّجُلَ بَعْدَهُ ثَلَاثٌ: وَلَدٌ صَالِحٌ يَدْعُو لَهُ، وَصَدَقَةٌ تَجْرِي يَبْلُغُهُ أَجْرُهَا، وَعِلْمٌ يُنْتَفَعُ بِهِ مِنْ بَعْدِهِ». [١ : ٢]

93- Ebû Katâde der ki: Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururken işittim: **"(Mümin) kişinin (ölüp de) kendisinden geriye bıraktığı şeylerin en hayırlısı, üç tanedir: Kendisine duâ eden sâlih çocuk; kendisine sevabı ulaşacak olan sadaka-i câriye (hayrı devam eden iyilik) ve kendisinden sonra onunla (birilerine) yarar sağlanacak ilim."**[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَدْ بَقِيَ مِنْ هَذَا النوعِ أَكْثَرُ مِنْ مِائَةِ حَدِيثٍ بَدَّدْنَاهَا فِي سَائِرِ الْأَنْوَاعِ مِنْ هَذَا الْكِتَابِ، لِأَنَّ تِلْكَ الْمَوَاضِعِ بِهَا أَشْبَهُ

Ebû Hâtim der ki: Bu türden yüzden fazla hadis kalmış (ve günümüze ulaşmış)tır. Bunları bu kitabın değişik yerlerinde ayrı ayrı zikrettik. Zira onları zikrettiğimiz yerler (bir arada zikredilmelerinden) daha uygundur.

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِإِقَالَةِ زَلَّاتِ أَهْلِ الْعِلْمِ وَالدِّينِ

İlim ve Din Erbabının Küçük Hatalarını Görmezden Gelmenin Emredilmesi

٩٤ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، وَقُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ نَافِعٍ الْعُمَرِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَمْرِو بْنِ

---

[1] Elbânî: Sahih (Fıkhu's-sîre 56 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/257, 2/260; Buhârî 3353; Müslim 2378.

[2] Elbânî: Sahih (Ahkâmu'l-cenâiz 224; et-Ta'lîku'r-rağîb 1/58; Ravd 1013); Şuayb: İsnâdı sahihtir. İbn Mâce 241.

حَزْمٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَقِيلُوا ذَوِي الْهَيْئَاتِ زَلَّاتِهِمْ» [١: ٧٨]

94- Hz. Âişe, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "**İyi haslet sahiplerinin küçük hatalarını bağışlayın"** buyurduğunu söyledi.[1]

ذِكْرُ إِيجَابِ الْعُقُوبَةِ فِي الْقِيَامَةِ عَلَى الْكَاتِمِ الْعِلْمَ، الَّذِي يُحْتَاجُ إِلَيْهِ فِي أُمُورِ الْمُسْلِمِينَ

Müslümanların İşlerinde İhtiyaç Duydukları İlmi Saklayanın Kıyamette Cezayı Hak Etmesi

٩٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ الْبُنَانِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَنْ كَتَمَ عِلْمًا تَلَجَّمَ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». [٢: ١٠٩]

95- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Kim bir ilmi/bilgiyi gizlerse kıyamet günü ateşten bir gemle gemlenir."**[2]

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَانٍ، يُصَرِّحُ بِصِحَّةِ مَا ذَكَرْنَاهُ

Zikrettiğimiz Şeyin Doğruluğunu Bildiren İkinci Haber

٩٦ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الطَّاهِرِ بْنُ السَّرْحِ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَيَّاشِ بْنِ عَبَّاسٍ، [عَنْ أَبِيهِ]، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَنْ كَتَمَ عِلْمًا أَلْجَمَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِلِجَامٍ مِنْ نَارٍ». [٢: ١٠٩]

---

[1] Elbânî: Sahih li-ğayrihi (es-Silsiletu's-sahîha 638); Şuayb: Ebû Bekr b. Nâfi zayıftır. Ahmed 6/181; Ebû Dâvûd 4375.

[2] Elbânî: Sahih (Mişkât 223; et-Ta'lîku'r-rağîb 1/73; er-Ravdu'n-nadîr 2239); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/263, 2/305; Ebû Dâvûd 3658; Tirmizî 2649; İbn Mâce 261.

96- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Kim bir ilmi/bilgiyi gizlerse Allah kıyamet günü o kimseyi ateşten bir gemle gemler."**[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى إِبَاحَةِ كِتْمَانِ الْعَالِمِ بَعْضَ مَا يَعْلَمُ مِنَ الْعِلْمِ، إِذَا عَلِمَ أَنَّ قُلُوبَ الْمُسْتَمِعِينَ لَهُ لَا تَحْتَمِلُهُ

Dinleyenlerin Kaldıramayacağı Bilinen Hususlarda İlmi Saklamanın Mubahlığına Delalet Eden Haber

٩٧ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بِسْطَامٍ بِالْأُبُلَّةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ الْكِنْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: بَيْنَمَا النَّبِيُّ ﷺ فِي بَعْضِ حِيطَانِ الْمَدِينَةِ مُتَوَكِّئًا عَلَى عَسِيبٍ، إِذْ جَاءَتْهُ الْيَهُودُ، فَسَأَلَتْهُ عَنِ الرُّوحِ، فَنَزَلَتْ: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ، قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي، وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾ الْآيَةَ [٣: ٦٤]

97- İbn Mes'ûd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'de bir tarlada bir hurma dalına dayanmışken, Yahudilerden bir grup yanında durup kendisine ruhu sordular. Bunun üzerine: *"Sana ruh hakkında soru soruyorlar. De ki: "Ruh, Rabbimin bileceği bir şeydir. Size pek az ilim verilmiştir"* (İsrâ 85) âyeti indi.[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْأَعْمَشَ لَمْ يَكُنْ بِالْمُنْفَرِدِ فِي سَمَاعِ هَذَا الْخَبَرِ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ دُونَ غَيْرِهِ

A'meş'in Bu Hadisi Abdullah b. Murre'den Dinlemekte Yalnız Olmadığı Hakkında

٩٨ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي حَرْثٍ بِالْمَدِينَةِ، وَهُوَ مُتَّكِئٌ عَلَى عَسِيبٍ، فَمَرَّ بِنَفَرٍ مِنَ الْيَهُودِ،

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (Tahzîru's-sâcid s. 4); Şuayb: İsnâdı şahitleriyle hasendir.

[2] Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim": Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/410; Müslim 2794/34.

فَقَالَ: بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: لَوْ سَأَلْتُمُوهُ فَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَا تَسْأَلُوهُ فَيُسْمِعَكُمْ مَا تَكْرَهُونَ، فَقَالُوا: يَا أَبَا الْقَاسِمِ، أَخْبِرْنَا عَنِ الرُّوحِ، فَقَامَ سَاعَةً يَنْتَظِرُ الْوَحْيَ، فَعَرَفْتُ أَنَّهُ يُوحَى عَلَيْهِ، فَتَأَخَّرْتُ عَنْهُ حَتَّى صَعِدَ الْوَحْيُ، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي، وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾ الْآيَةَ [٣: ٦٤]

98- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Medine'de bir tarlada Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber yürüyordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir hurma dalına dayanıyordu. Bir grup Yahudi ile karşılaşınca Yahudiler birbirlerine: "Ona ruhu sorun" dediler. Bazıları da: "Sormayın, yoksa hoşlanmayacağınız şeyler işitirsiniz" dedi. Ancak sordular ve: "Ey Ebu'l-Kâsım! Bize ruhtan haber ver?" dediler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir müddet kendisine vahiy gelmesini bekledi. Bu arada kendisine vahiy geldiğini anladım ve vahiy inene kadar bekledim. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sana ruh hakkında soru soruyorlar. De ki: "Ruh, Rabbimin bileceği bir şeydir. Size pek az ilim verilmiştir"** (İsrâ 85) âyetini okudu.[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَانٍ يُصَرِّحُ بِصِحَّةِ مَا ذَكَرْنَاهُ

Zikrettiğimizin Doğruluğunu Bildiren İkinci Haber

٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مَسْرُوقُ بْنُ الْمَرْزُبَانِ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَتْ قُرَيْشٌ لِلْيَهُودِ: أَعْطُونَا شَيْئًا نَسْأَلُ عَنْهُ هَذَا الرَّجُلَ، فَقَالُوا: سَلُوهُ عَنِ الرُّوحِ، فَسَأَلُوهُ، فَنَزَلَتْ: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾، فَقَالُوا: لَمْ نُؤْتَ مِنَ الْعِلْمِ نَحْنُ إِلَّا قَلِيلًا، وَقَدْ أُوتِينَا التَّوْرَاةَ، وَمَنْ يُؤْتَ التَّوْرَاةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا؟ فَنَزَلَتْ: ﴿قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي﴾ الْآيَةَ [٣: ٦٤]

99- İbn Abbâs der ki: Kureyşliler, Yahudilere: "Bize bir şey söyleyin de şu adama soralım" dediler. Yahudiler: "Ona ruhu sorun" karşılığını verdiler. Onlar da sorunca: ***"Sana ruh hakkında soru soruyorlar. De ki: Ruh, Rabbimin bileceği bir şeydir. Size pek az ilim verilmiştir"*** (İsrâ 85) âyeti nâzil oldu. Yahudiler: "Bize ancak az bir ilim verilmiştir. Diğer taraftan bize Tevrat indirildi. Kendisine Tevrat verilen kişilere çok hayır verilmiş demektir" dediler. Bunun

---

[1] **Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/444, 1/445; Buhârî 7297; Müslim 2794/33; Tirmizî 3141.**

üzerine Allah: *"De ki: Rabbimin sözlerini yazmak için denizler mürekkep olsa ve bir o kadar da ilave etsek (denizlere deniz katsak); Rabbimin sözleri tükenmeden önce denizler tükenirdi"* (Kehf 109) âyetini indirdi.[1]

ذِكْرُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ مِنْ تَرْكِ سَرْدِ الْأَحَادِيثِ، حَذَرَ قِلَّةِ التَّعْظِيمِ وَالتَّوْقِيرِ لَهَا

Ona Saygı ve Hürmetin Azalmaması Açısından Kişinin Hadisleri Zincir Gibi Peş Peşe Sıralamayı Terk Etmesinin Müstehab Olması

١٠٠ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الطَّاهِرِ بْنُ السَّرْحِ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّ عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ حَدَّثَهُ، أَنَّ عَائِشَةَ، قَالَتْ: أَلَا يُعْجِبُكَ أَبُو هُرَيْرَةَ جَاءَ فَجَلَسَ إِلَى جَانِبِ حُجْرَتِي يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُسْمِعُنِي ذَلِكَ، وَكُنْتُ أُسَبِّحُ، فَقَامَ قَبْلَ أَنْ أَقْضِيَ سُبْحَتِي، وَلَوْ أَدْرَكْتُهُ لَرَدَدْتُ عَلَيْهِ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَكُنْ يَسْرُدُ الْحَدِيثَ كَسَرْدِكُمْ». [٢: ١٠٩]

100- Hz. Âişe şöyle demiştir: "Ebû Hureyre'ye şaşmaz mısın? Gelip odamın yanında oturdu ve bana da duyurarak Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) hadis nakletmeye başladı. Bense nafile namaz kılıyordum, namazımı bitirmeden kalkıp gitti. Şayet ona yetişseydim ona karşı çıkacak ve: «Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sizler gibi sözlerini zincir gibi peş peşe sıralamazdı» diyecektim."[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُ عَائِشَةَ لَرَدَدْتُ عَلَيْهِ، أَرَادَتْ بِهِ سَرْدَ الْحَدِيثِ لَا الْحَدِيثَ نَفْسَهُ

Ebû Hâtim der ki: Hz. Âişe'nin: "Şayet ona yetişseydim ona karşı çıkacak ve..." demesi, hadisin bizzat kendisine değil de sözlerini peş peşe sıralamasına karşı çıkacağı mânâsındadır.

---

[1] Elbânî: Hasen sahih; Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 1/255; Tirmizî 3140.

[2] Elbânî: Sahih (Tahrîcu Fıkhi's-sîre 37 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 6/118; Buhârî 3568; Müslim 2493; Ebû Dâvûd 3655; Tirmizî 3639.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ إِبَاحَةِ جَوَابِ الْمَرْءِ بِالْكِنَايَةِ عَمَّا يَسْأَلُ، وَإِنْ كَانَ فِي تِلْكَ الْحَالَةِ مَدْحُهُ

Kişinin İstenilen Şeye Kendisiyle Methediliyor Olsa Bile Kinayeli Olarak Cevap Vermesinin Mubah Olduğu Hakkında

١٠١ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: بَيْنَمَا النَّبِيُّ ﷺ يَقْسِمُ غَنِيمَةً بِالْجِعْرَانَةِ، إِذْ قَالَ لَهُ رَجُلٌ: اعْدِلْ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «يَا وَيْلِي لَقَدْ شَقِيتُ إِنْ لَمْ أَعْدِلْ». [٣: ٦٥]

101- Câbir b. Abdillah şöyle demiştir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ci'râne'de bir ganimeti paylaştırırken adamın biri: "Âdil ol!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Adaletli değilsem bedbaht biri oldun demektir"** karşılığını verdi.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ الْعَالِمَ عَلَيْهِ تَرْكُ التَّصَلُّفِ بِعِلْمِهِ، وَلُزُومُ الِافْتِقَارِ إِلَى اللَّهِ ﷻ فِي كُلِّ حَالِهِ

Âlimin İlmiyle Lafazanlığı Terk Etmesi ve Her Haliyle Yüce Allah'a Karşı Gereksinim Duyma Halinde Olması İcap Ettiğine Delalet Eden Haber

١٠٢ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ تَمَارَى هُوَ وَالْحُرُّ بْنُ قَيْسِ بْنِ حِصْنٍ الْفَزَارِيُّ فِي صَاحِبِ مُوسَى، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: هُوَ الْخَضِرُ، فَمَرَّ بِهِمَا أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ، فَدَعَاهُ ابْنُ عَبَّاسٍ، فَقَالَ: يَا أَبَا الطُّفَيْلِ، هَلُمَّ إِلَيْنَا، فَإِنِّي قَدْ تَمَارَيْتُ أَنَا وَصَاحِبِي هَذَا فِي صَاحِبِ مُوسَى الَّذِي سَأَلَ مُوسَى السَّبِيلَ إِلَى لُقِيِّهِ، فَهَلْ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ فِيهِ شَيْئًا؟ فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «بَيْنَمَا مُوسَى فِي مَلَإٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ لَهُ: هَلْ تَعْلَمُ أَحَدًا أَعْلَمَ مِنْكَ؟ فَقَالَ مُوسَى: لَا، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى مُوسَى: بَلْ عَبْدُنَا الْخَضِرُ، فَسَأَلَ مُوسَى السَّبِيلَ إِلَى لُقِيِّهِ، فَجَعَلَ اللَّهُ لَهُ الْحُوتَ آيَةً، وَقِيلَ لَهُ: إِذَا فَقَدْتَ الْحُوتَ، فَارْجِعْ فَإِنَّكَ تَلْقَاهُ، فَسَارَ مُوسَى مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسِيرَ، ثُمَّ قَالَ لِفَتَاهُ: آتِنَا غَدَاءَنَا، فَقَالَ لِمُوسَى حِينَ

---

[1] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 943); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/332; Buhârî 3138; Müslim 1063; İbn Mâce 172.

سَأَلَهُ الْغَدَاءَ: أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ، فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ، وَمَا أَنْسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ، وَقَالَ مُوسَى لِفَتَاهُ: ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِي، فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا، فَوَجَدَا خَضِرًا، وَكَانَ مِنْ شَأْنِهِمَا مَا قَصَّ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ». [٣: ٤]

102- Ubeydullah b. Abdillah anlatıyor: İbn Abbâs, Mûsa'nın yol arkadaşının kim olduğu konusunda Hur b. Kays b. Hısn el-Fezârî ile tartıştı. İbn Abbâs: "O, Hızır'dır" diyordu. Ubey b. Ka'b oradan geçince İbn Abbâs onu çağırdı ve: "Ey Ebu't-Tufeyl! Gelir misin buraya! Bu arkadaşımla, Mûsa'nın, kendisiyle buluşmayı dilediği arkadaşı konusunda ihtilafa düştük. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu konuda bir şeyler dediğini işittin mi?" diye sordu. Ubey: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu konuda şöyle dediğini işittim" dedi ve şöyle devam etti:

Mûsa, İsrâil oğullarından bir topluluğun içindeyken yanına bir adam geldi ve: "Senden daha âlim birini biliyor musun?" diye sordu. Mûsa: "Hayır!" deyince, Yüce Allah ona: "Aksine kulumuz Hızır senden daha âlimdir" diye vahyetti. Mûsa onun yanına nasıl gidebileceğini sorunca Yüce Allah balığı kendisine bir işaret olarak verdi ve ona: "Balığı kaybettiğin zaman geri dön, onu orada bulacaksın!" denildi. Daha sonra Mûsa, Allah'ın dilediği kadar yola devam etti. Sonra yanındaki gence "Öğle yemeğimizi getir" dedi. Genç, Mûsa'ya öğle yemeğini getirmesini istediğinde: "Hani biz kayaya sığınmıştık ya, balığı orada unutmuşum. Bana onu unutturan da şeytandır" deyince, Mûsa gence: "Aradığımız zaten buydu" karşılığını verdi ve hemen geldikleri yoldan geri döndüler. Hızır'ı da orada buldular. Aralarında da Yüce Allah'ın, Kitâb'ında zikrettiği olaylar yaşandı.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى إِبَاحَةِ إِجَابَةِ الْعَالِمِ السَّائِلَ بِالْأَجْوِبَةِ عَلَى سَبِيلِ التَّشْبِيهِ، وَالْمُقَايَسَةِ دُونَ الْفَصْلِ فِي الْقِصَّةِ

Âlim Kişinin Soru Soran Kişiye Benzetme ve Kıyas Yoluyla Soru İle Cevap Vermesinin Mubah Olduğuna Delalet Eden Haber

١٠٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، مَوْلَى ثَقِيفٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْمَخْزُومِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ

[1] Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 5/116; Buhârî 78; Müslim 2380/174; Ebû Dâvûd 4707; Tirmizî 3149.

عَبْدِ اللَّهِ الْأَصَمُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ الْأَصَمِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، أَرَأَيْتَ جَنَّةً عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ، فَأَيْنَ النَّارُ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَرَأَيْتَ هَذَا اللَّيْلَ [الَّذِي] قَدْ كَانَ [أَلْبَسَ عَلَيْكَ كُلَّ شَيْءٍ]، ثُمَّ لَيْسَ شَيْءٌ، أَيْنَ جُعِلَ؟ » قَالَ: اللَّهُ أَعْلَمُ، قَالَ: «فَإِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ». [٣: ٦٥]

103- Ebû Hureyre der ki: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Muhammed! Cennetin genişliğinin yer ve gök kadar olduğunu gördüysen ateş (cehennem) neredедir?" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Şu gecenin olduğunu görüyor musun? Sonra yok oluyor. Peki, gece nereye gidiyor?"** deyince, adam: "Allah bilir" cevabını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah ta dilediğini yapar"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى إِبَاحَةِ إِعْفَاءِ الْمَسْؤُولِ عَنِ الْعِلْمِ عَنْ إِجَابَةِ السَّائِلِ عَلَى الْفَوْرِ

İlimden Sorulan Kişinin Soran Kişiye Hemen Cevap Vermemesi Halinde Muaf Tutulmasının Caiz Olduğuna Delalet Eden Haber

١٠٤ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ، عَنْ هِلَالِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ، جَاءَهُ أَعْرَابِيٌّ، فَقَالَ: مَتَى السَّاعَةُ؟ فَمَضَى ﷺ يُحَدِّثُ، فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: سَمِعَ مَا قَالَ، وَكَرِهَ مَا قَالَ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: بَلْ لَمْ يَسْمَعْ، حَتَّى إِذَا قَضَى حَدِيثَهُ، قَالَ: «أَيْنَ السَّائِلُ عَنِ السَّاعَةِ؟ » قَالَ: هَا أَنَا ذَا، قَالَ: «إِذَا ضُيِّعَتِ الْأَمَانَةُ، فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ»، قَالَ: فَمَا إِضَاعَتُهَا؟ قَالَ: «إِذَا اشْتَدَّ الْأَمْرُ، فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ». [٣: ٦٥]

104- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir mecliste konuşurken bedevinin biri geldi ve: "Kıyamet ne zaman (kopacak)?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) konuşmasına devam etti. Oradakilerden bazıları: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adamın dediğini duydu, ancak sorusundan hoşlanmadı" derken, bazıları da: "Hayır, adamı duymadı" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) konuşmasını bitirdikten sonra: **"Kıyametin vaktini soran kişi nerede?"** diye sordu. Adam: "Buradayım" karşılığını verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) adama: **"Emanet heba edildiğinde kıyameti bekle"** buyurdu.

---

[1] **Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2892); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih.**

Adam: "Emanetin heba edilmesi nasıl olur?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"İşler ehil olmayan kişilere bırakıldığında kıyameti bekle"** karşılığını verdi.[1]

ذِكْرُ الْإِبَاحَةِ لِلْعَالِمِ إِذَا سُئِلَ عَنِ الشَّيْءِ، أَنْ يُغْضِيَ عَنِ الْإِجَابَةِ مُدَّةً، ثُمَّ يُجِيبَ ابْتِدَاءً مِنْهُ

Âlime Bir Şey Sorulması Halinde Bir Müddet Cevap Vermeyip Sonra Soruyu Sorana Cevap Vermek ile Başlamasının Mubah Olması

١٠٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَوْنٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَتَى قِيَامُ السَّاعَةِ؟ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الصَّلَاةِ، فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ، قَالَ: «أَيْنَ السَّائِلُ عَنْ سَاعَتِهِ؟» فَقَالَ الرَّجُلُ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «مَا أَعْدَدْتَ لَهَا؟» قَالَ: مَا أَعْدَدْتُ لَهَا كَبِيرَ شَيْءٍ، وَلَا صَلَاةٍ، وَلَا صِيَامٍ، أَوْ قَالَ: مَا أَعْدَدْتُ لَهَا كَبِيرَ عَمَلٍ، إِلَّا أَنِّي أُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ»، أَوْ قَالَ: «أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ» قَالَ أَنَسٌ: فَمَا رَأَيْتُ الْمُسْلِمِينَ فَرِحُوا بِشَيْءٍ بَعْدَ الْإِسْلَامِ مِثْلَ فَرَحِهِمْ بِهَذَا [٣: ٦٥]

105- Enes b. Mâlik der ki: Bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Kıyamet ne zaman kopacak?" diye sordu. O esnada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaza kalktı. Namazı kıldırdıktan sonra: **"Kıyametin ne zaman kopacağını soran nerede?"** diye sordu. Adam: "Buradayım, ey Allah'ın Resûlü" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ona: **"Peki onun (kıyamet sonrası) için ne hazırladın?"** diye sordu. Adam: "Namaz veya oruçtan çokça bir hazırlığım yok ya da büyük bir amelden hazırlığım yok, ama Allah ve Resûlünü seviyorum" deyince, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kişi, sevdiğiyle beraberdir"** ve **"Sen sevdiğinle birliktesin"** buyurdu. Müslümanların müslüman olduktan sonra bu söze sevindikleri kadar başka bir şeye sevindiklerini görmüş değilim.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih "Buhârî". Ahmed 4/361; Buhârî 59.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîhu'l-Edebi'l-müfred 260/352; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Bak hadis no: 8.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى إِبَاحَةِ إِلْقَاءِ الْعَالِمِ عَلَى تَلَامِيذِهِ الْمَسَائِلَ الَّتِي يُرِيدُ أَنْ يُعَلِّمَهُمْ إِيَّاهَا، ابْتِدَاءً وَحَثِّهِ إِيَّاهُمْ عَلَى مِثْلِهَا

Âlim Kişinin, Öğrencilerine Öğretmek İstediği Meseleleri Kendilerine Sormasının ve Onları da Soru Sormaya Teşvik Etmesinin Mubah Olduğuna Delalet Eden Haber

١٠٦ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ حِينَ زَاغَتِ الشَّمْسُ، فَصَلَّى لَهُمْ صَلَاةَ الظُّهْرِ، فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ عَلَى الْمِنْبَرِ، فَذَكَرَ السَّاعَةَ، وَذَكَرَ أَنْ قَبْلَهَا أُمُورًا عِظَامًا، ثُمَّ قَالَ: «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَسْأَلَنِي عَنْ شَيْءٍ فَلْيَسْأَلْنِي عَنْهُ، فَوَاللَّهِ لَا تَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ إِلَّا حَدَّثْتُكُمْ بِهِ مَا دُمْتُ فِي مَقَامِي»، قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: فَأَكْثَرَ النَّاسُ الْبُكَاءَ حِينَ سَمِعُوا ذَلِكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَأَكْثَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَقُولَ: «سَلُونِي سَلُونِي»، فَقَامَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حُذَافَةَ، فَقَالَ: مَنْ أَبِي يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «أَبُوكَ حُذَافَةُ»، فَلَمَّا أَكْثَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ أَنْ يَقُولَ: «سَلُونِي» بَرَكَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ رَسُولًا، قَالَ: فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ قَالَ عُمَرُ ذَلِكَ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَقَدْ عُرِضَ عَلَيَّ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ آنِفًا فِي عُرْضِ هَذَا الْحَائِطِ، فَلَمْ أَرَ كَالْيَوْمِ فِي الْخَيْرِ وَالشَّرِّ». [٣: ٦٥]

106- Enes b. Mâlik bildiriyor: Güneş tepe noktasını aşınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çıkıp Müslümanlara öğle namazını kıldırdı. Selam verdikten sonra minbere çıktı, kıyamet gününü ve kıyametten önce büyük olayların olacağını zikretti ve şöyle buyurdu: **"Herhangi bir konuda bana soru sormak isteyen sorsun. Vallahi bu makamımda durduğum sürece bana ne sorsanız size cevap vereceğim!"** Enes b. Mâlik dedi ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) böyle dediğini duyan Müslümanlar çok ağladı. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) **"Bana sorun, bana sorun"** diye çokça tekrar etti. Bunun üzerine Abdullah b. Huzâfe kalktı ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim babam kim?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Baban Huzâfe'dir"** buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bana sorun"** sözünü yine çokça tekrar edince, Ömer b. el-Hattâb dizleri üzerine çöktü ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Rab olarak Allah'a, din olarak İslam'a ve Resûl olarak Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) razı olduk!" dedi. Ömer böyle deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sustu; sonra şöyle buyurdu: **"Muhammed'in nefsi elinde olana**

yemin olsun ki demin şu bahçenin yanında bana Cennet ile Cehennem sunuldu. Hayır ve şer bakımından bugünkü gibi bir gün görmedim!"[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ الْمُصْطَفَى ﷺ قَدْ كَانَ يَعْرِضُ لَهُ الْأَحْوَالُ فِي بَعْضِ الْأَحَايِينِ، يُرِيدُ بِهَا إِعْلَامَ أُمَّتِهِ الْحُكْمَ فِيهَا لَوْ حَدَثَتْ بَعْدَهُ ﷺ

Bazen Mustafa'ya (sallallahu aleyhi vesellem) Kendisinden Sonra Hasıl Olacak Olsa Bile Bunların Hükmünü Ümmetine Bildirmek Maksadıyla Bazı Durumların Kendisine Arz Edildiğine Delalet Eden Haber

١٠٧ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدَةُ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَسْمَعُ قِرَاءَةَ رَجُلٍ فِي الْمَسْجِدِ، فَقَالَ: «يَرْحَمُهُ اللَّهُ، لَقَدْ أَذْكَرَنِي آيَةً كُنْتُ أُنْسِيتُهَا». [٥: ١٧]

107- Hz. Âişe dedi ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Mescid'de bir adamı Kur'ân okumasını dinlerken şöyle buyurdu: **"Allah ona merhamet etsin! Zira bana unutturulmuş olan bir âyeti hatırlattı."**[2]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى إِبَاحَةِ اعْتِرَاضِ الْمُتَعَلِّمِ عَلَى الْعَالِمِ، فِيمَا يَعْلَمُهُ مِنَ الْعِلْمِ

Öğrenen Kişinin Bildiği İlimde, Âlime İtiraz Etmesinin Mubah Olduğuna Delalet Eden Haber

١٠٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ خَلِيلٍ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، نَعْمَلُ فِي شَيْءٍ نَأْتَنِفُهُ، أَمْ فِي شَيْءٍ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ؟ قَالَ: «بَلْ فِي شَيْءٍ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ»، قَالَ: فَفِيمَ الْعَمَلُ؟ قَالَ: «يَا عُمَرُ، لَا يُدْرَكُ ذَاكَ إِلَّا بِالْعَمَلِ»، قَالَ: إِذًا نَجْتَهِدُ يَا رَسُولَ اللَّهِ. [٣: ٣٠]

108- Ebû Hureyre der ki: Ömer b. el-Hattâb, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Yeni karşılaşacağımız şeyler sebebiyle mi yoksa yapılması takdir edilen şey sebebiyle mi amel ediyoruz?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîhu'l-Edebi'l-müfred 916 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/162; Buhârî 7294; Müslim 2359/136; Bak hadis no: 1502.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1202); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 6/138; Buhârî 2655; Müslim 788/225; Ebû Dâvûd 1331.

aleyhi vesellem): **"Yapılması takdir edilen şeyler sebebiyle"** buyurdu. Ömer: "O zaman işlediğimiz amel niyedir?" deyince de, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ey Ömer! Bunlar ancak amel ile belli olur"** buyurdu. Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü! Yapmaya çalışacağız" dedi.[1]

ذِكْرُ الْإِبَاحَةِ لِلْمَرْءِ أَنْ يَسْأَلَ عَنِ الشَّيْءِ وَهُوَ خَبِيرٌ بِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَكُونَ ذَاكَ بِهِ اسْتِهْزَاءً

Kişinin Bildiği Bir Şeyi (Muhatabını) Alaya Almadan Sormasının Mubah Olması

١٠٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا حَوْثَرَةُ بْنُ أَشْرَسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْخُلُ عَلَيْنَا، وَلِي أَخٌ صَغِيرٌ يُكَنَّى أَبَا عُمَيْرٍ، فَدَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، فَقَالَ: «أَبَا عُمَيْرٍ، مَا فَعَلَ النُّغَيْرُ؟». [٤: ٢٢]

109- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza girdiği olurdu. Benim de Ebû Umeyr künyeli küçük bir kardeşim vardı. Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza girdiğinde (bu çocuğa): "Ey Ebû Umeyr! Kuşcağıza ne oldu?" dedi.[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ تَرْكِ التَّكَلُّفِ فِي دِينِ اللَّهِ، بِمَا تُنْكَبُ عَنْهُ وَأُغْضِيَ عَنْ إِبْدَائِهِ

Kişinin Allah'ın Dininde Üzerinden Alınan ve Başlatmakta Göz Yumulan Şeyleri Yüklenmeyi Terk Etmesi Gerektiği Yönündeki Haber

١١٠ - أَخْبَرَنَا ابْنُ سَلْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَامِرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ أَعْظَمَ النَّاسِ فِي الْمُسْلِمِينَ جُرْمًا، مَنْ سَأَلَ عَنْ مَسْأَلَةٍ لَمْ تُحَرَّمْ، فَحُرِّمَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ مِنْ أَجْلِ مَسْأَلَتِهِ». [٣: ٦٦]

---

[1] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 165); Şuayb: Ravileri Sahih ricâlidir.

[2] Elbânî: Sahih (Muhtasaru'ş-Şemâil 201 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 3/222, 3/223; Buhârî 6129; Müslim 2150; Ebû Dâvûd 4969; Tirmizî 333; İbn Mâce 3720.

110- Amir b. Sa'd'ın, babasından bildirdiğine göre Peygamberimiz (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Müslümanlara yönelik insanlardan en ağır vebale sahip olanları, haram kılınmayan bir konuda gereksiz yere soru sorup sonunda soru yüzünden haram kılınmasına sebep olan kişilerdir."**[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى إِبَاحَةِ إِظْهَارِ الْمَرْءِ بَعْضَ مَا يُحْسِنُ مِنَ الْعِلْمِ، إِذَا صَحَّتْ نِيَّتُهُ فِي إِظْهَارِهِ

Kişinin Bildiğini Söylemekte Niyetinin Güzel Olması Halinde Bildiğini Söylemesinin Mubah Olduğuna Delalet Eden Haber

١١١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَهُ، أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ كَانَ يُحَدِّثُ، أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ فِي الْمَنَامِ ظُلَّةً تَنْطِفُ السَّمْنَ وَالْعَسَلَ، وَإِذَا النَّاسُ يَتَكَفَّفُونَ [مِنْهَا بِأَيْدِيهِمْ، فَالْمُسْتَكْثِرُ وَالْمُسْتَقِلُّ، وَأَرَى سَبَبًا وَاصِلًا مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ، فَأَرَاكَ أَخَذْتَ بِهِ] فَعَلَوْتَ، ثُمَّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ مِنْ بَعْدِكَ فَعَلَا، ثُمَّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَعَلَا، ثُمَّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَانْقَطَعَ بِهِ، ثُمَّ وُصِلَ لَهُ فَعَلَا، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، بِأَبِي أَنْتَ وَاللَّهِ لَتَدَعَنِّي فَلَأَعْبُرُهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «اعْبُرْ»، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَمَّا الظُّلَّةُ فَظُلَّةُ الْإِسْلَامِ، وَأَمَّا الَّذِي يَنْطِفُ مِنَ السَّمْنِ وَالْعَسَلِ، فَالْقُرْآنُ حَلَاوَتُهُ وَلِينُهُ، وَأَمَّا مَا يَتَكَفَّفُ النَّاسُ مِنْ ذَلِكَ، فَالْمُسْتَكْثِرُ [مِنَ الْقُرْآنِ] وَالْمُسْتَقِلُّ، وَأَمَّا السَّبَبُ الْوَاصِلُ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ، فَالْحَقُّ الَّذِي أَنْتَ عَلَيْهِ، أَخَذْتَهُ فَيُعْلِيكَ اللَّهُ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ رَجُلٌ مِنْ بَعْدِكَ فَيَعْلُو بِهِ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَيَعْلُو بِهِ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَيَنْقَطِعُ بِهِ، ثُمَّ يُوصَلُ لَهُ فَيَعْلُو، فَأَخْبِرْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ، بِأَبِي أَنْتَ، أَصَبْتُ أَمْ أَخْطَأْتُ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَصَبْتَ بَعْضًا، وَأَخْطَأْتَ بَعْضًا»، قَالَ: وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَتُخْبِرَنِّي بِالَّذِي أَخْطَأْتُ، قَالَ: «لَا تُقْسِمْ». [٣: ٦٥]

111- İbn Abbâs bildiriyor: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve dedi ki: "Bu gece rüyamda bir bulut gördüm. İçinden yağ ve bal akıyordu. İnsanlar da kimi az, kimi çok, o bal ve yağdan avuç avuç alıyorlardı. Sonra gökten yere doğru uzanmış bir ip gördüm. Sen o ipten tutup yukarıya doğru çıktın. Sonra başka bir adam ipe tutunup yükseldi. Sonra bir adam daha ipe

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3276 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî'nin şartınca sahih. Ahmed 1/179; Buhârî 7289; Müslim 2358/132; Ebû Dâvûd 4610.

tutunup yükseldi. Onun da arkasından bir adam ipi tuttu, ancak ip koptu. Ancak daha sonra ipi tekrar bağladılar."

Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Anam babam sana feda olsun! Bana izin ver de bu rüyayı yorumlayayım" deyince, Hz. Peygamber (sellellahu aleyhi vesellem): **"Yorumla"** buyurdu.

Ebû Bekr şöyle yorumladı: "Gördüğü bulut İslam dinidir. İçinden akan bal ile yağ ise Kur'ân'dır. Kur'ân tatlılığı akıyordu ve kimi insanlar Kur'ân'dan (nasibini) çok alırken, kimi de az alıyordu. Gökten yere doğru uzanan ip ise senin üzerinde olduğun hak'tır. Sen ona tutununca Yüce Allah seni yükseltiyor. Senden sonra başkası ona tutununca Yüce Allah onu da yükseltiyor. Sonra başka bir adam ona tutunuyor ve yine yükseltiliyor. Sonra başkası tutununca ip kopuyor. Sonra onun için ip tekrar bağlanıyor ve o da yükseliyor."

Sonra Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Anam babam sana feda olsun! Söyle, doğru mu, yoksa yanlış mı yorumladım?" diye sordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: **"Bazı yerlerde doğru, bazı yerlerde de yanlış yorumladın"** buyurdu. Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Yemin olsun ki yanıldığım yerleri bana söyleyeceksin!" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yemin etme!"** buyurdu. [1]

ذِكْرُ الْحُكْمِ فِيمَنْ دَعَا إِلَى هُدًى أَوْ ضَلَالَةٍ، فَاتُّبِعَ عَلَيْهِ

Hak Yola veya Sapkınlığa Davet Eden ve Bu Davetine İcabet Edilen Kimsenin Hükmü

١١٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْمَقَابِرِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْءٌ، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا». [٣: ١٢]

112- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Hak olan bir yola davet eden kişi, bu davete icabet edenlerin sevabı kadarını alır ve onların sevaplarında bir eksilme olmaz. Sapkınlık olan**

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 121; Zilâlu'l-cenne 1143 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 1/236; Buhârî 7046; Müslim 2269; Ebû Dâvûd 3267; Tirmizî 2294; İbn Mâce 3918; Darimî 2/128, 2/129.

bir yola davet eden kişi de, bu davete icabet edenlerin günahı kadarını yüklenir ve onların günahlarında bir eksilme olmaz."[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ عَلَى الْعَالِمِ أَنْ لَا يُقَنِّطُ عِبَادَ اللهِ عَنْ رَحْمَةِ اللهِ

Âlimin Allah'ın Kullarını Ümitsizliğe Düşürmemesi Gerektiği Hakkında

١١٣ - سَمِعْتُ أَبَا خَلِيفَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ بَكْرِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ مُسْلِمٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الرَّبِيعَ بْنَ مُسْلِمٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدًا، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: مَرَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى رَهْطٍ مِنْ أَصْحَابِهِ وَهُمْ يَضْحَكُونَ، فَقَالَ: «لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا، وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا»، فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ، فَقَالَ: إِنَّ اللهَ يَقُولُ لَكَ: لِمَ تُقَنِّطُ عِبَادِي؟ قَالَ: فَرَجَعَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ: «سَدِّدُوا، وَقَارِبُوا، وَأَبْشِرُوا». [٣: ٦٦]

113- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından gülen bir grupla karşılaşınca: **"Eğer benim bildiklerimi bilseydiniz az güler çok ağlardınız"** buyurdu. Bunun üzerine Cebraîl, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Yüce Allah sana: «Neden kullarımın rahmetime yönelik ümitlerini kesiyorsun?» buyuruyor" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ashabının yanına döndü: **"Üzerinize düşeni yapın, (mükemmel olmasa da) ona yakın olun ve (ibadetten dolayı) sevinin"** buyurdu.[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: «سَدِّدُوا» يُرِيدُ بِهِ: كُونُوا مُسَدِّدِينَ، وَالتَّسْدِيدُ: لُزُومُ طَرِيقَةِ النَّبِيِّ ﷺ وَاتِّبَاعُ سُنَّتِهِ.

وَقَوْلُهُ: «وَقَارِبُوا» يُرِيدُ بِهِ: لَا تَحْمِلُوا عَلَى الْأَنْفُسِ مِنَ التَّشْدِيدِ مَا لَا تُطِيقُونَ، وَأَبْشِرُوا، فَإِنَّ لَكُمُ الْجَنَّةَ إِذَا لَزِمْتُمْ طَرِيقَتِي فِي التَّسْدِيدِ، وَقَارَبْتُمْ فِي الْأَعْمَالِ

Ebû Hâtim der ki: "سَدِّدُوا" ifadesi mealen: "Üzerinize düşeni yapın" mânâsındadır. Kişinin üzerine düşeni yapması da Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yolunda gidip onun sünnetine uymasıdır.

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 865 "Müslim"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Müslim 2674; Ebû Dâvûd 4609; Tirmizî 2674; İbn Mâce 206; Darimî 1/130, 1/131.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3194; Tahrîcu Fıkhi's-sîre 445); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/467; Buhârî 6637; Tirmizî 2313; Bak hadis no: 358.

"وَقَارِبُوا" ifadesi ise mealen: "Nefislerinize güç yetiremeyeceğiniz şeyler yüklemeyin" mânâsındadır. Yani Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) mealen: "Sevinin, zira benim dediğim gibi üzerinize düşeni yapar ve mükemmel olmasa da gücünüz nispetinde amel işlerseniz size cennet vardır" buyurmuştur.

ذِكْرُ إِبَاحَةِ تَأْلِيفِ الْعَالِمِ كُتُبَ اللهِ ﷻ

Âlimin Yüce Allah'ın Kitaplarını Derlemesinin Mubahlığı

١١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ أَيُّوبَ يُحَدِّثُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شِمَاسَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: «كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ نُؤَلِّفُ الْقُرْآنَ مِنَ الرِّقَاعِ». [٤: ١]

114- Zeyd b. Sâbit der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında parçalar halinde bulunan Kur'an âyetlerini düzenlerdik.[1]

ذِكْرُ الْحَثِّ عَلَى تَعْلِيمِ كِتَابِ اللهِ، وَإِنْ لَمْ يَتَعَلَّمِ الْإِنْسَانُ بِالتَّمَامِ

Tam Olarak Öğretemese de Allah'ın Kitabını Öğretmeye Teşvik

١١٥ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا حَبَّانُ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللهِ، عَنْ مُوسَى بْنِ عَلِيِّ بْنِ رَبَاحٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ الْجُهَنِيَّ، يَقُولُ: خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَنَحْنُ فِي الصُّفَّةِ، فَقَالَ: «أَيُّكُمْ يُحِبُّ أَنْ يَغْدُوَ إِلَى بُطْحَانَ أَوِ الْعَقِيقِ، فَيَأْتِيَ كُلَّ يَوْمٍ بِنَاقَتَيْنِ كَوْمَاوَيْنِ زَهْرَاوَيْنِ يَأْخُذُهُمَا فِي غَيْرِ إِثْمٍ، وَلَا قَطِيعَةِ رَحِمٍ؟»، قَالُوا: كُلُّنَا يَا رَسُولَ اللهِ يُحِبُّ ذَلِكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «فَلَأَنْ يَغْدُوَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْمَسْجِدِ، فَيَتَعَلَّمَ آيَتَيْنِ مِنْ كِتَابِ اللهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ نَاقَتَيْنِ، وَثَلَاثٌ خَيْرٌ مِنْ ثَلَاثٍ، وَأَرْبَعٌ خَيْرٌ مِنْ عِدَادِهِنَّ مِنَ الْإِبِلِ». [١: ٢]

115- Ukbe b. Âmir el-Cühenî der ki: Suffa'dayken yanımıza Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çıktı ve: **"İçinizden kim her sabah Buthân veya Akîk'e gidip, her gün günaha bulaşmadan ve yakınlarından uzak durmadan iri hörgüçlü ve gösterişli iki deve ile dönmek ister?"** diye sordu. Biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Hepimiz bunu isteriz" karşılığını verdik. Bunun üzerine: **"Birinizin sabah Mescid'e gelip Allah'ın Kitâb'ından iki âyet öğrenmesi, iki devesinin olmasından daha hayırlıdır. Üç âyet üç deveden, dört âyet de dört deveden**

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 503; Mişkât 6624); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 5/185; Tirmizî 3954.

daha hayırlıdır. Öğrenilecek âyetler aynı sayıdaki deveden daha hayırlıdırlar" buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: هَذَا الْخَبَرُ أُضْمِرَ فِيهِ كَلِمَةٌ وَهِيَ: لَوْ تَصَدَّقَ بِهَا، يُرِيدُ بِقَوْلِهِ: فَيَتَعَلَّمَ آيَتَيْنِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنْ نَاقَتَيْنِ وَثَلَاثٍ لَوْ تَصَدَّقَ بِهَا، لِأَنَّ فَضْلَ تَعَلُّمِ آيَتَيْنِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ أَكْبَرُ مِنْ فَضْلِ نَاقَتَيْنِ، وَثَلَاثٍ وَعِدَادِهِنَّ مِنَ الْإِبِلِ لَوْ تَصَدَّقَ بِهَا، إِذْ مُحَالٌ أَنْ يُشَبَّهَ مَنْ تَعَلَّمَ آيَتَيْنِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فِي الْأَجْرِ بِمَنْ نَالَ بَعْضَ حُطَامِ الدُّنْيَا، فَصَحَّ بِمَا وَصَفْتُ صِحَّةُ مَا ذَكَرْتُ

Ebû Hâtim der ki: Bu haberde: "Tasadduk etmeniz" ifadesi kapalı tutulmuştur. Burada şöyle denilmek istenmiştir: "Kişinin Allah'ın Kitabı'ndan iki âyet öğrenmesi, iki devesinin olmasından, üç âyet öğrenmesi üç devesinin olmasından ve onları tasadduk etmesinden daha hayırlıdır. Yani kişinin Allah'ın Kitabı'ndan iki âyet öğrenmesi iki devesinin olmasından, üç âyet öğrenmesi üç devesinin olmasından, öğrenilecek âyetler sayısınca develeri olmasından ve onları tasadduk etmesinden daha üstündür." Buna göre de Allah'ın Kitabı'ndan iki âyet öğrenen kimsenin ecir olarak dünya molozundan bir şeyler elde edene benzetilmesi mümkün değildir. Vasfettiğimle de zikrettiğimin doğruluğu tam oldu.

١١٦ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَّامٍ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ، فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَافِعًا لِأَصْحَابِهِ، وَعَلَيْكُمْ بِالزَّهْرَاوَيْنِ: الْبَقَرَةِ وَآلِ عِمْرَانَ، فَإِنَّهُمَا تَأْتِيَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ، أَوْ كَأَنَّهُمَا غَيَايَتَانِ، أَوْ فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ تُحَاجَّانِ عَنْ أَصْحَابِهِمَا، وَعَلَيْكُمْ بِسُورَةِ الْبَقَرَةِ، فَإِنَّ أَخْذَهَا بَرَكَةٌ، وَتَرْكَهَا حَسْرَةٌ، وَلَا يَسْتَطِيعُهَا الْبَطَلَةُ». [١: ٨٠]

116- Ebû Umâme der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Kur'ân öğreniniz. Çünkü Kur'ân, kıyamet günü onu okuyanlara şefaatçi olacaktır. İki çiçek olan Bakara ile Âl-i İmrân sûrelerini öğrenin. Çünkü onlar, kıyamet gününde iki gölge veya iki bulut veya havada grup halinde uçan iki bölük kuş gibi gelecekler ve kendilerini okuyanları müdafaa edeceklerdir.**

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1309 "Müslim"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 4/154; Müslim 803; Ebû Dâvûd 1456.

Bakara sûresini okuyun. Onu almak bereket, bırakmak ise hüsrandır. Sihirbazlar onu alt etmeye güç yetiremez."[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ تَعَلُّمِ كِتَابِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا، وَاتِّبَاعِ مَا فِيهِ عِنْدَ وُقُوعِ الْفِتَنِ خَاصَّةً

Özellikle Fitneler Çıktığında Allah'ın Kitab'ını Öğrenip İçindekilere Göre Hareket Etmenin Gerekliliği Hakkında

١١٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ مِسْعَرِ بْنِ كِدَامٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ بَعْدَ هَذَا الْخَيْرِ الَّذِي نَحْنُ فِيهِ مِنْ شَرٍّ نَحْذَرُهُ؟، قَالَ: «يَا حُذَيْفَةُ عَلَيْكَ بِكِتَابِ اللَّهِ فَتَعَلَّمْهُ، وَاتَّبِعْ مَا فِيهِ خَيْرًا لَكَ». [٣: ٦٥]

117- Huzeyfe der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! İçinde bulunduğumuz bu hayırlardan sonra sakınmamız gereken kötü şeyler de gelecek mi?" diye sorduğumda: **"Ey Huzeyfe! Sen Allah'ın Kitab'ına sarıl! Onu öğren ve içindekilere uy. Bu, senin için hayırdır"** buyurdu. [2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مِنْ خَيْرِ النَّاسِ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ

İnsanların En Hayırlısının Kurân'ı Öğrenip Öğretenin Olduğu Hakkında

١١٨ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ الْغُدَانِيُّ، أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ عُثْمَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ». [١: ٢]

قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: فَهَذَا الَّذِي أَقْعَدَنِي هَذَا الْمَقْعَدَ

118- Ebû Abdirrahman es-Sülemî'nin Hz. Osman'dan bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sizin en hayırlınız, Kur'ân'ı öğrenen ve öğretendir"** buyurdu.

---

[1] Elbânî: Sahih (Muhtasar Müslim 2095); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 5/249, 5/254, 5/255; Müslim 804; Ebû Dâvûd 1456.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2739); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 5/406; Ebû Dâvûd 4246; Nesâî 57.

Ebû Abdirrahman: "Beni bu mecliste oturtan şey de budur" dedi.[1]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِاقْتِنَاءِ الْقُرْآنِ مَعَ تَعْلِيمِهِ

Kur'ân'ı Öğrenmenin Yanında Ona Sahip Çıkmanın Emredilmesi

١١٩ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ حُبَابٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عَلِيٍّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: سَمِعْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ وَاقْتَنُوهُ، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَهُوَ أَشَدُّ تَفَصِّيًا مِنَ الْمَخَاضِ فِي الْعُقُلِ». [١ : ٢]

119- Ukbe b. Âmir, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Kur'ân'ı öğrenin ve ona sahip çıkın. Canım elinde olana yemin olsun ki Kur'ân'ın kişinin içinden çıkıp gitmesi, devenin ipinden kurtulup gitmesinden daha kolaydır."**[2]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ أَنْ لَا يَتَغَنَّ الْمَرْءُ بِمَا أُوتِيَ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا

Kişinin Kendisine Verilen Yüce Allah'ın Kitabı'nda Teganni Etmemesinin Yasaklanması

١٢٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَهِيكٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ». [٢: ٦١]

120- Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kur'ân'ı teganniyle okumayan bizden değildir"** buyurdu.[3]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: مَعْنَى قَوْلِهِ ﷺ: «لَيْسَ مِنَّا» فِي هَذِهِ الْأَخْبَارِ يُرِيدُ بِهِ: لَيْسَ مِثْلَنَا فِي اسْتِعْمَالِ هَذَا الْفِعْلِ، لِأَنَّا لَا نَفْعَلُهُ، فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِثْلَنَا

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu haberlerdeki: ***"Bizden değildir"*** buyruğu mealen şu mânâdadır: "(Kur'ân'ı teganniyle okumayan)

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1306 "Buhârî"); Şuayb: Buhârî'nin şartınca sahih. Ahmed 1/58; Buhârî 5027; Ebû Dâvûd 1452; Tirmizî 2907; İbn Mâce 212; Darimî 2/437.

[2] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/214); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 4/146; Darimî 2/439.

[3] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1321); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 1/175; Ebû Dâvûd 1469; İbn Mâce 1337; Darimî 2/471.

bu fiili yapmakta bizim gibi değildir. Yani biz onun gibi yapmıyoruz ve böyle yapan (kıraatinde teganni etmeyen) bizim gibi değildir."

ذِكْرُ وَصْفِ مَنْ أُعْطِيَ الْقُرْآنَ وَالْإِيمَانَ، أَوْ أُعْطِيَ أَحَدَهُمَا دُونَ الْآخَرِ

Kendisine Kur'ân İle İman, ya da İkisinden Biri Verilmiş Olanın Durumu

١٢١ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ النَّرْسِيُّ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَوْفًا، يَقُولُ: سَمِعْتُ قَسَامَةَ هُوَ ابْنُ زُهَيْرٍ، يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَثَلُ مَنْ أُعْطِيَ الْقُرْآنَ وَالْإِيمَانَ مَثَلُ مَنْ أُعْطِيَ طَيِّبَ الطَّعْمِ، طَيِّبَ الرِّيحِ، وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يُعْطَ الْقُرْآنَ، وَلَمْ يُعْطَ الْإِيمَانَ كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ مُرَّةِ الطَّعْمِ، لَا رِيحَ لَهَا، وَمَثَلُ مَنْ أُعْطِيَ الْإِيمَانَ، وَلَمْ يُعْطَ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ التَّمْرَةِ طَيِّبَةِ الطَّعْمِ، وَلَا رِيحَ لَهَا، وَمَثَلُ مَنْ أُعْطِيَ الْقُرْآنَ وَلَمْ يُعْطَ الْإِيمَانَ، كَمَثَلِ الرَّيْحَانَةِ مُرَّةِ الطَّعْمِ، طَيِّبَةِ الرِّيحِ». [١ : ٢]

121- Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Kendisine Kur'ân ile iman verilmiş kimse, tadı da, kokusu da güzel ağaç turuncu verilmiş gibidir. Kendisine ne Kur'ân, ne de iman verilmemiş kimse ise, Ebu Cehil karpuzuna benzer ki kokusu yoktur, tadı ise acıdır. Kendisine iman verilip Kur'ân verilmeyen kimse, hurmaya benzer ki onun tadı güzeldir, ancak kokusu yoktur. Kendisine Kur'ân verilip iman verilmeyen kimse ise reyhana benzer ki kokusu güzel, tadı ise tadı acıdır."**[1]

ذِكْرُ نَفْيِ الضَّلَالِ عَنِ الْآخِذِ بِالْقُرْآنِ

Kur'ân'a Sarılanın Sapmayacağı Hakkında

١٢٢ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ الْخُزَاعِيِّ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: «أَبْشِرُوا وَأَبْشِرُوا، أَلَيْسَ تَشْهَدُونَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنِّي رَسُولُ

[1] Elbânî: İsnâdı sahihtir; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Yaklaşık bir metinle Müslim 797. Bak hadis no: 770, 771.

اللَّهِ؟ » قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: «فَإِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ سَبَبٌ طَرَفُهُ بِيَدِ اللَّهِ، وَطَرَفُهُ بِأَيْدِيكُمْ، فَتَمَسَّكُوا بِهِ، فَإِنَّكُمْ لَنْ تَضِلُّوا، وَلَنْ تَهْلِكُوا بَعْدَهُ أَبَدًا». [١ : ٢]

122- Ebû Şureyh el-Huzâî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza geldi ve: **"Müjdeler olsun, müjdeler olsun! Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim Allah'ın Resûlü olduğuma şahitlik etmez misiniz?"** buyurdu. "Evet" dediğimizde de şöyle buyurdu: **"Bu Kur'ân, bir tarafı Allah'ın elinde diğer tarafı da sizin ellerinizde olan bir iptir. Ona sımsıkı tutunun. Ona tutunduğunuz müddetçe dalalete düşmez ve asla helak olmazsınız."**[1]

ذِكْرُ إِثْبَاتِ الْهُدَى لِمَنِ اتَّبَعَ الْقُرْآنَ، وَالضَّلَالَةِ لِمَنْ تَرَكَهُ

Kur'ân'a Tâbi Olanın Doğru Yolda, Onu Terkedenin İse Dalalette Olduğunun Tesbiti

١٢٣ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَسَّانُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَسْرُوقٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ حَيَّانَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ، قَالَ: دَخَلْنَا عَلَيْهِ فَقُلْنَا لَهُ: لَقَدْ رَأَيْتَ خَيْرًا، صَحِبْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَصَلَّيْتَ خَلْفَهُ، فَقَالَ: نَعَمْ، وَإِنَّهُ ﷺ خَطَبَنَا، فَقَالَ: «إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ كِتَابَ اللَّهِ، هُوَ حَبْلُ اللَّهِ، مَنِ اتَّبَعَهُ كَانَ عَلَى الْهُدَى، وَمَنْ تَرَكَهُ كَانَ عَلَى الضَّلَالَةِ». [١ : ٢]

123- Yezîd b. Hayyân der ki: Zeyd b. Erkam'ın yanına girdik ve ona: "Andolsun ki sen büyük bir hayra erdin. Şüphesiz sen, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in sohbetinde bulundun ve onun arkasında namaz kıldın" dedik. Zeyd'e dedi ki: "Evet, kuşkusuz Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizlere hitab ederek buyurdu ki: **"Ben sizin aranızda O'nun ipi olan Allah'ın Kitab'ını bırakıyorum. Her kim ona tâbi olursa doğru yolda ve kim de terk ederse dalâlette olur."** [2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 713); Şuayb: Müslim'in şartınca hasen.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 4/356); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 4/366; Müslim 2408/37; Tirmizî 3788; Darimî 2/431.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْقُرْآنَ مَنْ جَعَلَهُ إِمَامَهُ بِالْعَمَلِ قَادَهُ إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَنْ جَعَلَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ بِتَرْكِ الْعَمَلِ سَاقَهُ إِلَى النَّارِ

Kur'ân'ın Amellerinde Onu Rehber Edineni Cennete, Amelleri Terk Ederek Arkasına Atanı da Cehenneme Sürdüğü Hakkında

١٢٤ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي مَعْشَرٍ بِحَرَّانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْأَجْلَحِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «الْقُرْآنُ مُشَفَّعٌ، وَمَا حِلٌّ مُصَدَّقٌ، مَنْ جَعَلَهُ إِمَامَهُ قَادَهُ إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَنْ جَعَلَهُ خَلْفَ ظَهْرِهِ سَاقَهُ إِلَى النَّارِ». [١: ٢]

124- Câbir, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Kur'ân şefaatçidir. O doğruyu bildirendir ve tasdik olunmuştur. Onu rehber edineni Cennete, arkasına atanı (umursamayanı) da Cehenneme sürer."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: هَذَا خَبَرٌ يُوهِمُ لَفْظُهُ مَنْ جَهِلَ صِنَاعَةَ الْعِلْمِ أَنَّ الْقُرْآنَ مَجْعُولٌ مَرْبُوبٌ، وَلَيْسَ كَذَلِكَ، لَكِنَّ لَفْظَهُ مِمَّا نَقُولُ فِي كُتُبِنَا: إِنَّ الْعَرَبَ فِي لُغَتِهَا تُطْلِقُ اسْمَ الشَّيْءِ عَلَى سَبَبِهِ، كَمَا تُطْلِقُ اسْمَ السَّبَبِ عَلَى الشَّيْءِ، فَلَمَّا كَانَ الْعَمَلُ بِالْقُرْآنِ قَادَ صَاحِبَهُ إِلَى الْجَنَّةِ أُطْلِقَ اسْمُ ذَلِكَ الشَّيْءِ الَّذِي هُوَ الْعَمَلُ بِالْقُرْآنِ عَلَى سَبَبِهِ الَّذِي هُوَ الْقُرْآنُ، لَا أَنَّ الْقُرْآنَ يَكُونُ مَخْلُوقًا.

Ebû Hâtim der ki: Bu haberin lafzı ilimde yetkin olmayana Kur'ân'ın sahip kılındığını düşündürebilir. Ancak durum böyle değildir. Biz kitaplarımızda: "Araplar lügatte bir şeyi ona sebep olana nispet ederler. Sebebin adının o şeye nispet edilmesi gibi. Kur'ân'la amel etmek sahibini cennete sürünce Kur'ân'da amel olan o şeyin adı da ona sebep olan Kur'ân'a nispet edilmiştir. Zira Kur'ân mahluk değildir.

ذِكْرُ إِبَاحَةِ الْحَسَدِ لِمَنْ أُوتِيَ كِتَابَ اللَّهِ تَعَالَى، فَقَامَ بِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

Kendisine Kitab Verilip Onunla Gece Gündüz Amel Edeni Kıskanmanın Mubahlığı

١٢٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَوْنٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ الْعَدَنِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2019): Şuayb: İsnâdı ceyyiddir.

الْقُرْآنَ، فَهُوَ يَقُومُ بِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ، وَآنَاءَ النَّهَارِ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا، فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ آنَاءَ اللَّيْلِ، وَآنَاءَ النَّهَارِ». [١ : ٢]

125- Sâlim'in, babasından bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Yalnız iki şeye hased (gıpta) edilebilir: Biri, Allah'ın kendisine verdiği Kur'ân'la gece gündüz amel etmeye çalışan kişiye, diğeri de, Allah'ın kendisine verdiği malı gece gündüz (hak yolunda) infak eden kişiye."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ قَوْلَهُ ﷺ: «فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ آنَاءَ اللَّيْلِ، وَآنَاءَ النَّهَارِ» أَرَادَ بِهِ فَهُوَ يَتَصَدَّقُ بِهِ

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in "Gece Gündüz İnfak Eden" Sözüyle Tasaddukta Bulunmayı Kasdettiği Hakkında

١٢٦ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا حَسَدَ إِلَّا عَلَى اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ هَذَا الْكِتَابَ، فَقَامَ بِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَرَجُلٌ أَعْطَاهُ اللَّهُ مَالًا فَتَصَدَّقَ بِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ، وَآنَاءَ النَّهَارِ». [١ : ٢]

126- Sâlim'in, babasından bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Yalnız iki şeye hased (gıpta) edilebilir: Biri, Allah'ın kendisine verdiği Kitab ile gece gündüz amel etmeye çalışan kişiye, diğeri de, Allah'ın kendisine verdiği malı gece gündüz tasadduk eden kişiye."**[2]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ الْخُلَفَاءَ الرَّاشِدِينَ، وَالْكِبَارَ مِنَ الصَّحَابَةِ غَيْرُ جَائِزٍ أَنْ يَخْفَى عَلَيْهِمْ بَعْضُ أَحْكَامِ الْوُضُوءِ وَالصَّلَاةِ

Hulefa-i Râşidîn ve Sahabenin Büyüklerine Abdest ve Namazın Bazı Hükümlerinin Gizli Kalmadığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

١٢٧ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ الْمُعَلِّمُ، أَنَّ يَحْيَى بْنَ أَبِي كَثِيرٍ

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 1/221; er-Ravdu'n-nadîr 897); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/36; Buhârî 7529; Müslim 815; Tirmizî 1936; Bak hadis no: 126.

[2] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 1/221; er-Ravdu'n-nadîr 897); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/152; Müslim 815/267; Bak hadis no: 125.

حَدَّثَهُ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ، أَنَّهُ سَأَلَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ عَنِ الرَّجُلِ إِذَا جَامَعَ وَلَمْ يُنْزِلْ؟ فَقَالَ: لَيْسَ عَلَيْهِ شَيْءٌ، ثُمَّ قَالَ عُثْمَانُ: «سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: فَسَأَلْتُ بَعْدَ ذَلِكَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، وَالزُّبَيْرَ بْنَ الْعَوَّامِ، وَطَلْحَةَ بْنَ عُبَيْدِ اللَّهِ، وَأُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ، فَقَالُوا مِثْلَ ذَلِكَ.

قَالَ أَبُو سَلَمَةَ: وَحَدَّثَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ: أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ، فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ». [٣: ٥٧]

127- Zeyd b. Hâlid el-Cühenî bildiriyor: Kendisi, Osmân b. Affân'a: "Kişi ilişkiye girer de boşalmazsa ne dersin?" diye sorduğunda, Osmân: "Bir şey yapması gerekmez" dedi. Osmân daha sonra ekledi: Ben bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittim". Bunu daha sonraları Ali b. Ebî Tâlib, Zübeyr b. el-Avvâm, Talha b. Ubeydillah ve Ubey b. Ka'b'a sorduğumda aynı şeyi söylediler.

Ebû Seleme der ki: Urve b. ez-Zübeyr bana kendisinin bu konuyu Ebû Eyyûb el-Ensârî'ye sorduğunu ve onun da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'den naklen aynı şeyi söylediğini haber verdi. [1]

[1] Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/63; Buhârî 292; Müslim 347; Bak hadis no: 1172.

كِتَابُ الْإِيمَانِ

İMAN KİTABI

بَابُ الْفِطْرَةِ

Bâb: Fıtrat

١٢٨ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ مَرْوَانَ الرَّقِّيُّ، حَدَّثَنَا مُبَشِّرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ وَيُنَصِّرَانِهِ وَيُمَجِّسَانِهِ». [٣:٣٥]

128- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Her insan fıtrat üzere doğar. Ancak anne babası sonradan onu Yahudi, Hıristiyan ve Mecûsi yaparlar."**[1]

ذِكْرُ إِثْبَاتِ الْأَلِفِ بَيْنَ الْأَشْيَاءِ الثَّلَاثَةِ الَّتِي ذَكَرْنَاهَا

Zikredilen Üç Şeyin Arasına "Veya" İbaresinin Eklenmesi

١٢٩ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ، أَوْ يُنَصِّرَانِهِ، أَوْ يُمَجِّسَانِهِ». [٣:٣٥]

129- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Her insan fıtrat üzere doğar. Ancak anne babası sonradan onu Yahudi veya Hıristiyan veya Mecûsi yaparlar."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 1220 "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/393; Buhârî 1358; Müslim 2658; Bak hadis no: 129, 130.

[2] Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Müslim 2380/172; Ebû Dâvûd 4705; Tirmizî 3150.

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: قَوْلُهُ ﷺ: «كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ» أَرَادَ بِهِ: عَلَى الْفِطْرَةِ الَّتِي فَطَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهَا ﷻ يَوْمَ أَخْرَجَهُمْ مِنْ صُلْبِ آدَمَ، لِقَوْلِهِ ﷻ: ﴿فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ﴾، يَقُولُ: لَا تَبْدِيلَ لِتِلْكَ الْخِلْقَةِ الَّتِي خَلَقَهُمْ لَهَا، إِمَّا لِجَنَّةٍ، وَإِمَّا لِنَارٍ، حَيْثُ أَخْرَجَهُمْ مِنْ صُلْبِ آدَمَ، فَقَالَ: هَؤُلَاءِ لِلْجَنَّةِ، وَهَؤُلَاءِ لِلنَّارِ.

أَلَا تَرَى أَنَّ غُلَامَ الْخَضِرِ قَالَ ﷺ: «طَبَعَهُ اللَّهُ يَوْمَ طَبَعَهُ كَافِرًا» وَهُوَ بَيْنَ أَبَوَيْنِ مُؤْمِنَيْنِ، فَأَعْلَمَ اللَّهُ ذَلِكَ عَبْدَهُ الْخَضِرَ وَلَمْ يُعْلِمْ ذَلِكَ كَلِيمَهُ مُوسَى ﷺ، عَلَى مَا ذَكَرْنَا فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ مِنْ كُتُبِنَا.

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her insan fıtrat üzere doğar"* sözündeki fıtrattan kasıt, Yüce Allah'ın insanları, Âdem'in sulbünden çıkardığı gün üzerinde yarattığı fıtrattır. Zira Yüce Allah: **"Sen yüzünü hanîf olarak dine, Allah insanları hangi fıtrat üzerine yaratmış ise ona çevir. Allah'ın yaratışında değişme yoktur"** (Rûm 30) buyurur. Yüce Allah insanları Âdem'in sulbünden çıkarırken bazılarının cennet için bazılarının ise cehennem için olduğunu bildirmiştir. Dolayısıyla insanların bir kısmı cennet için, bir kısmı da cehennem için yaratılmıştır. Âyette zikredilen ve değişmeyeceği bildirilen yaratmadan kasıt budur.

Hızır'ın öldürdüğü söz konusu çocuk konusunda da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah onu yaratırken kafir biri olarak yarattı"* buyurmuştur. Oysa çocuğun anne babası mümin kişilerdi. Yüce Allah bunu kulu Hızır'a bildirirken kendisiyle konuştuğu (Kelîmullah) Mûsa'ya bildirmemiştir. Bu konuyu da kitaplarımızda değişik yerlerde zikretmiştik.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ، تَفَرَّدَ بِهِ حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ

Humeyd b. Abdirrahman'ın Bu Hadisi Rivayette Tek Kaldığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

١٣٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ وَيُنَصِّرَانِهِ وَيُمَجِّسَانِهِ، كَمَا تَنْتِجُونَ إِبِلَكُمْ هَذِهِ هَلْ تُحِسُّونَ فِيهَا مِنْ جَدْعَاءَ؟» ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَاقْرَؤُوا إِنْ شِئْتُمْ: ﴿فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ﴾ [٣٠:٣٥]

130- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sellellehu aleyhi vesellem): **"Her insan fıtrat üzere doğar. Ancak anne babası sonradan onu Yahudi veya Hıristiyan veya Mecûsi yaparlar. Aynen hayvanın, azaları tam bir hayvan doğurması gibi. Hiç hayvanın kulağı kesik bir hayvan doğurduğunu gördünüz mü?"** buyurdu. İsterseniz bu konuda: *"Hakka yönelerek kendini Allah'ın insanlara yaratılışta verdiği dine ver. Zira Allah'ın yaratışında değişme yoktur"* (Rûm 30) âyetini okuyun.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِم: قَوْلُهُ ﷺ: «فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ وَيُنَصِّرَانِهِ وَيُمَجِّسَانِهِ» مِمَّا نَقُولُ فِي كُتُبِنَا: إِنَّ الْعَرَبَ تُضِيفُ الْفِعْلَ إِلَى الْآمِرِ، كَمَا تُضِيفُهُ إِلَى الْفَاعِلِ، فَأَطْلَقَ ﷺ اسْمَ التَّهَوُّدِ وَالتَّنَصُّرِ وَالتَّمَجُّسِ عَلَى مَنْ أَمَرَ وَلَدَهُ بِشَيْءٍ مِنْهَا بِلَفْظِ الْفِعْلِ، لَا أَنَّ الْمُشْرِكِينَ هُمُ الَّذِينَ يُهَوِّدُونَ أَوْلَادَهُمْ أَوْ يُنَصِّرُونَهُمْ أَوْ يُمَجِّسُونَهُمْ، دُونَ قَضَاءِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي سَابِقِ عِلْمِهِ فِي عَبِيدِهِ، عَلَى حَسَبِ مَا ذَكَرْنَاهُ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ مِنْ كُتُبِنَا.

وَهَذَا كَقَوْلِ ابْنِ عُمَرَ: إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ حَلَقَ رَأْسَهُ فِي حَجَّتِهِ»، يُرِيدُ بِهِ أَنَّ الْخَالِقَ فَعَلَ ذَلِكَ بِهِ ﷺ لَا نَفْسُهُ، وَهَذَا كَقَوْلِهِ ﷺ: «مَنْ حِينَ يَخْرُجُ أَحَدُكُمْ مِنْ بَيْتِهِ إِلَى الصَّلَاةِ فَخُطْوَتَاهُ إِحْدَاهُمَا تَحُطُّ خَطِيئَةً، وَالْأُخْرَى تَرْفَعُ دَرَجَةً»، يُرِيدُ: أَنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِذَلِكَ، لَا أَنَّ الْخُطْوَةَ تَحُطُّ الْخَطِيئَةَ، أَوْ تَرْفَعُ الدَّرَجَةَ.

وَهَذَا كَقَوْلِ النَّاسِ: الْأَمِيرُ ضَرَبَ فُلَانًا أَلْفَ سَوْطٍ، يُرِيدُونَ: أَنَّهُ أَمَرَ بِذَلِكَ لَا أَنَّهُ فَعَلَ بِنَفْسِهِ

Ebû Hâtim der ki: Diğer kitaplarımızda da değindiğimiz gibi Araplar bir fiili onu yapana nispet ettikleri gibi bazen onu yaptırana nispet ederler. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ancak anne babası sonradan onu Yahudi veya Hıristiyan veya Mecûsi yaparlar"* buyurarak Yahudileştirme, Hıristiyanlaştırma ve Mecusileştirmeyi bunu çocuklara yaptıran ebeveyne nisbet etmiştir. Yoksa Yüce Allah'ın kullarına yönelik önceden bir takdiri ve ilmi olmadan müşrikler çocuklarını Yahudi veya Hıristiyan veya Mecusi yapıyor değildir.

Bu da İbn Ömer'in: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) haccettiğinde saçlarını tıraş etti" sözüne benzemektedir. Bundan kastı da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) saçlarını bizzat kendisinin tıraş ettiği değil başkasına yaptırdığıdır. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biriniz namaz için evinden çıktığı zaman attığı*

[1] Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/275; Buhârî 6599; Müslim 2658; Bak hadis no: 128.

adımlardan biri günahlarını silerken diğeri derecesini yükseltir" sözü de buna benzemektir. Burada da günahı silen ya da dereceyi yükselten adımların bizzat kendisi değil Yüce Allah'tır ve O'nun emriyle gerçekleşmektedir.

"Vali filana yüz kamçı attı" sözü de buna benzer. Bundan da kasıt kamçıları bizzat valinin attığı değil emrederek başkalarına attırdığıdır.

ذِكْرُ خَبَرٍ قَدْ يُوهِمُ عَالِمًا مِنَ النَّاسِ أَنَّهُ مُضَادٌّ لِلْخَبَرَيْنِ اللَّذَيْنِ ذَكَرْنَاهُمَا قَبْلُ

İnsanlardan Âlim Olana, Önceki İki Rivayete Aykırı Olduğu İzlenimi Veren Haber

١٣١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَنْبَأَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَزِيدَ أَخْبَرَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ ذَرَارِيِّ الْمُشْرِكِينَ، فَقَالَ: «اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ». [٣:٣٥]

131- Ebû Hureyre der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e müşriklerin (küçük yaşta ölen) zürriyetlerinden sorulunca: **"Allah onların ne yapacaklarını en iyi bilendir"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ أَوْهَمَ مَنْ لَمْ يُحْكِمْ صِنَاعَةَ الْحَدِيثِ أَنَّهُ مُضَادٌّ لِخَبَرِ أَبِي هُرَيْرَةَ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ

Hadis Konusuna Hâkim Olmayana, Zikrettiğimiz Ebû Hureyre Hadisine Aykırı Olduğu İzlenimi Veren Haber

١٣٢ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا السَّرِيُّ بْنُ يَحْيَى أَبُو الْهَيْثَمِ وَكَانَ عَاقِلًا، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ، عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ سَرِيعٍ وَكَانَ شَاعِرًا، وَكَانَ أَوَّلَ مَنْ قَصَّ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ قَالَ: أَفْضَى بِهِمُ الْقَتْلُ إِلَى أَنْ قَتَلُوا الذُّرِّيَّةَ فَبَلَغَ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: «أَوَلَيْسَ خِيَارُكُمْ أَوْلَادَ الْمُشْرِكِينَ، مَا مِنْ مَوْلُودٍ يُولَدُ إِلَّا عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ حَتَّى يُعْرِبَ، فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ وَيُنَصِّرَانِهِ وَيُمَجِّسَانِهِ». [٣:٣٥]

132- Şâir olduğu gibi, bu mescidde ilk vaaz veren Esved b. Serî der ki: Çoluk çocuğa ulaşıncaya kadar onları (müşrikleri) öldürmeye başladılar. Bu durum Peygamberimize (sallallahu aleyhi vesellem) bildirildiğinde şöyle buyurdu: **"Sizin de**

---

[1] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 208-211 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/259; Buhârî 1384; Müslim 2659; Nesâî 4/58.

en hayırlı olanlarınız müşriklerin çoluk çocukları değiller mi? Her doğan, İslâm fıtratı üzerine doğar. Onun bu hali buluğ çağına kadar devam eder. Sonra, anne ve babası onu Hıristiyan, Yahudi veya Mecusi yapar."[1]

قَالَ أَبُو حَاتِم: فِي خَبَرِ الْأَسْوَدِ بْنِ سَرِيعٍ هَذَا: «مَا مِنْ مَوْلُودٍ يُولَدُ إِلَّا عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ» أَرَادَ بِهِ: الْفِطْرَةَ الَّتِي يَعْتَقِدُهَا أَهْلُ الْإِسْلَامِ الَّتِي ذَكَرْنَاهَا قَبْلُ حَيْثُ أَخْرَجَ الْخَلْقَ مِنْ صُلْبِ آدَمَ، فَإِقْرَارُ الْمَرْءِ بِتِلْكَ الْفِطْرَةِ مِنَ الْإِسْلَامِ، فَنَسَبُ الْفِطْرَةُ إِلَى الْإِسْلَامِ عِنْدَ الِاعْتِقَادِ عَلَى سَبِيلِ الْمُجَاوَرَةِ

Ebû Hâtim der ki: Esved b. Serî'nin rivayetindeki "Her doğan, İslâm fıtratı üzerine doğar" sözünden kasıt, daha önce de zikrettiğimiz gibi müslümanların inandığı, insanların Âdem'in sulbünden çıkarıldığında söz konusu edilen fıtrattır. Kişinin bu fıtratı ikrar etmesi İslam'dandır. İnanma anında fıtratın İslam'a nisbet edilmesi de bundandır.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُصَرِّحِ: بِأَنَّ قَوْلَهُ ﷺ «اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ» كَانَ بَعْدَ قَوْلِهِ «كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ»

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in "Allah Onların Ne Yapacaklarını En İyi Bilendir" Sözünü "Her İnsan Fıtrat Üzere Doğar" İfadesinden Sonra Söylediğini Belirten Haber

١٣٣ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدٍ الطَّائِيُّ بِمَنْبَجَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الزُّهْرِيُّ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ وَيُنَصِّرَانِهِ كَمَا تُنَاتَجُ الْإِبِلُ مِنْ بَهِيمَةٍ جَمْعَاءَ هَلْ تُحِسُّ مِنْ جَدْعَاءَ»؟، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَرَأَيْتَ مَنْ يَمُوتُ وَهُوَ صَغِيرٌ، قَالَ: «اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ» [٣٥:٣]

133- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Her çocuk (İslâmî) fıtrat üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudileştirir veya Hıristiyanlaştırır. Tıpkı devenin yavrusunu tam bir şekilde doğurması gibi. Hiç doğan yavruda kesik bir organ görür müsünüz?"** buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Küçük iken ölen kişinin durumu ne olacaktır?" deyince, Allah

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 402); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 3/435; Darimî 2/223.

Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"(Yaşasalardı) Allah neler yapacaklarını herkesten iyi bilendir"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْعِلَّةِ الَّتِي مِنْ أَجْلِهَا قَالَ ﷺ: «أَوَلَيْسَ خِيَارَكُمْ أَوْلَادُ الْمُشْرِكِينَ»

"Sizin de En Hayırlı Olanlarınız Müşriklerin Çocukları Değiller mi" Hadisinin Söyleniş Nedeni

١٣٤ - سَمِعْتُ أَبَا خَلِيفَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ بَكْرِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ مُسْلِمٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ الرَّبِيعَ بْنَ مُسْلِمٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ زِيَادٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ، يَقُولُ: «عَجِبَ رَبُّنَا مِنْ أَقْوَامٍ يُقَادُونَ إِلَى الْجَنَّةِ فِي السَّلَاسِلِ» [٣٥:٣]

134- Ebû Hureyre der ki: Ebu'l-Kâsım'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **"Rabbimiz zincirlerle Cennete sürüklenen bazı toplulukların bu durumuna hayret eder"** buyurduğunu işittim.[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: قَوْلُهُ ﷺ: «عَجِبَ رَبُّنَا» مِنْ أَلْفَاظِ التَّعَارُفِ الَّتِي لَا يَتَهَيَّأُ عِلْمُ الْمُخَاطَبِ بِمَا يُخَاطَبُ بِهِ فِي الْقَصْدِ، إِلَّا بِهَذِهِ الْأَلْفَاظِ الَّتِي اسْتَعْمَلَهَا النَّاسُ فِيمَا بَيْنَهُمْ، وَالْقَصْدُ فِي هَذَا الْخَبَرِ السَّبْيُ الَّذِي يَسْبِيهِمُ الْمُسْلِمُونَ مِنْ دَارِ الشِّرْكِ مُكَتَّفِينَ فِي السَّلَاسِلِ يُقَادُونَ بِهَا إِلَى دُورِ الْإِسْلَامِ حَتَّى يُسْلِمُوا فَيَدْخُلُوا الْجَنَّةَ.

وَبِهَذَا الْمَعْنَى أَرَادَ ﷺ بِقَوْلِهِ فِي خَبَرِ الْأَسْوَدِ بْنِ سَرِيعٍ «أَوَ لَيْسَ خِيَارَكُمْ أَوْلَادُ الْمُشْرِكِينَ»، وَهَذِهِ اللَّفْظَةُ أُطْلِقَتْ أَيْضًا بِحَذْفِ «مِنْ» عَنْهَا، يُرِيدُ: أَوَ لَيْسَ مِنْ خِيَارِكُمْ

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rabbimiz... hayret eder"* sözü, insanların bir şeyi muhataba anlatabilmek için günlük konuşma dilinde kullanmaya gereksinim duydukları lafızlardan biridir. Muhatabın zihninde söylenen söze yönelik bir anlamın oluşabilmesi için de bu tür lafızların kullanılması gerekmektedir. Hadiste söz konusu edilen kişiler de Müslümanlar tarafından esir alınan ve bağlı bir şekilde şirk diyarından İslam yurduna götürülen müşriklerdir. Bağlı bir şekilde getirilen bu müşrikler de sonunda Müslüman olup cennete girerler.

---

[1] Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 1/239; Ebû Dâvûd 4714.

[2] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 573 "Buhârî"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/457; Buhârî 3010; Ebû Dâvûd 2677.

Esved b. Serî'nin rivayetinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizin de en hayırlı olanlarınız müşriklerin çoluk çocukları değiller mi?"* buyurması da bu anlamdadır. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözü "min" harf-i cerri olmadan genel bir şekilde kullanmıştır. Ama "Müşriklerin çoluk çocukları sizin en hayırlılarınızdan değil midir?" anlamına gelmektedir.

ذِكْرُ خَبَرٍ أَوْهَمَ مَنْ لَمْ يُحْسِنْ طَلَبَ الْعِلْمِ مِنْ مَظَانِّهِ، أَنَّهُ مُضَادٌّ لِلْأَخْبَارِ الَّتِي تَقَدَّمَ ذِكْرُنَا لَهَا

İlim Talebinde Yetersiz Kimseye Zikredilen Hadislere Aykırı Olduğu İzlenimi Veren Haber

١٣٥ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: «رَأَى فِي بَعْضِ مَغَازِيهِ امْرَأَةً مَقْتُولَةً فَأَنْكَرَ ذَلِكَ، وَنَهَى عَنْ قَتْلِ النِّسَاءِ وَالصِّبْيَانِ». [٣:٣٥]

135- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) savaşlarından birinde öldürülmüş bir kadın gördü. Bunun üzerine kadınların ve çocukların öldürülmesini yasakladı.[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ أَوْهَمَ مَنْ لَمْ يُحْكِمْ صِنَاعَةَ الْحَدِيثِ، أَنَّهُ مُضَادٌّ لِلْأَخْبَارِ الَّتِي ذَكَرْنَاهَا قَبْلُ

Hadiste Derinliği Olmayan Kimseye Daha Önce Zikredilen Hadislere Aykırı Olduğu İzlenimi Veren Haber

١٣٦ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلَاءِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: سَمِعْنَاهُ مِنَ الزُّهْرِيِّ، عَوْدًا وَبَدْءًا، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي الصَّعْبُ بْنُ جَثَّامَةَ، قَالَ: مَرَّ بِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا بِالْأَبْوَاءِ أَوْ بِوَدَّانَ، فَأَهْدَيْتُ إِلَيْهِ لَحْمَ حِمَارٍ وَحْشٍ، فَرَدَّهُ عَلَيَّ، فَلَمَّا رَأَى الْكَرَاهِيَةَ فِي وَجْهِي، قَالَ: «إِنَّهُ لَيْسَ بِنَا رَدٌّ عَلَيْكَ، وَلَكِنَّا حُرُمٌ» وَسُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنِ الدَّارِ مِنَ الْمُشْرِكِينَ يُبَيَّتُونَ فَيُصَابُ مِنْ نِسَائِهِمْ وَذَرَارِيِّهِمْ، قَالَ: «هُمْ مِنْهُمْ» قَالَ: وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: «لَا حِمَى إِلَّا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ». [٣:٣٥]

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 1210; Sahîh Ebî Dâvud 2394); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 2/6; Ahmed 2/34; Buhârî 3014; Müslim 1744/25; Ebû Dâvûd 2668; Tirmizî 1569; İbn Mâce 2841; Darimî 2/222.

136- Sa'b b. Cessâme der ki: Ebvâ'da ya da Veddân'da bulunduğum sırada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oradan geçti. Ona yabani bir eşek hediye etmek istedim, ancak Allah Resûlü geri (sallallahu aleyhi vesellem) çevirdi. Bundan dolayı yüzümdeki hoşnutsuzluğu görünce de: **"Senin hediyeni geri çevirecek değiliz, ama ihramlıyız"** buyurdu.

(Bir gün) Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e, (savaşta) üzerlerine gece baskını düzenlenen müşriklerin saldırıya uğrayan, kadın çocuk ve evlerinin durumu soruldu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: **"Onlar da onlardandır"** buyurdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in: **"Allah ve Resûlü dışında kimsenin bir yeri koruluk yapma hakkı yoktur"** buyurduğunu da işittim.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُصَرِّحِ: بِأَنَّ نَهْيَهُ ﷺ عَنْ قَتْلِ الذَّرَارِيِّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ كَانَ بَعْدَ قَوْلِهِ ﷺ: «هُمْ مِنْهُمْ»

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Müşriklerin Çocuklarını Öldürme Yasağının "Onlar da Onlardandır" Sözünden Sonra Söylendiğini Belirten Haber

١٣٧ - أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ سِنَانٍ الْقَطَّانُ بِوَاسِطَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ الصَّعْبِ بْنِ جَثَّامَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «لَا حِمَى إِلَّا لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ»، وَسَأَلْتُهُ عَنْ أَوْلَادِ الْمُشْرِكِينَ: أَنَقْتُلُهُمْ مَعَهُمْ؟ قَالَ: «نَعَمْ، فَإِنَّهُمْ مِنْهُمْ»، ثُمَّ نَهَى عَنْ قَتْلِهِمْ يَوْمَ حُنَيْنٍ. [٣٥:٣]

137- Sa'b b. Cessâme der ki: Resûlullah'ın (sallallahu alayhi vasellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Allah ve Resûlü dışında kimsenin koruluğu yoktur."** Ona: "Müşriklerin çocuklarını onlarla (müşriklerle) beraber öldürelim mi?" diye sorduğumda: "**Evet! Çocukları da kendilerindendir"** buyurdu. Sonra Huneyn savaşında çocukları öldürmeyi yasakladı.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 2397, 2705 "Buhârî"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Muvattâ 1/325; Ahmed 4/37, 4/71; Buhârî 1825; Müslim 1194/52; Tirmizî 1570; Nesâî 5/183; İbn Mâce 3090; Darimî 2/39.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 2397); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 4/73.

ذِكْرُ خَبَرٍ قَدْ أَوْهَمَ مَنْ أَغْفَى عَنْ عِلْمِ السُّنَنِ، وَاشْتَغَلَ بِضِدِّهَا، أَنَّهُ يُضَادُّ الْأَخْبَارَ الَّتِي ذَكَرْنَاهَا قَبْلُ

Sünnet İlmine Önem Vermeyen ve Sünnete Muhalif İlimlerle Uğraşanlara Daha Önce Zikrettiğimiz Hadislerle Çeliştiği İzlenimi Veren Haber

١٣٨ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ فُضَيْلِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ طَلْحَةَ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ، قَالَتْ: تُوُفِّيَ صَبِيٌّ، فَقُلْتُ: طُوبَى لَهُ، عُصْفُورٌ مِنْ عَصَافِيرِ الْجَنَّةِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَوَلَا تَدْرِينَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْجَنَّةَ وَخَلَقَ النَّارَ، فَخَلَقَ لِهَذِهِ أَهْلًا وَلِهَذِهِ أَهْلًا» [٣٥:٣]

138- Hz. Aişe der ki: Çocuğun biri ölünce: "Ne mutlu ona ki cennet kuşlarından bir kuş olmuştur" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sen bilmez misin ki Yüce Allah cenneti de cehennemi de yaratırken her ikisi için de insanlar yaratmıştır"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: أَرَادَ النَّبِيُّ ﷺ بِقَوْلِهِ هَذَا تَرْكَ التَّزْكِيَةِ لِأَحَدٍ مَاتَ عَلَى الْإِسْلَامِ، وَلِئَلَّا يُشْهَدَ بِالْجَنَّةِ لِأَحَدٍ وَإِنْ عُرِفَ مِنْهُ إِتْيَانُ الطَّاعَاتِ وَالِانْتِهَاءُ عَنِ الْمَزْجُورَاتِ، لِيَكُونَ الْقَوْمُ أَحْرَصَ عَلَى الْخَيْرِ، وَأَخْوَفَ مِنَ الرَّبِّ، لَا أَنَّ الصَّبِيَّ الطِّفْلَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يُخَافُ عَلَيْهِ النَّارُ، وَهَذِهِ مَسْأَلَةٌ طَوِيلَةٌ قَدْ أَمْلَيْنَاهَا بِفُصُولِهَا، وَالْجَمْعُ بَيْنَ هَذِهِ الْأَخْبَارِ فِي كِتَابِ «فُصُولُ السُّنَنِ»، وَسَنُمْلِيهَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بَعْدَ هَذَا الْكِتَابِ فِي كِتَابِ (الْجَمْعُ بَيْنَ الْأَخْبَارِ وَنَفْيُ التَّضَادِّ عَنِ الْآثَارِ) إِنْ يَسَّرَ اللَّهُ تَعَالَى ذَلِكَ وَشَاءَ

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) böylesi bir sözü söyleme sebebi Müslüman olarak ölen herhangi birinin tezkiye edilmemesi, itaate yönelik ameller işleyip yasaklardan kaçındığı bilinse dahi cennet ahalisinden biri olduğunun söylenmemesi içindir. Bu şekilde Müslümanlar hayırlı amellerde bulunma konusunda daha gayretli olacak ve Rablerinin öfkesinden daha çok sakınacaklardır. Yoksa bu sözden kasıt, Müslümanların ölen küçük çocuklarının cehenneme girebilme ihtimali ve endişenin taşınması gerektiği değildir. Bu uzun ve derin olan konuyu farklı bölümlerde ele alıp işlemiştik. Bu yönde gelen haberleri de "Fusûlu's-Sünen" kitabında bir araya getirdik. Yüce Allah diler ve

---

[1] Elbânî: Sahih (S. İbn Mâce 82 "Müslim"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 6/41; Müslim 2662; Ebû Dâvûd 4713; Nesâî 4/57; İbn Mâce 82.

müyesser kılarsa da inşâallah bunları "el-Cem'u beyne'l-ahbâri ve-nefyu't-tedâddi ani'l-âsâri (=Haberleri Uzlaştırma ve Aradaki Çelişkileri Ortadan Kaldırma)" kitabında yeniden işleyeceğiz.

بَابُ التَّكْلِيفِ

Bâb: Sorumlu (Mükellef) Kılma

ذِكْرُ الْأَخْبَارِ عَنْ نَفْيِ تَكْلِيفِ اللَّهِ عِبَادَهُ مَا لَا يُطِيقُونَ

Yüce Allah'ın Kullarını Güç Yetiremeyecekleri Şeylerden Mükellef Tutmaması

١٣٩ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ الضَّرِيرُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ هَذِهِ الْآيَةُ: ﴿لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ أَتَوَا النَّبِيَّ ﷺ فَجَثَوْا عَلَى الرُّكَبِ وَقَالُوا: لَا نُطِيقُ، لَا نَسْتَطِيعُ، كُلِّفْنَا مِنَ الْعَمَلِ مَا لَا نُطِيقُ وَلَا نَسْتَطِيعُ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ: ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ إِلَى قَوْلِهِ: ﴿غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا تَقُولُوا كَمَا قَالَ أَهْلُ الْكِتَابِ مِنْ قَبْلِكُمْ: سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا، بَلْ قُولُوا: سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ»، فَأَنْزَلَ اللَّهُ: ﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا، لَهَا مَا كَسَبَتْ، وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ، رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾، قَالَ: «نَعَمْ»، ﴿رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا، كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا﴾، قَالَ: نَعَمْ، ﴿رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ، وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا، وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا، فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾، قَالَ: نَعَمْ. [٣: ٦٤]

139- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): *"Göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır. İçinizdekini açıklasanız da gizleseniz de Allah sizi onunla hesaba çeker ve dilediğini bağışlar, dilediğine azab eder. Allah her şeye Kadir'dir"* (Bakara 284) âyeti nazil olduğu zaman Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiler, dizlerinin üzerinde oturdular ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Daha önce gücümüzün yeteceği ibadetlerle yükümlü kılındık. Ancak sana nazil olan bu âyete gücümüz yetmez" dediler. Bunun üzerine şu âyet nazil oldu: *"Peygamber ve inananlar, ona Rabbi'nden indirilene inandı. Hepsi*

Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine inandı. «Peygamberleri arasından hiçbirini ayırt etmeyiz, işittik, itaat ettik, Rabbimiz! Affını dileriz, dönüş Sanadır» dediler." (Bakara 285) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sizden önceki Ehl-i kitab'dan olan iki topluluk gibi: «İşittik ve isyan ettik» demek mi istiyorsunuz! Aksine: «İşittik, itaat ettik. Rabbimiz! Affını dileriz, dönüş sanadır» deyin"** buyurunca şu âyeti nazil oldu: *"Allah kişiye ancak gücünün yeteceği kadar yükler; kazandığı iyilik lehine, ettiği kötülük de aleyhinedir. Rabbimiz! Eğer unutacak veya yanılacak olursak bizi sorumlu tutma."* (Bakara 286) **"Evet"** buyurdu (yani âyeti tekrar etti). *"Rabbimiz bizden öncekilere yüklediğin gibi, bize de ağır yük yükleme"* inince **"Evet"** buyurdu (yani âyeti tekrar etti). Sonra *"Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmeyeceği şeyi taşıtma, bizi affet, bizi bağışla, bize acı. Sen Mevlamızsın, kâfirlere karşı bize yardım et"* (Bakara 286) âyeti inince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Evet"** dedi (yani âyeti tekrar etti).[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنِ الْحَالَةِ الَّتِي مِنْ أَجْلِهَا أَنْزَلَ اللهُ جَلَّ ثَنَاؤُهُ: ﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ﴾

"Dinde Zorlama Yoktur"[2] Âyetinin Nüzul Sebebi

١٤٠ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بِبُسْتَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي بِشْرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ﴾، قَالَ: كَانَتِ الْمَرْأَةُ مِنَ الْأَنْصَارِ لَا يَكَادُ يَعِيشُ لَهَا وَلَدٌ، فَتَحْلِفُ: لَئِنْ عَاشَ لَهَا وَلَدٌ لَتُهَوِّدَنَّهُ، فَلَمَّا أُجْلِيَتْ بَنُو النَّضِيرِ إِذَا فِيهِمْ نَاسٌ مِنْ أَبْنَاءِ الْأَنْصَارِ، فَقَالَتِ الْأَنْصَارُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَبْنَاؤُنَا، فَأَنْزَلَ اللهُ هَذِهِ الْآيَةَ: «﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ﴾» قَالَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ: فَمَنْ شَاءَ لَحِقَ بِهِمْ، وَمَنْ شَاءَ دَخَلَ فِي الْإِسْلَامِ. [٣: ٦٤]

140- Saîd b. Cübeyr bildiriyor: İbn Abbâs: *"Dinde zorlama yoktur..."*[3] âyetini açıklarken şöyle demiştir: "(İslamiyet'ten önce) Ensâr'dan çocuğu yaşamayan bir kadın eğer çocuğu yaşarsa onu Yahudi edeceğine dair adakta bulunurdu. Nadîr oğulları, beraberlerinde bulunan Ensâr çocukları ile sürgün edildiklerinde, Ensâr: «Ey Allah'ın Resûlü! Çocuklarımız» dediler. Bunun üzerine

---

[1] Elbânî: Sahih "Müslim"; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/412; Müslim 125.

[2] Bakara Sur. 256

[3] Bakara Sur. 256

Yüce Allah: *«Dinde zorlama yoktur...»* âyetini indirdi." Saîd b. Cübeyr: "İsteyen onlarla gider isteyen de İslam'a girip kalır, anlamındadır" dedi.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْفَرْضَ الَّذِي جَعَلَهُ اللَّهُ ﷻ نَفْلًا جَائِزٌ أَنْ يُفْرَضَ ثَانِيًا، فَيَكُونُ ذَلِكَ الْفِعْلُ الَّذِي كَانَ فَرْضًا فِي الْبِدَايَةِ فَرْضًا ثَانِيًا فِي النِّهَايَةِ

Yüce Allah'ın Nafile Kıldığı Bir Farzın Sonradan Farz Kılınabilmesi, Bu Şekilde Başlan Farz Olan Bu Şeyin Nihayetinde Farza Dönmesi

١٤١ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ الطَّائِيُّ بِمَنْبَجَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ حَفْصٍ النُّفَيْلِيُّ، قَالَ: قَرَأْنَا عَلَى مَعْقِلِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: خَرَجَ لَيْلَةً فِي رَمَضَانَ فَصَلَّى فِي الْمَسْجِدِ، فَصَلَّى رِجَالٌ وَرَاءَهُ بِصَلَاتِهِ، فَأَصْبَحَ النَّاسُ، فَتَحَدَّثُوا بِذَلِكَ، فَاجْتَمَعَ أَكْثَرُهُمْ مِنْهُمْ، فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الثَّانِيَةَ، فَصَلَّوْا بِصَلَاتِهِ، فَأَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوا بِذَلِكَ، فَاجْتَمَعَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ لَيْلَةَ الثَّالِثَةِ، فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَصَلَّوْا بِصَلَاتِهِ، فَلَمَّا كَانَتِ اللَّيْلَةُ الرَّابِعَةُ، عَجَزَ الْمَسْجِدُ عَنْ أَهْلِهِ، فَلَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَّا لِصَلَاةِ الْفَجْرِ، فَلَمَّا قُضِيَتْ صَلَاةُ الْفَجْرِ، أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَتَشَهَّدَ ثُمَّ قَالَ: «أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّهُ لَمْ يَخْفَ عَلَيَّ مَكَانُكُمْ، وَلَكِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُفْرَضَ عَلَيْكُمْ، فَتَقْعُدُوا عَنْهَا»، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُرَغِّبُهُمْ فِي قِيَامِ شَهْرِ رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَأْمُرَهُمْ بِقَضَاءِ أَمْرٍ فِيهِ، يَقُولُ: «مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالْأَمْرُ عَلَى ذَلِكَ، ثُمَّ كَانَ الْأَمْرُ عَلَى ذَلِكَ فِي خِلَافَةِ أَبِي بَكْرٍ، وَصَدْرًا مِنْ خِلَافَةِ عُمَرَ رِضْوَانُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ [٥: ١]

141- Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir Ramazan gecesi çıkıp Mescid'de namaz kılınca bazı kimseler de arkasında kendisine uyup namaz kıldı. Sabah olunca insanlar bunu kendi aralarında konuştular. Sonra ikinci gece de namaz kılınca kendisine uyan kimseler daha da çoğaldı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ikinci kez çıktı ve onunla birlikte insanlar da namaz kıldılar. Sabah olunca insanlar yine bunu kendi aralarında konuştular. Bunun üzerine üçüncü gece insanlar Mescid'de daha da çoğaldılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üçüncü kez yine çıktı ve insanlar da kendisine uyarak namaz kıldılar. Dördüncü gecede ise

[1] **Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 2404); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ebû Dâvûd 2682.**

halk Mescid'e sığmaz oldu. Onların yanına (e gece) çıkmayan Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazı için çıkıp namazı kıldırdıktan sonra cemaate doğru dönüp şehadet getirdi ve: **"Gelelim asıl konuya"** diyerek şöyle devam etti: **"Şu muhakkak ki dün geceki durumunuz bana gizli değildi. Fakat ben bu üzerinize farz olur da sonra ondan aciz olursunuz diye endişe ettim"** buyurdu.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), zorlamaksızın Müslümanları Ramazan gecelerini ihya etmeye teşvik eder ve: **"İman ederek ve karşılığını Allah'tan bekleyerek Ramazan gecelerini ihya eden kişinin geçmiş günahları bağışlanır"** buyururdu.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu dünyadan gittiğinde durum bu şekilde idi. Ondan sonra Ebû Bekr'in hilafeti boyunca ve Ömer'in hilafetinin başlarında gece namazına yönelik bu durum bu şekilde devam etti. –Allah hepsinden razı olsun–.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنِ الْعِلَّةِ الَّتِي مِنْ أَجْلِهَا إِذَا عُدِمَتْ رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ عَنِ النَّاسِ فِي كِتْبَةِ الشَّيْءِ عَلَيْهِمْ

Kişiden Sorumluluğu Kaldıran, Aleyhinde Bir Şeyin Yazılmamasına Sebep Olan Şeyler

١٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ حَمَّادٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَعَنِ الْغُلَامِ حَتَّى يَحْتَلِمَ، وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يُفِيقَ». [٣:١٨]

142- Hz. Âişe, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Uyanıncaya kadar uyuyan kişiden, ergen olana kadar çocuktan ve aklı geri yerine gelene kadar deliden olmak üzere üç kişiden kalem (sorumluluk) kaldırılmıştır."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: İsnâdı hasendir. Muvattâ 1/134; Buhârî 1129; Müslim 761/178; Ebû Dâvûd 1373; Nesâî 3/202.

[2] Elbânî: Sahih (İbn Mâce 2041); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 6/100, 6/101; Ebû Dâvûd 4398; Nesâî 6/156; İbn Mâce 2041; Darimî 2/171.

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَانٍ يُصَرِّحُ بِصِحَّةِ مَا ذَكَرْنَاهُ
Zikrettiğimiz Hususu Bildiren İkinci Haber

١٤٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مِهْرَانَ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: مَرَّ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمَجْنُونَةِ بَنِي فُلَانٍ قَدْ زَنَتْ، أَمَرَ عُمَرُ بِرَجْمِهَا فَرَدَّهَا عَلِيٌّ وَقَالَ لِعُمَرَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، أَتَرْجُمُ هَذِهِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: أَوَمَا تَذْكُرُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ الْمَجْنُونِ الْمَغْلُوبِ عَلَى عَقْلِهِ، وَعَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَنْقِظَ، وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ»؟ قَالَ: صَدَقْتَ، فَخَلَّى عَنْهَا. [٣:١٨]

143- İbn Abbâs der ki: Hz. Ali b. Ebî Tâlib, filan oğullarından zina eden ve Ömer b. el-Hattâb tarafından recmedilmesi emredilen deli bir kadına rastlayınca Ömer'in vermiş olduğu bu hükmün yanlış olduğunu ifade etti ve Ömer'e: "Ey müminlerin emiri! Böylesi bir kadını mı recmediyorsun, öyle mi?" diye sordu. Ömer: "Evet!" karşılığını verince, Ali b. Ebî Tâlib: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **«Aklı yerinde olmayan deliden, uyanıncaya kadar uyuyan kişiden ve ergen olana kadar çocuktan olmak üzere üç kişiden kalem (sorumluluk) kaldırılmıştır»** buyurduğunu hatırlamıyor musun?" diye sordu. Bunun üzerine Ömer: "Doğru söyledin" dedi ve kadını serbest bıraktı.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى صِحَّةِ مَا تَأَوَّلْنَا الْخَبَرَيْنِ الْأَوَّلَيْنِ اللَّذَيْنِ ذَكَرْنَاهُمَا، بِأَنَّ الْقَلَمَ رُفِعَ عَنِ الْأَقْوَامِ الَّذِينَ ذَكَرْنَاهُمْ فِي كِتْبَةِ الشَّرِّ عَلَيْهِمْ، دُونَ كِتْبَةِ الْخَيْرِ لَهُمْ
Önceki İki Hadis Üzerinden Sorumluluğu Düşen Kişilerin Yaptıkları İyiliklerin Değil Sadece Yaptıkları Kötülüklerin Yazılmayacağına Dair Yaptığımız Yorumu Doğrulayan Haber

١٤٤ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلَاءِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: سَمِعْتُهُ مِنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ كُرَيْبًا يُخْبِرُ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَدَرَ مِنْ مَكَّةَ، فَلَمَّا كَانَ بِالرَّوْحَاءِ اسْتَقْبَلَهُ رَكْبٌ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ: «مَنِ الْقَوْمُ؟ » قَالُوا:

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 2/5); Şuayb: Ravileri Müslim ricâlidir. Ahmed 1/154; Ebû Dâvûd 4401; Tirmizî 1423.

الْمُسْلِمُونَ، فَمَنْ أَنْتُمْ؟ قَالَ: «رَسُولُ اللَّهِ ﷺ»، فَفَزِعَتِ امْرَأَةٌ مِنْهُمْ، فَرَفَعَتْ صَبِيًّا لَهَا مِنْ مِحَفَّةٍ وَأَخَذَتْ بِعَضَلَتِهِ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ لِهَذَا حَجٌّ؟، قَالَ: «نَعَمْ، وَلَكِ أَجْرٌ»

قَالَ إِبْرَاهِيمُ: فَحَدَّثْتُ بِهَذَا الْحَدِيثِ ابْنَ الْمُنْكَدِرِ فَحَجَّ بِأَهْلِهِ أَجْمَعِينَ [٣:١٨]

144- İbn Abbâs der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke'den dönüş yolunda Revhâ'da iken bir kafileyle karşılaştı. Onlara selam veren Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kimlerdensiniz?"** diye sorunca: "Müslümanlarız" karşılığını verdiler ve: "Siz kimsiniz?" diye sordular. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ben Allah'ın elçisiyim"** karşılığını verince kafileden bir kadın hemen çocuğunun kolunun adalesinden tutup hevdecden çıkardı ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu çocuğun haccı caiz olur mu?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Evet, olur. Sana da sevabı vardır"** buyurdu.

İbrâhîm der ki: Bu hadisi İbnü'l-Münkedir'e aktardığımda ailecek hacca gitti.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا وَضَعَ اللَّهُ مِنَ الْحَرَجِ عَنِ الْوَاجِدِ فِي نَفْسِهِ مَا لَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَنْطِقَ بِهِ

Yüce Allah'ın, Dile Getirilmesi Helal Olmayan Şeyleri İçinden Geçirmekten Dolayı Kişiyi Sorumlu Tutmaması

١٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا لَنَجِدُ فِي أَنْفُسِنَا أَشْيَاءَ مَا نُحِبُّ أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَا، وَإِنَّ لَنَا مَا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ، فَقَالَ ﷺ: «قَدْ وَجَدْتُمْ ذَلِكَ؟» قَالُوا: نَعَمْ، قَالَ: «ذَاكَ صَرِيحُ الْإِيمَانِ». [٣:٦٥]

145- Ebû Hureyre anlatıyor: Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Doğrusu biz, içimizde/kalbimizde konuşmaktan hoşlanmadığımız bazı şeyler hissetmekteyiz. (Böyle bir şey hissetmektense) Güneş'in üzerimize doğmaması (daha iyi olur)" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Gerçekten bunu hissetmekte misiniz?"** diye sorunca sahabiler: "Evet" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"İşte bu (endişeniz), imanın apaçık (alâmetidir)"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1525); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Muvattâ 1/368, 1/369; Ahmed 1/219; Müslim 1336; Ebû Dâvûd 1736; Nesâî 5/120, 5/121.

[2] Elbânî: Hasen sahih (Zilâlu'l-cenne 655); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/441; Bak hadis no: 146, 148.

ذِكْرُ خَبَرٍ أَوْهَمَ مَنْ لَمْ يَتَفَقَّهْ فِي صَحِيحِ الْآثَارِ، وَلَا أَمْعَنَ فِي مَعَانِي الْأَخْبَارِ أَنَّ وُجُودَ مَا ذَكَرْنَا هُوَ مَحْضُ الْإِيمَانِ

Sahih Hadisler ve Anlamları Konusunda Derin Bilgiye Sahip Olmayanlara Zikrettiğimiz Söz Konusu Duygunun Saf İman Olduğu İzlenimi Veren Haber

١٤٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَرُوبَةَ بِحَرَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَاصِمِ ابْنِ بَهْدَلَةَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُمْ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا لَنَجِدُ فِي أَنْفُسِنَا شَيْئًا لَأَنْ يَكُونَ أَحَدُنَا حُمَمَةً أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِهِ، قَالَ: «ذَاكَ مَحْضُ الْإِيمَانِ». [٦٥:٣]

146- Ebû Hureyre bildiriyor: Sahabiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Doğrusu biz, içimizde/kalbimizde bazı şeyler hissetmekteyiz. Bizden birisinin kömür olması, kendisine (kalbine gelen bu düşünceleri) söylemekten daha sevimlidir" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"İşte bu (endişeniz), imanın ta kendisidir"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: إِذَا وَجَدَ الْمُسْلِمُ فِي قَلْبِهِ، أَوْ خَطَرَ بِبَالِهِ مِنَ الْأَشْيَاءِ الَّتِي لَا يَحِلُّ لَهُ النُّطْقُ بِهَا، مِنْ كَيْفِيَّةِ الْبَارِي جَلَّ وَعَلَا، أَوْ مَا يُشْبِهُ هَذِهِ، فَرَدَّ ذَلِكَ عَلَى قَلْبِهِ بِالْإِيمَانِ الصَّحِيحِ، وَتَرَكَ الْعَزْمَ عَلَى شَيْءٍ مِنْهَا، كَانَ رَدُّهُ إِيَّاهَا مِنَ الْإِيمَانِ، بَلْ هُوَ مِنْ صَرِيحِ الْإِيمَانِ، لَا أَنَّ خَطَرَاتٍ مِثْلَهَا مِنَ الْإِيمَانِ.

Ebû Hâtim der ki: "Kalbine Yüce Allah'ın zâtı ve benzeri dile getirilmesi helal olmayan şeyler düşen bir müslümanın sahih olan imanıyla kalbine düşen bu şeyleri bastırması ve bu yönde herhangi bir harekette bulunmaması imandan, hatta saf imandandır. Yoksa saf iman olan kişinin kalbine bu tür şeylerin düşmesi değildir."

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (Zilâlu'l-cenne 655-6); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/456; Bak hadis no: 145.

ذِكْرُ الْإِبَاحَةِ لِلْمَرْءِ أَنْ يَعْرِضَ بِقَلْبِهِ شَيْءٌ مِنْ وَسَاوِسِ الشَّيْطَانِ، بَعْدَ أَنْ يَرُدَّهَا، مِنْ غَيْرِ اعْتِقَادِ الْقَلْبِ عَلَى مَا وَسْوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ

Kendilerine İnanmadıktan ve Reddettikten Sonra Kişinin Kalbine Şeytan Kaynaklı Vesveselerin Düşebilmesinin Caiz Olması

١٤٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، مَوْلَى ثَقِيفٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ ذَرٍّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَدَّادٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَحَدَنَا لَيَجِدُ فِي نَفْسِهِ الشَّيْءَ لَأَنْ يَكُونَ حُمَمَةً أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِهِ، فَقَالَ ﷺ: «اللَّهُ أَكْبَرُ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي رَدَّ أَمْرَهُ إِلَى الْوَسْوَسَةِ». [٣٠:٤]

147- İbn Abbâs der ki: Bir adam, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizden birisi içinde öyle bir şey hissediyor ki (erimiş) lav olması, ona (aklına gelen bu sözleri) söylemekten daha sevimlidir" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allahu Ekber. (İman) işini vesveseye gördüren Allah'a hamdolsun"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ حُكْمَ الْوَاجِدِ فِي نَفْسِهِ مَا وَصَفْنَا، وَحُكْمَ الْمُحَدِّثِ إِيَّاهَا بِهِ سِيَّانَ مَا لَمْ يَنْطِقْ بِهِ لِسَانُهُ

Dile Getirmedikten Sonra Kişinin İçine Söz Konusu Şeylerin Düşmesi ve Bunları Düşünmesinin Aynı Hükümde Olması

١٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدٌ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَحَدَنَا لَيُحَدِّثُ نَفْسَهُ بِالشَّيْءِ يَعْظُمُ عَلَى أَحَدِنَا أَنْ يَتَكَلَّمَ بِهِ، قَالَ: «أَوَقَدْ وَجَدْتُمُوهُ؟ ذَاكَ صَرِيحُ الْإِيمَانِ». [٦٥:٣]

148- Ebû Hureyre bildiriyor: Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Doğrusu bizden birisinin içine öyle şeyler geliyor ki bunu diliyle ifade etmesi kendisine ağır bir vebal geliyor" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Gerçekten öyle şeylerle mi karşılaşıyorsunuz? İşte bu (endişeniz), imanın ta kendisidir"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 1/296/658); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/235, 1/340; Ebû Dâvûd 5112.

[2] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 654 "Müslim"; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Müslim 132; Ebû Dâvûd 5111; Bak hadis no: 145.

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَانٍ يُصَرِّحُ بِصِحَّةِ مَا ذَكَرْنَاهُ

Zikrettiğimiz Hususu Belirten İkinci Haber

١٤٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدَّغُولِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُنْذِرِ النَّيْسَابُورِيُّ بِمَكَّةَ، وَعِدَّةٌ قَالُوا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْفَرَّاءُ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ عَثَّامٍ، يَقُولُ: أَتَيْتُ سُعَيْرَ بْنَ الْخِمْسِ أَسْأَلُهُ عَنْ حَدِيثِ الْوَسْوَسَةِ، فَلَمْ يُحَدِّثْنِي، فَأَدْبَرْتُ أَبْكِي، ثُمَّ لَقِيَنِي، فَقَالَ: تَعَالَ، حَدَّثَنَا مُغِيرَةُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَأَلْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الرَّجُلِ يَجِدُ الشَّيْءَ لَوْ خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ، فَتَخْطَفَهُ الطَّيْرُ كَانَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يَتَكَلَّمَ، قَالَ: «ذَاكَ صَرِيحُ الْإِيمَانِ». [٣:٦٥]

149- Ali b. Assâm der ki: Su'ayr b. el-Hims'e gelip vesvese ile ilgili hadisi sordum, ancak hadisi bana söylemedi. Ben de yanından ağlayarak ayrıldım. Daha sonra benimle karşılaşınca şöyle dedi: "Muğîre'nin İbrâhîm kanalıyla Alkame'den bildirdiğine göre Abdullah (b. Mes'ûd) şöyle demiştir: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bazen kişinin içinden geçen, ancak gökten aşağıya atılıp kuşlar tarafından yenilmesi bunları dile getirmesinden daha iyi olan şeyleri sorduğumuzda: **«Bu, imanın saflığına (veya temizliğine) işarettir»** buyurdu."[1]

ذِكْرُ الْأَمْرِ لِلْمَرْءِ بِالْإِقْرَارِ لِلَّهِ جَلَّ، وَعَلَا بِالْوَحْدَانِيَّةِ، وَلِصَفِيِّهِ ﷺ بِالرِّسَالَةِ عِنْدَ وَسْوَسَةِ الشَّيْطَانِ إِيَّاهُ

Şeytan Vesvese Verdiğinde Allah'ın Vahdaniyetini ve Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Risaletini İkrar Etmenin Emredilmesi

١٥٠ - أَخْبَرَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَسَّانَ السَّامِيُّ بِالْبَصْرَةِ، حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ عُبَيْدٍ الْمَذْحِجِيُّ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَنْ يَدَعَ الشَّيْطَانُ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمْ فَيَقُولُ: مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ؟ فَيَقُولُ: اللَّهُ، فَيَقُولُ فَمَنْ خَلَقَكَ؟ فَيَقُولُ: اللَّهُ، فَيَقُولُ: مَنْ خَلَقَ اللَّهَ؟ فَإِذَا حَسَّ أَحَدُكُمْ بِذَلِكَ، فَلْيَقُلْ: آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِرُسُلِهِ». [١:٩٥]

150- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Şeytan sizden birisinin yanına gelip (de ona şöyle**

---

[1] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 654 "Müslim"; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Müslim 133.

demedikçe) bırakmaz: Şeytan: «Gökleri ve yeri kim yarattı?» der. Kişi: «Allah (yarattı)» der. Şeytan: «Seni kim yarattı?» der. Kişi: «Allah» der. Şeytan: «Allah'ı kim yarattı?» der. Sizden birisi, Allah'ı kimin yarattığı ile ilgili bir düşünceyi içinde hissettiğinde derhal: «Allah'a ve O'nun peygamberlerine iman ettim» desin."[1]

بَابُ فَضْلِ الْإِيمَانِ

Bâb: İmanın Fazlileti

١٥١ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْحَوْضِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَرَّرُ بْنُ قَعْنَبٍ الْبَاهِلِيُّ، حَدَّثَنَا رِيَاحُ بْنُ عُبَيْدَةَ، عَنْ ذَكْوَانَ السَّمَّانِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: «نَادِ فِي النَّاسِ: مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ». فَخَرَجَ فَلَقِيَهُ عُمَرُ فِي الطَّرِيقِ، فَقَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قُلْتُ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِكَذَا وَكَذَا، قَالَ: ارْجِعْ، فَأَبَيْتُ، فَلَهَزَنِي لَهْزَةً فِي صَدْرِي أَلَمُهَا، فَرَجَعْتُ وَلَمْ أَجِدْ بُدًّا، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، بَعَثْتَ هَذَا بِكَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ النَّاسَ قَدْ طَمِعُوا وَخَشُوا، فَقَالَ ﷺ: «اقْعُدْ». [٣: ٣٦]

151- Câbir b. Abdillah anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni gönderip: **"Halka: «Kim Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur derse cennete girer» diye seslen"** buyurdu. Bunun üzerine Câbir b. Abdillah, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanından çıktı. Ömer yolda onunla karşılaştı. Ona: "Ne yapmak istiyorsun?" diye sordu. Ben de: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni (halka) şöyle, şöyle (söylemem için) gönderdi" dedim. Ömer, (bana): "Geri dön!" dedi. Fakat ben geri dönmeye yanaşmadım. Bunun üzerine Ömer göğsüme şiddetli bir şekilde yumruk vurdu. (Onun bu) yumruğuyla (göğsümde) acı hissettim. Bunun üzerine geri döndüm. Çünkü (gitmeye) bir çare bulamadım. Ömer, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e: "Ey Allah'ın Resûlü! Şu (Câbir'i) şöyle şöyle (söylemesi için halka) göndermişsin (doğru mu)?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Evet"** buyurdu. Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü! Doğrusu insanlar (fıtratları gereği) tamahkâr davranırlar ve korkarlar" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Otur"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 116); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 6/257.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2355); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ أَفْضَلَ الْأَعْمَالِ هُوَ الْإِيمَانُ بِاللَّهِ

Amellerin En Faziletlisinin Allah'a İman Olduğu Hakkında

١٥٢ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِدْرِيسَ الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ أَبِي عُمَرَ الْعَدَنِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، والدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي مُرَاوِحٍ الْغِفَارِيِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «إِيمَانٌ بِاللَّهِ، وَجِهَادٌ فِي سَبِيلِهِ». [١:٢]

152- Ebû Zer der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi amel daha üstündür?" diye sordum. **"Allah'a iman ve Allah yolunda cihaddır"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْوَاوَ الَّذِي فِي خَبَرِ أَبِي ذَرٍّ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ لَيْسَ بِوَاوِ وَصْلٍ، وَإِنَّمَا هُوَ وَاوٌ بِمَعْنَى ثُمَّ

(Üstteki) Ebû Zer Hadisinde Geçen Ve'nin Bağlaç Değil Sonra Anlamında Olduğu Hakkında

١٥٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ اللَّخْمِيُّ بِعَسْقَلَانَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «الْإِيمَانُ بِاللَّهِ»، قَالَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: «ثُمَّ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ»، قَالَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: «ثُمَّ حَجٌّ مَبْرُورٌ». [١:٢]

153- Ebû Hureyre der ki: Adamın biri Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! En üstün amel hangisidir?" diye sorunca: **"Allah'a imandır"** cevabını verdi. Adam: "Sonra hangisi?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sonra Allah yolunda cihaddır"** karşılığını verdi. Adam: "Sonra hangisi?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kabul görmüş bir hac veya umredir"** karşılığını verdi.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1490); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 5/150; Buhârî 2518; Müslim 84; Nesâî 6/19; Darimî 2/307.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Sünen en-Nesâî 2461 "Buhârî ve Müslim"; Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 2/268; Buhârî 26; Müslim 83; Tirmizî 1658; Nesâî 5/113; Darimî 2/201.

بَابُ فَرْضِ الْإِيمَانِ

Bâb: İmanın Farz Olması

١٥٤ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ شَرِيكِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: بَيْنَا نَحْنُ جُلُوسٌ فِي الْمَسْجِدِ، دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى جَمَلٍ، فَأَنَاخَهُ فِي الْمَسْجِدِ، ثُمَّ عَقَلَهُ، ثُمَّ قَالَ لَهُمْ: أَيُّكُمْ مُحَمَّدٌ؟ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُتَّكِئٌ بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِمْ، قَالَ: فَقُلْنَا لَهُ: هَذَا الْأَبْيَضُ الْمُتَّكِئُ، فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: يَا ابْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «قَدْ أَجَبْتُكَ»، فَقَالَ الرَّجُلُ: يَا مُحَمَّدُ إِنِّي سَائِلُكَ فَمُشْتَدٌّ عَلَيْكَ فِي الْمَسْأَلَةِ، فَلَا تَجِدَنَّ عَلَيَّ فِي نَفْسِكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «سَلْ مَا بَدَا لَكَ»، فَقَالَ الرَّجُلُ: نَشَدْتُكَ بِرَبِّكَ وَرَبِّ مَنْ قَبْلَكَ، آللَّهُ أَرْسَلَكَ إِلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اللَّهُمَّ نَعَمْ»، قَالَ: فَأَنْشُدُكَ اللَّهَ، آللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ نُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اللَّهُمَّ نَعَمْ»، قَالَ: فَأَنْشُدُكَ اللَّهَ، آللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ نَصُومَ هَذَا الشَّهْرَ مِنَ السَّنَةِ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اللَّهُمَّ نَعَمْ»، قَالَ: فَأَنْشُدُكَ اللَّهَ، آللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تَأْخُذَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ مِنْ أَغْنِيَائِنَا، فَتَقْسِمَهَا عَلَى فُقَرَائِنَا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اللَّهُمَّ نَعَمْ»، فَقَالَ الرَّجُلُ: آمَنْتُ بِمَا جِئْتَ بِهِ، وَأَنَا رَسُولُ مَنْ وَرَائِي مِنْ قَوْمِي، وَأَنَا ضِمَامُ بْنُ ثَعْلَبَةَ أَخُو بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرٍ. [٦٥:٣]

154- Enes b. Mâlik şöyle demiştir: Mescid'de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte otururken adamın biri devesi üzerinde geldi. Mescid'de devesini çöktürüp bağladıktan sonra oradakilere: "Muhammed hanginiz?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbının arasında dayanmış oturuyordu. Adama: "Şu dayanmış oturan beyaz tenli adam" karşılığını verdik. Adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Abdulmuttalib'in oğlu!" diye seslenince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Seni dinliyorum"** karşılığını verdi. Adam: "Sana bazı şeyler soracağım, ama ağır olabilir. Bundan dolayı bana kızma" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"İstediğini sorabilirsin"** karşılığını verdi.

Adam: "Senin ve senden öncekilerin Rabbi aşkına söyle! Bütün insanlara seni Allah mı gönderdi?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah şahit olsun ki evet!"** karşılığını verdi. Adam: "Allah aşkına söyle! Gecesi ve gündüzüyle bir günde beş vakit namazı kılmamızı sana Allah mı emretti?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah şahit olsun ki evet!"** karşılığını verdi.

Adam: "Allah aşkına söyle! Senenin şu ayında oruç tutmamızı sana Allah mı emretti?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah şahit olsun ki evet!"** karşılığını verdi. Adam: "Allah aşkına söyle! Zenginlerimizden zekatı alıp fakirlere dağıtmanı sana Allah mı emretti?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah şahit olsun ki evet!"** karşılığını verdi.

Bunun üzerine adam: "Getirdiklerine iman ettim. Ben geride bıraktığım kabilemin temsilcisiyim. Sa'd b. Bekr oğullarından Dımâm b. Sa'lebe'yim" dedi.[1]

١٥٥ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْخَطَّابِ الْبَلَدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْجُدِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتٌ الْبُنَانِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كُنَّا نُهِينَا أَنْ نَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ شَيْءٍ، فَكَانَ يُعْجِبُنَا أَنْ يَأْتِيَهُ الرَّجُلُ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ فَيَسْأَلَهُ، وَنَحْنُ نَسْمَعُ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ مِنْهُمْ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَتَانَا رَسُولُكَ، فَزَعَمَ أَنَّكَ تَزْعُمُ أَنَّ اللَّهَ أَرْسَلَكَ، قَالَ: «صَدَقَ»، قَالَ: فَمَنْ خَلَقَ السَّمَاءَ؟ قَالَ: «اللَّهُ»، قَالَ: فَمَنْ خَلَقَ الْأَرْضَ؟ قَالَ: «اللَّهُ»، قَالَ: فَمَنْ نَصَبَ هَذِهِ الْجِبَالَ؟ قَالَ: «اللَّهُ»، قَالَ: فَمَنْ جَعَلَ فِيهَا هَذِهِ الْمَنَافِعَ؟ قَالَ: «اللَّهُ»، قَالَ: فَبِالَّذِي خَلَقَ السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ، وَنَصَبَ الْجِبَالَ، وَجَعَلَ فِيهَا هَذِهِ الْمَنَافِعَ، آللَّهُ أَرْسَلَكَ؟ قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: زَعَمَ رَسُولُكَ أَنَّ عَلَيْنَا خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي يَوْمِنَا وَلَيْلَتِنَا، قَالَ: «صَدَقَ»، قَالَ: فَبِالَّذِي أَرْسَلَكَ، آللَّهُ أَمَرَكَ بِهَذَا؟ قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: زَعَمَ رَسُولُكَ أَنَّ عَلَيْنَا صَدَقَةً فِي أَمْوَالِنَا، قَالَ: «صَدَقَ»، قَالَ: فَبِالَّذِي أَرْسَلَكَ، آللَّهُ أَمَرَكَ بِهَذَا؟ قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: زَعَمَ رَسُولُكَ أَنَّ عَلَيْنَا صَوْمَ شَهْرٍ فِي سَنَتِنَا، قَالَ: «صَدَقَ»، قَالَ فَبِالَّذِي أَرْسَلَكَ، آللَّهُ أَمَرَكَ بِهَذَا؟ قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: زَعَمَ رَسُولُكَ أَنَّ عَلَيْنَا حَجَّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا، قَالَ: «صَدَقَ»، قَالَ: فَبِالَّذِي أَرْسَلَكَ، آللَّهُ أَمَرَكَ بِهَذَا؟ قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، لَا أَزِيدُ عَلَيْهِنَّ، وَلَا أَنْقُصُ مِنْهُنَّ شَيْئًا، فَلَمَّا قَفَّى، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَئِنْ صَدَقَ لَيَدْخُلَنَّ الْجَنَّةَ» [١:٣]

155- Sâbit'in bildirdiğine göre Enes der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) soru sormamız yasaklanmıştı. Çölden (köylerden) bir adamın çıkıp gelerek Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorular sorması ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bunlara verdiği cevapları dinlemek bizim pek hoşumuza giderdi. Bir gün bir bedevi gelip: "Ey Muhammed! Bize elçin geldi ve senin, Allah tarafından

---

[1] **Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 504 "Buhârî ve Müslim") Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 3/168; Buhârî 63; Ebû Dâvûd 486; Nesâî 4/122, 4/123; İbn Mâce 1402.**

gönderildiğini söylediğini iddia etti" dedi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellam): **"Doğru söyledin"** karşılığını verince, adam: "Gökyüzünü kim yarattı?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah"** cevabını verince, bedevi: "Yeryüzünü kim yarattı?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vasellem): **"Allah"** cevabını verince, bedevi: "Bu dağları kim dikti?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah"** cevabını verince, bedevi: "Onda bu faydalı şeyleri kim yarattı?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah"** cevabını verince, bedevi: "Gökleri ve yeri yaratan, dağları diken ve faydalı şeyler meydana getiren Allah hakkı için seni gerçekten Allah mı peygamber olarak gönderdi?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Evet"** cevabını verince, bedevi: "Bize gelen elçin, her gün ve gecede üzerimize beş vakit namazın farz olduğunu söyledi" dedi.

Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Doğru söylemiş"** karşılığını verince, bedevi: "Seni elçi olarak gönderen hakkı için söyle, bunu sana gerçekten Allah mı emretti?" diye sordu. Allah'ın Resûlü: **"Evet"** karşılığını verince, bedevi: "Elçin, bizim mallarımızdan zekât vermemizin üzerimize farz olduğunu söyledi" dedi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Doğru söylemiş"** karşılığını verince, bedevi: "Seni resûl olarak gönderen hakkı için söyle, bunu sana gerçekten Allah mı emretti?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Evet"** karşılığını verince, bedevi: "Elçin, yılda bir ay oruç tutmanın üzerimize farz olduğunu söyledi" dedi. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Doğru söylemiş"** karşılığını verince, bedevi: "Seni resûl olarak gönderen hakkı için söyle, bunu sana gerçekten Allah mı emretti?" diye sordu. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Evet"** karşılığını verince, bedevi: "Elçin, içimizden gücü yetene Kâbe'yi hac etmenin farz olduğunu söyledi" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Doğru söylemiş"** karşılığını verince, bedevi: "Seni resûl olarak gönderen hakkı için söyle, bunu sana gerçekten Allah mı emretti?" diye sordu. Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Evet"** karşılığını verince, bedevi: "Seni hak olarak gönderene yemin ederim ki, bunlara ne bir şey eklerim, ne de bir şey eksiltirim" dedi. Bedevi gidince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Eğer doğru söylüyorsa Cennete girer"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: هَذَا النَّوْعُ مِثْلُ الْوُضُوءِ، وَالتَّيَمُّمِ، وَالِاغْتِسَالِ مِنَ الْجَنَابَةِ، وَالصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ، وَالصَّوْمِ الْفَرْضِ، وَمَا أَشْبَهَ هَذِهِ الْأَشْيَاءَ الَّتِي هِيَ فَرْضٌ عَلَى الْمُخَاطَبِينَ فِي بَعْضِ الْأَحْوَالِ لَا الْكُلِّ.

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 504 "Buhârî ve Müslim") Şuayb: İsnâdı sahihtir. Müslim 12; Tirmizî 614; Nesâî 4/121.

Ebû Hâtim der ki: "Abdest, teyemmüm, gusül, beş vakit namaz, Ramazan orucu ve benzeri şeyler muhataplara her durumda değil bazı durumlarda farz kılınan şeylerdendir."

١٥٦ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ الشَّيْبَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أُمَيَّةُ بْنُ بِسْطَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَيْفِيٍّ، عَنْ أَبِي مَعْبَدٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا بَعَثَ مُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ، قَالَ: «إِنَّكَ تَقْدُمُ عَلَى قَوْمٍ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ عِبَادَةُ اللَّهِ، فَإِذَا عَرَفُوا اللَّهَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي يَوْمِهِمْ وَلَيْلَتِهِمْ، وَإِذَا فَعَلُوهَا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ فَرَضَ عَلَيْهِمْ زَكَاةً تُؤْخَذُ مِنْ أَمْوَالِهِمْ، فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ، فَإِذَا أَطَاعُوا بِهَذَا فَخُذْ مِنْهُمْ، وَتَوَقَّ كَرَائِمَ أَمْوَالِ النَّاسِ». [٤:١]

156- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Muâz'ı Yemen'e gönderince ona şöyle dedi: **"Sen Kitab ehli olan bir topluluğa gidiyorsun. Onları davet edeceğin ilk şey, Allah'a kulluk etmek olsun. Eğer Allah'ı bilirlerse onlara Allah'ın gündüz ve gecelerinde beş vakit namazı farz kıldığını söyle. Bunu yaparlarsa, Yüce Allah'ın zenginlerinden alınıp geri fakirlerine dağıtılmak üzere malları konusunda zekatı farz kıldığını bildir. Bu konuda da sana itaat ederlerse onlardan (zekat) al. İnsanların mallarının en iyilerini almaktan da sakın."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: هَذَا النَّوْعُ مِثْلُ الْحَجِّ وَالزَّكَاةِ وَمَا أَشْبَهَهُمَا مِنَ الْفَرَائِضِ الَّتِي فُرِضَتْ عَلَى بَعْضِ الْعَاقِلِينَ الْبَالِغِينَ فِي بَعْضِ الْأَحْوَالِ لَا الْكُلِّ

Ebû Hâtim der ki: "Hac, zekat ve benzeri farzlar akıllı ve baliğ olan kişilere her durumda değil, bazı durumlarda farz kılınan şeylerdendir."

١٥٧ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ عَبَّادٍ، حَدَّثَنَا أَبُو جَمْرَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَدِمَ وَفْدُ عَبْدِ الْقَيْسِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا هَذَا الْحَيَّ مِنْ رَبِيعَةَ، قَدْ حَالَتْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ كُفَّارُ مُضَرَ، وَلَا نَخْلُصُ إِلَيْكَ إِلَّا فِي شَهْرٍ حَرَامٍ، فَمُرْنَا بِأَمْرٍ نَعْمَلُ بِهِ، وَنَدْعُو إِلَيْهِ مَنْ وَرَاءَنَا، قَالَ: «آمُرُكُمْ بِأَرْبَعٍ: الْإِيمَانِ بِاللَّهِ،

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1412 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/233; Buhârî 1458; Müslim 19/31; Ebû Dâvûd 1584; Tirmizî 625; Nesâî 5/2; İbn Mâce 1783; Darimî 1/379.

شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَأَنْ تُؤَدُّوا خُمُسَ مَا غَنِمْتُمْ، وَأَنْهَاكُمْ عَنِ الدُّبَّاءِ، وَالْحَنْتَمِ، وَالنَّقِيرِ، وَالْمُقَيَّرِ». [١: ١]

157- İbn Abbâs anlatıyor: Abdulkays heyeti Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına geldi ve onlar şöyle dediler: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz Rabîa oğullarındanız. Bizimle senin aranda Mudar kâfirleri bulunmaktadır. Bu sebeple haram ayların dışında sana gelemiyoruz. Bize bir şeyler emret ki o emirlere sarılalım ve buraya gelemeyen kabilemizin diğer üyelerine de ona çağıralım." Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Size dört şeyi emrediyorum: Allah'a iman edip Allah'tan başka bir ilah olmadığına ve Muhammed'in O'nun Resûlü olduğuna şahitlik etmektir, namaz kılmak, zekâtı vermek ve ganimet olarak ele geçirdiğiniz malların beşte birini yerine vermektir. Dört şeyi de yasaklıyorum: İçinde şıra kurulan kabak, topraktan yapılan kaplar, içi ziftlenmiş kap ile hurma kütükleri(ni şıra ve içki muhafazasında kullanmak)."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: رَوَى هَذَا الْخَبَرَ قَتَادَةُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيِّبِ، وَعِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ

Ebû Hâtim der ki: "Bu hadisi Katâde, Saîd b. el-Müseyyeb ile İkrime vasıtasıyla İbn Abbâs'tan ve Ebû Nadre vasıtasıyla Ebû Saîd el-Hudrî'den rivayet etti."

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْإِيمَانَ وَالْإِسْلَامَ اسْمَانِ لِمَعْنًى وَاحِدٍ

İman İle İslam'ın Aynı Anlamda İki İsim Oldukları Hakkında

١٥٨ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ، عَنْ حَنْظَلَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ، سَمِعْتُ عِكْرِمَةَ بْنَ خَالِدٍ يُحَدِّثُ طَاوُسًا، أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِابْنِ عُمَرَ: أَلَا تَغْزُو؟ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَصِيَامِ رَمَضَانَ، وَحَجِّ الْبَيْتِ». [١: ١]

---

[1] Elbânî: Sahih (Tahâviyye 426 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/333; Buhârî 523; Müslim 17; Ebû Dâvûd 3692; Tirmizî 2611; Nesâî 8/120; Bak hadis no: 172.

158- Hanzale b. Ebî Süfyân der ki: İkrime b. Hâlid'in Tâvus'a şöyle dediğini işittim: Adamın biri Abdullah b. Ömer'e: "Neden savaşlara katılmıyorsun?" diye sorunca, İbn Ömer şu karşılığı verdi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **«İslam, Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şehadet etme, namaz kılma, zekât verme, Kâbe'de haccetme ve Ramazan orucunu tutma olmak üzere beş temel üzerine kurulmuştur»** buyurduğunu işittim."[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: هَذَانِ خَبَرَانِ خَرَجَ خِطَابُهُمَا عَلَى حَسَبِ الْحَالِ، لِأَنَّهُ ﷺ ذَكَرَ الْإِيمَانَ، ثُمَّ عَدَّهُ أَرْبَعَ خِصَالٍ، ثُمَّ ذَكَرَ الْإِسْلَامَ وَعَدَّهُ خَمْسَ خِصَالٍ، وَهَذَا مَا نَقُولُ فِي كُتُبِنَا: بِأَنَّ الْعَرَبَ تَذْكُرُ الشَّيْءَ فِي لُغَتِهَا بِعَدَدٍ مَعْلُومٍ، وَلَا تُرِيدُ بِذِكْرِهَا ذَلِكَ الْعَدَدَ نَفْيًا عَمَّا وَرَاءَهُ، وَلَمْ يُرِدْ بِقَوْلِهِ ﷺ: إِنَّ الْإِيمَانَ لَا يَكُونُ إِلَّا مَا عُدَّ فِي خَبَرِ ابْنِ عَبَّاسٍ، لِأَنَّهُ ذَكَرَ ﷺ فِي غَيْرِ خَبَرِ أَشْيَاءَ كَثِيرَةً مِنَ الْإِيمَانِ لَيْسَتْ فِي خَبَرِ ابْنِ عُمَرَ، وَلَا ابْنِ عَبَّاسٍ اللَّذَيْنِ ذَكَرْنَاهُمَا.

Ebû Hâtim der ki: "Bu iki hadis duruma ve muhataplara göre söylenen hadislerdendir. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) imanı zikredip imana yönelik dört haslet saymıştır. Aynı şekilde İslam'ı zikredip İslam'a yönelik beş haslet saymıştır. Diğer kitaplarımızda da zikrettiğimiz gibi Araplar bazen bir konuda sayı belirtirken bu sayının sâbit olduğunu ve başka sayıların geçerli olmayacağını kastetmezler. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) imanı açıklarken bunun sadece İbn Abbâs'ın hadisinde zikredilen şeylerle sınırlı olduğunu kastetmiş değildir. Zira başka hadislerde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), İbn Ömer ve İbn Abbâs'ın söz konusu hadislerinde yer almayan başka şeylerin de imandan olduğunu zikretmiştir."

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ الْإِيمَانَ، وَالْإِسْلَامَ اسْمَانِ بِمَعْنًى وَاحِدٍ

İman İle İslam'ın Aynı Anlamda İki İsim Olduklarına Delalet Eden Haber

١٥٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنْ أَبِي حَيَّانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا بَارِزًا لِلنَّاسِ، إِذْ أَتَاهُ رَجُلٌ يَمْشِي، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ،

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 781 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/143; Buhârî 8; Müslim 16/22; Tirmizî 2609; Nesâî 8/107; Bak hadis no: 1446.

وَمَلَائِكَتِهِ، وَرُسُلِهِ، وَلِقَائِهِ، وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ الْآخِرِ»، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ: «لَا تُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ، وَتُؤَدِّي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ»، قَالَ: يَا مُحَمَّدُ، مَا الْإِحْسَانُ؟ قَالَ: «أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ»، قَالَ: يَا مُحَمَّدُ، فَمَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ: «مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ، وَسَأُحَدِّثُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا: إِذَا وَلَدَتِ الْأَمَةُ رَبَّتَهَا، وَرَأَيْتَ الْعُرَاةَ الْحُفَاةَ رُءُوسَ النَّاسِ، فِي خَمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ﴾ الْآيَةَ، ثُمَّ انْصَرَفَ الرَّجُلُ، فَالْتَمَسُوهُ فَلَمْ يَجِدُوهُ، فَقَالَ: «ذَاكَ جِبْرِيلُ جَاءَ لِيُعَلِّمَ النَّاسَ دِينَهُمْ». [٢٦:٣]

159- Ebû Hureyre anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) insanların arasında otururken adamın biri yürüyerek geldi ve: "Ey Muhammed! İman nedir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"İman, Allah'a, meleklerine, elçilerine ve O'na kavuşmaya inanmandır. Yeniden dirilmeye de inanmandır"** karşılığını verdi.

Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! İslam nedir?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"İslam, Allah'a kulluk etmen, O'na hiçbir şeyi ortak koşmaman, namazı kılman, farz olan zekatı vermen ve Ramazan orucunu tutmandır"** karşılığını verdi.

Adam: "Ey Muhammed! İhsân nedir?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"İhsân, Allah'ı görüyormuşçasına ibadet etmendir. Her ne kadar sen O'nu göremesen de O seni görür"** karşılığını verdi.

Adam: "Ey Muhammed! Kıyamet ne zamandır?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şu karşılığı verdi: **"Bu konuda soru sorulan soruyu sorandan daha bilgili değildir. Sana alametlerini bildireyim. Kadının kendi efendisini doğurması alametlerinden biridir. Ayrıca yalınayak, çıplak kişilerin insanlara yönetici olmasını görmendir. Kıyametin zamanı Allah dışında kimsenin bilemeyeceği beş şeyden biridir. Yüce Allah:** ***«Kıyamet saatini bilmek ancak Allah'a mahsustur. Yağmuru O indirir, rahimlerde bulunanı O bilir, kimse yarın ne kazanacağını bilmez ve hiç kimse nerede öleceğini bilemez»*** (Lokman 34) **buyurur."**

Adam çekip gidince adamı aradılar; ancak bütün aramalara rağmen bulunamadı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"O Cebrâil'di. İnsanlara dinlerini öğretmek için gelmişti"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ الْإِسْلَامَ وَالْإِيمَانَ اسْمَانِ بِمَعْنًى وَاحِدٍ، يَشْتَمِلُ ذَلِكَ الْمَعْنَى عَلَى الْأَقْوَالِ وَالْأَفْعَالِ مَعًا

İman İle İslam'ın Aynı Anlamda İki İsim Olduklarına ve Bu Anlamın Kavil ve Fiilleri de Kapsadığına Delalet Eden Haber

١٦٠ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ السَّامِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي قَزَعَةَ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، مَا أَتَيْتُكَ حَتَّى حَلَفْتُ عَدَدَ أَصَابِعِي هَذِهِ أَنْ لَا آتِيَكَ، فَمَا الَّذِي بَعَثَكَ بِهِ؟ قَالَ: «الْإِسْلَامُ»، قَالَ: وَمَا الْإِسْلَامُ؟، قَالَ: «أَنْ تُسْلِمَ قَلْبَكَ لِلَّهِ، وَأَنْ تُوَجِّهَ وَجْهَكَ لِلَّهِ، وَأَنْ تُصَلِّيَ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ، وَتُؤَدِّيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، أَخَوَانِ نَصِيرَانِ، لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْ عَبْدٍ تَوْبَةً أَشْرَكَ بَعْدَ إِسْلَامِهِ». [٣:٦٥]

160- Muâviye b. Hayde anlatıyor: Muâviye b. Hayde: "Ey Allah'ın Resûlü! Seni hak üzere gönderen Allah'a yemin ederim ki, (buraya) senin yanına gelmeden (önce), senin yanına gelmeyeceğime şu parmaklarımın sayısınca yemin etmiştim. Allah seni (bize) ne ile gönderdi?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"İslam (ile)"** buyurdu. Muâviye b. Hayde: "İslam nedir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kalbini Allah'a teslim etmen, yüzünü Allah'a yöneltmen, farz olan namazı kılman ve farz kılınan zekatı vermendir. (Bir müslüman diğer müslümana karşı) birbirine yardımcı olan iki kardeş (gibi) olmalıdır. Müslüman olduktan sonra tekrar şirke düşen (mümin) kulun tövbesi kabul olunmaz"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 1/32/3; es-Silsiletu's-sahîha 2903 'Buhârî ve Müslim''); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Buhârî 4777; Müslim 9; Ebû Dâvûd 4798; Nesâî 8/101; İbn Mâce 64.

[2] Elbânî: Sahih "tövbesi" yerine "ameli" lafzıyla (es-Silsiletu's-sahîha 369; el-İrvâ' 5/32); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 5/3; Nesâî 5/4; İbn Mâce 2536.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ الْإِيمَانَ وَالْإِسْلَامَ اسْمَانِ بِمَعْنًى وَاحِدٍ

İman İle İslam'ın Aynı Anlamda İki İsim Olduklarına Delalet Eden Haber

١٦١ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِدْرِيسَ الْأَنْصَارِيُّ، أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْمُسْلِمُ يَأْكُلُ فِي مِعًى وَاحِدٍ، وَالْكَافِرُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ». [١٣:٣]

161- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kâfir yedi bağırsaklık, mümin ise bir bağırsaklık yer"** buyurmuştur.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ هَذَا الْخِطَابَ مَخْرَجُهُ مَخْرَجُ الْعُمُومِ، وَالْقَصْدُ فِيهِ الْخُصُوصُ، أَرَادَ بِهِ بَعْضَ النَّاسِ لَا الْكُلَّ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Buradaki İfadesinin Genel Olsa da Kastının Özel Olduğuna, Bütün İnsanları Değil de Bazılarını Kastettiğine Delâlet Eden Haber

١٦٢ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ الطَّائِيُّ بِمَنْبَجَ أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ضَافَهُ ضَيْفٌ كَافِرٌ، فَأَمَرَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِشَاةٍ، فَشَرِبَ حِلَابَهَا، ثُمَّ أُخْرَى فَشَرِبَ حِلَابَهَا، حَتَّى شَرِبَ حِلَابَ سَبْعِ شِيَاهٍ، ثُمَّ إِنَّهُ أَصْبَحَ فَأَسْلَمَ، فَأَمَرَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِشَاةٍ، فَحُلِبَتْ فَشَرِبَ حِلَابَهَا، ثُمَّ أَمَرَ لَهُ بِأُخْرَى، فَلَمْ يَسْتَتِمَّهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَشْرَبُ فِي مِعًى وَاحِدٍ، وَالْكَافِرَ يَشْرَبُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءٍ». [١٣:٣]

162- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) kâfir bir adam misafir oldu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir koyunun sağılmasını söyledi. Koyundan sağılıp getirilen sütü kâfir olan bu adam içti. Bir koyun daha sağılınca onun da sütünü içti. Bir koyun daha sağılınca onun da sütünü içti. Bu şekilde yedi koyunun sütünü içti. Diğer gün adam müslüman oldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun için bir koyunun sağılmasını söyledi. Adam koyundan sağılan sütü içti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir koyunun daha sağılmasını söyledi.

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 3/122 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 3/109; Ahmed 2/257; Buhârî 5396; İbn Mâce 3256; Darimî 2/99.

Ancak adam ikinci koyunun sütünü bitiremedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Mümin bir bağırsaklık, kâfir ise yedi bağırsaklık içer"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ أَوْهَمَ عَالِمًا مِنَ النَّاسِ، أَنَّ الْإِسْلَامَ وَالْإِيمَانَ بَيْنَهُمَا فَرْقَانِ

İnsanlardan Bir Âlime İslam ile İmanın Aralarında Fark Olduğu İzlenimi Veren Haber

١٦٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي السَّرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَعْطَى رِجَالًا، وَلَمْ يُعْطِ رَجُلًا مِنْهُمْ شَيْئًا، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَعْطَيْتَ فُلَانًا وَفُلَانًا، وَلَمْ تُعْطِ فُلَانًا شَيْئًا وَهُوَ مُؤْمِنٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَوْ مُسْلِمٌ» قَالَهَا ثَلَاثًا قَالَ الزُّهْرِيُّ: نَرَى أَنَّ الْإِسْلَامَ الْكَلِمَةُ، وَالْإِيمَانَ الْعَمَلُ. [٣:٦٥]

163- Âmir b. Sa'd b. Ebî Vakkas'ın, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (müellefe-i kulubdan olan) bazı kişilere (ganimet mallarından) bir şeyler verirken bir adama vermedi. Dedim ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Falana ve falana verdin, ama mümin olmasına rağmen falan kişiye vermedin" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Veya Müslüman"** cevabını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu üç kez söyledi.

Zührî dedi ki: "İslam'ın (şahadet) kelimesi getirmek olduğu, imanın da bununla amel etmek olduğu anlamına geldiği görüşündeydik."[2]

ذِكْرُ خَبَرٍ أَوْهَمَ بَعْضَ الْمُسْتَمِعِينَ مِمَّنْ لَمْ يَطْلُبِ الْعِلْمَ مِنْ مَظَانِّهِ، أَنَّهُ مُضَادٌّ لِلْخَبَرَيْنِ اللَّذَيْنِ ذَكَرْنَاهُمَا

İlmi Elinden Öğrenmeyen Kişilere Zikrettiğimiz İki Habere Aykırı Olduğu İzlenimi Veren Haber

١٦٤ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَدِيِّ بْنِ الْخِيَارِ، عَنِ الْمِقْدَادِ بْنِ

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 3/122 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 3/109, 3/110; Ahmed 2/375; Müslim 2063; Tirmizî 1819.

[2] Elbânî: Sahih (el-Îmân/ İbn Ebî Şeybe s. 11-2; Sahîh Ebî Dâvud 4683 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 1/167; Buhârî 27; Müslim 150; Ebû Dâvûd 4683; Nesâî 8/103.

الْأَسْوَدِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ، أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ إِنْ لَقِيتُ رَجُلًا مِنَ الْكُفَّارِ فَقَاتَلَنِي، فَضَرَبَ إِحْدَى يَدَيَّ بِالسَّيْفِ فَقَطَعَهَا، ثُمَّ لَاذَ مِنِّي بِشَجَرَةٍ وَقَالَ: أَسْلَمْتُ لِلَّهِ، أَفَأَقْتُلُهُ بَعْدَ أَنْ قَالَهَا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَقْتُلْهُ»، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهُ قَدْ قَطَعَ يَدِي، ثُمَّ قَالَ ذَلِكَ بَعْدَ أَنْ قَطَعَهَا، أَفَأَقْتُلُهُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَقْتُلْهُ، فَإِنْ قَتَلْتَهُ فَإِنَّهُ بِمَنْزِلَتِكَ قَبْلَ أَنْ تَقْتُلَهُ، وَأَنْتَ بِمَنْزِلَتِهِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ كَلِمَتَهُ الَّتِي قَالَ». [٦٥:٣]

164- Mikdâd b. Esved'in bildirdiğine göre Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Kâfirlerden bir adamla karşılaşırsam ve adam benimle çarpışıp kılıçla elimin birini kestikten sonra bir ağaca sığınıp: «Allah'a iman ettim» derse bu kişi böyle dedikten sonra onu öldüreyim mi?" Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Onu öldürme"** buyurdu. Mikdâd: "Ey Allah'ın Resûlü! Adam elimi kestikten sonra böyle dedi. Onu öldüreyim mi?" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Onu öldürme. Eğer onu öldürecek olursan, o senin daha önce olduğun konumda (Müslüman) olur, sen de onun bu kelimeyi söylemeden önce olduğu konumda olursun"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ ﷺ: «فَإِنْ قَتَلْتَهُ فَإِنَّهُ بِمَنْزِلَتِكَ قَبْلَ أَنْ تَقْتُلَهُ» يُرِيدُ بِهِ: أَنَّكَ تُقْتَلُ قَوَدًا، لِأَنَّهُ كَانَ قَبْلَ أَنْ أَسْلَمَ حَلَالَ الدَّمِ، وَإِذَا قَتَلْتَهُ بَعْدَ إِسْلَامِهِ صِرْتَ بِحَالَةٍ تُقْتَلُ مِثْلَهُ قَوَدًا بِهِ، لَا أَنَّ قَتْلَ الْمُسْلِمِ يُوجِبُ كُفْرًا يُخْرِجُ مِنَ الْمِلَّةِ، إِذِ اللَّهُ قَالَ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى﴾.

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ***"Eğer onu öldürecek olursan, o senin daha önce olduğun konumda (Müslüman) olur"*** sözünden kastı, böylesi bir şey yapan kişinin bunun karşılığında kısas olarak öldürüleceğidir. Çünkü karşındaki adam Müslüman olmadan önce kanı helal olan bir adamdı. Müslüman olduktan sonra öldürülmesi ise kısası gerektiren bir öldürme olmuştur. Yoksa bundan kasıt, öldüren kişinin İslam'dan çıkıp kafir biri olacağı değildir. Yüce Allah da: **"Ey iman edenler! Öldürülenler hakkında size kısas farz kılındı"** (Bakara 178) buyurur.

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 2376 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 6/5; Buhârî 4019; Müslim 95; Ebû Dâvûd 2644.

ذِكْرُ إِثْبَاتِ الْإِيمَانِ لِلْمُقِرِّ بِالشَّهَادَتَيْنِ مَعًا

İki Şahadeti Birlikte Yapanın Mümin Olarak Nitelendirilmesi

١٦٥ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حَجَّاجٍ الصَّوَّافِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ الْحَكَمِ السُّلَمِيِّ، قَالَ: كَانَتْ لِي غُنَيْمَةٌ تَرْعَاهَا جَارِيَةٌ لِي فِي قِبَلِ أُحُدٍ، وَالْجَوَّانِيَّةِ، فَاطَّلَعْتُ عَلَيْهَا ذَاتَ يَوْمٍ، وَقَدْ ذَهَبَ الذِّئْبُ مِنْهَا بِشَاةٍ، وَأَنَا مِنْ بَنِي آدَمَ آسَفُ كَمَا يَأْسَفُونَ، فَصَكَكْتُهَا صَكَّةً، فَعَظُمَ ذَلِكَ عَلَيَّ، فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ: أَفَلَا أَعْتِقُهَا؟ قَالَ: «ائْتِنِي بِهَا»، فَأَتَيْتُهُ بِهَا، فَقَالَ: «أَيْنَ اللَّهُ؟» قَالَتْ: فِي السَّمَاءِ، قَالَ: «مَنْ أَنَا؟» قَالَتْ: أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «أَعْتِقْهَا، فَإِنَّهَا مُؤْمِنَةٌ». [٤٩:٣]

165- Muaviye b. el-Hakem es-Sülemî der ki: Benim, Uhud ve Cevvâniyye tarafında koyun güden bir cariyem vardı. Bir gün çıkıp yanına vardığımda kurdun, koyunlardan birini alıp götürdüğünü gördüm ve insan olmam hasebiyle kızarak cariyeye bir tokat attım. Bu durumu gidip Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlattığımda, yaptığımın büyük hata olduğunu söyledi. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Cariyeyi azad edeyim mi?" diye sorunca: **"Onu bana getir"** buyurdu. Cariyeyi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: **"Allah nerede?"** diye sordu. Cariye: "Göktedir" cevabını verince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ben kimim?"** diye sordu. Cariye: "Sen Allah'ın Resûlüsün" cevabını verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Onu azad et. O mümin biridir"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْإِيمَانَ أَجْزَاءٌ، وَشُعَبٌ لَهَا أَعْلَى وَأَدْنَى

İmanın Yüksek ve Alçak Cüzler İle Şubelerden Oluştuğu Hakkında

١٦٦ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، حَدَّثَنَا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً، أَوْ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً، فَأَرْفَعُهَا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ». [١ : ١]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3162 "Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 3/5; Ahmed 5/447; Müslim 537; Ebû Dâvûd 930; Nesâî 3/14.

166- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"İman, altmış küsur** –yahut yetmiş küsur– **şubedir. Bunların üstünü Lâ ilâhe illallah (=Allah'tan başka ilâh yoktur) demektir. En aşağısı ise yoldan eziyet verecek şeyleri gidermektir. Hayâ da imanın bir şubesidir"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: أَشَارَ النَّبِيُّ ﷺ فِي هَذَا الْخَبَرِ إِلَى الشَّيْءِ الَّذِي هُوَ فَرْضٌ عَلَى الْمُخَاطَبِينَ فِي جَمِيعِ الْأَحْوَالِ، فَجَعَلَهُ أَعْلَى الْإِيمَانِ، ثُمَّ أَشَارَ إِلَى الشَّيْءِ الَّذِي هُوَ نَفْلٌ لِلْمُخَاطَبِينَ فِي كُلِّ الْأَوْقَاتِ، فَجَعَلَهُ أَدْنَى الْإِيمَانِ، فَدَلَّ ذَلِكَ عَلَى أَنَّ كُلَّ شَيْءٍ فَرْضٌ عَلَى الْمُخَاطَبِينَ فِي كُلِّ الْأَحْوَالِ، وَكُلَّ شَيْءٍ فَرْضٌ عَلَى بَعْضِ الْمُخَاطَبِينَ فِي بَعْضِ الْأَحْوَالِ، وَكُلَّ شَيْءٍ هُوَ نَفْلٌ لِلْمُخَاطَبِينَ فِي كُلِّ الْأَحْوَالِ، كُلُّهُ مِنَ الْإِيمَانِ، وَأَمَّا الشَّكُّ فِي أَحَدِ الْعَدَدَيْنِ، فَهُوَ مِنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ فِي الْخَبَرِ، كَذَلِكَ قَالَهُ مَعْمَرٌ، عَنْ سُهَيْلٍ، وَقَدْ رَوَاهُ سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ مَرْفُوعًا، وَقَالَ: «الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً»، وَلَمْ يَشُكَّ، وَإِنَّمَا تَنَكَّبْنَا خَبَرَ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ فِي هَذَا الْمَوْضِعِ، وَاقْتَصَرْنَا عَلَى خَبَرِ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ لِنُبَيِّنَ أَنَّ الشَّكَّ فِي الْخَبَرِ لَيْسَ مِنْ كَلَامِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَإِنَّمَا هُوَ كَلَامُ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ كَمَا ذَكَرْنَاهُ

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözüyle muhataplara her durumda farz olan şeye işaret edip onu imanın en üstünü saymıştır. Ardından muhataplara her vakitte nafile olan şeye işaret etmiş ve onun imanın en aşağısı olduğunu belirtmiştir. Bu da bize muhataplar için her durumda farz olan, muhatapların bazılarına bazı durumlarda farz olan ve muhataplara her durumda nafile olan şeyin imandan olduğunu göstermektedir.

Hadiste imanın şube sayısına yönelik tereddüt, ravi Süheyl b. Ebî Sâlih'e aittir. Ma'mer de bunu Süheyl'den bu şekilde tereddütle nakletmiştir. Süleymân b. Bilâl ise bunu Abdullah b. Dînâr kanalıyla Ebû Sâlih'ten merfû olarak: "İman altmış küsur şubedir" lafzıyla, sayı konusunda tereddüt etmeden nakletmiştir. Hadisteki tereddüdün Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) değil raviye ait olduğunu belirtmek için de Süleymân b. Bilâl'in rivayeti yerine Süheyl b. Ebî Sâlih'in rivayetine yer verdik.

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1769 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/414; Müslim 35/58; Ebû Dâvûd 4676; Nesâî 8/110; İbn Mâce 57; Bak hadis no: 167, 181, 190, 191.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ تَفَرَّدَ بِهِ سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ

Bu Hadisi Süheyl b. Ebî Sâlih'in Rivayette Tek Kaldığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

١٦٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو قُدَامَةَ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ». [١ : ١]

167- Ebû Hureyre, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu nakletmiştir: **"İman altmış küsur bölümdür. Hayâ (utanma duygusu) da imanın bir bölümüdür."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: اخْتَصَرَ سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ هَذَا الْخَبَرَ، فَلَمْ يَذْكُرْ ذِكْرَ الْأَعْلَى وَالْأَدْنَى مِنَ الشُّعَبِ، وَاقْتَصَرَ عَلَى ذِكْرِ السِّتِّينَ دُونَ السَّبْعِينَ، وَالْخَبَرُ فِي بِضْعٍ وَسَبْعِينَ خَبَرٌ مُتَقَصًّى صَحِيحٌ لَا ارْتِيَابَ فِي ثُبُوتِهِ، وَخَبَرُ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ خَبَرٌ مُخْتَصَرٌ غَيْرُ مُتَقَصًّى، وَأَمَّا الْبِضْعُ، فَهُوَ اسْمٌ يَقَعُ عَلَى أَحَدِ أَجْزَاءِ الْأَعْدَادِ، لِأَنَّ الْحِسَابَ بِنَاؤُهُ عَلَى ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ: عَلَى الْأَعْدَادِ، وَالْفُصُولِ، وَالتَّرْكِيبِ، فَالْأَعْدَادُ مِنَ الْوَاحِدِ إِلَى التِّسْعَةِ، وَالْفُصُولُ هِيَ الْعَشَرَاتُ وَالْمِئُونَ وَالْأُلُوفُ، وَالتَّرْكِيبُ مَا عَدَا مَا ذَكَرْنَا، وَقَدْ تَتَبَّعْتُ مَعْنَى الْخَبَرِ مُدَّةً، وَذَلِكَ أَنَّ مَذْهَبَنَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَتَكَلَّمْ قَطُّ إِلَّا بِفَائِدَةٍ، وَلَا مِنْ سُنَنِهِ شَيْءٌ لَا يُعْلَمُ مَعْنَاهُ، فَجَعَلْتُ أَعُدُّ الطَّاعَاتِ مِنَ الْإِيمَانِ، فَإِذَا هِيَ تَزِيدُ عَلَى هَذَا الْعَدَدِ شَيْئًا كَثِيرًا، فَرَجَعْتُ إِلَى السُّنَنِ، فَعَدَدْتُ كُلَّ طَاعَةٍ عَدَّهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْإِيمَانِ، فَإِذَا هِيَ تَنْقُصُ مِنَ الْبِضْعِ وَالسَّبْعِينَ، فَرَجَعْتُ إِلَى مَا بَيْنَ الدَّفَّتَيْنِ مِنْ كَلَامِ رَبِّنَا، وَتَلَوْتُهُ آيَةً آيَةً بِالتَّدَبُّرِ، وَعَدَدْتُ كُلَّ طَاعَةٍ عَدَّهَا اللَّهُ ﷻ مِنَ الْإِيمَانِ، فَإِذَا هِيَ تَنْقُصُ عَنِ الْبِضْعِ وَالسَّبْعِينَ، فَضَمَمْتُ الْكِتَابَ إِلَى السُّنَنِ، وَأَسْقَطْتُ الْمُعَادَ مِنْهَا، فَإِذَا كُلُّ شَيْءٍ عَدَّهُ اللَّهُ ﷻ مِنَ الْإِيمَانِ فِي كِتَابِهِ، وَكُلُّ طَاعَةٍ جَعَلَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْإِيمَانِ فِي سُنَنِهِ تِسْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً لَا يَزِيدُ عَلَيْهَا وَلَا يَنْقُصُ مِنْهَا شَيْءٌ، فَعَلِمْتُ أَنَّ مُرَادَ النَّبِيِّ ﷺ كَانَ فِي الْخَبَرِ أَنَّ الْإِيمَانَ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً فِي الْكِتَابِ وَالسُّنَنِ، فَذَكَرْتُ هَذِهِ الْمَسْأَلَةَ بِكَمَالِهَا بِذِكْرِ شُعْبَةٍ فِي كِتَابِ «وَصْفُ الْإِيمَانِ وَشُعَبِهِ» بِمَا أَرْجُو أَنَّ فِيهَا الْغَنِيَّةَ لِلْمُتَأَمِّلِ إِذَا تَأَمَّلَهَا، فَأَغْنَى

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1769 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih. Buhârî 9; Müslim 35; Nesâî 8/110; Bak hadis no: 166.

ذَلِكَ عَنْ تِكْرَارِهَا فِي هَذَا الْكِتَابِ، وَالدَّلِيلُ عَلَى أَنَّ الْإِيمَانَ أَجْزَاءٌ بِشُعَبٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ فِي خَبَرِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ: «الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً: أَعْلَاهَا شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»، فَذَكَرَ جُزْءًا مِنْ أَجْزَاءِ شُعَبِهِ، هِيَ كُلُّهَا فَرْضٌ عَلَى الْمُخَاطَبِينَ فِي جَمِيعِ الْأَحْوَالِ، لِأَنَّهُ ﷺ لَمْ يَقُلْ: وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ، وَالْإِيمَانُ بِمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَمَا يُشْبِهُ هَذَا مِنْ أَجْزَاءِ هَذِهِ الشُّعْبَةِ، وَاقْتَصَرَ عَلَى ذِكْرِ جُزْءٍ وَاحِدٍ مِنْهَا، حَيْثُ قَالَ: «أَعْلَاهَا شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»، فَدَلَّ هَذَا عَلَى أَنَّ سَائِرَ الْأَجْزَاءِ مِنْ هَذِهِ الشُّعْبَةِ كُلُّهَا مِنَ الْإِيمَانِ، ثُمَّ عَطَفَ فَقَالَ: «وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ»، فَذَكَرَ جُزْءًا مِنْ أَجْزَاءِ شُعَبِهِ هِيَ نَفْلٌ كُلُّهَا لِلْمُخَاطَبِينَ فِي كُلِّ الْأَوْقَاتِ، فَدَلَّ ذَلِكَ عَلَى أَنَّ سَائِرَ الْأَجْزَاءِ الَّتِي هِيَ مِنْ هَذِهِ الشُّعْبَةِ وَكُلَّ جُزْءٍ مِنْ أَجْزَاءِ الشُّعَبِ الَّتِي هِيَ مِنْ بَيْنِ الْجُزْأَيْنِ الْمَذْكُورَيْنِ فِي هَذَا الْخَبَرِ اللَّذَيْنِ هُمَا مِنْ أَعْلَى الْإِيمَانِ وَأَدْنَاهُ كُلُّهُ مِنَ الْإِيمَانِ، وَأَمَّا قَوْلُهُ ﷺ: «الْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ»، فَهُوَ لَفْظَةٌ أُطْلِقَتْ عَلَى شَيْءٍ بِكِنَايَةِ سَبَبِهِ، وَذَلِكَ أَنَّ الْحَيَاءَ جِبِلَّةٌ فِي الْإِنْسَانِ، فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُكْثِرُ فِيهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَقِلُّ ذَلِكَ فِيهِ، وَهَذَا دَلِيلٌ صَحِيحٌ عَلَى زِيَادَةِ الْإِيمَانِ وَنُقْصَانِهِ، لِأَنَّ النَّاسَ لَيْسُوا كُلُّهُمْ عَلَى مَرْتَبَةٍ وَاحِدَةٍ فِي الْحَيَاءِ، فَلَمَّا اسْتَحَالَ اسْتِوَاؤُهُمْ عَلَى مَرْتَبَةٍ وَاحِدَةٍ فِيهِ، صَحَّ أَنَّ مَنْ وُجِدَ فِيهِ أَكْثَرُ، كَانَ إِيمَانُهُ أَزِيدَ، وَمَنْ وُجِدَ فِيهِ مِنْهُ أَقَلُّ، كَانَ إِيمَانُهُ أَنْقَصَ، وَالْحَيَاءُ فِي نَفْسِهِ: هُوَ الشَّيْءُ الْحَائِلُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَبَيْنَ مَا يُبَاعِدُهُ مِنْ رَبِّهِ مِنَ الْمَحْظُورَاتِ، فَكَأَنَّهُ ﷺ جَعَلَ تَرْكَ الْمَحْظُورَاتِ شُعْبَةً مِنَ الْإِيمَانِ بِإِطْلَاقِ اسْمِ الْحَيَاءِ عَلَيْهِ، عَلَى مَا ذَكَرْنَاهُ.

Ebû Hâtim der ki: Süleymân b. Bilâl bu hadisi kısaca nakletmiş, imana yönelik şubelerin üst ve alt derecelerine yer vermemiştir. Aynı şekilde şube sayısına yönelik yetmiş sayısına değinmeden sadece altmış sayısını zikretmiştir. İmanın yetmiş küsur şube olduğuna yönelik hadis, ucu açık bir sayıyla gelen sahih bir hadistir ve sâbit olduğu konusunda da herhangi bir şüphe yoktur. Süleymân b. Bilâl'in kısaca naklettiği hadiste ise sayı net bir şekilde verilmiştir. "بضع (küsur)" ifadesi hesaba konu olan şeyin bir bölümü için kullanılan bir ifadedir. Zira hesap sayılar, bölümler ve terkibler olmak üzere üç şey üzerinden yapılır. 1'den 9'a kadar olanlar sayılardır. Onluk, yüzlük, binlik ve benzeri sayılar ise bölümlerdir. Bunlardan geriye kalanlar ise mürekkeb sayılardır.

Ben bir süre bu hadisin anlamını araştırdım. Zira bizim mezhebimize göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) faydası olmayan bir söz söylemez. Sünnetlerinde de anlamsız olan, anlamı bilinemeyecek olan bir şey yoktur. İmandan olan itaatleri saydığımda hadiste zikredilen sayıdan çok fazla olduklarını gördüm.

Sünnetler içinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) imandan saydığı itaatleri saydığımda bunların yetmiş küsurdan daha az olduğunu gördüm. Bunun üzerine Kur'ân'ı âyet âyet ve üzerinde düşünerek okumaya başladım. Yüce Allah'ın imandan saydığı itaatleri saydığımda bunların yetmiş küsurdan daha az olduğunu gördüm.

Kur'ân'da bu yönde zikredilenler ile sünnette zikredilenleri bir araya getirdim. Tekrarları düştükten sonra Yüce Allah'ın, Kitâb'ında imandan saydığı itaatler ile Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), sünnetinde imandan saydığı itaatlerin ne eksik ne de fazla tam olarak yetmiş dokuz şube olduğunu gördüm. Bu şekilde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) imanın yetmiş küsur şube olduğu konusundaki sözünün Kur'ân'da zikredilen şubeler ile sünnette zikredilen şubelerin toplamına yönelik olduğunu anladım. Bu konuyu "İman ve Şubeleri" kitabımda detaylı bir şekilde işledim. Söz konusu bu kitapta isteyenler için yeteri kadar bilgi ve açıklama bulunmaktadır. Bu kitapta aynı şeyleri tekrar etmenin bir faydası yoktur.

İmanın bölümleri olan şubelerden oluştuğunun delili Abdullah b. Dînâr'ın naklettiği hadiste Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "İman yetmiş küsur şubedir. En üstünü Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet etmektir..." buyurmasıdır. Burada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) imanın şubelerinden sadece bir bölümü zikretmiştir. Bu bölümlerden her biri de muhataplar için her durumda farzdır. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) burada kendisinin Allah Resûlü olduğuna dair şehadeti, meleklere, kitaplara, peygamberlere, cennet ile cehenneme imanı ve benzeri şeyleri zikretmemiştir. Bunlar da zikredilen şubenin bölümlerindendir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"En üstünü Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet etmektir"* buyurarak imanın şubelerinden birinin sadece bir bölümünü zikretmekle yetinmiştir. Bu da bize zikredilmeyen diğer bölümlerin bu şubeden olduğunu ve hepsinin de imandan olduğunu göstermektedir.

Ardından Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), *"En aşağısı ise yoldan eziyet verecek şeyleri gidermektir"* buyurarak yine imanın şubelerinden bir şubenin, muhataplar için her durumda nafile olan bölümlerinden birini zikretmiştir. Bu da bize bu şubenin diğer bölümleri ile hadiste en üstün ve en aşağısı olarak zikredilen her iki şubenin diğer bölümlerinin imandan olduğunu göstermektedir.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), "Hayâ da imanın bir şubesidir" sözüne gelince, sebebinden dolayı kinaye ile kullanılan bir sözdür. Zira hayâ, insanın doğasında bulunan bir şeydir. Ancak kimilerinde fazla, kimilerinde de az bulunmaktadır. Bu da imanın artıp eksilebileceğine bir delildir. Çünkü insanlar hayâ konusunda aynı seviyede değildirler. Hayâ konusunda eşit seviyede olmaları mümkün olmadığı için hayâsı daha fazla olanın imanının daha fazla, hayâsı daha az olanın da imanı daha az olacaktır. Hayâ, kişiyi Yüce Allah'ın yasakladığı

şeylerden uzak tutan şeydir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Allah'ın yasakladığı şeyleri terk etmeye hayâ diyerek böylesi bir tutumun imanın şubelerinden biri olduğunu ifade etmiş gibidir.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ وَصْفِ الْإِسْلَامِ، وَالْإِيمَانِ بِذِكْرِ جَوَامِعِ شُعَبِهِمَا
Bütün Şubeleriyle Birlikte İslâm İle İmanın Vasfı

١٦٨ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ الضَّرِيرُ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا كَهْمَسُ بْنُ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَعْمَرَ، قَالَ: خَرَجْتُ أَنَا وَحُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحِمْيَرِيُّ حَاجَّيْنِ أَوْ مُعْتَمِرَيْنِ، وَقُلْنَا: لَعَلَّنَا لَقِينَا رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ ﷺ، فَنَسْأَلَهُ عَنِ الْقَدَرِ، فَلَقِينَا ابْنَ عُمَرَ، فَظَنَنْتُ أَنَّهُ يَكِلُ الْكَلَامَ إِلَيَّ، فَقُلْنَا: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَدْ ظَهَرَ عِنْدَنَا أُنَاسٌ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ يَتَقَفَّرُونَ الْعِلْمَ تَقَفُّرًا، يَزْعُمُونَ أَنْ لَا قَدَرَ، وَأَنَّ الْأَمْرَ أُنُفٌ، قَالَ: فَإِنْ لَقِيتَهُمْ، فَأَعْلِمْهُمْ أَنِّي مِنْهُمْ بَرِيءٌ، وَهُمْ مِنِّي بُرَآءُ، وَالَّذِي يَحْلِفُ بِهِ ابْنُ عُمَرَ: لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا، ثُمَّ لَمْ يُؤْمِنْ بِالْقَدَرِ لَمْ يُقْبَلْ مِنْهُ، ثُمَّ قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ جَالِسًا، إِذْ جَاءَ شَدِيدُ سَوَادِ اللِّحْيَةِ، شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، فَوَضَعَ رُكْبَتَهُ عَلَى رُكْبَةِ النَّبِيِّ ﷺ، مَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ: «شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ، وَحَجُّ الْبَيْتِ»، قَالَ: صَدَقْتَ، فَعَجِبْنَا مِنْ سُؤَالِهِ إِيَّاهُ، وَتَصْدِيقِهِ إِيَّاهُ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي: مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ رُسُلِهِ، وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْقَدَرِ خَيْرِهِ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ وَشَرِّهِ حُلْوِهِ وَمُرِّهِ»، قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَعَجِبْنَا مِنْ سُؤَالِهِ إِيَّاهُ، وَتَصْدِيقِهِ إِيَّاهُ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي: مَا الْإِحْسَانُ؟ قَالَ: «أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ»، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي مَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ: «مَا الْمَسْؤُولُ بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ»، قَالَ: فَمَا أَمَارَتُهَا؟ قَالَ: «أَنْ تَلِدَ الْأَمَةُ رَبَّتَهَا، وَأَنْ تَرَى الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ»، قَالَ: فَتَوَلَّى وَذَهَبَ، فَقَالَ عُمَرُ: فَلَقِيَنِي النَّبِيُّ ﷺ بَعْدَ ثَالِثَةٍ، فَقَالَ: «يَا عُمَرُ، أَتَدْرِي مَنِ الرَّجُلُ؟» قُلْتُ: لَا، قَالَ: «ذَاكَ جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ». [٣٠ :٣]

168- Yahyâ b. Ya'mer anlatıyor: Humeyd b. Abdirrahmân el-Himyerî ile hac veya umre için yola çıktık. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabesinden biriyle de karşılaşırsak, bunların kader konusunda dediklerini sorarız diye de düşündük. Abdullah b. Ömer ile karşılaştık. Arkadaşımın, sözü bana bırakacağına kanaat

getirince dedim ki: "Ey Ebû Abdirrahman! Bizim oralarda birileri çıktı, bunlar Kur'ân'ı okuyor ve ilmin peşine düşüp öğreniyorlar. Ancak kader diye bir şeyin olmadığını ve her şeyin cebrî (zorunlulukla) olduğunu iddia ediyorlar." Bunun üzerine dedi ki: "Eğer onlara rastlarsan onlardan berî (uzak) olduğumu, onların da benden berî olduğunu söyle. Yüce Allah hakkı üzerine yemin olsun ki, içlerinden birinin Uhud dağı kadar altını olsa ve hepsini infak etse, kadere iman etmedikten sonra onun bu infakı kabul edilmez." Sonra ekledi: Babam Ömer b. el-Hattâb bana şöyle anlattı:

Bir gün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturuyorduk, tanımadığımız, üzerinde yolculuk izi görünmeyen bembeyaz elbiseli simsiyah sakallı bir (yabancı) adam çıkageldi. Dizlerini Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) dizlerine dayadı ve dedi ki: "Ey Muhammed! İslâm nedir?" Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"İslâm, Allah'tan başka ilâh olmadığına şahadet etmen, namaz kılman, zekat vermen, Ramazan'da oruç tutman ve haccı eda etmendir."** Bunun üzerine adam: "Doğru söyledin" dedi. Bizler, hem sormasına, hem de tasdik etmesine şaşırdık. Adam tekrar sordu: "İman nedir?" Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"İman, Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, öldükten sonra dirilmeye (getirdiği) iyilikle beraber kadere iman etmendir."** Adam: "Ey Muhammed! Kötüsü, tatlısı ve acısıyla da" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Doğru söyledin"** dedi. Bizler, hem sormasına, hem de tasdik etmesine şaşırdık. Adam tekrar sordu: "İhsan nedir?" Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"İhsan, Allah'ı görüyormuşçasına ona ibadet etmendir. Zira sen onu göremesen de o seni görür."** Adam: "Bana kıyamet gününden haber ver" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Bu konuda kendisine sorulan, sorandan daha bilgili değildir."** Adam: "O zaman alâmetleri nedir?" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Cariye kendi efendisini doğurduğu zaman, yalın ayak ve çıplak çobanların yüksek binalar yaptıklarını gördüğün zaman."** Sonra adam gerisin geri dönüp gitti.

Üç gün sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle sordu: **"Ey Ömer! Bana soru soran kimdi biliyor musun?"** Ben: "Hayır" dediğimde ise şöyle buyurdu: **"O Cebrâîl'di ve size dininizi öğretmeye gelmişti."**[1]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2903 "Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/52; Müslim 8; Ebû Dâvûd 4695; Tirmizî 2610; Nesâî 8/97; İbn Mâce 63.

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَانٍ أَوْهَمَ مَنْ لَمْ يُحْكِمْ صِنَاعَةَ الْحَدِيثِ أَنَّ الْإِيمَانَ بِكَمَالِهِ هُوَ الْإِقْرَارُ بِاللِّسَانِ دُونَ أَنْ يَقْرِنَهُ الْأَعْمَالُ بِالْأَعْضَاءِ

Hadiste Derinliği Olmayanlara İmanın Sadece Dil İle İkrar Olduğu ve Amel Olmadan da Olabileceği İzlenimi Veren Haber

١٦٩ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ زُهَيْرٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بِسْطَامٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، وَحَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، وَعَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، دَخَلَ الْجَنَّةَ» فَقُلْتُ: وَإِنْ زَنَى، وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ: «وَإِنْ زَنَى، وَإِنْ سَرَقَ». [٣:٢٦]

169- Ebû Zer der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Lâ ilâhe illallah diyen, Cennete girer"** buyurdu. Ona: "Zina etse de, hırsızlık yapsa da mı?" diye sorduğumda: **"Zina etse de, hırsızlık yapsa da"** karşılığını verdi.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ مِنْ أَئِمَّتِنَا أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ كَانَ بِمَكَّةَ فِي أَوَّلِ الْإِسْلَامِ، قَبْلَ نُزُولِ الْأَحْكَامِ

Bu Hadisin Henüz Hükümlerin İnmesinden Önce Mekke'de İslam'ın Başlangıcında Yaşandığını İddia Eden İmamlarımızdan Birinin Kavlini Çürüten Haber

١٧٠ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ الْقَطَّانُ، بِالرَّقَّةِ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ، قَالَ: أَشْهَدُ لَسَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ، بِالرَّبَذَةِ، يَقُولُ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِحَرَّةِ الْمَدِينَةِ فَاسْتَقْبَلَنَا أُحُدٌ، فَقَالَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ، مَا يَسُرُّنِي أَنَّ أُحُدًا لِي ذَهَبًا أُمْسِي وَعِنْدِي مِنْهُ دِينَارٌ إِلَّا أَصْرِفُهُ لِدَيْنٍ»، ثُمَّ مَشَى، وَمَشَيْتُ مَعَهُ، فَقَالَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ»، قُلْتُ: لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَسَعْدَيْكَ، فَقَالَ: «إِنَّ الْأَكْثَرِينَ هُمُ الْأَقَلُّونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»، ثُمَّ قَالَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ، لَا تَبْرَحْ حَتَّى آتِيَكَ»، ثُمَّ انْطَلَقَ حَتَّى تَوَارَى، فَسَمِعْتُ صَوْتًا فَقُلْتُ: أَنْطَلِقُ، ثُمَّ ذَكَرْتُ قَوْلَ النَّبِيِّ ﷺ لِي فَلَبِثْتُ حَتَّى جَاءَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي سَمِعْتُ صَوْتًا فَأَرَدْتُ أَنْ أُدْرِكَكَ، فَذَكَرْتُ قَوْلَكَ لِي، فَقَالَ: «ذَلِكَ جِبْرِيلُ أَتَانِي فَأَخْبَرَنِي أَنَّهُ: مَنْ مَاتَ

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 826 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 5/152; Buhârî 3222; Müslim 94; Tirmizî 2644; Bak hadis no: 170, 195, 213.

مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ»، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَإِنْ زَنَى، وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ: «وَإِنْ زَنَى، وَإِنْ سَرَقَ» [٣:٢٦]

170- Zeyd b. Vehb der ki: Ebû Zer'i Rebeze'de işittiğime tanıklık ederim ki şöyle anlattı: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Medine'nin (volkanik) kara taşlığında yürüyorken karşımıza Uhud (dağı) çıkınca: **"Ey Ebû Zer! Uhud dağı benim için altın olsaydı, yanımda borçlu olduğum kişiye ödemek için kaldıracağım bir dinarın dahi kalmış olması beni sevindirmezdi"** buyurdu ve yürümeye devam etti. Ben de onunla birlikte yürüdüm. Bana: "Ey Ebû Zer!" deyince ben de: "Buyur, ey Allah'ın Resûlü! (Allah) sana mutluluk üstüne mutluluklar versin" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Malları çok olanlar kıyamet gününde sevapları az olanlardır"** buyurdu. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ey Ebû Zer! Ben senin yanına geri gelinceye kadar olduğun yerden ayrılma!"** buyurdu.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gözden kayboluncaya kadar gitti. Derken bir ses işittim. (Kendi kendime): "Gideyim mi?" diye düşündüm. Sonra Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in (bana; "Ben gelinceye kadar buradan ayrılma" şeklindeki) sözünü hatırladım. O gelinceye kadar yerimde bekledim. (Geldiğinde O'na): "Ey Allah'ın Resûlü! Doğrusu ben, bir ses işittim. Senin yanına doğru gelmeyi istedim. Sonra senin bana söylediğin sözü hatırladım" dedim. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"O, Cebrail idi! Bana gelip ümmetimden her kim Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmadan ölürse cennete gireceğini bana bildirdi"** buyurdu. Bunun üzerine ben: "Ey Allah'ın Resûlü! (Mümin kul) zina etse de, hırsızlık yapsa da mı?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"(Evet,) zina etse de, hırsızlık yapsa da (Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmadığı müddetçe kişi cennete girecektir)"** buyurdu.[1]

أَخْبَرَنَاهُ الْقَطَّانُ فِي عَقِبِهِ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ. -

170/a- Aynı hadis Ebu'd-Derdâ'nın Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'den aktarmasıyla da rivayet olunmuştur.[2]

---

[1] **Bak hadis no: 169.**

[2] **Buhârî 6268.**

ذِكْرُ خَبَرٍ أَوْهَمَ عَالِمًا مِنَ النَّاسِ أَنَّ الْإِيمَانَ هُوَ الْإِقْرَارُ بِاللَّهِ وَحْدَهُ، دُونَ أَنْ تَكُونَ الطَّاعَاتُ مِنْ شُعَبِهِ

Âlimlerden Birine İmanın, Allah'ın Vahdâniyetini İkrârdan İbaret Olduğu, İtaatlerin İmanın Şubelerinden Olmadığı İzlenimi Veren Haber

١٧١ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَنْ وَحَّدَ اللَّهَ وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِهِ، حَرُمَ مَالُهُ وَدَمُهُ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ». [٢٦:٣]

171- Ebû Mâlik, babasından bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Her kim Allah'ın bir ve tek olduğunu kabul edip, ondan başka tapılan şeyleri inkar ederse kanının dökülmesi haram olur. Hesabı da Allah'a aittir."**[1]

ذِكْرُ وَصْفِ قَوْلِهِ ﷺ: «وَحَّدَ اللَّهَ وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِهِ»

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in "Allah'ın Bir Olduğunu Kabul Edip, Ondan Başka Tapılan Şeyleri İnkar Ederse" Sözünün Açılımı

١٧٢ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي جَمْرَةَ، قَالَ: كُنْتُ أُتَرْجِمُ بَيْنَ ابْنِ عَبَّاسٍ وَبَيْنَ النَّاسِ، فَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ تَسْأَلُهُ عَنْ نَبِيذِ الْجَرِّ، فَقَالَ: إِنَّ وَفْدَ عَبْدِ الْقَيْسِ أَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنِ الْوَفْدُ، أَوْ مَنِ الْقَوْمُ؟»، قَالُوا: رَبِيعَةُ، قَالَ: «مَرْحَبًا بِالْقَوْمِ أَوْ بِالْوَفْدِ غَيْرَ خَزَايَا وَلَا نَدَامَى»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا نَأْتِيكَ مِنْ شُقَّةٍ بَعِيدَةٍ، إِنَّ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيَّ مِنْ كُفَّارِ مُضَرَ، وَإِنَّا لَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَأْتِيَكَ إِلَّا فِي شَهْرٍ حَرَامٍ، فَمُرْنَا بِأَمْرٍ نُخْبِرُ بِهِ مَنْ وَرَاءَنَا، وَنَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ، قَالَ: فَأَمَرَهُمْ بِأَرْبَعٍ، وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ: أَمَرَهُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَحْدَهُ، وَقَالَ: «هَلْ تَدْرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَحْدَهُ؟» قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: «شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 428 "Müslim"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 6/395; Müslim 23/38.

اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ، وَأَنْ تُعْطُوا الْخُمُسَ مِنَ الْمَغْنَمِ، وَنَهَاهُمْ عَنِ الدُّبَّاءِ وَالْحَنْتَمِ، وَالْمُزَفَّتِ».

قَالَ شُعْبَةُ: وَرُبَّمَا قَالَ: وَالنَّقِيرِ، وَرُبَّمَا قَالَ: الْمُقَيَّرِ، وَقَالَ: «احْفَظُوهُ وَأَخْبِرُوهُ مَنْ وَرَاءَكُمْ» [٢٦:٣]

172- Ebû Cemre anlatıyor: İbn Abbâs ile insanlar arasında tercümanlık yapıyordum. Bir defasında yanına bir kadın geldi ve testide yapılan şıranın hükmünü sordu. İbn Abbâs testi içinde yapılan şıranın yasak olduğunu söyledi ve şunu anlattı: Abdulkays kabilesinin heyeti Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiler ve: "Yâ Resûlallah! Uzak bir yerden yanına geliyoruz. Seninle aramızda da Mudar kabilesi bulunduğu için ancak haram aylarda yanına gelebiliyoruz. Bize bir şeyler söyle ki onunla amel ettiğimiz zaman Cennete girebilelim ve geride bıraktığımız ahalimizi de buna davet edelim" dediler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) de onlara dört şeyi emretti, dört şeyden de uzak durmalarını söyledi. Onlara tek ve ortaksız olan Allah'a imanı emretti ve: **"Allah'a iman ne demektir biliyor musunuz?"** diye sordu. Onlar: "Allah ve Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) daha iyi bilir" dediklerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle devam etti: **"Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) de Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet etmektir. Bunun yanında namazlarınızı kılmanız, zekâtlarınızı ödemeniz, Ramazan ayını oruçlu geçirmeniz ve ganimetten elde ettiğinizin beşte birini (hums) vermenizdir."** Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), kabak, testi ve içi ziftlenmiş küpler içinde yapılan şıradan içmelerini de yasakladı ve onlara: **"Bunları iyice aklınızda tutun ve geride kalan kabilenize de bildirin"** buyurdu.

Şu'be der ki: Ebû Cemre, şırası yasaklanan kaplar içinde içi oyulmuş fıçıları da zikretmiş olabilir.[1]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/228; Buhârî 87; Müslim 17/24; Bak hadis no: 157.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْإِيمَانَ وَالْإِسْلَامَ شُعَبٌ وَأَجْزَاءٌ غَيْرُ مَا ذَكَرْنَا فِي خَبَرِ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَابْنِ عُمَرَ بِحُكْمِ الْأَمِينَيْنِ مُحَمَّدٍ وَجِبْرِيلَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ

Zikri Geçen İbn Abbâs ile İbn Ömer Hadislerinde Geçenlerin Dışında İki Emin Muhammed ile Cebrail'in Hükmüyle Belirlenen İmanın Diğer Cüzleri ve Şubeleri

١٧٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ وَاضِحٍ الْهَاشِمِيُّ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَعْمَرَ قَالَ: قُلْتُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ يَعْنِي لِابْنِ عُمَرَ: إِنَّ أَقْوَامًا يَزْعُمُونَ أَنْ لَيْسَ قَدَرٌ قَالَ: هَلْ عِنْدَنَا مِنْهُمْ أَحَدٌ؟ قُلْتُ: لَا، قَالَ: فَأَبْلِغْهُمْ عَنِّي إِذَا لَقِيتَهُمْ: إِنَّ ابْنَ عُمَرَ يَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ مِنْكُمْ، وَأَنْتُمْ بُرَآءُ مِنْهُ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي أُنَاسٍ، إِذْ جَاءَ رَجُلٌ لَيْسَ عَلَيْهِ سَحْنَاءُ سَفَرٍ، وَلَيْسَ مِنْ أَهْلِ الْبَلَدِ، يَتَخَطَّى حَتَّى وَرَكَ، فَجَلَسَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، مَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ: «الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَأَنْ تُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَحُجَّ وَتَعْتَمِرَ، وَتَغْتَسِلَ مِنَ الْجَنَابَةِ، وَأَنْ تُتِمَّ الْوُضُوءَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ»، قَالَ: فَإِذَا فَعَلْتُ ذَلِكَ فَأَنَا مُسْلِمٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: يَا مُحَمَّدُ، مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ، وَتُؤْمِنَ بِالْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَالْمِيزَانِ، وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ»، قَالَ: فَإِذَا فَعَلْتُ ذَلِكَ، فَأَنَا مُؤْمِنٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: يَا مُحَمَّدُ، مَا الْإِحْسَانُ؟ قَالَ: «الْإِحْسَانُ أَنْ تَعْمَلَ لِلَّهِ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنَّكَ إِنْ لَا تَرَاهُ، فَإِنَّهُ يَرَاكَ»، قَالَ: فَإِذَا فَعَلْتُ هَذَا، فَأَنَا مُحْسِنٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَمَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ: «سُبْحَانَ اللَّهِ، مَا الْمَسْؤُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ، وَلَكِنْ إِنْ شِئْتَ نَبَّأْتُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا»، قَالَ: أَجَلْ، قَالَ: «إِذَا رَأَيْتَ الْعَالَةَ الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبِنَاءِ، وَكَانُوا مُلُوكًا»، قَالَ: مَا الْعَالَةُ الْحُفَاةُ الْعُرَاةُ؟ قَالَ: «الْعُرَيْبُ»، قَالَ: «وَإِذَا رَأَيْتَ الْأَمَةَ تَلِدُ رَبَّتَهَا، فَذَلِكَ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ»، قَالَ: صَدَقْتَ، ثُمَّ نَهَضَ فَوَلَّى، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «عَلَيَّ بِالرَّجُلِ»، فَطَلَبْنَاهُ كُلَّ مَطْلَبٍ فَلَمْ نَقْدِرْ عَلَيْهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «هَلْ تَدْرُونَ مَنْ هَذَا؟ هَذَا جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ لِيُعَلِّمَكُمْ دِينَكُمْ، خُذُوا عَنْهُ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا شُبِّهَ عَلَيَّ مُنْذُ أَتَانِي قَبْلَ مَرَّتِي هَذِهِ، وَمَا عَرَفْتُهُ حَتَّى وَلَّى». [١: ١]

173- Yahyâ b. Ya'mer anlatıyor: Ben: "Ey Ebû Abdirrahman! Bazı kimseler, kader'in olmadığını iddia ediyorlar" dedim. Abdullah b. Ömer: "Yanımızda onlardan herhangi bir kimse var mı?" diye sordu. Ben de: "Hayır, (yoktur)" dedim. Bunun üzerine Abdullah b. Ömer şöyle dedi:

Onlarla tekrar karşılaşırsan, benden onlara; "Abdullah b. Ömer'in Allah'a nispetle sizden uzak olduğunu ve sizlerin de ondan uzak olduğunu" bildir. (Babam) Ömer b. el-Hattâb bize şunu anlattı: Biz, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanında bazı kimselerle birlikte otururken Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına bir adam çıkageldi. Adamın üzerinde bir yolculuk belirtisi yoktu. Şehir halkından da değildi. (Herkesin içerisinden) yürüyerek geçti, öyle ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in önünde sol ayağını büküp üzerinde oturdu ve: "Ey Muhammed! İslâm nedir?" diye sordu.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"İslâm; Allah'tan başka hiçbir ilâh olmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın Resûlü olduğuna şahitlik etmen, namazı dosdoğru kılman, zekâtı vermen, haccı ve umreyi yapman, cünüplükten yıkanman, namaz abdestinin tam alınması ve Ramazan orucunu tutman"** buyurdu. Adam: "O halde bunları yaptığımda ben müslüman mıyım?" diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: **"Evet"** buyurdu. Adam: "Doğru söyledin" dedi.

Adam devamla: "Ey Muhammed! İman nedir?" diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"İman; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine inanman; cennete, cehenneme ve Mizan'a inanman; öldükten sonra yeniden dirilmeye inanman; kadere, hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna inanman"** buyurdu. Adam: "O halde bunları yaptığımda ben mümin miyim?" diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: **"Evet"** buyurdu. Adam: "Doğru söyledin" dedi. Adam devamla: "Ey Muhammed! İhsan nedir?" diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: **"İhsan; Allah'ı sanki gözlerinle görüyormuşsun gibi Allah'a ibadet etmendir. Sen O'nu görmesen de O seni görüyor"** buyurdu. Adam: "O halde bunu yaptığımda ben ihsan sahibi bir kimse olur muyum?" diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: **"Evet"** buyurdu. Adam: "Doğru söyledin" dedi. Adam devamla: "Ey Muhammed! Kıyamet ne zaman kopacak?" diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sübhânallah! Kıyamet hakkında kendisinden soru sorulan kişi, soruyu sorandan daha fazla bir şey bilmiyor. Fakat eğer istersen kıyametin alâmetlerini sana bildireyim?"** buyurdu. Adam: "Olur" dedi.

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yalın ayak, üstü çıplak (davar çobanlarının) yüksek binalar yapmakta birbirleriyle yarıştıklarını ve onların hükümdarlar**

olduğunu görmendir" buyurdu. Adam: "Yalın ayak, üstü çıplak (davar çobanları) kimlerdir?" diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bedevi Araplar"** buyurdu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) devamla: **"Cariyenin efendisini doğurduğunu gördüğünde işte bu, kıyametin alâmetlerindendir"** buyurdu. Adam: "Doğru söyledin" dedi.

Sonra bu adam kalktı arkasını dönüp çekip gitti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Adamı bana çağırın"** buyurdu.

Adamı her yerde aradık, fakat onu bir türlü bulamadık. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bu adamın kim olduğunu biliyor musunuz? O, Cebrail idi. Size dininizi öğretmek için geldi. (Dininizle ilgili bilgileri) ondan alınız. Canımı elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, şimdiki hâli bana daha önceki iki gelişinden farklı gözüktü. Sırtını dönüp gidene kadar onu (ben de) tanıyamadım"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: تَفَرَّدَ سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ بِقَوْلِهِ «خُذُوا عَنْهُ»، وَبِقَوْلِهِ: «تَعْتَمِرَ وَتَغْتَسِلَ وَتُتِمَّ الْوُضُوءَ».

Ebû Hâtim der ki: Süleymân et-Teymî, "(Dininizle ilgili bilgileri) ondan alınız" ile "Haccı ve umreyi yapman, cünüplükten yıkanman, namaz abdestinin tam alınması" ibarelerini rivayette tek kalmıştır.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْإِيمَانَ بِكُلِّ مَا جَاءَ بِهِ الْمُصْطَفَى ﷺ مِنَ الْإِيمَانِ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Getirdiği Her Şeye İman Etmek Hakkında

١٧٤ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ بِالْبَصْرَةِ، حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَإِذَا شَهِدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَآمَنُوا بِي وَبِمَا جِئْتُ بِهِ، عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ» [١: ١]

174- Ebû Hureyre der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"İnsanlar, Allah'tan başka ilah olmadığına şahitlik edinceye ve gönderildiğim şeye iman edinceye kadar onlarla savaşmam emredildi. Eğer Allah'tan başka**

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 1/43; es-Silsiletu's-sahîha 2903 "Müslim"); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Müslim 8/4; Bak hadis no: 168.

ilah olmadığına şahitlik ederlerse, canlarını ve mallarını Allah'ın hakkı dışında benden korumuş olurlar. (İçlerindeki) hesapları ise Allah'a aittir."[1]

تَفَرَّدَ بِهِ الدَّرَاوَرْدِيُّ، قَالَهُ الشَّيْخُ.

Ebû Hâtim der ki: "Bunu rivayette Derâverdî tek kalmıştır."

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْإِيمَانَ بِكُلِّ مَا أَتَى بِهِ النَّبِيُّ ﷺ مِنَ الْإِيمَانِ مَعَ الْعَمَلِ بِهِ

Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) Getirdiği Her Şeye İmanın Yanında Amel de Edilmesi Hakkında

١٧٥ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، بِالْمَوْصِلِ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَرْعَرَةَ، حَدَّثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ وَاقِدِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ، عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ». [١: ١]

175- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"İnsanlarla, Allah'tan başka ilah olmadığına, benim de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet edinceye ve namazı kılıp zekatı verinceye kadar savaşmam emredildi. Bunu yapmaları halinde İslam'ın hakkı dışında canları ile mallarını bana karşı korumuş olurlar. (İçlerindeki) hesapları (gerçek niyetleri) ise Allah'a kalmıştır."**[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: تَفَرَّدَ بِهِ شُعْبَةُ وَفِي هَذَا الْخَبَرِ بَيَانٌ وَاضِحٌ بِأَنَّ الْإِيمَانَ أَجْزَاءٌ، وَشُعَبٌ تَتَبَايَنُ أَحْوَالُ الْمُخَاطَبِينَ فِيهَا، لِأَنَّهُ ﷺ ذَكَرَ فِي هَذَا الْخَبَرِ: «حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ»، فَهَذَا هُوَ الْإِشَارَةُ إِلَى الشُّعْبَةِ الَّتِي هِيَ فَرْضٌ عَلَى الْمُخَاطَبِينَ فِي جَمِيعِ الْأَحْوَالِ، ثُمَّ قَالَ: «وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ»، فَذَكَرَ الشَّيْءَ الَّذِي هُوَ فَرْضٌ عَلَى الْمُخَاطَبِينَ فِي بَعْضِ الْأَحْوَالِ، ثُمَّ قَالَ: «وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ»، فَذَكَرَ الشَّيْءَ الَّذِي هُوَ فَرْضٌ عَلَى الْمُخَاطَبِينَ فِي بَعْضِ الْأَحْوَالِ، فَدَلَّ

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 408 "Müslim"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/314; Müslim 21/34; Ebû Dâvûd 2640; Tirmizî 2606; Nesâî 6/6; İbn Mâce 3927; Bak hadis no: 216, 217, 218, 220.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 408 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Buhârî 25; Müslim 22; Bak hadis no: 219.

ذَلِكَ عَلَى أَنَّ كُلَّ شَيْءٍ مِنَ الطَّاعَاتِ الَّتِي تُشْبِهُ الْأَشْيَاءَ الثَّلَاثَةَ الَّتِي ذَكَرَهَا فِي هَذَا الْخَبَرِ مِنَ الْإِيمَانِ

Ebû Hâtim der ki: Şu'be bunu rivayette tek kalmıştır. Bu hadis muhatapların durumuna göre imanın bölüm ve şubelerinin bulunduğunu açık bir şekilde belirtmektedir. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu hadiste *"İnsanlarla, Allah'tan başka ilah olmadığına, benim de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet edinceye kadar"* buyurarak imanın muhataplar için her durumda farz olan bir şubesine işaret etmiştir. Sonra *"Namazı kılıp"* buyurarak imanın muhataplar için bazı durumlarda farz olan bir şubesine işaret etmiştir. Yine *"Zekatı verinceye"* buyurarak imanın muhataplar için bazı durumlarda farz olan bir şubesini dile getirmiştir. Bu da hadiste zikredilen üç şeye benzer her bir itaatin imandan olduğunu göstermektedir.

ذِكْرُ إِطْلَاقِ اسْمِ الْإِيمَانِ عَلَى مَنْ أَتَى بِبَعْضِ أَجْزَائِهِ

İmanın Bazı Cüzlerini Yerine Getiren Kimseye Mümin Denilmesi

١٧٦ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ عُلَيَّةَ، عَنْ هِشَامٍ الدَّسْتُوَائِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ سَلَّامٍ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: «إِذَا سَرَّتْكَ حَسَنَاتُكَ، وَسَاءَتْكَ سَيِّئَاتُكَ، فَأَنْتَ مُؤْمِنٌ»، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَا الْإِثْمُ؟ قَالَ: «إِذَا حَاكَ فِي قَلْبِكَ شَيْءٌ فَدَعْهُ». [٣: ٢٣]

176- Ebû Umâme anlatıyor: Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! İman nedir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"(Yaptığın) iyiliğine sevindiğinde ve (işlediğin) kötülüğüne üzüldüğünde, sen, (gerçek) bir müminsin"** buyurdu. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Günah nedir?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"(Yaptığın) herhangi bir şey göğsünü tırmaladığında (içini kemirdiğinde) hemen onu terk et"** buyurdu.[1]

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 550); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 5/255, 5/256.

ذِكْرُ إِطْلَاقِ اسْمِ الْإِيمَانِ عَلَى مَنْ أَتَى جُزْءًا مِنْ بَعْضِ أَجْزَائِهِ

İmanın Cüzlerinden Bazısını Yerine Getiren Kimseye Mümin Denilmesi

١٧٧ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذِ بْنِ مُعَاذٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَامِرِ بْنِ السَّمْطِ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ طَلْحَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي ثُمَّ اسْتَكْتَمَنِي أَنْ أُحَدِّثَ بِهِ مَا عَاشَ مُعَاوِيَةُ، فَذَكَرَ عَامِرٌ، قَالَ: سَمِعْتُهُ وَهُوَ يَقُولُ: حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ يَسَارٍ، وَهُوَ قَاضِي الْمَدِينَةِ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ وَهُوَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «سَيَكُونُ أُمَرَاءُ مِنْ بَعْدِي يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ، وَيَفْعَلُونَ مَا لَا يُؤْمَرُونَ، فَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِيَدِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِلِسَانِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِقَلْبِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ، لَا إِيمَانَ بَعْدَهُ»

قَالَ عَطَاءٌ: فَحِينَ سَمِعْتُ الْحَدِيثَ مِنْهُ انْطَلَقْتُ بِهِ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ فَأَخْبَرْتُهُ، فَقَالَ: أَنْتَ سَمِعْتَ ابْنَ مَسْعُودٍ يَقُولُ هَذَا؟ كَالْمُدْخِلِ عَلَيْهِ فِي حَدِيثِهِ قَالَ عَطَاءٌ: فَقُلْتُ: هُوَ مَرِيضٌ فَمَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَعُودَهُ؟ قَالَ: فَانْطَلِقْ بِنَا إِلَيْهِ، فَانْطَلَقَ وَانْطَلَقْتُ مَعَهُ، فَسَأَلَهُ عَنْ شَكْوَاهُ، ثُمَّ سَأَلَهُ عَنِ الْحَدِيثِ. قَالَ: فَخَرَجَ ابْنُ عُمَرَ وَهُوَ يُقَلِّبُ كَفَّهُ وَهُوَ يَقُولُ: مَا كَانَ ابْنُ أُمِّ عَبْدٍ يَكْذِبُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ [٣: ٤٩]

177- Medine kadısı Atâ b. Yesâr, İbn Mes'ûd'dan naklen Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Benden sonra yapmadıklarını söyleyen ve emretmedikleri şeyleri yapan idareciler gelecektir. Bunlara karşı eliyle cihad eden, mümindir. Diliyle cihad eden, mümindir. Kalbiyle cihad eden de, mümindir. Bunlardan herhangi birini yapmayanda iman olmaz."**

Atâ der ki: Bu hadisi İbn Mes'ûd'dan duyduktan sonra Abdullah b. Ömer'in yanına gidip ona bunu aktardım. Bana: "İbn Mes'ûd'un öyle dediğini bizzat işittin mi?" dedi. Sanki bu konuda şüphesi vardı. Ona: "İbn Mes'ûd hastalanmış. Neden onu ziyarete gitmiyoruz?" dediğimde: "Beraber yanına gidelim" karşılığını verdi ve beraber yanına vardık. Abdullah, İbn Mes'ûd'a rahatsızlığını sorduktan sonra hadisi de sordu. Sonradan yanından çıktığımızda İbn Ömer elini evirip çevirip şöyle diyordu: "İbn Ümmü Abd (İbn Mes'ûd), Resûlullah'ın

(sallallahu aleyhi vesellem) adına yalan söyleyecek biri değildir."[1]

ذِكْرُ إِطْلَاقِ اسْمِ الْإِيمَانِ عَلَى مَنْ أَتَى بِجُزْءٍ مِنْ أَجْزَاءِ شُعَبِ الْإِقْرَارِ

İmanın İkrarı Gerektiren Cüzlerinden Bazısını Yerine Getiren Kimseye Mümin Denilmesi

١٧٨ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ رِبْعِيٍّ، عَنْ عَلِيٍّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «لَا يُؤْمِنُ الْعَبْدُ حَتَّى يُؤْمِنَ بِأَرْبَعٍ: يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ، وَيُؤْمِنُ بِالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ، وَيُؤْمِنُ بِالْقَدَرِ». [٣: ٤٩]

178- Ali b. Ebi Tâlib'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"(Mümin) bir kul, şu dört şeye iman etmedikçe mümin sayılmaz: Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına ve benim Allah'ın Resûlü olduğuma şahitlik eder, öldükten sonra yeniden dirilmeye iman eder ve kadere inanır."**[2]

ذِكْرُ إِطْلَاقِ اسْمِ الْإِيمَانِ عَلَى مَنْ أَتَى بِجُزْءٍ مِنْ أَجْزَاءِ الشُّعْبَةِ الَّتِي هِيَ الْمَعْرِفَةُ

İmanın Marifeyi Gerektiren Cüzlerinden Bazısını Yerine Getiren Kimseye Mümin Denilmesi

١٧٩ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذِ بْنِ مُعَاذٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ، حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَلَدِهِ وَوَالِدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ». [٣: ٤٩]

179- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kişi beni anne babasından, çoluk çocuğundan ve diğer tüm insanlardan daha fazla sevmedikçe iman etmiş olmaz"** buyurmuştur.[3]

---

[1] Elbânî: İsnâdı sahihtir; Şuayb: İsnâdı ceyyiddir. Müslim 50.

[2] Elbânî: Sahih (Mişkât 104; Zilâlu'l-cenne 130); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/97; Tirmizî 2145; İbn Mâce 81.

[3] Elbânî: Sahih (Muhtasar Müslim 23 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/177, 3/275; Buhârî 15; Müslim 44/70; Nesâî 8/114; İbn Mâce 67; Darimî 2/307.

ذِكْرُ إِطْلَاقِ اسْمِ الْإِيمَانِ عَلَى مَنْ آمَنَهُ النَّاسُ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَأَمْلَاكِهِمْ

Can ve Mallardan Yana Kendisinden Emin Olunan Kimseye Mümin Denilmesi

١٨٠ - أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ وَرْدَانَ بِمِصْرَ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ، أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ عَلَى دِمَائِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ». [٣: ٤٩]

180- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Müslüman; elinden ve dilinden kimsenin zarar görmediği kimsedir. Mümin ise canları ve malları konusunda kendisinden emin olunan kimsedir."**[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ، قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ الْإِيمَانَ شَيْءٌ وَاحِدٌ وَلَا يَزِيدُ وَلَا يَنْقُصُ

İmanın Bütün Olduğu ve Artıp Eksilmeyeceğini İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

١٨١ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُصْعَبٍ بِخَبَرٍ غَرِيبٍ غَرِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ السِّنْجِيُّ سُلَيْمَانُ بْنُ مَعْبَدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «الْإِيمَانُ سَبْعُونَ أَوِ اثْنَانِ وَسَبْعُونَ بَابًا، أَرْفَعُهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَدْنَاهُ إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ» [١: ١]

181- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"İman yetmiş ya da yetmiş iki bölümdür. Bunların en üstünü «Lâ ilâhe illallah» sözüdür. En aşağı derecede olanı ise eziyet veren bir şeyi yoldan kaldırmaktır. Hayâ (utanma duygusu) da imandan bir bölümdür."**[2]

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (Mişkât 33; es-Silsiletu's-sahîha 549); Şuayb: İsnâdı kavîdir. Tirmizî 2627; Nesâî 8/104.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Bak hadis no: 166.

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: الِاقْتِصَارُ فِي هَذَا الْخَبَرِ عَلَى هَذَا الْعَدَدِ الْمَذْكُورِ فِي خَبَرِ ابْنِ الْهَادِ مِمَّا نَقُولُ فِي كُتُبِنَا: إِنَّ الْعَرَبَ تَذْكُرُ الْعَدَدَ لِلشَّيْءِ، وَلَا تُرِيدُ بِذِكْرِهَا ذَلِكَ الْعَدَدَ نَفْيًا عَمَّا وَرَاءَهُ، وَهَذَا نَظَائِرُ نَوَّعْنَا لِهَذَا نَوْاعًا، سَنَذْكُرُهَا بِفُصُولِهَا فِيمَا بَعْدُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ

Ebû Hâtim der ki: "Başka kitaplarımızda da değindiğimiz gibi Araplar bazen bir konuda bir sayı söyledikleri zaman bu konu hakkında başka sayıların varlığını yok saymazlar. İbnu'l-Hâd'in bu rivayetinde zikredilen sayı da bu bâbtandır. Değişik konularda buna benzer çok sayıda kullanım bulunmaktadır ki inşâllah daha sonraki bölümlerde bunları zikredeceğiz."

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ، قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ إِيمَانَ الْمُسْلِمِينَ وَاحِدٌ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَكُونَ فِيهِ زِيَادَةٌ أَوْ نُقْصَانٌ

Müslümanlarda İmanın Aynı Olduğunu ve Artmayıp Eksilmeyeceğini İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

١٨٢ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنُ بْنُ عِيسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يُدْخِلُ اللَّهُ أَهْلَ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ، يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ بِرَحْمَتِهِ، وَيُدْخِلُ أَهْلَ النَّارِ [النَّارَ]، ثُمَّ يَقُولُ: أَخْرِجُوا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ حَبَّةُ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ، فَيُخْرَجُونَ مِنْهَا حُمَمًا، فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرٍ فِي الْجَنَّةِ، فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ حَبَّةٌ فِي جَانِبِ السَّيْلِ، أَلَمْ تَرَهَا صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً؟» [٣:٨٠]

182- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Cennetlikler cennete ki o dilediğini rahmetiyle (cennete) sokar; cehennemlikler de cehenneme girdikten sonra Yüce Allah: «Kalbinde hardal tanesi kadar iman bulunan kişileri (cehennemden) çıkarın» buyurur. Bunun üzerine bu kişiler kararmış bir şekilde çıkarılıp cennette bir nehre atılırlar. Atıldıktan sonra da su kenarında bulunan tohumların bitmesi gibi çabucak biterler. Bunların nasıl sapsarı çıkıp yükseldiğini görmez misin?"**[1]

[1] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 842 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/56; Buhârî 22; Müslim 184/305; Tirmizî 2598; Bak hadis no: 222.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ قَوْلَهُ ﷺ: «أَخْرِجُوا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ حَبَّةُ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ» أَرَادَ بِهِ بَعْدَ إِخْرَاجِ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ قَدْرُ قِيرَاطٍ مِنْ إِيمَانٍ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), "Gidin ve Kalbinde Hardal Tanesi Ağırlığında İman Bulunan Kişileri Çıkarın" Sözünde Bildirilen Çıkarılmanın, Kalbinde Kırât Ağırlığında İman Bulunan Kişilerin Çıkarılmasından Sonra Gerçekleşmesi

١٨٣ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي رَجَاءِ بْنِ أَبِي عُبَيْدَةَ الْحَرَّانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «إِذَا مُيِّزَ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَأَهْلُ النَّارِ، يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ، قَامَتِ الرُّسُلُ فَشَفَعُوا، فَيُقَالُ: اذْهَبُوا فَمَنْ عَرَفْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ قِيرَاطٍ مِنْ إِيمَانٍ فَأَخْرِجُوهُ، فَيُخْرِجُونَ بَشَرًا كَثِيرًا، ثُمَّ يُقَالُ: اذْهَبُوا فَمَنْ عَرَفْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ خَرْدَلَةٍ مِنْ إِيمَانٍ فَأَخْرِجُوهُ، فَيُخْرِجُونَ بَشَرًا كَثِيرًا، ثُمَّ يَقُولُ ﷻ: أَنَا الْآنَ أُخْرِجُ بِنِعْمَتِي وَبِرَحْمَتِي، فَيُخْرِجُ أَضْعَافَ مَا أَخْرَجُوا وَأَضْعَافَهُمْ، قَدِ امْتَحَشُوا وَصَارُوا فَحْمًا، فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرٍ، أَوْ فِي نَهْرٍ مِنْ أَنْهَارِ الْجَنَّةِ، فَتَسْقُطُ مُحَاشُّهُمْ عَلَى حَافَةِ ذَلِكَ النَّهَرِ، فَيَعُودُونَ بِيضًا مِثْلَ الثَّعَارِيرِ، فَيُكْتَبُ فِي رِقَابِهِمْ: عُتَقَاءُ اللَّهِ، وَيُسَمَّوْنَ فِيهَا الْجَهَنَّمِيِّينَ»

[٣:٨٠]

183- Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Cennetlikler ile cehennemlikler birbirlerinden ayrılıp cennetlikler cennete, cehennemlikler de cehenneme girdikten sonra peygamberler kalkıp şefaatte bulunurlar. Bunun üzerine onlara: «Gidin ve kalbinde bir miskal kırât ağırlığında iman bulunan kişileri çıkarın» denilir. Bu şekilde pek çoklarını çıkardıktan sonra onlara: «Gidin ve kalbinde hardal tanesi ağırlığında iman bulunan kişileri çıkarın» denilir. Bu şekilde pek çoklarını çıkarırlar. Sonrasında Allah: «Şimdi ben de bilgime ve rahmetime dayanarak bazılarını cehennemden çıkaracağım» buyurur ve peygamberlerin çıkarttıklarının kat kat fazlasını cehennemden çıkarır. Bunun üzerine yanmaktan kömürleşmiş kişileri çıkarırlar. Onları cennetin bir ırmağına ya da ırmaklarından birine attıklarında yanıkları bu ırmağın kenarına düşer. Irmaktan acur gibi hızlıca beyaza dönmüş bir şekilde çıkarlar. Bunların**

boyunlarına «Allah'ın azatlıları» yazılır (ve daha sonra Cennette) bunlara «Cehennemden gelenler» denilir."[1]

الشَّعَارِيرُ الْقِثَّاءُ الصِّغَارُ، قَالَهُ الشَّيْخُ.

Ebû Hâtim der ki: "(Metinde geçen) seârîr ibaresi, küçük hıyar (acur) anlamına gelmektedir."

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّهُمْ يَعُودُونَ بِيضًا بَعْدَ أَنْ كَانُوا فَحْمًا، يَرُشُّ أَهْلُ الْجَنَّةِ عَلَيْهِمُ الْمَاءَ

Cennetliklerin Üzerlerine Su Dökmesiyle Kömür Halindeyken Beyazlaşan Cehennemlikler Hakkında

١٨٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ يُوسُفَ بْنِ حَمْزَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، عَنْ أَبِي مَسْلَمَةَ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَمَّا أَهْلُ النَّارِ الَّذِينَ هُمْ أَهْلُهَا، فَإِنَّهُمْ لَا يَمُوتُونَ فِيهَا وَلَا يَحْيَوْنَ، وَلَكِنْ نَاسٌ أَصَابَتْهُمُ النَّارُ بِذُنُوبِهِمْ، أَوْ قَالَ: بِخَطَايَاهُمْ، حَتَّى إِذَا كَانُوا فَحْمًا أُذِنَ فِي الشَّفَاعَةِ، فَجِيءَ بِهِمْ ضَبَائِرَ ضَبَائِرَ، فَبُثُّوا عَلَى أَهْلِ الْجَنَّةِ، ثُمَّ قِيلَ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ، أَفِيضُوا عَلَيْهِمْ، قَالَ: فَيَنْبُتُونَ نَبَاتَ الْحِبَّةِ تَكُونُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ»، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: كَأَنَّهُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْبَادِيَةِ [٨٠:٣]

184- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Cehennemlik olan cehennem ahalisi orada ne ölür, ne de yaşarlar. Ancak bazı günahlarından ya da hatalarından dolayı cehenneme girenleri Allah ateşte öldürür. Yanıp kömür haline geldikten sonra onlara şefaat edilmesine izin verir. Bunlar grup grup getirilip cennet ahalisinin üzerine atılırlar ve: «Ey cennet ahalisi! Bunların üzerine su dökün» denilir. Bu şekilde sel suyuyla gelen toprakta tohumun bitmesi gibi yeniden biterler."** Orada bulunanlardan bir adam bunu duyunca: "Sanki Resûlullah çölde yaşamış gibi" demeye başladı.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih li-ğayrihi (Zilâlu'l-cenne 2/404/841; es-Silsiletu's-sahîha 3054). Ahmed 3/325; Buhârî 6558; Müslim 191/320.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1551; Ref'ul-estâr s. 11 "Müslim"); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 3/11; Müslim 185; İbn Mâce 4309; Darimî 2/331.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ الْإِيمَانَ لَمْ يَزَلْ عَلَى حَالَةٍ وَاحِدَةٍ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَدْخُلَهُ نَقْصٌ أَوْ كَمَالٌ

İmanın Eksilme ve Kemâl Olmaksızın Aynı Hâl Üzere Kaldığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

١٨٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ، قَالَ: قَالَ يَهُودِيٌّ لِعُمَرَ: لَوْ عَلِمْنَا، مَعْشَرَ الْيَهُودِ، مَتَى نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ لَاتَّخَذْنَاهُ عِيدًا: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾ ، وَلَوْ نَعْلَمُ الْيَوْمَ الَّذِي نَزَلَتْ فِيهِ لَاتَّخَذْنَاهُ عِيدًا، فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: «قَدْ عَلِمْتُ الْيَوْمَ الَّذِي أُنْزِلَتْ فِيهِ، وَاللَّيْلَةَ الَّتِي أُنْزِلَتْ، يَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِعَرَفَاتٍ». [٥: ٤٦]

185- Târık b. Şihâb der ki: Bir Yahudi, Hz. Ömer'e: *"Eğer, "Bu gün size dininizi tamamladım..."* (Mâide 3) âyeti bize nazil olsaydı ve nazil olduğu günü bilseydik bayram kabul ederdik" deyince, Hz. Ömer: "Ben, bu âyetin hangi gün, hangi gece nazil olduğunu biliyorum. Cuma günü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraberken Arafat'ta nazil oldu" karşılığını verdi.[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَانٍ يُصَرِّحُ بِإِطْلَاقِ لَفْظَةٍ مُرَادُهَا نَفْيُ الِاسْمِ عَنِ الشَّيْءِ، لِلنَّقْصِ عَنِ الْكَمَالِ لَا الْحُكْمُ عَلَى ظَاهِرِهِ

Bir Fiilde İsimlendirmenin Zâhire Göre Değil de Kemâlden Uzaklaşmaya Göre Yapıldığını Gösteren Bir Diğer Haber

١٨٦ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، وَأَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ، كُلُّهُمْ يُحَدِّثُونَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَنْتَهِبُ نُهْبَةً ذَاتَ شَرَفٍ

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Nesâî 2808 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Buhârî 45; Müslim 3017/4; Tirmizî 3043; Nesâî 5/251, 8/114.

يَرْفَعُ الْمُسْلِمُونَ إِلَيْهَا أَبْصَارَهُمْ وَهُوَ حِينَ يَنْتَهِبُهَا مُؤْمِنٌ» فَقُلْتُ لِلزُّهْرِيِّ مَا هَذَا؟ فَقَالَ: عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْبَلَاغُ، وَعَلَيْنَا التَّسْلِيمُ. [٢: ٦٥]

186- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Zina eden kişi bu işi yaparken mümin biri değildir. Hırsızlık eden kişi bunu yaparken mümin biri değildir. İçki içen kişi bunu içerken mümin biri değildir. Bir kimse müslümanların gözü önünde değerli bir şeyi yağma ederken mümin biri değildir."**

Zührî: "Bu ne demek oluyor?" diye sorduğumda: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e tebliğ etmek, bize teslimiyet düşer" dedi.[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَالِثٍ يُصَرِّحُ بِالْمَعْنَى الَّذِي ذَكَرْنَاهُ

Zikrettiğimiz Mânâyı Bildiren Üçüncü Haber

١٨٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، وَابْنُ كَثِيرٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ:، قَالَ وَاقِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: أَخْبَرَنِي عَنْ أَبِيهِ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ يُحَدِّثُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ». [٢: ٦٥]

187- Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Benden sonra birbirinin boynunu vuran kâfirler olmayınız"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْعَرَبَ فِي لُغَتِهَا تُضِيفُ الِاسْمَ إِلَى الشَّيْءِ لِلْقُرْبِ مِنَ التَّمَامِ، وَتَنْفِي الِاسْمَ عَنِ الشَّيْءِ لِلنَّقْصِ عَنِ الْكَمَالِ

Arapların Bir Konuda Kemâle Yakınlığına veya Uzaklığına Göre Bir Şeyi İsimlendirmesi

١٨٨ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: صَلَّى

---

[1] Elbânî: Sahih (el-Îmân/ İbn Ebî Şeybe s. 13); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Buhârî 5578; Müslim 57/102; Ebû Dâvûd 4686; Tirmizî 2625; Nesâî 8/313; İbn Mâce 3936; Darimî 2/87.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1974, 2008; er-Ravdu'n-nadîr 927 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/85; Buhârî 6868; Müslim 66; Ebû Dâvûd 4686; Nesâî 7/126; İbn Mâce 3943.

لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْبِيَةِ فِي إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ، فَقَالَ: «هَلْ تَدْرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ؟ » قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: «أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ، فَأَمَّا مَنْ قَالَ: مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ، فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي، كَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ، وَأَمَّا مَنْ قَالَ: مُطِرْنَا بِنَوْءِ كَذَا وَكَذَا، فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي، مُؤْمِنٌ بِالْكَوَاكِبِ». [٢: ٦٥]

188- Zeyd b. Hâlid el-Cühenî anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hudeybiye'de geceleyin yağan yağmurdan sonra, bize sabah namazını kıldırdı ve namazı bitirince yüzünü cemaate dönüp: **"Rabbinizin ne buyurduğunu biliyor musunuz?"** diye sordu. Sahabe: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" karşılığını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Kullarımdan kimi bana iman etmiş, kimi kâfir olarak sabahladı. «Allah'ın fazlı ve rahmeti ile üzerimize yağmur yağdı» diyen bana imân etmiş; yıldıza imân etmemiştir. «Falan ve falan yıldızın batıp doğması ile üzerimize yağmur yağdı» diyen ise bana imân etmemiş; yıldıza imân etmiştir."**[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ آخَرَ يُصَرِّحُ بِصِحَّةِ مَا ذَكَرْنَا أَنَّ الْعَرَبَ تَذْكُرُ فِي لُغَتِهَا الشَّيْءَ الْوَاحِدَ الَّذِي هُوَ مِنْ أَجْزَاءِ شَيْءٍ بِاسْمِ ذَلِكَ الشَّيْءِ نَفْسِهِ

Arapların Bütünün Bir Bölümünü de Bütünün İsmiyle Zikredebileceğini Gösteren Bir Başka Haber

١٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنِ الشَّرِيدِ بْنِ سُوَيْدٍ الثَّقَفِيِّ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أُمِّي أَوْصَتْ أَنْ نُعْتِقَ عَنْهَا رَقَبَةً، وَعِنْدِي جَارِيَةٌ سَوْدَاءُ، قَالَ: «ادْعُ بِهَا»، فَجَاءَتْ، فَقَالَ: «مَنْ رَبُّكِ؟ » قَالَتِ: اللَّهُ، قَالَ: «مَنْ أَنَا؟ » قَالَتْ: رَسُولُ اللَّهِ، قَالَ: «أَعْتِقْهَا، فَإِنَّهَا مُؤْمِنَةٌ». [٢: ٦٥]

189- Şerîd b. Süveyd es-Sekafî anlatıyor: Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Annem bana kendisi adına bir köle azat etmemi vasiyet etti. Benim yanımda ise siyahi bir cariye var. (Bu durumda ne yapmalıyım?)" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Onu (bana) çağır!"** buyurdu. (Cariye geldiğinde) Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), (ona): **"Rabbin kimdir?"** diye sordu. Cariye: "Allah'tır!" diye cevap

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 3/144/681 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 1/192; Ahmed 4/117; Buhârî 846; Müslim 71; Ebû Dâvûd 3906; Nesâî 3/165.

verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ben, kimim!"** diye sordu. Cariye: "Allah'ın Resûlü'sün!" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), (bana): **"Onu azad et. Çünkü o mümin biridir!"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ قَوْلَهُ ﷺ: «فَإِنَّهَا مُؤْمِنَةٌ» مِنَ الْأَلْفَاظِ الَّتِي ذَكَرْنَا أَنَّ الْعَرَبَ إِذَا كَانَ الشَّيْءُ لَهُ أَجْزَاءٌ وَشُعَبٌ تُطْلِقُ اسْمَ ذَلِكَ الشَّيْءِ بِكُلِّيَّتِهِ عَلَى بَعْضِ أَجْزَائِهِ وَشُعَبِهِ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ ذَلِكَ الْجُزْءُ وَتِلْكَ الشُّعْبَةُ ذَلِكَ الشَّيْءَ بِكَمَالِهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), "O Mümin Biridir" Sözünü, Arapların Bütünün Bir Bölümü İçin Tüm Vasıflarını Taşımasa Dahi Bütünün İsmini Kullanmasına Göre Söylemiş Olması

١٩٠ - أَخْبَرَنَا حَبَّانُ بْنُ إِسْحَاقَ بِالْبَصْرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ يَعْقُوبَ الرُّخَامِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ بَابًا، وَالْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ». [٢: ٦٥]

190- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"İman yetmiş küsur bâb (bölüm)dür. Hayâ da imandan bir bölümdür."**[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ قَوْلَهُ ﷺ: «الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ بَابًا» أَرَادَ بِهِ: بِضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in "İman Yetmiş Küsur Bâbdır" Sözüyle Yetmiş Küsur Şubesi Olduğunu Kastetmesi

١٩١ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ بِسْطَامٍ بِالْأُبُلَّةِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ حَفْصٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ [عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ]، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً، أَعْلَاهَا شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ». [٢: ٦٥]

191- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"İman yetmiş küsur şubedir (bölümdür). Bunların en üstün bölümü «Lâ ilâhe**

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3161); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 4/222; Ebû Dâvûd 3283; Nesâî 6/252.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1769); Şuayb: Buhârî'nin şartınca sahih. Bak hadis no: 166.

illallah» sözüdür. En aşağı derecede olanı ise yoldan eziyet verecek bir şeyi kaldırmaktır."[1]

ذِكْرُ نَفْيِ اسْمِ الْإِيمَانِ عَمَّنْ أَتَى بِبَعْضِ الْخِصَالِ الَّتِي تَنْقُصُ بِإِتْيَانِهِ إِيمَانَهُ

İmanını Eksiltecek Fiillerde Bulunan Kişiye Mümin Denilememesi

١٩٢ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الرِّفَاعِيُّ أَبُو هِشَامٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَمْرٍو الْفُقَيْمِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ، وَلَا اللَّعَانِ، وَلَا الْبَذِيءِ، وَلَا الْفَاحِشِ». [٣: ٥٠]

192- Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"(Kamil anlamdaki) mümin; yerici, lânet edici, kötü söz sahibi ve davranışı bozuk bir kimse olamaz."**[2]

ذِكْرُ خَبَرٍ يَدُلُّ عَلَى صِحَّةِ مَا تَأَوَّلْنَا لِهَذِهِ الْأَخْبَارِ

Bu Hadislere Yaptığımız Tevilin Doğruluğuna Delalet Eden Haber

١٩٣ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ، وَمَوْهَبُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، أَنَّ دَرَّاجًا أَبَا السَّمْحِ حَدَّثَهُ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا حَلِيمَ إِلَّا ذُو عَثْرَةٍ، وَلَا حَكِيمَ إِلَّا ذُو تَجْرِبَةٍ»

قَالَ مَوْهَبٌ: قَالَ لِي أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: أَيْشٍ كَتَبْتَ بِالشَّامِ؟ فَذَكَرْتُ لَهُ هَذَا الْحَدِيثَ، قَالَ: لَوْ لَمْ تَسْمَعْ إِلَّا هَذَا لَمْ تَذْهَبْ رِحْلَتُكَ. [٣: ٥٠]

193- Ebû Saîd el-Hudrî, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Daha önce ayağı kaymamış olan yumuşak huylu hiç kimse yoktur. Tecrübesi olmayan kişi de bilge olamaz."**

(Ravi) Mevheb dedi ki: Ahmed b. Hanbel bana: "Şam'da ne yazdın?" diye sorunca ona bu hadisi zikrettim. "Şayet bu hadisten başka hadis dinlememiş

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1769); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/445; Tirmizî 2614; Nesâî 8/110; Bak hadis no: 166.

[2] Elbânî: Hasen sahih (es-Silsiletu's-sahîha 320); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 1/416; Tirmizî 1977.

olsaydın bile rihletin (ilim seyahatin) boşa gitmemiş sayılırdı" dedi.[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ يَدُلُّ عَلَى أَنَّ الْمُرَادَ بِهَذِهِ الْأَخْبَارِ نَفْيُ الْأَمْرِ عَنِ الشَّيْءِ لِلنَّقْصِ عَنِ الْكَمَالِ

Bu Hadislerin, İsimlendirmenin Kemâlden Uzaklaşmaya Göre Yapıldığı Anlamına Geldiğine Delâlet Eden Haber

١٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ الْبَزَّارُ، حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ فِي الْخُطْبَةِ: «لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا أَمَانَةَ لَهُ، وَلَا دِينَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ». [٣: ٥٠]

194- Enes b. Mâlik bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (bir gün) bize hutbe verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbesinde: **"Emaneti olmayan kimsenin imanı yoktur. Ahdini yerine getirmeyen kimsenin de dini yoktur."**[2]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى صِحَّةِ مَا ذَكَرْنَا أَنَّ مَعَانِيَ هَذِهِ الْأَخْبَارِ مَا قُلْنَا: إِنَّ الْعَرَبَ تَنْفِي الِاسْمَ عَنِ الشَّيْءِ لِلنَّقْصِ عَنِ الْكَمَالِ، وَتُضِيفُ الِاسْمَ إِلَى الشَّيْءِ لِلْقُرْبِ مِنَ التَّمَامِ

Bu Hadisleri Arapların Bir Konuda Kemâle Yakınlığına veya Uzaklığına Göre Bir Şeyi İsimlendirmesi Üzerinden Anlamamız Gerektiğine Dair Söylediğimizi Doğrulayan Haber

١٩٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: انْطَلَقَ النَّبِيُّ ﷺ، نَحْوَ بَقِيعِ الْغَرْقَدِ، فَانْطَلَقْتُ خَلْفَهُ، فَقَالَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ»، فَقُلْتُ: لَبَّيْكَ ثُمَّ سَعْدَيْكَ، وَأَنَا فِدَاؤُكَ، فَقَالَ: «الْمُكْثِرُونَ هُمُ الْمُقِلُّونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، إِلَّا مَنْ قَالَ بِالْمَالِ هَكَذَا وَهَكَذَا، عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ» قَالَهَا ثَلَاثًا، ثُمَّ عَرَضَ لَنَا أُحُدٌ، فَقَالَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ، مَا يَسُرُّنِي أَنَّهُ لِآلِ مُحَمَّدٍ ذَهَبًا يُمْسِي مَعَهُمْ دِينَارٌ أَوْ مِثْقَالٌ»، فَقُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، ثُمَّ عَرَضَ لَنَا وَادٍ، فَاسْتَبْطَنَهُ النَّبِيُّ ﷺ، وَنَزَلَ فِيهِ، وَجَلَسْتُ عَلَى

---

[1] Elbânî: Zayıf (Tahrîcu'l-Mişkât 5056); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Ahmed 1/416; Tirmizî 1977.

[2] Elbânî: Sahih (Tahrîcu'l-Îmân 7; Mişkât 35; er-Ravdu'n-nadîr 569); Şuayb: İsnâdı şahitlerle hasendir. Ahmed 3/135.

شَفِيرِهِ، فَظَنَنْتُ أَنَّ لَهُ حَاجَةً، فَأَبْطَأَ عَلَيَّ وَسَاءَ ظَنِّي، فَسَمِعْتُ مُنَاجَاةً، فَقَالَ: «ذَلِكَ جِبْرِيلُ يُخْبِرُنِي لِأُمَّتِي مَنْ شَهِدَ مِنْهُمْ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ»، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ: «وَإِنْ زَنَى، وَإِنْ سَرَقَ». [٣: ٥٠]

195- Ebû Zer anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Bakîu'l-Ğarkad'a çıktığında ben de arkasından gittim. **"Ey Ebû Zer!"** deyince "Buyur emrindeyim! Tüm iyilikler katındadır. Sana feda olayım" dedim. **"Malını (parasını) sağına ve soluna şöyle şöyle dağıtanlar dışında (dünyada) çok mal sahibi olanlar kıyamet günü çok az şeye sahip olacaklardır"** buyurdu. Bunu üç kez söyledi. Sonra bize Uhud görününce şöyle buyurdu: **"(Bu dağ kadar) altının Muhammed'in ailesinin eli altında olması beni sevindirmez, akşamına ondan bir dinar ya da miskal kalmamasını isterdim."** Sonra vardığımız bir vadide bir yer araştırıp oraya giderek konakladı. Ben de vadinin kenarına oturdum (onu beklemeye başladım). Onun tuvalet ihtiyacı olduğunu zannettim. Fakat hakkında endişelenmeye başladım ve bir takım sesler işittim. Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bu gelen Cebrail, ümmetimden Allah'a şirk koşmadan ölen kişilerin cennete gireceği haberini verdi."** Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Zina etmiş, hırsızlık yapmış olsa da mı?" diye sorduğumda, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Zina etmiş, hırsızlık yapmış olsa da!"** karşılığını verdi[1]

ذِكْرُ إِثْبَاتِ الْإِسْلَامِ لِمَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

Diğer Müslümanların Elinden ve Dilinden Yana Güvende Oldukları Kimseye Müslüman Denilmesi

١٩٦ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ زُهَيْرٍ الْحَافِظُ بِتُسْتَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو، وَرَبِّ هَذِهِ الْبَنِيَّةِ يَعْنِي الْكَعْبَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «الْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ السَّيِّئَاتِ، وَالْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ». [١: ٢]

196- Abdullah b. Amr der ki: Bu yapının yani Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Muhacir kişi,**

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 826); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Bak hadis no: 169.

Allah'ın yasakladığı şeylerden uzak duran kişidir. Müslüman kişi de, dilinden ve elinden yana diğer Müslümanların selamette kaldığı kişidir."[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، كَانَ مِنْ أَسْلَمِهِمْ إِسْلَامًا

Diğer Müslümanların Dilinden ve Elinden Yana Güvende Oldukları Kimsenin En Üstün Müslümanlardan Olması

١٩٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «أَسْلَمُ الْمُسْلِمِينَ إِسْلَامًا مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ». [١: ٢]

197- Câbir b. Abdillah bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i şöyle buyururken işittim: **"Diğer Müslümanların dilinden ve elinden yana güvende olduğu kimse en üstün Müslümanlardandır."**[2]

ذِكْرُ إِيجَابِ دُخُولِ الْجَنَّةِ لِمَنْ مَاتَ لَمْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ شَيْئًا، وَتَعَرَّى عَنِ الدَّيْنِ وَالْغُلُولِ

Borca ve İhanete Bulaşmadan Hiç Bir Şeyi Allah'a Ortak Koşmadan Ölen Kimsenin Cennete Girmeyi Hak Etmesi

١٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ الضَّرِيرِ، وَأُمَيَّةُ بْنُ بِسْطَامٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَنْ جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بَرِيئًا مِنْ ثَلَاثٍ دَخَلَ الْجَنَّةَ: الْكِبْرِ وَالْغُلُولِ وَالدَّيْنِ». [١: ٢]

198- Sevbân, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) nakleder: **"Kıyamet gününde kibir, hainlik (ganimet malını çalmak) ve borç olmak üzere bu üç şeyden uzak olarak gelen kişi Cennete girecektir."**[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1243; er-Ravdu'n-nadîr 591); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/163; Buhârî 10; Ebû Dâvûd 2481; Nesâî 8/105; Darimî 2/300; Bak hadis no: 230.

[2] Elbânî: Başındaki ziyade ile şâzdır (es-Silsiletu'd-daîfe 2767); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/372; Müslim 41; Bak hadis no: 399, 400.

[3] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2785); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 5/281; Tirmizî 1573; İbn Mâce 2412; Darimî 2/262.

ذِكْرُ إِيجَابِ الْجَنَّةِ لِمَنْ شَهِدَ لِلَّهِ ﷻ بِالْوَحْدَانِيَّةِ مَعَ تَحْرِيمِ النَّارِ عَلَيْهِ بِهِ

Allah'ın Birliğine Şahadet Edenin Cehennemden Kurtulup Cenneti Hak Etmesi

١٩٩ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي حَيْوَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ الْهَادِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الصَّلْتِ ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ بَيْضَاءَ، مِنْ بَنِي عَبْدِ الدَّارِ، قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ فِي سَفَرٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَجَلَسَ مَنْ كَانَ بَيْنَ يَدَيْهِ، وَلَحِقَهُ مَنْ كَانَ خَلْفَهُ، حَتَّى إِذَا اجْتَمَعُوا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّهُ مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ، وَأَوْجَبَ لَهُ الْجَنَّةَ». [١: ٢]

199- Süheyl b. Beydâ anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir seferdeydik. Bir ara Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önünde gidenler oturup beklemeye koyuldu. Arkada olanlar da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) yetiştiler. Herkes bir araya gelip toplandığında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Haberiniz olsun ki, kim Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına şahitlik ederse Allah onu cehenneme haram kılar ve ona cenneti garanti eder"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: هَذَا خَبَرٌ خَرَجَ خِطَابُهُ عَلَى حَسَبِ الْحَالِ، وَهُوَ مِنَ الضَّرْبِ الَّذِي ذَكَرْتُ فِي كِتَابِ «فُصُولُ السُّنَنِ»، أَنَّ الْخَبَرَ إِذَا كَانَ خِطَابُهُ عَلَى حَسَبِ الْحَالِ لَمْ يَجُزْ أَنْ يُحْكَمَ بِهِ فِي كُلِّ الْأَحْوَالِ.

وَكُلُّ خِطَابٍ كَانَ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى حَسَبِ الْحَالِ، فَهُوَ عَلَى ضَرْبَيْنِ: أَحَدُهُمَا: وُجُودُ حَالَةٍ مِنْ أَجْلِهَا ذَكَرَ مَا ذَكَرَ لَمْ تُذْكَرْ تِلْكَ الْحَالَةُ مَعَ ذَلِكَ الْخَبَرِ.

وَالثَّانِي: أَسْئِلَةٌ سُئِلَ عَنْهَا النَّبِيُّ ﷺ فَأَجَابَ عَنْهَا بِأَجْوِبَةٍ، فَرُوِيَتْ عَنْهُ تِلْكَ الْأَجْوِبَةُ مِنْ غَيْرِ تِلْكَ الْأَسْئِلَةِ، فَلَا يَجُوزُ أَنْ يُحْكَمَ بِالْخَبَرِ إِذَا كَانَ هَذَا نَعْتُهُ فِي كُلِّ الْأَحْوَالِ دُونَ أَنْ يُضَمَّ مُجْمَلُهُ إِلَى مُفَسَّرِهِ، وَمُخْتَصَرُهُ إِلَى مُتَقَصَّاهُ

Ebû Hâtim der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözü özel bir durum üzerine söylenmiş bir sözdür. Fusûlü's-Sünen kitabımda da zikrettiğim gibi şayet bir hadis özel bir durum hakkında gelmiş ya da söylenmiş ise her durum için bu hadis ve sözle hüküm verilemez.

---

[1] Elbânî: Sahih li-ğayrihi; Ravileri Sahih ricâlidir. Ahmed 3/467.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) duruma göre söylediği sözler iki şekilde olur. Birinde gerçekleşen veya yaşanan bir olay üzerine bir söz söyler. Rivayet edilirken söz konusu olay zikredilmezken sadece Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) olay hakkında söylediği söz aktarılır.

İkincisi; sorulan soru üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cevap olarak bir söz söyler. Rivayet edilirken de söz konusu soruya yer verilmeden sadece Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) cevap olarak söylediği söz aktarılır. Dolayısıyla detayı, tam metni ve açıklaması da göz önünde bulundurulmadan özel durumlar üzerine söylenmiş bir söze dayanarak her durum için hüküm vermek caiz değildir."

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْجَنَّةَ إِنَّمَا تَجِبُ لِمَنْ شَهِدَ لِلَّهِ جَلَّ وَعَلَا بِالْوَحْدَانِيَّةِ، وَكَانَ ذَلِكَ عَنْ يَقِينٍ مِنْ قَلْبِهِ، لَا أَنَّ الْإِقْرَارَ بِالشَّهَادَةِ يُوجِبُ الْجَنَّةَ لِلْمُقِرِّ بِهَا، دُونَ أَنْ يُقِرَّ بِهَا بِالْإِخْلَاصِ

Allah'ın Vahdâniyetine Kalpten İnanarak Şahitlik Edenlerin Cenneti Hak Etmesi, Kalpte İhlas Olmadan Sadece Dille Yapılan Şehadetin Cenneti Hak Ettirmemesi

٢٠٠ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَسْكَرِيُّ بِالرَّقَّةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْوَكِيلُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ مُعَاذًا: لَمَّا حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ، قَالَ: اكْشِفُوا عَنِّي سِجْفَ الْقُبَّةِ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصًا مِنْ قَلْبِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ». [١: ٢]

200- Câbir bildiriyor: Vefat anı yaklaşan Muâz (b. Cebel): "Odanın perdesini açın" dedi ve şöyle devam etti: "Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **«Kim kalbinden/içinden samimi olarak Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına şahitlik ederse cennete girer»** buyurduğunu işittim."[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ ﷺ: «دَخَلَ الْجَنَّةَ» يُرِيدُ بِهِ جَنَّةً دُونَ جُنَّةٍ لِأَنَّهَا جِنَانٌ كَثِيرَةٌ، فَمَنْ أَتَى بِالْإِقْرَارِ الَّذِي هُوَ أَعْلَى شُعَبِ الْإِيمَانِ، وَلَمْ يُدْرِكِ الْعَمَلَ ثُمَّ مَاتَ، أُدْخِلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ أَتَى بَعْدَ الْإِقْرَارِ مِنَ الْأَعْمَالِ قَلَّ أَوْ كَثُرَ، أُدْخِلَ الْجَنَّةَ، جَنَّةً فَوْقَ تِلْكَ الْجَنَّةِ، لِأَنَّ مَنْ كَثُرَ

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2355); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 5/236.

عَمَلُهُ عَلَتْ دَرَجَاتُهُ، وَارْتَفَعَتْ جَنَّتُهُ، لَا أَنَّ الْكُلَّ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَدْخُلُونَ جَنَّةً وَاحِدَةً، وَإِنْ تَفَاوَتَتْ أَعْمَالُهُمْ وَتَبَايَنَتْ، لِأَنَّهَا جِنَانٌ كَثِيرَةٌ لَا جَنَّةٌ وَاحِدَةٌ.

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), *"Cennete girer"* sözündeki cennet, cennetlerden biridir. Zira cennet içinde pek çok cennetler bulunmaktadır. İmanın şubeleri içinden en üst şube olan ikrârı yapan kişi bu yönde herhangi bir amelde bulunmadan öldüğü zaman cennete girer. İkrârdan sonra az veya çok olsun bu yönde amelde bulunan kişi de öldüğü zaman cennete girer. Ama bunun gireceği cennet bir öncekinin cennetinin üzerinde bulunur. Zira ameli daha fazla olanın derecesi de cennetteki makamı da daha yüksek olur. Yoksa amelleri farklı olsa da tüm Müslümanlar aynı cennette bulunacak değillerdir. Zira cennet tek değildir ve cennet içinde cennetler vardır.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْجَنَّةَ إِنَّمَا تَجِبُ لِمَنْ أَتَى بِمَا وَصَفْنَا عَنْ يَقِينٍ مِنْ قَلْبِهِ، ثُمَّ مَاتَ عَلَيْهِ

Belirtildiği Gibi Kalbindeki Yakîn İle Vefat Eden Kimsenin Cenneti Hak Etmesi

٢٠١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ يُوسُفَ، قَالَ: حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ أَبِي بِشْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ حُمْرَانَ بْنَ أَبَانَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ». [١ : ٢]

201- Osmân b. Affân der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i şöyle buyururken işittim: **"Kim, Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığını bildiği halde ölürse cennete girer."**[1]

[1] Elbânî: Sahih (Ahkâmu'l-cenâiz s. 19); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/65; Müslim 26.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْجَنَّةَ إِنَّمَا تَجِبُ لِمَنْ شَهِدَ لِلَّهِ ﷻ بِالْوَحْدَانِيَّةِ، وَقَرَنَ ذَلِكَ بِالشَّهَادَةِ لِلْمُصْطَفَى ﷺ بِالرِّسَالَةِ

Allah'ın Vahdâniyetine Şehadetin Yanında Mustafâ'nın da (sallallahu aleyhi vesellem) Peygamberliğine Şehadet Edenlerin Cenneti Hak Edebilmesi

٢٠٢ - أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ وَرْدَانَ بِالْفُسْطَاطِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنِ ابْنِ مُحَيْرِيزٍ، عَنِ الصُّنَابِحِيِّ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ وَهُوَ فِي الْمَوْتِ، فَبَكَيْتُ، فَقَالَ لِي: مَهْ، لِمَ تَبْكِي؟ فَوَاللَّهِ لَئِنِ اسْتُشْهِدْتُ لَأَشْهَدَنَّ لَكَ، وَلَئِنْ شُفِّعْتَ لَأَشْفَعَنَّ لَكَ، وَلَئِنِ اسْتَطَعْتُ لَأَنْفَعَنَّكَ، ثُمَّ قَالَ: وَاللَّهِ مَا مِنْ حَدِيثٍ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَكُمْ فِيهِ خَيْرٌ إِلَّا حَدَّثْتُكُمُوهُ، إِلَّا حَدِيثًا وَاحِدًا وَسَوْفَ أُحَدِّثُكُمُوهُ الْيَوْمَ، وَقَدْ أُحِيطَ بِنَفْسِي، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ». [١: ٢]

202- Sunâbihî der ki: Ölmek üzere olan Ubâde b. es-Sâmit'in yanına girdiğimde ağlamaya başladım. Bana: "Ağır ol! Neden ağlıyorsun? Vallahi şayet şahitlik etmem gerekirse lehinde şahitlik ederim, aracılık yapmam gerekirse senin için aracı olurum ve elimden geldiği kadarıyla sana faydalı olmaya çalışırım" dedi ve şöyle devam etti: "Vallahi bir hadis dışında Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim ve size hayrı dokunacak ne kadar hadis varsa sizlere aktardım. O hadisi de bugün size aktaracağım ki bu halimde yalan söyleyecek değilim. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): **«Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de O'nun Resûlü olduğuna şehadet eden kişi cehennem ateşine haram kılınır»** buyurduğunu işittim."[1]

[1] Elbânî: Hasen; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 5/318; Müslim 29; Tirmizî 2638.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْجَنَّةَ إِنَّمَا تَجِبُ لِمَنْ شَهِدَ لِلَّهِ بِالْوَحْدَانِيَّةِ وَلِنَبِيِّهِ ﷺ بِالرِّسَالَةِ، وَكَانَ ذَلِكَ عَنْ يَقِينٍ مِنْهُ

Allah'ın Vahdâniyetine ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Peygamberliğine Yakîn ile Şehadet Edenlerin Cenneti Hak Edebilmesi

٢٠٣ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدُ بْنُ مُسَرْهَدٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي عَدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ الصَّوَّافُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي هِصَّانُ بْنُ كَاهِنٍ، قَالَ: جَلَسْتُ مَجْلِسًا فِيهِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَمُرَةَ، وَلَا أَعْرِفُهُ، فَقَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا عَلَى الْأَرْضِ نَفْسٌ تَمُوتُ لَا تُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا، وَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ يَرْجِعُ ذَلِكَ إِلَى قَلْبٍ مُوقِنٍ إِلَّا غُفِرَ لَهَا» قُلْتُ: أَنْتَ سَمِعْتَهُ مِنْ مُعَاذٍ؟ قَالَ: فَعَنَّفَنِي الْقَوْمُ، فَقَالَ: دَعُوهُ، فَإِنَّهُ لَمْ يُسِئِ الْقَوْلَ، نَعَمْ سَمِعْتُهُ مِنْ مُعَاذٍ زَعَمَ أَنَّهُ سَمِعَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. [١: ٢]

203- Hıssân b. Kâhin anlatıyor: Bir defasında içlerinde Abdurrahman b. Semure'nin bulunduğu bir mecliste oturdum. Ama henüz onu tanımıyordum. Abdurrahman şöyle dedi: "Muâz b. Cebel'in bize naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **«Yeryüzünde, Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmadan ve Allah'tan başka hiçbir ilâh olmadığına, benim de Allah'ın Resûlü olduğuma şahitlik edip bunu kesin olarak kalben tasdik ederek ölen bir kimse bu (sözünden dolayı) bağışlanır»** buyurmuştur."[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْجَنَّةَ إِنَّمَا تَجِبُ لِمَنْ شَهِدَ بِمَا وَصَفْنَا عَنْ يَقِينٍ مِنْهُ، ثُمَّ مَاتَ عَلَى ذَلِكَ

Zikrettiğimiz Yakîn İle Şehadet Edenlerin ve Bu Hâl Üzere Ölenlerin Cenneti Hak Edebilmesi

٢٠٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ حُمْرَانَ بْنِ أَبَانَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنِّي لَأَعْلَمُ

---

[1] Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 2278); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 5/229; İbn Mâce 3796.

كَلِمَةً لَا يَقُولُهَا عَبْدٌ حَقًّا مِنْ قَلْبِهِ فَيَمُوتُ عَلَى ذَلِكَ إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ». [١ : ٢]

204- Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Doğrusu ben öyle bir söz bilmekteyim ki, bir kul, o sözü yürekten hak olarak söyleyip de bulunduğu hâl üzere ölürse, Allah ona muhakkak cehennem ateşini haram kılar. O söz, «Lâ ilâhe illallâh»tır."**[1]

ذِكْرُ إِعْطَاءِ اللَّهِ جَلَّ جَلَالُهُ نُورَ الصَّحِيفَةِ مَنْ قَالَ عِنْدَ الْمَوْتِ مَا وَصَفْنَاهُ

Ölüm Anında Söz Konusu Sözü Söyleyenlerin Amel Defterini Yüce Allah'ın Nurlu Kılması

٢٠٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، عَنْ مِسْعَرِ بْنِ كِدَامٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ أُمِّهِ سُعْدَى الْمُرِّيَّةِ، قَالَتْ: مَرَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ بِطَلْحَةَ بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: مَا لَكَ مُكْتَئِبًا، أَسَاءَتْكَ إِمْرَةُ ابْنِ عَمِّكَ؟ قَالَ: لَا، وَلَكِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً لَا يَقُولُهَا عَبْدٌ عِنْدَ مَوْتِهِ إِلَّا كَانَتْ لَهُ نُورًا لِصَحِيفَتِهِ، وَإِنَّ جَسَدَهُ وَرُوحَهُ لَيَجِدَانِ لَهَا رَوْحًا عِنْدَ الْمَوْتِ»، فَقُبِضَ وَلَمْ أَسْأَلْهُ، فَقَالَ: مَا أَعْلَمُهُ إِلَّا الَّتِي أَرَادَ عَلَيْهَا عَمَّهُ، وَلَوْ عَلِمَ أَنَّ شَيْئًا أَنْجَى لَهُ مِنْهَا لَأَمَرَهُ. [١ : ٢]

205- Su'dâ el-Murriyye anlatıyor: Ömer b. el-Hattâb, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in vefatından sonra (bir gün kocam) Talha'nın yanına uğradı. (Onu üzgün görünce): "Niçin üzgünsün? Amcanın oğlunun (yani Ebu Bekir es-Sıddîk)'ın halife oluşu mu seni üzdü?" diye sordu. Talha: "Hayır. Ancak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **«Öyle bir söz biliyorum ki ölüm anında onu söyleyen kula amel defterinde bir nur olur. Ölüm anında kulun cesedi de, ruhu da bu sözle rahatlar»** buyurduğunu işittim. Hangi söz olduğunu ona soramadan da vefat etti" karşılığını verdi. Bunun üzerine Ömer şöyle dedi: "Bildiğim kadarıyla bu söz Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), amcasından söylemesini istediği sözdü. Onu kurtarabilecek daha iyi bir söz bilseydi de onu söylemesini isterdi."[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (el-Ehâdîsu'l-muhtâre 238); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 1/63.

[2] Elbânî: Sahih (Ahkâmu'l-cenâiz s. 48-49); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 1/161; İbn Mâce 3796.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ اللَّهَ ﷻ يُثَبِّتُ فِي الدَّارَيْنِ مَنْ أَتَى بِمَا وَصَفْنَا قَبْلُ

Yüce Allah'ın Daha Önce Bellrtlldlğl Şekilde Kendisine Kavuşanı İki Âlemde de Sağlam Tutması Hakkında

٢٠٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْحَوْضِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنِ الْبَرَاءِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «الْمُؤْمِنُ إِذَا شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَعَرَفَ مُحَمَّدًا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي قَبْرِهِ، فَذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ ﷻ: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾». [١ : ٢]

206- Berâ b. Âzib, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildiriyor: **"Mümin kişi kabrinde, Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet eder ve Muhammed'i de Resûlü olarak bilirse Yüce Allah'ın:** ***«Allah sağlam sözle iman edenleri dünya hayatında sapasağlam tutar...»*** (İbrâhîm 27) **kavli gerçekleşmiş olur."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْجَنَّةَ إِنَّمَا تَجِبُ لِمَنْ أَتَى بِمَا وَصَفْنَا وَقَرَنَ ذَلِكَ بِالْإِقْرَارِ بِالْجَنَّةِ وَالنَّارِ، وَآمَنَ بِعِيسَى ﷺ

Vasfedilenlere Ek Olarak Cennet İle Cehennemi İkrar Edip Hz. İsa'ya da İman Edenin Cenneti Hak Etmesi

٢٠٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، عَنِ ابْنِ جَابِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَيْرُ بْنُ هَانِئٍ، حَدَّثَنِي جُنَادَةُ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ، وَأَنَّ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ حَقٌّ، أَدْخَلَهُ اللَّهُ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَةِ شَاءَ». [١ : ٢]

207- Ubâde b. es-Sâmit der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Her kim, Allah'tan başka ilâh olmadığına, tek ve ortaksız olduğuna, Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) onun kulu ve elçisi olduğuna, Hz. İsa'nın da Yüce Allah'ın elçisi, Meryem'e ilkâ ettiği kelimesi ve Yüce Allah'ın ruhundan**

---

[1] Elbânî: Sahih (er-Ravdu'n-nadîr 164 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Buhârî'nin şartınca sahih. Buhârî 1369; Müslim 2871; Ebû Dâvûd 4750; Tirmizî 3120; Nesâî 4/101; İbn Mâce 4269.

olduğuna, cennet ve cehennemin hak olduğuna şahadet ederse, sekiz kapısından hangisinden girmek isterse Allah onu cennete koyar."[1]

ذِكْرُ دُعَاءِ الْمُصْطَفَى ﷺ لِمَنْ شَهِدَ بِالرِّسَالَةِ لَهُ، وَعَلَى مَنْ أَبَى ذَلِكَ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem), Kendisinin Risâletine Şahadet Edene Dua Etmesi ve Etmeyene Beddua Etmesi

٢٠٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي هَانِئٍ، عَنْ أَبِي عَلِيٍّ الْجَنْبِيِّ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «اللَّهُمَّ مَنْ آمَنَ بِكَ، وَشَهِدَ أَنِّي رَسُولُكَ، فَحَبِّبْ إِلَيْهِ لِقَاءَكَ، وَسَهِّلْ عَلَيْهِ قَضَاءَكَ، وَأَقْلِلْ لَهُ مِنَ الدُّنْيَا، وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِكَ وَلَمْ يَشْهَدْ أَنِّي رَسُولُكَ، فَلَا تُحَبِّبْ إِلَيْهِ لِقَاءَكَ، وَلَا تُسَهِّلْ عَلَيْهِ قَضَاءَكَ، وَأَكْثِرْ لَهُ مِنَ الدُّنْيَا». [٥: ١٢]

208- Fadâle b. Ubeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Allahım! Kim sana iman eder ve benim senin Resûlün olduğuma şehadet ederse ona sana kavuşmayı sevdir! Ona takdir ettiğin şeyleri kolaylaştır ve dünyalığını az ver. Sana iman etmeyen ve benim, senin Resûlün olduğuma şehadet etmeyen kişiye de sana kavuşmayı sevdirme! Ona takdir ettiğin şeyleri kolaylaştırma ve dünyalığını bolca ver."**[2]

ذِكْرُ وَصْفِ الدَّرَجَاتِ فِي الْجِنَانِ لِمَنْ صَدَّقَ الْأَنْبِيَاءَ وَالْمُرْسَلِينَ عِنْدَ شَهَادَتِهِ لِلَّهِ ﷻ بِالْوَحْدَانِيَّةِ

Allah'ın Birliğine Şahadetle Birlikte Peygamber ve Resulleri de Tasdik Edenlere Verilecek Cennet Dereceleri

٢٠٩ - أَخْبَرَنَا وَصِيفُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ بِأَنْطَاكِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُوَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ يَرَوْنَ أَهْلَ الْغُرَفِ، كَمَا تَرَوْنَ الْكَوْكَبَ الدُّرِّيَّ الْغَابِرَ فِي الْأُفُقِ

---

[1] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 2/431-2 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 5/314; Buhârî 3435; Müslim 28.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1338); Şuayb: İsnâdı sahihtir.

مِنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لِتَفَاضُلِ مَا بَيْنَهُمَا»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، تِلْكَ مَنَازِلُ الْأَنْبِيَاءِ لَا يَبْلُغُهَا غَيْرُهُمْ؟ قَالَ: «بَلَى وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، رِجَالٌ آمَنُوا بِاللَّهِ وَصَدَّقُوا الْمُرْسَلِينَ». [١ : ٢]

209- Sehl b. Sa'd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Cennet ahalisi kendilerinden üsttekilerin bulunduğu evleri, aradaki üstünlükten dolayı, doğu veya batı ufkunda görünen ve yanıp sönen parlak yıldızın görüldüğü gibi görürler."**

Kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! O evler peygamberlerin evleri midir? Oraya kimseler ulaşamaz mı?" diye sorduklarında, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Evet! Canım elinde olana yemin olsun ki orada Yüce Allah'a iman eden ve resûllerini de tasdik eden adamlar bulunmaktadır"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْجَنَّةَ إِنَّمَا تَجِبُ لِمَنْ أَتَى بِمَا وَصَفْنَا مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ، وَقَرَنَ ذَلِكَ بِسَائِرِ الْعِبَادَاتِ الَّتِي هِيَ أَعْمَالٌ بِالْأَبْدَانِ، لَا أَنَّ مَنْ أَتَى بِالْإِقْرَارِ دُونَ الْعَمَلِ تَجِبُ الْجَنَّةُ لَهُ فِي كُلِّ حَالٍ

Cenneti Her Hâlükarda Herhangi Bir Amelde Bulunmadan Sadece İkrârda Bulunanların Değil, İmanın Söz Konusu Şubelerinin Gereklerini Yerine Getiren ve Diğer Bedeni İbadetleri Yapan Kişilerin Hak Edebilmesi

٢١٠ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الشَّرْقِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ زَاجٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ مَيْمُونٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ؟» قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: «أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ»، قَالَ: «فَمَا حَقُّهُمْ عَلَى اللَّهِ إِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ؟» قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: «يَغْفِرُ لَهُمْ وَلَا يُعَذِّبُهُمْ». [١ : ٢]

210- Muâz der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah'ın, kulları üzerindeki hakkı nedir biliyor musun?"** diye sordu. Ben: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ona kulluk etmeleri ve hiçbir şeyi O'na ortak koşmamalarıdır"** buyurdu. Sonra bana: "Bunu yapmaları halinde kulların, Allah üzerindeki hakkı nedir biliyor musun?" diye sordu. Ben: "Allah ve

[1] Elbânî: Sahih li-ğayrihi; Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 5/340; Buhârî 6555; Müslim 2830.[1]

Resûlü daha iyi bilir" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Hakları, onları bağışlayıp azap etmemesidir"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فِي هَذَا الْخَبَرِ بَيَانٌ وَاضِحٌ بِأَنَّ الْأَخْبَارَ الَّتِي ذَكَرْنَاهَا قَبْلُ كُلُّهَا مُخْتَصَرَةٌ غَيْرُ مُتَقَصَّاةٍ، وَأَنَّ بَعْضَ شُعَبِ الْإِيمَانِ إِذَا أَتَى الْمَرْءُ بِهِ لَا تُوجِبُ لَهُ الْجَنَّةَ فِي دَائِمِ الْأَوْقَاتِ، أَلَا تَرَاهُ، ﷺ، جَعَلَ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا؟ وَعِبَادَةُ اللَّهِ ﷻ إِقْرَارٌ بِاللِّسَانِ، وَتَصْدِيقٌ بِالْقَلْبِ، وَعَمَلٌ بِالْأَرْكَانِ.

ثُمَّ الْمُسْلِمُونَ لَمَّا سَأَلُوهُ ﷺ عَنْ حَقِّهِمْ عَلَى اللَّهِ، فَقَالُوا: فَمَا حَقُّهُمْ عَلَى اللَّهِ إِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ؟ وَلَمْ يَقُولُوا: فَمَا حَقُّهُمْ عَلَى اللَّهِ إِذَا قَالُوا ذَلِكَ، وَلَا أَنْكَرَ عَلَيْهِمْ ﷺ هَذِهِ اللَّفْظَةَ.

فَفِيمَا قُلْنَا أَبْيَنُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْجَنَّةَ لَا تَجِبُ لِمَنْ أَتَى بِبَعْضِ شُعَبِ الْإِيمَانِ فِي كُلِّ الْأَحْوَالِ، بَلْ يُسْتَعْمَلُ كُلُّ خَبَرٍ فِي عُمُومِ مَا وَرَدَ خِطَابُهُ عَلَى حَسَبِ الْحَالِ فِيهِ، عَلَى مَا ذَكَرْنَاهُ قَبْلُ.

Ebû Hâtim der ki: Bu hadis bize daha önce bu yönde zikrettiğimiz hadislerin tümünün muhtasar bir şekilde aktarıldığını, imanın şubelerinden bazılarının gereklerini yerine getiren kişinin her hâlükârda cenneti hak edemeyeceğini açık bir şekilde göstermektedir. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu hadiste Yüce Allah'ın kulları üzerindeki hakkının, O'na kulluk etmeleri ve hiçbir şeyi O'na ortak koşmamaları olduğunu bildirmiştir. Allah'a kulluk da dil ile ikrâr, kalp ile tasdik ve beden ile amelle olur.

Müslümanlar da Allah üzerindeki haklarını sorarken "Bunu yapmaları halinde kulların, Allah üzerindeki hakkı nedir?" ifadesini kullanmışlardır. Yani "bunu söylemeleri halinde" değil "bunu yapmaları halinde" ifadesini kullanmışlardır. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) onların böylesi bir ifade kullanmalarına itiraz etmemiştir.

Bu da dediğimiz gibi imanın şubelerinden sadece bazılarının gereklerini yerine getirenlerin her hâlükârda cenneti hak etmediklerini açık bir şekilde göstermektedir. Daha önce de zikrettiğimiz gibi bir hadis hangi konuda gelmiş ve söylenmişse o alanda genel bir hüküm anlamı taşıyabilir.

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîhu'l-Edebi'l-müfred 721/943 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 5/228; Buhârî 2856; Müslim 30/49; Tirmizî 2643; İbn Mâce 4296.

ذِكْرُ إِيجَابِ الشَّفَاعَةِ لِمَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّةِ الْمُصْطَفَى ﷺ ، وَهُوَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmetinden Allah'a Şirk Koşmamış Olanların Şefaati Hak Etmeleri

٢١١ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ غِيَاثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: عَرَّسَ بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ، فَافْتَرَشَ كُلُّ رَجُلٍ مِنَّا ذِرَاعَ رَاحِلَتِهِ قَالَ: فَانْتَهَيْتُ فِي بَعْضِ اللَّيْلِ، فَإِذَا نَاقَةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَيْسَ قُدَّامَهَا أَحَدٌ، فَانْطَلَقْتُ أَطْلُبُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَإِذَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ قَيْسٍ قَائِمَانِ، فَقُلْتُ: أَيْنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ فَقَالَا: لَا نَدْرِي، غَيْرَ أَنَّا سَمِعْنَا صَوْتًا بِأَعْلَى الْوَادِي، فَإِذَا مِثْلُ هَدِيرِ الرَّحَى، قَالَ: فَلَبِثْنَا يَسِيرًا، ثُمَّ أَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: «إِنَّهُ أَتَانِي مِنْ رَبِّي آتٍ، فَيَخَيَّرُنِي بِأَنْ يَدْخُلَ نِصْفُ أُمَّتِي الْجَنَّةَ، وَبَيْنَ الشَّفَاعَةِ، وَإِنِّي اخْتَرْتُ الشَّفَاعَةَ»، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، نَنْشُدُكَ بِاللَّهِ وَالصُّحْبَةِ لَمَا جَعَلْتَنَا مِنْ أَهْلِ شَفَاعَتِكَ؟ قَالَ: «فَأَنْتُمْ مِنْ أَهْلِ شَفَاعَتِي» قَالَ: فَلَمَّا رَكِبُوا قَالَ: «فَإِنِّي أُشْهِدُ مَنْ حَضَرَ أَنَّ شَفَاعَتِي لِمَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا مِنْ أُمَّتِي»

211- Avf b. Mâlik el-Eşcaî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gece bir yerde konakladı. Herkes kendi devesinin bacağına dayanıp uykuya geçti. Bir ara develere baktığımda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) devesinin önünde kimsenin bulunmadığını fark ettim. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) aramaya çıktığımda ayakta duran Muâz b. Cebel ve Abdullah b. Kays ile karşılaştım. Onlara: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nerede?" diye sorduğumda: "Bilmiyoruz, ama vadinin üst taraflarında bir ses işittik" dediler. O esnada el değirmeninin gürültüsüne benzer bir ses işittiğimizde onlara: "Biraz bekleyelim" dedim.

Sonrasında Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza geldi ve: **"Bu gece Rabbimin katından bana bir elçi geldi ve ümmetimin yarısının cennete girmesi ile onlara şefaatte bulunmam arasında seçim yapmamı istedi. Ben de şefaat etmeyi seçtim"** buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah için ve aramızdaki arkadaşlık adına bizi şefaatine nail olacaklardan kılmanı istiyoruz" dediğimizde: **"Siz şefaatime nail olacaksınız"** buyurdu. İnsanlar bineklerine bindiklerinde: **"Siz de şahit olun ki ümmetimden Allah'a şirk koşmadan ölen herkes şefaatime nail olacaktır"** buyurdu.[1]

---

[1] **Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 818); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 6/28; Tirmizî 2441; İbn Mâce 4317.**

ذِكْرُ كِتْبَةِ اللَّهِ ﷻ الْجَنَّةَ، وَإِيجَابِهَا لِمَنْ آمَنَ بِهِ ثُمَّ سَدَّدَ بَعْدَ ذَلِكَ

Cennetin Allah'a İman Eden ve Bunun Gereklerini Yerine Getiren Kişiye Takdir Edilmesi

٢١٢ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي هِلَالُ بْنُ أَبِي مَيْمُونَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ يَسَارٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي رِفَاعَةُ بْنُ عَرَابَةَ الْجُهَنِيُّ، قَالَ: صَدَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ مَكَّةَ، فَجَعَلَ نَاسٌ يَسْتَأْذِنُونَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَجَعَلَ يَأْذَنُ لَهُمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا بَالُ شِقِّ الشَّجَرَةِ الَّتِي تَلِي رَسُولَ اللَّهِ أَبْغَضَ إِلَيْكُمْ مِنَ الشِّقِّ الْآخَرِ؟ » قَالَ: فَلَمْ نَرَ مِنَ الْقَوْمِ إِلَّا بَاكِيًا، قَالَ: يَقُولُ أَبُو بَكْرٍ: إِنَّ الَّذِي يَسْتَأْذِنُكَ بَعْدَ هَذَا لَسَفِيهٌ فِي نَفْسِي، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ، فَحَمِدَ اللَّهَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، وَكَانَ إِذَا حَلَفَ قَالَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، أَشْهَدُ عِنْدَ اللَّهِ مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ ثُمَّ يُسَدِّدُ إِلَّا سُلِكَ بِهِ فِي الْجَنَّةِ، وَلَقَدْ وَعَدَنِي رَبِّي أَنْ يُدْخِلَ مِنْ أُمَّتِي الْجَنَّةَ سَبْعِينَ أَلْفًا بِغَيْرِ حِسَابٍ وَلَا عَذَابٍ، وَإِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا يَدْخُلُوهَا حَتَّى تَبَوَّءُوا أَنْتُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَذَرَارِيِّكُمْ مَسَاكِنَ فِي الْجَنَّةِ»، ثُمَّ قَالَ: «إِذَا مَضَى شَطْرُ اللَّيْلِ أَوْ ثُلُثَاهُ، يَنْزِلُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَقُولُ: لَا أَسْأَلُ عَنْ عِبَادِي غَيْرِي، مَنْ ذَا الَّذِي يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ، مَنْ ذَا الَّذِي يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ، مَنْ ذَا الَّذِي يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ، حَتَّى يَنْفَجِرَ الصُّبْحُ». [٣: ٦٦]

212- Rifâa b. Arâbe el-Cühenî anlatıyor: Biz, Mekke'den Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'le birlikte (Medine'ye doğru) yola çıktık. (Mekke ile Medine arasında bulunan Kedîd denilen yere vardığımızda) bazı kimseler, ailelerinin yanına (bir an önce) dönmek için Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'den izin istemeye başladılar. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de onlara izin vermeye başladı. Derken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (ayağa kalkıp Allah'a hamd ve övgüde bulunduktan sonra): **"(Bazı kimselere) ne oluyor ki, ağacın Allah Resûlü'nün tarafına gelen yarısı, size diğer yarısından daha sevimsiz oluyor"** buyurdu.

(Hadisin ravisi) der ki: (Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in bu sözü üzerine) topluluktan herkesin muhakkak ağlamakta olduğunu gördük. Derken Ebû Bekir: "Bundan sonra (ailesinin yanına dönmek için) senden izin isteyen kişi, benim yanımda sefihtir" dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ayağa kalkıp Allah'a hamd etti ve O'na övgüde bulundu ki, bazen yemin ettiği de okurdu: **"Allah katında şahadet ederim ki- canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizden Allah'a iman edip sonra bu doğrultuda (ölen) bir kimse mutlaka cennet yoluna girer. Doğrusu Rabbim bana ümmetimden yetmiş bin kişinin hesapsız ve azapsız olarak cennete sokulacağını vaad etti. Şüphesiz ki ben, sizlerden, eşlerinizden ve çocuklarınızdan iyi olanlar cennette meskenler/konaklar edinmedikçe bunların (bu 70 bin kişinin) oraya giremeyeceğini ummaktayım"** buyurdu.

Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Gecenin yarısı veya üçte birisi geçtiği zaman Yüce Allah dünya semasına/en yakın semaya inip tan ağarıncaya dek: «Kullarım, Benden başkasından birinden bir istekte bulunmasın. Kim benden bir istekte bulunursa ona (istediği şeyi) veririm. Kim de Benden bağışlanma dilerse onu bağışlarım. Kim de Bana duâ ederse ona icabet ederim» buyurur"** dedi.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ إِيجَابِ الْجَنَّةِ لِمَنْ حَلَّتِ الْمَنِيَّةُ بِهِ، وَهُوَ لَا يَجْعَلُ مَعَ اللَّهِ نِدًّا

Allah'a Şirk Koşmadan Ruhunu Teslim Edenin Cenneti Hak Etmesi

٢١٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُكْرَمٍ الْبَزَّارُ بِالْبَصْرَةِ حَدَّثَنَا خَلَّادُ بْنُ أَسْلَمَ، حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، وَسُلَيْمَانَ، وَعَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ، قَالُوا: سَمِعْنَا زَيْدَ بْنَ وَهْبٍ يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَتَانِي جِبْرِيلُ، فَبَشَّرَنِي أَنَّهُ مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ» قَالَ سُلَيْمَانُ: فَقُلْتُ لِزَيْدٍ: إِنَّمَا يُرْوَى هَذَا عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ. [٣: ٤٢]

213- Ebû Zer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Cebrâil bana geldi ve ümmetimden Allah'a şirk koşmadan ölenlerin, zina etmiş ve hırsızlık yapmış olsa da cennete gireceği müjdesini verdi"** buyurdu.

Süleymân dedi ki: Zeyd b. Vehb'e: "Bu (hadis) Ebu'd-Derdâ'dan da aktarılmıştır" dedim.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2405); Şuayb: Buhârî'nin şartınca sahih. Ahmed 4/16; İbn Mâce 4285, 1367.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Bak hadis no: 169.

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: قَوْلُهُ ﷺ: «مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ» يُرِيدُ بِهِ: إِلَّا أَنْ يَرْتَكِبَ شَيْئًا أَوْعَدْتُهُ عَلَيْهِ دُخُولَ النَّارِ.

وَلَهُ مَعْنًى آخَرُ: وَهُوَ أَنَّ مَنْ لَمْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ شَيْئًا وَمَاتَ، دَخَلَ الْجَنَّةَ لَا مَحَالَةَ، وَإِنْ عُذِّبَ قَبْلَ دُخُولِهِ إِيَّاهَا مُدَّةً مَعْلُومَةً

Ebû Hâtim der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), ümmetinden Allah'a şirk koşmadan ölenlerin cennete gireceğine dair sözü, cehennemi gerektirecek herhangi bir fiilde bulunmayanlar hakkındadır.

Hadis başka bir anlama da gelebilir. O da Allah'a şirk koşmadan ölenlerin, öncesinde belli bir süre azaba maruz kalsa dahi sonunda cennete girecekleridir."

٢١٤ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ ثَوْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، وَعَنْ عُمَيْرِ بْنِ هَانِئٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَنْمٍ، أَنَّهُ سَمِعَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: قُلْتُ: حَدِّثْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ، قَالَ: «بَخٍ بَخٍ سَأَلْتَ عَنْ أَمْرٍ عَظِيمٍ، وَهُوَ يَسِيرٌ لِمَنْ يَسَّرَهُ اللَّهُ بِهِ، تُقِيمُ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَلَا تُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا». [١: ١١]

214- Muâz b. Cebel bildiriyor: Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e: "Beni cennete sokacak bir ameli bana anlatıver" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Aferin, çok iyi! Sen (bana çok) önemli bir soru sordun. Bu iş, Allah'ın kendisine hayır murad ettiği kişiye kolaydır: Farz namazı kılman, farz kılınan zekatı vermen ve Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmaman"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ ﷺ: «لَا تُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا» أَرَادَ بِهِ الْأَمْرَ بِتَرْكِ الشِّرْكِ.

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), *"Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmaman"* diyerek şirkten uzak durması ve sakınmasını emretmiştir.

---

[1] Elbânî: Hasen sahih; Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 5/245; Tirmizî 2616; İbn Mâce 3973.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ اللَّهَ ﷻ، قَدْ يَجْمَعُ فِي الْجَنَّةِ بَيْنَ الْمُسْلِمِ وَقَاتِلِهِ مِنَ الْكُفَّارِ، إِذْ سَدَّدَ بَعْدَ ذَلِكَ وَأَسْلَمَ

Yüce Allah'ın Cennette Bir Müslümanı Katili Olan Ancak Sonradan Tövbe Edip Müslüman Olan Kafir İle Bir Araya Getirebilmesi

٢١٥ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَضْحَكُ اللَّهُ إِلَى رَجُلَيْنِ يَقْتُلُ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ، وَكِلَاهُمَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ: يُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلُ، ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَى الْقَاتِلِ، فَيُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُسْتَشْهَدُ». [٣: ٦٧]

215- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Biri diğerini öldüren ve her ikisi de cennete giren iki kişiye Allah güler (onlardan hoşnut olur). Bunlardan biri Allah yolunda savaşırken diğeri tarafından öldürülür. Katil olan da daha sonra tövbe eder, müslüman olur, o da Allah yolunda savaşırken şehid düşer."**[1]

ذِكْرُ أَمْرِ اللَّهِ ﷻ صَفِيَّهُ ﷺ بِقِتَالِ النَّاسِ حَتَّى يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ

Yüce Allah'ın, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Allah'a İman Edene Dek İnsanlarla Savaşmayı Emretmesi

٢١٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ الْكَلَاعِيُّ بِحِمْصَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ: لَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَعْدَهُ، وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ، قَالَ عُمَرُ: يَا أَبَا بَكْرٍ، كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَمَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ»؟ قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: وَاللَّهِ لَأُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ، فَإِنَّ الزَّكَاةَ مِنْ حَقِّ الْمَالِ، وَوَاللَّهِ لَوْ مَنَعُونِي عَنَاقًا كَانُوا يُؤَدُّونَهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ،

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1074); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 2/460; Buhârî 2826; Müslim 1890; Nesâî 6/39; İbn Mâce 191.

لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنْعِهَا «قَالَ عُمَرُ: فَوَاللَّهِ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ رَأَيْتُ أَنَّ اللَّهَ قَدْ شَرَحَ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ لِلْقِتَالِ عَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ. [٣: ٧]

216- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edip Ebû Bekr hilafete geçince, Araplardan bazıları küfre döndüler. Hz. Ömer şöyle dedi: "Ey Ebû Bekr! İnsanlarla nasıl savaşacaksın? Hâlbuki Resûlullah (sallallehu aleyhi vesallem): **«İnsanlar "Lâ ilahe illallah" deyinceye kadar onlarla savaşmam emredildi. Kim "Lâ ilahe illallah" derse, hak etmediği sürece malını ve canını benden yana koruma altına almıştır. (İçlerindeki gerçek) hesabı Allah'a kalmıştır»** buyurdu." Hz. Ebû Bekr ona şöyle karşılık verdi: "Vallahi! Namazla zekâtı birbirinden ayıranla savaşacağım. Zekât, malın hakkıdır. Vallahi! Daha önce Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ödedikleri bir dişi oğlağı bile vermeyecek olurlarsa, bu sebeple onlarla savaşırım." Bunun üzerine Hz. Ömer: "Savaş konusunda Ebû Bekr'e ilham verenin Yüce Allah olduğunu gördüğümde haklı olduğunu anladım" dedi.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْخَيِّرَ الْفَاضِلَ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ، قَدْ يَخْفَى عَلَيْهِ مِنَ الْعِلْمِ بَعْضُ مَا يُدْرِكُهُ مَنْ هُوَ فَوْقَهُ فِيهِ

Hayırlı ve Faziletli Âlimlerden Olsa Bile Bazen Kişinin Bir Konuya Vakıf Olamaması ve Kendisinden Daha Üstte Olan Birinin Buna Vakıf Olması

٢١٧ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عَقِيلٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: لَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَاسْتُخْلِفَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ، قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لِأَبِي بَكْرٍ: كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَمَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ»؟ قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: وَاللَّهِ لَأُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ، فَإِنَّ الزَّكَاةَ حَقُّ الْمَالِ، وَاللَّهِ لَوْ مَنَعُونِي عِقَالًا كَانُوا يُؤَدُّونَهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنْعِهِ، قَالَ عُمَرُ: فَوَاللَّهِ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ رَأَيْتُ اللَّهَ شَرَحَ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ لِلْقِتَالِ عَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ. [٣: ٧]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 407; Sahîh Ebî Dâvud 1391); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/528; Buhârî 1399; Nesâî 6/5; Bak hadis no: 174, 217.

217- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince hilafete Ebû Bekr getirildi. Araplardan (bedevilerden) bazıları küfre dönünce, Ömer b. el-Hattâb, Ebû Bekr'e: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **«İnsanlar Lâ ilâhe illallah deyinceye kadar onlarla savaşmam emredildi. Lâ ilâhe illallah diyen malını ve canını benden korumuş olur. Ancak (zekât ve kısas gibi) hakkı hariç. (İçlerindeki) hesapları ise Allah'a aittir»** dediği halde insanlarla nasıl savaşacaksın?" dedi. Ebû Bekr şöyle karşılık verdi: "Vallahi, namazla zekâtı birbirinden ayıranla savaşırım. Zekât malın hakkıdır. Vallahi; Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) verdikleri bir yuları bile bana vermeyecek olurlarsa onlarla savaşırım." Hz. Ömer der ki: "Vallahi durum bu merkezde iken Allah'ın, Ebû Bekr'in göğsüne huzur verdiğini gördüm; savaşma konusunda kendisinin hak üzerinde olduğunu anladım.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَرْءَ إِنَّمَا يَعْصِمُ مَالَهُ وَنَفْسَهُ بِالْإِقْرَارِ لِلَّهِ إِذَا قَرَنَهُ بِالشَّهَادَةِ لِلْمُصْطَفَى بِالرِّسَالَةِ ﷺ

Kişinin Allah'ı İkrarının Yanında Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Risaletine Şahadet Etmekle Malını ve Canını Koruma Altına Alması Hakkında

٢١٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ الْكَلَاعِيُّ بِحِمْصَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ أَخْبَرَهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَمَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي نَفْسَهُ وَمَالَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ، وَأَنْزَلَ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، فَذَكَرَ قَوْمًا اسْتَكْبَرُوا، فَقَالَ: ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ﴾ ، وَقَالَ: ﴿إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى﴾ ، وَهِيَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَمُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ»، اسْتَكْبَرَ عَنْهَا الْمُشْرِكُونَ يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ. [٣: ٧]

218- Ebû Hureyre, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu nakleder: **"Ben insanlarla, onlar «Lâ ilâhe illallah» diyene kadar savaşmakla emrolundum. İnsanlar «Lâ ilâhe illallah» sözünü söyleyince, benden kanlarını**

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 407; Sahîh Ebî Dâvud 1391); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih. Buhârî 7284; Müslim 20; Ebû Dâvûd 1556; Tirmizî 2607; Nesâî 5/14; Bak hadis no: 174, 216.

ve mallarını korumuş olurlar. Ancak (İslâmiyet'ten doğan) haklar bundan müstesnâdır. Onların iç hesapları ise Allah'a âittir." Yüce Allah, Kitab'ında büyüklük taslayan bir kavimden bahsetmiş ve: ***"Çünkü onlara: «Allah'tan başka ilâh yoktur» denildiğinde, büyüklük taslarlardı"*** (Sâffât 35) buyurmuştur. Yine başka bir âyette: ***"İnkar edenler, gönüllerindeki Cahiliye çağının asabiyet ateşini ateşlendirdiklerinde, Allah, Peygamberine ve inananlara huzur indirdi; onların takva sözünü tutmalarını sağladı. Onlar, bu söze layık ve ehil kimselerdi. Allah her şeyi bilmektedir"*** (Feth 26) buyurmuştur. Âyette geçen takva kelimesi: "Lâ ilâhe illallah Muhammedun Resûlullah" sözüdür. Hudeybiye günü, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) müşriklerle anlaşma yaptığı zaman büyüklük taslayıp bu kelimenin anlaşmaya yazılmasından çekinmişlerdi.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَرْءَ إِنَّمَا يُحْقَنُ دَمُهُ وَمَالُهُ بِالْإِقْرَارِ بِالشَّهَادَتَيْنِ، اللَّتَيْنِ وَصَفْنَاهُمَا إِذَا أَقَرَّ بِهِمَا بِإِقَامَةِ الْفَرَائِضِ

Kişinin Ancak Söz Konusu İki Şehadeti Etmekle ve Farzları Yerine Getirmekle Canını ve Malını Koruma Altına Alabilmesi

٢١٩ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَرْعَرَةَ، حَدَّثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ وَاقِدِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ». [٣: ٧]

219- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Ben, insanlarla Allah'tan başka ilâh olmadığına, benim Allah'ın Resûlü olduğuma şahâdet edip, namazı kılıp, zekâtı verinceye kadar savaşmakla emrolundum. Bunları yaptıkları zaman kanlarını ve mallarını benden korumuş olurlar. İslâm'ın gerektirdiği haklar bunların dışındadır. Onların kalplerinde gizledikleri şeylerin hesabı da Allah'a aittir."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2/407 "Buhârî ve Müslim"); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Müslim 21/33; Nesâî 6/7; Bak hadis no: 174, 175.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Bak hadis no: 175.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَرْءَ إِنَّمَا يُحْقَنُ دَمُهُ وَمَالُهُ إِذَا آمَنَ بِكُلِّ مَا جَاءَ بِهِ الْمُصْطَفَى ﷺ مِنَ اللَّهِ ﷻ وَفَعَلَهَا، دُونَ الِاعْتِمَادِ عَلَى الشَّهَادَتَيْنِ اللَّتَيْنِ وَصَفْنَاهُمَا قَبْلُ

Kişinin Sadece İki Şehadeti Dille Söylemesiyle Değil Mustafâ'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Yüce Allah'tan Getirdiği Her Şeye İman Edip Onlarla Amel Etmesiyle Canını ve Malını Koruma Altına Alabilmesi

٢٢٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ، حَدَّثَنَا الدَّرَاوَرْدِيُّ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَآمَنُوا بِي وَبِمَا جِئْتُ بِهِ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ». [٣: ٧]

220- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"İnsanlar «Lâ ilahe illallah» diyene kadar onlarla savaşmam emredildi. Eğer «Lâ ilahe illallah» deyip bana ve getirdiğim şeylere iman ederlerse (İslam'ın) hakkı dışında canlarını benden korumuş olurlar. Sonra onların (gizli) hesabı (niyetleri) Allah'a ait olur."**[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ أَوْهَمَ مُسْتَمِعَهُ أَنَّ مَنْ لَقِيَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ بِالشَّهَادَةِ، حَرُمَ عَلَيْهِ دُخُولُ النَّارِ فِي حَالَةٍ مِنَ الْأَحْوَالِ

Duyana, Şehadet Etmiş Bir Şekilde Yüce Allah'a Kavuşan Kişinin Hiçbir Durumda Cehenneme Girmeyeceği İzlenimi Veren Haber

٢٢١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، حَدَّثَنِي الْمُطَّلِبُ بْنُ حَنْطَبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَمْرَةَ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي غَزْوَةٍ، فَأَصَابَ النَّاسَ مَخْمَصَةٌ شَدِيدَةٌ، فَاسْتَأْذَنُوا رَسُولَ اللَّهِ فِي نَحْرِ بَعْضِ ظَهْرِهِمْ، فَقَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَكَيْفَ بِنَا إِذَا لَقِينَا عَدُوَّنَا جِيَاعًا رَجَّالَةً؟ وَلَكِنْ إِنْ رَأَيْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْ تَدْعُوَ النَّاسَ بِبَقِيَّةِ أَزْوِدَتِهِمْ، فَجَاؤُوا بِهِ، يَجِيءُ الرَّجُلُ بِالْحُفْنَةِ مِنَ الطَّعَامِ وَفَوْقَ ذَلِكَ، وَكَانَ أَعْلَاهُمُ الَّذِي جَاءَ بِالصَّاعِ مِنَ التَّمْرِ، فَجَمَعَهُ عَلَى نِطَعٍ، ثُمَّ دَعَا اللَّهَ بِمَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُوَ، ثُمَّ دَعَا النَّاسَ بِأَوْعِيَتِهِمْ، فَمَا بَقِيَ فِي الْجَيْشِ وِعَاءٌ إِلَّا مَمْلُوءٌ وَبَقِيَ مِثْلُهُ، فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ، ثُمَّ قَالَ: «أَشْهَدُ أَنْ

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Müslim 21/34; Bak hadis no: 174.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ، وَأَشْهَدُ عِنْدَ اللَّهِ لَا يَلْقَاهُ عَبْدٌ مُؤْمِنٌ بِهِمَا إِلَّا حَجَبَتَاهُ عَنِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» [٣:٤١]

221- Abdurrahman b. Ebi Amre el-Ensârî, babasından bildiriyor: Biz, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'le birlikte bir gazada bulunmuştuk. (Ordudaki) insanlara şiddetli bir açlık baş göstermişti. Bunun üzerine binek develerinden birini kesmek için Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'den izin istediler. Ömer, (Resûlullah (sallallahu aleyhi vasellem)'in bu isteği yerine getireceğini anlayınca): "Ey Allah'ın Resûlü! (Yarın) aç ve yaya olarak düşmanımızla karşılaştığımızda nasıl davranırız ki? Ey Allah'ın Resûlü! Eğer uygun görürsen, insanlara artan azıklarını getirmelerini emredersin, onlar da (ellerinde ne varsa) getirirler" dedi. Öyle ki (ordudaki) bir kişi, (ellerinde kalan bir avuç) yiyeceği ve (hatta) bundan daha fazlasını kaseyle getiriyordu. Onların en fazlası, bir sa' **(takriben 3 kg)** hurma getirdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (getirilen bu yiyecekleri) bir sofra üzerinde topladı. Sonra (bu yiyeceğin bereketlenmesi için) Allah'ın dilediği kadar dua etti. Sonra onlara kaplarını getirmelerini söyledi. Orduda doldurmadıkları hiçbir kap kalmadı. Geride de bir o kadar yiyecek kaldı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) azı dişleri görününceye kadar güldü. Sonra da: **"Şahadet ederim ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. Yine şahadet ederim ki ben, Allah'ın Resûlü'yüm. Yine şahadet ederim ki, kıyamet gününde mümin bir kul Allah katına bu iki sözle çıktığı zaman bu sözler cehenneme karşı ona perde olurlar"** buyurdu.[1]

أَبُو عَمْرَةَ الْأَنْصَارِيُّ هَذَا: اسْمُهُ ثَعْلَبَةُ بْنُ عَمْرِو بْنِ مِحْصَنٍ.

Buradaki Ebû Amre el-Ensârî, Sa'lebe b. Amr b. Mihsan'dır.

---

[1] Elbânî: Sahih li-ğayrihi (es-Silsiletu's-sahîha 3221); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 3/417.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ قَوْلَهُ ﷺ: «إِلَّا حَجَبَتَاهُ عَنِ النَّارِ» أَرَادَ بِهِ: إِلَّا أَنْ يَرْتَكِبَ شَيْئًا يَسْتَوْجِبُ مِنْ أَجْلِهِ دُخُولَ النَّارِ وَلَمْ يَتَفَضَّلِ الْمَوْلَى ﷻ عَلَيْهِ بِعَفْوِهِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) "Bu Sözler Cehenneme karşı Ona Perde Olurlar" Sözünde Kastedilen Kişilerin Cehennemi Gerektirecek Bir Günah İşlememiş ve Allah'ın Affına Nail Olamamış Kimseler Olması

٢٢٢ - أَخْبَرَنَا وَصِيفُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ بِأَنْطَاكِيَةَ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْمُرَادِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيِّ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ، وَيَدْخُلُ أَهْلُ النَّارِ النَّارَ، ثُمَّ يَقُولُ ﷻ: انْظُرُوا مَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنَ الْإِيمَانِ فَأَخْرِجُوهُ»، قَالَ: «فَيَخْرُجُونَ مِنْهَا حُمَمًا بَعْدَمَا امْتَحَشُوا، فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ، فَيَنْبُتُونَ فِيهِ كَمَا تَنْبُتُ الْحِبَّةُ إِلَى جَانِبِ السَّيْلِ»، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَلَمْ تَرَوْهَا كَيْفَ تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً؟». [٣:٤١]

222- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Yüce Allah Cennet ahalisini Cennete koyacak ve Cehennem ahalisini Cehenneme koyduktan sonra: «Bakın kalbinde bir miskal hardal tanesi kadar imanı olan birisini bulursanız onu cehennemden çıkarın» diyecektir. Bunlar kavrulmuş kömür olmuş bir halde çıkarılırlar ve hayat nehrine atılırlar. Selin getirdiği yığındaki tanenin bitmesi gibi bunlar orada biterler."** Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ekledi: **"Onu görmez misiniz, nasıl sarı ve kıvrılmış bir vaziyette biter."**[1]

ذِكْرُ تَحْرِيمِ اللَّهِ ﷻ عَلَى النَّارِ مَنْ وَحَّدَهُ مُخْلِصًا فِي بَعْضِ الْأَحْوَالِ دُونَ الْبَعْضِ

Yüce Allah'ın Bazı Durumlarda Kendisini İhlasla Tevhîd Etmiş Olanlara Cehennemi Haram Kılması

٢٢٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّ مَحْمُودَ بْنَ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيَّ أَخْبَرَهُ، أَنَّ عِتْبَانَ بْنَ مَالِكٍ وَهُوَ مِنْ

---

[1] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 842); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Müslim 184; Bak hadis no: 182.

أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا مِنَ الْأَنْصَارِ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي أَنْكَرْتُ بَصَرِي، وَأَنَا أُصَلِّي لِقَوْمِي، وَإِذَا كَانَ الْأَمْطَارُ سَالَ الْوَادِي الَّذِي بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ، وَلَمْ أَسْتَطِعْ أَنْ آتِيَ مَسْجِدَهُمْ، فَأُصَلِّيَ لَهُمْ، وَدِدْتُ أَنَّكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ تَأْتِي فَتُصَلِّي فِي بَيْتِي أَتَّخِذُهُ مُصَلًّى، قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «سَأَفْعَلُ»، قَالَ عِتْبَانُ فَغَدَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ حِينَ ارْتَفَعَ النَّهَارُ، فَاسْتَأْذَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَأَذِنْتُ لَهُ، فَلَمْ يَجْلِسْ حَتَّى دَخَلَ الْبَيْتَ ثُمَّ قَالَ: «أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ مِنْ بَيْتِكَ؟» قَالَ: فَأَشَرْتُ إِلَى نَاحِيَةٍ مِنَ الْبَيْتِ، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَكَبَّرَ، وَقُمْنَا وَرَاءَهُ، فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ، قَالَ: وَحَبَسْنَاهُ عَلَى خَزِيرَةٍ صَنَعْنَاهَا لَهُ، قَالَ فَثَابَ رِجَالٌ مِنْ أَهْلِ الدَّارِ حَوْلَهُ، حَتَّى اجْتَمَعَ فِي الْبَيْتِ رِجَالٌ ذَوُو عَدَدٍ، قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ: أَيْنَ مَالِكُ بْنُ الدُّخْشُنِ؟ فَقَالَ بَعْضُهُمْ: ذَاكَ مُنَافِقٌ، وَلَا يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَقُلْ لَهُ ذَلِكَ، أَلَا تَرَاهُ قَدْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، يُرِيدُ بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ؟» قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، إِنَّمَا نَرَى وَجْهَهُ وَنَصِيحَتَهُ لِلْمُنَافِقِينَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ ﷻ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، يَبْتَغِي بِهِ وَجْهَ اللَّهِ»

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: ثُمَّ سَأَلْتُ الْحُصَيْنَ بْنَ مُحَمَّدٍ الْأَنْصَارِيَّ وَهُوَ أَحَدُ بَنِي سَالِمٍ وَهُوَ مِنْ سَرَاتِهِمْ عَنْ حَدِيثِ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ فَصَدَّقَهُ بِذَلِكَ. [٣: ٩]

223- Mahmûd b. er-Rebî el-Ensârî, Sahabeden ve Ensâr'dan Bedir savaşına katılanlardan olan İtbân b. Mâlik'ten bildiriyor: O, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Artık iyice göremez oldum. Kavmime de namaz kıldırıyorum. Sağanak yağmurlarda aramızdaki vadide olan sel kabilemin mescidine gidip namaz kıldırmama engel oluyor. Ey Allah'ın Resûlü! Bana gelip namaz kıldığım yerde namaz kılmanı ve ben de orasını namazgâh edinmeyi isterdim." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Öyle yaparım"** buyurdu. İtbân der ki: Gün yükselince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), yanında Ebû Bekr'le geldi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) girmek için izin isteyince izin verdim. Ancak eve girince oturmadı, sonra: **"Evinin neresinde namaz kılmamı istersin?"** diye sordu. (İtbân şöyle devam etti) Ona evden bir köşeyi gösterdiğimde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ileri geçti, sonra tekbir aldı. Biz de arkasında saf tuttuk. Bize iki rekât namaz kıldırdı. (İtbân dedi ki) Namaz sonrası, onun için yaptığımız et çorbasından ikram etmek için onu evimizde beklettik. Oranın ahalisinden birçok kimse yanımıza gelip toplandılar. İçlerinden biri: "Mâlik b. ed-Duhş nerede?" diye sorunca bir kişi: "O münafıktır. Allah ve Resûlünü sevmiyor" cevabını verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Böyle deme. Görmüyor**

musun, o «Lâ ilâhe illallah» demiştir ve bu sözü ile Allah'ın rızasını istemektedir" buyurdu. Ashâb: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir. Ancak biz onun münafıklara daha yakın durduğunu ve onlara daha samimi davrandığını görüyoruz" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Şüphesiz ki Allah, rızasını gözeterek «Lâ ilâhe illallah» diyeni cehenneme haram kılmıştır"** buyurdu.

İbn Şihâb der ki: Daha sonra Sâlim oğullarından ve onların ileri gelenlerinden olan Husayn b. Muhammed el-Ensârî'ye Mahmûd b. er-Rabî'nin hadisini sorduğumda bunu doğruladı.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ اللَّهَ جَلَّ وَعَلَا بِتَفَضُّلِهِ لَا يُدْخِلُ النَّارَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ أَدْنَى شُعْبَةٍ مِنْ شُعَبِ الْإِيمَانِ عَلَى سَبِيلِ الْخُلُودِ

Yüce Allah'ın Kalbinde En Alt Şubesi de Olsa İmanın Şubelerinden Birini Taşıyan Kişiye İhsanda Bulunup Onu Ebedi Kalacak Şekilde Cehenneme Sokmaması

٢٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْغَفَّارِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الزُّبَيْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ أَحَدٌ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةِ خَرْدَلٍ مِنْ كِبْرٍ، وَلَا يَدْخُلُ النَّارَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ حَبَّةُ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ». [٣: ٧٩]

224- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan hiç bir kimse cennete giremez. Kalbinde hardal tanesi kadar iman olan hiç bir kimse cehenneme girmez."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 5/450; Buhârî 686; Müslim 263/33; Nesâî 2/105; İbn Mâce 754; Bak hadis no: 1612.

[2] Elbânî: Sahih (Ğâyetu'l-merâm 89/114 "Müslim"); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 1/412; Müslim 91/148; Ebû Dâvûd 4091; Tirmizî 1998; İbn Mâce 4173.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ اللَّهَ جَلَّ وَعَلَا بِتَفَضُّلِهِ قَدْ يَغْفِرُ لِمَنْ أَحَبَّ مِنْ عِبَادِهِ ذُنُوبَهُ بِشَهَادَتِهِ لَهُ وَلِرَسُولِهِ ﷺ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ فَضْلُ حَسَنَاتٍ يَرْجُو بِهَا تَكْفِيرَ خَطَايَاهُ

Yüce Allah'ın, Günahlarına Kefaret Olacak İyilikleri Bulunmasa da İki Şehadeti Etmiş Olmasına Dayanarak Dilediği Kulunu İhsanıyla Bağışlayabilmesi

٢٢٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْجُنَيْدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَامِرُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَعَافِرِيِّ الْحُبُلِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ سَيُخَلِّصُ رَجُلًا مِنْ أُمَّتِي عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيَنْشُرُ عَلَيْهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ سِجِلًّا، كُلُّ سِجِلٍّ مَدُّ الْبَصَرِ، ثُمَّ يَقُولُ لَهُ: أَتُنْكِرُ شَيْئًا مِنْ هَذَا؟ أَظَلَمَكَ كَتَبَتِي الْحَافِظُونَ؟ فَيَقُولُ: لَا يَا رَبِّ، فَيَقُولُ: أَفَلَكَ عُذْرٌ أَوْ حَسَنَةٌ؟ فَيُبْهَتُ الرَّجُلُ وَيَقُولُ: لَا يَا رَبِّ، فَيَقُولُ: بَلَى، إِنَّ لَكَ عِنْدَنَا حَسَنَةً، وَإِنَّهُ لَا ظُلْمَ عَلَيْكَ الْيَوْمَ، فَيُخْرِجُ لَهُ بِطَاقَةً فِيهَا: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، فَيَقُولُ: احْضُرْ وَزْنَكَ، فَيَقُولُ: يَا رَبِّ، مَا هَذِهِ الْبِطَاقَةُ مَعَ هَذِهِ السِّجِلَّاتِ؟ فَيَقُولُ: إِنَّكَ لَا تُظْلَمُ. قَالَ: فَتُوضَعُ السِّجِلَّاتُ فِي كِفَّةٍ، وَالْبِطَاقَةُ فِي كِفَّةٍ، فَطَاشَتِ السِّجِلَّاتُ، وَثَقُلَتِ الْبِطَاقَةُ، قَالَ: فَلَا يَثْقُلُ اسْمَ اللَّهِ شَيْءٌ». [٣: ٧٤]

225- Abdullah b. Amr b. el-Âs, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bildiriyor: **"Yüce Allah, kıyamet gününde bütün insanların önüne ümmetimden bir adamı çıkaracak ve önüne doksan dokuz defter açacaktır. Her bir defter göz alabildiğince büyük olacaktır. Sonra ona: «Bundan bir şey inkar ediyor musun? Kâtip melekler sana haksızlık ettiler mi?» diye sorulacak. O: «Hayır ey Rabbim» deyince: «Herhangi bir mazeretin veya güzel bir amelin var mıdır?» denilecek. O şaşırarak: «Hayır ey Rabbim» diye cevap verecek. Bunun üzerine ona: «Hayır, senin bizde güzel bir amelin vardır. Bugün sana zulmedilmeyecektir» denilecek ve ona içinde: «Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed de onun kulu ve Resûlüdür» yazılı bir kağıt çıkarılacaktır. Yüce Allah ona: «Hesap için teraziye git» buyuracak. Ancak o: «Ey Rabbim! Bu kağıt parçası bu kadar defter karşısında ne olabilir ki?» diyecektir. Ona: «Sana haksızlık edilmeyecek» denilecek ve defterler bir kefeye, o kağıt da diğer kefeye konulacaktır. Ancak kağıdın bulunduğu kefe diğer defterlerin**

bulunduğu kefeden daha ağır basacaktır. Çünkü hiç bir şey, Allah'ın isminden daha ağır basamaz."[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ اللَّهَ قَدْ يَغْفِرُ بِتَفَضُّلِهِ لِمَنْ لَمْ يُشْرِكْ بِهِ شَيْئًا جَمِيعَ الذُّنُوبِ الَّتِي كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ

Yüce Allah'ın, Şirk Koşmamış Birinin Kendisine Yönelik Olan Tüm Günahlarını İhsanıyla Bağışlayabilmesi

٢٢٦ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ الْمَكِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ شَرِيكٍ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ، عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: يَا ابْنَ آدَمَ لَوْ لَقِيتَنِي بِمِثْلِ الْأَرْضِ خَطَايَا لَا تُشْرِكُ بِي شَيْئًا، لَقِيتُكَ بِمِلْءِ الْأَرْضِ مَغْفِرَةً». [٣: ٦٨]

226- Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Allah buyurur ki: "Ey Âdemoğlu! Şayet huzuruma dünya dolusu günahla çıksan, bana şirk koşmamış olduktan sonra seni dünya dolusu bağışlamayla karşılarım."**[2]

ذِكْرُ إِعْطَاءِ اللَّهِ ﷻ الْأَجْرَ مَرَّتَيْنِ لِمَنْ أَسْلَمَ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ

Yüce Allah'ın Ehl-i Kitabdan Müslüman Olana İki Sevap Vermesi

٢٢٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْجُنَيْدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ صَالِحِ بْنِ صَالِحٍ الْهَمْدَانِيِّ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: رَأَيْتُ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ خُرَاسَانَ أَتَاهُ، فَقَالَ: يَا أَبَا عَمْرٍو إِنَّ مَنْ قِبَلَنَا مِنْ أَهْلِ خُرَاسَانَ، يَقُولُونَ: إِذَا عَتَقَ الرَّجُلُ أَمَتَهُ ثُمَّ تَزَوَّجَهَا، فَهُوَ كَالرَّاكِبِ بَدَنَتَهُ، فَقَالَ الشَّعْبِيُّ، حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «ثَلَاثَةٌ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ: رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ، ثُمَّ أَدْرَكَ النَّبِيَّ ﷺ، فَآمَنَ بِهِ وَاتَّبَعَهُ، فَلَهُ أَجْرَانِ، وَعَبْدٌ مَمْلُوكٌ يُؤَدِّي حَقَّ اللَّهِ ﷻ عَلَيْهِ، وَحَقَّ الَّذِي عَلَيْهِ لِمَوْلَاهُ، فَلَهُ أَجْرَانِ، وَرَجُلٌ كَانَتْ لَهُ أَمَةٌ، فَغَذَّاهَا فَأَحْسَنَ غِذَاءَهَا، وَأَدَّبَهَا فَأَحْسَنَ أَدَبَهَا، ثُمَّ أَعْتَقَهَا

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 240-1); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/213; Tirmizî 2639; İbn Mâce 4300.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 581); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 5/153; Müslim 2687; İbn Mâce 3821; Darimî 2/322.

وَتَزَوَّجَهَا، فَلَهُ أَجْرَانِ» قَالَ الشَّعْبِيُّ لِلْخُرَاسَانِيِّ: خُذْ هَذَا الْحَدِيثَ بِغَيْرِ شَيْءٍ، فَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يَرْحَلُ إِلَى الْمَدِينَةِ فِيمَا هُوَ دُونَهُ [١ : ٢]

227- Sâlih b. Sâlih el-Hemdânî der ki: Horasan ahalisinden bir adamın Şa'bî'ye: "Ey Ebû Amr! Horasanlı bazıları: «Kişi cariyesini azat edip onunla evlendiği zaman kurbanlığına binmiş gibi olur» diyor" dediğini işittim. Şa'bî şu karşılığı verdi: "Ebû Burde b. Ebî Mûsa'nın, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **«Üç kişi vardır ki bunlara yaptıklarının sevabı iki katıyla verilir. Bunlardan biri, Ehl-i kitab'dan olup hem kendi peygamberine iman eden, hem de Nebî'ye (sallallahu aleyhi vesellem) ulaşıp ona iman edip tâbi olan kişidir. Bu kişi sevabını iki katıyla alır. Diğeri hem Allah'ın, hem de efendisinin üzerindeki haklarını gereği gibi ifa eden köledir. Onun da sevabı iki katıyla verilir. Bir diğeri de yanında bulunan cariyenin bakımını en güzel şekilde yapıp yetiştiren, sonra en güzel şekilde terbiye edip kendisini azat eden ve onunla evlenen kişidir. Bu kişi de sevabını iki katıyla alacaktır»** buyurmuştur."

Sonrasında Şa'bî, Horasanlı adama şöyle dedi: "Bu hadisi benden karşılıksız al. Zira kişi bundan daha kısa olan bir hadisi öğrenmek için bile Medine'ye kadar giderdi."[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا تَفَضَّلَ اللَّهُ عَلَى الْمُحْسِنِ فِي إِسْلَامِهِ بِتَضْعِيفِ الْحَسَنَاتِ لَهُ

Yüce Allah'ın İyi Bir Müslümana, Yapacağı İyiliklerin Sevabını Fazlasıyla Vermesi

٢٢٨ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا أَحْسَنَ أَحَدُكُمْ إِسْلَامَهُ، فَكُلُّ حَسَنَةٍ يَعْمَلُهَا بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ، وَكُلُّ سَيِّئَةٍ يَعْمَلُهَا يُكْتَبُ لَهُ مِثْلُهَا حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ ﷻ [٣: ٦٦]

228- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Kişi iyi bir müslüman olursa Allah'a kavuşana kadar yapacağı**

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1153; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 4/395; Buhârî 3011; Müslim 154; Ebû Dâvûd 2053; Tirmizî 1116; Nesâî 6/115; İbn Mâce 1956; Darimî 2/154, 2/155.

her bir iyiliğin sevabı, ondan yedi yüz kata kadar olacak şekilde fazladan yazılır. Yaptığı bir kötülük de sadece bir kötülük olarak yazılır."[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَاتِ الْمُؤْمِنِينَ

Bâb: Müminlerin Özellikleri

٢٢٩ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقَطَّانُ بِالرَّقَّةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ قُرَّةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَعْنِيهِ». [٢: ٨٨]

229- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kişinin kendisini ilgilendirmeyen şeyi terk etmesi, iyi bir Müslüman olmasındandır"** buyurmuştur.[2]

٢٣٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ فَحْطَبَةَ بِفَمِّ الصِّلْحِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا عَبِيدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنْ بَيَانِ بْنِ بِشْرٍ، عَنْ عَامِرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَاجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ». [٣: ٤٩]

230- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Müslüman kişi, dilinden ve elinden yana diğer Müslümanların selamette kaldığı kişidir. Muhacir kişi de, Allah'ın yasakladığı şeylerden uzaklaşan kişidir."**[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3959; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/317; Buhârî 42; Müslim 129.

[2] Elbânî: Sahih (Mişkât 4839; er-Ravdu'n-nadîr 293); Şuayb: Hasen li-ğayrihi. Ahmed 1/201; Tirmizî 2317; İbn Mâce 3976.

[3] Elbânî: Sahih (er-Ravdu'n-nadîr 591; Sahîh Ebî Dâvud 2243); Şuayb: Buhârî'nin şartınca sahih. Bak hadis no: 196.

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِمَعُونَةِ الْمُسْلِمِينَ بَعْضِهِمْ بَعْضًا فِي الْأَسْبَابِ الَّتِي تُقَرِّبُهُمْ إِلَى الْبَارِي ﷻ

Kendilerini Allah'a Yaklaştıracak Konularda Müslümanların Birbirlerine Destek Olmalarının Emredilmesi

٢٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ بُرَيْدٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ الْمُؤْمِنَ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا» [١٣:١]

231- Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Bir müminin diğer mümin kardeşlerine karşı ilgisi, birbirine bağlayıp destekleyen bir binanın taşları gibidir."**[1]

ذِكْرُ تَمْثِيلِ الْمُصْطَفَى ﷺ الْمُؤْمِنِينَ بِالْبُنْيَانِ الَّذِي يُمْسِكُ بَعْضُهُ بَعْضًا

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Dayanışmada Müminleri Binaya Benzetmesi

٢٣٢ - أَخْبَرَنَا بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْفَزَّازُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيِّ بْنِ مُقَدَّمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنِ ابْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِيمَا بَيْنَهُمْ كَمَثَلِ الْبُنْيَانِ قَالَ: وَأَدْخَلَ أَصَابِعَ يَدِهِ فِي الْأَرْضِ وَقَالَ: يُمْسِكُ بَعْضُهَا بَعْضًا». [٣: ٢٨]

232- Ebû Mûsa der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Müminler aralarında, (birbirini tutan taşlarıyla) binaya benzer"** buyurup parmaklarını toprağa sokarak **"Birbirlerini sımsıkı tutarlar"** diye ekledi.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 4/405; Buhârî 2446; Müslim 2585; Tirmizî 8/1928.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 4/404; Buhârî 481; Nesâî 5/79.

ذِكْرُ تَمْثِيلِ الْمُصْطَفَى ﷺ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا يَجِبُ أَنْ يَكُونُوا عَلَيْهِ مِنَ الشَّفَقَةِ وَالرَّأْفَةِ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem), Birbirlerine Göstermeleri Gereken Şefkat ve Merhamet Konusunda Müminlere Yaptığı Benzetme

٢٣٣ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قَحْطَبَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا عَبِيدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ النَّخَعِيِّ، عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَثَلُ الْمُؤْمِنِ مَثَلُ الْجَسَدِ، إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ شَيْءٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ». [٣: ٢٨]

233- Nu'mân b. Beşîr der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **«Mümin, bir bedene benzer. Bu bedenin bir organı rahatsızlansa diğer organlar da (uykusuz kalarak ve ateşlenerek) bu rahatsızlığı paylaşırlar»** buyurduğunu işittim."[1]

ذِكْرُ نَفْيِ الْإِيمَانِ عَمَّنْ لَا يُحِبُّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

Kendisi İçin Sevdiğini (Din) Kardeşi İçin de Sevmeyene Mümin Denilmemesi

٢٣٤ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ بِاللَّهِ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ». [١: ٢]

234- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kişi, kendi için istediği bir şeyi din kardeşi için de istemedikçe mümin biri sayılmaz"** buyurmuştur.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1083, 2526); Şuayb: Ravileri Sahih ricâlidir. Ahmed 4/270; Buhârî 6011; Müslim 2586; Bak hadis no: 297.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 73); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/176; Buhârî 13; Müslim 45; Tirmizî 2515; Nesâî 8/125; İbn Mâce 66; Darimî 2/307.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ نَفْيَ الْإِيمَانِ عَمَّنْ لَا يُحِبُّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ إِنَّمَا هُوَ نَفْيُ حَقِيقَةِ الْإِيمَانِ لَا الْإِيمَانَ نَفْسَهُ، مَعَ الْبَيَانِ بِأَنَّ مَا يُحِبُّ لِأَخِيهِ أَرَادَ بِهِ الْخَيْرَ دُونَ الشَّرِّ

Kendisi İçin İstediği Şeyi Kardeşi İçin İstemeyen Kişiye Mümin Denilmemesinin Hakikî İman Bakımından Olması, Kardeş İçin İstenen Şeyden Kastın da Sadece Hayırlı Şeyler Olması

٢٣٥ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي سَمِينَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ حُسَيْنٍ الْمُعَلِّمِ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «لَا يَبْلُغُ عَبْدٌ حَقِيقَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يُحِبَّ لِلنَّاسِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ مِنَ الْخَيْرِ». [١: ٢]

235- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Mümin kul, hayırdan kendisi için istediği bir şeyi insanlar için de istemediği müddetçe imanın hakikatine ulaşamaz."**[1]

ذِكْرُ نَفْيِ الْإِيمَانِ عَمَّنْ لَا يَتَحَابُّ فِي اللَّهِ ﷻ

Birbirini Allah İçin Sevmeyene Mümin Denilmemesi

٢٣٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْهَاشِمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ الرَّمَّاحِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى أَمْرٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ». [١: ٢]

236- Ebû Hureyre der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Canım elinde bulunana yemin olsun ki, siz iman etmedikçe Cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de (gerçek anlamda) iman etmiş olmazsınız. Size onu yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şeyi bildireyim mi? Selamı aranızda yayın."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 73); Şuayb: Buhârî'nin şartınca sahih. Ahmed 3/206; Buhârî 13; Müslim 45/72; Nesâî 8/115.

[2] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 777); Şuayb: İsnâdı kavîdir. Ahmed 2/495; Müslim 54; Ebû Dâvûd 5193; Tirmizî 2688; İbn Mâce 68.

ذِكْرُ إِثْبَاتِ وُجُودِ حَلَاوَةِ الْإِيمَانِ لِمَنْ أَحَبَّ قَوْمًا لِلَّهِ ﷻ

Bir Topluluğu Sırf Allah İçin Sevenin İmanın Tadına Varması

٢٣٧ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: مَنْ كَانَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَالرَّجُلُ يُحِبُّ الْقَوْمَ لَا يُحِبُّهُمْ إِلَّا فِي اللَّهِ، وَالرَّجُلُ إِنْ قُذِفَ فِي النَّارِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ أَنْ يَرْجِعَ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا». [١ : ٢]

237- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Şu üç şey kimde bulunursa imanın tadını alır. Biri, Allah ve Resûlünü diğer bütün şeylerden daha fazla sevmesidir. Diğeri kişinin topluluğu sadece Allah rızası için sevmesidir. Bir diğeri de kişinin tekrar Yahudi veya Hıristiyan olmak yerine ateşe atılmayı tercih edebilmesidir."**[1]

٢٣٨ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ، وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ تُوقَدَ لَهُ نَارٌ فَيُقْذَفَ فِيهَا». [١ : ٩٣]

238- Enes'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Şu üç şey kimde bulunursa imanın tadını alır. Biri, Allah ve Resûlünü diğer bütün şeylerden daha fazla sevmesidir. Diğeri kişinin birini sadece Allah rızası için sevmesidir. Bir diğeri kişinin kendisi için yakılan ateşe atılmayı istemediği gibi tekrar dönmeyi istememesidir."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/174; Buhârî 21; Müslim 43/68; Nesâî 8/96; İbn Mâce 4033.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/103; Buhârî 16; Müslim 43; Tirmizî 2624.

ذِكْرُ مَا يَجِبُ عَلَى الْمُسْلِمِ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ مِنَ الْقِيَامِ فِي أَدَاءِ حُقُوقِهِ

Müslümanın Müslüman Kardeşine Yönelik İfa Etmesi Gereken Haklar

٢٣٩ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «ثَلَاثٌ كُلُّهُنَّ عَلَى الْمُسْلِمِ: عِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَشُهُودُ الْجَنَازَةِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ إِذَا حَمِدَ اللَّهَ». [٣: ٣٢]

239- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Üç şey vardır ki bunlar her Müslümanın üzerine (yerine getirmesi) haktır. Bunlar; hasta ziyareti, cenazede bulunmak ve aksıran kimsenin Allah'ı hamd etmesi halinde ona teşmîtte bulunmaktır."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمُصْطَفَى ﷺ لَمْ يُرِدْ بِهَذَا الْعَدَدِ الْمَذْكُورِ نَفْيًا عَمَّا وَرَاءَهُ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Zikrettiği Sayının Başka Sayıları Geçersiz Kılmaması

٢٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ حَكِيمِ بْنِ أَفْلَحَ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «لِلْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ أَرْبَعُ خِلَالٍ: يَعُودُهُ إِذَا مَرِضَ، وَيَشْهَدُهُ إِذَا مَاتَ، وَيُشَمِّتُهُ إِذَا عَطَسَ، وَيُجِيبُهُ إِذَا دَعَاهُ». [٣: ٣٢]

240- Ebû Mes'ûd'un bildirdiğine göre, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Müslümanın müslümanda dört hakkı vardır. Bunlar: Hasta olunca onu ziyaret etmesi, öldüğünde cenazesinde bulunması, aksırdığında «Yerhamukellah» demesi ve davet edildiğinde davete icabet etmesidir."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1800); İsnâdı hasendir. Ahmed 2/356; Bak hadis no: 241, 242.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2154). Ahmed 5/273; İbn Mâce 1434.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ هَذَا الْعَدَدَ الَّذِي ذَكَرَهُ الْمُصْطَفَى ﷺ فِي خَبَرِ أَبِي مَسْعُودٍ لَمْ يُرِدْ بِهِ النَّفْيَ عَمَّا وَرَاءَهُ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Mes'ûd'un Rivayetinde Zikrettiği Sayının Başka Sayıları Geçersiz Kılmaması

٢٤١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ: رَدُّ السَّلَامِ، وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ». [٣: ٣٢]

241- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Müslümanın Müslüman üzerinde beş hakkı vardır. Bunlar, verdiği selamına karşılık vermek, hastalandığında onu ziyaret etmek, öldüğünde cenazesine katılmak, davet edildiğinde icabet etmek ve aksırdığında teşmît etmek."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ هَذَا الْعَدَدَ الْمَذْكُورَ فِي خَبَرِ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ لَمْ يُرِدْ بِهِ النَّفْيَ عَمَّا وَرَاءَهُ

Saîd b. el-Müseyyeb'in Rivayetinde Zikredilen Sayının Başka Sayıları Geçersiz Kılmaması

٢٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ»، قَالُوا: مَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «إِذَا لَقِيَهُ سَلَّمَ عَلَيْهِ، وَإِذَا دَعَاهُ أَجَابَهُ، وَإِذَا اسْتَنْصَحَ نَصَحَهُ، وَإِذَا عَطَسَ فَحَمِدَ اللَّهَ يُشَمِّتُهُ، وَإِذَا مَرِضَ عَادَهُ، وَإِذَا مَاتَ صَحِبَهُ». [٣: ٣٢]

242- Ebû Hureyre bildiriyor: **"Müslümanın Müslüman üzerinde altı hakkı vardır"** buyurdu. Oradakiler: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar nedir?" diye sorunca: **"Onunla karşılaştığında ona selam verir, onu davet ettiğinde icabet eder, ondan nasihat istediğinde ona nasihatte bulunur, aksırıp Allah'a hamd ederse**

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1832); Şuayb: Buhârî'nin şartınca sahih. Ahmed 2/540; Buhârî 1240; Müslim 2162; Ebû Dâvûd 5031; Bak hadis no: 239.

ona teşmîtte bulunur, hasta olduğunda onu ziyaret eder ve öldüğünde cenazesine katılır" buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يُشْبِهُ الْمُسْلِمِينَ مِنَ الْأَشْجَارِ

Müslümana Benzeyen Ağaç

٢٤٣ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ الضَّرِيرُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ الْقَسْمَلِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَنْ يُخْبِرُنِي عَنْ شَجَرَةٍ مَثَلُهَا مَثَلُ الْمُؤْمِنِ، أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ، تُؤْتِي أُكُلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا؟» قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَأَرَدْتُ أَنْ أَقُولَ: هِيَ النَّخْلَةُ، فَمَنَعَنِي مَكَانُ أَبِي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «هِيَ النَّخْلَةُ»، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِأَبِي، فَقَالَ: لَوْ قُلْتَهَا كَانَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ كَذَا وَكَذَا، أَحْسَبُهُ قَالَ: حُمْرِ النَّعَمِ. [٣: ٦٦]

243- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Mümine benzeyen, kökü sâbit (yerde) dalları ise semada olan ve Rabbinin izniyle her daim meyve veren bir ağacı kim bana söyleyecek"** buyurdu. Abdullah (b. Ömer) dedi ki: Onun hurma ağacı olduğunu söylemek istediysem de babamın konumu nedeniyle vazgeçtim. Nihayet Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"O, hurma ağacıdır"** dedi. Bunları babama anlattığımda: "Bunu söylemiş olsaydın, şu kadar şu kadar kızıl develerimin olmasından fazla sevinirdim" dedi. [2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ وَصْفِ مَا يُشْبِهُ الْمُسْلِمَ مِنَ الشَّجَرِ

Müslümana Benzetilen Ağacın Vasfı

٢٤٤ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، إِذْ أُتِيَ بِجُمَّارٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةٌ بَرَكَتُهَا كَالْمُسْلِمِ»، قَالَ: فَأُرِيتُ أَنَّهَا النَّخْلَةُ، ثُمَّ نَظَرْتُ إِلَى الْقَوْمِ،

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1832); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/372; Müslim 2162/5; Tirmizî 2737; Nesâî 4/53; Bak hadis no: 239.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/123; Buhârî 131; Tirmizî 2867; Bak hadis no: 246.

فَإِذَا أَنَا عَاشِرُ عَشَرَةٍ، وَأَنَا أَحْدَثُ الْقَوْمِ، فَسَكَتُّ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «هِيَ النَّخْلَةُ». [٣: ٢٨]

244- İbn Ömer der ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken hurma ağacının özünden getirildi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: **"Bir ağaç var ki bereketi müslümanın bereketine benzer."** Onun hurma ağacını kasdettiğini düşündüm. Ama etrafıma baktığımda oradaki on kişinin onuncusu ve (dinde) en yenileri olduğumu görünce sustum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bu ağaç hurma ağacıdır"** buyurdu.[1]

٢٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو الطَّيِّبِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّيْرَفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ الْجَحْدَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي الْخَلِيلِ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا لِأَصْحَابِهِ: «أَخْبِرُونِي عَنْ شَجَرَةٍ مَثَلُهَا مَثَلُ الْمُؤْمِنِ»، قَالَ: فَجَعَلَ الْقَوْمُ يَتَذَاكَرُونَ شَجَرًا مِنْ شَجَرِ الْوَادِي قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: وَأُلْقِيَ فِي نَفْسِي أَوْ رَوْعِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ، قَالَ: فَجَعَلْتُ أُرِيدُ أَنْ أَقُولَ، فَأَرَى أَسْنَانًا مِنَ الْقَوْمِ، فَأَهَابُ أَنْ أَتَكَلَّمَ، فَلَمْ يَكْشِفُوا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «هِيَ النَّخْلَةُ». [٣: ٥٣]

245- İbn Ömer der ki: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ashâbına: **"Bana öyle bir ağaç çeşidi söyleyin ki mümine benzesin"** buyurdu. Topluluk vadide bulunan ağaç türlerini saymaya başladılar. İbn Ömer der ki: Benim içime ya da gönlüme onun hurma ağacı olduğu düşüncesi geldi. Onu söylemeyi istiyordum. Etrafımda hep büyük ve yaşlı kimseler yardı. Bunun üzerine konuşmaktan çekindim. İnsanlar bilemedikleri zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"O, hurma ağacıdır"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَانٍ يُصَرِّحُ بِصِحَّةِ مَا ذَكَرْنَاهُ

Zikrettiğimizin Doğruluğunu Gösteren İkinci Haber

٢٤٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّامِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْمَقَابِرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: وَأَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً لَا يَسْقُطُ وَرَقُهَا وَإِنَّهَا مِثْلُ الْمُسْلِمِ، فَحَدِّثُونِي مَا هِيَ؟

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/41; Buhârî 5444; Müslim 2811.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Müslim 2811/64.

» فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَوَادِي، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: وَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ، فَاسْتَحْيَيْتُ، ثُمَّ قَالُوا: حَدِّثْنَا مَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «هِيَ النَّخْلَةُ»، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعُمَرَ، فَقَالَ: لِأَنْ تَكُونَ قُلْتَ: هِيَ النَّخْلَةُ، أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ كَذَا وَكَذَا. [[٣: ٥٣]

246- İbn Ömer der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yaprakları dökülmeyen ve Müslüman kimse gibi olan ağacın ne ağacı olduğunu bana söyleyin?"** buyurunca insanların kafasına çöldeki ağaçlar takılmıştı. Benim içimden hurma ağacı olduğu geçmişti. Ancak söylemeye utandım. Oradakiler: "O hangisidir, ey Allah'ın Resûlü?" dediklerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"O, hurma ağacıdır"** buyurdu. Bunu Ömer'e zikrettiğimde: "Onun hurma ağacı olduğunu senin söylemiş olman şunun şunun benim olmasından daha sevimliydi" karşılığını verdi.[1]

ذِكْرُ تَمْثِيلِ الْمُصْطَفَى ﷺ الْمُؤْمِنَ بِالنَّخْلَةِ فِي أَكْلِ الطَّيِّبِ وَوَضْعِ الطَّيِّبِ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem), Yediğinin de Bıraktığının da Temiz Olması Bakımından Mümini Arıya Benzetmesi

٢٤٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ قَحْطَبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ وَكِيعِ بْنِ عُدُسٍ، عَنْ عَمِّهِ أَبِي رَزِينٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَثَلُ الْمُؤْمِنِ مَثَلُ النَّخْلَةِ لَا تَأْكُلُ إِلَّا طَيِّبًا، وَلَا تَضَعُ إِلَّا طَيِّبًا». [١: ٢]

247- Ebû Rezîn'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Müminin misali, yediği de temiz ve bıraktığı da temiz olan bal arısı gibidir."**[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: شُعْبَةُ وَاهِمٌ فِي قَوْلِهِ: «عُدُسٍ»، إِنَّمَا هُوَ «حُدُسٍ» كَمَا قَالَهُ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ وَأُولَئِكَ

Ebû Hâtim der ki: "Şu'be ravi İsmini «Vekî' b. Udus» şeklinde zikrederek yanılmıştır. Doğrusu Hammâd b. Seleme ve diğerlerinin dediği gibi «Vekî' b. Hudus» şeklinde olmalıdır."

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Buhârî 61; Müslim 2811/63; Bak hadis no: 243.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 355); Şuayb: İsnâdı hasendir.

فَصْلٌ: ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مَنْ أَكْفَرَ إِنْسَانًا فَهُوَ كَافِرٌ لَا مَحَالَةَ

Birini Tekfir Edenin Kesinlikle Kafir Olacağı Hakkında

٢٤٨ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عُمَرَ بْنِ شَقِيقٍ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ الْفَضْلِ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا أَكْفَرَ رَجُلٌ رَجُلًا قَطُّ إِلَّا بَاءَ أَحَدُهُمَا بِهَا إِنْ كَانَ كَافِرًا وَإِلَّا كَفَرَ بِتَكْفِيرِهِ». [٢: ٥٤]

248- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Bir kimse, (diğer) bir kimseyi tekfir ettiğinde bu iki kişiden birinin başına mutlaka gelir. Ya tekfir ettiği kafirdir ya da ettiği tekfir sebebiyle kişinin kendisi kâfir olur."**[1]

٢٤٩ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِدْرِيسَ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «أَيُّمَا رَجُلٍ قَالَ لِأَخِيهِ كَافِرٌ، فَقَدْ بَاءَ بِهِ أَحَدُهُمَا». [٢: ٥٤]

249- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Biri (din) kardeşine kafir dediği zaman ikisinden biri küfre girmiş demektir."**[2]

ذِكْرُ وَصْفِ قَوْلِهِ ﷺ: «فَقَدْ بَاءَ بِهِ أَحَدُهُمَا»

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in "İkisinden Biri Küfre Girmiş Demektir" Sözünün Açıklaması

٢٥٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّامِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْمُقَابِرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَيُّمَا امْرِئٍ قَالَ لِأَخِيهِ: كَافِرٌ، فَقَدْ بَاءَ بِهِ أَحَدُهُمَا إِنْ كَانَ كَمَا قَالَ، وَإِلَّا رَجَعَتْ عَلَيْهِ». [٢: ٥٤]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2891); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2891); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 2/984; Ahmed 2/113; Buhârî 6104; Müslim 60; Ebû Dâvûd 4687; Tirmizî 2637; Bak hadis no: 250.

250- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Biri kardeşine kafir dediği zaman ikisinden biri küfre girmiş demektir. Şayet dediği doğru ise muhatabı, değilse de sözünün geri dönmesiyle kendisi küfre girer."**[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي الشِّرْكِ وَالنِّفَاقِ

Bâb: Şirk ve Nifak

ذِكْرُ اسْتِحْقَاقِ دُخُولِ النَّارِ لَا مَحَالَةَ مَنْ جَعَلَ لِلَّهِ نِدًّا

Allah'a Ortak Koşanın Kesin Olarak Cehenneme Girmeyi Hak Etmesi

٢٥١ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنِ الْمُغِيرَةِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: كَلِمَتَانِ سَمِعْتُ إِحْدَاهُمَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَالْأُخْرَى أَنَا أَقُولُهَا. سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «لَا يَلْقَى اللَّهَ عَبْدٌ يُشْرِكُ بِهِ إِلَّا أَدْخَلَهُ النَّارَ»، وَأَنَا أَقُولُ: لَا يَلْقَى اللَّهَ عَبْدٌ لَمْ يُشْرِكْ بِهِ إِلَّا أَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ. [٢: ١٠٩]

251- İbn Mes'ûd der ki: İki söz var ki bunlardan birini Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittim, diğerini ise kendimden söylüyorum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah, kendisine ortak koşarak ölen kulu cehenneme sokar"** buyurdu. Ben de: "Allah, kendisine ortak koşmadan ölen kulu cennete sokar" diyorum.[2]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ الْإِسْلَامَ ضِدُّ الشِّرْكِ

İslam'ın Şirkin Zıddı Olduğuna Delalet Eden Haber

٢٥٢ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بِبُسْتَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ الْعِجْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَبْدِ الْغَافِرِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺقَالَ: لَيَأْخُذَنَّ رَجُلٌ بِيَدِ أَبِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرِيدُ أَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ فَيُنَادَى إِنَّ الْجَنَّةَ لَا يَدْخُلُهَا مُشْرِكٌ إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ الْجَنَّةَ عَلَى كُلِّ مُشْرِكٍ فَيَقُولُ

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2891); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Müslim 60; Bak hadis no: 249.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3566); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 1/374; Buhârî 1238; Müslim 92.

أَيْ رَبِّ أَيْ رَبِّ أَبِي قَالَ: فَيَتَحَوَّلُ فِي صُورَةٍ قَبِيحَةٍ وَرِيحٍ مُنْتِنَةٍ فَيَتْرُكُهُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ كَانَ أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ ﷺ يَرَوْنَ أَنَّهُ إِبْرَاهِيمُ وَلَمْ يَزِدْهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى ذَلِكَ. [٣: ٧٨]

252- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"(Cennetlik olan mümin) kişi, kıyamet günü babasının elinden muhakkak tutup onu cennete sokmak ister. Ona: «Müşrik kişi cennete giremez. Doğrusu Allah, cennete (girmeyi) her müşrike haram kılmıştır» diye seslenilir. O da: «Ey Rabbim! (Bu,) benim babam» der. Bunun üzerine (kişinin babası,) çirkin bir surete ve iğrenç bir kokuya dönüştürülür."**

Ebû Saîd ekledi: Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı söz konusu kişinin Hz. İbrâhîm olduğunu düşünürlerdi. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu konuda buradakinden fazla bir açıklamada bulunmamıştır.[1]

ذِكْرُ إِطْلَاقِ اسْمِ الظُّلْمِ عَلَى الشِّرْكِ بِاللهِ ﷻ

Allah'a Ortak Koşmanın Zulüm Olarak Nitelendirilmesi

٢٥٣ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ فِيلٍ الْبَالِسِيُّ بِأَنْطَاكِيَةَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: «لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا﴾ إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ، قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللهِ ﷺ: أَيُّنَا لَمْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ؟ قَالَ: فَنَزَلَتْ: ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾. قَالَ ابْنُ إِدْرِيسَ، حَدَّثَنِيهِ أَبِي، عَنْ أَبَانَ بْنِ تَغْلِبَ، عَنِ الْأَعْمَشِ ثُمَّ لَقِيتُ الْأَعْمَشَ فَحَدَّثَنِي بِهِ. [٣: ٦٤]

253- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: ***"İman edenler ve imanlarına zulüm karıştırmayanlara gelince; işte güvenlik ve hidâyete ermiş olanlar onlardır"*** (En'âm 82) âyeti nâzil olduğu zaman, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in ashâbı: "Hangimiz kendine yazık etmemiştir ki?" dediler. Bunun üzerine: ***"Ey oğulcuğum! Allah'a eş koşma, doğrusu eş koşmak büyük zulümdür"*** (Lokman 13) âyeti indi.

İbn idrîs dedi ki: Bunu bana babam, Ebân b. Teğlib kanalıyla A'meş'ten de aktardı. Sonra A'meş'e rastladığımda o da bunu rivayet etti.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Buhârî'nin şartınca sahih.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/387, 1/424; Buhârî 32, 3428; Müslim 194/198; Tirmizî 3067.

ذِكْرُ إِطْلَاقِ اسْمِ النِّفَاقِ عَلَى مَنْ أَتَى بِجُزْءٍ مِنْ أَجْزَائِهِ

Cüzlerinden Birini Yapana Münafık Nitelemesinde Bulunmak

٢٥٤ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا سَلْمُ بْنُ جُنَادَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهَا كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدَعَهَا: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ». [٣: ٤٩]

254- Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Dört özelliğe sahip olan kişi, katıksız bir münafık olur. Bunlardan bir tanesine sahip olan kişi de, onu bırakıncaya kadar münafıklığın bir özelliğini üzerinde taşır. Bunlar da; konuştuğunda yalan söylemesi, yaptığı anlaşmaya ihanet etmesi, sözünde durmaması ve biriyle davalaştığı zaman da haddini aşmasıdır."**[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ تَفَرَّدَ بِهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُرَّةَ

Abdullah b. Murre'nin Bu Hadisi Rivayette Tek Kaldığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

٢٥٥ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَرْبَعُ خِلَالٍ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا: مَنْ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ». [٣: ٤٩]

255- Abdullah b. Amr der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Dört haslet vardır ki, bunlar kimde bulunursa tam anlamıyla (amel yönünden) münafık olur: Konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz, anlaşma yaptığında vaadinden döner ve düşmanlık (ve kavga) ettiğinde aşırı gider. Kimde bu dört hasletten bir tanesi bulunursa,**

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/27); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/189; Buhârî 34; Müslim 58; Ebû Dâvûd 4688; Tirmizî 2632; Nesâî 8/116.

onu bırakıncaya kadar kendisinde münafıklık hasletinden bir haslet bulunur."[1]

٢٥٦ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ فِي عَقِبِهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِمِثْلِهِ.

256- Aynı hadis Câbir'in Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'den rivayetiyle de aktarılmıştır.[2]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ خِطَابَ هَذَا الْخَبَرِ وَرَدَ لِغَيْرِ الْمُسْلِمِينَ

Bu Hadisin Muhataplarının Müslümanlar Olmadığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

٢٥٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا أَبُو نَصْرٍ التَّمَّارُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَحَبِيبٍ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ فَهُوَ مُنَافِقٌ، وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى وَزَعَمَ أَنَّهُ مُسْلِمٌ: مَنْ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ». [٣: ٤٩]

257- Ebû Hureyre'nin ve Hasan'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Üç şey vardır ki kişi namaz kılsa da, oruç tutsa da, Müslüman olduğunu söylese de münafık olduğunu gösterirler. Bunlar da konuştuğu zaman yalan söylemesi, verdiği sözde durmaması ve emanete hıyanet etmesidir."**[3]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Buhârî 3178; Bak hadis no: 254.

[2] Elbânî: Câbir hadisinden şâzdır; mahfûz olan İbn Amr hadisidir; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih.

[3] Elbânî: Hasen (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/27-8); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/397; Buhârî 33, 2749; Müslim 59/110; Tirmizî 2631; Nesâî 8/117.

ذِكْرُ إِطْلَاقِ اسْمِ النِّفَاقِ عَلَى غَيْرِ الْمَعْدُودِ إِذَا تَخَلَّفَ عَنْ إِتْيَانِ الْجُمُعَةِ ثَلَاثًا

Zikredilen Şıklar Dışında Üç Kez Cuma Namazına Gelmeyene Nifak Nitelemesinde Bulunmak

٢٥٨ - أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سِنَانٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ دَاوُدَ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عُبَيْدَةَ بْنِ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي الْجَعْدِ الضَّمْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثًا مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ، فَهُوَ مُنَافِقٌ». [٣: ٤٩]

258- Ebu'l-Ca'd ed-Damrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Kim Cuma namazını mazeretsiz olarak üç defa terk ederse münafık olur."**[1]

ذِكْرُ إِطْلَاقِ اسْمِ النِّفَاقِ عَلَى الْمُؤَخِّرِ صَلَاةَ الْعَصْرِ إِلَى أَنْ تَكُونَ الشَّمْسُ بَيْنَ قَرْنَيِ الشَّيْطَانِ

İkindiyi Güneş Şeytanın İki Boynuzu Arasındayken Kılmak Suretiyle Geciktirene Nifak Nitelemesinde Bulunmak

٢٥٩ - أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ وَرْدَانَ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ، أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَا وَصَاحِبٌ لِي، بَعْدَ الظُّهْرِ، فَقَالَ أَصَلَّيْتُمَا الْعَصْرَ؟ قَالَ: فَقُلْنَا: لَا، قَالَ: فَصَلِّيَا عِنْدَنَا فِي الْحُجْرَةِ، فَفَرَغْنَا وَطَوَّلَ هُوَ، ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَيْنَا، فَكَانَ أَوَّلَ مَا كَلَّمَنَا بِهِ أَنْ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تِلْكَ صَلَاةُ الْمُنَافِقِينَ، يُمْهِلُ أَحَدُهُمْ حَتَّى إِذَا كَانَتِ الشَّمْسُ عَلَى قَرْنَيِ الشَّيْطَانِ، قَامَ فَنَقَرَ أَرْبَعًا لَا يَذْكُرُ اللَّهَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا» [٣: ٤٩]

259- Alâ' b. Abdirrahman b. Yâkûb der ki: Öğle namazından sonra bir arkadaşımla birlikte Enes b. Mâlik'in yanına girdiğimizde: "İkindiyi kıldınız mı?" diye sordu. "Hayır" dedik. "Yanımızda odada kılın" dedi. Biz namazı bitirdik, ama o uzattı. Sonra bize döndüğünde ilk söylediği şu oldu: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Bu namaz münafıkların namazıdır. Kişi güneş (sararıp) şeytanın iki boynuzu arasına** -veya iki boynuzu üzerine- **gelinceye kadar**

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (Mişkât 1371; et-Ta'lîku'r-rağîb 1/259); Şuayb: İsnâdı hasendir.

oturur. Sonra kalkarak gagalar gibi dört rekat kılar, namazda Allah'ı pek az zikreder."[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ تَفَرَّدَ بِهِ الْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ

Alâ b. Abdlrrahman'ın Bu Hadisi Rivayette Tek Kaldığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

٢٦٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى بِالْمَوْصِلِ، حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ وَحَدَّثَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، أَنَّ حَفْصَ بْنَ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِصَلَاةِ الْمُنَافِقِينَ؟ يَدَعُ الْعَصْرَ حَتَّى إِذَا كَانَتْ بَيْنَ قَرْنَيِ الشَّيْطَانِ، أَوْ عَلَى قَرْنَيِ الشَّيْطَانِ، قَامَ فَنَقَرَ كَنَقَرَاتِ الدِّيكِ لَا يَذْكُرُ اللَّهَ فِيهِنَّ إِلَّا قَلِيلًا». [٣: ٤٩]

260- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Size münafıkların namazını haber vereyim mi? O, güneş (sararıp) şeytanın boynuzları arasına** -veya- **boynuzu üzerine gelinceye kadar oturur. Sonra kalkar ve onu horozun gagalaması kılar. O namazda Allah'ı çok az zikreder."**[2]

ذِكْرُ إِثْبَاتِ اسْمِ الْمُنَافِقِ عَلَى الْمُؤَخِّرِ صَلَاةَ الْعَصْرِ إِلَى اصْفِرَارِ الشَّمْسِ

İkindi Namazını Güneş Sararıncaya Dek Geciktirene Münafık Nitelemesinde Bulunmak

٢٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، عَنْ مَالِكٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّهُ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ بَعْدَ الظُّهْرِ فَقَامَ يُصَلِّي الْعَصْرَ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ صَلَاتِهِ ذَكَرْنَا تَعْجِيلَ الصَّلَاةِ أَوْ ذَكَرَهَا، فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «تِلْكَ صَلَاةُ الْمُنَافِقِينَ، تِلْكَ صَلَاةُ الْمُنَافِقِينَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ يَجْلِسُ أَحَدُهُمْ حَتَّى إِذَا اصْفَرَّتِ الشَّمْسُ وَكَانَتْ بَيْنَ قَرْنَيِ الشَّيْطَانِ، أَوْ عَلَى قَرْنَيِ الشَّيْطَانِ، قَامَ فَنَقَرَ أَرْبَعًا لَمْ يَذْكُرِ اللَّهَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا». [٢: ١٠٩]

261- Alâ b. Abdirrahman der ki: Öğle namazından sonra Enes b. Mâlik'in yanına girdik. Enes ikindi namazını kılmak için kalktı. Bitirdiğinde namazı

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (Sahîh Ebî Dâvud 441); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/102, 3/103; Bak hadis no: 260, 261, 262, 263.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 3/247; Bak hadis no: 259.

vaktinde kılmaktan bahsettik -veya- bahsetti. Dedi ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Bu, münafıkların namazıdır** —bunu üç kez söyledi— **Onlardan biri güneş sararıp şeytanın boynuzları arasına -veya- boynuzu üzerine gelinceye kadar oturur. Sonra kalkar ve (kuşun) gagalama(sı) gibi dört rekât namaz kılar. O na mazda Allah'ı çok az zikreder."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ تَأْخِيرَ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى أَنْ يَقْرُبَ اصْفِرَارُ الشَّمْسِ صَلَاةُ الْمُنَافِقِينَ

Güneş Sararıncaya Dek Geciktirilerek Kılınan İkindi Namazının Münafıkların Namazı Diye Nitelenmesi

٢٦٢ - أَخْبَرَنَا ابْنُ خُزَيْمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ السَّعْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْقُوبَ، أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فِي دَارِهِ بِالْبَصْرَةِ حِينَ انْصَرَفَ مِنَ الظُّهْرِ، قَالَ: وَدَارُهُ بِجَنْبِ الْمَسْجِدِ، فَلَمَّا دَخَلْنَا عَلَيْهِ، قَالَ: صَلَّيْتُمُ الْعَصْرَ؟ قُلْنَا: إِنَّمَا انْصَرَفْنَا السَّاعَةَ مِنَ الظُّهْرِ، قَالَ: فَصَلُّوا الْعَصْرَ، فَقُمْنَا فَصَلَّيْنَا الْعَصْرَ، فَلَمَّا انْصَرَفْنَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «تِلْكَ صَلَاةُ الْمُنَافِقِينَ، يَجْلِسُ يَرْقُبُ الشَّمْسَ حَتَّى إِذَا كَانَتْ بَيْنَ قَرْنَيِ الشَّيْطَانِ، قَامَ فَنَقَرَهَا أَرْبَعًا، لَا يَذْكُرُ اللَّهَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا». [٥: ٧]

262- Alâ b. Abdirrahmân anlatıyor: Öğle namazını kıldıktan sonra Enes b. Mâlik'in Basra'da mescidin yanındaki evine girdim. Yanına girdiğimizde: "İkindi namazını mı kıldınız?" diye sordu. "Daha yeni öğle namazından çıktık" dedik. "İkindi namazını kılın!" dedi. Kalkıp ikindi namazını kıldık. Bitirdiğimizde dedi ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"(Vaktinden geç kılınan) bu namaz münafığın namazıdır. Zira o, güneşin batması yaklaşıp şeytanın iki boynuzu arasına girinceye kadar oturup bekler sonra kuşun yem gagaladığı gibi acele olarak dört rekât namaz kılar ve az okumak suretiyle Yüce Allah'ı da çok az zikreder."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Muvattâ 1/221; Ahmed 3/149; Ebû Dâvûd 413; Bak hadis no: 259.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Müslim 622; Tirmizî 160; Nesâî 1/254; Bak hadis no: 259.

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَانٍ يُصَرِّحُ بِصِحَّةِ مَا ذَكَرْنَاهُ

Zikrettiğimizin Doğruluğunu Bildiren İkinci Haber

٢٦٣ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بُجَيْرٍ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ، أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْقُوبَ مَوْلَى الْحُرَقَةِ، أَنَّهُ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ وَصَاحِبٌ لِي بَعْدَ الظُّهْرِ، فَقَالَ: أَصَلَّيْتُمُ الْعَصْرَ؟ قَالَ: فَقُلْنَا: لَا، قَالَ: فَصَلِّيَا عِنْدَنَا فِي الْحُجْرَةِ، فَفَرَغْنَا، وَطَوَّلَ هُوَ، وَانْصَرَفَ إِلَيْنَا، فَكَانَ أَوَّلَ مَا كَلَّمَنَا بِهِ أَنْ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «تِلْكَ صَلَاةُ الْمُنَافِقِينَ، يَقْعُدُ أَحَدُهُمْ حَتَّى إِذَا كَانَتْ عَلَى قَرْنِ الشَّيْطَانِ، أَوْ بَيْنَ قَرْنَيِ الشَّيْطَانِ، قَامَ فَنَقَرَ أَرْبَعًا لَا يَذْكُرُ اللَّهَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا». [٥: ٧]

263- el-Huraka'nın azatlısı Alâ' b. Abdirrahman b. Yâkûb der ki: Öğle namazından sonra bir arkadaşımla birlikte Enes b. Mâlik'in yanına girdiğimizde: "İkindiyi kıldınız mı?" diye sordu. "Hayır" dedik. "Yanımızda odada kılın" dedi. Biz namazı bitirdik, ama o uzattı. Sonra bize döndüğünde ilk söylediği şu oldu: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Bu namaz münafıkların namazıdır. Kişi güneş (sararıp) şeytanın iki boynuzu arasına** -veya iki boynuzu üzerine- **gelinceye kadar oturur. Sonra kalkarak gagalar gibi dört rekat kılar, namazda Allah'ı pek az zikreder."**[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ وَصْفِ عِشْرَةِ الْمُنَافِقِ لِلْمُسْلِمِينَ

Münafığın Müslümanlarla Muâşereti

٢٦٤ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عُتْبَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْيَحْمَدِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُوقَةَ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، أَنَّهُ كَانَ يَقُصُّ بِمَكَّةَ وَعِنْدَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَفْوَانَ وَنَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ عُبَيْدُ بْنُ عُمَيْرٍ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَثَلُ الْمُنَافِقِ كَمَثَلِ الشَّاةِ بَيْنَ الْغَنَمَيْنِ، إِنْ مَالَتْ إِلَى هَذَا الْجَانِبِ نُطِحَتْ، وَإِنْ مَالَتْ إِلَى هَذَا الْجَانِبِ نُطِحَتْ» قَالَ ابْنُ عُمَرَ: لَيْسَ هَكَذَا، فَغَضِبَ عُبَيْدُ بْنُ عُمَيْرٍ وَقَالَ: تَرُدُّ عَلَيَّ؟ قَالَ: إِنِّي لَمْ أَرُدَّ عَلَيْكَ، إِلَّا أَنِّي شَهِدْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حِينَ قَالَ: فَقَالَ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَفْوَانَ: فَكَيْفَ قَالَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ؟ قَالَ: «بَيْنَ الرَّبِيضَيْنِ»، قَالَ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، بَيْنَ

---

[1] Elbânî: Hasen sahih. Bak hadis no: 259.

الرَّبِيضَيْنِ، وَبَيْنَ الْغَنَمَيْنِ سَوَاءٌ، قَالَ: كَذَا سَمِعْتُ، كَذَا سَمِعْتُ، كَذَا سَمِعْتُ، وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا سَمِعَ شَيْئًا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَعْدُهُ، وَلَمْ يَقْصُرْ دُونَهُ. [٣: ٢٨]

264- Ebû Câfer anlatıyor: Ubeyd b. Umeyr, Abdullah b. Safvân ile Abdullah b. Ömer, Hz. Peygamber'in(sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir grubun yanında kıssa anlatıyordu. Bir defasında Ubeyd b. Umeyr: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **«Münafık, iki koyun arasında kalmış koyun gibidir. Birinin yanına gelse toslanır, diğerinin yanına gitse yine toslanır»** buyurdu" deyince, Abdullah b. Ömer: "Böyle değil!" diye çıkıştı. Ubeyd b. Umeyr onun bu çıkışına öfkelendi ve: "Bana karşı mı çıkıyorsun?" dedi. İbn Ömer: "Karşı çıkmıyorum. Bunu söylediğinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte idim" dedi. Bunun üzerine Abdullah b. Safvân, İbn Ömer'e: "Ey Ebû Abdirrahman! Peki nasıl söyledi?" diye sorunca, İbn Ömer: "İki ağıl" dedi. Abdullah b. Safvân: "Ey Ebû Abdirrahman! Ama rabdateyn (iki ağıl) ile ğanemeyn (iki koyun) ikisi aynı anlamda" deyince, İbn Ömer: "Ben böyle duydum! Ben böyle duydum" karşılığını verdi.

Abdullah b. Ömer, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey işittiği veya ondan bir şey gördüğü zaman bunu anlatırken eksiltmeden ve birşeyler katmadan aynısıyla aktarırdı.[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي الصِّفَاتِ

Bâb: Yüce Allah'ın Sıfatları

٢٦٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الذُّهْلِيُّ، حَدَّثَنَا الْمُقْرِئُ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ عِمْرَانَ التُّجِيبِيُّ، عَنْ أَبِي يُونُسَ مَوْلَى أَبِي هُرَيْرَةَ وَاسْمُهُ سُلَيْمُ بْنُ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّهُ قَالَ فِي هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا﴾ إِلَى قَوْلِهِ: ﴿إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا﴾: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَضَعُ إِبْهَامَهُ عَلَى أُذُنِهِ، وَأُصْبُعَهُ الدَّعَّاءَ عَلَى عَيْنِهِ. [٣: ٣٧]

265- Ebû Hureyre der ki: Hz. Peygamber'in (sallallehu aleyhi vesellem): *"Hiç şüphesiz Allah size, emanetleri ehline teslim etmenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğüt veriyor. Şüphesiz Allah işitir ve görür"*[2] âyetini okuduktan sonra son

---

[1] Elbânî: Sahih (er-Ravdu'n-nadîr 554); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/82; Müslim 2784; Nesâî 8/124; Darimî 1/93.

[2] Nisâ Sur. 58

kısmını söylerken başparmağını kulağına, işaret parmağını da gözüne koyduğunu gördüm.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: أَرَادَ ﷺ بِوَضْعِهِ أُصْبُعَهُ عَلَى أُذُنِهِ وَعَيْنِهِ تَعْرِيفَ النَّاسِ أَنَّ اللَّهَ ﷻ لَا يَسْمَعُ بِالْأُذُنِ الَّتِي لَهَا سِمَاخٌ وَالْتِوَاءٌ، وَلَا يُبْصِرُ بِالْعَيْنِ الَّتِي لَهَا أَشْفَارٌ وَحَدَقٌ وَبَيَاضٌ، جَلَّ رَبُّنَا وَتَعَالَى عَنْ أَنْ يُشَبَّهَ بِخَلْقِهِ فِي شَيْءٍ مِنَ الْأَشْيَاءِ، بَلْ يَسْمَعُ وَيُبْصِرُ بِلَا آلَةٍ كَيْفَ يَشَاءُ

Ebû Hâtim der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) parmaklarından birini kulağına, diğerini de gözlerine koyarak Yüce Allah'ın işitmesinin bildiğimiz mânâda deliği ve kıvrımları olan kulakla, görmesinin de bildiğimiz mânâda kirpikleri, göz bebeği ve beyazlığı olan gözle olmadığını anlatmak istemiştir. Rabbimiz herhangi bir konuda mahlûkatına benzemekten münezzehtir. Vasıta olmadan dilediği şekilde işitir ve görür."

٢٦٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَنَامُ، وَلَا يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَنَامَ، يَخْفِضُ الْقِسْطَ وَيَرْفَعُهُ، يُرْفَعُ إِلَيْهِ عَمَلُ النَّهَارِ قَبْلَ اللَّيْلِ، وَعَمَلُ اللَّيْلِ قَبْلَ النَّهَارِ، حِجَابُهُ النُّورُ، لَوْ كُشِفَ طَبَقُهَا أَحْرَقَ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ كُلَّ شَيْءٍ أَدْرَكَهُ بَصَرُهُ، وَاضِعٌ يَدَهُ لِمُسِيءِ اللَّيْلِ لِيَتُوبَ بِالنَّهَارِ، وَلِمُسِيءِ النَّهَارِ لِيَتُوبَ بِاللَّيْلِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا». [٣: ٦٧]

266- Ebû Mûsa der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Allah uyumaz, uyumak da ona yaraşmaz. Mîzan elindedir ve dilediği şekilde onu (amelleri) hafif veya ağır kılar. Gündüz yapılan ameller gece yapılan amellerden önce, gece yapılan ameller de gündüz yapılan amellerden önce kendisine arz edilir. Önündeki perde de nurdandır ki bu perdeyi kaldıracak olsa mahlûkatından gördüğü her şeyi yüzünün nuruyla yakardı. Yüce Allah, gündüz günah işleyenin tövbesini kabul etmek için, gece elini açar. Gece günah işleyenin tövbesini kabul etmek İçin de, gündüz elini açar. Bu güneş batıdan doğuncaya kadar böyle devam eder "**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3081); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ebû Dâvûd 4728.

[2] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 614); Şuayb: Buhârî'nin şartınca sahih. Ahmed 4/395; Müslim 179; İbn Mâce 195.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ كُلَّ صِفَةٍ إِذَا وُجِدَتْ فِي الْمَخْلُوقِينَ كَانَ لَهُمْ بِهَا النَّقْصُ، غَيْرُ جَائِزٍ إِضَافَةُ مِثْلِهَا إِلَى الْبَارِي جَلَّ وَعَلَا

Mahlûkatta Bulunan ve Eksikliğe Delâlet Eden Herhangi Bir Vasfın Yüce Allah'a Nispet Edilmesinin Caiz Olmaması

٢٦٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، مَوْلَى ثَقِيفٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَبَابَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَرْقَاءُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: كَذَّبَنِي ابْنُ آدَمَ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ أَنْ يُكَذِّبَنِي، وَيَشْتُمُنِي ابْنُ آدَمَ وَلَمْ يَكُنْ يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَشْتُمَنِي، فَأَمَّا تَكْذِيبُهُ إِيَّايَ فَقَوْلُهُ: لَنْ يُعِيدَنِي كَمَا بَدَأَنِي، أَوَ لَيْسَ أَوَّلُ خَلْقِي بِأَهْوَنَ عَلَيَّ مِنْ إِعَادَتِهِ، وَأَمَّا شَتْمُهُ إِيَّايَ فَقَوْلُهُ: اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا، وَأَنَا اللَّهُ الْأَحَدُ الصَّمَدُ، لَمْ أَلِدْ وَلَمْ أُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لِي كُفُوًا أَحَدٌ». [٣: ٦٨]

267- Ebû Hureyre, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şu sözünü nakleder: **"Yüce Allah buyurdu ki: İnsanoğlu hakkı olmadığı halde beni yalanladı. Hakkı olmadığı halde de bana dil uzattı. Beni yalanlaması: «Beni yarattığı gibi geri diriltemeyecek!» demesidir. Oysa onu ilk yaratmam onu tekrar diriltmemden daha kolay değildir. Bana dil uzatması da: «Allah çocuk edindi» demesidir. Oysa ben, Allah'ım, bir olanım, hiç bir şeye muhtaç olmayan Samed'im. Doğurmadım ve doğrulmadım. Benim hiçbir dengim de yoktur."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فِي قَوْلِهِ ﷺ: «أَوَ لَيْسَ أَوَّلُ خَلْقِي بِأَهْوَنَ عَلَيَّ مِنْ إِعَادَتِهِ؟»، فِيهِ الْبَيَانُ الْوَاضِحُ أَنَّ الصِّفَاتِ الَّتِي تُوقِعُ النَّقْصَ عَلَى مَنْ وُجِدَتْ فِيهِ، غَيْرُ جَائِزٍ إِضَافَةُ مِثْلِهَا إِلَى اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا، إِذِ الْقِيَاسُ كَانَ يُوجِبُ أَنْ يُطْلَقَ بَدَلَ هَذِهِ اللَّفْظَةِ «بِأَهْوَنَ عَلَيَّ»، بِأَصْعَبَ عَلَيَّ، فَتَنَكَّبَ لَفْظَةَ التَّصْعِيبِ إِذْ هِيَ مِنْ أَلْفَاظِ النَّقْصِ، وَأُبْدِلَتْ بِلَفْظِ التَّهْوِينِ الَّذِي لَا يَشُوبُهُ ذَلِكَ

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), *"Oysa onu ilk yaratmam onu tekrar diriltmemden daha kolay değildir"* sözü, kişide bulunan ve eksikliğe delâlet edebilen bir vasfın Yüce Allah'a nisbet edilmesinin caiz olmadığını açık bir şekilde göstermektedir. Zira mantıken "daha kolay değildir" yerine "daha zor değildir" ifadesi kullanılmalı, cümle "Oysa onu tekrar diriltmem onu ilk yaratmamdan daha zor değildir" şeklinde olmalıydı. Ancak "zor" ifadesi

[1] Elbânî: Hasen sahih (Sahîhu'n-Nesâî 1965); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/393; Buhârî 3193; Nesâî 4/112.

eksikliğe delâlet eden bir lafız olduğundan onun yerine eksiklik içermeyen "kolay" lafzı kullanılmıştır.

ذِكْرُ خَبَرٍ شَنَّعَ بِهِ أَهْلُ الْبِدَعِ عَلَى أَئِمَّتِنَا حَيْثُ حُرِمُوا التَّوْفِيقَ لِإِدْرَاكِ مَعْنَاهُ

Manasını İdrâkten Mahrum Kalan Bidatçilerin Hocalarımızı Tenkit Etmesine Sebep Olan Haber

٢٦٨ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَوَارِيرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «يُلْقَى فِي النَّارِ فَتَقُولُ: هَلْ مِنْ مَزِيدٍ، حَتَّى يَضَعَ الرَّبُّ ﷻ قَدَمَهُ فِيهَا، فَتَقُولُ: قَطْ قَطْ». [٣: ٦٧]

268- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Cehenneme ahalisi atıldıkça, cehennem: «Daha var mı?» der. Sonunda Yüce Rab ayağını içine koyunca: «Yeter! Yeter!» demeye başlar."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: هَذَا الْخَبَرُ مِنَ الْأَخْبَارِ الَّتِي أُطْلِقَتْ بِتَمْثِيلِ الْمُجَاوَرَةِ، وَذَلِكَ أَنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُلْقَى فِي النَّارِ مِنَ الْأُمَمِ وَالْأَمْكِنَةِ الَّتِي عُصِيَ اللَّهُ عَلَيْهَا، فَلَا تَزَالُ تَسْتَزِيدُ حَتَّى يَضَعَ الرَّبُّ ﷻ مَوْضِعًا مِنَ الْكُفَّارِ وَالْأَمْكِنَةِ فِي النَّارِ، فَتَمْتَلِئُ فَتَقُولُ: قَطْ قَطْ، تُرِيدُ: حَسْبِي حَسْبِي، لِأَنَّ الْعَرَبَ تُطْلِقُ فِي لُغَتِهَا اسْمَ الْقَدَمِ عَلَى الْمَوْضِعِ، قَالَ اللَّهُ ﷻ: ﴿لَهُمْ قَدَمُ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ﴾، يُرِيدُ: مَوْضِعَ صِدْقٍ، لَا أَنَّ اللَّهَ ﷻ يَضَعُ قَدَمَهُ فِي النَّارِ، جَلَّ رَبُّنَا وَتَعَالَى عَنْ مِثْلِ هَذَا وَأَشْبَاهِهِ

Ebû Hâtim der ki: Bu ve benzeri hadislerdeki ifadeler benzetme üzerinden gelen ifadelerdir. Kıyamet gününde Allah'a isyan eden topluluklar ile üzerinde Allah'a isyan edilen yerler cehennem ateşine atılır. İçine atıldıkça da cehennem ateşi daha fazlasını ister. Sonunda Yüce Allah kafirlerden bir topluluk ile onlara ait olan bir yeri ateşin içine koyunca cehennem "Yeter! Yeter!" demeye başlar. Araplar yer ve mekan için de "ayak (kadem)" ifadesini kullanırlar. Yüce Allah da: **"Rableri katında kendileri için bir doğruluk makamı (kadem) bulunduğunu müjdele"** (Yûnus 2) buyurur. Yoksa hadisten kasıt, Yüce Allah'ın ayağını cehennem ateşinin içine koyacağı değildir. Yüce Allah bu ve benzeri şeylerden münezzehtir.

---

[1] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 525); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/134; Buhârî 4848; Müslim 2848; Tirmizî 3272.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ هَذِهِ الْأَلْفَاظَ مِنْ هَذَا النَّوْعِ أُطْلِقَتْ بِأَلْفَاظِ التَّمْثِيلِ وَالتَّشْبِيهِ عَلَى حَسَبِ مَا يَتَعَارَفُهُ النَّاسُ فِيمَا بَيْنَهُمْ، دُونَ الْحُكْمِ عَلَى ظَوَاهِرِهَا

Böylesi İfadelerin Zahiri Anlamıyla Değil İnsanların Günlük Konuşmalarında Yaptığı Gibi Benzetme ve Temsil Babından Kullanılması

٢٦٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ، بِنَسَا، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَفَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «يَقُولُ اللَّهُ ﷻ لِلْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: يَا ابْنَ آدَمَ، مَرِضْتُ فَلَمْ تَعُدْنِي، فَيَقُولُ: يَا رَبِّ، وَكَيْفَ أَعُودُكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟ فَيَقُولُ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ عَبْدِي فُلَانًا مَرِضَ، فَلَمْ تَعُدْهُ، أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ عُدْتَهُ لَوَجَدْتَنِي؟ وَيَقُولُ: يَا ابْنَ آدَمَ اسْتَسْقَيْتُكَ فَلَمْ تَسْقِنِي، فَيَقُولُ: يَا رَبِّ، كَيْفَ أَسْقِيكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟ فَيَقُولُ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ سَقَيْتَهُ لَوَجَدْتَ ذَلِكَ عِنْدِي؟ يَا ابْنَ آدَمَ اسْتَطْعَمْتُكَ فَلَمْ تُطْعِمْنِي، فَيَقُولُ: يَا رَبِّ، وَكَيْفَ أُطْعِمُكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟ فَيَقُولُ: أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ عَبْدِي فُلَانًا اسْتَطْعَمَكَ فَلَمْ تُطْعِمْهُ؟ أَمَا إِنَّكَ لَوْ أَطْعَمْتَهُ وَجَدْتَ ذَلِكَ عِنْدِي». [٣: ٦٧]

269- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Yüce Allah kıyamet gününde kula: «Ey Âdemoğlu! Hasta olduğumda neden beni ziyarete gelmedin?» buyurur. Kul: «Rabbim! Sen ki âlemlerin Rabbisin! Seni nasıl ziyaret edebilirim?» deyince, Yüce Allah: «Bilmiyor musun, Filan kulum hasta düştüğünde onu ziyarete gitmemiştin. Oysa onu ziyarete gitseydin beni de onun yanında bulacaktın» buyurur.**

Sonra: «Ey Âdemoğlu! Su istediğimde neden bana su vermedin?» buyurur. Kul: «Rabbim! Sen ki âlemlerin Rabbisin! Sana nasıl su vereyim?» deyince, Yüce Allah: «Bilmiyor musun, Filan kulum sana gelip su isteyince sen vermemiştin. Oysa ona su verseydin bunun karşılığını benim yanımda görecektin» buyurur."

Sonra: «Ey Âdemoğlu! Yemek istediğimde neden bana yemek vermedin?» buyurur. Kul: «Rabbim! Sen ki âlemlerin Rabbisin! Sana nasıl yemek vereyim?» deyince, Yüce Allah: « Bilmiyor musun, Filan kulum sana gelip

yemek isteyince sen vermedin. Oysa ona yemek verseydin bunun karşılığını benim yanımda görecektin» buyurur."[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ هَذِهِ الْأَخْبَارَ أُطْلِقَتْ بِأَلْفَاظِ التَّمْثِيلِ وَالتَّشْبِيهِ عَلَى حَسَبِ مَا يَتَعَارَفُهُ النَّاسُ بَيْنَهُمْ، دُونَ كَيْفِيَّتِهَا أَوْ وُجُودِ حَقَائِقِهَا

Böylesi İfadelerin Hakîki ve Gerçek Anlamıyla Değil İnsanların Günlük Konuşmalarında Yaptığı Gibi Benzetme ve Temsil Babından Kullanılması

٢٧٠ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ أَبِي الْحُبَابِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو الْقَاسِمِ ﷺ: «مَا تَصَدَّقَ عَبْدٌ بِصَدَقَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا طَيِّبًا، وَلَا يَصْعَدُ إِلَى السَّمَاءِ إِلَّا طَيِّبٌ إِلَّا كَأَنَّمَا يَضَعُهَا فِي يَدِ الرَّحْمَنِ، فَيُرَبِّيهَا لَهُ كَمَا يُرَبِّي أَحَدُكُمْ فَلُوَّهُ وَفَصِيلَهُ، حَتَّى إِنَّ اللُّقْمَةَ أَوِ التَّمْرَةَ لَتَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِثْلَ الْجَبَلِ الْعَظِيمِ». [٣: ٦٧]

270- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Helal kazancından tasaddukta bulunan müslüman** -ki Yüce Allah ancak helal olan kazancı kabul eder ve semaya ancak helal olan kazanç yükselir- **o sadakayı Rahman olan Allah'ın avucuna koymuş gibidir. Allah onu sizden birinin tayını** -veya sütten kesilmiş devesini- **büyüttüğü gibi büyütür. Hatta o (sadaka olarak verilen) hurma ya da lokma, büyük bir dağ kadar olur."**[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ ﷺ: «إِلَّا كَأَنَّمَا يَضَعُهَا فِي يَدِ الرَّحْمَنِ» يُبَيِّنُ لَكَ أَنَّ هَذِهِ الْأَخْبَارَ أُطْلِقَتْ بِأَلْفَاظِ التَّمْثِيلِ دُونَ وُجُودِ حَقَائِقِهَا، أَوِ الْوُقُوفِ عَلَى كَيْفِيَّتِهَا، إِذْ لَمْ يَتَهَيَّأْ مَعْرِفَةُ الْمُخَاطَبِ بِهَذِهِ الْأَشْيَاءِ إِلَّا بِالْأَلْفَاظِ الَّتِي أُطْلِقَتْ بِهَا

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), *"Rahman olan Allah'ın avucuna koymuş gibidir"* sözü, böylesi ifadelerin hakiki ve söylendiği mânâda değil, benzetme ve temsil bâbından kullanıldığını göstermektedir. Zira

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/48); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Müslim 2569.

[2] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/18); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Muvattâ 2/995; Ahmed 2/418; Müslim 1014; Tirmizî 661; Nesâî 5/57; İbn Mâce 1842; Darimî 1/395.

muhatabın zihninde anlatılan şeye yönelik bir anlamın oluşabilmesi içinde bu tür lafızların kullanılması gerekmektedir.

كِتَابُ الْبِرِّ وَالْإِحْسَانِ

İYİLİK VE İHSAN KİTABI

بَابُ الصِّدْقِ وَالْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ

Bâb: Doğruluk ve İyilliğl Emredlp Kötülükten Nehyetmek

٢٧١ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي عَمْرٍو، عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ حَنْطَبٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «اضْمَنُوا لِي سِتًّا أَضْمَنْ لَكُمُ الْجَنَّةَ: اصْدُقُوا إِذَا حَدَّثْتُمْ، وَأَوْفُوا إِذَا وَعَدْتُمْ، وَأَدُّوا إِذَا اؤْتُمِنْتُمْ، وَاحْفَظُوا فُرُوجَكُمْ، وَغُضُّوا أَبْصَارَكُمْ، وَكُفُّوا أَيْدِيَكُمْ». [١ : ٥٧]

271- Ubâde b. es-Sâmit, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bildiriyor: **"Bana altı konuda garanti verin, ben de size Cennet için kefil olayım! Konuştuğunuz zaman doğru konuşun, söz verdiğiniz zaman sözünüzde durun, size bir emanet verildiğinde emanete hıyanet etmeyin, cinsel organınızı (günahtan) koruyun, gözünüzü (haramdan) sakının ve ellerinizi (günah şeylerden) çekin."**[1]

ذِكْرُ كِتْبَةِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا الْمَرْءَ عِنْدَهُ مِنَ الصِّدِّيقِينَ بِمُدَاوَمَتِهِ عَلَى الصِّدْقِ فِي الدُّنْيَا

Yüce Allah'ın, Dünyada Doğruluktan Ayrılmayanı Katında Sıddıklardan Yazması

٢٧٢ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي مَعْشَرٍ بِحَرَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ، وَمَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «لَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصِّدْقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدِّيقًا، وَلَا يَزَالُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا». [١ : ٢]

272- Abdullah'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Kişi doğru olup doğru söylemeyi âdet edindiği zaman Allah**

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1470); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 5/323.

katında doğrulardan (sıddîk) biri yazılır. Kişi yalan söyleyip, bunu âdet edindiği zaman da Allah katında yalancılardan biri olarak yazılır."[1]

ذِكْرُ رَجَاءِ دُخُولِ الْجِنَانِ لِلدَّوَامِ عَلَى الصِّدْقِ فِي الدُّنْيَا

Dünyada Doğruluktan Ayrılmayanın Cennetleri Girmesinin Umulması

٢٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ الصِّدْقَ لَيَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدِّيقًا، وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا». [٢:١]

273- Abdullah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Doğruluk kişiyi iyiye, iyilik de cennete götürür. Kişi doğru söylemeyi adet edindiği zaman Allah katında doğrulardan (sıddîk) biri yazılır. Yalan kişiyi kötüye, kötülük de cehenneme götürür. Kişi yalan söylemeyi adet edindiği zaman Allah katında yalancılardan biri yazılır."**[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ تَعَوُّدِ الصِّدْقِ، وَمُجَانَبَةِ الْكَذِبِ فِي أَسْبَابِهِ

Kişiye Yaşantısında Doğruluğu Alışkanlık Edinip Yalandan Uzak Durmasının İcab Etmesi

٢٧٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ، وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدِّيقًا، وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا». [٣: ٦٦]

274- Abdullah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Doğruluktan ayrılmayın! Doğruluk kişiyi iyiye, iyilik de cennete götürür. Kişi**

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu'd-daîfe 6323); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/393; Müslim 2607/105; Ebû Dâvûd 4989; Tirmizî 1972; Bak hadis no: 273, 274.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu'd-daîfe 6323); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Buhârî 6094; Müslim 2607/103; Bak hadis no: 272.

doğru söylemeyi adet edindiği zaman Allah katında doğrulardan (sıddîk) biri yazılır. Yalan kişiyi kötüye, kötülük de cehenneme götürür. Kişi yalan söylemeyi adet edindiği zaman Allah katında yalancılardan biri yazılır."[1]

ذِكْرُ مَا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْحَقِّ، وَإِنْ كَرِهَهُ النَّاسُ

İnsanlar Hoşlanmasa da Doğru Sözlü Olmanın Gerekmesi

٢٧٥ - أَخْبَرَنَا السَّامِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ هِشَامٍ الْبَزَّارُ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَلَا لَا يَمْنَعَنَّ أَحَدَكُمْ مَخَافَةُ النَّاسِ أَنْ يَقُولَ بِالْحَقِّ إِذَا رَآهُ». [٢: ١٦]

275- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Dikkat edin! İnsanlardan olan korkunuz, sizi görmüş olduğunuz bir hakkı söylemekten men etmesin"** buyurdu. [2]

ذِكْرُ رِضَاءِ اللَّهِ ﷻ عَمَّنِ الْتَمَسَ رِضَاهُ بِسَخَطِ النَّاسِ

İnsanları Öfkelendirse de Allah'ın Rızasına Ulaşmaya Çalışan Kimseden Yüce Allah'ın Hoşnut Olması

٢٧٦ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْجُعْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ وَاقِدٍ الْعُمَرِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنِ الْتَمَسَ رِضَى اللَّهِ بِسَخَطِ النَّاسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَأَرْضَى النَّاسَ عَنْهُ، وَمَنِ الْتَمَسَ رِضَا النَّاسِ بِسَخَطِ اللَّهِ سَخَطَ اللَّهُ عَلَيْهِ، وَأَسْخَطَ عَلَيْهِ النَّاسَ». [٢: ١]

276- Hz. Âişe, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle bildirir: **"Kim insanların öfkesine rağmen Allah'ın rızasını gözetirse, hem Allah'ın rızasını kazanır, hem de Allah insanları ondan razı eder. Kim de Allah'ın öfkesine rağmen insanların**

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu'd-daîfe 6323); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Müslim 2607; Bak hadis no: 272.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 168); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 3/87, 3/44, 3/46; Tirmizî 2191; İbn Mâce 4007, 278.

rızasını elde etmeye çalışırsa, hem Allah kendisine öfke duyar, hem de insanları kendisine öfkeli kılar."[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ إِرْضَاءِ اللَّهِ عِنْدَ سَخَطِ الْمَخْلُوقِينَ

Yaratıklarının Öfkesine Rağmen Kişiye Allah'ı Hoşnut Etmesinin Gerekmesi

٢٧٧ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ الْجُوزَجَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ وَاقِدِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَنْ أَرْضَى اللَّهَ بِسَخَطِ النَّاسِ كَفَاهُ اللَّهُ، وَمَنْ أَسْخَطَ اللَّهَ بِرِضَا النَّاسِ وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَى النَّاسِ». [٣: ٦٩]

277- Hz. Âişe, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Kim insanların öfkesine rağmen Allah'ın rızasını elde etmeye çalışırsa, Allah onu insanlardan korur. Kim de Allah'ın öfkesine rağmen insanların rızasını elde etmeye çalışırsa, Allah onu insanlarla baş başa bırakır."**[2]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنِ السُّكُوتِ لِلْمَرْءِ عَنِ الْحَقِّ إِذَا رَأَى الْمُنْكَرَ أَوْ عَرَفَهُ، مَا لَمْ يُلْقِ بِنَفْسِهِ إِلَى التَّهْلُكَةِ

Kendisini Tehlikeye Atmadıkça Kişinin Gördüğü ya da Bildiği Çirkin Bir İşe Karşı Hakkı Söylemekten Suskun Kalmasının Yasaklanışı

٢٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «لَا يَمْنَعَنَّ أَحَدَكُمْ مَخَافَةُ النَّاسِ أَنْ يَتَكَلَّمَ بِحَقٍّ إِذَا رَآهُ أَوْ عَرَفَهُ» [٢: ٣]

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: فَمَا زَالَ بِنَا الْبَلَاءُ حَتَّى قَصَرْنَا وَإِنَّا لَنَبْلُغُ فِي الشَّرِّ

278- Ebû Nadra, Ebû Saîd el-Hudrî'den nakleder: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"İnsanlardan olan korkunuz, sizi görmüş veya bilmiş olduğunuz bir hakkı söylemekten men etmesin"** buyurdu.

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2311); Şuayb: İsnâdı hasendir. Tirmizî 2414.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2311); Şuayb: Ravileri Sahih ricâlidir.

Ebû Saîd der ki: "Bu konuda ihmalkâr davrandığımız için belalara maruz kaldık ve kötülüğün içine battık."[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَرْءَ يَرِدُ فِي الْقِيَامَةِ الْحَوْضَ عَلَى الْمُصْطَفَى ﷺ بِقَوْلِهِ الْحَقَّ عِنْدَ الْأَئِمَّةِ فِي الدُّنْيَا

Dünyada Siyasi Otoritenin Yanında Hakkı Söylemek Sayesinde Kişinin Kıyamette Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Havz'ına Varabilmesi

٢٧٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، عَنْ مِسْعَرٍ، عَنْ أَبِي حَصِينٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَاصِمٍ الْعَدَوِيِّ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَنَحْنُ تِسْعَةٌ: خَمْسَةٌ وَأَرْبَعَةٌ، أَحَدُ الْفَرِيقَيْنِ مِنَ الْعَرَبِ، وَالْآخَرُ مِنَ الْعَجَمِ، فَقَالَ: «اسْمَعُوا، أَوْ هَلْ سَمِعْتُمْ، إِنَّهُ يَكُونُ بَعْدِي أُمَرَاءُ، فَمَنْ دَخَلَ عَلَيْهِمْ، فَصَدَّقَهُمْ بِكَذِبِهِمْ، وَأَعَانَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ، فَلَيْسَ مِنِّي، وَلَسْتُ مِنْهُ، وَلَيْسَ بِوَارِدٍ عَلَيَّ الْحَوْضَ، وَمَنْ لَمْ يُصَدِّقْهُمْ بِكَذِبِهِمْ، وَلَمْ يُعِنْهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ، فَهُوَ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ، وَهُوَ وَارِدٌ عَلَيَّ الْحَوْضَ». [٢:١]

279- Ka'b b. Ucra der ki: Biz dokuz kişi (bir arada) iken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza geldi. Bu dokuz kişi, biri beş, biri dört olmak üzere iki gruba ayrılmıştık. Grubun biri Arap, diğeri de Acem idi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Dinleyin"** -veya- **"duydunuz mu? Benden sonra (sefih) idareciler olacaktır. Yanlarına girip zulümlerinde onlara yardımcı olan ve yalanlarını onaylayanlar benden değildir, ben de onlardan değilim. Bu kişi (Cennette) Havz'a yanıma gelemeyecektir. Yanlarına girmeyip zulümlerinde onlara yardımcı olmayan ve yalanlarını onaylamayanlar bendendir ve ben de ondanım. Bu kişi (Cennette) Havz'a yanıma gelecektir"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/84; İbn Mâce 4008; Bak hadis no: 275.

[2] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb+ 3/150; Zilâlu'l-cenne 756); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Tirmizî 2259; Nesâî 7/160; Bak hadis no: 282, 283, 285.

ذِكْرُ رَجَاءِ تَمَكُّنِ الْمَرْءِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا فِي الْقِيَامَةِ بِقَوْلِهِ الْحَقَّ عِنْدَ الْأَئِمَّةِ فِي الدُّنْيَا

Dünyada Siyasi Otoritenin Yanında Hakkı Söylemek Sayesinde Kişinin Kıyamette Allah'ın Rızasını Kazanmasının Umulması

٢٨٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ الْأَشْعَثِ السِّجِسْتَانِيُّ أَبُو بَكْرٍ بِبَغْدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَقَّاصٍ، قَالَ: مَرَّ بِهِ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ لَهُ شَرَفٌ، وَهُوَ جَالِسٌ بِسُوقِ الْمَدِينَةِ، فَقَالَ عَلْقَمَةُ: يَا فُلَانُ، إِنَّ لَكَ حُرْمَةً، وَإِنَّ لَكَ حَقًّا، وَإِنِّي قَدْ رَأَيْتُكَ تَدْخُلُ عَلَى هَؤُلَاءِ الْأُمَرَاءِ فَتَكَلَّمُ عِنْدَهُمْ، وَإِنِّي سَمِعْتُ بِلَالَ بْنَ الْحَارِثِ الْمُزَنِيَّ صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ، مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ، فَيَكْتُبُ اللَّهُ لَهُ بِهَا رِضْوَانَهُ إِلَى يَوْمِ يَلْقَاهُ، وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ، مَا يَظُنُّ أَنْ تَبْلُغَ مَا بَلَغَتْ، فَيَكْتُبُ اللَّهُ لَهُ بِهَا سَخَطَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»

قَالَ عَلْقَمَةُ: انْظُرْ وَيْحَكَ مَاذَا تَقُولُ، وَمَاذَا تَكَلَّمُ بِهِ، فَرُبَّ كَلَامٍ قَدْ مَنَعَنِي مَا سَمِعْتُهُ مِنْ بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ. [٢:١]

280- Muhammed b. Amr b. Alkame, babasından naklen bildiriyor: Babam Alkame ile beraber çarşıda otururken yanına Medine'den soylu bir adam geldi ve şöyle dedi: "Yeğenim! Senin hakkın vardır. O idarecilerin yanına geçip huzurlarında konuşacaksın. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Bilal b. el-Hâris'in, Hz. Peygamber'den şöyle naklettiğini işittim: **«Kişi konuşacağını (doğruyu) konuşur ve sonucunun ne olacağına bakmaz. Allah ta ondan kıyamet gününe kadar razı olduğunu yazar. Yine kişi konuşmayacağını (yanlışı) konuşur ve sonucunun ne olacağına bakmaz. Allah ta kıyamet gününe kadar ona öfkelendiğini yazar.»** Yeğenim! Konuşacaklarına dikkat et. (Sana söylemek istediğim) birçok söz vardır ki Bilal b. el-Hâris'ten duyduklarım, sana bunları söylememe mani oluyor."[1]

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (es-Silsiletu's-sahîha 888); Şuayb: İsnâdı hasendir. Muvattâ 2/985; Ahmed 3/469; Tirmizî 2319; İbn Mâce 3969; Bak hadis no: 281, 287.

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَانٍ يُصَرِّحُ بِصِحَّةِ مَا ذَكَرْنَاهُ

Zikredilen Hususun Doğruluğunu Bildiren İkinci Haber

٢٨١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي، قَالَ: سَمِعْتُ بِلَالَ بْنَ الْحَارِثِ الْمُزَنِيَّ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ، مَا يَظُنُّ أَنَّهَا تَبْلُغُ مَا بَلَغَتْ، فَيَكْتُبُ اللَّهُ لَهُ بِهَا رِضْوَانَهُ إِلَى يَوْمِ يَلْقَاهُ، وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ، مَا يَظُنُّ أَنَّهَا تَبْلُغُ مَا بَلَغَتْ، فَيَكْتُبُ اللَّهُ بِهَا سَخَطَهُ إِلَى يَوْمِ يَلْقَاهُ». [٢:١]

281- Bilâl b. el-Hâris el-Müzenî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi veselem) şöyle buyurmuştur: **"Sizden biri, bazen basit gördüğü ancak Allah'ın razı olacağı bir söz söyler de bu söze karşılık Allah o kişiden ona kavuşacağı güne dek razı olduğunu yazar. Yine kişi, bazen basit gördüğü ancak Allah'ın sevmeyeceği bir söz söyler de bu söze karşılık Allah o kişiye ona kavuşacağı güne dek öfke duyduğunu yazar."**[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ نَفْيِ الْوُرُودِ عَلَى الْحَوْضِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، عَمَّنْ صَدَّقَ الْأُمَرَاءَ بِكَذِبِهِمْ

Valilerin Yalanlarını Tasdik Edenin Kıyamet Gününde Havz'a Varamayacağı Hakkında

٢٨٢ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ سَلْمٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِصَامِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي حَصِينٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَاصِمٍ الْعَدَوِيِّ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ، قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَنَحْنُ تِسْعَةٌ، وَبَيْنَنَا وِسَادَةٌ مِنْ أَدَمٍ، فَقَالَ: «سَيَكُونُ مِنْ بَعْدِي أُمَرَاءُ، فَمَنْ دَخَلَ عَلَيْهِمْ، فَصَدَّقَهُمْ بِكَذِبِهِمْ، وَأَعَانَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ، فَلَيْسَ مِنِّي وَلَسْتُ مِنْهُ، وَلَا يَرِدُ عَلَيَّ الْحَوْضَ، وَمَنْ لَمْ يَدْخُلْ عَلَيْهِمْ، وَلَمْ يُصَدِّقْهُمْ بِكَذِبِهِمْ، وَلَمْ يُعِنْهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ، فَهُوَ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ، وَسَيَرِدُ عَلَيَّ الْحَوْضَ». [٣: ٦٩]

أَبُو حَصِينٍ: عُثْمَانُ بْنُ عَاصِمٍ قَالَهُ الشَّيْخُ.

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı hasendir. Tirmizî 2319; Bak hadis no: 280.

282- Ka'b b. Ucra der ki: Biz dokuz kişi (bir arada) iken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza geldi. Aramızda deri bir yastık vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Benden sonra idareciler olacaktır. Yanlarına girip yalanlarını onaylayan ve zulümlerinde onlara yardımcı olan benden değildir, ben de ondan değilim. Bu kişi (Cennette) Havz'a yanıma gelemeyecektir. Yanlarına girmeyip zulümlerinde yalanlarını onaylamayan ve onlara yardımcı olmayan bendendir ve ben de ondanım. Bu kişi (Cennette) Havz'a yanıma gelecektir"** buyurdu.

Ebû Hasîn, Osmân b.Âsım'dır.[1]

ذِكْرُ نَفْيِ الْوُرُودِ عَلَى حَوْضِ الْمُصْطَفَى ﷺ، عَمَّنْ أَعَانَ الْأُمَرَاءَ عَلَى ظُلْمِهِمْ أَوْ صَدَّقَهُمْ فِي كَذِبِهِمْ

Valilerin Zulümlerine Yardım Edip Onların Yalanlarını Tasdik Edenin Kıyamet Gününde Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Havz'ına Varamayacağı Hakkında

٢٨٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْمُلَائِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي حَصِينٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَاصِمٍ الْعَدَوِيِّ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَنَحْنُ جُلُوسٌ عَلَى وِسَادَةٍ مِنْ أَدَمٍ، فَقَالَ: «سَيَكُونُ بَعْدِي أُمَرَاءُ، فَمَنْ دَخَلَ عَلَيْهِمْ، وَصَدَّقَهُمْ بِكَذِبِهِمْ، وَأَعَانَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ، فَلَيْسَ مِنِّي وَلَسْتُ مِنْهُ، وَلَيْسَ يَرِدُ عَلَيَّ الْحَوْضَ، وَمَنْ لَمْ يُصَدِّقْهُمْ بِكَذِبِهِمْ، وَلَمْ يُعِنْهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ، فَهُوَ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ، وَهُوَ وَارِدٌ عَلَيَّ الْحَوْضَ». [٢: ١٠٩]

الْمُلَائِيُّ هُوَ أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ

283- Ka'b b. Ucra der ki: Biz deri bir yastık üzerinde oturuyorken yanımıza Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çıktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Benden sonra idareciler olacaktır. Yanlarına girip yalanlarını onaylayan ve zulümlerinde onlara yardımcı olan benden değildir, ben de ondan değilim. Bu kişi (Cennette) Havz'a yanıma gelemeyecektir. Yanlarına girmeyip zulümlerinde yalanlarını onaylamayan ve onlara yardımcı olmayan bendendir ve ben de ondanım. Bu kişi (Cennette) Havz'a yanıma gelecektir"** buyurdu.

el-Mulâî, Ebû Nuaym Fadl b. Dukeyn'dir.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 4/243; Tirmizî 2259; Nesâî 7/160; Bak hadis no: 279.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Bak hadis no: 279.

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ تَصْدِيقِ الْأُمَرَاءِ بِكَذِبِهِمْ وَمَعُونَتِهِمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ، إِذْ فَاعِلُ ذَلِكَ لَا يَرِدُ الْحَوْضَ عَلَى الْمُصْطَفَى ﷺ ، أَعَاذَنَا اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ

Yapan Kimsenin Kıyamet Gününde Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Havz'ına Varamayacağı İçin Vallilerin Zulümlerine Yardım Edip Onların Yalanlarını Tasdik Etmenin Yasaklanışı —Bu Durumdan Allah'a Sığınırız—

٢٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذِ بْنِ مُعَاذٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ أَبِي صَغِيرَةَ أَبُو يُونُسَ الْقُشَيْرِيُّ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خَبَّابٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كُنَّا قُعُودًا عَلَى بَابِ النَّبِيِّ ﷺ، فَخَرَجَ عَلَيْنَا، فَقَالَ: «اسْمَعُوا»، قُلْنَا: قَدْ سَمِعْنَا، قَالَ: «اسْمَعُوا»، قُلْنَا: قَدْ سَمِعْنَا، قَالَ: «اسْمَعُوا»، قُلْنَا: قَدْ سَمِعْنَا، قَالَ: «إِنَّهُ سَيَكُونُ بَعْدِي أُمَرَاءُ، فَلَا تُصَدِّقُوهُمْ بِكَذِبِهِمْ، وَلَا تُعِينُوهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ، فَإِنَّهُ مَنْ صَدَّقَهُمْ بِكَذِبِهِمْ، وَأَعَانَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ، لَمْ يَرِدْ عَلَيَّ الْحَوْضَ». [٢: ٣]

284- Abdullah b. Habbâb, babasından bildiriyor: Biz Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) kapısında oturuyorken o yanımıza çıkıp: **"Dinleyin!"** deyince: "Dinliyoruz" karşılığını verdik. Bir daha: **"Dinleyin!"** buyurduğunda yine: "Dinliyoruz" karşılığını verdik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir daha: **"Dinleyin!"** buyurduğunda, yine: "Dinliyoruz" karşılığını verdik. Şöyle devam etti: **"Benden sonra (sefih) idareciler olacaktır. Onların yalanlarını onaylamayın ve zulümlerinde onlara yardımcı olmayın. Onların yalanlarını onaylayıp zulümlerinde yardımcı olanlar (Cennetteki) Havz'a yanıma gelemeyecektir."**[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ أَنْ يُصَدِّقَ الْمَرْءُ الْأُمَرَاءَ عَلَى كَذِبِهِمْ أَوْ يُعِينَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ

Kişinin Valilerin Yalanlarını Tasdik Edip Onların Zulümlerine Yardımcı Olmasının Yasaklanışı

٢٨٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ سَلْمٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِصَامِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ مُرَّةَ بْنِ عَجْلَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي حَصِينٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَاصِمٍ الْعَدَوِيِّ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَنَحْنُ تِسْعَةٌ وَبَيْنَنَا

---

[1] Elbânî: Hasen liğayrihi (et-Ta'lîku'r-rağîb 3/151); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 6/395.

وِسَادَةٌ مِنْ أَدَمٍ، فَقَالَ: «إِنَّهُ سَيَكُونُ بَعْدِي أُمَرَاءُ، فَمَنْ دَخَلَ عَلَيْهِمْ، وَصَدَّقَهُمْ بِكَذِبِهِمْ، وَأَعَانَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ، فَلَيْسَ مِنِّي وَلَسْتُ مِنْهُ، وَلَا يَرِدُ عَلَيَّ الْحَوْضَ، وَمَنْ لَمْ يَدْخُلْ عَلَيْهِمْ، وَلَمْ يُصَدِّقْهُمْ بِكَذِبِهِمْ، وَلَمْ يُعِنْهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ، فَهُوَ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُ، وَسَيَرِدُ عَلَيَّ الْحَوْضَ». [٢: ٦١]

285- Ka'b b. Ucra der ki: Biz dokuz kişi (bir arada) iken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı. Aramızda deri bir yastık vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Benden sonra idareciler olacaktır. Yanlarına girip yalanlarını onaylayan ve zulümlerinde onlara yardımcı olan benden değildir, ben de ondan değilim. Bu kişi (Cennette) Havz'a yanıma gelemeyecektir. Yanlarına girmeyip zulümlerinde yalanlarını onaylamayan ve onlara yardımcı olmayan bendendir ve ben de ondanım. Bu kişi (Cennette) Havz'a yanıma gelecektir"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ التَّغْلِيظِ عَلَى مَنْ دَخَلَ عَلَى الْأُمَرَاءِ يُرِيدُ تَصْدِيقَ كَذِبِهِمْ وَمَعُونَةَ ظُلْمِهِمْ

Kişinin Valilerin Yalanlarını Tasdik Edip Onların Zulümlerine Yardımcı Olmak İçin Yanlarına Girmesinin Ağır Vebali

٢٨٦ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُقَدَّمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «سَيَكُونُ مِنْ بَعْدِي أُمَرَاءُ يَغْشَاهُمْ غَوَاشٍ [مِنَ] النَّاسِ، فَمَنْ صَدَّقَهُمْ بِكَذِبِهِمْ، وَأَعَانَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ، فَأَنَا مِنْهُ بَرِيءٌ، وَهُوَ مِنِّي بَرِيءٌ، وَمَنْ لَمْ يُصَدِّقْهُمْ بِكَذِبِهِمْ، وَلَمْ يُعِنْهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ، فَأَنَا مِنْهُ وَهُوَ مِنِّي». [٣: ٥١]

286- Ebû Saîd el-Hudrî'nin rivayetine göre, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Benden sonra (sefih) idareciler olacaktır. Bunlara insanların akılsızları uyacaktır. Onların yalanlarını onaylayıp zulümlerine yardımcı olan kişi benden uzaktır, ben de ondan uzağım. Onların yalanlarını onaylamayan ve zulümlerine yardımcı olmayan kişi bendendir ve ben de ondanım."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih. Bak hadis no: 279.

[2] Elbânî: Zayıf (et-Ta'lîku'r-rağîb 3/151); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 3/24.

ذِكْرُ إِيجَابِ سَخَطِ اللهِ ﷻ لِلدَّاخِلِ عَلَى الْأُمَرَاءِ الْقَائِلِ عِنْدَهُمْ بِمَا لَا يَأْذَنُ بِهِ اللهُ وَلَا رَسُولُهُ ﷺ

Allah'ın ve Resûlü'nün İzin Vermediği Söylemleri Olan Valllerln Yanına Girenin Allah'ın Öfkesini Hak Etmesi

٢٨٧ - أَخْبَرَنَا بَكْرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعِيدٍ الطَّاحِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: كُنَّا مَعَهُ جُلُوسًا فِي السُّوقِ، فَمَرَّ بِهِ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ لَهُ شَرَفٌ، فَقَالَ لَهُ: يَا ابْنَ أَخِي، إِنَّ لَكَ حَقًّا، وَإِنَّكَ لَتَدْخُلُ عَلَى هَؤُلَاءِ الْأُمَرَاءِ، وَتَكَلَّمُ عِنْدَهُمْ، وَإِنِّي سَمِعْتُ بِلَالَ بْنَ الْحَارِثِ صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ، وَلَا يَرَاهَا بَلَغَتْ حَيْثُ بَلَغَتْ، فَيَكْتُبُ اللَّهُ لَهُ بِهَا رِضَاهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ لَا يَرَاهَا بَلَغَتْ حَيْثُ بَلَغَتْ، يَكْتُبُ اللَّهُ بِهَا سَخَطَهُ إِلَى يَوْمِ يَلْقَاهُ»، فَانْظُرْ يَا ابْنَ أَخِي مَا تَقُولُ، وَمَا تَكَلَّمُ، فَرُبَّ كَلَامٍ كَثِيرٍ قَدْ مَنَعَنِي مَا سَمِعْتُ مِنْ بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ. [٢ :١٠٩]

287- Muhammed b. Amr b. Alkame, babasından naklen bildiriyor: Babam Alkame ile beraber çarşıda otururken yanına Medine'den soylu bir adam geldi ve şöyle dedi: "Yeğenim! Senin hakkın vardır. O idarecilerin yanına geçip huzurlarında konuşacaksın. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sahabisi Bilal b. el-Hâris'in, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle naklettiğini işittim: **«Kişi konuşacağını (doğruyu) konuşur ve sonucunun ne olacağına bakmaz. Allah ta ondan kıyamet gününe kadar razı olduğunu yazar. Yine kişi konuşmayacağını (yanlışı) konuşur ve sonucunun ne olacağına bakmaz. Allah ta kıyamet gününe kadar ona öfkelendiğini yazar.»** Yeğenim! Konuşacaklarına dikkat et. (Sana söylemek istediğim) birçok söz vardır ki Bilal b. el-Hâris'ten duyduklarım, sana bunları söylememe mani oluyor."[1]

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 888); Şuayb: Hadis sahihtir. Bak hadis no: 280.

ذِكْرُ الِاسْتِحْبَابِ لِلْمَرْءِ أَنْ يَأْمُرَ بِالْمَعْرُوفِ مَنْ هُوَ فَوْقَهُ وَمِثْلَهُ وَدُونَهُ فِي الدِّينِ وَالدُّنْيَا إِذَا كَانَ قَصْدُهُ فِيهِ النَّصِيحَةَ دُونَ التَّعْيِيرِ

Kınama Değil de Nasihat Amacı Taşıdıktan Sonra Kişinin Dinî ve Dünyevî Konum Olarak Kendisinden Üstte veya Altta veya Eşit Olanlara İyiliği Emretmesinin Müstehab Olması

٢٨٨ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ وَاللَّفْظُ لِلْحَسَنِ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ هُوَ ابْنُ أَبِي السَّرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمْزَةَ بْنِ يُوسُفَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَّامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَّامٍ: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَمَّا أَرَادَ هُدَى زَيْدِ بْنِ سَعْنَةَ، قَالَ زَيْدُ بْنُ سَعْنَةَ: إِنَّهُ لَمْ يَبْقَ مِنْ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ شَيْءٌ إِلَّا وَقَدْ عَرَفْتُهَا فِي وَجْهِ مُحَمَّدٍ ﷺ حِينَ نَظَرْتُ إِلَيْهِ، إِلَّا اثْنَتَيْنِ لَمْ أَخْبُرْهُمَا مِنْهُ: يَسْبِقُ حِلْمُهُ جَهْلَهُ، وَلَا يَزِيدُهُ شِدَّةُ الْجَهْلِ عَلَيْهِ إِلَّا حِلْمًا، فَكُنْتُ أَتَلَطَّفُ لَهُ لِأَنْ أُخَالِطَهُ فَأَعْرِفَ حِلْمَهُ وَجَهْلَهُ، قَالَ: فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْحُجُرَاتِ، وَمَعَهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ عَلَى رَاحِلَتِهِ كَالْبَدَوِيِّ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَرْيَةُ بَنِي فُلَانٍ قَدْ أَسْلَمُوا وَدَخَلُوا فِي الْإِسْلَامِ، وَكُنْتُ أَخْبَرْتُهُمْ أَنَّهُمْ إِنْ أَسْلَمُوا أَتَاهُمُ الرِّزْقُ رَغَدًا، وَقَدْ أَصَابَهُمْ شِدَّةٌ وَقَحْطٌ مِنَ الْغَيْثِ، وَأَنَا أَخْشَى، يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنْ يَخْرُجُوا مِنَ الْإِسْلَامِ طَمَعًا كَمَا دَخَلُوا فِيهِ طَمَعًا، فَإِنْ رَأَيْتَ أَنْ تُرْسِلَ إِلَيْهِمْ مَنْ يُغِيثُهُمْ بِهِ فَعَلْتَ، قَالَ: فَنَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى رَجُلٍ جَانِبَهُ، أُرَاهُ عُمَرُ، فَقَالَ: مَا بَقِيَ مِنْهُ شَيْءٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ زَيْدُ بْنُ سَعْنَةَ: فَدَنَوْتُ إِلَيْهِ فَقُلْتُ لَهُ: يَا مُحَمَّدُ، هَلْ لَكَ أَنْ تَبِيعَنِي تَمْرًا مَعْلُومًا مِنْ حَائِطِ بَنِي فُلَانٍ إِلَى أَجَلِ كَذَا وَكَذَا؟ فَقَالَ: «لَا يَا يَهُودِيُّ، وَلَكِنْ أَبِيعُكَ تَمْرًا مَعْلُومًا إِلَى أَجَلِ كَذَا وَكَذَا، وَلَا أُسَمِّي حَائِطَ بَنِي فُلَانٍ»، قُلْتُ: نَعَمْ، فَبَايَعَنِي ﷺ، فَأَطْلَقْتُ هِمْيَانِي، فَأَعْطَيْتُهُ ثَمَانِينَ مِثْقَالًا مِنْ ذَهَبٍ فِي تَمْرٍ مَعْلُومٍ إِلَى أَجَلِ كَذَا وَكَذَا، قَالَ: فَأَعْطَاهَا الرَّجُلَ وَقَالَ: «اعْجَلْ عَلَيْهِمْ وَأَغِثْهُمْ بِهَا»، قَالَ زَيْدُ بْنُ سَعْنَةَ: فَلَمَّا كَانَ قَبْلَ مَحَلِّ الْأَجَلِ بِيَوْمَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةٍ، خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي جَنَازَةِ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ، وَعُثْمَانُ وَنَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَلَمَّا صَلَّى عَلَى الْجَنَازَةِ دَنَا مِنْ جِدَارٍ فَجَلَسَ إِلَيْهِ، فَأَخَذْتُ بِمَجَامِعِ قَمِيصِهِ، وَنَظَرْتُ إِلَيْهِ بِوَجْهٍ غَلِيظٍ، ثُمَّ قُلْتُ: أَلَا تَقْضِينِي يَا مُحَمَّدُ حَقِّي؟ فَوَاللَّهِ مَا عَلِمْتُكُمْ بَنِي عَبْدَ الْمُطَّلِبِ بِمَطْلٍ، وَلَقَدْ كَانَ لِي بِمُخَالَطَتِكُمْ عِلْمٌ، قَالَ: وَنَظَرْتُ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَعَيْنَاهُ تَدُورَانِ فِي وَجْهِهِ كَالْفَلَكِ الْمُسْتَدِيرِ، ثُمَّ رَمَانِي بِبَصَرِهِ وَقَالَ: أَيْ عَدُوَّ

اللَّهِ، أَتَقُولُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا أَسْمَعُ، وَتَفْعَلُ بِهِ مَا أَرَى؟ فَوَالَّذِي بَعَثَهُ بِالْحَقِّ، لَوْلَا مَا أُحَاذِرُ فَوْتَهُ لَضَرَبْتُ بِسَيْفِي هَذَا عُنُقَكَ، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَنْظُرُ إِلَى عُمَرَ فِي سُكُونٍ وَتُؤَدَةٍ، ثُمَّ قَالَ: «إِنَّا كُنَّا أَحْوَجَ إِلَى غَيْرِ هَذَا مِنْكَ يَا عُمَرُ، أَنْ تَأْمُرَنِي بِحُسْنِ الْأَدَاءِ، وَتَأْمُرَهُ بِحُسْنِ التِّبَاعَةِ، اذْهَبْ بِهِ يَا عُمَرُ فَاقْضِهِ حَقَّهُ، وَزِدْهُ عِشْرِينَ صَاعًا مِنْ غَيْرِهِ مَكَانَ مَا رُعْتَهُ»، قَالَ زَيْدٌ: فَذَهَبَ بِي عُمَرُ فَقَضَانِي حَقِّي، وَزَادَنِي عِشْرِينَ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ، فَقُلْتُ: مَا هَذِهِ الزِّيَادَةُ؟ قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ أَزِيدَكَ مَكَانَ مَا رُعْتُكَ، فَقُلْتُ: أَتَعْرِفُنِي يَا عُمَرُ؟ قَالَ: لَا، فَمَنْ أَنْتَ؟ قُلْتُ: أَنَا زَيْدُ بْنُ سَعْنَةَ، قَالَ: الْحَبْرُ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، الْحَبْرُ، قَالَ: فَمَا دَعَاكَ أَنْ تَقُولَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا قُلْتَ، وَتَفْعَلُ بِهِ مَا فَعَلْتَ؟ فَقُلْتُ: يَا عُمَرُ كُلُّ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ قَدْ عَرَفْتُهَا فِي وَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حِينَ نَظَرْتُ إِلَيْهِ إِلَّا اثْنَتَيْنِ لَمْ أَخْتَبِرْهُمَا مِنْهُ: يَسْبِقُ حِلْمُهُ جَهْلَهُ، وَلَا يَزِيدُهُ شِدَّةُ الْجَهْلِ عَلَيْهِ إِلَّا حِلْمًا، فَقَدِ اخْتَبَرْتُهُمَا، فَأُشْهِدُكَ يَا عُمَرُ أَنِّي قَدْ رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ نَبِيًّا، وَأُشْهِدُكَ أَنَّ شَطْرَ مَالِي فَإِنِّي أَكْثَرُهَا مَالًا صَدَقَةٌ عَلَى أُمَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ، فَقَالَ عُمَرُ: أَوْ عَلَى بَعْضِهِمْ، فَإِنَّكَ لَا تَسَعُهُمْ كُلَّهُمْ، قُلْتُ: أَوْ عَلَى بَعْضِهِمْ، فَرَجَعَ عُمَرُ وَزَيْدٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ زَيْدٌ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ﷺ، فَآمَنَ بِهِ وَصَدَّقَهُ، وَشَهِدَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَشَاهِدَ كَثِيرَةً، ثُمَّ تُوُفِّيَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ مُقْبِلًا غَيْرَ مُدْبِرٍ»

رَحِمَ اللَّهُ زَيْدًا، قَالَ: فَسَمِعْتُ الْوَلِيدَ، يَقُولُ: حَدَّثَنِي بِهَذَا كُلِّهِ مُحَمَّدُ بْنُ حَمْزَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَّامٍ. [٢:١]

288- Abdullah b. Selâm anlatıyor: Yüce Allah, Zeyd b. Sa'ne'nin hidayete ermesini murad ettiği zaman Zeyd dedi ki: "Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüne baktığımda iki şey dışında peygamberliğin bütün alametlerini gördüm. Bu iki şeyi de ancak kendisinden öğrenebilirdim. O'nun hilmi cehlini yenmiştir. O'na karşı takınılan cehaletin şiddeti, O'nun ancak hilmini arttırdı. Ben O'nun hilmini öğrenmek için yanında olmak maksadıyla kendisine iyi davranıyordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hanımlarından birinin evinden Ali b. Ebî Tâlib ile beraber çıktığında bineğine binmiş bedevi bir adam yanlarına geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Filan kabile müslüman oldu ve ben onlara «Müslüman olursanız Allah size bolca rızık verir» demiştim. Ancak onlara açlık ve kuraklık isabet etti. Ey Allah'ın Resûlü! Onların tamahkârlıkla müslümanlığa girdikleri gibi tamahkârlıkla tekrar müslümanlıktan çıkmalarından korkuyorum. Eğer uygun görürsen onları bu kıtlıktan kurtaracak birini gönder" dedi.

Ömer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaki adama baktığını gördü ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Onda verecek bir şey kalmadı" dedi. Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına yaklaştım ve: "Ey Muhammed! Bana filan oğullarının bahçesinden filan zamanda teslim almak üzere belli bir ölçüde hurma satar mısın?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Hayır ey Yahudi! Ancak sana filanın bahçesinden diye isim koymadan belli bir ölçüde ve belli bir zamanda teslim etmek üzere satarım"** karşılığını verdi. Ben de bunu kabul edince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile aramda satış gerçekleşti. Kemerimdeki keseyi çıkardım ve seksen miskal altını belli bir ölçüde hurmayı filan zamanda teslim alma karşılığı kendisine verdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu altınları adama verdi ve: **"Onları kıtlıktan kurtarmak için acele olarak bunları kendilerine yetiştir"** buyurdu.

Anlaşmış olduğumuz zaman gelmeden iki veya üç gün önce Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr, Ömer, Osman ve ashabından bir grup Ensâr'dan olan bir adamın cenazesine gittiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cenaze namazını kıldıktan sonra bir duvarın dibine gelip oturdu. Ben onu yakasından tutup yüzüne sert bir şekilde bakarak: "Ey Muhammed! Bana hakkımı vermeyecek misin? Vallahi ben Abdulmuttalib oğullarının borcu geciktirdiğini bilmiyordum. Ben sizin aranıza bilerek katıldım" dedim. Bu ara Ömer b. el-Hattab'a baktım ve gezegenin daire şeklinde döndüğü gibi gözlerinin üzerimde döndüğünü gördüm. Sonra beni bakışlarıyla alt etti ve: "Ey Allah'ın düşmanı! Sen Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğimi söylüyor ve gördüğüm şeyi mi yapıyorsun? Onu hak olarak gönderene yemin olsun ki Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kırılmayacağını bilsem bu kılıcımla senin boynunu vururdum" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sakin bir şekilde Ömer'i seyrediyordu. Sonra: **"Ey Ömer! Yaptığından başka bir şey yapmana ihtiyacımız vardı. Bana güzel bir şekilde borcumu ödememi, ona da daha yumuşak olmasını söylemeni beklerdik. Ey Ömer! Beraberinde git ve onu korkuttuğundan dolayı yirmi sâ' daha fazla olmak üzere hakkını ver"** buyurdu.

Ömer benimle beraber geldi ve yirmi sâ' hurma daha fazla olmak üzere hakkımı verdi. Ben: "Bu fazlalık nedir?" dediğimde: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) seni korkutmamdan dolayı fazla vermemi emretti" karşılığını verdi. "Ey Ömer! Beni tanıyor musun?" dediğimde: "Hayır, sen kimsin?" dedi. "Ben Zeyd b. Sa'ne'yim" diye karşılık verdim: "Haham olan mı?" dedi. Ben de: "Evet" dedim. Ömer: "Peki, niçin Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) öyle dedin ve öyle yaptın?" deyince: "Ey Ömer! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüne baktığımda iki şey dışında peygamberliğin bütün alametlerini gördüm. Bu iki şeyi de ancak

kendisinden öğrenebilirdim. O'nun hilmi cehlini yenmiştir. O'na karşı takınılan cehaletin şiddeti, O'nun ancak hilmini (ağırbaşlılığını) artırır. Bunları da öğrendim. Ey Ömer! Şehadet ederim ki Allah'ı Rab, İslam'ı din. Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) peygamber olarak kabul ettim ve malımın çoğunu Muhammed'in ümmetine sadaka olarak bağışladım" dedim. Ömer: "Veya bir kısmına, de! Çünkü malın ümmetin hepsine yetmez" deyince de ben: "Ümmetin bir kısmına" dedim."

Abdullah b. Selâm der ki: Zeyd ve Ömer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geri döndüklerinde Zeyd: "Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Resûlü olduğuna şehadet ederim" dedi ve iman edip Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) tasdik etti. Daha sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber birçok savaşta bulundu ve Tebuk gazvesinde düşmanla karşı karşıya savaşırken şehid oldu. Allah'ın rahmeti Zeyd'in üzerine olsun.

Ravi dedi ki: Bu haberin tamamını Velîd'den işittim, bunu kendisine Muhammed b. Hamza'nın babası kanalıyla dedesinden, o da Abdullah b. Selâm'dan bildirdiğini söyledi.[1]

ذِكْرُ إِعْطَاءِ اللَّهِ ﷻ الْآمِرَ بِالْمَعْرُوفِ ثَوَابَ الْعَامِلِ بِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجْرِهِ شَيْءٌ

Yüce Allah'ın İyiliği Emredene, Yapanın Ecrinden Eksiltmeden Onun Sevabının Aynısını Vermesi

٢٨٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ يُوسُفَ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ خَالِدٍ الْعَسْكَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَمْرٍو الشَّيْبَانِيَّ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، قَالَ: أَتَى رَجُلٌ النَّبِيَّ ﷺ فَسَأَلَهُ، فَقَالَ: «مَا عِنْدِي مَا أُعْطِيكَ، لَكِنِ ائْتِ فُلَانًا»، قَالَ: فَأَتَى الرَّجُلَ، فَأَعْطَاهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ أَوْ عَامِلِهِ». [٢:١]

289- Ebû Mes'ûd der ki: Bir adam, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına varıp (bir binek hayvanı) istedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"(Şu anda) bende sana verecek (bir binek hayvanı) yok. San Falana git"** buyurdu. Bunun üzerine gittiği adam ona istediğini verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Her kim bir hayrı**

---

[1] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 1341); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. İbn Mâce 2281.

gösterirse ona da hayrı yapanın veya işleyenin sevabı gibi sevap vardır" buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنِ اسْتِجْلَالِ النُّصْرَةِ عَلَى أَعْدَاءِ اللهِ الْكَفَرَةِ، بِالْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ فِي دَارِ الْإِسْلَامِ

Allah Düşmanı Kafirlere Karşı Allah'ın Yardımını Hak Edebilmek İçin İslam Yurdunda İyiliği Emretme ve Kötülükten Nehyetmenin Gerekliliği

٢٩٠ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ بْنِ هَانِئٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ، فَعَرَفْتُ فِي وَجْهِهِ أَنْ قَدْ حَضَرَهُ شَيْءٌ، فَتَوَضَّأَ، وَمَا كَلَّمَ أَحَدًا، ثُمَّ خَرَجَ، فَلَصِقْتُ بِالْحُجْرَةِ أَسْمَعُ مَا يَقُولُ، فَقَعَدَ عَلَى الْمِنْبَرِ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ لَكُمْ: مُرُوا بِالْمَعْرُوفِ، وَانْهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ، قَبْلَ أَنْ تَدْعُونِي، فَلَا أُجِيبُكُمْ، وَتَسْأَلُونِي فَلَا أُعْطِيكُمْ، وَتَسْتَنْصِرُونِي فَلَا أَنْصُرُكُمْ»، فَمَا زَادَ عَلَيْهِنَّ حَتَّى نَزَلَ. [٣: ٦٨]

290- Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma girdiğinde yüzünden bir durum olduğunu anladım. Abdest alıp kimseyi konuşturmadan (Mescid'e) çıktı. Ben de yaklaştım. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ne dediğini duyuyordum. Minbere oturduktan sonra Allah'a hamdü sena edip: **"Ey insanlar! Yüce Allah: «Dua ettiğinizde dualarınıza icabet etmeyeceğim, bir şey istediğinizde istediğinizi vermeyeceğim, yardım istediğinizde de yardımda bulunmayacağım zamanlar gelmeden önce iyiliği emredip kötülükten nehyedin» buyuruyor"** dedi ve başka bir şey demeden indi.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1660); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 5/273; Müslim 1893; Ebû Dâvûd 5129; Tirmizî 2671.

[2] Elbânî: Zayıf (et-Ta'lîku'r-rağîb 3/172); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Ahmed 6/159; İbn Mâce 4004.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ لُزُومِ الْغَيْرَةِ عِنْدَ اسْتِحْلَالِ الْمَحْظُورَاتِ

Haramların Helal Kılındığı Durumlarda Kişinin Kıskanç Davranması

٢٩١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ، وَالْوَلِيدُ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ: «إِنَّهُ لَا شَيْءَ أَغْيَرَ مِنَ اللَّهِ». ﷻ [٣: ٦٧]

291- Esmâ binti Ebî Bekr der ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) minber üzerinde: **"Allah'tan daha kıskanç kimse yoktur"** buyurduğunu işittim.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ غَيْرَةَ اللَّهِ تَكُونُ أَشَدَّ مِنْ غَيْرَةِ أَوْلَادِ آدَمَ

Yüce Allah'ın Kıskanmasının Âdem Oğullarınınkinden Fazla Olması

٢٩٢ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْقَعْنَبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «الْمُؤْمِنُ يَغَارُ، وَاللَّهُ أَشَدُّ غَيْرَةً». [٣: ٦٧]

292- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Mümin kıskanç olur! Allah'tan daha kıskanç kimse de yoktur."**[2]

ذِكْرُ وَصْفِ الشَّيْءِ الَّذِي مِنْ أَجْلِهِ يَكُونُ اللَّهُ ﷻ أَشَدَّ غَيْرَةً

Yüce Allah'ın Kıskançlığının Daha Fazla Olduğu Şey

٢٩٣ - أَخْبَرَنَا ابْنُ سَلْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ يَغَارُ، وَالْمُؤْمِنُ يَغَارُ، فَغَيْرَةُ اللَّهِ أَنْ يَأْتِيَ الْمُؤْمِنُ مَا حَرَّمَ عَلَيْهِ». [٣: ٦٧]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 6/352; Buhârî 5222; Müslim 2762.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/235; Müslim 2761/38.

293- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Mümin kıskanç olur! Allah da kıskanır. Allah'ın kıskanması da, müminin haram olan bir şeyi işlemesi konusundadır."**[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَانٍ يُصَرِّحُ بِصِحَّةِ مَا ذَكَرْنَاهُ

Zikredilen Hususun Doğruluğunu Bildiren İkinci Haber

٢٩٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، وَعَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «لَيْسَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيْهِ الْمَدْحُ مِنَ اللَّهِ، فَلِذَلِكَ مَدَحَ نَفْسَهُ، وَلَيْسَ أَحَدٌ أَغْيَرَ مِنَ اللَّهِ، فَلِذَلِكَ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ». [٣: ٦٧]

294- Abdullah (b. Mes'ûd) bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Hiç kimse Allah kadar övülmeyi sevmez. İşte bunun için Allah kendisini (Kur'ân'da birçok güzel sıfatlarla) övmüştür. Allah'tan daha kıskanç hiç kimse yoktur. Bu sebeple her çirkinliği haram kılmıştır"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنِ الْغَيْرَةِ الَّتِي يُحِبُّهَا اللَّهُ وَالَّتِي يُبْغِضُهَا

Allah'ın Sevdiği ve Sevmediği Kıskançlıklar

٢٩٥ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدُ بْنُ مُسَرْهَدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنِ الْحَجَّاجِ الصَّوَّافِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنِ ابْنِ عَتِيكٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ مِنَ الْغَيْرَةِ مَا يُحِبُّ اللَّهُ، وَمِنْهَا مَا يُبْغِضُ اللَّهُ، فَأَمَّا الْغَيْرَةُ الَّتِي يُحِبُّ اللَّهُ فَالْغَيْرَةُ فِي اللَّهِ، وَأَمَّا الْغَيْرَةُ الَّتِي يُبْغِضُ اللَّهُ فَالْغَيْرَةُ فِي غَيْرِ اللَّهِ، وَإِنَّ مِنَ الْخُيَلَاءِ مَا يُحِبُّ اللَّهُ، وَمِنْهَا مَا يُبْغِضُ اللَّهُ، فَأَمَّا الْخُيَلَاءُ الَّتِي يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يَتَخَيَّلَ الْعَبْدُ بِنَفْسِهِ عِنْدَ الْقِتَالِ، وَأَنْ يَتَخَيَّلَ عِنْدَ الصَّدَاقَةِ، وَأَمَّا الْخُيَلَاءُ الَّتِي يُبْغِضُ اللَّهُ، فَالْخُيَلَاءُ لِغَيْرِ الدِّينِ» [٣:٦٦]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 2/343; Buhârî 5223; Müslim 2761; Tirmizî 1168.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/381; Buhârî 5220; Tirmizî 3530; Darimî 2/149.

295- Câbir b. Atîk'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Allah kıskançlığın kimisini sever, kimisini de sevmez. Allah'ın sevdiği kıskançlık, Allah hakkındaki kıskançlıktır. Allah'ın nefret ettiği kıskançlık ise Allah'ın dışında kalan kıskançlıktır. Yine Allah, büyüklük taslamaların kimisini sever ve kimisini de sevmez. Sevdiği büyüklük taslama, kişinin, savaş esnasında büyüklük taslaması ile sadaka verirken büyüklük taslamasıdır. Allah'ın nefret ettiği büyüklük taslama ise (zulüm gibi) dinin dışında kalan büyüklük taslamadır."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: [ابْنُ عَتِيكٍ] هَذَا، هُوَ أَبُو سُفْيَانَ بْنُ جَابِرِ بْنِ عَتِيكِ بْنِ النُّعْمَانِ الْأَشْهَلِيُّ، لِأَبِيهِ صُحْبَةٌ

Ebû Hâtim der ki: "Buradaki İbn Atîk, Ebû Süfyân b. Câbir b. Atîk b. en-Nu'mân el-Eşhelî olup babasının sahabiliği vardır."

ذِكْرُ رَجَاءِ الْأَمْنِ مِنْ غَضَبِ اللَّهِ لِمَنْ لَمْ يَغْضَبْ لِغَيْرِ اللَّهِ ﷻ

Allah Rızası Dışında Öfkelenmeyen Kişilerin Allah'ın Öfkesinden Yana Emin Olması

٢٩٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى الْمَوْصِلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى الْمِصْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ دَرَّاجٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا يَمْنَعُنِي مِنْ غَضَبِ اللَّهِ؟ قَالَ: «لَا تَغْضَبْ». [٢:١]

296- Abdullah b. Ömer der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi amelim beni Allah'ın öfkesinden korur?" diye sorduğumda, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Öfkelenme!"** karşılığını verdi.[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ وَصْفِ الْقَائِمِ فِي حُدُودِ اللَّهِ وَالْمُدَاهِنِ فِيهَا

Allah'ın Sınırlarına Riayet Eden ile Bu Sınırları Aşan Kişilerin Durumu

٢٩٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ مُغِيرَةَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ، عَلَى مِنْبَرِنَا هَذَا، يَقُولُ:

---

[1] Elbânî: Hasen (el-İrvâ' 1999; Sahîh Ebî Dâvud 2488); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 5/445; Ebû Dâvûd 2659; Nesâî 5/78; Dârimî 2/149.

[2] Elbânî: Hasen (et-Ta'lîku'r-rağîb 3/277); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/175.

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَفَرَّغْتُ لَهُ سَمْعِي وَقَلْبِي، وَعَرَفْتُ أَنِّي لَنْ أَسْمَعَ أَحَدًا عَلَى مِنْبَرِنَا هَذَا يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَثَلُ الْقَائِمِ عَلَى حُدُودِ اللَّهِ وَالْمُدَاهِنُ فِي حُدُودِ اللَّهِ، كَمَثَلِ قَوْمٍ كَانُوا فِي سَفِينَةٍ فَاقْتَرَعُوا مَنَازِلَهُمْ، فَصَارَ مَهْرَاقُ الْمَاءِ وَمُخْتَلَفُ الْقَوْمِ لِرَجُلٍ، فَضَجِرَ فَأَخَذَ الْقَدُومَ وَرُبَّمَا قَالَ: الْفَأْسَ فَقَالَ أَحَدُهُمْ لِلْآخَرِ: إِنَّ هَذَا يُرِيدُ أَنْ يُغْرِقَنَا وَيَخْرِقُ سَفِينَتَكُمْ، وَقَالَ الْآخَرُ: دَعْهُ فَإِنَّمَا يَخْرِقُ مَكَانَهُ» [٣: ٢٨]

297- Şa'bî der ki: Şu minberimizin üzerinde Nu'mân b. Beşîr'in şöyle dediğini işittim: Bu minberimiz üzerinde kulaklarımla kalbimi tamamen vererek dinlediğimde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim ki başkasından bunları duymadığımı biliyorum: **"Allah'ın sınırlarına riayet eden ile bu sınırları aşan kimselerin durumu, bir gemide kalacakları yerleri belirlemek için kura çeken ve temini sırasında suyun dökülmesi konusunda ihtilaf yaşayan topluluğun durumuna benzer. Bir adam bu duruma sıkılıp eline aldığı keser ya da balta ile (delik açmak ister). Biri diğerine: «Bu adam bizi batırmak ve geminizi delmek istiyor» der. Diğeri ise: «Onu rahat bırak. Sadece kendi bulunduğu yeri deliyor» der."**[1]

٢٩٧ - وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «إِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ لَهَا الْجَسَدُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ لَهَا الْجَسَدُ كُلُّهُ» [٣: ٢٨]

297- Yine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: **"Kuşkusuz insan vücudunda bir et parçası vardır ki, iyi olduğu zaman bütün vücut iyi olur. Bu parça kötü olduğu zaman da bütün vücut kötü olur."**[2]

٢٩٧ - وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «الْمُؤْمِنُونَ تَرَاحُمُهُمْ وَلُطْفُ بَعْضِهِمْ بِبَعْضٍ كَجَسَدِ رَجُلٍ وَاحِدٍ، إِذَا اشْتَكَى بَعْضُ جَسَدِهِ أَلِمَ لَهُ سَائِرُ جَسَدِهِ». [٣: ٢٨]

297- Yine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle buyurduğunu işittim: **"Müminler, birbirlerine karşı gösterdikleri merhamet ve şefkat yönünden tek**

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 69; Ğâyetu'l-merâm 20; es-Silsiletu's-sahîha 1083); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 4/268, 4/273; Buhârî 2493, 52; Müslim 1599; Tirmizî 2173; İbn Mâce 3984; Darimî 2/245; Bak hadis no: 233.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 69; Ğâyetu'l-merâm 20; es-Silsiletu's-sahîha 1083); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir.

bir adamın vücudu gibidir. Bu vücudun bir organı rahatsızlansa diğer organlar da bu rahatsızlığı paylaşırlar."

ذِكْرُ تَمْثِيلِ الْمُصْطَفَى ﷺ الرَّاكِبَ حُدُودَ اللَّهِ وَالْمُدَاهِنَ فِيهَا مَعَ الْقَائِمِ بِالْحَقِّ بِأَصْحَابِ مَرْكَبٍ، رَكِبُوا لَجَّ الْبَحْرِ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Allah'ın Sınırlarına Riayet Eden İle Bu Sınırları Aşan Kişileri Denizde Gemiye Binen Kişilere Benzetmesi

٢٩٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «الْمُدَاهِنُ فِي حُدُودِ اللَّهِ، وَالرَّاكِبُ حُدُودَ اللَّهِ، وَالْآمِرُ بِهَا، وَالنَّاهِي عَنْهَا، كَمَثَلِ قَوْمٍ اسْتَهَمُوا فِي سَفِينَةٍ مِنْ سُفُنِ الْبَحْرِ، فَأَصَابَ أَحَدُهُمْ مُؤَخَّرَ السَّفِينَةِ وَأَبْعَدَهَا مِنَ الْمِرْفَقِ، وَكَانُوا سُفَهَاءَ، وَكَانُوا إِذَا أَتَوْا عَلَى رِجَالِ الْقَوْمِ آذَوْهُمْ، فَقَالُوا: نَحْنُ أَقْرَبُ أَهْلِ السَّفِينَةِ مِنَ الْمِرْفَقِ وَأَبْعَدُهُمْ مِنَ الْمَاءِ، فَتَعَالَوْا نَخْرِقْ دَفَّ السَّفِينَةِ ثُمَّ نَرُدَّهُ إِذَا اسْتَغْنَيْنَا عَنْهُ، فَقَالَ مَنْ نَاوَأَهُ مِنَ السُّفَهَاءِ: افْعَلْ، فَأَهْوَى إِلَى فَأْسٍ لِيَضْرِبَ بِهَا أَرْضَ السَّفِينَةِ، فَأَشْرَفَ عَلَيْهِ رَجُلٌ رَشِيدٌ فَقَالَ: مَا تَصْنَعُ؟ فَقَالَ: نَحْنُ أَقْرَبُكُمْ مِنَ الْمِرْفَقِ وَأَبْعَدُكُمْ مِنْهُ، أَخْرِقُ دَفَّ السَّفِينَةِ، فَإِذَا اسْتَغْنَيْنَا عَنْهُ سَدَدْنَاهُ، فَقَالَ: لَا تَفْعَلْ، فَإِنَّكَ إِنْ فَعَلْتَ تَهْلِكُ وَنَهْلِكُ». [٣: ٦٦]

298- Nu'mân b. Beşîr der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Yüce Allah'ın koyduğu sınırları aşan ile bu sınırlara riayet edip emirlerinin yerine getirilmesini söyleyen ve yasaklarından alıkoyanların durumu deniz gemilerinden biri için kura çeken topluluğa benzer. Kura sonucu bir gruba sudan uzak olan alt güverte düştü. Bunlar da sefih kişilerdi. Su için üst güvertedekilerin yanına geldikleri zaman onları rahatsız ediyorlardı. Birbirlerine: «Biz denize onlardan daha yakın olmamıza rağmen suya daha uzağız. Gelin geminin tahtalarını delelim, su ihtiyacımızı giderdikten sonra tekrar kapatırız» dediler. İçlerinden yine sefih biri bunu teklif eden kişiye: «Yap!» deyince adam gemi tabanını delmek için keser almaya yeltendi. O sırada üst taraftan aklı başında olan bir adam ona: «Ne yapıyorsun?» diye sordu. Adam: «Biz denize sizden daha yakın olmamıza rağmen suya daha uzağız. Geminin tabanında delik açacağım. Su ihtiyacımızı**

giderdikten sonra geri kapatırız» karşılığını verince, üst güverteden olan adam: «Bunu yapma! Zira yaparsan hem siz hem biz helak oluruz» dedi."[1]

ذِكْرُ كِتْبَةِ اللهِ ﷻ الصَّدَقَةَ لِمَنْ يَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ، وَيَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ، إِذَا تَعَرَّى فِيهِمَا عَنِ الْعِلَلِ

Kişiye Allah Rızası İçin İyiliği Emredip Kötülükten Nehyetmesinin Sadaka Olarak Yazılması

٢٩٩ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ الْقُطَيْعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «عَلَى كُلِّ مَنْسِمٍ مِنْ بَنِي آدَمَ صَدَقَةٌ كُلَّ يَوْمٍ»، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: وَمَنْ يُطِيقُ هَذَا؟ قَالَ: «أَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ، وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ، وَالْحَمْلُ عَلَى الضَّعِيفِ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ خُطْوَةٍ يَخْطُوهَا أَحَدُكُمْ إِلَى الصَّلَاةِ صَدَقَةٌ». [٢:١]

299- Abdullah b. Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Âdem oğlunun üzerine her gün için kendisinde bulunan her eklem karşılığında bir sadaka vermesi borçtur"** buyurdu. Orada hazır bulunan topluluktan bir adam: "Buna kim güç yetirebilir?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: **"İyiliği emretmek, bir sadakadır. Kötülüğü yasaklamak, bir sadakadır. Zayıf/güçsüz bir kimsenin yükünü hafifletmek, bir sadakadır. Sizden birisinin namaz için attığı her adım, bir sadakadır"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ اسْتِحْقَاقِ الْقَوْمِ الَّذِينَ لَا يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ، وَلَا يَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ عَنْ قُدْرَةٍ مِنْهُمْ عَلَيْهِ عُمُومَ الْعِقَابِ مِنَ اللهِ ﷻ

İmkanları Olmasına Rağmen İyiliği Emredip Kötülükten Nehyetmeyen Topluluğun Genel Bir Azaba Maruz Kalması

٣٠٠ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ،

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 69; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Bak hadis no: 297.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 577); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir.

يَقُولُ: «مَا مِنْ قَوْمٍ يُعْمَلُ فِيهِمْ بِالْمَعَاصِي يَقْدِرُونَ أَنْ يُغَيِّرُوا عَلَيْهِمْ وَلَا يُغَيِّرُوا، إِلَّا أَصَابَهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ قَبْلَ أَنْ يَمُوتُوا». [٢: ١٠٩]

300- Ubeydullah b. Cerîr, babasından bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Eğer bir kavimde masiyetler (günahlar) işlenir ve o topluluk, bunu değiştirmeye gücü yettiği halde değiştirmezse, bu kavim ölmeden önce, Allah mutlaka onlara cezalarını verecektir."**[1]

ذِكْرُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ اسْتِعْمَالُ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ لِعَوَامِّ النَّاسِ دُونَ الْأُمَرَاءِ الَّذِينَ لَا يُؤْمَنُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْهُمْ إِنْ فَعَلَ ذَلِكَ

Zarar Vermelerinden Emin Olunamayan Yöneticilerden Ziyade Halkın Geneline İyiliği Emredip Kötülükten Nehyetmenin Müstehab Olması

٣٠١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مُطَرِّفٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَثَلُ الْمُدَاهِنِ فِي حُدُودِ اللَّهِ، وَالْآمِرِ بِهَا، وَالنَّاهِي عَنْهَا، كَمَثَلِ قَوْمٍ، اسْتَهَمُوا، سَفِينَةً مِنْ سُفُنِ الْبَحْرِ، فَصَارَ بَعْضُهُمْ فِي مُؤَخَّرِ السَّفِينَةِ، وَأَبْعَدِهِمْ مِنَ الْمِرْفَقِ، وَبَعْضُهُمْ فِي أَعْلَى السَّفِينَةِ، فَكَانُوا إِذَا أَرَادُوا الْمَاءَ وَهُمْ فِي آخِرِ السَّفِينَةِ، آذَوْا رِحَالَهُمْ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: نَحْنُ أَقْرَبُ مِنَ الْمِرْفَقِ وَأَبْعَدُ مِنَ الْمَاءِ، نَخْرِقُ دَفَّةَ السَّفِينَةِ وَنَسْتَقِي، فَإِذَا اسْتَغْنَيْنَا عَنْهُ سَدَدْنَاهُ، فَقَالَ السُّفَهَاءُ مِنْهُمْ: افْعَلُوا، قَالَ: فَأَخَذَ الْفَأْسَ فَضَرَبَ عَرَضَ السَّفِينَةِ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ رُشَيْدٌ: مَا تَصْنَعُ؟ قَالَ: نَحْنُ أَقْرَبُ مِنَ الْمِرْفَقِ وَأَبْعَدُ مِنَ الْمَاءِ، نَكْسِرُ دَفَّ السَّفِينَةِ، فَنَسْتَقِي، فَإِذَا اسْتَغْنَيْنَا عَنْهُ سَدَدْنَاهُ، فَقَالَ: لَا تَفْعَلْ، فَإِنَّكَ إِذًا تَهْلِكُ وَنَهْلِكُ». [٣: ٥٥]

301- Nu'mân b. Beşîr der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Yüce Allah'ın koyduğu sınırları aşan ile bu sınırlara riayet edip emirlerinin yerine getirilmesini söyleyen ve yasaklarından alıkoyanların durumu deniz gemilerinden biri için kura çeken topluluğa benzer. Kura sonucu bir gruba sudan uzak olan alt güverte düştü. Bunlar da sefih kişilerdi. Su için üst güvertedekilerin yanına geldikleri zaman onları**

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3353); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 4/364; Ebû Dâvûd 4339; İbn Mâce 4009.

rahatsız ediyorlardı. Birbirlerine: «Biz denize onlardan daha yakın olmamıza rağmen suya daha uzağız. Gelin geminin tahtalarını delelim, su ihtiyacımızı giderdikten sonra tekrar kapatırız» dediler. İçlerinden yine sefih biri bunu teklif eden kişiye: «Yap!» deyince adam gemi tabanını delmek için keser almaya yeltendi. O sırada üst taraftan aklı başında olan bir adam ona: «Ne yapıyorsun?» diye sordu. Adam: «Biz denize sizden daha yakın olmamıza rağmen suya daha uzağız. Geminin tabanında delik açacağım. Su ihtiyacımızı giderdikten sonra geri kapatırız» karşılığını verince, üst güverteden olan adam: «Bunu yapma! Zira yaparsan hem siz hem biz helak oluruz» dedi."[1]

ذِكْرُ تَوَقُّعِ الْعِقَابِ مِنَ اللهِ ﷻ لِمَنْ قَدَرَ عَلَى تَغْيِيرِ الْمَعَاصِي، وَلَمْ يُغَيِّرْهَا

Masiyetleri Gücü Olduğu Halde Değiştirmeyenlerin Yüce Allah'ın Cezalandırmasına Maruz Kalması

٣٠٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْجُنَيْدِ بِبُسْتَ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَا مِنْ رَجُلٍ يَكُونُ فِي قَوْمٍ يَعْمَلُ فِيهِمْ بِالْمَعَاصِي، يَقْدِرُونَ عَلَى أَنْ يُغَيِّرُوا عَلَيْهِ وَلَا يُغَيِّرُوا، إِلَّا أَصَابَهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ قَبْلَ أَنْ يَمُوتُوا».[٢: ١٠٩]

302- Ubeydullah b. Cerîr, babasından bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Eğer bir kavimde biri masiyetlerde bulunur ve o topluluk, bunu değiştirmeye gücü yettiği halde değiştirmezse, bu kavim ölmeden önce, Allah mutlaka onlara cezalarını verecektir."**[2]

ذِكْرُ جَوَازِ زَجْرِ الْمَرْءِ الْمُنْكَرَ بِيَدِهِ دُونَ لِسَانِهِ إِذَا لَمْ يَكُنْ فِيهِ تَعَدٍّ

Saldırganca Olmadan Kişinin (Dinen) Çirkin Olan Bir Şeyi Diliyle Yasaklamasının Caizliği

٣٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُقَدَّمِيُّ، وَزَحْمَوَيْهِ، قَالَا: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ رَاشِدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ، قَالَ: قَعَدَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ رَجُلٌ، وَعَلَيْهِ خَاتَمٌ مِنْ ذَهَبٍ، فَقَرَعَ رَسُولُ اللَّهِ

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 69); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Bak hadis no: 298.

[2] Elbânî: Hasen; Şuayb: İsnâdı hasendir. Bak hadis no: 300.

ﷺ يَدَهُ بِقَضِيبٍ كَانَ فِي يَدِهِ، ثُمَّ غَفَلَ عَنْهُ، فَأَلْقَى الرَّجُلُ خَاتَمَهُ، ثُمَّ نَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «أَيْنَ خَاتَمُكَ؟» قَالَ: أَلْقَيْتُهُ، قَالَ: «أَظُنُّنَا قَدْ أَوْجَعْنَاكَ وَأَغْرَمْنَاكَ». [٥: ٩]

303- Ebû Sa'lebe el-Huşenî anlatıyor: Bir adam, parmağında altından bir yüzük olduğu halde (günün birinde) Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına oturdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), (adamın parmağındaki altın yüzüğü görünce) elindeki değnekle adamın eline vurdu. Sonra da adama karşı gereken önemi göstermedi. Adam da, yüzüğünü (çıkarıp) attı. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adama baktı ve: **"Yüzüğün nerede!"** diye sordu. Adam da: "Onu (çıkarıp) attım!" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sanırım ki, canını acıttık ve (altın yüzüğü atmanla da) seni zarara soktuk!"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: النُّعْمَانُ بْنُ رَاشِدٍ رُبَّمَا أَخْطَأَ عَلَى الزُّهْرِيِّ

Ebû Hâtim der ki: "Nu'mân b. Râşid, Zührî'nin hadislerinde zaman zaman hata ederdi."

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمُنْكَرَ وَالظُّلْمَ إِذَا ظَهَرَا كَانَ عَلَى مَنْ عَلِمَ تَغْيِيرُهُمَا حَذَرَ عُمُومِ الْعُقُوبَةِ إِيَّاهُمْ بِهِمَا

Azabın Genel Olarak Gelmemesi İçin Kötülük ve Zulüm Baş Gösterdiğinde Bunu Bilenlerin Onu Değiştirmesinin Gerekliliği

٣٠٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: قَرَأَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾، قَالَ: إِنَّ النَّاسَ يَضَعُونَ هَذِهِ الْآيَةَ عَلَى غَيْرِ مَوْضِعِهَا، أَلَا وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوُا الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَى يَدَيْهِ أَوْ قَالَ: الْمُنْكَرَ فَلَمْ يُغَيِّرُوهُ عَمَّهُمُ اللَّهُ بِعِقَابِهِ». [٣: ٦٦]

304- Kays b. Ebî Hâzım der ki: Ebû Bekr es-Sıddîk: *"Ey inananlar! Siz kendinize bakın; doğru yolda iseniz sapıtan kimse size zarar veremez..."* (Mâide 105) âyetini okudu ve: "İnsanlar bu âyeti yanlış tefsir ediyorlar. Halbuki ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **«İnsanlar bir zalimi görüp te onu bundan**

[1] **Elbânî: Sahih (Âdâbu'z-zifâf 126); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Ahmed 4/195; Nesâî 8/171.**

menetmezlerse" -veya- **"Çirkin olan şeyi değiştirmezlerse o zaman Yüce Allah toplumun tümünü cezalandırır»** buyurduğunu işittim" dedi.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمُتَأَوِّلَ لِلآيِ قَدْ يُخْطِئُ فِي تَأْوِيلِهِ لَهَا، وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْفَضْلِ وَالْعِلْمِ

Fazilet ve İlim Ehlinden Olsa Bile Kişinin Âyetlerin Tevilinde Hata Edebilmesi

٣٠٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذِ بْنِ مُعَاذٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّكُمْ تَقْرَؤُونَ هَذِهِ الْآيَةَ وَتَضَعُونَهَا عَلَى غَيْرِ مَا وَضَعَهَا اللَّهُ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ، لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾، إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوَا الْمُنْكَرَ فَلَمْ يُغَيِّرُوهُ، يُوشِكُ أَنْ يَعُمَّهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ». [٣: ٦٦]

305- Kays b. Ebî Hâzım bildiriyor: Ebû Bekr es-Sıddîk, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ey insanlar! Siz:** ***«Ey inananlar! Siz kendinize bakın; doğru yolda iseniz sapıtan kimse size zarar veremez»*** (Mâide 105) **âyetini okuyor ve yanlış anlam veriyorsunuz"** buyurduğunu söyledi" dedi ve devamında yukarıdakine benzer bir rivayette bulundu. Ancak hangi ibareyi kullandığında şüpheye düşmeden: **"İnsanlar bir kötülük gördüğü zaman onu değiştirmezse"** ifadesini kullandı.[2]

ذِكْرُ وَصْفِ النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ إِذَا رَآهُ الْمَرْءُ أَوْ عَلِمَهُ

Kişinin Gördüğü ve Bildiği (Dinen) Çirkin İşleri Nehyetmesi

٣٠٦ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ الْأَحْمَسِيِّ، قَالَ: أَوَّلُ مَنْ بَدَأَ بِالْخُطْبَةِ قَبْلَ الصَّلَاةِ يَوْمَ الْعِيدِ مَرْوَانُ بْنُ الْحَكَمِ، فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ: الصَّلَاةُ قَبْلَ الْخُطْبَةِ وَمَدَّ بِهَا صَوْتَهُ، فَقَالَ: تُرِكَ مَا هُنَاكَ أَبَا فُلَانٍ، فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ: أَمَّا هَذَا فَقَدْ

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/2; Ebû Dâvûd 4338; Tirmizî 2168; İbn Mâce 4005; Bak hadis no: 305.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/9; Bak hadis no: 304.

قَضَى مَا عَلَيْهِ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَنْ رَأَى مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَاكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ». [١: ٣٧]

306- Târık b. Şihâb der ki: Bayram namazlarında hutbeyi namazdan önce veren ilk kişi Mervân b. el-Hakem'di. Adamın biri kalkıp sesini uzatarak: "Hutbeden önce namaz kılınmalıdır!" deyince, Mervân: "Ey Ebû Filan! Senin dediğin artık bırakıldı" karşılığını verdi. Bunun üzerine Ebû Saîd el-Hudrî itiraz eden adamı kastederek şöyle dedi: "Bu adam üzerine düşeni yaptı. Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"İçinizden her kim bir kötülük görürse gücü varsa onu eliyle düzeltmeye çalışsın. Eliyle düzeltmeye gücü yetmezse diliyle düzeltsin. Diliyle düzeltmeye gücü yetmezse onu kalbiyle değiştirmeyi dilesin ki bu da imanın en zayıf şeklidir."**[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ تَفَرَّدَ بِهِ طَارِقُ بْنُ شِهَابٍ

Bu Hadisi Târık b. Şihâb'ın Rivayette Tek Kaldığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

٣٠٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، وَهَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ رَجَاءٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، وَعَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: أَخْرَجَ مَرْوَانُ الْمِنْبَرَ فِي يَوْمِ عِيدٍ، وَبَدَأَ بِالْخُطْبَةِ قَبْلَ الصَّلَاةِ، فَقَامَ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا مَرْوَانُ، خَالَفْتَ السُّنَّةَ، أَخْرَجْتَ الْمِنْبَرَ فِي يَوْمِ عِيدٍ، وَلَمْ يَكُنْ يَخْرُجُ، وَبَدَأْتَ بِالْخُطْبَةِ قَبْلَ الصَّلَاةِ، وَلَمْ يَكُنْ يُبْدَأُ بِهَا، فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ: مَنْ هَذَا؟ قَالُوا: فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ، قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: أَمَّا هَذَا فَقَدْ قَضَى مَا عَلَيْهِ، زَادَ إِسْحَاقُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُغَيِّرَهُ بِيَدِهِ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ». [١: ٣٧]

307- İsmâîl b. Recâ, babasından bildiriyor: Bayram namazlarında ilk olarak (namazgâh alanına) minber getirten ve hutbeyi namazdan önce veren kişi Mervân'dı. Adamın biri kalkıp: "Ey Mervân! Bu yöndeki sünnete aykırı

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1034); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/54; Müslim 49; Tirmizî 2172; Nesâî 8/111.

davrandın. Bayram günlerinde minber getirilmezken sen minber getirttin, hutbeyi de namazdan önce verdin ki hutbe ile başlanmazdı" diyerek itiraz etti. Ebû Saîd el-Hudrî itiraz eden adamı kastederek: "Bu kim?" diye sorunca: "Filanın oğlu filan" karşılığını verdiler. Ebû Saîd: "Bu adam üzerine düşeni yaptı" dedi –İshâk rivayetinde– ve şöyle devam etti: "Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"İçinizden her kim bir kötülük görürse gücü varsa onu eliyle düzeltmeye çalışsın. Eliyle düzeltmeye gücü yetmezse diliyle düzeltsin. Diliyle düzeltmeye gücü yetmezse onu kalbiyle değiştirmeyi dilesin ki bu da imanın en zayıf şeklidir."**[1]

بَابُ مَا جَاءَ فِي الطَّاعَاتِ وَثَوَابِهَا

Bâb: Taatler (Salih Ameller/Dindarlık) ve Sevabı

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ أَهْلَ كُلِّ طَاعَةٍ فِي الدُّنْيَا يُدْعَوْنَ إِلَى الْجَنَّةِ مِنْ بَابِهَا

Dünyada Her Taati (Salih Ameli) İşleyenin Cennette Çağrıldığı Bir Kapısının Olması

٣٠٨ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِدْرِيسَ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ نُودِيَ فِي الْجَنَّةِ يَا عَبْدَ اللَّهِ هَذَا خَيْرٌ، فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّلَاةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّلَاةِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجِهَادِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّدَقَةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصِّيَامِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الرَّيَّانِ» فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا عَلَى مَنْ دُعِيَ مِنْ تِلْكَ الْأَبْوَابِ مِنْ ضَرُورَةٍ، فَهَلْ يُدْعَى أَحَدٌ مِنْ تِلْكَ الْأَبْوَابِ كُلِّهَا؟، قَالَ: «نَعَمْ، وَأَرْجُو أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ». [٣: ٧٨]

308- Ebû Hureyre, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah yolunda çift sadaka veren (sadaka vermeyi, iyilik yapmayı alışkanlık haline getiren) kimse, cennetin muhtelif kapılarından, «Ey Allah'ın kulu! Burada hayır vardır» diye çağrılır. Namaz ehli olanlar namaz kapısından çağrılır. Cihad ehli olanlar, cihad kapısından çağrılır. Devamlı sadaka verenler, sadaka kapısından**

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/10; Müslim 49/79; Ebû Dâvûd 4340; İbn Mâce 1275.

çağrılır. Oruç ehli olanlar, Reyyân kapısından çağrılır" buyurduğunu nakleder. Hz. Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Bütün bu kapılardan çağrılması için kişinin ne yapması gerekir? Bu kapıların hepsinden çağrılacak kimse var mı?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Evet, senin de onlardan olmanı ümit ederim"** karşılığını verdi.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ إِجَازَةِ إِطْلَاقِ اسْمِ الْقُنُوتِ عَلَى الطَّاعَاتِ

Taatlerin Kunût Adıyla Zikredilmesinin Caizliği

٣٠٩ - أَخْبَرَنَا ابْنُ سَلْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ دَرَّاجٍ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «كُلُّ حَرْفٍ فِي الْقُرْآنِ يُذْكَرُ فِيهِ الْقُنُوتُ فَهُوَ الطَّاعَةُ». [٣: ٦٦]

309- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Kur'ân'ın herhangi bir yerinde kunut kelimesi zikredilecek olursa bundan maksat, (Allah'a) itaattir."**[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ تَعْوُّدِ نَفْسِهِ أَعْمَالَ الْخَيْرِ فِي أَسْبَابِهِ

Kişinin Hayırlı Ameller İşlemeye Kendini Alıştırmasının Gerekliliği

٣١٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ خَلِيلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ جُنَاحٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ مَيْسَرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «الْخَيْرُ عَادَةٌ، وَالشَّرُّ لَجَاجَةٌ، مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ» [٣: ٦٦]

310- Muâviye (b. Ebi Süfyân)'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Hayırlı şey, bir alışkanlıktır. Kötü iş de, bir düşmanlıktır. Allah kim hakkında bir hayır dilerse onu (İslâm) dini hususunda kavrayışlı/fakih kılar."**[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2879); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 2/24, 2/25; Ahmed 2/366; Buhârî 1897; Müslim 1027; Tirmizî 3674; Nesâî 4/168, 4/169.

[2] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 4105); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Ahmed 3/75.

[3] Elbânî: Hasen; Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 221.

ذِكْرُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ أَنْ يَقُومَ فِي أَدَاءِ الشُّكْرِ لِلَّهِ جَلَّ وَعَلَا، بِإِتْيَانِ الطَّاعَاتِ بِأَعْضَائِهِ دُونَ الذِّكْرِ بِاللِّسَانِ وَحْدَهُ

Kişinin Allah'a Şükrünü Sadece Sözle İfadeyle Yetinmeyip Bedeni Taatlerle de Yapmasının Müstehablığı

٣١١ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ عِلَاقَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ، يَقُولُ: قَامَ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى إِذَا تَوَرَّمَتْ قَدَمَاهُ، فَقِيلَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَتَفْعَلُ هَذَا وَقَدْ غُفِرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ وَمَا تَأَخَّرَ؟، قَالَ: «أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا». [٤٧ :٥]

311- Muğîre b. Şu'be'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ayakları şişinceye kadar namaz kılınca kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Neden böyle yapıyorsun? Allah senin geçmiş günahlarını bağışlamadı mı?" diye sordular. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Şükreden bir kul olmayayım mı?"** karşılığını verdi.[1]

ذِكْرُ الْعِلَّةِ الَّتِي مِنْ أَجْلِهَا كَانَ يَتْرُكُ ﷺ الْأَعْمَالَ الصَّالِحَةَ بِحَضْرَةِ النَّاسِ

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in İnsanların Gözü Önünde Terk Ettiği Salih Amelleri

٣١٢ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، عَنْ عَقِيلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ كَانَتْ تَقُولُ: «مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُسَبِّحُ سُبْحَةَ الضُّحَى»، وَكَانَتْ عَائِشَةُ تُسَبِّحُهَا، وَكَانَتْ تَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تَرَكَ كَثِيرًا مِنَ الْعَمَلِ خَشْيَةَ أَنْ يَسْتَنَّ النَّاسُ بِهِ، فَيُفْرَضَ عَلَيْهِمْ. [٥: ١٤]

312- Urve b. ez-Zübeyr bildiriyor: Hz. Aişe: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kuşluk namazı kılmazdı" der, ancak kendisi kuşluk namazı kılardı. Yine: "Bazen

---

[1] Elbânî: Sahih (Muhtasaru'ş-Şemâil 221); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 4/251; Buhârî 1130; Müslim 2819/30; Tirmizî 412; Nesâî 3/219; İbn Mâce 1419.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), insanlar da onunla amel eder ve kendilerine farz kılınır endişesiyle birçok ameli bırakmıştır" derdi.[1]

ذِكْرُ الْعِلَّةِ الَّتِي مِنْ أَجْلِهَا كَانَ يَتْرُكُ ﷺ بَعْضَ الطَّاعَاتِ

Bazı Salih Amelleri Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Terketme Nedeni

٣١٣ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِدْرِيسَ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيَدَعُ الْعَمَلَ، وَهُوَ يُحِبُّ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ، خَشْيَةَ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ النَّاسُ، فَيُفْرَضَ عَلَيْهِمْ». [٥: ٢٩]

313- Hz. Aişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bazen insanlar da onunla amel eder ve kendilerine farz kılınır endişesiyle yapmayı çok istediği halde bazı amelleri yapmaktan geri dururdu."[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنَ الشُّكْرِ لِلَّهِ جَلَّ وَعَلَا بِأَعْضَائِهِ عَلَى نِعَمِهِ، وَلَا سِيَّمَا إِذَا كَانَتِ النِّعْمَةُ تَعْقِبُ بَلْوَى تَعْتَرِيهِ

Özellikle Musibet Sonrası Gelen Nimetlere Karşılık Kişinin Şükrünü Bedeni İtaatlerle Yerine Getirmesinin Gerekliliği

٣١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخٍ، حَدَّثَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي عَمْرَةَ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ، يَقُولُ: «إِنَّ ثَلَاثَةً فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ أَبْرَصَ وَأَقْرَعَ وَأَعْمَى، فَأَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَبْتَلِيَهُمْ فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكًا، فَأَتَى الْأَبْرَصَ، فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟، قَالَ: لَوْنٌ حَسَنٌ، وَجِلْدٌ حَسَنٌ، قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟، قَالَ: الْإِبِلُ، فَمَسَحَهُ، فَذَهَبَ عَنْهُ، قَالَ: وَأُعْطِيَ نَاقَةً عُشَرَاءَ، فَقَالَ: بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا، قَالَ: وَأَتَى الْأَقْرَعَ، فَقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟، قَالَ: شَعْرٌ حَسَنٌ، وَيَذْهَبُ عَنِّي هَذَا الَّذِي قَذِرَنِي النَّاسُ، قَالَ: فَمَسَحَهُ فَذَهَبَ عَنْهُ، وَأُعْطِيَ شَعْرًا حَسَنًا،

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1170); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 6/223; Buhârî 1177; Darimî 1/339; Bak hadis no: 313.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1170); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih. Muvattâ 1/166, 1/167; Ahmed 6/178; Buhârî 1128; Müslim 718; Ebû Dâvûd 1293; Bak hadis no: 312.

قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟، قَالَ: الْبَقَرُ، قَالَ: فَأُعْطِيَ بَقَرَةً حَامِلَةً، قَالَ: بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا، قَالَ: وَأَتَى الْأَعْمَى، فقَالَ: أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟، قَالَ: أَنْ يَرُدَّ اللَّهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَأُبْصِرَ بِهِ النَّاسَ، فَمَسَحَهُ فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيْهِ بَصَرَهُ، قَالَ: فَأَيُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟، قَالَ: الْغَنَمُ، قَالَ: فَأُعْطِيَ شَاةً وَالِدًا، وَأُنْتِجَ هَذَانِ، وَوَلَّدَ هَذَا، فَكَانَ لِهَذَا وَادٍ مِنَ الْإِبِلِ، وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْبَقَرِ، وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْغَنَمِ،

قَالَ: ثُمَّ أَتَى الْأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ، فقَالَ: رَجُلٌ مِسْكِينٌ وَابْنُ سَبِيلٍ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِي، فَلَا بَلَاغَ بِيَ الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ بِكَ، أَسْأَلُكَ بِالَّذِي أَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ، وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ وَالْمَالَ، بَعِيرًا أَتَبَلَّغُ بِهِ فِي سَفَرِي، فقَالَ: الْحُقُوقُ كَثِيرَةٌ، فقَالَ: كَأَنِّي أَعْرِفُكَ، أَلَمْ تَكُنْ أَبْرَصَ يَقْذَرُكَ النَّاسُ، فَقِيرًا فَأَعْطَاكَ اللَّهُ الْمَالَ؟، فقَالَ: إِنَّمَا وَرِثْتُ هَذَا الْمَالَ كَابِرًا عَنْ كَابِرٍ، فقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا، فَصَيَّرَكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتَ، قَالَ: ثُمَّ أَتَى الْأَقْرَعَ فِي صُورَتِهِ، فقَالَ لَهُ مِثْلَ مَا، قَالَ لِهَذَا، فَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ هَذَا، فقَالَ: إِنْ كُنْتَ كَاذِبًا، فَصَيَّرَكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتَ وَأَتَى الْأَعْمَى فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ، فقَالَ: رَجُلٌ مِسْكِينٌ وَابْنُ سَبِيلٍ انْقَطَعَتْ بِيَ الْحِبَالُ فِي سَفَرِي ، فقَالَ: قَدْ كُنْتُ أَعْمَى فَرَدَّ اللَّهُ عَلَيَّ بَصَرِي، فَخُذْ مَا شِئْتَ، وَدَعْ مَا شِئْتَ، فَوَاللَّهِ لَا أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ شَيْئًا أَخَذْتَهُ لِلَّهِ، فقَالَ: أَمْسِكْ مَالَكَ، فَإِنَّمَا ابْتُلِيتُمْ فَقَدْ رُضِيَ عَنْكَ، وَسُخِطَ عَلَى صَاحِبَيْكَ» [٣: ٦]

314- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre kendisi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işitmiştir: **"İsrâil oğullarından biri alaca hastası, biri kel, biri de kör olan üç kişi vardı. Yüce Allah bunları sınamak isteyince onlara bir melek gönderdi. Melek alaca hastası olan adama gidip: «En çok sevdiğin şey nedir?» diye sorunca, adam: «Güzel bir ten rengi ile güzel bir ten» dedi. Sonra (melek): «En çok sevdiğin mal hangisidir?» diye sorunca, o da, «Deve» dedi. Melek ona el sürünce hastalığı gitti. Bunun üzerine o kimseye on aylık hamile bir dişi deve verildi ve: «Allah bu devede sana bereket ihsan etsin» dedi.**

Daha sonra (melek), kelin yanına gidip: «En çok sevdiğin nedir?» diye sorunca kel: «Güzel bir saç ve insanların yanında bu halin benden gitmesi. Çünkü insanlar benden iğreniyor» cevabını verdi. Melek onu bir sıvazladı ve onun bu hali gitti, ona güzel bir saç verildi. (Melek) : «En çok hangi malı seversin?» diye sorunca kel: «Sığırı» cevabını verdi ve ona gebe bir sığır verilip, (melek ona) «Allah bu sığırda sana bereket ihsan etsin» dedi.

Sonra (melek) kör olan adama gidip ona: «En çok sevdiğin şey nedir?» diye sorunca kör: «Allah'ın görmemi bana geri vermesi ve böylelikle insanları görmektir» cevabını verince (melek), onu sıvazladı, Allah da ona görmesini iade etti. Ona: «En sevdiğin mal hangisidir?» diye sorunca, adam: «Koyun» cevabını verdi. Bunun üzerine ona doğumu yakın bir koyun verdi.

Önceki iki kişinin deve ve ineği yavruladı, berikinin koyunu da doğurdu. Birinin bir vadi dolusu devesi, diğerinin bir vadi dolusu ineği, diğerinin de bir vadi dolusu koyunları oldu.

Daha sonra aynı melek alaca hastalığı olana onun eski suret ve kılığında gelerek: «Ben yoksul bir adamım. Yolculuğum esnasında bütün çarelerim tükendi. Artık bugün ancak Allah sayesinde ve senin yardımın ile yerime ulaşabilirim. Senden, sana şu güzel rengi, şu güzel teni ve şu malı verenin hakkı için bu yolculuğumda üzerine binerek yerime ulaştıracak bir deve istiyorum» deyince, adam ona: "Haklar çoktur" şeklinde cevap verdi.

Melek ona: «Ben seni tanıyor gibiyim. Sen daha önce insanların kendisinden tiksindiği alacalı ve fakir bir kişi iken Allah sana (daha sonra bunca malı) vermişti değil mi?» deyince adam: «Hayır ben bu malı babadan, atadan miras aldım» karşılığını verdi. Bu sefer melek: «Eğer yalan söylüyorsan Allah seni önceki haline döndürsün» dedi.

Daha sonra kel adamın yanına eski suretinde giderek ona da öncekine söylediğinin benzerini söyledi, o da öncekinin verdiği cevabı buna verdi. Melek: «Eğer yalan söylüyorsan Allah seni önceki haline döndürsün» dedi. Melek köre de önceki suret ve şeklinde gidip: «Ben yoksul bir adamım. Yolda kaldım. Bu yolculuğumda bütün çarelerim tükendi» dedi. Kör: «Ben de önceleri kördüm. Allah bana görmemi geri verdi. İstediğini al, istediğini bırak. Allah'a yemin ederim ki, bugün ne alırsan Allah için ondan dolayı sana zorluk çıkarmayacağım» karşılığını verince melek ona: «Malını tut. Sizler sınandınız. Allah senden razı oldu, iki arkadaşına ise gazap etti» dedi."[1]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3523); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Buhârî 3464; Müslim 2964/10.

ذِكْرُ تَفَضُّلِ اللهِ ﷻ بِإِعْطَاءِ أَجْرِ الصَّائِمِ الصَّابِرِ لِلْمُفْطِرِ إِذَا شَكَرَ رَبَّهُ ﷻ

Yüce Allah'ın, Rabbine Şükrettiği Taktirde Oruç Tutmayana da Tutanın Sevabını Vermekle İhsanda Bulunması

٣١٥ - أَخْبَرَنَا بَكْرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعِيدٍ الْعَابِدُ الطَّاحِيُّ بِالْبَصْرَةِ، حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ بِمَنْزِلَةِ الصَّائِمِ الصَّابِرِ» [١: ٢]

315- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Şükreden oruçsuz kimse, (sevap bakımından) sabreden (nafile) oruçlu kimsenin mevkisindedir."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: شُكْرُ الطَّاعِمِ الَّذِي يَقُومُ بِإِزَاءِ أَجْرِ الصَّائِمِ الصَّابِرِ: هُوَ أَنْ يَطْعَمَ الْمُسْلِمُ، ثُمَّ لَا يَعْصِي بَارِيَهُ، يُقَوِّيهِ، وَيُتِمُّ شُكْرَهُ بِإِتْيَانِ طَاعَاتِهِ بِجَوَارِحِهِ، لِأَنَّ الصَّائِمَ قُرِنَ بِهِ الصَّبْرُ لِصَبْرِهِ عَنِ الْمَحْظُورَاتِ، وَكَذَلِكَ قُرِنَ بِالطَّاعِمِ الشُّكْرُ، فَيَجِبُ أَنْ يَكُونَ هَذَا الشُّكْرُ الَّذِي يَقُومُ بِإِزَاءِ ذَلِكَ الصَّبْرِ يُقَارِبُهُ أَوْ يُشَاكِلُهُ، وَهُوَ تَرْكُ الْمَحْظُورَاتِ عَلَى مَا ذَكَرْنَاهُ.

Ebû Hâtim der ki: "Sevap bakımından sabreden oruçlu kişiyle aynı konumda olan şükreden oruçsuz kişi, oruçsuz iken Rabbine isyanda bulunmayan Müslüman kişidir. Böylesi bir kişi yediği yemekle güçlendirdiği bedeniyle üzerine düşen taatleri yerine getirip Allah'a karşı olan şükrünü eda eder. Oruçlu olan kişi, yasaklanan şeylerden uzak durmaya sabrından dolayı sabırla ilişkilendirilmiştir. Yemek yiyen oruçsuz kişi de şükürle ilişkilendirilmiştir. Dolayısıyla sevap bakımından sabreden oruçlu kişi ile aynı konumda olabilmesi için şükrünü gereği gibi yerine getirmeli ve zikrettiğimiz gibi yasaklanan şeylerden uzak durmalıdır."

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 655); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 2/289; İbn Mâce 1764.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنَ الْقِيَامِ فِي أَدَاءِ الْفَرَائِضِ مَعَ إِتْيَانِ النَّوَافِلِ، ثُمَّ إِعْطَائِهِ عَنْ نَفْسِهِ وَعِيَالِهِ فِيمَا بَعْدُ

Kişinin Farz İbadetleri İle Nafile İbadetleri Eda Etmesi, Bunun Yanında Kendi Nefsine ve Çoluk Çocuğuna Yönelik Görevlerini Yerine Getirmesinin Gerekliliği

٣١٦ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْخَطَّابِ الْبَلَدِيُّ الزَّاهِدُ ، حَدَّثَنَا أَبُو جَابِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: «دَخَلَتِ امْرَأَةُ عُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ عَلَى نِسَاءِ النَّبِيِّ ﷺ فَرَأَيْنَهَا سَيِّئَةَ الْهَيْئَةِ، فَقُلْنَ: مَا لَكِ، مَا فِي قُرَيْشٍ رَجُلٌ أَغْنَى مِنْ بَعْلِكِ، قَالَتْ: مَا لَنَا مِنْهُ شَيْءٌ؟ أَمَّا نَهَارُهُ فَصَائِمٌ، وَأَمَّا لَيْلُهُ فَقَائِمٌ، قَالَ: فَدَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ فَذَكَرْنَ ذَلِكَ لَهُ، فَلَقِيَهُ النَّبِيُّ ﷺ، فقَالَ: » يَا عُثْمَانُ، أَمَا لَكَ فِي أُسْوَةٍ «؟، قَالَ: وَمَا ذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي؟، قَالَ: » أَمَّا أَنْتَ فَتَقُومُ اللَّيْلَ وَتَصُومُ النَّهَارَ، وَإِنَّ لِأَهْلِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَإِنَّ لِجَسَدِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، صَلِّ وَنَمْ، وَصُمْ وَأَفْطِرْ «، قَالَ: فَأَتَتْهُمُ الْمَرْأَةُ بَعْدَ ذَلِكَ عَطِرَةً كَأَنَّهَا عَرُوسٌ، فَقُلْنَ لَهَا: مَهْ، قَالَتْ: أَصَابَنَا مَا أَصَابَ النَّاسُ».

[٣: ١١]

316- Ebû Mûsa el-Eş'arî anlatıyor: Osmân b. Maz'un'un hanımı, (bir gün) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in hanımlarının yanına girdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in hanımları, onu perişan bir halde gördüler. Ona: "Bu halin ne böyle? Kureyş içerisinde kocandan daha zengin hiçbir kimse yoktur!" dediler. O da: "Ondan bize hiçbir fayda yok. Kocam, gündüzleri oruç tutmakla ve geceleri ise namaz kılmakla geçirmektedir!" dedi.

Derken Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) içeri girdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in hanımları, Osmân b. Maz'un'un bu durumunu ona anlattılar. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Osmân b. Maz'un'la karşılaşınca ona: **"Ey Osmân! Senin için (ben de) örnek alınacak güzel yönler yok mudur?"** diye sordu. Osmân b. Maz'un: "Neden, ey Allah'ın Resûlü? Babam-annem sana feda olsun!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sen geceleri namaz kılıyor, gündüzleri de oruç tutuyormuşsun. Doğrusu ailenin senin üzerinde bir hakkı var, vücudunun senin üzerinde bir hakkı vardır. O halde sen hem namaz kıl, hem uyu, hem oruç tut, hem tutma!"** buyurdu.

Bu konuşmadan sonra kadın, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in hanımlarının yanına vardı. Güzel kokular sürünmüştü. Sanki gelin gibiydi. Resûlullah (sallallahu

aleyhi vesellem)'in hanımları, ona: "Bu da nedir böyle?" dediler. Kadın: "İnsanların başına gelen benim de başıma geldi!" dedi.[1]

ذِكْرُ التَّغْلِيظِ عَلَى مَنْ خَالَفَ السُّنَّةَ الَّتِي ذَكَرْنَاهَا

Zikredildiği Şekilde Sünnete Muhalif Davranan Kişinin Uyarılması

٣١٧ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، أَخْبَرَنِي حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: جَاءَ ثَلَاثَةُ رَهْطٍ إِلَى بُيُوتِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ، يَسْأَلُونَ عَنْ عِبَادَةِ النَّبِيِّ ﷺ، فَلَمَّا أُخْبِرُوا كَأَنَّهُمْ تَقَالُّوهَا، فَقَالُوا: وَأَيْنَ نَحْنُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ، قَدْ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ؟، قَالَ أَحَدُهُمْ: أَمَّا أَنَا فَإِنِّي أُصَلِّي اللَّيْلَ أَبَدًا، وَقَالَ الْآخَرُ: أَنَا أَصُومُ الدَّهْرَ وَلَا أُفْطِرُ، وَقَالَ الْآخَرُ: أَنَا أَعْتَزِلُ النِّسَاءَ وَلَا أَتَزَوَّجُ أَبَدًا، فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فقَالَ: «أَنْتُمُ الَّذِي قُلْتُمْ كَذَا وَكَذَا؟ أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي لَأَخْشَاكُمْ لِلَّهِ، وَأَتْقَاكُمْ لَهُ، لَكِنِّي أَصُومُ وَأُفْطِرُ، وَأُصَلِّي وَأَرْقُدُ، وَأَتَزَوَّجُ النِّسَاءَ، فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي». [٣: ١١]

317- Enes b. Mâlik der ki: Üç kişi Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ibadetini sormak için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinin evlerine geldiler. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ibadeti hakkında kendilerine haber verilince sanki bunu az gördüler ve: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) nerede, biz neredeyiz? Onun geçmiş ve gelecek günahları bağışlanmıştır" dediler. Sonra içlerinden biri: "Ben ömrüm boyunca, bütün gece uyumaksızın namaz kılacağım" dedi. Diğeri: "Ben de gündüzleri oruç tutacağım ve oruçsuz gün geçirmeyeceğim" dedi. Bir diğeri de: "Ben de ömrüm boyunca kadınlardan uzak kalacak ve asla evlenmeyeceğim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelince: **"Şöyle şöyle diyen sizler misiniz? Bilmiş olun ki vallahi ben Allah'tan en fazla korkanınızım ve Ona karşı en takvalı olanınızım. Ancak ben bazen oruç tutarım, bazen de tutmam. Hem namaz kılar, hem uyurum. Kadınlarla da evlenirim. Sünnetimden yüz çeviren benden değildir"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1240); Şuayb: Hasen liğayrihi.

[2] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 1782); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Buhârî 5063; Bak hadis no: 14.

ذِكْرُ مَا يَقُومُ مَقَامَ الْجِهَادِ النَّفْلُ مِنَ الطَّاعَاتِ لِلْمَرْءِ

Kişinin Nafile İbadetlerinden Cihadın Yerini Tutanlar

٣١٨ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي غَيْلَانَ، أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ وَهُوَ السَّائِبُ بْنُ فَرُّوخَ الشَّاعِرُ الْمَكِّيُّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو، يَقُولُ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، يَسْتَأْذِنُهُ فِي الْجِهَادِ، فَقَالَ: «أَحَيٌّ وَالِدَاكَ»؟، قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَفِيهِمَا فَجَاهِدْ». [١: ٢]

318- Abdullah b. Amr der ki: Adamın biri cihad etmek için Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) izin istemeye geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Annen ve baban hayatta mıdır?"** diye sorunca, adam: "Evet" cevabını verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sen onlara hizmet ederek cihad yap"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَرْءَ مُبَاحٌ لَهُ أَنْ يُظْهِرَ مَا أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ مِنَ التَّوْفِيقِ لِلطَّاعَاتِ، إِذَا قَصَدَ بِذَلِكَ التَّأَسِّي فِيهِ دُونَ إِعْطَاءِ النَّفْسِ شَهْوَتَهَا مِنَ الْمَدْحِ عَلَيْهَا

Kişinin Övülme Beklentisi Olmadan Sadece Üzüntüsünü Belirtmek Niyetiyle Yapmaya Muvaffak Kılındığı Taatleri Açıklamasının Mubah Olması

٣١٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مَوْلَى ثَقِيفٍ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ الْبَزَّارُ، حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: وَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَلَمَّا أَصْبَحَ قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَثَرَ الْوَجَعِ عَلَيْكَ بَيِّنٌ، قَالَ: «إِنِّي عَلَى مَا تَرَوْنَ، قَرَأْتُ الْبَارِحَةَ السَّبْعَ الطُّوَلَ». [٥: ٤٧]

319- Enes b. Mâlik bildiriyor: (Bir gece) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) rahatsızlandı. Sabah olunca, O'na: "Ey Allah'ın Resûlü! Doğrusu üzerinde rahatsızlığının izi açıkça görülmektedir" denildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Doğrusu ben, gördüğünüz (rahatsızlık) üzere bulunmaktayım. Geceleyin (namazda) yedi uzun sure (es-Seb'u't-Tıvâl) okudum"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 1199); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 2/188; Buhârî 3004; Müslim 2549; Nesâî 6/10; Tirmizî 1671; Bak hadis no: 420.

[2] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 3995); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ عَلَى الْمَرْءِ مَعَ قِيَامِهِ فِي النَّوَافِلِ إِعْطَاءَ الْحَظِّ لِنَفْسِهِ وَعِيَالِهِ

Kişinin Nafile İbadetleri Eda Etmesinin Yanında Kendi Nefsine ve Çoluk Çocuğuna Yönelik Görevlerini Yerine Getirmesinin Gerekliliği

٣٢٠ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عُمَيْسٍ، عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ، «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ آخَى بَيْنَ سَلْمَانَ، وَأَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ فَجَاءَ سَلْمَانُ يَزُورُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، فَرَأَى أُمَّ الدَّرْدَاءِ مُتَبَذِّلَةً، فَقَالَ: مَا شَأْنُكِ؟، قَالَتْ: إِنَّ أَخَاكَ لَيْسَتْ لَهُ حَاجَةٌ فِي الدُّنْيَا فَلَمَّا جَاءَ أَبُو الدَّرْدَاءِ، رَحَّبَ بِهِ سَلْمَانُ، وَقَرَّبَ إِلَيْهِ طَعَامًا، فَقَالَ لَهُ سَلْمَانُ: اطْعَمْ، قَالَ: إِنِّي صَائِمٌ، قَالَ: أَقْسَمْتُ عَلَيْكَ إِلَّا طَعِمْتَ، فَإِنِّي مَا أَنَا بِآكِلٍ حَتَّى تَأْكُلَ، قَالَ: فَأَكَلَ مَعَهُ وَبَاتَ عِنْدَهُ فَلَمَّا كَانَ مِنَ اللَّيْلِ، قَامَ أَبُو الدَّرْدَاءِ فَحَبَسَهُ سَلْمَانُ، ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ إِنَّ لِرَبِّكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَلِأَهْلِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَلِجَسَدِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، أَعْطِ كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ، صُمْ وَأَفْطِرْ، وَقُمْ وَنَمْ، وَائْتِ أَهْلَكَ، فَلَمَّا كَانَ عِنْدَ الصُّبْحِ، قَالَ: قُمِ الْآنَ، فَقَامَا فَصَلَّيَا ثُمَّ خَرَجَا إِلَى الصَّلَاةِ، فَلَمَّا صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ، قَامَ إِلَيْهِ أَبُو الدَّرْدَاءِ، فَأَخْبَرَهُ بِمَا، قَالَ سَلْمَانُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، مِثْلَ مَا قَالَ سَلْمَانُ». [٣: ١٠]

320- Avn b. Ebî Cuhayfe, babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), kardeşleştirmede Selmân ile Ebu'd-Derdâ'yı birbirine kardeş kılmıştı. Bir defasında Selmân, Ebu'd-Derdâ'yı ziyarete geldiğinde Ümmü'd-Derdâ'nın üst başının eski ve dağınık olduğunu gördü. Ona: "Ey Ümmü'd-Derdâ! Neyin var?" diye sorunca, Ümmü'd-Derdâ: "Kardeşin Ebu'd-Derdâ'nın dünya ile hiçbir işi kalmadı" karşılığını verdi. Ebu'd-Derdâ gelince de onu hoş karşılayıp Selmân'a yemek ikram etti. Selmân ona: "Sen de ye!" deyince, Ebu'd-Derdâ: "Ben oruçluyum" karşılığını verdi. Selmân: "And veriyorum; sen yemedikçe de ben yemeyeceğim!" deyince, Ebu'd-Derdâ da onunla birlikte yemek yedi.

Gece vakti Ebu'd-Derdâ namaza kalkmak isteyince Selmân ona engel oldu. Daha sonra Selmân ona: "Rabbinin senin üzerinde bazı hakları vardır. Karının da senin üzerinde hakları vardır. Vücudunun senin üzerinde bazı hakları vardır. Herkese hakkını ver. Oruç ta tut, tutma da, gece ibadetine kalk, uyu da. Ailenin yanına git" dedi. Sabah olduğunda: "Şimdi kalk!" deyince ikisi de kalkıp namaza çıktılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazı kıldırınca Ebu'd-Derdâ, Resûlullah'a

(sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp bunları ona anlatınca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) Ebu'd-Derdâ'ya Selmân söylediklerinin aynısını söyledi.[1]

ذِكْرُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ إِتْيَانُ الْمُبَالَغَةِ فِي الطَّاعَاتِ، وَكَذَلِكَ اجْتِنَابُ الْمَحْظُورَاتِ

Taatlerde Aşırıya Kaçmanın ve Yasaklardan Kaçınmanın Müstehaplığı

٣٢١ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ النَّرْسِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي يَعْفُورٍ، عَنْ مُسْلِمِ بْنِ صُبَيْحٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ أَيْقَظَ أَهْلَهُ، وَأَحْيَى اللَّيْلَ، وَشَدَّ الْمِئْزَرَ» وَقَدْ ذَكَرَ سُفْيَانُ مَرَّةً فِيهِ «وَجَدَّ». [٥: ٤٧]

أَبُو يَعْفُورٍ: اسْمُهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ نِسْطَاسٍ

321- Hz. Aişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ramazan ayının son on günü girdiğinde ailesini ibadet için uyandırır, gecelerini ciddi bir şekilde ibadetle ihya eder ve eşleriyle ilişkiden uzak dururdu."

Ebû Ya'fûr, Abdurrahman b. Ubeyd b. Nistâs'tır.[2]

ذِكْرُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ لُزُومُ الْمُدَاوَمَةِ عَلَى إِتْيَانِ الطَّاعَاتِ

Kişinin Taatlere (Salih Amelleri İşlemeye) Devam Etmesinin Müstehaplığı

٣٢٢ - أَخْبَرَنَا حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شُعَيْبٍ، حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ خِدَاشٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنْ عَمَلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَتْ: «كَانَ عَمَلُهُ ﷺ دِيمَةً». [٥: ٤٧]

322- Alkame der ki: Hz. Aişe'ye Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) amelini sorduğumda: "Devamlı yaptığı ameliydi" cevabını verdi.[3]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Buhârî 1968; Tirmizî 2413.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1246); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 6/40, 6/41; Buhârî 2024; Müslim 1174; Ebû Dâvûd 1376; Nesâî 3/217, 3/218; İbn Mâce 1768.

[3] Elbânî: Sahih (Muhtasaru'ş-Şemâil 264); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 6/43; Buhârî 6466; Müslim 783; Ebû Dâvûd 1370.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ أَحَبَّ الطَّاعَاتِ إِلَى اللَّهِ ﷻ مَا وَاظَبَ عَلَيْهِ الْمَرْءُ وَإِنْ قَلَّ

Allah'a En Sevimli Olan Taatlerin, Kişinin Az da Olsa Devamlı Yaptıkları Olması

٣٢٣ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ: «كَانَ أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الَّذِي يَدُومُ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ». [١: ٦٧]

323- Hz. Aişe der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) en çok sevdiği amel, kişinin yapmaya devam ettiği ameldi."[1]

ذِكْرُ اسْتِحْبَابِ الِاجْتِهَادِ فِي أَنْوَاعِ الطَّاعَاتِ فِي أَيَّامِ الْعَشْرِ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ

Zilhicce'nin On Gününde Taatlerde Daha Fazla Çaba Göstermenin Müstehaplığı

٣٢٤ - أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سِنَانٍ الْقَطَّانُ بِوَاسِطَ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ مُسْلِمٍ الْبَطِينِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا مِنْ أَيَّامٍ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهَا أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ الْأَيَّامِ الْعَشْرِ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟، قَالَ: «وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ، ثُمَّ لَمْ يَرْجِعْ مِنْ ذَلِكَ بِشَيْءٍ». [١: ٢]

324- İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Hiçbir gün yoktur ki o günlerde işlenen ameli salih bu Zilhicce'nin on gününde işlenen amelden Allah'a daha sevimli olsun."** Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah yolunda cihad da mı?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah yolunda cihad da daha sevimli değildir. Ancak kişi canı ve malı ile cihada çıkıp hiçbiri ile geri dönmezse müstesna."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Muhtasaru'ş-Şemâil 265; Sahîh Ebî Dâvud 1240); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 1/187; Ahmed 6/176; Buhârî 6462; Müslim 785/221; Tirmizî 2856; Nesâî 8/123; İbn Mâce 4238; Bak hadis no: 353, 2571.

[2] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' (el-İrvâ' 3/397; Sahîh Ebî Dâvud 2107); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/224; Buhârî 969; Ebû Dâvûd 2438; Tirmizî 757; İbn Mâce 1727; Darimî 2/25.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ عَشْرَ ذِي الْحِجَّةِ، وَشَهْرَ رَمَضَانَ فِي الْفَضْلِ يَكُونَانِ سِيَّانَ

Zilhicce ile Ramazan Ayının Fazilette Eşit Sayılmaları

٣٢٥ - أَخْبَرَنَا شَبَابُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا خَالِدٌ، عَنْ خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «شَهْرَا عِيدٍ لَا يَنْقُصَانِ: رَمَضَانُ وَذُو الْحِجَّةِ». [١: ١]

325- Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"İki bayram ayı olan Ramazan ve Zilhicce ayları eksik olmazlar"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنِ اسْتِعْمَالِ اللَّهِ ﷻ أَهْلَ الطَّاعَةِ بِطَاعَتِهِ

Allah'ın Kendisine İtaat İçin Çalışacak Kimseleri Her Zaman Çıkarması

٣٢٦ - أَخْبَرَنَا الصُّوفِيُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ، حَدَّثَنَا الْجَرَّاحُ بْنُ مَلِيحٍ الْبَهْرَانِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ بَكْرَ بْنَ زُرْعَةَ الْخَوْلَانِيَّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عِنَبَةَ الْخَوْلَانِيَّ وَهُوَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ، مِمَّنْ صَلَّى لِلْقِبْلَتَيْنِ كِلْتَيْهِمَا وَأَكَلَ الدَّمَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «لَا يَزَالُ اللَّهُ يَغْرِسُ فِي هَذَا الدِّينِ بِغَرْسٍ يَسْتَعْمِلُهُمْ فِي طَاعَتِهِ». [٣: ٦٦]

326- -Her iki kıbleye doğru namaz kılanlardan, Cahiliye döneminde kan yiyen ve Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in sahabelerinden biri olan- Ebû İnebe el-Havlânî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vasellem)'i şöyle buyururken işittim: **"Allah, emirlerini yerine getirecek birilerini bu dinin içinden her zaman çıkanp durur."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 2012; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 5/38; Buhârî 191? Müslim 1089/32; Ebû Dâvûd 2323; Tirmizî 692; İbn Mâce 1659.

[2] Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 2442) Ahmed 4/200; İbn Mâce 8.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ تَرْكِ الِاتِّكَالِ عَلَى الصَّالِحِينَ فِي زَمَانِهِ، دُونَ السَّعْيِ فِيمَا يَكِدُّونَ فِيهِ مِنَ الطَّاعَاتِ

Kişinin Kendi Zamanındaki Salihlerin Yaptıkları Amelleri Yapmaya Çalışmadan Onların Yaptıklarıyla Yetinmemesinin Gerekliliği

٣٢٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ زَيْنَبَ بِنْتَ أَبِي سَلَمَةَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ بِنْتَ أَبِي سُفْيَانَ أَخْبَرَتْهَا: أَنَّ زَيْنَبَ بِنْتَ جَحْشٍ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَتْ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَزِعًا، مُحْمَرًّا وَجْهُهُ، يَقُولُ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَيْلٌ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرٍّ قَدِ اقْتَرَبَ، فُتِحَ الْيَوْمَ مِنْ رَدْمِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مِثْلُ هَذِهِ». وَحَلَّقَ بِأُصْبُعِهِ الْإِبْهَامِ وَالَّتِي تَلِيهَا، قَالَتْ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَهْلِكُ وَفِينَا الصَّالِحُونَ؟، قَالَ: «نَعَمْ، إِذَا كَثُرَ الْخَبَثُ». [٣: ٦٥]

327- Zeyneb binti Cahş dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir gün yüzü kıpkırmızı olduğu halde korkuyla dışarı çıkarak: **"Lâ ilâhe illallah! Gerçekleşmesi yaklaşan şerden, büyük fitneden dolayı vay Arab'ın hâline! Bugün Ye'cüc ve Me'cüc'ün seddinden şunun gibi bir delik açıldı"** buyuruyordu. Bunu söylerken de başparmağı ve onu izleyen parmağı ile halka işareti yaptı. Bunun üzerine ben: "Ey Allah'ın Resûlü! İçimizde bunca salih kimseler varken biz helâk olur muyuz?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Evet, çirkin şeyler çıkıp yaygınlaştığı zaman bu da olacak"** karşılığını verdi.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ مَنْ تَقَرَّبَ إِلَى اللَّهِ قَدْرَ شِبْرٍ أَوْ ذِرَاعٍ بِالطَّاعَةِ كَانَتِ الْوَسَائِلُ وَالْمَغْفِرَةُ أَقْرَبُ مِنْهُ بِبَاعٍ

Taat İle Allah'a Bir Karış veya Bir Arşın Yaklaşmaya Çalışan Kişiye Allah'ın ve Mağfiretinin Bir Kulaçtan Daha Yakın Olması

٣٢٨ - أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ الْمِنْهَالِ ابْنِ أَخِي الْحَجَّاجِ بْنِ الْمِنْهَالِ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنِ الْأَغَرِّ أَبِي مُسْلِمٍ، عَنْ

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 978); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 6/428; Buhârî 3346; Müslim 2880/2; Tirmizî 2187; İbn Mâce 3953.

أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، فِيمَا يَحْكِي عَنِ اللَّهِ ﷻ، قَالَ: «الْكِبْرِيَاءُ رِدَائِي، وَالْعَظَمَةُ إِزَارِي، فَمَنْ نَازَعَنِي فِي وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا، قَذَفْتُهُ فِي النَّارِ، وَمَنِ اقْتَرَبَ إِلَيَّ شِبْرًا، اقْتَرَبْتُ مِنْهُ ذِرَاعًا، وَمَنِ اقْتَرَبَ مِنِّي ذِرَاعًا، اقْتَرَبْتُ مِنْهُ بَاعًا، وَمَنْ جَاءَنِي يَمْشِي، جِئْتُهُ أُهَرْوِلُ، وَمَنْ جَاءَنِي يُهَرْوِلُ، جِئْتُهُ أَسْعَى، وَمَنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ، ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَمَنْ ذَكَرَنِي فِي مَلَإٍ، ذَكَرْتُهُ فِي مَلَإٍ أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَطْيَبَ». [٣: ٦٧]

328- Ebû Hureyre, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu nakleder: **"Allah şöyle buyurur: Büyüklük benim ridâm, ululuk ise izârımdır. Her kim bu ikisinde bana kafa tutarsa cehenneme sokarım. Kim bana bir karış yaklaşırsa, Ben ona bir arşın yaklaşırım. O Bana bir arşın yaklaşırsa, Ben ona bir kulaç yaklaşırım. O Bana yürüyerek gelirse, Ben ona koşuşturarak gelirim. O Bana koşuşturarak gelirse ben ona koşarak gelirim. Kim Beni içinden zikrederse, Ben de onu içimden zikrederim. Beni bir topluluğun arasında zikrederse, Ben de onu daha kalabalık ve güzel bir topluluğun içinde zikrederim."**[1]

ذِكْرُ إِطْلَاقِ اسْمِ الْخَيْرِ عَلَى الْأَفْعَالِ الصَّالِحَةِ إِذَا كَانَتْ مِنْ غَيْرِ الْمُسْلِمِينَ

Gayr-ı Müslimlerin Yaptıkları Salih Ameller İçin Hayır İbaresinin Kullanılması

٣٢٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ الْكَلَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، أَنَّ حَكِيمَ بْنَ حِزَامٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ أُمُورًا كُنْتُ أَتَحَنَّثُ بِهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ: مِنْ صِلَةٍ وَعَتَاقَةٍ وَصَدَقَةٍ، فَهَلْ فِيهَا أَجْرٌ؟، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَسْلَمْتَ عَلَى مَا سَلَفَ لَكَ مِنْ أَجْرٍ». [٣: ٦٥]

329- Hakîm b. Hizâm'ın bildirdiğine göre Hakîm: "Ey Allah'ın Resûlü! Cahiliye döneminde yaptığım akrabaya iyilik, köle azad etme ve sadaka gibi

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 541); Şuayb: Hadis sahihtir. İsnâdı kavîdir. Ahmed 2/248, 2/376; Müslim 2620; Ebû Dâvûd 4090; İbn Mâce 4174; Bak hadis no: 376, 811, 812.

iyiliklerden dolayı bana sevap var mı?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Daha önce yaptığın hayırlar sayesinde Müslüman oldun"** cevabını verdi.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْأَعْمَالَ الَّتِي يَعْمَلُهَا مَنْ لَيْسَ بِمُسْلِمٍ، وَإِنْ كَانَتْ أَعْمَالًا صَالِحَةً، لَا تَنْفَعُ فِي الْعُقْبَى مَنْ عَمِلَهَا فِي الدُّنْيَا

Müslüman Olmayanların Dünyada İşledikleri Salih Amellerin Onlara Ahirette Fayda Sağlayamayacağı Hakkında

٣٣٠ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَوَارِيرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ، عَائِشَةَ، قَالَتْ: قُلْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ ابْنَ جُدْعَانَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ كَانَ يَقْرِي الضَّيْفَ، وَيُحْسِنُ الْجِوَارَ، وَيَصِلُ الرَّحِمَ، فَهَلْ يَنْفَعُهُ ذَلِكَ؟، قَالَ: «لَا، إِنَّهُ لَمْ يَقُلْ يَوْمًا قَطُّ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ». [٣: ٦٥]

330- Hz. Aişe der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Abdullah b. Cud'ân Cahiliye'deyken misafirlerini en iyi şekilde ağırlar, akrabalık bağlarını gözetir ve komşularına iyi davranırdı. Bunların kendisine bir faydası olur mu?" diye sorduğumda, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Hayır, olmaz! Zira hiçbir zaman: «Allahım! Hesap gününde beni bağışla» dememiştir"** karşılığını verdi.[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ الْكَافِرَ وَإِنْ كَثُرَتْ أَعْمَالُ الْخَيْرِ مِنْهُ فِي الدُّنْيَا لَمْ يَنْفَعْهُ مِنْهَا شَيْءٌ فِي الْعُقْبَى

Kafirin Dünyada İken Salih Amelleri Çok Olsa da Bunların Ona Ahirette Yarar Sağlayamayacağı Hakkında

٣٣١ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا سَأَلَتْهُ عَنْ قَوْلِهِ: ﴿يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ، وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ﴾ فَأَيْنَ

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 248) Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 3/402; Buhârî 1436; Müslim 123/195.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 249, 2927); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 6/93; Müslim 214.

يَكُونُ النَّاسُ يَوْمَئِذٍ؟، فقَالَ: «عَلَى الصِّرَاطِ»، قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ابْنُ جُدْعَانَ كَانَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ يَصِلُ الرَّحِمَ، وَيُطْعِمُ الْمِسْكِينَ، فَهَلْ ذَاكَ نَافِعُهُ؟، قَالَ: «لَا يَنْفَعُهُ لَمْ يَقُلْ يَوْمًا: رَبِّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ». [٣: ٧٣]

331- Hz. Âişe der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), *"O gün yeryüzü bir başka yere, gökler, başka göklere çevrilecek"* (İbrâhim 48) âyeti hakkında: "O gün insanlar nerede olacaklardır?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sırat üzerinde"** buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! İbn Cud'ân Cahiliye döneminde akrabasını gözetir, yoksulları yedirirdi. Bunun kendisine bir faydası olacak mı?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Hayır fayda vermez. Çünkü o bir gün bile: «Ey Rabbim! Din günü (kıyamet günü) günahımı bağışla» dememiştir"** cevabını verdi.[1]

ذِكْرُ الْقَصْدِ الَّذِي كَانَ لِأَهْلِ الْجَاهِلِيَّةِ فِي اسْتِعْمَالِهِمُ الْخَيْرَ فِي أَنْسَابِهِمْ

Cahiliye Halkının Soyları İçin Kullandıkları Hayır İfadesinden Ne Kastedildiği

٣٣٢ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَ: أَنْبَأَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُرِّيَّ بْنَ قَطَرِيٍّ يُحَدِّثُ عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبِي كَانَ يَصِلُ الرَّحِمَ، وَكَانَ يَفْعَلُ وَيَفْعَلُ، قَالَ: «إِنَّ أَبَاكَ أَرَادَ أَمْرًا فَأَدْرَكَهُ يَعْنِي الذِّكْرَ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي أَسْأَلُكَ عَنْ طَعَامِ لَا أَدَعُهُ إِلَّا تَحَرُّجًا، قَالَ: «لَا تَدَعْ شَيْئًا ضَارَعْتَ النَّصْرَانِيَّةَ فِيهِ»، قَالَ: قُلْتُ: إِنِّي أُرْسِلُ كَلْبِي فَيَأْخُذُ صَيْدًا، وَلَا أَجِدُ مَا أَذْبَحُ بِهِ إِلَّا الْمَرْوَةَ أَوِ الْعَصَا؟، قَالَ: «أَمِرَّ الدَّمَ بِمَا شِئْتَ، وَاذْكُرِ اسْمَ اللَّهِ». [٣: ٦٥]

332- Adiyy b. Hâtim anlatıyor: Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Doğrusu babam akrabalarla sosyal ilişkisini sürdürürdü. Ayrıca (şunları) yapardı ve (bunları da) yapardı" diye anlattım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Senin baban bir iş yaptı, yani anılmak istedi ve isteğine de ulaştı"** buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Doğrusu ben, (bazı kimselerin) yemeğini yemenin durumunu sana soruyorum. Çünkü onların yemeklerinden ancak bir sıkıntı duyarak (tiksinerek) kalkıyorum"

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 6/35; Müslim 2791; Tirmizî 3121; İbn Mâce 4279; Darimî 2/328.

dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"(Onların yemeklerinde) hiçbir şeyi terk etme. (Terk edersen) bu konuda (şüpheye veya aşırıya giden) Hıristiyanlara benzemiş olursun"** buyurdu.

Ona: "Bazen köpeğimi avın peşinden salıyorum. Köpek avı yakalıyor, ama yanımda onu kesecek bir şey bulamıyorum. Keskin taş veya sopayla onu kesebilir miyim?" diye sorduğumda, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah'ın adını da anarak (Besmele çekerek) istediğin şeyle onun kanını akıt"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ مَا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنَ التَّشْمِيرِ فِي الطَّاعَاتِ، وَإِنْ جَرَى قَبْلَهَا مِنْهُ مَا يَكْرَهُ اللهُ مِنَ الْمَحْظُورَاتِ

Öncesinde Allah'ın Sevmediği Yasaklardan Birini İşlemiş Olsa Dahi Kişinin Hemen Taate Yönelmesinin Gerekliliği

٣٣٣ - أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْحَسَنِ الْعَطَّارُ بِالْبَصْرَةِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ غِيَاثٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ الرِّشْكُ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الشِّخِّيرِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَعُلِمَ أَهْلُ الْجَنَّةِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ؟، قَالَ: «نَعَمْ»، قِيلَ: فَمَا يَعْمَلُ الْعَامِلُونَ؟، قَالَ ﷺ: «كُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ». [٣: ٣٠]

333- İmrân b. Husayn der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Kimin cennetlik kimin cehennemlik olacağı belirlenmiş midir?" diye sorulunca: **"Evet"** cevabını verdi. "O zaman amel edenler neden amel ediyorlar?" sorusuna da: **"Herkes ne için yaratıldıysa o şey onun için kolaylaştırılacaktır"** karşılığını verdi.[2]

---

[1] Elbânî: Hasen (Cilbâb 182); Şuayb: Hadis hasendir. Ahmed 4/258; Ebû Dâvûd 3784; Tirmizî 1565; Nesâî 7/225; İbn Mâce 2830.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu'd-daîfe 7027 altında); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Buhârî 6596; Müslim 2649; Ebû Dâvûd 4709.

ذِكْرُ مَا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ تَرْكِ الِاتِّكَالِ عَلَى قَضَاءِ اللهِ دُونَ التَّشْمِيرِ فِيمَا يُقَرِّبُهُ إِلَيْهِ

Kişinin Kendisini Allah'a Yaklaştıracak Amellere Başvurmadan Sadece Takdire Tevekkül Etmemesinin Gerekliliği

٣٣٤ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، كَانَ فِي جِنَازَةٍ فَأَخَذَ عُودًا، فَجَعَلَ يَنْكُتُ بِهِ فِي الْأَرْضِ، فَقَالَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ كُتِبَ مَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ وَمَقْعَدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ»، فَقَالَ رَجُلٌ: أَلَا نَتَّكِلُ؟، فَقَالَ: «اعْمَلُوا فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ» ثُمَّ قَرَأَ: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى، فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى، وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى، فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى﴾ [٣: ٣٠]

334- Hz. Ali bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir cenazedeyken elinde bir değnekle oturmuş düşünceli bir şekilde yeri eşeliyordu. Sonra: **"İçinizden hiç kimse yoktur ki cehennemdeki veya cennetteki yeri takdir edilmiş olmasın"** buyurdu. Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! O zaman (ameli bırakıp) bu takdire boyun eğsek olur mu?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sizler amellere devam edin. Amelle herkese kendisi için takdir olan şey kolaylaştırılır"** buyurdu ve: *"Artık kim verir ve sakınırsa, en güzeli de tasdik ederse, biz onu en kolay olana kolayca iletiriz. Kim cimrilik eder, kendini müstağni sayar ve en güzeli de yalanlarsa, biz de onu en zor olana kolayca iletiriz"* (Leyl 6) âyetlerini okudu.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ تَفَرَّدَ بِهِ سُلَيْمَانُ الْأَعْمَشُ

Bu Hadisi Rivayette Süleymân el-A'meş'in Tek Kaldığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

٣٣٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ كَانَ فِي جِنَازَةٍ، فَأَخَذَ عُودًا يَنْكُتُ فِي الْأَرْضِ، فَقَالَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/82; Buhârî 4949; Müslim 2647; Ebû Dâvûd 4694; Tirmizî 2136; İbn Mâce 78.

أَحَدٍ إِلَّا كُتِبَ مَقْعَدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ، أَوْ مِنَ النَّارِ» فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَلَا نَتَّكِلُ؟، قَالَ: «اعْمَلُوا، كُلٌّ مُيَسَّرٌ، ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى، فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى، وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى، وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى، فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى﴾»

قَالَ شُعْبَةُ: حَدَّثَنِي مَنْصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ، فَلَمْ أُنْكِرْهُ مِنْ حَدِيثِ سُلَيْمَانَ. [٣: ٣٠]

335- Hz. Ali bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir cenazedeyken elinde bir değnekle oturmuş düşünceli bir şekilde yeri eşeliyordu. Sonra: **"İçinizden hiç kimse yoktur ki cehennemdeki veya cennetteki yeri takdir edilmiş olmasın"** buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! O zaman (ameli bırakıp) bu takdire boyun eğsek olur mu?" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sizler amellere devam edin. Amelle herkese kendisi için takdir olan şey kolaylaştırılır"** buyurdu ve: ***"Artık kim verir ve sakınırsa, en güzeli de tasdik ederse, biz onu en kolay olana kolayca iletiriz. Kim cimrilik eder, kendini müstağni sayar ve en güzeli de yalanlarsa, biz de onu en zor olana kolayca iletiriz"*** (Leyl 6) âyetlerini okudu.

Şu'be dedi ki: Bunu bana Mansûr b. el-Mu'temir de A'meş'ten bildirdi ki bunu münker olarak görmüyorum.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ تَرْكِ الِاتِّكَالِ عَلَى الْقَضَاءِ النَّافِذِ دُونَ إِتْيَانِ الْمَأْمُورَاتِ، وَالِانْزِجَارِ عَنِ الْمَحْظُورَاتِ

Kişinin Emredilenleri Yapıp Yasaklananlardan Kaçınmadan Sadece Allah'ın Takdirine Tevekkül Etmemesinin Gerekliliği

٣٣٦ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ بِبَيْتِ الْمَقْدِسِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ أَنَّهُ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنَعْمَلُ لِأَمْرٍ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ، أَمْ لِأَمْرٍ نَأْتَنِفُهُ؟، قَالَ: «لِأَمْرٍ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ»، قَالَ: فَفِيمَ الْعَمَلُ إِذًا؟، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كُلُّ عَامِلٍ مُيَسَّرٌ لِعَمَلِهِ». [٣: ٦٥]

336- Câbir der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz yeni karşılaştığımız şeyler sebebiyle mi yoksa yapılması takdir edilen şey sebebiyle mi amel ediyoruz?" dediğimde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yapılması takdir edilen şeyler**

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/140; Buhârî 4946; Müslim 2647/7.

sebebiyle" buyurdu. "O zaman amel niyedir?" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Her amel eden, yaptığını kolaylıkla yapar (hale getirilmiştir)"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ مَا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ قِلَّةِ الِاغْتِرَارِ بِكَثْرَةِ إِتْيَانِهِ الْمَأْمُورَاتِ، وَسَعْيِهِ فِي أَنْوَاعِ الطَّاعَاتِ

Kişinin Herhangi Bir Mazerete Sığınmadan Emredilenleri Yapıp Salih Amelde Bulunmaya Çalışmasının Gerekliliği

٣٣٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ فَحْطَبَةَ بِفَمِ الصِّلْحِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَبِيبِ بْنِ عَرَبِيٍّ، حَدَّثَنَا ابْنُ عُلَيَّةَ، حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ سُرَاقَةَ بْنَ جُعْشُمٍ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنَا عَنْ أَمْرِنَا كَأَنَّا نَنْظُرُ إِلَيْهِ، أَبِمَا جَرَتْ بِهِ الْأَقْلَامُ وَثَبَتَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ، أَوْ بِمَا يُسْتَأْنَفُ؟، قَالَ: «لَا، بَلْ بِمَا جَرَتْ بِهِ الْأَقْلَامُ وَثَبَتَتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ»، قَالَ: فَفِيمَ الْعَمَلُ إِذًا؟، قَالَ: «اعْمَلُوا فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ»

قَالَ سُرَاقَةُ: فَلَا أَكُونُ أَبَدًا أَشَدَّ اجْتِهَادًا فِي الْعَمَلِ مِنِّي الْآنَ. [٣: ٣٠]

337- Câbir der ki: Surâka b. Cu'şum: "Ey Allah'ın Resûlü! Bize kendi durumumuzdan haber ver. Kalemlerin yazıp ta sabit kıldığı kaderle mi yoksa bunun dışında bir şeyle mi davranış sergiliyoruz?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Hayır! Kalemlerin yazıp ta kaderin sabit kıldığı şeylerle amel ederiz"** karşılığını verdi. Surâka: "O zaman ne için amel ediyoruz?" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Siz amel ediniz; herkese ameli kolaylaştırılmıştır"** buyurdu. Bunun üzerine Surâka: "Şimdiden sonra amelde eskisinden daha fazla gayret edeceğim" dedi.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Müslim 2648.

[2] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 165); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/292; Müslim 2648.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ قَوْلَهُ ﷺ «فَكُلٌّ مُيَسَّرٌ» أَرَادَ بِهِ مُيَسَّرٌ لِمَا قُدِّرَ لَهُ، فِي سَابِقِ عِلْمِهِ مِنْ خَيْرٍ أَوْ شَرٍّ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "Herkese Ameli Kolaylaştırılmıştır" Sözünün Allah'ın Ezeli İlminde Kişiye Yapması Takdir Edilen Hayır veya Şerrin Kolaylaştırılması Anlamında Olması

٣٣٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْمُعَدِّلُ بِالْفُسْطَاطِ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ مِسْكِينٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ قَتَادَةَ السُّلَمِيُّ، وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «خَلَقَ اللَّهُ آدَمَ، ثُمَّ أَخَذَ الْخَلْقَ مِنْ ظَهْرِهِ، فَقَالَ: هَؤُلَاءِ فِي الْجَنَّةِ وَلَا أُبَالِي، وَهَؤُلَاءِ فِي النَّارِ وَلَا أُبَالِي»، قَالَ قَائِلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَعَلَى مَاذَا نَعْمَلُ؟، قَالَ: «عَلَى مَوَاقِعِ الْقَدَرِ». [٣: ٣٠]

338- Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından Abdurrahman b. Katâde es-Sülemî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Allah Âdem'i yarattı ve zürriyetini belinden alarak: «Şunlar Cennetliktir ve ne yaptıklarına aldırmam. Şunlar da Cehennemliktir, onların da ne yaptıklarına aldırmam» buyurdu."** Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! O zaman neden amel ediyoruz ki?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bize takdir edileni gerçekleştirmek üzere"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ تَرْكِ الِاتِّكَالِ عَلَى مَا يَأْتِي مِنَ الطَّاعَاتِ دُونَ الِابْتِهَالِ إِلَى الْخَالِقِ جَلَّ وَعَلَا فِي إِصْلَاحِ أَوَاخِرِ أَعْمَالِهِ

Son Amellerinin de Salih Olmasını Allah'tan İstemeden Kişinin Yaptığı Salih Amellere Güvenmemesinin Gerekliliği

٣٣٩ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ الْقَطَّانُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ جَابِرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ رَبٍّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِخَوَاتِيمِهَا، كَالْوِعَاءِ إِذَا طَابَ أَعْلَاهُ طَابَ أَسْفَلُهُ، وَإِذَا خَبُثَ أَعْلَاهُ خَبُثَ أَسْفَلُهُ». [٣: ٦٦]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 48); Şuayb: İsnâdı kavîdir. Ahmed 4/186.

339- Muâviye der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Ameller, sonlarına göre değerlendirilir. Bu da bir kaba benzer ki eğer kabın üstü, tatlıysa altı da tatlıdır. Eğer üstü kötüyse dibi de kötüdür."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَرْءَ يَجِبُ أَنْ يَعْتَمِدَ مِنْ عَمَلِهِ عَلَى آخِرِهِ دُونَ أَوَائِلِهِ

Kişinin Amelinin Başına Değil Sonuna İtimad Edilmesi Gerekir

٣٤٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ الْبُخَارِيُّ بِبَغْدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا نُعَيْمُ بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالْخَوَاتِيمِ» [٣: ٦٦]

340- Hz. Âişe, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Ameller, kuşkusuz sonlarına göre değerlendirilirler."**[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ مَنْ وُفِّقَ لِلْعَمَلِ الصَّالِحِ قَبْلَ مَوْتِهِ كَانَ مِمَّنْ أُرِيدَ بِهِ الْخَيْرُ

Ölümünden Önce Salih Amel İşlemesine İmkan Tanınan Kimsenin, Hakkında Hayır Murad Edilmiş Kişi Olması

٣٤١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَوْنٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ السَّعْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا يَسْتَعْمِلُهُ» قِيلَ: كَيْفَ يَسْتَعْمِلُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟، قَالَ: «يُوَفِّقُهُ لِعَمَلٍ صَالِحٍ قَبْلَ الْمَوْتِ». [٣: ٦٦]

341- Enes b. Mâlik, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Yüce Allah bir kulu için hayır dilediği zaman ona bazı şeyler yaptırır."** Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Onu nasıl şeyler yaptırır?" denildiğinde: **"Ölmeden önce onu salih işlerde başarılı kılar"** buyurdu.[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1734); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 4/94; İbn Mâce 4199; Bak hadis no: 392, 690.

[2] Elbânî: Sahih liğayrihi (Zilâl 216).

[3] Elbânî: Sahih (Zilâl 397); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/106; Tirmizî 2142.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ فَتْحَ اللَّهِ عَلَى الْمُسْلِمِ الْعَمَلَ الصَّالِحَ فِي آخِرِ عُمْرِهِ، مِنْ عَلَامَةِ إِرَادَتِهِ ﷻ لَهُ الْخَيْرَ

Onun İçin Hayır Murad Ettiğinin Bir Göstergesi Olarak Yüce Allah'ın Müslümana Ömrünün Sonunda Salih Amel Yapma İmkanı Vermesi

٣٤٢ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ الْحَمِقِ الْخُزَاعِيَّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا عَسَلَهُ قَبْلَ مَوْتِهِ» قِيلَ: وَمَا عَسَلُهُ قَبْلَ مَوْتِهِ؟، قَالَ: «يُفْتَحُ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ بَيْنَ يَدَيْ مَوْتِهِ حَتَّى يَرْضَى عَنْهُ». [٣: ٦٦]

342- Amr b. el-Hamik el-Huzâî, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Yüce Allah kuluna hayır dilerse onu ölümünden önce ballandırır"** buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Onu ölümünden önce nasıl **ballandırır**?" denildiğinde: **"Yüce Allah ondan razı olsun diye ona ölüm anında salih ameller işlemesinde yardımcı olur"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْعَمَلَ الصَّالِحَ الَّذِي يُفْتَحُ لِلْمَرْءِ قَبْلَ مَوْتِهِ مِنَ السَّبَبِ الَّذِي يُلْقِي اللَّهُ ﷻ مَحَبَّتَهُ فِي قُلُوبِ أَهْلِهِ وَجِيرَانِهِ بِهِ

Kişiye Ölümünden Hemen Önce Yapması Takdir Edilen Salih Amelin, Onun Ailesi İle Komşuları Tarafından Sevilmesine Sebep Olması

٣٤٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَوْنٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَسْرُوقِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ الْحَضْرَمِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَمِقِ الْخُزَاعِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا عَسَلَهُ قَبْلَ مَوْتِهِ»، قِيلَ: وَمَا عَسَلُهُ؟، قَالَ: «يُفْتَحُ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ بَيْنَ يَدَيْ مَوْتِهِ حَتَّى يَرْضَى عَنْهُ». [٣: ٦٦]

343- Amr b. el-Hamik el-Huzâî, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Yüce Allah kuluna hayır dilerse onu ölümünden önce ballandırır"** buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Onu ölümünden önce nasıl

---

[1] : Sahih (es-Silsiletu's-sahîha (1114); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 5/224.

ballandırır?" denildiğinde: **"Yüce Allah, ölümünden önce salih ameller işlemesine yardımcı olup onu ailesine ve komşularına sevdirir"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ قِلَّةِ الْقُنُوطِ إِذَا وَرَدَتْ عَلَيْهِ حَالَةُ الْفُتُورِ فِي الطَّاعَاتِ فِي بَعْضِ الْأَحَايِينِ

Taate Yönelik Kişide Görülen Gevşeklik Zamanlarında Ümitsizliğe Kapılmama Gerekliliği

٣٤٤ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو قُدَيْدٍ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ فَضَالَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: إِنَّا إِذَا كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ رَأَيْنَا مِنْ أَنْفُسِنَا مَا نُحِبُّ، فَإِذَا رَجَعْنَا إِلَى أَهَالِينَا فَخَالَطْنَاهُمْ، أَنْكَرْنَا أَنْفُسَنَا فَذَكَرُوا ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ، فقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَوْ تَدُومُونَ عَلَى مَا تَكُونُونَ عِنْدِي فِي الْحَالِ، لَصَافَحَتْكُمُ الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُظِلَّكُمْ بِأَجْنِحَتِهَا، وَلَكِنْ سَاعَةً وَسَاعَةً». [٣: ٦٥]

344- Enes, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bildiriyor: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında olduğumuz zaman kendimizi çok iyi hissederdik. Ancak ailemizin yanına döndüğümüz zaman eski halimizden bir şey kalmaz, kendi kendimizi tanımaz olurduk. Bu durum Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) söylendiğinde: **"Benim yanımda olduğunuz durumda kalacak olsaydınız, melekler sizinle musafaha eder ve kanatlarıyla sizleri gölgelendirirdi. Ancak kişi anbean değişiklik arz eder"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ مِنْ تَرْكِ الْقُنُوطِ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا مَعَ تَرْكِ الِاتِّكَالِ عَلَى سَعَةِ رَحْمَتِهِ، وَإِنْ كَثُرَتْ أَعْمَالُهُ

Kişinin Allah'ın Rahmetinden Ümit Kesmemesi, Bunun Yanında Amelleri Çok Olsa da Tamamen Allah'ın Geniş Merhametine Tevekkül Etmemesi

٣٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Bak hadis no: 342.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1965); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 3/175; Müslim 2750.

الْعُقُوبَةِ، مَا طَمِعَ فِي الْجَنَّةِ أَحَدٌ، وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الرَّحْمَةِ، مَا قَنَطَ مِنَ الْجَنَّةِ أَحَدٌ». [٣: ٧٢]

345- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre, Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Eğer mümin Allah katında ceza olarak neler olduğunu bilseydi, hiç kimse Cenneti ümit etmezdi. Kâfir de Allah katında rahmet olarak neler olduğunu bilseydi kimse Cennetten ümidini kesmezdi."**[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ لُزُومِ الرَّجَاءِ، وَتَرْكِ الْقُنُوطِ مَعَ لُزُومِهِ الْقُنُوطَ وَتَرْكَ الرَّجَاءِ

Kişinin Allah'ın Rahmetinden Yana Tamamen Ümidi Kesmemesi Gerektiği Gibi Tamamen Ümitsizliği Bırakıp Rahmete Bel Bağlamamasının Gerekliliği

٣٤٦ - أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ الْمِنْهَالِ ابْنِ أَخِي الْحَجَّاجِ بْنِ الْمِنْهَالِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبَانَ الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَإِنَّهُ لَمِنْ أَهْلِ النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ وَإِنَّهُ لَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ». [٣: ٣٠]

346- Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Kişi bazen Cennet ahalisinin amellerini yapıyor olur, ama o cehennem ehlindendir. Bazen de kişi Cehennem ahalisinin amellerini yapıyor olur, ama o Cennet ehlindendir."**[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنَ الثِّقَةِ بِاللَّهِ فِي أَحْوَالِهِ عِنْدَ قِيَامِهِ بِإِتْيَانِ الْمَأْمُورَاتِ، وانْزِعَاجِهِ عَنْ جَمِيعِ الْمَزْجُورَاتِ

Kişinin Emredilen Şeyleri Eda Ederken de Yasaklanan Şeylerden Sakınırken de Allah'a Güvenmesinin Gerekliliği

٣٤٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مَوْلَى ثَقِيفٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعِجْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي شَرِيكُ بْنُ أَبِي

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1634); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/334; Buhârî 6469; Tirmizî 3542; Bak hadis no: 656.

[2] Elbânî: Sahih (Zilâl 252); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 6/107, 6/108.

نَمِرٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ ﷻ يَقُولُ: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا، فَقَدْ آذَانِي، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَمَا يَزَالُ يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ، كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا فَإِنْ سَأَلَنِي عَبْدِي، أَعْطَيْتُهُ، وَإِنِ اسْتَعَاذَنِي، أَعَذْتُهُ، وَمَا تَرَدَّدْتُ عَنْ شَيْءٍ أَنَا فَاعِلُهُ تَرَدُّدِي عَنْ نَفْسِ الْمُؤْمِنِ، يَكْرَهُ الْمَوْتَ وَأَكْرَهُ مَسَاءَتَهُ». [٣: ٦٨]

347- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Yüce Allah buyurur ki: Benim dostlarımdan birine düşmanlık eden kişi bana eziyet etmiş demektir. Kulum bana en çok farz kıldığım ibadetlerle yaklaşabilir. Kulum bana nafile ibadetlerle yaklaşmaya çalıştıkça sonunda onu severim. Sevdiğim zaman da işiten kulakları, gören gözleri, tutan elleri ve yürüyen ayakları olurum. Bu kulum benden bir şey isterse istediğini veririm. Bana sığınırsa onu korurum. Ölümü sevmeyen mümin kulumun canını alırken tereddüt ettiğim kadar yapacağım hiçbir şeyde tereddüt etmem. Zira onu üzmeyi istemem."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: لَا يُعْرَفُ لِهَذَا الْحَدِيثِ إِلَّا طَرِيقَانِ اثْنَانِ: هِشَامٌ الْكِنَانِيُّ، عَنْ أَنَسٍ، وَعَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ وَكِلَا الطَّرِيقَيْنِ لَا يَصِحُّ، وَإِنَّمَا الصَّحِيحُ مَا ذَكَرْنَاهُ

Ebû Hâtim der ki: Bu hadis biri "Hişâm el-Kinânî — Enes" kanalı, biri de "Abdulvâhid b. Meymûn — Urve — Âişe" kanalı olmak üzere sadece iki kanalla bilinmektedir. Ancak iki kanal da sahih değildir. Sahih olan zikrettiğimizdir.

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِالتَّسْدِيدِ فِي الْأُمُورِ وَتَرْكِ الِاتِّكَالِ عَلَى الطَّاعَاتِ

Amellerde Ölçülü Davranmak ve Tamamen Amellere Güvenmemek

٣٤٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ بُكَيْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَشَجِّ، عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ يُنْجِيهِ عَمَلُهُ»، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟، قَالَ: «وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ وَلَكِنْ سَدِّدُوا». [١: ٦٧]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1640).

348- Ebû Hureyre bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"İçinizden hiç kimse, ameli sayesinde kurtulamayacaktır"** buyurdu. Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Sen de mi?" diye sorunca: **"Allah, rahmetiyle beni korumadıkça ben de! Ama siz aşırıya kaçmadan orta yolu tutun"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنَ التَّسْدِيدِ، وَالْمُقَارَبَةِ فِي الْأَعْمَالِ دُونَ الْإِمْعَانِ فِي الطَّاعَاتِ حَتَّى يُشَارَ إِلَيْهِ بِالْأَصَابِعِ

Kişinin Amelleri Parmakla Gösterilecek Şekilde Abartıya Kaçmadan Ölçülü Bir Şekilde Yapmasının Gerekliliği

٣٤٩ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبَّادٍ الْمَكِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «لِكُلِّ عَمَلٍ شِرَّةٌ، وَلِكُلِّ شِرَّةٍ فَتْرَةٌ، فَإِنْ كَانَ صَاحِبُهَا سَادًّا وَقَارِبًا، فَارْجُوهُ، وَإِنْ أُشِيرَ إِلَيْهِ بِالْأَصَابِعِ، فَلَا تَعُدُّوهُ». [٣: ٦٦]

349- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Her amelin şevkle yapıldığı zamanlar olduğu gibi bu şevkin gevşeme gösterdiği zamanlar da olur. Kişi bu amelde aşırıya kaçmadan ölçülü davrandığı sürece ondan yana ümitvâr olun. Ancak (şevk veya gevşeklik bakımından) parmakla gösterilen biri ise ona itibar etmeyin."**[2]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِالْمُقَارَبَةِ فِي الطَّاعَاتِ إِذِ الْفَوْزُ فِي الْعُقْبَى يَكُونُ بِسَعَةِ رَحْمَةِ اللهِ لَا بِكَثْرَةِ الْأَعْمَالِ

Âhirette Kurtuluş Amellerin Çokluğuna Değil, Allah'ın Geniş Rahmetine Bağlı Olduğu İçin Taatlerde Mutedil Olma Gerekliliği

٣٥٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ السَّامِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللهِ

---

[1] Elbânî: Sahih (Muhtasaru'l-Edeb 350; es-Silsiletu's-sahîha 2602); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/451; Buhârî 6463; Müslim 2816/71; İbn Mâce 4201; Bak hadis no: 660.

[2] Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 2850; et-Ta'lîku'r-rağîb 1/46); Şuayb: İsnâdı kavîdir. Tirmizî 2453.

ﷺ: «سَدِّدُوا وَقَارِبُوا، وَلَا يُنْجِي أَحَدًا مِنْكُمْ عَمَلُهُ» قُلْنَا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟، قَالَ: «وَلَا أَنَا إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ مِنْهُ بِرَحْمَةٍ». [١: ٦٧]

350- Ebû Hureyre ile Câbir derler ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Aşırıya kaçmadan orta yolu tutun ve gücünüzün yettiğini yapın. Zira içinizden hiç kimsenin ameli kendisini kurtaramayacaktır"** buyurdu. Biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Sen de mi?" diye sorulunca da: **"Ben de değil; Allah rahmetiyle beni korumadıkça ben de!"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِالْغُدُوِّ وَالرَّوَاحِ وَالدُّلْجَةِ فِي الطَّاعَاتِ عِنْدَ الْمُقَارَبَةِ فِيهَا

Taatleri Sabah, Akşam ve Gece Vakti, Ama Ölçülü Bir Şekilde Yapmak

٣٥١ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَدَّمِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ مَعْنَ بْنَ مُحَمَّدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ أَبِي سَعِيدٍ يُحَدِّثُ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ هَذَا الدِّينَ يُسْرٌ وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ، فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَأَبْشِرُوا وَاسْتَعِينُوا بِالْغَدْوَةِ وَالرَّوَاحِ وَشَيْءٍ مِنَ الدُّلْجَةِ». [١: ٦٧]

351- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Din kolaylıktır. Bu dini zorlaştırmaya çalışan ona yenik düşer. Ama siz aşırıya kaçmadan orta yolu tutun, gücünüzün yettiğini yapın ve ümitvâr olun. Gündüzün ilk ve son vakitlerinde, bir de gecenin sonuna doğru Allah'a ibadet ederek bu vakitlerden faydalanın."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2602); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 3/362, 3/337; Müslim 2817; Darimî 2/305.

[2] Elbânî: Sahih (Mişkât 1246); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Buhârî 39; Nesâî 8/121.

ذِكْرُ الْأَمْرِ لِلْمَرْءِ بِإِتْيَانِ الطَّاعَاتِ عَلَى الرِّفْقِ مِنْ غَيْرِ تَرْكِ حَظِّ النَّفْسِ فِيهَا

Kişinin Nefsine de Hakkını Vererek Mutedil Bir Şekilde Taatleri Yapması Gerektiğinin Emredilmesi

٣٥٢ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، وَأَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، قَالَ: «أُخْبِرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ، قَالَ يَعْنِي نَفْسَهُ: لَأَقُومَنَّ اللَّيْلَ وَلَأَصُومَنَّ النَّهَارَ مَا عِشْتُ، فقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: » أَنْتَ الَّذِي تَقُولُ ذَلِكَ؟ « فَقُلْتُ لَهُ: قَدْ قُلْتُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، فقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: » فَإِنَّكَ لَا تَسْتَطِيعُ ذَلِكَ، صُمْ وَأَفْطِرْ، وَنَمْ وَقُمْ، وَصُمْ مِنَ الشَّهْرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، فَإِنَّ الْحَسَنَةَ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، وَذَلِكَ مِثْلُ صِيَامِ الدَّهْرِ «، قَالَ: قُلْتُ: إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ، قَالَ: » صُمْ يَوْمًا وَأَفْطِرْ يَوْمَيْنِ «، قَالَ: قُلْتُ إِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ، قَالَ: » صُمْ يَوْمًا وَأَفْطِرْ يَوْمًا وَذَلِكَ صِيَامُ دَاوُدَ وَهُوَ أَعْدَلُ الصِّيَامِ «، قَالَ: فَقُلْتُ: فَإِنِّي أُطِيقُ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: » لَا أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ «، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: وَلَأَنْ أَكُونَ قَبِلْتُ الثَّلَاثَةَ الْأَيَّامِ الَّتِي، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، كَانَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أَهْلِي وَمَالِي». [١ : ٩٥]

352- Abdullah b. Amr b. el-Âs anlatıyor: "Yaşadığım sürece gecelerimi ibadetle gündüzlerimi ise oruçla geçireceğim!" dediğim Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) iletilince bana: **"Bu sözü söyleyen sen misin?"** diye sordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Evet, bunu dedim" karşılığını verdim. Bunun üzerine bana: **"Buna gücün yetmez. Oruç tut ama ara da ver. Geceleri hem uyu hem de ibadetini yap. Her aydan üç gün oruç tut. Yüce Allah yapılan bir ibadetin karşılığını on katıyla verir ki bu şekilde tüm yılını oruçlu geçirmiş sayılırsın"** buyurdu. "Daha fazlasına gücüm yeter" dediğimde: **"O zaman bir gün oruç tut, iki gün ara ver"** buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Daha fazlasına gücüm yeter" dediğimde: **"O zaman bir gün oruç tut, bir gün ara ver. Dâvud peygamberin orucu da bu şekildeydi ve en mutedil ve iyi oruç da budur"** buyurdu. "Daha fazlasına gücüm yeter" dediğimde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bundan daha üstünü yoktur!"** karşılığını verdi.

Ravi der ki: (Daha sonraları) Abdullah: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ayda üç gün oruç tutma tavsiyesine uymuş olsaydım bu benim için ailemden ve malımdan daha hayırlı olurdu" derdi.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ ﷺ: «لَا أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ» يُرِيدُ بِهِ «لَكَ» لِأَنَّهُ ﷺ عَلِمَ ضَعْفَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو عَمَّا وَطَّنَ نَفْسَهُ عَلَيْهِ مِنَ الطَّاعَاتِ

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in *"Bundan daha üstünü yoktur"* sözünü, Abdullah b. Amr'ın kendisi için salih amellere karşı kendine biçtiği güce rağmen onun zayıflığını bildiği için söylemiştir.

ذِكْرُ الْعِلَّةِ الَّتِي مِنْ أَجْلِهَا أُمِرَ بِهَذَا الْأَمْرِ

Bu Emrin Veriliş Nedeni

٣٥٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ حَدَّثَنِي يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَتْنِي عَائِشَةُ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «خُذُوا مِنَ الْعَمَلِ مَا تُطِيقُونَ، فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا»، قَالَتْ: وَكَانَ أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا دَامَ عَلَيْهِ، وَإِنْ قَلَّ، وَكَانَ إِذَا صَلَّى صَلَاةً دَامَ عَلَيْهَا.

قَالَ: يَقُولُ أَبُو سَلَمَةَ: قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: ﴿الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ﴾ [١ : ٩٥]

353- Hz. Aişe der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Gücünüzün yettiği kadar amel ediniz. Siz usanmadıkça Allah da usanmaz"** buyurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) en çok sevdiği (nafile) namaz, az da olsa devam edilen namazdı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir namazı kılınca ona devam ederdi. Ebû Seleme ekledi: "Allah: ***«Onlar, namazlarına devam eden kimselerdir»*** (Meâric 23) buyuruyor."[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/88); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/187; Buhârî 1976; Müslim 1159/81; Ebû Dâvûd 2427; Tirmizî 770; Nesâî 4/211; Bak hadis no: 2590, 3573, 3641, 3643.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1238); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 6/84; Buhârî 1970; Müslim 811/782; Bak hadis no: 323, 357, 359, 1578, 2571, 2586.

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ ﷺ: « إِنَّ اللَّهَ لَا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا »مِنْ أَلْفَاظِ التَّعَارُفِ الَّتِي لَا يَتَهَيَّأُ لِلْمُخَاطَبِ أَنْ يَعْرِفَ صِحَّةَ مَا خُوطِبَ بِهِ، فِي الْقَصْدِ عَلَى الْحَقِيقَةِ، إِلَّا بِهَذِهِ الْأَلْفَاظِ

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), *"Siz usanmadıkça Allah da usanmaz"* ifadesi, hakiki mânâsı kastedilmeyen, muhatabın anlatılan şeyi anlayabilmesi için benzetme ve temsil babında kullanılan ifadelerdendir.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ مِنْ قَبُولِ مَا رُخِّصَ لَهُ بِتَرْكِ التَّحَمُّلِ عَلَى النَّفْسِ مَا لَا تُطِيقُ مِنَ الطَّاعَاتِ

Taatler Konusunda Kişinin Nefsine Gücünden Fazlasını Yüklememesi İçin Tanınan Ruhsatları Kullanmasının Gerekliliği

٣٥٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الذَّارِعُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مِحْصَنٍ حُصَيْنُ بْنُ نُمَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى رُخَصُهُ، كَمَا يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى عَزَائِمُهُ». [٣: ٦٨]

354- Abdullah b. Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Doğrusu Allah, azimetlerinin (zor ibadetlerin) yapılmasını sevdiği gibi ruhsatlarının yapılmasını da sever."**[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ عَلَى الْمَرْءِ قَبُولَ رُخْصَةِ اللَّهِ لَهُ فِي طَاعَتِهِ، دُونَ التَّحَمُّلِ عَلَى النَّفْسِ مَا يَشُقُّ عَلَيْهَا حَمْلُهُ

Kişinin Taatler Konusunda Nefsini Zorlamaması İçin Yüce Allah'ın Tanıdığı Ruhsatları Kullanmasının Gerekliliği

٣٥٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ خَلِيلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَوْبَانَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: رَأَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَجُلًا فِي سَفَرٍ، فِي

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/92; el-İrvâ' 3/10); Şuayb: İsnâdı sahihtir.

ظِلِّ شَجَرَةٍ، يَرْشَحُ عَلَيْهِ الْمَاءُ، فَقَالَ: «مَا بَالُ صَاحِبِكُمْ؟» قَالُوا: صَائِمٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِي السَّفَرِ، فَعَلَيْكُمْ بِرُخْصَةِ اللَّهِ الَّتِي رَخَّصَ لَكُمْ فَاقْبَلُوهَا». [٣: ٦٨]

355- Câbir b. Abdillah der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) (yolculuk esnasında) bir ağacın gölgesinde üzerine su serpilen bir adamla karşılaştı. Oradakilere: "Arkadaşınızın neyi var?" diye sorunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Oruç tuttuğu için bu hale geldi" dediler. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yolculuk esnasında oruç tutmanız sizden istenen bir ibadet değildir. Bu yönde Yüce Allah'ın size verdiği ruhsata tutunun ve bu hakkınızı kullanın"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ التَّرَفُّقُ بِالطَّاعَاتِ، وَتَرْكُ الْحَمْلِ عَلَى النَّفْسِ مَا لَا تُطِيقُ

Kişinin Taatler Konusunda Ölçülü Davranıp Nefsine Gücünden Fazlasını Yüklememesinin Müstehab Olması

٣٥٦ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «مَا صَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ شَهْرًا كَامِلًا مُنْذُ قَدِمَ الْمَدِينَةَ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ رَمَضَانَ». [٥: ٢٩]

356- Hz. Aişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye hicret ettikten sonra Ramazan ayı dışında hiçbir ayın tamamını oruçlu geçirmedi."[2]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِالْقَصْدِ فِي الطَّاعَاتِ دُونَ أَنْ يَحْمِلَ عَلَى النَّفْسِ مَا لَا تُطِيقُ

Kişinin Taatler Konusunda Mutedil Olup Nefsine Gücünden Fazlasını Yüklememesinin Emredilmesi

٣٥٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى الْمَوْصِلِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقُمِّيُّ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ جَارِيَةَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، عَلَى رَجُلٍ قَائِمٍ يُصَلِّي

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/90); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Nesâî 4/176; Bak hadis no: 3555, 3556.

[2] Elbânî: Sahih (Muhtasaru'ş-Şemâil 252); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Müslim 1156/174; Nesâî 4/199; Bak hadis no: 3651.

عَلَى صَخْرَةٍ، فَأَتَى نَاحِيَةَ مَكَّةَ، فَمَكَثَ مَلِيًّا، ثُمَّ أَقْبَلَ فَوَجَدَ الرَّجُلَ عَلَى حَالِهِ يُصَلِّي، فَجَمَعَ يَدَيْهِ، ثُمَّ، قَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ عَلَيْكُمْ بِالْقَصْدِ، عَلَيْكُمْ بِالْقَصْدِ، فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا». [١: ٦٣]

357- Câbir b. Abdillah bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), bir kaya üzerinde ayakta namaz kılan bir adamın yanından geçip Mekke'nin ucuna vardı. (Orada) bir süre kaldı. Sonra geri döndü ve adamı aynı durumda namaz kılarken buldu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iki elini birleştirdi ve: **"Ey insanlar! Ölçülü davranın, ölçülü davranın (yani ifrat ve tefritten sakının). Çünkü siz (ibadetten) usanıncaya kadar Allah da (size ihsanını vermekten) usanmaz"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ لُزُومِ التَّسْدِيدِ فِي أَسْبَابِهِ مَعَ الِاسْتِبْشَارِ بِمَا يَأْتِي مِنْهَا

Kişinin Elinden Geldiği Kadarıyla Taatte Bulunup Sonuçlarından Yana Ümitvâr Olmasının Gerekliliği

٣٥٨ - سَمِعْتُ الْفَضْلَ بْنَ الْحُبَابِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ بَكْرِ بْنِ الرَّبِيعِ بْنِ مُسْلِمٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُحَمَّدًا، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى رَهْطٍ مِنْ أَصْحَابِهِ يَضْحَكُونَ، فَقَالَ: «لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ، لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا، وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا» فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ، قَالَ لَكَ: لِمَ تُقَنِّطُ عِبَادِي؟، قَالَ: فَرَجَعَ إِلَيْهِمْ وَقَالَ: «سَدِّدُوا وَأَبْشِرُوا». [٣: ٢٠]

358- Ebû Hureyre anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashabından gülen bir grupla karşılaşınca: **"Eğer benim bildiklerimi bilseydiniz az güler çok ağlardınız"** buyurdu. Bunun üzerine Cebraîl, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Yüce Allah: «Neden kullarımın rahmetime yönelik ümitlerini kesiyorsun?» buyuruyor" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ashabının yanına döndü: **"Üzerinize düşeni yapın ve ümitvâr olun"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1760); Şuayb: İsnâdı zayıftır. İbn Mâce 4241.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Bak hadis no: 313; Bak hadis no: 662.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنَ الرِّفْقِ فِي الطَّاعَاتِ، وَتَرْكِ الْحَمْلِ عَلَى النَّفْسِ مَا لَا تُطِيقُ

Kişinin Taatlerde Mutedil Olup Nefsine Gücünden Fazlasını Yüklememesinin Gerekliliği

٣٥٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ الْكَلَاعِيُّ بِحِمْصَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ الْحَوْلَاءَ بِنْتَ تُوَيْتِ بْنِ حَبِيبِ بْنِ أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى مَرَّتْ بِهَا، وَعِنْدَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، قَالَتْ: فَقُلْتُ: هَذِهِ الْحَوْلَاءُ بِنْتُ تُوَيْتٍ، وَزَعَمُوا أَنَّهَا لَا تَنَامُ بِاللَّيْلِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَنَامُ بِاللَّيْلِ خُذُوا مِنَ الْعَمَلِ مَا تُطِيقُونَ، فَوَاللَّهِ لَا يَسْأَمُ اللَّهُ حَتَّى تَسْأَمُوا». [٣: ٦٥]

359- Hz. Aişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımdayken Havlâ binti Tuveyt, bana uğradı. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu Havlâ'dır. Bunun geceleri uyumadığını iddia ediyorlar" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Gece uyumuyor mu? Gücünüz yettiği kadar amel ediniz. Vallahi, siz usanmadıkça Allah da usanmaz"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ ﷺ: «لَا يَسْأَمُ اللَّهُ حَتَّى تَسْأَمُوا» مِنْ أَلْفَاظِ التَّعَارُفِ الَّتِي لَا يَتَهَيَّأُ لِلْمُخَاطَبِ أَنْ يَعْرِفَ الْقَصْدَ فِيمَا يُخَاطَبُ بِهِ إِلَّا بِهَذِهِ الْأَلْفَاظِ

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), *"Siz usanmadıkça Allah da usanmaz"* ifadesi, muhatabın söylenen şeyin maksadını anlayabilmesi için benzetme babında kullanılan ifadelerdendir.

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنِ الِاغْتِرَارِ بِالْفَضَائِلِ الَّتِي رُوِيَتْ لِلْمَرْءِ عَلَى الطَّاعَاتِ

İbadetlerin Rivayet Edilen Faziletine Aldanmanın Kınanması

٣٦٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي شَقِيقُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي حُمْرَانُ مَوْلَى عُثْمَانَ، قَالَ: رَأَيْتُ عُثْمَانَ قَاعِدًا فِي الْمَقَاعِدِ، فَدَعَا بِوَضُوءٍ فَتَوَضَّأَ، ثُمَّ، قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فِي مَقْعَدِي

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 6/247; Bak hadis no: 323, 353, 1578, 2571, 2586.

هَذَا، تَوَضَّأَ مِثْلَ وُضُوئِي هَذَا، ثُمَّ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ تَوَضَّأَ مِثْلَ وُضُوئِي هَذَا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وَلَا تَغْتَرُّوا». [٣: ٢٣]

360- Hz. Osmân'ın azatlısı Humrân anlatıyor: Halkın oturma yerlerinde Hz. Osmân'ı gördüm, getirttiği suyla abdest aldıktan sonra şöyle dedi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) burada güzelce abdest aldığını, sonra şöyle buyurduğunu duydum: **"Kim benim şu abdest alışım gibi abdest alırsa, geçmiş günahları bağışlanır."** Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"(Böyle yapmakla) günahlarınızın bağışlanacağını düşünerek amel yapmayı terk etmeyin"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الِاسْتِحْبَابِ لِلْمَرْءِ أَنْ يَكُونَ لَهُ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ حَظٌّ رَجَاءَ التَّخَلُّصِ فِي الْعُقْبَى بِشَيْءٍ مِنْهَا

Âhirette İçlerinden Birisi Sayesinde Kurtulma Ümidiyle Kişinin Her Türden Hayrı Yapmasının Müstehaplığı

٣٦١ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ الشَّيْبَانِيُّ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقَطَّانُ بِالرَّقَّةِ، وَابْنُ قُتَيْبَةَ، وَاللَّفْظُ لِلْحَسَنِ، قَالُوا: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هِشَامِ بْنِ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى الْغَسَّانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ جَدِّي، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ، فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، جَالِسٌ وَحْدَهُ، قَالَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ إِنَّ لِلْمَسْجِدِ تَحِيَّةً، وَإِنَّ تَحِيَّتَهُ رَكْعَتَانِ، فَقُمْ فَارْكَعْهُمَا»، قَالَ: فَقُمْتُ فَرَكَعْتُهُمَا، ثُمَّ عُدْتُ فَجَلَسْتُ إِلَيْهِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّكَ أَمَرْتَنِي بِالصَّلَاةِ، فَمَا الصَّلَاةُ؟، قَالَ: «خَيْرُ مَوْضُوعٍ، اسْتَكْثِرْ أَوِ اسْتَقِلَّ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟، قَالَ: «إِيمَانٌ بِاللَّهِ، وَجِهَادٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَأَيُّ الْمُؤْمِنِينَ أَكْمَلُ إِيمَانًا؟، قَالَ: «أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَأَيُّ الْمُؤْمِنِينَ أَسْلَمُ؟، قَالَ: «مَنْ سَلِمَ النَّاسُ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَأَيُّ الصَّلَاةِ أَفْضَلُ؟، قَالَ: «طُولُ الْقُنُوتِ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَأَيُّ الْهِجْرَةِ أَفْضَلُ؟، قَالَ: «مَنْ هَجَرَ السَّيِّئَاتِ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَا الصِّيَامُ؟، قَالَ: «فَرْضٌ مُجْزِئٌ، وَعِنْدَ اللَّهِ أَضْعَافٌ كَثِيرَةٌ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَأَيُّ الْجِهَادِ أَفْضَلُ؟، قَالَ: «مَنْ عُقِرَ جَوَادُهُ، وَأُهْرِيقَ دَمُهُ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 94); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 1/66; İbn Mâce 285; Bak hadis no: 1041, 1058, 1060.

رَسُولَ اللَّهِ، فَأَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ؟، قَالَ: «جَهْدُ الْمُقِلِّ يُسَرُّ إِلَى فَقِيرٍ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَأَيُّ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ أَعْظَمُ؟، قَالَ: «آيَةُ الْكُرْسِيِّ» ثُمَّ، قَالَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ، مَا السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ مَعَ الْكُرْسِيِّ إِلَّا كَحَلْقَةٍ مُلْقَاةٍ بِأَرْضٍ فَلَاةٍ وَفَضْلُ الْعَرْشِ عَلَى الْكُرْسِيِّ كَفَضْلِ الْفَلَاةِ عَلَى الْحَلْقَةِ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَمِ الْأَنْبِيَاءُ؟، قَالَ: «مِائَةُ أَلْفٍ وَعِشْرُونَ أَلْفًا» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَمِ الرُّسُلُ مِنْ ذَلِكَ؟، قَالَ: «ثَلَاثُ مِائَةٍ وَثَلَاثَةَ عَشَرَ جَمًّا غَفِيرًا»، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ كَانَ أَوَّلَهُمْ؟، قَالَ: «آدَمُ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنَبِيٌّ مُرْسَلٌ؟، قَالَ: «نَعَمْ، خَلَقَهُ اللَّهُ بِيَدِهِ، وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ، وَكَلَّمَهُ قِبَلًا» ثُمَّ، قَالَ: يَا «أَبَا ذَرٍّ أَرْبَعَةٌ سُرْيَانِيُّونَ: آدَمُ، وَشِيثُ، وَأَخْنُوخُ وَهُوَ إِدْرِيسُ، وَهُوَ أَوَّلُ مَنْ خَطَّ بِالْقَلَمِ، وَنُوحٌ وَأَرْبَعَةٌ مِنَ الْعَرَبِ: هُودٌ، وَشُعَيْبٌ، وَصَالِحٌ، وَنَبِيُّكَ مُحَمَّدٌ ﷺ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَمْ كِتَابًا أَنْزَلَهُ اللَّهُ؟، قَالَ: «مِائَةُ كِتَابٍ، وَأَرْبَعَةُ كُتُبٍ، أُنْزِلَ عَلَى شِيثٍ خَمْسُونَ صَحِيفَةً، وَأُنْزِلَ عَلَى أَخْنُوخَ ثَلَاثُونَ صَحِيفَةً، وَأُنْزِلَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ عَشْرُ صَحَائِفَ، وَأُنْزِلَ عَلَى مُوسَى قَبْلَ التَّوْرَاةِ عَشْرُ صَحَائِفَ، وَأُنْزِلَ التَّوْرَاةُ وَالْإِنْجِيلُ وَالزَّبُورُ وَالْقُرْآنُ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا كَانَتْ صَحِيفَةُ إِبْرَاهِيمَ؟، قَالَ: «كَانَتْ أَمْثَالًا كُلُّهَا: أَيُّهَا الْمَلِكُ الْمُسَلَّطُ الْمُبْتَلَى الْمَغْرُورُ، إِنِّي لَمْ أَبْعَثْكَ لِتَجْمَعَ الدُّنْيَا بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ، وَلَكِنِّي بَعَثْتُكَ لِتَرُدَّ عَنِّي دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، فَإِنِّي لَا أَرُدُّهَا وَلَوْ كَانَتْ مِنْ كَافِرٍ، وَعَلَى الْعَاقِلِ مَا لَمْ يَكُنْ مَغْلُوبًا عَلَى عَقْلِهِ أَنْ تَكُونَ لَهُ سَاعَاتٌ: سَاعَةٌ يُنَاجِي فِيهَا رَبَّهُ، وَسَاعَةٌ يُحَاسِبُ فِيهَا نَفْسَهُ، وَسَاعَةٌ يَتَفَكَّرُ فِيهَا فِي صُنْعِ اللَّهِ، وَسَاعَةٌ يَخْلُو فِيهَا لِحَاجَتِهِ مِنَ الْمَطْعَمِ وَالْمَشْرَبِ، وَعَلَى الْعَاقِلِ أَنْ لَا يَكُونَ ظَاعِنًا إِلَّا لِثَلَاثٍ: تَزَوُّدٍ لِمَعَادٍ، أَوْ مَرَمَّةٍ لِمَعَاشٍ، أَوْ لَذَّةٍ فِي غَيْرِ مُحَرَّمٍ، وَعَلَى الْعَاقِلِ أَنْ يَكُونَ بَصِيرًا بِزَمَانِهِ، مُقْبِلًا عَلَى شَأْنِهِ، حَافِظًا لِلِسَانِهِ، وَمَنْ حَسَبَ كَلَامَهُ مِنْ عَمَلِهِ، قَلَّ كَلَامُهُ إِلَّا فِيمَا يَعْنِيهِ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَا كَانَتْ صُحُفُ مُوسَى؟، قَالَ: «كَانَتْ عِبَرًا كُلُّهَا: عَجِبْتُ لِمَنْ أَيْقَنَ بِالْمَوْتِ، ثُمَّ هُوَ يَفْرَحُ، وَعَجِبْتُ لِمَنْ أَيْقَنَ بِالنَّارِ، ثُمَّ هُوَ يَضْحَكُ، وَعَجِبْتُ لِمَنْ أَيْقَنَ بِالْقَدَرِ ثُمَّ هُوَ يَنْصَبُ، عَجِبْتُ لِمَنْ رَأَى الدُّنْيَا وَتَقَلُّبَهَا بِأَهْلِهَا، ثُمَّ اطْمَأَنَّ إِلَيْهَا، وَعَجِبْتُ لِمَنْ أَيْقَنَ بِالْحِسَابِ غَدًا ثُمَّ لَا يَعْمَلُ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَوْصِنِي، قَالَ: «أُوصِيكَ بِتَقْوَى اللَّهِ، فَإِنَّهُ رَأْسُ الْأَمْرِ كُلِّهِ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، زِدْنِي، قَالَ: «عَلَيْكَ بِتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ، وَذِكْرِ اللَّهِ، فَإِنَّهُ نُورٌ لَكَ فِي الْأَرْضِ، وَذُخْرٌ لَكَ فِي السَّمَاءِ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، زِدْنِي:، قَالَ: «إِيَّاكَ وَكَثْرَةَ الضَّحِكِ، فَإِنَّهُ يُمِيتُ الْقَلْبَ، وَيَذْهَبُ بِنُورِ الْوَجْهِ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، زِدْنِي، قَالَ: «عَلَيْكَ

بِالصَّمْتِ إِلَّا مِنْ خَيْرٍ، فَإِنَّهُ مَطْرَدَةٌ لِلشَّيْطَانِ عَنْكَ، وَعَوْنٌ لَكَ عَلَى أَمْرِ دِينِكَ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، زِدْنِي، قَالَ: «عَلَيْكَ بِالْجِهَادِ، فَإِنَّهُ رَهْبَانِيَّةُ أُمَّتِي» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، زِدْنِي، قَالَ: «أَحِبَّ الْمَسَاكِينَ وَجَالِسْهُمْ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زِدْنِي، قَالَ: «انْظُرْ إِلَى مَنْ تَحْتَكَ وَلَا تَنْظُرْ إِلَى مَنْ فَوْقَكَ، فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ لَا تُزْدَرَى نِعْمَةُ اللَّهِ عِنْدَكَ» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زِدْنِي، قَالَ: «قُلِ الْحَقَّ وَإِنْ كَانَ مُرًّا» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زِدْنِي، قَالَ: «لِيَرُدَّكَ عَنِ النَّاسِ مَا تَعْرِفُ مِنْ نَفْسِكَ وَلَا تَجِدْ عَلَيْهِمْ فِيمَا تَأْتِي، وَكَفَى بِكَ عَيْبًا أَنْ تَعْرِفَ مِنَ النَّاسِ مَا تَجْهَلُ مِنْ نَفْسِكَ، أَوْ تَجِدَ عَلَيْهِمْ فِيمَا تَأْتِي» ثُمَّ ضَرَبَ بِيَدِهِ عَلَى صَدْرِي، فقَالَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ لَا عَقْلَ كَالتَّدْبِيرِ، وَلَا وَرَعَ كَالْكَفِّ، وَلَا حَسَبَ كَحُسْنِ الْخُلُقِ». [١: ٢]

361- Ebû Zer anlatıyor: (Bir gün) Mescid'e girmiştim. Bir de baktım ki, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (Mescid'de) tek başına oturmakta. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ey Ebû Zer! Mescid için tahiyye (selamlama) vardır. Mescidin tahiyyesi/selamlaması, iki rekat namaz kılmaktır. Kalk ve iki rekat namaz kıl"** buyurdu.

Bunun üzerine kalktım ve iki rekat namaz kıldım. Sonra döndüm ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına oturdum. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Doğrusu sen, namaz kılmayı emrettin. Namaz nedir?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Namaz, en hayırlı ibadettir. İster çok kıl, ister az kıl"** buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi amel daha faziletlidir?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah'a iman ve Allah yolunda cihad"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Müminlerin hangisi iman bakımından daha mükemmeldir?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Onların ahlak bakımından en iyi olanı"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Müminlerin hangisi daha güvenlidir?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"İnsanların, dilinden ve elinden güvende olduğu kimsedir"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi namaz daha faziletlidir?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kunutu (kıyamı) uzun olan namaz"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi hicret daha faziletlidir?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kötülüklerden hicret eden kimse(nin hicreti)"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Oruç nedir?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesallem): **"Yeterli/kurtarıcı bir farzdır. Allah katında kat kat fazlası vardır"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi cihad daha faziletlidir?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"(Üzerinde savaştığı) atı (dahi) kesilen ve kanı akıtılan kimse(nln yaptığı cihaddır)"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi sadaka daha faziletlidir?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Varlıksız olanın gücünün yettiğince verdiği ve fakire gizlice verilen sadakadır"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Sana indirilen vahiy içerisinde hangisi daha büyüktür?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Âyete'l-Kürsî"** buyurdu.

Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ey Ebû Zer! Kürsi ile birlikte yedi kat gök, çöldeki bir yere atılmış bir halka gibidir. Arş'ın, Kürsi'ye olan üstünlüğü; çölün halkaya olan üstünlüğü gibidir"** buyurdu.

Ben: **"Ey Allah'ın Resûlü! Nebilerin sayısı kaç tanedir?"** diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yüz yirmi bin"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunlardan resullerin sayısı kaç tanedir?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Resullerin sayısı, 313'tür. Ki bu da, büyük bir topluluktur"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunların ilki kimdir?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Âdem"** buyurdu.

Ben: "Âdem, gönderilmiş bir peygamber midir?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Evet, Allah onu kendi eliyle yarattı. Ona kendi ruhundan üfledi. Onunla vasıtasız olarak konuştu"** buyurdu.

Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ey Ebû Zer! Dört kimse vardır ki, onlar, Süryanî'dir. Bunlar; Âdem, Şît , Uhnûh yani İdrîs -ki o, kalemle (kum üzerinde) çizgi çizen (remil atan) ilk kimsedir- ve Nûh. Dört kişi de vardır ki, bunlar da Arap'tır. Bunlar; Hûd, Şuayb, Sâlih ve peygamberin Muhammed (sallallahu aleyhi vesellem)"** buyurdu. —Allah'ın salat ve selamı onların hepsinin üzerine olsun.—

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'ın indirdiği kitap kaç tanedir?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"100 sahife ve dört te kitap: Şît'e 50 sahife indirildi. İdrîs'e 30 sahife indirildi. İbrahim'e 10 sahife indirildi. Mûsa'ya ise Tevrat'tan önce sahife indirildi. (Sonra da) Tevrat, İncil, Zebur ve Kur'ân indirildi"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! İbrahim'in sahifeleri(nde mevcut olan şey) ne idi?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Tamamı mesellerle dolu idi: Ey güçlü, imtihan edilen mağrur hükümdar! Doğrusu ben, seni, kat kat dünya malını**

toplaman için göndermedim. Fakat ben seni mazlumun duasını benden çevirmen için gönderdim. Doğrusu ben, kafir bile olsa, mazlumun duasını geri çevirmem. Akıllı kimseye gereken şey şudur: -Aklına galebe çalınmadığı müddetçe- kendisi için bir çok saat/zaman anı vardır. Rabbine yalvaracağı saat/an, nefsini hesaba çekeceği saat/an, Allah'ın işleri üzerinde düşüneceği saat/an, yeme-içme (gibi) ihtiyaçlarına ayıracağı saat/an. Akıllı bir kimsenin, şu üç şeyden başkasına meyletmemesi gerekir: Âhireti için azık hazırlama; hayatını düzene sokma ve haram olmayan bir lezzet/zevk (alma). Akıllı kişi, zamanını iyi görmeli, (zamanı hakkında basiret sahibi olmalı), işlerine yönelmeli ve dilini (kötü sözlerden) korumalıdır. Söz̧ünü, amelinden hesaplı tutan kişinin, kendisini ilgilendiren hususlar dışında söyleyeceği sözü az olur" buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Mûsa'nın sahifeleri(nde mevcut olan şey) ne idi?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Tamamı ibretli sözlerden ibaret idi: Ölümü hakkıyla bilip de sonra sevinene, kaderi kesinlikle bilip de sonra kendisini yorana, dünyayı ve dünya halkıyla birlikte onun değişmesini görüp de sonra onda huzur bulana, hesaba çekilmeyi kesinlikle bilip de sonra da amel işlemeyene şaşarım"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana tavsiyede bulun" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sana, Allah'tan korkmayı tavsiye ederim. Çünkü Allah'tan korkma/takva, bütün işlerinin başıdır/temelidir"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana daha fazla bilgi ver" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kur'ân okumaya ve Allah'ı zikretmeye sarıl. Çünkü o; yerde senin için bir nur ve gökte ise senin için bir zikirdir"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana daha fazla bilgi ver" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Çok gülmekten sakın. Çünkü çok gülmek, kalbi(n inceliğini) öldürür ve yüzün nurunu giderir"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana daha fazla bilgi ver" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Hayır olan şey dışında susmaya sarıl. Çünkü susmak, şeytanı kovucu ve dininle ilgili işlerde sana bir yardımcıdır"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana daha fazla bilgi ver" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Cihada sarıl. Çünkü cihad, ümmetimin ruhbanlığıdır"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana daha fazla bilgi ver" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Düşkünleri/miskinleri sev ve onlarla birlikte otur"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana daha fazla bilgi ver" dedim. Resûlullah (sallallahu

aleyhi vesellem): **"Senden aşağı olana bak, senden yukarda (üstün) olana bakma. Sana yakışan şey, Allah'ın senin üzerine olan nimetlerini küçümsememendir"** buyurdu.

Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana daha fazla bilgi ver" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"İnsanlara kendi düşüncenden bildiğin cevabı ver ve sevdiğin hususlarda onlara kızma. Kendi düşüncenden bilmediğin şeyleri, insanlardan bilmen ve sevdiğin hususlarda onlara kızman, sana ayıp olarak yeter"** buyurdu.

Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), eliyle göğsüme vurup: **"Ey Ebû Zer! Tedbir gibi akıl, (kötülükten kendini) sakınmak gibi takva ve güzel huy/ahlak gibi soy-sop yoktur"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَبُو إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيُّ هَذَا، هُوَ عَائِذُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وُلِدَ عَامَ حُنَيْنٍ فِي حَيَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَمَاتَ بِالشَّامِ سَنَةَ ثَمَانِينَ وَيَحْيَى بْنُ يَحْيَى الْغَسَّانِيُّ مِنْ كِنْدَةَ، مِنْ أَهْلِ دِمَشْقَ، مِنْ فُقَهَاءِ أَهْلِ الشَّامِ وَقُرَّائِهِمْ، سَمِعَ أَبَا إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيَّ، وَهُوَ ابْنُ خَمْسَ عَشْرَةَ سَنَةً، وَمَوْلِدُهُ يَوْمَ رَاهِطَ، فِي أَيَّامِ مُعَاوِيَةَ بْنِ يَزِيدَ، سَنَةَ أَرْبَعٍ وَسِتِّينَ، وَوَلَّاهُ سُلَيْمَانُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ قَضَاءَ الْمَوْصِلِ سَمِعَ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ، وَأَهْلَ الْحِجَازِ، فَلَمْ يَزَلْ عَلَى الْقَضَاءِ بِهَا حَتَّى وَلِيَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْخِلَافَةَ، فَأَقَرَّهُ عَلَى الْحُكْمِ فَلَمْ يَزَلْ عَلَيْهَا أَيَّامَهُ، وَعُمَّرَ حَتَّى مَاتَ بِدِمَشْقَ سَنَةَ ثَلَاثٍ وَثَلَاثِينَ وَمِائَةٍ

Ebû Hâtim der ki: Buradaki Ebû İdrîs el-Havlanî, Âizullah b. Abdillah'tır. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında Huneyn savaşının yapıldığı yıl doğmuş, hicri 80 yılında Şam'da vefat etmiştir. Yahyâ b. Yahyâ el-Ğassânî, Şam ahalisinden, Kinde kabilesindendir. Şamlıların fakihlerinden ve kurrasından biridir. 15 yaşındayken Ebû İdrîs el-Havlânî'den hadis işitmiştir. Hicri 64 yılında Muâviye b. Yezîd döneminde Rahit Savaşı zamanlarında doğmuştur. Süleymân b. Abdilmelik tarafından Musul kadısı olarak atanmıştır. Saîd b. el-Müseyyeb ve Hicaz âlimlerinden hadis işitmiştir. Ömer b. Abdilazîz halife olana kadar Musul kadılığı yapmıştır. Ömer b. Abdilazîz onu kadılık görevinde bırakmıştır. Ömer vefat edene kadar da Musul kadılığına devam etmiştir. Hicri 133 yılında Dimaşk'ta vefat etmiştir.

---

[1] Elbânî: Çok zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 1910, 6090); Şuayb: İsnâdı çok zayıftır. Ahmed 5/178, 5/179, 449.

yeryüzünde bulunanların içlerine düşer. Allah bir kişiye öfke duyduğu zaman da aynı şekilde olur."[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ مَحَبَّةِ أَهْلِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ الْعَبْدَ الَّذِي يُحِبُّهُ اللهُ ﷻ

Gök ve Yer Ahalisinin Yüce Allah'ın Sevdiği Kulu Sevmesi

٣٦٥ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِدْرِيسَ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ الْعَبْدَ، قَالَ لِجِبْرِيلَ: قَدْ أَحْبَبْتُ فُلَانًا فَأَحِبَّهُ، فَيُحِبُّهُ جِبْرِيلُ، ثُمَّ يُنَادِي فِي أَهْلِ السَّمَاءِ: إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَبَّ فُلَانًا فَأَحِبُّوهُ، فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ، ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ، وَإِذَا أَبْغَضَ اللَّهُ الْعَبْدَ ... قَالَ مَالِكٌ: لَا أَحْسِبُهُ إِلَّا، قَالَ فِي الْبُغْضِ مِثْلَ ذَلِكَ. . [٣: ٦٨]

365- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Allah bir kulu sevdiği zaman Cebrâil'e: «Ben filanı seviyorum, onu sen de sev!» diye emreder. Cebrâil de o kulu sever, sonra gök halkına: «Kuşkusuz Allah filanı seviyor; onu siz de sevin» diye hitâb eder. Göktekiler de o kimseyi severler. Sonra da yeryüzündekilerin gönlüne o kimseye karşı bir sevgi yerleştirilir."** –Ravi Mâlik dedi ki: "Sanırım bunun öfke duyduğu kuluna da aynı şekilde gerçekleştiğini söyledi–[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: سَمِعَ هَذَا الْخَبَرَ سُهَيْلٌ، عَنْ أَبِيهِ، وَسَمِعَ عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِيهِ

Ebû Hâtim der ki: "Süheyl bu hadisi hem doğrudan babasından, hem de Ka'kâ' b. Hakîm vasıtasıyla babasından işitmiştir."

---

[1] Elbânî: Sahih (Muhtasar Müslim 1771); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/514; Buhârî 7485; Bak hadis no: 365.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu'd-daîfe 2208 altında); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Muvattâ 3/128; Ahmed 2/267; Müslim 2637; Tirmizî 3161; Bak hadis no: 364.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مَحَبَّةَ مَنْ وَصَفْنَا قَبْلُ لِلْمَرْءِ عَلَى الطَّاعَاتِ إِنَّمَا هُوَ تَعْجِيلُ بُشْرَاهُ فِي الدُّنْيَا

Taate Yönelik Söz Konusu Sevginin Kişiye Henüz Dünyada İken Verilen Bir Müjde Olması

٣٦٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، عَنْ يَحْيَى الْقَطَّانِ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ أَبُو ذَرٍّ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ الرَّجُلَ يَعْمَلُ لِنَفْسِهِ، وَيُحِبُّهُ النَّاسُ؟، قَالَ: «تِلْكَ عَاجِلُ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ». [١ : ٢]

366- Abdullah b. es-Sâmit, Ebû Zer'den bildiriyor: Kendisi: "Ey Allah'ın Resûlü! Kişi bir amel işlemekte ve o amelden dolayı insanlar kendisini sevmektedir (bu durum hakkında ne dersin?)" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bu durum, bu yönde mümine (âhiretine yönelik) dünyadayken verilen müjdelerdendir"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مَحْمَدَةَ النَّاسِ لِلْمَرْءِ، وَثَنَاءَهُمْ عَلَيْهِ إِنَّمَا هُوَ بُشْرَاهُ فِي الدُّنْيَا

İnsanların Kişiyi Övmesinin Ona Henüz Dünyada İken Verilmiş Bir Müjde Olarak Sayılması

٣٦٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ فَحْطَبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ الرَّجُلَ يَعْمَلُ الْعَمَلَ مِنَ الْخَيْرِ يَحْمَدُهُ النَّاسُ؟، قَالَ: «ذَلِكَ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ». [١ : ٢]

367- Ebû Zer der ki: Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Kişi bir amel işlemekte ve o amelden dolayı insanlar kendisinden övgüyle bahsetmektedir (bu durum hakkında ne dersin?)" deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bu, mümine (âhirette kavuşacağı) müjdenin habercisidir"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahih İbn Mâce 4225); Şuayb: Sahîh'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 5/157; Müslim 2642; İbn Mâce 4225; Bak hadis no: 367.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: Sahîh'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 5/156; Müslim 3642; Bak hadis no: 366.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ اللَّهَ ﷻ يُثْنِي عَلَى مَنْ يُحِبُّهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ بِأَضْعَافِ عَمَلِهِ مِنَ الْخَيْرِ وَالشَّرِّ

Yüce Allah'ın Müslümanlardan Sevdiği Kişiyi Hayır ve Şer Olarak Amellerini Katlamak Suretiyle Övmesi

٣٦٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الْعَسْكَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نَشِيطٍ مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُقْرِئُ، عَنْ حَيْوَةَ بْنِ شُرَيْحٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَالِمُ بْنُ غَيْلَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا السَّمْحِ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ عَبْدًا، أَثْنَى عَلَيْهِ، بِسَبْعَةِ أَضْعَافٍ مِنَ الْخَيْرِ لَمْ يَعْمَلْهَا، وَإِذَا سَخِطَ عَلَى عَبْدٍ أَثْنَى عَلَيْهِ بِسَبْعَةِ أَضْعَافٍ مِنَ الشَّرِّ لَمْ يَعْمَلْهَا». [١: ٢]

368- Ebû Saîd el-Hudrî, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Yüce Allah bir kulunu sevdiği zaman ona yapmadığı dokuz hayır sevabı yazar. Bir kuluna buğz ettiği zaman ona da yapmadığı dokuz kötülük günahı yazar."**[1]

فَصْلٌ ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ إِعْدَادِ اللَّهِ ﷻ لِعِبَادِهِ الْمُطِيعِينَ مَا لَا يَصِفُهُ حِسٌّ مِنْ حَوَاسِّهِمْ

Fasıl: Yüce Allah'ın Kendisine İtaat Eden Kullarına Duyularla Vasfedilemeyecek Şeyler Hazırlaması

٣٦٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَعْدَدْتُ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ، وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ، وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ، وَمِصْدَاقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ: ﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾» [٣: ٧٨]

369- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yüce Allah: «Salih kullarıma hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve hiçbir kişinin aklına gelmeyen şeyler hazırladım» demiştir"** buyurdu. İsterseniz bu konuda:

---

[1] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 3046); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Ahmed 3/38, 3/40, 3/76.

"Yaptıklarına karşılık onlar için saklanan müjdeyi kimse bilmez" (Secde 17) âyetini okuyun.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا وَعَدَ اللَّهُ جَلَّ ثَنَاؤُهُ الْمُؤْمِنِينَ فِي الْعُقْبَى مِنَ الثَّوَابِ عَلَى أَعْمَالِهِمْ فِي الدُّنْيَا

Yüce Allah'ın Müminlere Dünyada İşledikleri Amellerin Sevabını Âhirette Vermeyi Vaad Etmesi

٣٧٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فِي قَوْلِهِ: ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ﴾ ، قَالَ: نَزَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَرْجِعَهُ مِنَ الْحُدَيْبِيَةِ، وَإِنَّ أَصْحَابَهُ قَدْ أَصَابَتْهُمُ الْكَآبَةُ وَالْحُزْنُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أُنْزِلَتْ عَلَيَّ آيَةٌ هِيَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا» فَتَلَاهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَيْهِمْ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، بَيَّنَ اللَّهُ لَكَ مَا يَفْعَلُ بِكَ فَمَاذَا يَفْعَلُ بِنَا، فَأَنْزَلَ اللَّهُ الْآيَةَ بَعْدَهَا: ﴿لِيُدْخِلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ الآية [٣: ٦٤]

370- Enes b. Mâlik der ki: Hudeybiye'den dönerken ***"Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik. Böylece Allah senin geçmiş ve gelecek günahını bağışlasın, üzerindeki nimetini tamamlasın ve seni dosdoğru bir yola iletsin..."*** (Fetih 2) âyeti nâzil oldu. Sahabe, (kurbanlarını Hudeybiye'de kestikleri için) üzüntü ve sıkıntı içindeydi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bana, dünya ve içindekilerden daha sevimli iki âyet nâzil oldu"** buyurup ta onlara okuyunca sahabe: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah sana ne yapacağını bildirdi. Peki, bize ne yapacak?" dedi. Bunun üzerine, ***"İnanan erkek ve kadınları, içinde temelli kalacakları, içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyar, onların kötülüklerini örter. Allah katında büyük kurtuluş işte budur"*** (Fetih 5) âyeti nâzil oldu. [2]

---

[1] Elbânî: Sahih (er-Ravdu'n-nadîr 1177); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Buhârî 3244; Müslim 2824; Tirmizî 3197; İbn Mâce 4328; Darimî 2/335.

[2] Elbânî: Sahih (Sahihu'l-Mevârid 1474); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/215; Buhârî 4172; Müslim 1786; Tirmizî 3263.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ تَفَرَّدَ بِهِ قَتَادَةُ عَنْ أَنَسٍ

Bu Hadisi Enes'den Rivayette Katâde'nIn Tek Kaldığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

٣٧١ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الْكَرِيمِ بِمَرْوَ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ سَعِيدِ ابْنِ بِنْتِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ، حَدَّثَنِي جَدِّي عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ:، قَالَ سُفْيَانُ: وَحَدَّثَنِي الْحَسَنُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، فِي قَوْلِهِ: ﴿إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا﴾ أَنَّهَا نَزَلَتْ عَلَى نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ مَرْجِعَهُ مِنَ الْحُدَيْبِيَةِ وَأَصْحَابُهُ قَدْ خَالَطَهُمُ الْحُزْنُ وَالْكَآبَةُ، قَدْ حِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَنَاسِكِهِمْ ، وَنَحَرُوا الْبُدْنَ، بِالْحُدَيْبِيَةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَقَدْ نَزَلَتْ عَلَيَّ آيَةٌ هِيَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا جَمِيعًا» فَقَرَأَهَا عَلَيْهِمْ إِلَى آخِرِ الْآيَةِ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: هَنِيئًا مَرِيئًا لَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ بَيَّنَ اللَّهُ لَكَ مَاذَا يَفْعَلُ بِكَ، فَمَاذَا يَفْعَلُ بِنَا؟ فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﴿لِيُدْخِلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾ إِلَى آخِرِ الْآيَةِ. [٣: ٦٤]

371- Enes der ki: Fetih Sûresi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Hudeybiye'den dönerken nâzil oldu. Bu sırada sahabe üzüntü ve sıkıntı içindeydi. Zira hac ibadetlerini yapmalarına engel olunmuştu ve kurbanlarını Hudeybiye'de kesmişlerdi. ***"Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik. Böylece Allah senin geçmiş ve gelecek günahını bağışlasın, üzerindeki nimetini tamamlasın ve seni dosdoğru bir yola iletsin..."*** (Fetih 1) âyeti nâzil olunca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bana, dünya ve içindekilerden daha sevimli iki âyet nâzil oldu"** buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu âyeti okuyunca topluluktan bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Hayırlı olsun. Allah sana ne yapacağını bildirdi. Peki, bize ne yapacak?" dedi. Bunun üzerine: ***"İnanan erkek ve kadınları, içinde temelli kalacakları, içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyar, onların kötülüklerini örter. Allah katında büyük kurtuluş işte budur"*** (Fetih 5) âyeti nâzil oldu.[1]

[1] Elbânî: Sahih (Sahihu'l-Mevârid 1474); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir.

ذِكْرُ الْخِصَالِ الَّتِي إِذَا اسْتَعْمَلَهَا الْمَرْءُ كَانَ ضَامِنًا بِهَا عَلَى اللَّهِ ﷻ

Kişinin Yaptığında Allah'ın Güvencesinde Olacağı Hasletler

٣٧٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ يَعْقُوبَ، عَنْ قَيْسِ بْنِ رَافِعٍ الْقَيْسِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَنْ جَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، كَانَ ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ عَادَ مَرِيضًا، كَانَ ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ غَدَا إِلَى مَسْجِدٍ أَوْ رَاحَ، كَانَ ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ دَخَلَ عَلَى إِمَامٍ يُعَزِّرُهُ كَانَ ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ جَلَسَ فِي بَيْتِهِ لَمْ يَغْتَبْ إِنْسَانًا، كَانَ ضَامِنًا عَلَى اللَّهِ». [١ : ٢]

372- Muâz b. Cebel, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Allah yolunda cihad eden, hasta ziyaretine giden, mescide giden, idarecinin yanına gidip ona yardım eden ve evinde oturup da kimsenin hakkında gıybet etmeyen kişi, Allah'ın güvencesi altındadır."**[1]

ذِكْرُ الْخِصَالِ الَّتِي يَسْتَوْجِبُ الْمَرْءُ بِهَا الْجِنَانَ مِنْ بَارِئِهِ ﷻ

Kişiye Yaptığında Cennetleri Hak Ettiren Hasletler

٣٧٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي أَبُو كَثِيرٍ السُّحَيْمِيُّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا ذَرٍّ، قُلْتُ: دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلَ الْعَبْدُ بِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ، قَالَ: سَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: «يُؤْمِنُ بِاللَّهِ»، قَالَ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ مَعَ الْإِيمَانِ عَمَلًا؟، قَالَ: «يَرْضَخُ مِمَّا رَزَقَهُ اللَّهُ» قُلْتُ: وَإِنْ كَانَ مُعْدَمًا لَا شَيْءَ لَهُ؟، قَالَ: «يَقُولُ مَعْرُوفًا بِلِسَانِهِ»، قَالَ: قُلْتُ: فَإِنْ كَانَ عَيِيًّا لَا يُبْلِغُ عَنْهُ لِسَانُهُ؟، قَالَ: «فَيُعِينُ مَغْلُوبًا» قُلْتُ: فَإِنْ كَانَ ضَعِيفًا لَا قُدْرَةَ لَهُ؟، قَالَ: «فَلْيَصْنَعْ لِأَخْرَقَ» قُلْتُ: وَإِنْ كَانَ أَخْرَقَ؟، قَالَ: فَالْتَفَتَ إِلَيَّ وَ، قَالَ: «مَا تُرِيدُ أَنْ تَدَعَ فِي صَاحِبِكَ شَيْئًا مِنَ الْخَيْرِ، فَلْيَدَعِ النَّاسَ مِنْ أَذَاهُ» فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ هَذِهِ كَلِمَةُ تَيْسِيرٍ؟، فَقَالَ ﷺ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، مَا مِنْ عَبْدٍ يَعْمَلُ بِخَصْلَةٍ مِنْهَا، يُرِيدُ بِهَا مَا عِنْدَ اللَّهِ، إِلَّا أَخَذَتْ بِيَدِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، حَتَّى تُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ». [١ : ٢]

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/166); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 5/241.

373- Ebû Kesîr es-Suhaymî babasından naklediyor: Ben, Ebû Zer'e sorup: "Bana, bir kul amel işlediğinde onun cennete girmesini sağlayacak bir amel göster" dedim. Ebû Zer şu karşılığı verdi:

Ben de bunu Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e sordum. O da: **"Allah'a iman eder"** buyurdu. Ben de: "Ey Allah'ın Resûlü! İman, amelle birlikte gerekmiyor mu?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah'ın kendisine verdiği rızıktan ikramda bulunur"** buyurdu. Ben de: "Eğer bu kişinin yanında hiçbir şeyi yoksa ve yoksul birisiyse de (durum böyle midir)?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Diliyle iyiliği söyler"** buyurdu. Ben de: "Eğer diliyle iyi şeyler söylemeyi beceremeyen birisi ise bunu ifade edemez" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Mağlup/zor durumda olan kişiye yardım eder"** buyurdu. Ben: "Eğer kendisi zayıf birisi ise buna gücü yoktur" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Beceriksiz kimseye yardımcı olur"** buyurdu. Ben: "Ya kendisi beceriksiz ise" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana dönüp: **"Arkadaşının hayır adına bir şey yapmasını istemiyor musun? Bari insanlara eziyet etmekten uzak dursun"** buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar, (gerçekten yapılması çok) kolay ifadeler" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, eğer bir kul, bu hasletlerden birini Allah katında olan (karşılığın)ı arzulayarak yaparsa o kul, kıyamet günü cennete girinceye kadar mutlaka o amel onun elini tutar"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: أَبُو كَثِيرٍ السُّحَيْمِيُّ اسْمُهُ يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُذَيْنَةَ، مِنْ ثِقَاتِ أَهْلِ الْيَمَامَةِ

Ebû Hâtim der ki: "Ebû Kesîr es-Suhaymî, Yemame ahalisinin güvenilir kişilerinden Yezîd b. Abdillah b. Uzeyne'dir."

ذِكْرُ الْخِصَالِ الَّتِي إِذَا اسْتَعْمَلَهَا الْمَرْءُ أَوْ بَعْضَهَا كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ

Tümü veya Bazıları Yapıldığında Kişiyi Cennet Ahalisinden Kılan Hasletler

٣٧٤ - أَخْبَرَنَا النَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُبَارَكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعِجْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ عِيسَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ طَلْحَةَ الْيَامِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْسَجَةَ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، عَلِّمْنِي عَمَلًا يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ، قَالَ: «لَئِنْ كُنْتَ أَقْصَرْتَ الْخُطْبَةَ، فَقَدْ أَعْرَضْتَ الْمَسْأَلَةَ: أَعْتِقِ النَّسَمَةَ،

---

[1] Elbânî: Sahih liğayrihi (es-Silsiletu's-sahîha 2668); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 5/163; Müslim 84; Bak hadis no: 152; Bak hadis no: 4588.

وَفُكَّ الرَّقَبَةَ»، قَالَ: أَوَ لَيْسَتَا بِوَاحِدَةٍ؟، قَالَ: «لَا، عِتْقُ النَّسَمَةِ أَنْ تَفَرَّدَ بِعِتْقِهَا، وَفَكُّ الرَّقَبَةِ أَنْ تُعْطِيَ فِي ثَمَنِهَا، وَالْمِنْحَةُ الْوَكُوفُ وَالْفَيْءُ عَلَى ذِي الرَّحِمِ الْقَاطِعِ، فَإِنْ لَمْ تُطِقْ ذَاكَ، فَأَطْعِمِ الْجَائِعَ، وَاسْقِ الظَّمْآنَ، وَمُرْ بِالْمَعْرُوفِ، وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ، فَإِنْ لَمْ تُطِقْ ذَلِكَ، فَكُفَّ لِسَانَكَ إِلَّا مِنْ خَيْرٍ». [١: ٢]

374- Berâ b. Âzib anlatıyor: Bir bedevi, (bir gün) Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni cennete sokacak bir ameli bana öğret!" dedim. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Eğer (sorununu anlatırken) giriş kısmını kısa tutarsan meseleyi daha uzun ifade edebilirsin. Köleyi azat et ve boynu kölelikten kurtar!"** buyurdu. Bedevi: "Ey Allah'ın Resûlü! İki ifade de, aynı şey değil mi?" diye sordu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Hayır! Köleyi azat etmek, tek başına onu azat etmen demektir. Boynu kölelikten kurtarmak ise kölenin azad edilmesine yardımcı olman, sütü bol olan hayvanı (ihtiyaç sahibi birine bağışlamak) ve zalim olan akrabaya dön(üp onunla akrabalık ilişkileri kesme)mektir. Eğer buna güç yetiremezsen aç olan kimseyi doyur, susuz kalmış birinin susuzluğunu gider, iyiliği emredip kötülükten sakındır. Buna da güç yetiremezsen, dilini hayırdan başka her şeyden sakındır!"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ كِتْبَةِ اللهِ جَلَّ وَعَلَا أَجْرَ السِّرِّ وَأَجْرَ الْعَلَانِيَةِ لِمَنْ عَمِلَ لِلَّهِ طَاعَةً فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ، فَاطُّلِعَ عَلَيْهِ مِنْ غَيْرِ وُجُودِ عِلَّةٍ فِيهِ عِنْدَ ذَلِكَ

Kişinin Gizlice Yaptığı Ancak Kendi İsteği Dışında Açığa Çıkan Bir Amele Yüce Allah'ın Hem Gizli, Hem de Açıktan Yapılmış Gibi İki Sevap Yazması

٣٧٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُكْرَمٍ بِالْبَصْرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيِّ بْنِ بَحْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سِنَانٍ أَبُو سِنَانٍ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَجُلًا، قَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّ الرَّجُلَ يَعْمَلُ الْعَمَلَ وَيُسِرُّهُ، فَإِذَا اطُّلِعَ عَلَيْهِ، سَرَّهُ؟، قَالَ: «لَهُ أَجْرَانِ: أَجْرُ السِّرِّ، وَأَجْرُ الْعَلَانِيَةِ». [١: ٢]

375- Ebû Hureyre der ki: Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! İyilik yapıp da bunu gizli tutan, ancak bu açığa çıkınca da hoşuna giden kişi hakkında ne

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/47); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 4/299.

dersin?" diye sorunca. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Onun, (iyiliği) bir gizli tutmasından, bir de açığa çıkmasından dolayı iki sevabı vardır"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ «إِنَّ الرَّجُلَ يَعْمَلُ الْعَمَلَ وَيُسِرُّهُ، فَإِذَا اطُّلِعَ عَلَيْهِ سَرَّهُ» مَعْنَاهُ أَنَّهُ يَسُرُّهُ أَنَّ اللَّهَ وَفَّقَهُ لِذَلِكَ الْعَمَلِ، فَعَسَى يُسْتَنُّ بِهِ فِيهِ، فَإِذَا كَانَ كَذَلِكَ، كُتِبَ لَهُ أَجْرَانِ، وَإِذَا سَرَّهُ ذَلِكَ لِتَعْظِيمِ النَّاسِ إِيَّاهُ، أَوْ مَيْلِهِمْ إِلَيْهِ، كَانَ ذَلِكَ ضَرْبًا مِنَ الرِّيَاءِ، لَا يَكُونُ لَهُ أَجْرَانِ وَلَا أَجْرٌ وَاحِدٌ

Ebû Hâtim der ki: "İyilik yapıp da bunu gizli tutan, ancak bu açığa çıkınca da hoşuna giden kişi" sözünden kasıt, kişinin Yüce Allah tarafından böylesi bir amele muvaffak kılınmasına ve açığa çıktığı için de amelin yapılmasında başkalarına örnek olmasına sevinmesidir. Bu gerçekleştiği zaman yaptığı amelin sevabı iki katıyla verilir. Ancak insanların gözünde değer kazanmasına ve saygın biri olmasına seviniyorsa bir çeşit riyaya bulaşmış olur. Bu durumda yaptığı amele karşılık olarak, değil iki sevap bir sevap dahi alamaz.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ مَغْفِرَةَ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا تَكُونُ أَقْرَبُ إِلَى الْمُطِيعِ مِنْ تَقَرُّبِهِ بِالطَّاعَةِ إِلَى الْبَارِي جَلَّ وَعَلَا

Taatle Allah'a Yakınlaşmaya Çalışan İtaatkâr Kişiye Allah'ın Mağfiretinin Her Zaman Daha Yakın Olması

٣٧٦ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: أَنْبَأَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: إِذَا تَقَرَّبَ عَبْدِي مِنِّي شِبْرًا، تَقَرَّبْتُ مِنْهُ ذِرَاعًا، وَإِذَا تَقَرَّبَ مِنِّي ذِرَاعًا، تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعًا، وَإِذَا أَتَانِي مَشْيًا، أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً، وَإِنْ هَرْوَلَ سَعَيْتُ إِلَيْهِ، وَاللَّهُ أَوْسَعُ بِالْمَغْفِرَةِ». [٣: ٦٨]

376- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Rabbimiz buyurur ki: Kul bana bir karış yaklaşırsa ona bir**

[1] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 4344); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Tirmizî 2384; İbn Mâce 4226.

arşın yaklaşırım. Bana bir arşın yaklaşırsa ona bir kulaç yaklaşırım. Bana bir kulaç yaklaşması halinde ben ona koşarak giderim."[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ اللَّهَ جَلَّ وَعَلَا قَدْ يُجَازِي الْمُؤْمِنَ عَلَى حَسَنَاتِهِ فِي الدُّنْيَا، كَمَا يُجَازِي عَلَى سَيِّئَاتِهِ فِيهَا

Yüce Allah'ın Mümine Yaptığı Kötülüklerde Olduğu Gibi İyiliklerinin de Karşılığını Dünyada Vereceği Hakkında

٣٧٧ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ الْمُؤْمِنَ حَسَنَةً يُثَابُ عَلَيْهَا الرِّزْقَ فِي الدُّنْيَا، وَيُجْزَى بِهَا فِي الْآخِرَةِ، فَأَمَّا الْكَافِرُ، فَيُطْعَمُ بِحَسَنَاتِهِ فِي الدُّنْيَا، فَإِذَا أَفْضَى إِلَى الْآخِرَةِ، لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَةٌ يُعْطَى بِهَا خَيْرًا». [٣: ٦٦]

377- Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Allah kimseye haksızlık etmez. Mümine, yaptığı bir iyiliğin karşılığını dünyada rızık olarak, âhirette de sevap olarak verir. Kâfire ise yaptığı iyiliğin karşılığını dünyadayken verir. Ahirette ise karşılığı verilecek bir iyiliği kalmaz."**[2]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ الْحَسَنَةَ الْوَاحِدَةَ قَدْ يُرْجَى بِهَا لِلْمَرْءِ مَحْوُ جِنَايَاتٍ سَلَفَتْ مِنْهُ

Bir İyiliğin Kişinin Geçmişteki Günahlarını Silmesinin Umulduğuna Delalet Eden Haber

٣٧٨ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا غَالِبُ بْنُ وَزِيرٍ الْغَزِّيُّ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْأَعْمَشُ، عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تَعَبَّدَ عَابِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَعَبَدَ اللَّهَ فِي صَوْمَعَتِهِ، سِتِّينَ عَامًا، فَأَمْطَرَتِ الْأَرْضُ، فَاخْضَرَّتْ، فَأَشْرَفَ الرَّاهِبُ مِنْ صَوْمَعَتِهِ، فَقَالَ: لَوْ نَزَلْتُ فَذَكَرْتُ اللَّهَ، لَازْدَدْتُ خَيْرًا، فَنَزَلَ وَمَعَهُ رَغِيفٌ أَوْ رَغِيفَانِ،

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 2/509; Buhârî 7537; Müslim 2675/20; Bak hadis no: 328, 811, 812.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 53); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/123; Müslim 2808/56.

فَبَيْنَمَا هُوَ فِي الْأَرْضِ، لَقِيَتْهُ امْرَأَةٌ، فَلَمْ يَزَلْ يُكَلِّمُهَا وَتُكَلِّمُهُ، حَتَّى غَشِيَهَا، ثُمَّ أُغْمِيَ عَلَيْهِ، فَنَزَلَ الْغَدِيرَ يَسْتَحِمُّ، فَجَاءَهُ سَائِلٌ، فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ أَنْ يَأْخُذَ الرَّغِيفَيْنِ، أَوِ الرَّغِيفَ، ثُمَّ مَاتَ فَوُزِنَتْ عِبَادَةُ سِتِّينَ سَنَةً بِتِلْكَ الزَّنْيَةِ، فَرَجَحَتِ الزَّنْيَةُ بِحَسَنَاتِهِ، ثُمَّ وُضِعَ الرَّغِيفُ أَوِ الرَّغِيفَانِ مَعَ حَسَنَاتِهِ، فَرَجَحَتْ حَسَنَاتُهُ فَغُفِرَ لَهُ».. [٣: ٦]

378- Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"İsrail oğullarından abid bir kimse manastırında altmış yıl ibadet etti. Yere yağmur yağdı, yer yeşerdi. Abid kişi manastırından (oraya) baktı ve: «Eğer ben (manastırımdan) insem de Allah'ı zikretsem, böylelikle yapabileceğim hayırları daha da çoğaltsam» dedi. Sonra da beraberinde bir ya da iki ekmek olduğu halde manastırından indi. Bir yerde bulunuyorken bir kadınla karşılaştı. O kadınla, kadın da onunla konuşmaya başladı. Nihayet kadınla zina yaptı. Daha sonra bayıldı. Su birikintisi olan bir yere inip yıkandı. Derken bir dilenci geldi. Ona, iki ekmeği alıp gitmesini işaret etti. Sonra da öldü. Altmış yıllık ibadeti, o bir defa zina ile tartıldı. Bir defalık zina, bütün iyiliklerinden ağır bastı. Sonra o bir ya da iki ekmek, iyilikleriyle birlikte konularak tartılınca, bu defa iyilikleri daha ağır bastı ve ona mağfiret olundu."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: سَمِعَ هَذَا الْخَبَرَ غَالِبُ بْنُ وَزِيرٍ، عَنْ وَكِيعٍ بِبَيْتِ الْمَقْدِسِ، وَلَمْ يُحَدِّثْ بِهِ بِالْعِرَاقِ، وَهَذَا مِمَّا تَفَرَّدَ بِهِ أَهْلُ فِلَسْطِينَ عَنْ وَكِيعٍ

Ebû Hâtim der ki: "Bu hadisi Ğâlib b. Vezîr, Vekî'den Beytü'l-Makdis'te işitmiş, ancak Irak'ta tahdîs etmemiştir. Bu hadis, Filistin ahalisinin Vekî'den rivayetinde tek kaldığı hadislerdendir."

ذِكْرُ تَفَضُّلِ اللَّهِ ﷻ عَلَى الْعَامِلِ حَسَنَةً بِكَتْبِهَا عَشْرًا، وَالْعَامِلِ سَيِّئَةً بِوَاحِدَةٍ

Yüce Allah'ın Bir İyilik Yapana Karşılık Olarak On İyilik, Bir Kötülük Yapana Bir Kötülük Yazması

٣٧٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ اللَّهِ ﷻ، قَالَ: «إِذَا تَحَدَّثَ عَبْدِي أَنْ يَعْمَلَ حَسَنَةً، فَأَنَا أَكْتُبُهَا لَهُ حَسَنَةً مَا لَمْ يَعْمَلْ، فَإِذَا

---

[1] Elbânî: Zayıf (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/49); Şuayb: İsnâdı zayıftır.

عَمِلَهَا، فَأَنَا أَكْتُبُهَا بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، وَإِذَا تَحَدَّثَ بِأَنْ يَعْمَلَ سَيِّئَةً، فَأَنَا أَغْفِرُهَا مَا لَمْ يَفْعَلْهَا، فَإِذَا فَعَلَهَا، فَأَنَا أَكْتُبُهَا بِمِثْلِهَا». [٣: ٦٨]

379- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Allah buyurur ki: «Kulum bir iyilik yapmayı düşünüp de yapmadığı zaman bu düşüncesine karşılık ona bir iyilik sevabı yazarım. Bu iyiliği yapması durumunda ise sevabını on katıyla yazarım. Şayet bir kötülük yapmayı düşünür de yapmazsa onu bağışlarım. Ancak kötülüğü yapması halinde bunu sadece bir kötülük olarak yazarım.»"**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ تَارِكَ السَّيِّئَةِ إِذَا اهْتَمَّ بِهَا يَكْتُبُ اللَّهُ لَهُ بِفَضْلِهِ حَسَنَةً بِهَا

Yüce Allah'ın Yapmak İstediği Kötülükten Vazgeçene Karşılık Olarak İhsanıyla Bir İyilik Yazması

٣٨٠ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ الرَّمَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: إِذَا هَمَّ عَبْدِي بِحَسَنَةٍ، فَاكْتُبُوهَا حَسَنَةً، فَإِذَا عَمِلَهَا، فَاكْتُبُوهَا بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، وَإِذَا هَمَّ عَبْدِي بِسَيِّئَةٍ، فَلَا تَكْتُبُوهَا بِمِثْلِهَا، فَإِنْ تَرَكَهَا، فَاكْتُبُوهَا حَسَنَةً». [٣: ٦٨]

380- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yüce Allah şöyle buyurur: «Kulum bir iyilik yapmak istediği zaman ona iyiliği yapmış gibi sevap yazınız. Eğer iyiliği yaparsa ona on kat sevap yazınız. Eğer bir kötülük yapmak isterse ona günah yazmayınız. Eğer kötülüğü yaparsa sadece bir kötülük olarak yazınız. Eğer yapmak istediği kötülüğü yapmaktan vaz geçerse ona bir sevap yazınız»"** buyurdu. [2]

---

[1] Elbânî: Sahih (er-Ravdu'n-nadîr 955); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/315; Müslim 129; Bak hadis no: 381, 382, 383, 384.

[2] Elbânî: Sahih (er-Ravdu'n-nadîr 955); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/242; Buhârî 7501; Müslim 128; Tirmizî 3073.

ذِكْرُ تَفْضُلِ اللَّهِ ﷻ بِكَتْبِهِ حَسَنَةً وَاحِدَةً لِمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا وَكَتْبِهِ سَيِّئَةً وَاحِدَةً، إِذَا عَمِلَهَا مَعَ مَحْوِهَا عَنْهُ إِذَا تَابَ

Yüce Allah'ın Bir Kötülük Yapmaktan Vazgeçene Karşılık Olarak Bir İyilik, Bir Kötülük Yapana Bir Kötülük Yazması ve Tövbe Ettiği Taktirde Onu da Silmesi

٣٨١ - أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ وَرْدَانَ بِمِصْرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى الْوَقَّارُ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، عَنِ اللَّهِ ﷻ، قَالَ: «إِذَا هَمَّ عَبْدِي بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا، فَاكْتُبُوهَا لَهُ حَسَنَةً، فَإِنْ عَمِلَهَا، فَاكْتُبُوهَا لَهُ سَيِّئَةً، فَإِنْ تَابَ مِنْهَا، فَامْحُوهَا عَنْهُ، وَإِذَا هَمَّ عَبْدِي بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا، فَاكْتُبُوهَا لَهُ حَسَنَةً، فَإِنْ عَمِلَهَا، فَاكْتُبُوهَا لَهُ بِعَشْرَةِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ». [١: ٢]

381- Ebû Hureyre, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklediyor: **"Yüce Allah buyurur ki: Eğer kulum bir kötülük yapmaya niyet eder de yapmaktan vazgeçerse ona bir sevap yazın. Eğer o kötülüğü yaparsa ona bir günah yazın. Eğer tövbe ederse o günahını da silin. Eğer kulum bir iyilik yapmaya niyet eder de sonradan vazgeçerse ona da bir sevap yazın. Eğer o iyiliği yaparsa ona on katından yedi yüz katına kadar sevap yazın."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ تَارِكَ السَّيِّئَةِ، إِنَّمَا يُكْتَبُ لَهُ بِهَا حَسَنَةٌ إِذَا تَرَكَهَا لِلَّهِ

Allah İçin Bir Kötülüğü Yapmaktan Vazgeçene Bir İyilik Sevabı Yazılması

٣٨٢ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا شَبَابَةُ، عَنْ وَرْقَاءَ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ قَالَ: إِذَا أَرَادَ عَبْدِي أَنْ يَعْمَلَ سَيِّئَةً، فَلَا تَكْتُبُوهَا عَلَيْهِ حَتَّى يَعْمَلَهَا، فَإِنْ عَمِلَهَا فَاكْتُبُوهَا مِثْلَهَا، فَإِنْ تَرَكَهَا مِنْ أَجْلِي، فَاكْتُبُوهَا حَسَنَةً فَإِنْ أَرَادَ أَنْ يَعْمَلَ حَسَنَةً، فَاكْتُبُوهَا لَهُ حَسَنَةً، فَإِنْ عَمِلَهَا فَاكْتُبُوهَا لَهُ عَشْرَةَ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ». [٣: ٦٨]

---

[1] Elbânî: Uydurma (et-Ta'lîk alel'l-Mevârid 2461); Şuayb: Zekeriya b. Yahya itham edilmiştir.

382- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Kuşkusuz Yüce Allah (hafaza meleklerine) şöyle buyurur: «Kulum bir kötülük yapmak istediği zaman bunu yapana kadar yazmayın. Şayet bu kötülüğü yaparsa bunu bir kötülük olarak yazın. Ancak benim için onu yapmaktan vazgeçerse onu bir iyilik olarak yazın. Biri iyilik yapmak isteyip de yapmadığı zaman bunu bir iyilik olarak yazın. Onu yaptığı zaman ise karşılığını ondan yedi yüz katına kadar yazın."**[1]

ذِكْرُ تَفَضُّلِ اللَّهِ ﷻ عَلَى مَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ بِكَتْبِهَا لَهُ، وَإِنْ لَمْ يَعْمَلْهَا وَبِكَتْبِهِ عَشْرَةَ أَمْثَالِهَا إِذَا عَمِلَهَا

Yüce Allah'ın İyilik Yapmak İsteyip Yapmayana Bir İyilik Sevabı, Yapana İse Yaptığının On Katı Sevap Yazması

٣٨٣ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: عَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: إِذَا هَمَّ عَبْدِي بِالْحَسَنَةِ فَلَمْ يَعْمَلْهَا، كَتَبْتُهَا لَهُ حَسَنَةً، فَإِنْ عَمِلَهَا، كَتَبْتُهَا لَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ، وَإِنْ هَمَّ عَبْدِي بِسَيِّئَةٍ وَلَمْ يَعْمَلْهَا، لَمْ أَكْتُبْهَا عَلَيْهِ، فَإِنْ عَمِلَهَا، كَتَبْتُهَا وَاحِدَةً». [١ : ٢]

383- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Yüce Allah şöyle buyurur: "Kulum bir iyilik yapmaya niyetlendiği zaman ona bir iyilik sevabı yazarım. Eğer o iyiliği yaparsa sevabını on katıyla yazarım. Bir kötülük yapmaya niyetlenir ve yaparsa onu bir kötülük olarak yazarım."**[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ ﷻ: «إِذَا هَمَّ عَبْدِي» أَرَادَ بِهِ إِذَا عَزَمَ، فَسَمَّى الْعَزْمَ هَمًّا، لِأَنَّ الْعَزْمَ نِهَايَةُ الْهَمِّ، وَالْعَرَبُ فِي لُغَتِهَا تُطْلِقُ اسْمَ الْبَدَاءَةِ عَلَى النِّهَايَةِ، وَاسْمَ النِّهَايَةِ عَلَى الْبَدَاءَةِ، لِأَنَّ الْهَمَّ لَا يُكْتَبُ عَلَى الْمَرْءِ، لِأَنَّهُ خَاطِرٌ لَا حُكْمَ لَهُ، وَيُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ اللَّهُ يَكْتُبُ لِمَنْ هَمَّ بِالْحَسَنَةِ الْحَسَنَةَ، وَإِنْ لَمْ يَعْزِمْ عَلَيْهِ وَلَا عَمِلَهُ لِفَضْلِ الْإِسْلَامِ، فَتَوْفِيقُ اللَّهِ الْعَبْدَ لِلْإِسْلَامِ فَضْلٌ تَفَضَّلَ بِهِ عَلَيْهِ، وَكِتْبَتُهُ مَا هَمَّ بِهِ مِنَ الْحَسَنَاتِ وَلَمَّا يَعْمَلْهَا فَضْلٌ، وَكِتْبَتُهُ مَا هَمَّ بِهِ مِنَ

---

[1] Elbânî: Sahih: Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Bak hadis no: 380.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Müslim 128/204; Bak hadis no: 379.

السَّيِّئَاتِ وَلَمَّا يَعْمَلْهَا لَوْ كَتَبَهَا، لَكَانَ عَدْلًا، وَفَضْلُهُ قَدْ سَبَقَ عَدْلَهُ، كَمَا أَنَّ رَحْمَتَهُ سَبَقَتْ غَضَبَهُ، فَمِنْ فَضْلِهِ وَرَحْمَتِهِ مَا لَمْ يُكْتَبْ عَلَى صِبْيَانِ الْمُسْلِمِينَ مَا يَعْمَلُونَ مِنْ سَيِّئَةٍ قَبْلَ الْبُلُوغِ، وَكَتَبَ لَهُمْ مَا يَعْمَلُونَهُ مِنْ حَسَنَةٍ، كَذَلِكَ هَذَا وَلَا فَرْقَ

Ebû Hâtim der ki: "Hadiste yapmaya niyetlenmekten kasıt yapmayı istemektir. Burada niyetlenme, isteme olarak isimlendirilmiştir. Zira bir konuda niyet onu yapmayı isteme ve yapmaya çalışmakla sonuçlanır. Araplar da bazen bir şeyin bidayetini nihayetiyle, nihayetini de bidayetiyle isimlendirirler. Niyetin kişi aleyhine yazılmama sebebi onun henüz düşünce olmasından dolayıdır. Düşüncenin de herhangi bir hükmü yoktur. İyilik niyetine Yüce Allah'ın iyilik sevabı yazma sebebi, İslam'ın faziletinden dolayı da olabilir. Zira kişinin müslüman olmaya muvaffak kılınması Yüce Allah'ın kişiye olan bir ihsanıdır. Bundan dolayı kişinin iyiliğe niyetlenmesi onu yapmasa da başlı başına bir fazilettir. Kişinin kötülüğe niyetlenmesi, ancak onu yapmaması durumunda aleyhinde yazılmaması ise adaletten dolayıdır. Yüce Allah'ın da rahmetinin azabını geçmesi gibi ihsanı da adaletini geçmiştir. Henüz buluğa ermemiş müslüman çocukların yaptıkları iyilikleri lehlerine yazıp, yaptıkları kötülükleri aleyhlerinde yazmaması da O'nun rahmet ve ihsanı dolayısıyladır."

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ اللَّهَ ﷻ قَدْ يَكْتُبُ لِلْمَرْءِ بِالْحَسَنَةِ الْوَاحِدَةِ أَكْثَرَ مِنْ عَشَرَةِ أَمْثَالِهَا إِذَا شَاءَ ذَلِكَ

Yüce Allah'ın Yaptığı Bir İyilikten Dolayı Kişiye Dilerse On Katından Fazlasını Yazması

٣٨٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، عَنِ اللَّهِ ﷻ، قَالَ: «مَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا، كَتَبْتُ لَهُ حَسَنَةً، فَإِنْ عَمِلَهَا، كَتَبْتُهَا بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةٍ وَإِنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا، لَمْ أَكْتُبْ عَلَيْهِ، فَإِنْ عَمِلَهَا، كَتَبْتُهَا عَلَيْهِ سَيِّئَةً وَاحِدَةً».

[٢ : ١]

384- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Yüce Allah'tan naklediyor: **"Kim bir iyilik yapmayı düşünür de bunu yapmazsa ona bir iyilik sevabı yazarım. Şayet yaparsa bunun sevabı kendisine ondan yedi yüz kata kadar olacak şekilde fazladan yazarım. Kim de bir kötülük yapmayı**

düşünür, ama yapmazsa aleyhinde bir şey yazmam. Bunu yaparsa sadece bir kötülük olarak yazarım."[1]

ذِكْرُ إِعْطَاءِ اللهِ جَلَّ وَعَلَا الْعَامِلَ بِطَاعَةِ اللهِ وَرَسُولِهِ فِي آخِرِ الزَّمَانِ أَجْرَ خَمْسِينَ رَجُلًا يَعْمَلُونَ مِثْلَ عَمَلِهِ

Yüce Allah'ın Âhir Zamanda Allah'a ve Resûlü'ne İtaat Yolunda Amel Eden Kimseye Aynı Şeyi Yapan Elli Kişinin Sevabını Vermesi

٣٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عُتْبَةَ بْنِ أَبِي حَكِيمٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ جَارِيَةَ اللَّخْمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أُمَيَّةَ الشَّعْبَانِيُّ، قَالَ: أَتَيْتُ أَبَا ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيَّ، فَقُلْتُ: يَا أَبَا ثَعْلَبَةَ كَيْفَ تَقُولُ فِي هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ﴾ ؟، قَالَ: أَمَا وَاللهِ لَقَدْ سَأَلْتَ عَنْهَا خَبِيرًا: سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، فَقَالَ: «بَلِ ائْتَمِرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَتَنَاهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ، حَتَّى إِذَا رَأَيْتَ شُحًّا مُطَاعًا، وَهَوًى مُتَّبَعًا، وَدُنْيَا مُؤْثَرَةً، وَإِعْجَابَ كُلِّ ذِي رَأْيٍ بِرَأْيِهِ، فَعَلَيْكَ نَفْسَكَ، وَدَعْ أَمْرَ الْعَوَامِّ، فَإِنَّ مِنْ وَرَائِكُمْ أَيَّامًا، الصَّبْرُ فِيهِنَّ مِثْلُ قَبْضٍ عَلَى الْجَمْرِ، لِلْعَامِلِ فِيهِنَّ مِثْلُ أَجْرِ خَمْسِينَ رَجُلًا يَعْمَلُونَ مِثْلَ عَمَلِهِ»، قَالَ وَزَادَنِي غَيْرُهُ يَا رَسُولَ اللهِ، أَجْرُ خَمْسِينَ مِنْهُمْ؟، قَالَ: «خَمْسِينَ مِنْكُمْ» [١ : ٢]

385- Ebû Umeyye eş-Şa'bânî der ki: Ebû Sa'lebe el-Huşenî'nin yanına gittim ve ona: "Ey Ebû Sa'lebe! ***«Siz doğru yolda olunca sapan kimse size zarar veremez»*** (Mâide 105) âyeti hakkında ne diyorsun?" dedim.

Ebû Sa'lebe: "Vallahi bu konuyu bilen birine; Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorduğumda: **"İyilikleri yapın ve birbirinizi kötülüklerden menedin. Hatta sen, tamahkâr birini, hevâ ve hevesi peşinden gideni, dünyasını ahirete tercih edeni ve her görüş sahibinin kendi görüşünü herkesin görüşünden üstün saydığını görsen de sen kendi durumuna bak. İnsanların yaptığını terket. Sizin arkanızdan öyle günler gelecek ki, o zamanda sabretmek, elle kor tutmak gibidir. O zaman güzel amel işleyen kişi, (sizden) aynı ameli işleyen elli kişinin sevabını alacaktır."** Başka biri de şunu ekledi: "Ey Allah'ın Resûlü! O zamanki kişilerden mi elli kişinin sevabını alacak?" diye sorulunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"(Bilakis) sizden elli kişinin sevabını) alacak"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2604); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/234; Müslim 130.

[2] Elbânî: Zayıf (Mişkât 5144). Ebû Dâvûd 4341; Tirmizî 3058; İbn Mâce 4014.

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: يُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ ابْنُ الْمُبَارَكِ هُوَ الَّذِي قَالَ: وَزَادَنِي غَيْرُهُ.

Ebû Hâtim der ki: "Başka biri şunu ekledi" diyen ravi, İbnü'l-Mübârek olduğu görünüyor.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ الْكَبَائِرَ الْجَلِيلَةَ قَدْ تُغْفَرُ بِالنَّوَافِلِ الْقَلِيلَةِ

Büyük Günahların Küçük Nafilelerle Bağışlanacağına Delalet Eden Haber

٣٨٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: «إِنَّ امْرَأَةً بَغِيًّا رَأَتْ كَلْبًا فِي يَوْمٍ حَارٍّ يُطِيفُ بِبِئْرٍ، قَدْ أَدْلَعَ لِسَانَهُ مِنَ الْعَطَشِ، فَنَزَعَتْ لَهُ، فَسَقَتْهُ، فَغُفِرَ لَهَا» [٣: ٦]

386- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Fahişe bir kadın sıcak bir günde bir köpeğin susuzluktan dilini çıkarmış kuyu etrafında dolaştığını görünce ayakkabısıyla su alıp ona içirdi. Bu yaptığından dolayı da bağışlandı."**[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ تَرْكَ الْمَرْءِ بَعْضَ الْمَحْظُورَاتِ لِلَّهِ جَلَّ وَعَلَا عِنْدَ قُدْرَتِهِ عَلَيْهِ، قَدْ يُرْجَى لَهُ بِهِ الْمَغْفِرَةُ لِلْحَوْبَاتِ الْمُتَقَدِّمَةِ

Yapma İmkanı Varken Yasaklardan Kaçınan Kişinin Geçmiş Günahlarının Bağışlanmasının Umulması

٣٨٧ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ، أَكْثَرَ مِنْ عِشْرِينَ مَرَّةً، يَقُولُ: «كَانَ ذُو الْكِفْلِ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا يَتَوَرَّعُ مِنْ شَيْءٍ، فَهَوِيَ امْرَأَةً، فَرَاوَدَهَا عَلَى نَفْسِهَا، وَأَعْطَاهَا سِتِّينَ دِينَارًا، فَلَمَّا جَلَسَ مِنْهَا، بَكَتْ وَأُرْعِدَتْ، فَقَالَ لَهَا: مَا لَكِ؟ فَقَالَتْ: إِنِّي وَاللَّهِ لَمْ أَعْمَلْ هَذَا الْعَمَلَ قَطُّ، وَمَا عَمِلْتُهُ إِلَّا مِنْ حَاجَةٍ، قَالَ:

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 30); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/507; Buhârî 3467; Müslim 2245/154; Bak hadis no: 544.

فَنَدِمَ ذُو الْكِفْلِ، وَقَامَ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَكُونَ مِنْهُ شَيْءٌ، فَأَدْرَكَهُ الْمَوْتُ مِنْ لَيْلَتِهِ، فَلَمَّا أَصْبَحَ، وَجَدُوا عَلَى بَابِهِ مَكْتُوبًا: إِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ» [٣: ٢٤]

387- İbn Ömer bildiriyor: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yirmi defadan fazla şöyle dediğini işittim: **"Zülkifl hiçbir günahtan sakınmayan İsrâil oğullarından biriydi. Bir kadına tutulmuş ve onunla beraber olmasına karşılık kadına altmış dinar vermişti. Zülkifl kadınla beraber olacağı zaman kadın ağlamaya ve titremeye başlayınca: «Sana ne oluyor?» diye sordu. Kadın. «Vallahi ben bu işi (daha önce) asla yapmadım. Şimdi de bunu ihtiyaçtan dolayı yapıyorum» karşılığını verdi. Zülkifl yaptığına pişman oldu ve onunla birlikte olmaktan vazgeçti. O gecesinde de vefat etti. Sabah olduğun da yakınları, kapısına: «Allah seni bağışladı» diye yazılmış olduğunu gördüler."**[1]

بَابُ الْإِخْلَاصِ وَأَعْمَالِ السِّرِّ

Bâb: İhlas ve Gizli Ameller

٣٨٨ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَبَّانِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ هَاشِمٍ الطُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَقَّاصٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَلِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا، أَوِ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا، فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ». [٣: ٢٤]

388- Ömer b. el-Hattâb der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Ameller yapıldığı niyete göre değerlendirilir. Kişinin niyetindeki ne ise eline geçen de odur. Kimin hicreti (göç etmesi veya günahlardan uzaklaşması) Yüce Allah ve Resûlü için ise, yaptığı iş de Yüce Allah ve Resûlünün yolunda sayılıp buna göre değerlendirilir. Kimin hicreti de elde edeceği bir dünyalık veya evleneceği kadın için ise onun da bu yaptığı bu niyetine göre değerlendirilir."**[2]

---

[1] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 4083); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 2/23; Tirmizî 2496.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1911); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 1/25; Buhârî 54; Müslim 1907; Ebû Dâvûd 2201; Tirmizî 1647; Nesâî 1/58; İbn Mâce 4227; Bak hadis no: 389.

٣٨٩ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَقَّاصٍ اللَّيْثِيِّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ، وَلِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا، أَوِ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا، فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ». [٣: ٦٦]

389- Ömer b. el-Hattâb der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Ameller yapıldığı niyete göre değerlendirilir. Kişinin niyetindeki ne ise eline geçen de odur. Kimin hicreti (göç etmesi veya günahlardan uzaklaşması) Yüce Allah ve Resûlü için ise, yaptığı iş de Yüce Allah ve Resûlünün yolunda sayılıp buna göre değerlendirilir. Kimin hicreti de elde edeceği bir dünyalık veya evleneceği kadın için ise onun da bu yaptığı bu niyetine göre değerlendirilir."**[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ حِفْظِ الْقَلْبِ وَالتَّعَاهُدِ لِأَعْمَالِ السِّرِّ إِذِ الْأَسْرَارُ عِنْدَ اللَّهِ غَيْرُ مَكْتُومَةٍ

Gizli de Olsa Hiçbir Şeyin Allah'a Gizli Kalmaması Dolayısıyla Kişinin Kalbini Kötü Düşünce ve Niyetlerden Korumasının Gerekliliği

٣٩٠ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي مَعْشَرٍ، بِخَبَرٍ غَرِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ وَهْبِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحِيمِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي الضُّحَى، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: كُنْتُ مُسْتَتِرًا بِحِجَابِ الْكَعْبَةِ، وَفِي الْمَسْجِدِ رَجُلٌ مِنْ ثَقِيفٍ وَخَتَنَاهُ قُرَشِيَّانِ، فَقَالُوا: تَرَوْنَ أَنَّ اللَّهَ يَسْمَعُ حَدِيثَنَا؟، فَقَالَ أَحَدُهُمَا: إِنَّهُ يَسْمَعُ إِذَا رَفَعْنَا، فَقَالَ رَجُلٌ: لَئِنْ كَانَ يَسْمَعُ إِذَا رَفَعْنَا، لَيَسْمَعَنَّ إِذَا أَخْفَيْنَا وَقَالَ الْآخَرُ: مَا أَرَى إِلَّا أَنَّ اللَّهَ يَسْمَعُ حَدِيثَنَا، قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ: فَأَتَيْتُ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ، فَأَخْبَرْتُهُ بِقَوْلِهِمْ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ: ﴿وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ﴾ إِلَى آخِرِ الْآيَةِ [٣: ٦٤]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Bak hadis no: 388.

390- İbn Mes'ûd der ki: Kâbe'nin örtüsüyle gizlenmişken, Mescid-i Haram'da biri Sakîfli, ikisi de Kureyş'ten hısımı olan adamlar: "Acaba Allah bizim bu konuştuklarımızı duyuyor mu?" diye konuştular. Aralarından biri: "Şâyet sesimizi yükseltirsek duyar, ama kısık bir sesle konuşursak duyamaz" karşılığını verdi. Diğeri ise: "Şâyet yüksek sesle konuştuklarımızdan bir şeyler duymuşsa kısık olarak konuştuklarımızı da duyabilir demektir" dedi. Öteki ise: "Yüce Allah'ın bizim konuşmalarımızı (her türlü) duyduğuna inanıyorum" dedi. Ben bu konuşulanları Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek anlattım. Bunun üzerine Allah: ***"Siz kulaklarınızın, gözlerinizin ve derilerinizin, aleyhinize şâhitlik etmesinden sakınmıyordunuz. Lâkin yaptıklarınızın çoğunu Allah'ın bilmediğini sanıyordunuz. İşte bu sizin, Rabbiniz hakkında beslediğiniz zannınızdır. O, sizi mahvetti de ziyâna uğrayanlardan oldunuz"*** (Fussilet 22) âyetlerini indirdi.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ سَمِعَهُ الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي الضُّحَى فَقَطْ

Bu Hadisi Ebu'd-Duhâ'dan Sadece A'meş'in İşittiğini İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

٣٩١ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ وَهْبٍ هُوَ ابْنُ رَبِيعَةَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: إِنِّي لَمُسْتَتِرٌ بِأَسْتَارِ الْكَعْبَةِ، إِذْ جَاءَ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ: ثَقَفِيٌّ وَخَتَنَاهُ قُرَشِيَّانِ، كَثِيرٌ شَحْمُ بُطُونِهِمْ، قَلِيلٌ فِقْهُهُمْ، فَتَحَدَّثُوا الْحَدِيثَ بَيْنَهُمْ، فَقَالَ أَحَدُهُمْ: أَتَرَى اللَّهَ يَسْمَعُ مَا قُلْنَا؟ وَقَالَ الْآخَرُ: إِذَا رَفَعْنَا سَمِعَ، وَإِذَا خَفَضْنَا لَمْ يَسْمَعْ، وَقَالَ الْآخَرُ: إِنْ كَانَ يَسْمَعُ إِذَا رَفَعْنَا، فَإِنَّهُ يَسْمَعُ إِذَا خَفَضْنَا فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ: ﴿وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ، وَلَا أَبْصَارُكُمْ، وَلَا جُلُودُكُمْ﴾ الْآيَةَ [٣: ٦٤]

391- İbn Mes'ûd der ki: Kâbe'nin örtüsüyle gizlenmişken, göbekleri şiş, anlayışları kıt üç kişi geldi. Biri Sakîfli, diğer ikisi de Kureyş'tendi. Orada bazı şeyler konuştular. İçlerinden biri: "Acaba Allah bizim bu konuştuklarımızı duyuyor mu?" diye sordu. Diğeri: "Şâyet sesimizi yükseltirsek duyar, ama kısık

---

[1] **Elbânî: Sahih (Sahih Tirmizî 3248); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 1/443, 1/444; Buhârî 4817; Müslim 2775; Tirmizî 3248; Bak hadis no: 391.**

bir sesle konuşursak duyamaz" karşılığını verdi. Üçüncüsü de: "Şâyet konuştuklarımızdan bir şeyler duymuşsa hepsini duyabilir demektir" dedi. Ben bunu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) giderek anlattım. Bunun üzerine Allah: *"Siz kulaklarınızın, gözlerinizin ve derilerinizin, aleyhinize şâhitlik etmesinden sakınmıyordunuz. Lâkin yaptıklarınızın çoğunu Allah'ın bilmediğini sanıyordunuz. İşte bu sizin, Rabbiniz hakkında beslediğiniz zannınızdır. O, sizi mahvetti de ziyâna uğrayanlardan oldunuz"* (Fussilet 22) âyetlerini indirdi.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ إِصْلَاحِ النِّيَّةِ وإِخْلَاصِ الْعَمَلِ فِي كُلِّ مَا يَتَقَرَّبُ بِهِ إِلَى الْبَارِي ﷻ وَلَا سِيَّمَا فِي نِهَايَاتِهَا

Kişinin Özellikle Sonuçları Bakımından Allah'a Yaklaşmak İçin Yaptığı Amellerde Niyet ve İhlasını Islâh Etmesinin Gerekliliği

٣٩٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُبَيْدِ بْنِ فَيَّاضٍ بِدِمَشْقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ جَابِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ رَبٍّ، قَالَ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ، عَلَى الْمِنْبَرِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «إِنَّمَا الْعَمَلُ كَالْوِعَاءِ، إِذَا طَابَ أَعْلَاهُ، طَابَ أَسْفَلُهُ، وَإِذَا خَبُثَ أَعْلَاهُ، خَبُثَ أَسْفَلُهُ». [٣: ٦٦]

392- Minber üzerinde Muâviye dedi ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Ameller, bir kaba benzer ki eğer kabın üstü temiz olursa altı da temiz olur. Eğer üstü kötü olursa altı da kötü olur."**[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنَ التَّفَرُّغِ لِعُبَادَةِ الْمَوْلَى ﷻ فِي أَسْبَابِهِ

Kişinin Kendisini Allah'a Yaklaştıracak Şeylere Vermesinin Gerekliliği

٣٩٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ سَعِيدٍ السَّعْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ زَائِدَةَ بْنِ نَشِيطٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي خَالِدٍ الْوَالِبِيِّ، عَنْ

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahih Tirmizî 3248); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 1/408; Müslim 2775; Tirmizî 3249; Bak hadis no: 390.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1734; Sahihu'l-Mevârid 1527); Şuayb: İsnâdı hasendir. Bak hadis no: 339.

أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ ﷻ، يَقُولُ: يَا ابْنَ آدَمَ، تَفَرَّغْ لِعِبَادَتِي أَمْلَأْ صَدْرَكَ غِنًى، وَأَسُدَّ فَقْرَكَ، وَإِنْ لَا تَفْعَلْ مَلَأْتُ يَدَكَ شُغْلًا، وَلَمْ أَسُدَّ فَقْرَكَ». [٣: ٦٨]

393- Ebû Hureyre, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bildiriyor: **"Yüce Allah buyuruyor: "Ey Âdem oğlu! Kendini ibadete ver ki senin ihtiyaçlarını giderip gönül zenginliği vereyim. Böyle yapmaz isen de seni işe boğar, buna rağmen yine de yoksul bırakırım."**[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ عَلَى الْمَرْءِ تَعَهُّدَ قَلْبِهِ وَعَمَلِهِ، دُونَ تَعَهُّدِهِ نَفْسَهُ وَمَالَهُ

Kişinin Nefsi ve Malından Ziyade Kalbi ve Ameliyle Meşgul Olmasının Gerekliliği

٣٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَرُوبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ هِشَامٍ الْحَرَّانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَخْلَدُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْقَانَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُوَرِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ». [٣: ٦٦]

394- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Allah sizin dış görünüşünüze ve mal varlığınıza bakmaz. Aksine kalplerinizde olana ve amellerinize bakar."**[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ مَنْ لَمْ يُخْلِصْ عَمَلَهُ لِمَعْبُودِهِ فِي الدُّنْيَا لَمْ يُثَبْ عَلَيْهِ فِي الْعُقْبَى

Dünyadayken Amelini Allah İçin Yapmayan Kişinin Âhirette Bunun Sevabını Alamaması

٣٩٥ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ سُلَيْمَانَ بِالْفُسْطَاطِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ هِشَامِ بْنِ أَبِي خِيَرَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عُثْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَنَا خَيْرُ الشُّرَكَاءِ، مَنْ عَمِلَ عَمَلًا، فَأَشْرَكَ فِيهِ غَيْرِي، فَأَنَا مِنْهُ بَرِيءٌ، هُوَ لِلَّذِي أَشْرَكَ بِهِ». [٣: ٦٨]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1359); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/358; Tirmizî 2466; İbn Mâce 4107.

[2] Elbânî: Sahih (Ğâyetu'l-merâm 415); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/539; Müslim 2564/34; İbn Mâce 4143.

395- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Allah buyurur ki: «Ben kişinin ortak koştukları içinde en hayırlısıyım. Bundan dolayı kişi benden başkasını da ortak ederek bir ameli yapmışsa ben böylesi bir amelden pek uzağım ve bu amel ortak kıldığı kişiye aittir."**[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ الْمَرْءَ الْمُسْلِمَ يَنْفَعُهُ إِخْلَاصُهُ حَتَّى يُحْبِطَ مَا كَانَ قَبْلَ الْإِسْلَامِ مِنَ السَّيِّئَةِ، وَأَنَّ نِفَاقَهُ لَا تَنْفَعُهُ مَعَهُ الْأَعْمَالُ الصَّالِحَةُ

İhlasın Müslüman Kişinin Müslüman Değilken Yaptığı Kötülükleri Silecek Kadar Faydalı Olması, Nifak Varken Kişinin Salih Amellerinin Kendisine Fayda Vermemesi

٣٩٦ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُؤَاخِذُ اللَّهُ أَحَدَنَا بِمَا كَانَ يَعْمَلُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ؟ قَالَ: «مَنْ أَحْسَنَ فِي الْإِسْلَامِ، لَمْ يُؤَاخَذْ بِمَا عَمِلَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَمَنْ أَسَاءَ فِي الْإِسْلَامِ، أُخِذَ بِالْأَوَّلِ وَالْآخِرِ». [٣: ٦٥]

396- İbn Mes'ûd der ki: Adamın biri Peygamberimize (sallallahu aleyhi vesellem): "Cahiliye'deyken yaptığımız şeylerden sorumlu tutulacak mıyız?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"İyi bir Müslüman olan Cahiliye'deyken yaptığı şeylerden sorumlu tutulmaz. Kötü bir Müslüman olan da hem önce, hem sonra yaptıklarından sorumlu tutulur"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنَ التَّعَاهُدِ لِسَرَائِرِهِ، وَتَرْكِ الْإِغْضَاءِ عَنِ الْمُحَقَّرَاتِ

Kişinin İçini Temiz Tutması ve Değersiz Gördüğü Hatalardan Uzak Durması

٣٩٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُكْرَمِ بْنِ خَالِدٍ الْبِرْتِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرِ بْنِ

---

[1] Elbânî: Sahih (Ahkâmu'l-cenâiz s. 71); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 2/301; Müslim 2985; İbn Mâce 4202.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/409; Buhârî 6921; Müslim 120/189.

الْحَضْرَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ النَّوَّاسَ بْنَ سَمْعَانَ الْأَنْصَارِيَّ، يَقُولُ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ، فَقَالَ: «الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ، وَالْإِثْمُ مَا حَكَّ فِي نَفْسِكَ، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ». [٣: ٦٥]

397- Nevvâs b. Sem'ân el-Ensârî der ki: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) iyilik ve kötülüğün ne olduğunu sorduğumda: **"İyilik demek güzel bir ahlâka sahip olmak demektir. Kötülük ise yapması içine sinmeyen ve yaptığını insanların bilmesini istemeyeceğin şeydir"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ الْمَرْءَ قَدْ يَنَالُ بِحُسْنِ السَّرِيرَةِ وَصَلَاحِ الْقَلْبِ، مَا لَا يَنَالُ بِكَثْرَةِ الْكَدِّ فِي الطَّاعَاتِ

Kişinin Çok İtaatle Elde Edemediği Dereceleri İçini ve Kalbini Temiz Tutarak Elde Edebilmesi

٣٩٨ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، أَنَّ دَرَّاجًا، حَدَّثَهُ عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «لَيَذْكُرَنَّ اللَّهُ قَوْمًا فِي الدُّنْيَا، عَلَى الْفُرُشِ الْمُمَهَّدَةِ، يُدْخِلُهُمُ الدَّرَجَاتِ الْعُلَى». [٣: ٩]

398- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Dünyada serili döşeklerde (yattığı yerde) Allah'ı zikreden birçok kavim bu zikirlerinden dolayı Cennetin yüksek derecelerine ulaşırlar"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 3/256); Şuayb: Sahîh'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 4/182; Müslim 2553/14; Tirmizî 2389; Darimî 2/322.

[2] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 5329); Şuayb: İsnâdı zayıftır.

ذِكْرُ بَعْضِ الْخِصَالِ الَّتِي يَسْتَوْجِبُ الْمَرْءُ بِهَا مَا وَصَفْنَاهُ، دُونَ كَثْرَةِ النَّوَافِلِ وَالسَّعْيِ فِي الطَّاعَاتِ

Çok Nafileler ve Amellerde Çabalama Yerine Kişinin Vasfedilen Şeyleri Kazanmasını Sağlayan Hasletler

٣٩٩ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ زُهَيْرٍ بِتُسْتَرَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ». [٣: ٩]

399- Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Müslüman kişi, dilinden ve elinden yana diğer Müslümanların selamette kaldığı kişidir"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مَنْ فَعَلَ مَا وَصَفْنَا كَانَ مِنْ خَيْرِ الْمُسْلِمِينَ

Vasfedilen Şeyleri Yapanın Müslümanların Hayırlısı Sayılması

٤٠٠ - أَخْبَرَنَا ابْنُ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو، يَقُولُ: إِنَّ رَجُلًا، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الْمُسْلِمِينَ خَيْرٌ؟، قَالَ: «مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ». [٣: ٩]

400- Abdullah b. Amr der ki: Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! En hayırlı müslüman hangisidir?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"İnsanların dilinden ve elinden yana selamette olduğu kişidir"** karşılığını verdi.[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ لُزُومِ الرِّيَاضَةِ، وَالْمُحَافَظَةِ عَلَى أَعْمَالِ السِّرِّ

Kişinin Riyazete ve Gizli Amellere Devam Etmesinin Gerekliliği

٤٠١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زُهَيْرٍ بِالْأُبُلَّةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا نُوحُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الْجَوْزَاءِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّهُ قَالَ: كَانَتْ تُصَلِّي

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Bak hadis no: 196.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/187; Müslim 40.

خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، امْرَأَةٌ حَسْنَاءُ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ، فَكَانَ بَعْضُ الْقَوْمِ يَتَقَدَّمُ فِي الصَّفِّ الْأَوَّلِ لِأَنْ لَا يَرَاهَا، وَيَسْتَأْخِرُ بَعْضُهُمْ حَتَّى يَكُونَ فِي الصَّفِّ الْمُؤَخَّرِ، فَكَانَ إِذَا رَكَعَ، نَظَرَ مِنْ تَحْتِ إِبْطِهِ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ فِي شَأْنِهَا: ﴿وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ﴾ [٥٩ :٣]

401- İbn Abbâs der ki: Kadınların en güzellerinden olan bir kadın Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) arkasında namaz kılardı. Cemaatten bazıları onu görmemek için ön saflara geçerlerdi. Bazısı da rükûya eğildiğinde koltuk altından ona bakmak maksadı ile arka saflarda kalmak için birbirlerini beklerlerdi. Bunun üzerine Yüce Allah: ***"And olsun ki, sizden önce geçenleri biliriz; and olsun ki, geri kalanları da biliriz"*** (Hicr 24) âyetini indirdi.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ تَحَفُّظِ أَحْوَالِهِ فِي أَوْقَاتِ السِّرِّ

Kişinin Yalnızken Kendine Sahip Çıkmasının Gerekliliği

٤٠٢ - أَخْبَرَنَا ابْنُ خُزَيْمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ يُكَفِّرُ الْخَطَايَا، وَيَزِيدُ فِي الْحَسَنَاتِ؟» قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ أَوِ الطُّهُورِ فِي الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى هَذَا الْمَسْجِدِ، وَالصَّلَاةُ بَعْدَ الصَّلَاةِ وَمَا مِنْ أَحَدٍ يَخْرُجُ مِنْ بَيْتِهِ مُتَطَهِّرًا حَتَّى يَأْتِيَ الْمَسْجِدَ، فَيُصَلِّي مَعَ الْمُسْلِمِينَ، أَوْ مَعَ الْإِمَامِ، ثُمَّ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ الَّتِي بَعْدَهَا، إِلَّا، قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ فَإِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ، فَاعْدِلُوا صُفُوفَكُمْ، وَسُدُّوا الْفُرَجَ، فَإِذَا كَبَّرَ الْإِمَامُ، فَكَبِّرُوا، فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَائِي، وَإِذَا، قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، فَقُولُوا: رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَخَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ الْمُقَدَّمُ، وَشَرُّ صُفُوفِ الرِّجَالِ الْمُؤَخَّرُ، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ الْمُؤَخَّرُ، وَشَرُّ صُفُوفِ النِّسَاءِ الْمُقَدَّمُ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ، إِذَا سَجَدَ الرِّجَالُ، فَاحْفَظْنَ أَبْصَارَكُنَّ مِنْ عَوْرَاتِ الرِّجَالِ».

فَقُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ: مَا يَعْنِي بِذَلِكَ؟، قَالَ: ضِيقُ الْأُزُرِ. [٦٦ :٣]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2475); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 1/305; Tirmizî 3122; Nesâî 2/118; İbn Mâce 1046.

402- Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah'ın, günahlara kefâret ve iyilikleri artırmaya vesile kıldığı şeyleri size göstermeyeyim mi?"** buyurunca sahabiler: "Göster, ey Allah'ın Resûlü!" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Güçlüklere rağmen abdesti –veya tuhûru- tam olarak almak, bu mescide doğru çok adım atmak ve bir namazdan sonra diğer bir namazı beklemektir. Bir kişi temizlenmiş/abdest almış olarak evinden çıkıp ta mescide varır, Müslümanlarla veya imamla birlikte namaz kılar, (diğer namaz vakti girinceye kadar mescidde) sonraki gelecek namazı bekler. Bu durumda melekler: «Allahumme'ğfir lehu, Allahumme'r-hamhu" (=Allahım! Onu bağışla, Allahım! Ona merhamet eyle» derler. Namaz kılmak için ayağa kalktığınızda saflarınızı düzeltin ve boşlukları doldurun. İmam (Allahu Ekber diye) tekbir aldığında siz de tekbir getirin. Çünkü ben, sizleri, arkamdan görmekteyim. İmam «Semiallâhu limen hamideh» dediği zaman siz de «Rabbenâ ve leke'l-hamd» deyiniz. Erkekler için safların en hayırlısı, ilk sıralardır ve hayrı en az olanı ise son sıralardır. Kadınlar için safların en hayırlı olanı, son sıralardır ve hayrı en az olanı ise ilk sıralardır.**

Ey kadınlar topluluğu! Erkekler secdeye gittiğinde gözlerinizi erkeklerin (izar denilen alt giysilerine) avret yerlerine (bakmaktan) kapatın" buyurdu.

(Ebû Saîd el-Hudrî devamla) der ki: Abdullah b. Ebi Bekr'e: "Kadınların, erkeklerin avret yerlerinden bakması ne şekilde oluyor?" diye sordum. O da: "İzar/peştamalın darlığı" diye cevap verdi.[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنِ ارْتِكَابِ الْمَرْءِ مَا يَكْرَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهُ فِي الْخَلَاءِ، كَمَا قَدْ لَا يَرْتَكِبُ مِثْلَهُ فِي الْمَلَاءِ

Kişinin İnsanların İçindeyken Allah'ın Hoşlanmadığı Şeyleri Yapmaması Gibi Yalnızken de Yapmamasının Gerekliliği

٤٠٣ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ زُهَيْرٍ بِتُسْتَرَ، مِنْ كِتَابِهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ شَبَّةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا كَرِهَ اللَّهُ مِنْكَ شَيْئًا، فَلَا تَفْعَلْهُ إِذَا خَلَوْتَ». [٢: ٣]

403- Usâme b. Şerîk, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bildiriyor: **"Yalnız kaldığın zamanda Allah'ın sevmediği şeyleri yapma."**[1]

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 1/161); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 3/3; İbn Mâce 427; Darimî 1/178.

ذِكْرُ نَفْيِ وُجُودِ الثَّوَابِ عَلَى الْأَعْمَالِ فِي الْعُقْبَى لِمَنْ أَشْرَكَ بِاللَّهِ فِي عَمَلِهِ

Amellerinde Allah'a Ortak Koşanın Âhirette Bunların Sevabından Yoksun Olması

٤٠٤ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ زِيَادِ بْنِ مِينَاءَ، عَنْ أَبِي سَعِيدِ بْنِ أَبِي فَضَالَةَ الْأَنْصَارِيِّ، وَكَانَ مِنَ الصَّحَابَةِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «إِذَا جَمَعَ اللَّهُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ، نَادَى مُنَادٍ: مَنْ كَانَ أَشْرَكَ فِي عَمَلٍ لِلَّهِ أَحَدًا، فَلْيَطْلُبْ ثَوَابَهُ مِنْ عِنْدِهِ، فَإِنَّ اللَّهَ أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ». [٢: ١٠٩]

404- Sahabeden olan Ebû Saîd b. Ebî Fadâla el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Yüce Allah, geleceğinden şüphe olmayan kıyamet gününde gelmiş geçmiş tüm insanları topladığı zaman bir münadi şöyle seslenecektir: "Kim bir amel işlerken başkasını Allah'a ortak koşmuş ise sevabını ortak koştuğu kişiden istesin. Çünkü Allah, ortakların ortaklığından müstağni olandır."**[2]

ذِكْرُ وَصْفِ إِشْرَاكِ الْمَرْءِ بِاللَّهِ ﷻ فِي عَمَلِهِ

Kişinin Amelinde Allah'a Ortak Koşması

٤٠٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدُّورِيُّ بِالْبَصْرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ السَّامِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «بَشِّرْ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِالنَّصْرِ وَالسَّنَاءِ وَالتَّمْكِينِ، فَمَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ عَمَلَ الْآخِرَةِ لِلدُّنْيَا، لَمْ يَكُنْ لَهُ فِي الْآخِرَةِ نَصِيبٌ». [٢: ١٠٩]

405- Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona şöyle buyurdu: **"Bu ümmete zaferin, yüceliğin ve saygınlığın müjdesini ver. Ahiret amelini dünya için yapan kişinin de ahirette nasibi olmayacaktır."**[3]

---

[1] Elbânî: Hasen liğayrihi (es-Silsiletu's-sahîha 1055); Şuayb: İsnâdı zayıftır.

[2] Elbânî: Hasen sahih (Mişkât 5318; et-Ta'lîku'r-rağîb 1/35); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 3/466; Tirmizî 3154; İbn Mâce 4203.

[3] Elbânî: Hasen sahih (Ahkâmu'l-cenâiz s. 70); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 5/134.

ذِكْرُ إِثْبَاتِ نَفْيِ الثَّوَابِ فِي الْعُقْبَى عَنْ مَنْ رَاءَى وَسَمَّعَ فِي أَعْمَالِهِ فِي الدُّنْيَا

Dünyada Riyakârlık Yapıp Amellerini Teşhir Edenin Âhirette Bunların Sevabından Yoksun Olması

٤٠٦ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْمُلَائِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كُهَيْلٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جُنْدُبًا، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَلَمْ أَسْمَعْ أَحَدًا غَيْرَهُ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَدَنَوْتُ قَرِيبًا مِنْهُ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ سَمَّعَ يُسَمِّعُ اللَّهُ بِهِ، وَمَنْ رَاءَى يُرَائِي اللَّهُ بِهِ». [٢: ١٠٩]

406- Cundub der ki: Başkasından değil, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kim insanlara duyurmak için hareket ederse Allah da onu (gizli kusurlarını ya da riyakarlığını) duyurur. Kim insanlara göstermek niyetiyle hareket ederse Allah da onu (gizli kusurlarını) gösterir"** buyurduğunu işittim.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ: أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ تَفَرَّدَ بِهِ جُنْدُبٌ

Bu Hadisi Rivayette Cundub'un Tek Kaldığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

٤٠٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدَّغُولِيُّ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ الْحَجَّاجِ أَبُو الْحُسَيْنِ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سُمَيْعٍ، عَنْ مُسْلِمٍ الْبَطِينِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ سَمَّعَ يُسَمِّعُ اللَّهُ بِهِ وَمَنْ رَاءَى يُرَائِي اللَّهُ بِهِ». [٢: ١٠٩]

406- İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Şöhret niyetiyle amelde bulunan kişiyi Yüce Allah (kötülerin içinde) teşhir eder. Riya (gösteriş) için amelde bulunan kişiyi de Yüce Allah ifşa eder"** buyurmuştur.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 4/313; Buhârî 6499; Müslim 2987; İbn Mâce 4207.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Müslim 2986.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مَنْ رَاءَى فِي عَمَلِهِ يَكُونُ فِي الْقِيَامَةِ مِنْ أَوَّلِ مَنْ يَدْخُلُ النَّارَ نَعُوذُ بِاللهِ مِنْهَا

Amelinde Riyakârlık Edenin Kıyamette Cehenneme İlk Gireceklerden Olması —Allah Korusun—

٤٠٨ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حِبَّانُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَنْبَأَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ أَبِي الْوَلِيدِ أَبُو عُثْمَانَ الْمَدَنِيُّ، أَنَّ عُقْبَةَ بْنَ مُسْلِمٍ، حَدَّثَهُ أَنَّ شُفَيًّا الْأَصْبَحِيَّ حَدَّثَهُ، أَنَّهُ دَخَلَ مَسْجِدَ الْمَدِينَةِ، فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ قَدِ اجْتَمَعَ عَلَيْهِ النَّاسُ، فَقَالَ: مَنْ هَذَا؟ قَالُوا: أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ: فَدَنَوْتُ مِنْهُ حَتَّى قَعَدْتُ بَيْنَ يَدَيْهِ، وَهُوَ يُحَدِّثُ النَّاسَ، فَلَمَّا سَكَتَ وَخَلَا، قُلْتُ لَهُ: أَنْشُدُكَ بِحَقِّي لَمَا حَدَّثْتَنِي حَدِيثًا سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَقَلْتَهُ وَعَلِمْتَهُ، فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ أَفْعَلُ، لَأُحَدِّثَنَّكَ حَدِيثًا حَدَّثَنِيهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَقَلْتَهُ وَعَلِمْتَهُ، ثُمَّ نَشَغَ أَبُو هُرَيْرَةَ نَشْغَةً فَمَكَثَ قَلِيلًا، ثُمَّ أَفَاقَ، فَقَالَ: لَأُحَدِّثَنَّكَ حَدِيثًا حَدَّثَنِيهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَأَنَا وَهُوَ فِي هَذَا الْبَيْتِ مَا مَعَنَا أَحَدٌ غَيْرِي وَغَيْرُهُ، ثُمَّ نَشَغَ أَبُو هُرَيْرَةَ نَشْغَةً أُخْرَى، فَمَكَثَ كَذَلِكَ، ثُمَّ أَفَاقَ، فَمَسَحَ عَنْ وَجْهِهِ، فَقَالَ: أَفْعَلُ، لَأُحَدِّثَنَّكَ حَدِيثًا حَدَّثَنِيهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَأَنَا وَهُوَ فِي هَذَا الْبَيْتِ مَا مَعَهُ أَحَدٌ غَيْرِي وَغَيْرُهُ، ثُمَّ نَشَغَ نَشْغَةً شَدِيدَةً، ثُمَّ مَالَ خَارًّا عَلَى وَجْهِهِ، وَاشْتَدَّ بِهِ طَوِيلًا، ثُمَّ أَفَاقَ، فَقَالَ: حَدَّثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى، إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، يَنْزِلُ إِلَى الْعِبَادِ لِيَقْضِيَ بَيْنَهُمْ، وَكُلُّ أُمَّةٍ جَاثِيَةٌ فَأَوَّلُ مَنْ يَدْعُو بِهِ رَجُلٌ جَمَعَ الْقُرْآنَ، وَرَجُلٌ، يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَرَجُلٌ كَثِيرُ الْمَالِ، فَيَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لِلْقَارِئِ: أَلَمْ أُعَلِّمْكَ مَا أَنْزَلْتُ عَلَى رَسُولِي ﷺ؟، قَالَ: بَلَى يَا رَبِّ، قَالَ: فَمَاذَا عَمِلْتَ فِيمَا عَلِمْتَ؟، قَالَ: كُنْتُ أَقُومُ بِهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَآنَاءَ النَّهَارِ، فَيَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَهُ: كَذَبْتَ وَتَقُولُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ: كَذَبْتَ، وَيَقُولُ اللَّهُ: بَلْ أَرَدْتَ أَنْ يُقَالَ: فُلَانٌ قَارِئٌ، فَقَدْ قِيلَ ذَاكَ، وَيُؤْتَى بِصَاحِبِ الْمَالِ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: أَلَمْ أُوَسِّعْ عَلَيْكَ حَتَّى لَمْ أَدَعْكَ تَحْتَاجُ إِلَى أَحَدٍ؟ قَالَ: بَلَى يَا رَبِّ، قَالَ: فَمَاذَا عَمِلْتَ فِيمَا آتَيْتُكَ؟ قَالَ: كُنْتُ أَصِلُ الرَّحِمَ وَأَتَصَدَّقُ؟ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: كَذَبْتَ، وَتَقُولُ الْمَلَائِكَةُ لَهُ: كَذَبْتَ، وَيَقُولُ اللَّهُ: بَلْ إِنَّمَا أَرَدْتَ أَنْ يُقَالَ: فُلَانٌ جَوَادٌ، فَقَدْ قِيلَ ذَاكَ وَيُؤْتَى بِالَّذِي قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقَالُ لَهُ: فِي مَاذَا قُتِلْتَ؟ فَيَقُولُ: أُمِرْتُ بِالْجِهَادِ فِي سَبِيلِكَ، فَقَاتَلْتُ حَتَّى قُتِلْتُ، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: كَذَبْتَ، وَتَقُولُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ: كَذَبْتَ وَيَقُولُ اللَّهُ:

بَلْ أَرَدْتَ أَنْ يُقَالَ: فُلَانٌ جَرِيٌّ، فَقَدْ قِيلَ ذَاكَ» ثُمَّ ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رُكْبَتِي، فَقَالَ: «يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أُولَئِكَ الثَّلَاثَةُ أَوَّلُ خَلْقِ اللَّهِ تُسَعَّرُ بِهِمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

قَالَ الْوَلِيدُ بْنُ أَبِي الْوَلِيدِ: فَأَخْبَرَنِي عُقْبَةُ أَنَّ شُفَيًّا هُوَ الَّذِي دَخَلَ عَلَى مُعَاوِيَةَ فَأَخْبَرَهُ بِهَذَا الْخَبَرِ، قَالَ أَبُو عُثْمَانَ الْوَلِيدُ وَحَدَّثَنِي الْعَلَاءُ بْنُ أَبِي حَكِيمٍ، أَنَّهُ كَانَ سَيَّافًا لِمُعَاوِيَةَ، قَالَ: فَدَخَلَ عَلَيْهِ رَجُلٌ، فَحَدَّثَهُ بِهَذَا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، فَقَالَ مُعَاوِيَةُ: قَدْ فُعِلَ بِهَؤُلَاءِ مِثْلُ هَذَا، فَكَيْفَ بِمَنْ بَقِيَ مِنَ النَّاسِ؟ ثُمَّ بَكَى مُعَاوِيَةُ بُكَاءً شَدِيدًا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ هَالِكٌ، وَقُلْنَا: قَدْ جَاءَنَا هَذَا الرَّجُلُ بِشَرٍّ، ثُمَّ أَفَاقَ مُعَاوِيَةُ، وَمَسَحَ عَنْ وَجْهِهِ، فَقَالَ: صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا، نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا، وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ، وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا، وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [٢: ١٠٩]

408- Şufey el-Asbahî der ki: Medine'de Mescid'e girdiğimde insanların birinin etrafında toplanmış olduğunu gördüm. "Bu kimdir?" diye sorduğumda oradakiler: "Ebû Hureyre'dir" dediler. Ben de yaklaştım ve önüne oturdum. İnsanlara birşeyler anlatıyordu. Anlatmayı bitirip de yalnız kaldığında ona: "Sendeki hakkım için! Sen bana Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işitip de anladığın ve ezberlediğin bir hadisi anlatsan" dedim. Ebû Hureyre: "Dediğini yapacağım ve sana Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işitip de anladığım ve ezberlediğim bir hadisi anlatacağım" karşılığını verdi. Sonra hıçkırıp kendinden geçti. Kısa bir zaman sonra kendine gelince: "Burada ben ve Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) başka kimse yokken bana anlattığı, benim de anladığım ve ezberlediğim bir hadisi sana anlatacağım" dedi. Bir daha hıçkırıp kendinden geçti. Kendine geldiğinde yüzünü silerek: "Anlatacağım, burada ben ve Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) başka kimse yokken bana anlattığı, benim de anladığım ve ezberlediğim bir hadisi sana anlatacağım" dedi.

Sonra şiddetli bir şekilde hıçkırıp kendinden geçti ve yüz üstü yere düştü. Uzun bir süre öyle kaldı. Kendine geldiğinde şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle anlattı:

"Yüce Allah kıyamet günü kullarını hesaba çekmek için yanlarına inecek ve bütün ümmetler o zaman diz üstü bir vaziyette çökmüş olacaktır. Allah'ın ilk çağıracağı kişiler, Kur'ân'ı ezberleyen, Allah yolunda ölen ve malı çok olan kişilerdir. Yüce Allah Kur'ân'ı ezberleyen kişiye: «Resûlullah'a indirmiş olduğum kitabı sana öğretmedim mi?» diyecek. Kul: «Evet, ey Rabbim!» cevabını verecek. Yüce Allah: «Öğrendiklerinle ne amel ettin?» diye sorunca,

kul: «Gece ve gündüz onunla amel ettim» diyecek. Yüce Allah: «Yalan söyledin» buyurunca melekler de: «Yalan söyledin» diyecekler. Yüce Allah: «Filan kişi güzel okuyor denilmesini istedin ve nitekim öyle de denildi» diyecek.

Daha sonra malı çok olan kişi getirilecek. Yüce Allah ona: «Sana kimseye muhtaç olmayacağın miktarda mal vermedim mi?» diye sorunca, kul: «Evet, ey Rabbim» cevabını verecek. Yüce Allah: «Sana verdiklerimle ne yaptın?» diye sorunca, kul: «Akrabalarıma yardım ettim ve sadakalar verdim» diyecek. Yüce Allah: «Yalan söyledin» buyurunca melekler de: «Yalan söyledin» diyecekler. Yüce Allah: «Sen filan kişi cömerttir denilmesini istedin ve nitekim öyle de denildi» diyecek. Sonra da Allah yolunda ölen kişi getirilecek. Ona da: «Sen ne için öldürüldün?» diye sorulunca: «Senin yolunda cihadla emrolundum ve öldürülene kadar savaştım» cevabını verecek. Yüce Allah: «Yalan söyledin» buyurunca melekler de: «Yalan söyledin» diyecekler. Yüce Allah: «Sen filan kişi ne kadar cesurdur denilsin istedin ve öyle de denildi» diyecek." Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dizime vurarak: **"Ey Ebû Hureyre! Bu üç kişi ilk hesabı görülecek olanlardır ve bunlarla Cehennem ateşi tutuşturulacaktır"** buyurdu.

Velîd b. Ebî'l-Velîd der ki: Ukbe bana, Muâviye'nin yanına girip te bu haberi ona verenin Şufey olduğunu söyledi.

Ebû Osman Velîd, Alâ b. Hakîm'den naklediyor: Kendisi (Alâ b. Hakîm) Muâviye'nin yaveriydi. Adamın biri Muâviye'nin yanına girdi ve bu hadisi ona Ebû Hureyre'den rivayet etti. Bunun üzerine Muâviye: "Eğer onlara (o üç kişiye) öyle yapıldıysa geri kalan insanlara ne yapılır?" dedi. Sonra Muâviye hüngür hüngür ağlayınca onun helak olduğunu zannettik ve: "Bu adam bize felaket getirdi" dedik. Muâviye kendine geldiğinde yüzünü silip: "Allah ve Resûlü doğru söylediler" dedi. Sonrasında: ***"Kim, (yalnız) dünya hayatını ve ziynetini istemekte ise, işlerinin karşılığını orada onlara tam olarak veririz ve orada onlar hiçbir zarara uğratılmazlar. İşte onlar, âhirette kendileri için ateşten başka hiçbir şeyleri olmayan kimselerdir; (dünyada) yaptıkları da boşa gitmiştir; yapmakta oldukları şeyler (zaten) bâtıldır"*** (Hûd 15-16) âyetlerini okudu.[1]

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 1/29-30); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Müslim 1905; Tirmizî 2382; Nesâî 6/23.

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَلْفَاظُ الْوَعِيدِ فِي الْكِتَابِ وَالسُّنَنِ كُلُّهَا مَقْرُونَةٌ بِشَرْطٍ، وَهُوَ: إِلَّا أَنْ يَتَفَضَّلَ اللَّهُ ﷻ عَلَى مُرْتَكِبِ تِلْكَ الْخِصَالِ بِالْعَفْوِ وَغُفْرَانِ تِلْكَ الْخِصَالِ، دُونَ الْعُقُوبَةِ عَلَيْهَا وَكُلُّ مَا فِي الْكِتَابِ وَالسُّنَنِ مِنْ أَلْفَاظِ الْوَعْدِ مَقْرُونَةٌ بِشَرْطٍ، وَهُوَ: إِلَّا أَنْ يَرْتَكِبَ عَامِلُهَا مَا يَسْتَوْجِبُ بِهِ الْعُقُوبَةَ عَلَى ذَلِكَ الْفِعْلِ، حَتَّى يُعَاقَبَ، إِنْ لَمْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْهِ بِالْعَفْوِ، ثُمَّ يُعْطَى ذَلِكَ الثَّوَابَ الَّذِي وُعِدَ بِهِ مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ الْفِعْلِ

Ebû Hâtim der ki: "Kur'ân ve sünnette tehdide yönelik ifadeler bir şarta bağlanmıştır. Bu şarta göre tehdide konu olan fiilleri işleyen kişinin söz konusu cezaya maruz kalması için Allah'ın mağfiretine nail olamamış olması gerekmektedir. Kur'ân ve sünnette ödüle yönelik ifadeler de bir şarta bağlanmıştır. Bu şarta göre de kişinin söz konusu ödüle nail olabilmesi için cezalandırılmasını gerektirecek bir fiilde bulunmamış olması gerekmektedir. Kişi cezalandırılmasını gerektirecek herhangi bir fiilde bulunmamışsa işlediği amelden dolayı söz konusu ödül ve sevaba nail olur."

بَابُ حَقِّ الْوَالِدَيْنِ

Bâb: Anne-Babanın Hakkı

٤٠٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ الْبُخَارِيُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحُلْوَانِيُّ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ أَبَانَ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: صَعِدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمِنْبَرَ، فَلَمَّا رَقِيَ عَتَبَةً، قَالَ: «آمِينَ» ثُمَّ رَقِيَ عَتَبَةً أُخْرَى، فَقَالَ: «آمِينَ» ثُمَّ رَقِيَ عَتَبَةً ثَالِثَةً، فَقَالَ: «آمِينَ» ثُمَّ، قَالَ: «أَتَانِي جِبْرِيلُ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، مَنْ أَدْرَكَ رَمَضَانَ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ، فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ، قُلْتُ: آمِينَ، قَالَ: وَمَنْ أَدْرَكَ وَالِدَيْهِ أَوْ أَحَدَهُمَا، فَدَخَلَ النَّارَ، فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ، قُلْتُ: آمِينَ، فَقَالَ: وَمَنْ ذُكِرْتَ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْكَ، فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ، قُلْ: آمِينَ، فَقُلْتُ: آمِينَ» . [٣: ٢٠]

409- Mâlik b. el-Hasan b. Mâlik b. el-Huveyris, babasından, o da dedesinden naklen bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minbere çıkıyordu. Bir basamak çıktığında: **"Âmîn"** dedi. Bir basamak daha çıktığında yine: **"Âmîn"** dedi. Üçüncü basamağı da çıkıp: **"Âmîn"** dedikten sonra şöyle buyurdu: **"Bana Cebraîl geldi ve: «Ey Muhammed! Kim Ramazan ayına ulaşır da bağışlanmazsa, Allah onu (rahmetinden) uzaklaştırsın» dedi. Ben de: «Âmîn» dedim. Cebraîl: «Kim anne ve babasına veya birine yetiştiği halde ölüp de Cehenneme girerse Allah onu (rahmetinden) uzaklaştırsın» deyince: «Âmîn»**

dedim. Cebraîl: «Kim yanında anıldığın halde sana salavât getirmezse Allah onu (rahmetinden) uzaklaştırsın. Âmîn de» deyince de: «Âmîn» dedim."[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: فِي هَذَا الْخَبَرِ دَلِيلٌ عَلَى أَنَّ الْمَرْءَ قَدِ اسْتَحَبَّ لَهُ تَرْكُ الِانْتِصَارِ لِنَفْسِهِ، وَلَا سِيَّمَا إِذَا كَانَ الْمَرْءُ مِمَّنْ يُتَأَسى بِفِعْلِهِ، وَذَاكَ أَنَّ الْمُصْطَفَى ﷺ، لَمَّا، قَالَ لَهُ جِبْرِيلُ: «مَنْ أَدْرَكَ رَمَضَانَ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهُ، فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ» بَادَرَ ﷺ، بِأَنْ، قَالَ: آمِينَ وَكَذَلِكَ فِي قَوْلِهِ: «وَمَنْ أَدْرَكَ وَالِدَيْهِ، أَوْ أَحَدَهُمَا، فَدَخَلَ النَّارَ، أَبْعَدَهُ اللَّهُ» فَلَمَّا، قَالَ لَهُ: «وَمَنْ ذُكِرْتَ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْكَ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ» فَلَمْ يُبَادِرْ إِلَى قَوْلِهِ: «آمِينَ» عِنْدَ وُجُودِ حَظِّ النَّفْسِ فِيهِ، حَتَّى، قَالَ جِبْرِيلُ قُلْ: آمِينَ، قَالَ: قُلْتُ: «آمِينَ» أَرَادَ بِهِ ﷺ، التَّأَسِّي بِهِ فِي تَرْكِ الِانْتِصَارِ لِلنَّفْسِ بِالنَّفْسِ، إِذِ اللَّهُ ﷻ هُوَ نَاصِرُ أَوْلِيَائِهِ فِي الدَّارَيْنِ، وَإِنْ كَرِهُوا نُصْرَةَ الْأَنْفُسِ فِي الدُّنْيَا

Ebû Hâtim der ki: Bu hadis kişinin, özellikle örnek alınan biri ise sadece kendisi için yardım beklentisi içinde olmamasının müstehab olduğuna dair delillerden biridir. Zira Cebrâil, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Kim Ramazan ayına ulaşır da bağışlanmazsa, Allah onu (rahmetinden) uzaklaştırsın" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hemen: "Âmîn" demiştir. Cebrâil: "Kim anne ve babasına veya birine yetiştiği halde ölüp de Cehenneme girerse Allah onu (rahmetinden) uzaklaştırsın" deyince de hemen "Âmîn" demiştir. Ancak Cebrâil: "Kim yanında anıldığın halde sana salavât getirmezse Allah onu (rahmetinden) uzaklaştırsın" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine özel olan bu durumda hemen "Âmîn" dememiş, Cebrâil "Âmîn" demesini istedikten sonra "Âmîn" demiştir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bununla örnek alınan kişinin diğerlerinden ayrı olarak sadece kendisine yardım ve destek verilmesini istememesi gerektiğini göstermek istemiştir. Müslümanlar dünyada başkalarının yardımını her ne kadar istemeseler de, her iki cihanda dostlarına yardım eden Yüce Allah'tır.

ذِكْرُ خَبَرٍ أَوْهَمَ مَنْ لَمْ يُحْكِمْ صِنَاعَةَ الْعِلْمِ أَنَّ مَالَ الِابْنِ يَكُونُ لِلْأَبِ

İlimde Derinliği Olmayana Oğulun Malının Babasına Ait Olacağı İzlenimi Veren Haber

٤١٠ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّاجِرُ بِمَرْوَ، حَدَّثَنَا حُصَيْنُ بْنُ الْمُثَنَّى الْمَرْوَزِيُّ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنْ عَائِشَةَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ رَجُلًا

---

[1] Elbânî: Sahih liğayrihi (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/66); Şuayb: İsnâdı sahih liğayrihi'dir.

أَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يُخَاصِمُ أَبَاهُ فِي دَيْنٍ عَلَيْهِ، فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ: «أَنْتَ وَمَالُكَ لِأَبِيكَ» [٣: ٤٢]

410- Hz. Âişe bildiriyor: Bir adam, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına vardı. Bu adam, kendisinin alacağı bir borç hususunda babasıyla münakaşa ediyordu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sen ve malın, babana aitsiniz!"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: مَعْنَاهُ أَنَّهُ ﷺ، زَجَرَ عَنْ مُعَامَلَتِهِ أَبَاهُ بِمَا يُعَامِلُ بِهِ الْأَجْنَبِيِّينَ، وَأَمَرَ بِبِرِّهِ وَالرِّفْقِ بِهِ فِي الْقَوْلِ وَالْفِعْلِ مَعًا، إِلَى أَنْ يَصِلَ إِلَيْهِ مَالُهُ، فَقَالَ لَهُ: «أَنْتَ وَمَالُكَ لِأَبِيكَ»، لَا أَنَّ مَالَ الِابْنِ يَمْلِكُهُ الْأَبُ فِي حَيَاتِهِ عَنْ غَيْرِ طِيبِ نَفْسٍ مِنَ الِابْنِ بِهِ

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) burada adamın, yabancılara gösterdiği muameleyi babasına göstermesini kınamış, ona hem söz, hem de fiilleriyle yumuşak davranması ve iyilikte bulunmasını emretmiştir. "Sen ve malın, babana aitsiniz" sözüyle malından ona infakta bulunmasını istemiştir. Yoksa bundan kasıt, kendisi henüz hayatta iken gönül rızası olmadan babasının onun malına sahibi olacağı değildir.

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنِ السَّبَبِ، الَّذِي يَسُبُّ الْمَرْءُ وَالِدَيْهِ بِهِ

Kişinin Ebeveynine Sövmesinin Yasaklanış Nedeni

٤١١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ مِسْعَرِ بْنِ كِدَامٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مِنَ الْكَبَائِرِ أَنْ يَسُبَّ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ»، قِيلَ: وَكَيْفَ يَسُبُّ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ؟، قَالَ: «يَتَعَرَّضُ لِلنَّاسِ فَيَسُبُّ وَالِدَيْهِ». [٢: ١٠٩]

411- Abdullah b. Amr der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kişinin anne babasına sövmesi büyük günahlardandır"** buyurdu. "Kişi anne babasına nasıl

[1] Elbânî: Sahih liğayrihi (Mişkât 3354; el-İrvâ' 838); Şuayb: Hadis sahihtir. Bak hadis no: 4262.

söver ki?" diye sorulunca da: **"İnsanlara karşılık verip anne ve babasına söver"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ وَهَمَ فِيهِ مِسْعَرُ بْنُ كِدَامٍ

Bu Hadiste Mis'ar b. Kıdâm'ın Yanıldığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

٤١٢ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمَذَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ مِنْ أَكْبَرِ الْكَبَائِرِ أَنْ يَسُبَّ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ»، قَالَ: وَكَيْفَ يَسُبُّ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ؟، قَالَ: «يَسُبُّ أَبَا الرَّجُلِ فَيَسُبُّ أَبَاهُ، وَيَسُبُّ أُمَّهُ فَيَسُبُّ أُمَّهُ». [٢: ١٠٩]

412- Abdullah b. Amr bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"En büyük günah, kişinin anne babasına sövmesidir"** buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Kişi nasıl anne babasına söver ki?" diye soruldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Birinin babasına söver, o da babasına söverek karşılık verir. Yine birinin annesine söver, o da annesine söverek karşılık verir"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ أَنْ يَرْغَبَ الْمَرْءُ عَنْ آبَائِهِ إِذِ اسْتِعْمَالُ ذَلِكَ ضَرْبٌ مِنَ الْكُفْرِ

Küfrün Bir Türü Olması Dolayısıyla Kişinin Anne-Babasından Yüz Çevirmesinin Kınanması

٤١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، قَالَ: سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ، يُحَدِّثُ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ، قَالَ: «انْقَلَبَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ إِلَى مَنْزِلِهِ بِمِنًى، فِي آخِرِ حَجَّةٍ حَجَّهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، فَقَالَ: إِنَّ فُلَانًا يَقُولُ: لَوْ قَدْ مَاتَ عُمَرُ بَايَعْتُ فُلَانًا، قَالَ عُمَرُ: إِنِّي قَائِمٌ الْعَشِيَّةَ فِي النَّاسِ، وَأُحَذِّرُهُمْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يُرِيدُونَ أَنْ يَغْصِبُوهُمْ أَمْرَهُمْ، قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: فَقُلْتُ: لَا تَفْعَلْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، فَإِنَّ الْمَوْسِمَ يَجْمَعُ

---

[1] Elbânî: Sahih liğayrihi (Mişkât 3354; el-İrvâ' 838); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 2/164; Buhârî 5973; Müslim 90; Ebû Dâvûd 5141; Tirmizî 1902; Bak hadis no: 412.

[2] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 3/221); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/195; Bak hadis no: 411.

رَعَاعَ النَّاسِ، وَغَوْغَاءَهُمْ، وَإِنَّ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَغْلِبُونَ عَلَى مَجْلِسِكَ إِذَا أَقَمْتَ فِي النَّاسِ، فَيَطِيرُوا بِمَقَالَتِكَ، وَلَا يَضَعُوهَا مَوَاضِعَهَا أَمْهِلْ حَتَّى تَقْدُمَ الْمَدِينَةَ، فَإِنَّهَا دَارُ الْهِجْرَةِ، فَتَخْلُصَ بِعُلَمَاءِ النَّاسِ وَأَشْرَافِهِمْ، وَتَقُولُ مَا قُلْتَ مُتَمَكِّنًا، وَيَعُونَ مَقَالَتَكَ، وَيَضَعُونَهَا مَوَاضِعَهَا، فَقَالَ عُمَرُ: لَئِنْ قَدِمْتَ الْمَدِينَةَ سَالِمًا إِنْ شَاءَ اللَّهُ لَأَتَكَلَّمَنَّ فِي أَوَّلِ مَقَامٍ أَقُومُهُ فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ فِي عَقِبِ ذِي الْحِجَّةِ فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ عَجَّلْتُ الرَّوَاحَ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ، فَوَجَدْتُ سَعِيدَ بْنَ زَيْدٍ قَدْ سَبَقَنِي، فَجَلَسَ إِلَى رُكْنِ الْمِنْبَرِ الْأَيْمَنِ، وَجَلَسْتُ إِلَى جَنْبِهِ تَمَسُّ رُكْبَتِي رُكْبَتَهُ، فَلَمْ أَنْشَبْ أَنْ طَلَعَ عُمَرُ، فَقُلْتُ لِسَعِيدٍ: أَمَا إِنَّهُ سَيَقُولُ الْيَوْمَ عَلَى هَذَا الْمِنْبَرِ مَقَالَةً لَمْ يَقُلْهَا مُنْذُ اسْتُخْلِفَ، قَالَ: وَمَا عَسَى أَنْ يَقُولَ؟ فَجَلَسَ عُمَرُ عَلَى الْمِنْبَرِ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ، قَالَ: أَمَّا بَعْدُ، فَإِنِّي قَائِلٌ لَكُمْ مَقَالَةً قُدِّرَ لِي أَنْ أَقُولَهَا، لَا أَدْرِي لَعَلَّهَا بَيْنَ يَدَيْ أَجَلِي، فَمَنْ عَقَلَهَا وَوَعَاهَا، فَلْيُحَدِّثْ بِهَا حَيْثُ انْتَهَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ، وَمَنْ لَمْ يَعْقِلْهَا، فَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَكْذِبَ عَلَيَّ: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى، بَعَثَ مُحَمَّدًا ﷺ، وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الْكِتَابَ، فَكَانَ فِيمَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ آيَةُ الرَّجْمِ، فَقَرَأْنَاهَا، وَرَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَرَجَمْنَا بَعْدَهُ، وَأَخَافُ إِنْ طَالَ بِالنَّاسِ زَمَانٌ أَنْ يَقُولَ قَائِلٌ: مَا نَجِدُ آيَةَ الرَّجْمِ فِي كِتَابِ اللَّهِ، فَيَضِلُّوا بِتَرْكِ فَرِيضَةٍ أَنْزَلَهَا اللَّهُ، وَالرَّجْمُ حَقٌّ عَلَى مَنْ زَنَى مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ، إِذَا قَامَتِ الْبَيِّنَةُ، أَوْ كَانَ حَمْلٌ، أَوِ اعْتِرَافٌ، وَايْمُ اللَّهِ، لَوْلَا أَنْ يَقُولَ النَّاسُ: زَادَ عُمَرُ فِي كِتَابِ اللَّهِ، لَكَتَبْتُهَا أَلَا وَإِنَّا كُنَّا نَقْرَأُ «لَا تَرْغَبُوا عَنْ آبَائِكُمْ، فَإِنَّ كُفْرًا بِكُمْ أَنْ تَرْغَبُوا عَنْ آبَائِكُمْ»، ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «لَا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى عِيسَى بْنَ مَرْيَمَ، فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ، فَقُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ» أَلَا وَإِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّ فُلَانًا، قَالَ: لَوْ قَدْ مَاتَ عُمَرُ، بَايَعْتُ فُلَانًا، فَمَنْ بَايَعَ امْرَأً مِنْ غَيْرِ مَشُورَةٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، فَإِنَّهُ لَا بَيْعَةَ لَهُ، وَلَا لِلَّذِي بَايَعَهُ، فَلَا يَغْتَرَّنَّ أَحَدٌ فَيَقُولُ: إِنَّ بَيْعَةَ أَبِي بَكْرٍ كَانَتْ فَلْتَةً، أَلَا وَإِنَّهَا كَانَتْ فَلْتَةً، إِلَّا أَنَّ اللَّهَ وَقَى شَرَّهَا وَلَيْسَ مِنْكُمُ الْيَوْمَ مَنْ تُقْطَعُ إِلَيْهِ الْأَعْنَاقُ مِثْلَ أَبِي بَكْرٍ أَلَا وَإِنَّهُ كَانَ مِنْ خَيْرِنَا يَوْمَ تَوَفَّى اللَّهُ رَسُولَهُ ﷺ إِنَّ الْمُهَاجِرِينَ اجْتَمَعُوا إِلَى أَبِي بَكْرٍ، وَتَخَلَّفَ عَنَّا الْأَنْصَارُ فِي سَقِيفَةِ بَنِي سَاعِدَةَ، فَقُلْتُ لِأَبِي بَكْرٍ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى إِخْوَانِنَا مِنَ الْأَنْصَارِ نَنْظُرُ مَا صَنَعُوا، فَخَرَجْنَا نَؤُمُّهُمْ، فَلَقِيَنَا رَجُلَانِ صَالِحَانِ مِنْهُمْ، فَقَالَا: أَيْنَ تَذْهَبُونَ يَا مَعْشَرَ الْمُهَاجِرِينَ؟ فَقُلْتُ: نُرِيدُ إِخْوَانَنَا مِنَ الْأَنْصَارِ، قَالَ: فَلَا عَلَيْكُمْ أَنْ لَا تَأْتُوهُمْ، اقْضُوا أَمْرَكُمْ، يَا مَعْشَرَ الْمُهَاجِرِينَ فَقُلْتُ: وَاللَّهِ لَا نَرْجِعُ حَتَّى نَأْتِيَهُمْ، فَجِئْنَاهُمْ، فَإِذَا هُمْ مُجْتَمِعُونَ فِي سَقِيفَةِ بَنِي سَاعِدَةَ، وَإِذَا

رَجُلٌ مُزَمِّلٌ بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِمْ، فَقُلْتُ مَنْ هَذَا؟ فَقَالُوا: سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ، قُلْتُ: مَا لَهُ؟ قَالُوا: وَجِعٌ، فَلَمَّا جَلَسْنَا قَامَ خَطِيبُهُمْ فَحَمِدَ اللَّهَ، وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ، قَالَ: أَمَّا بَعْدُ، فَنَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ وَكَتِيبَةُ الْإِسْلَامِ، وَقَدْ دَفَّتْ إِلَيْنَا - يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ - مِنْكُمْ دَافَّةٌ، وَإِذَا هُمْ قَدْ أَرَادُوا أَنْ يَخْتَصُّوا بِالْأَمْرِ، وَيُخْرِجُونَا مِنْ أَصْلِنَا، قَالَ عُمَرُ: فَلَمَّا سَكَتَ، أَرَدْتُ أَنْ أَتَكَلَّمَ، وَقَدْ كُنْتُ زَوَّرْتُ مَقَالَةً قَدْ أَعْجَبَتْنِي أُرِيدُ أَنْ أَقُولَهَا بَيْنَ يَدَيْ أَبِي بَكْرٍ، وَكُنْتُ أُدَارِي مِنْهُ بَعْضَ الْحَدِّ، وَكَانَ أَحْلَمَ مِنِّي وَأَوْقَرَ، فَأَخَذَ بِيَدِي وَقَالَ: اجْلِسْ، فَكَرِهْتُ أَنْ أُغْضِبَهُ، فَتَكَلَّمَ، فَوَاللَّهِ مَا تَرَكَ مِمَّا زَوَّرْتُهُ فِي مَقَالَتِي إِلَّا قَالَ مِثْلَهُ فِي بَدِيهَتِهِ أَوْ أَفْضَلَ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ، قَالَ: أَمَّا بَعْدُ، فَمَا ذَكَرْتُمْ مِنْ خَيْرٍ، فَأَنْتُمْ أَهْلُهُ، وَلَنْ يَعْرِفَ الْعَرَبُ هَذَا الْأَمْرَ إِلَّا لِهَذَا الْحَيِّ مِنْ قُرَيْشٍ، هُمْ أَوْسَطُ الْعَرَبِ دَارًا وَنَسَبًا، وَقَدْ رَضِيتُ لَكُمْ أَحَدَ هَذَيْنِ الرَّجُلَيْنِ، فَبَايِعُوا أَيَّهُمَا شِئْتُمْ، وَأَخَذَ بِيَدِي وَيَدِ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ، وَهُوَ جَالِسٌ بَيْنَنَا، فَلَمْ أَكْرَهْ شَيْئًا مِنْ مَقَالَتِهِ غَيْرَهَا، كَانَ وَاللَّهِ لِأَنْ أُقَدَّمَ فَتُضْرَبَ عُنُقِي فِي أَمْرٍ لَا يُقَرِّبُنِي ذَلِكَ إِلَى إِثْمٍ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُؤَمَّرَ عَلَى قَوْمٍ فِيهِمْ أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ فَتًى الْأَنْصَارِ: أَنَا جُذَيْلُهَا الْمُحَكَّكُ، وَعُذَيْقُهَا الْمُرَجَّبُ، مِنَّا أَمِيرٌ وَمِنْكُمْ أَمِيرٌ يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ، فَكَثُرَ اللَّغَطُ، وَخَشِيتُ الِاخْتِلَافَ، فَقُلْتُ: ابْسُطْ يَدَكَ يَا أَبَا بَكْرٍ، فَبَسَطَهَا، فَبَايَعْتُهُ، وَبَايَعَهُ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ، وَنَزَوْنَا عَلَى سَعْدٍ، فَقَالَ قَائِلٌ: قَتَلْتُمْ سَعْدًا فَقُلْتُ: قَتَلَ اللَّهُ سَعْدًا فَلَمْ نَجِدْ شَيْئًا هُوَ أَفْضَلَ مِنْ مُبَايَعَةِ أَبِي بَكْرٍ، خَشِيتُ إِنْ فَارَقْنَا الْقَوْمَ أَنْ يُحْدِثُوا بَعْدَنَا بَيْعَةً، فَإِمَّا أَنْ نُبَايِعَهُمْ عَلَى مَا لَا نَرْضَى، وَإِمَّا أَنْ نُخَالِفَهُمْ، فَيَكُونُ فَسَادًا وَاخْتِلَافًا، فَبَايَعْنَا أَبَا بَكْرٍ جَمِيعًا، وَرَضِينَا بِهِ. [٢: ٤٣]

413- İbn Abbâs der ki: Ömer b. el-Hattâb'ın son haccında Abdurrahmân b. Avf, Minâ'daki evine döndüğünde: "Filan kişi: «Şayet Ömer ölürse falan kişiye biat edeceğim» diyor" dedi. Ömer: "Bu akşam kalkıp insanlara bir konuşma yapacağım ve idareyi ellerinden gaspetmek isteyen bu kişilere karşı onları uyaracağım" karşılığını verdi. Abdurrahmân: "Ey müminlerin emiri! Böyle yapma! Zira hac mevsimi cahil ve başıboş insanları da bir araya getirmiş durumda. İnsanlara konuşma yapacağın zaman çevrende çoğunluğu oluşturacak kişiler bunlar olabilir. Bir konuşma yapıp, bunu senden duyanların anlamamalarından ve farklı bir şekilde başkalarına aktarmalarından korkarım. Medine'ye dönene kadar bekle. Zira Medine hicret yurdudur. Orada bilgili ve saygın insanları bulursun. Söylemek istediklerini istediğin şekilde söyler, onlar da demek istediğini anlar ve olması gerektiği gibi başkalarına aktarırlar"

deyince, Ömer: "İnşallah Medine'ye sağ salim bir şekilde ulaşırsam ilk fırsatta bu konuda bir konuşma yapacağım" karşılığını verdi.

Zilhicce ayının sonlarına doğru Ömer, Medine'ye döndü. Cuma günü olduğunda hava aşırı sıcak diye erkenden (Mescid'e) gittim. Ancak Saîd b. Zeyd'in benden önce geldiğini ve minberin sağ direğine dayanıp oturduğunu gördüm. Dizim dizine değecek şekilde yanında oturdum. Çok geçmeden Ömer çıkıp geldi. Saîd'e: "Şimdi bu minber üzerinde, halife oldu olalı benzerini yapmadığı bir konuşmayı yapacak" dediğimde, Saîd: "Ne söyleyebilir ki?" karşılığını verdi.

Nihayet Ömer minbere çıkıp oturdu. Sonra Yüce Allah'a layıkıyla hamdü senâda bulunup şöyle dedi: "Sonrasına gelince, size yapmam takdir edilen bir bir konuşma yapacağım ve belki de ölümümden önceki son konuşma olacaktır. Söyleyeceklerimi anlayıp kavrayan kişi gittiği her yerde başkalarına aktarsın. Fakat diyeceklerimi anlayamayacaklar bilsin ki benim adıma yalan söylemek hiçbir müslümana helal değildir. Yüce Allah, Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdi ve ona Kitâb'ı indirdi. Ona indirdiği şeylerden biri de recm âyetidir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu âyet olarak bize okudu ve buna dayanarak recm uyguladı. Biz de ondan sonra recm uyguladık. Fakat zaman geçtikçe bazılarının: «Recm âyetini Yüce Allah'ın Kitâb'ında göremiyoruz» demelerinden ve Yüce Allah'ın emrettiği farzlarından birini bırakarak sapmalarından korkuyorum. Evli olup da zina eden erkek ve kadının, bu yaptıkları bir delil veya hamilelik veya itirafla ortaya çıkarsa recmedilmeleri haktır. Allah'a yemin olsun ki insanlar: «Ömer, Allah'ın Kitâb'ına ekleme yaptı» demeyecek olsalar bu âyeti mushafa yazardım. Yine okuduklarımız arasında ***«(Başkalarının soyundan olduğunuzu iddia ederek) babalarınızdan yüz çevirmeyin. Zira babalarınızdan (bu şekilde) yüz çevirmeniz sizin için küfürdür»*** âyeti de vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **«Hıristiyanların İsâ b. Meryem'i yüceltmesi gibi beni yüceltmeyin! Ben de bir kulum. Benim için "Allah'ın kulu ve Resûlü'dür" deyin»** buyurdu. Filan kişinin: «Şayet Ömer ölürse filan kişiye biat edeceğim» dediği bana ulaştı. Müslümanlarla istişâre etmeden birine biat eden kişinin bu biatı kabul görmediği gibi biat edilen kişi için de geçerli olmaz. Hiç kimse aldanıp: «Ebû Bekr'in biatı oldu bittiye getirilmiştir!» demesin. Bu şekilde olmuştur, ama Yüce Allah bundan dolayı, bu işten gelecek kötülükten bizleri korumuştur. Bugün, Ebû Bekr'e boyun eğilip itaat edildiği gibi içinizden hiç kimseye gönülden boyun eğilmez. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği gün kendisi en hayırlılarımızdan biriydi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince Muhâcirler Ebû Bekr'in yanında toplanırken Ensâr muhalefet edip Sâide

oğullarının çardağında toplandılar. Ebû Bekr'e: «Ensâr'dan kardeşlerimizin yanına gidelim de bakalım ne yaptılar» dedim. Yanlarına gitmek için yola çıktık. Yolda onlardan salih olan iki kişiyle karşılaştık. Bize: «Ey Muhâcirler! Nereye gidiyorsunuz?» diye sorduklarında: «Ensârlı kardeşlerimizin yanına gitmek istiyoruz» dedim. Ancak onlar: «Ey Muhâcirler! Gitmenize gerek yok, siz kendi işinize bakın» karşılığını verdiler. Bense: «Vallahi yanlarına gitmeden dönmeyeceğiz!» dedim. Vardığımızda Sâide oğullarının çardağında toplanmışlardı. Önlerinde, giysisine sarınmış bir adam bulunuyordu. «Kim bu?» diye sorduğumda: «Sa'd b. Ubâde» dediler. «Neyi var?» diye sorduğumda: «Hasta» dediler. Az bir oturduktan sonra sözcüleri kalktı, Yüce Allah'a hamdu senâda bulunduktan sonra: «Sonrasına gelince, bizler Yüce Allah'ın yardımcıları ve İslam'ın askerleriyiz. Fakat ey müslümanlar, sizden birileri idare işini kendi ellerinde tutmak ve bizi aslımızdan koparmak istediler» dedi. Sözcüleri susunca ben konuşmak istedim. Kendimce güzel bir konuşma hazırlamıştım. Onu Ebû Bekr'in de önünde yapmak istiyordum. Ebû Bekr'e karşı olan öfkeyi de biraz dindirmek niyetindeydim. Ancak Ebû Bekr benden daha hoşgörülü ve daha ağırbaşlıydı. Elimden tuttu ve: «Otur!» dedi. Bu yüzden konuşup da onu kızdırmak istemedim. Bunun üzerine Ebû Bekr bir konuşma yaptı. Vallahi konuşmasında, benim söylemek istediğim ne kadar güzel şey varsa kelimesi kelimesine benzerini veya daha güzelini söyledi. Allah'a hamdü senâda bulunduktan sonra: «Sonrasına gelince, kendi hakkınızda söylediğiniz hayırlı şeylere sizler gerçekten de layıksınız. Ancak, soy ve yerleşim bakımından Arapların orta yerinde yer aldıkları için bu idare işi hep Kureyş'in bu kabilesinde olmuştur. İdare konusunda ben şu iki kişiyi kabul ediyorum. İkisinden istediğinize biat edin» dedi ve benim elimle aramızda oturan Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ın elini tuttu. Ebû Bekr'in dedikleri arasında işte sadece bu son kısım hoşuma gitmedi. Zira içlerinde Ebû Bekr'in bulunduğu bir topluluğa idareci seçilmektense, vallahi orta yerde boynumun vurulmasını gerektirecek bir günah işlemiş olmayı tercih ederdim. Ensâr'dan bir genç: «Ben küçük bir çubuğum, ama kaşıntıyı gideririm, bir hurma salkımıyım ama en tepedeyim! Ey Kureyşliler! Bizden bir emir sizden de bir emir olsun» deyince kargaşa çıkıp sesler yükseldi. İhtilafa düşülmesinden çekindiğim için: «Ey Ebû Bekr! Uzat elini!» dedim. Ebû Bekr elini uzatınca ona biat ettim. Sonrasında Muhâcirler, ondan sonra da Ensâr ona biat etti. Sa'd'a yüklendiğimizde, birisi: «Sa'd'ı öldürdünüz!» dedi. Ben: «Allah, Sa'd'ın canını alsın!» karşılığını verdim. Vallahi o zamanlarda Ebû Bekr'e biattan daha uygun bir yol bulamadık. Zira bir kişinin üzerine anlaşıp ona biat etmeden oradan ayrılmamız halinde, geride kalanların başka birine biat etmelerinden korktuk. Bu durumda ya istemediğimiz birine

biz de biat edecektik veya onlara karşı çıkacaktık. Böylece fesat ve ihtilaf olacaktı. Bundan dolayı topluca Ebû Bekr'e biat edip halife olarak onu kabul ettik."[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنِ الرَّغْبَةِ عَنِ الْآبَاءِ إِذْ رَغْبَةُ الْمَرْءِ عَنْ أَبِيهِ ضَرْبٌ مِنَ الْكُفْرِ

Kişinin Babasından Yüz Çevirmesinin Küfrün Bir Türü Sayılması Dolayısıyla Atalardan Yüz Çevirmenin Yasaklanışı

٤١٤ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ بِنَسَا، وَأَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى بِالْمَوْصِلِ، وَالْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ بِالْبَصْرَةِ، وَاللَّفْظُ لِلْحَسَنِ، قَالُوا: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْمَاءَ ابْنُ أَخِي جُوَيْرِيَةَ بْنِ أَسْمَاءَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمِّي جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ كَانَ يُقْرِئُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ، فِي خِلَافَةِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: فَلَمْ أَرَ رَجُلًا يَجِدُ مِنَ الْأَقْشَعْرِيرَةِ مَا يَجِدُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ عِنْدَ الْقِرَاءَةِ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: فَجِئْتُ أَلْتَمِسُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ يَوْمًا، فَلَمْ أَجِدْهُ، فَانْتَظَرْتُهُ فِي بَيْتِهِ حَتَّى رَجَعَ مِنْ عِنْدِ عُمَرَ، فَلَمَّا رَجَعَ، قَالَ لِي: لَوْ رَأَيْتَ رَجُلًا آنِفًا، قَالَ لِعُمَرَ كَذَا وَكَذَا، وَهُوَ يَوْمَئِذٍ بِمِنًى، فِي آخِرِ حَجَّةٍ حَجَّهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، فَذَكَرَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ لِابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَجُلًا أَتَى إِلَى عُمَرَ، فَأَخْبَرَهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: وَاللَّهِ لَوْ مَاتَ عُمَرُ لَقَدْ بَايَعْتُ فُلَانًا، قَالَ عُمَرُ حِينَ بَلَغَهُ ذَلِكَ: إِنِّي لَقَائِمٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ الْعَشِيَّةَ فِي النَّاسِ، فَمُحَذِّرُهُمْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يَغْتَصِبُونَ الْأُمَّةَ أَمْرَهُمْ، فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: فَقُلْتُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، لَا تَفْعَلْ ذَلِكَ يَوْمَكَ هَذَا، فَإِنَّ الْمَوْسِمَ يَجْمَعُ رَعَاعَ النَّاسِ، وَغَوْغَاءَهُمْ، وَإِنَّهُمْ هُمُ الَّذِينَ يَغْلِبُونَ عَلَى مَجْلِسِكَ، فَأَخْشَى إِنْ قُلْتَ فِيهِمُ الْيَوْمَ مَقَالًا أَنْ يَطِيرُوا بِهَا، وَلَا يَعُوهَا، وَلَا يَضَعُوهَا عَلَى مَوَاضِعِهَا، أَمْهِلْ حَتَّى تَقْدَمَ الْمَدِينَةَ، فَإِنَّهَا دَارُ الْهِجْرَةِ وَالسُّنَّةِ، وَتَخْلُصَ لِعُلَمَاءِ النَّاسِ وَأَشْرَافِهِمْ، فَتَقُولُ مَا قُلْتَ مُتَمَكِّنًا، فَيَعُوا مَقَالَتَكَ، وَيَضَعُوهَا عَلَى مَوَاضِعِهَا، قَالَ عُمَرُ: وَاللَّهِ لَئِنْ قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ صَالِحًا، لَأُكَلِّمَنَّ بِهَا النَّاسَ فِي أَوَّلِ مَقَامٍ أَقُومُهُ، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: فَلَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ فِي عَقِبِ ذِي الْحِجَّةِ، وَجَاءَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ، هَجَّرْتُ صَكَّةَ الْأَعْمَى لِمَا أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ، فَوَجَدْتُ سَعِيدَ بْنَ زَيْدٍ قَدْ

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 2338); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/47; Buhârî 6830; Müslim 1691; Ebû Dâvûd 4418; Bak hadis no: 414, 1466, 6218.

سَبَقَنِي بِالتَّهْجِيرِ، فَجَلَسَ إِلَى رُكْنٍ جَانِبَ الْمِنْبَرِ الْأَيْمَنِ، فَجَلَسْتُ إِلَى جَنْبِهِ تَمَسُّ رُكْبَتِي رُكْبَتَهُ، فَلَمْ يَنْشَبْ عُمَرُ أَنْ خَرَجَ، فَأَقْبَلَ يَؤُمُّ الْمِنْبَرَ، فَقُلْتُ لِسَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ، وَعُمَرُ مُقْبِلٌ: وَاللَّهِ لَيَقُولَنَّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى هَذَا الْمِنْبَرِ الْيَوْمَ مَقَالَةً لَمْ يَقُلْهَا أَحَدٌ قَبْلَهُ، فَأَنْكَرَ ذَلِكَ سَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ وَقَالَ: مَا عَسَى أَنْ يَقُولَ مَا لَمْ يَقُلْهُ أَحَدٌ قَبْلَهُ؟ فَلَمَّا جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ، أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ، فَلَمَّا أَنْ سَكَتَ، قَامَ عُمَرُ فَتَشَهَّدَ وَأَثْنَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ، قَالَ: أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي قَائِلٌ لَكُمْ مَقَالَةً قَدْ قُدِّرَ لِي أَنْ أَقُولَهَا، لَعَلَّهَا بَيْنَ يَدَيْ أَجَلِي فَمَنْ عَقَلَهَا وَوَعَاهَا، فَلْيُحَدِّثْ بِهَا حَيْثُ انْتَهَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ، وَمَنْ خَشِيَ أَنْ لَا يَعِيَهَا، فَلَا أُحِلُّ لَهُ أَنْ يَكْذِبَ عَلَيَّ: إِنَّ اللَّهَ ﷻ، بَعَثَ مُحَمَّدًا ﷺ، وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الْكِتَابَ، فَكَانَ مِمَّا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةُ الرَّجْمِ، فَقَرَأْنَاهَا، وَعَقَلْنَاهَا، وَوَعَيْنَاهَا، وَرَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَرَجَمْنَا، بَعْدَهُ، وَأَخْشَى إِنْ طَالَ بِالنَّاسِ زَمَانٌ أَنْ يَقُولَ قَائِلٌ: وَاللَّهِ مَا نَجِدُ آيَةَ الرَّجْمِ فِي كِتَابِ اللَّهِ، فَيَتْرُكَ فَرِيضَةً أَنْزَلَهَا اللَّهُ، وَإِنَّ الرَّجْمَ فِي كِتَابِ اللَّهِ حَقٌّ عَلَى مَنْ زَنَى إِذَا أُحْصِنَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ، إِذَا قَامَتِ الْبَيِّنَةُ، أَوْ كَانَ الْحَبَلُ، أَوِ الِاعْتِرَافُ ثُمَّ إِنَّا قَدْ كُنَّا نَقْرَأُ أَنْ: «لَا تَرْغَبُوا عَنْ آبَائِكُمْ، فَإِنَّ كُفْرًا بِكُمْ أَنْ تَرْغَبُوا عَنْ آبَائِكُمْ» ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «لَا تُطْرُونِي كَمَا أُطْرِيَ ابْنُ مَرْيَمَ، فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ، فَقُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ» ثُمَّ إِنَّهُ بَلَغَنِي أَنَّ فُلَانًا مِنْكُمْ يَقُولُ: وَاللَّهِ لَوْ قَدْ مَاتَ عُمَرُ لَقَدْ بَايَعْتُ فُلَانًا فَلَا يَغُرَّنَّ امْرَأً أَنْ يَقُولَ: إِنْ بَيْعَةَ أَبِي بَكْرٍ كَانَتْ فَلْتَةً فَتَمَّتْ، فَإِنَّهَا قَدْ كَانَتْ كَذَلِكَ، إِلَّا أَنَّ اللَّهَ وَقَى شَرَّهَا، وَلَيْسَ فِيكُمْ مَنْ تُقْطَعُ إِلَيْهِ الْأَعْنَاقُ مِثْلَ أَبِي بَكْرٍ، وَإِنَّهُ كَانَ مِنْ خَيْرِنَا حِينَ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَإِنَّ عَلِيًّا وَالزُّبَيْرَ، وَمَنْ مَعَهُمَا تَخَلَّفُوا عَنَّا، وَتَخَلَّفَتِ الْأَنْصَارُ عَنَّا بِأَسْرِهَا، وَاجْتَمَعُوا فِي سَقِيفَةِ بَنِي سَاعِدَةَ وَاجْتَمَعَ الْمُهَاجِرُونَ، إِلَى أَبِي بَكْرٍ، فَبَيْنَا نَحْنُ فِي مَنْزِلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، إِذْ رَجُلٌ يُنَادِي مِنْ وَرَاءِ الْجِدَارِ: اخْرُجْ إِلَيَّ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ، فَقُلْتُ: إِلَيْكَ عَنِّي فَإِنَّا مَشَاغِيلُ عَنْكَ، فَقَالَ: إِنَّهُ قَدْ حَدَثَ أَمْرٌ لَا بُدَّ مِنْكَ فِيهِ، إِنَّ الْأَنْصَارَ قَدِ اجْتَمَعُوا فِي سَقِيفَةِ بَنِي سَاعِدَةَ، فَأَدْرِكُوهُمْ قَبْلَ أَنْ يُحْدِثُوا أَمْرًا، فَيَكُونُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ فِيهِ حَرْبٌ، فَقُلْتُ لِأَبِي بَكْرٍ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى إِخْوَانِنَا هَؤُلَاءِ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَانْطَلَقْنَا نَؤُمُّهُمْ، فَلَقِيَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ، فَأَخَذَ أَبُو بَكْرٍ بِيَدِهِ، فَمَشَى بَيْنِي وَبَيْنَهُ، حَتَّى إِذَا دَنَوْنَا مِنْهُمْ لَقِيَنَا رَجُلَانِ صَالِحَانِ فَذَكَرَا الَّذِي صَنَعَ الْقَوْمُ وَ، قَالَا: أَيْنَ تُرِيدُونَ يَا مَعْشَرَ الْمُهَاجِرِينَ؟ فَقُلْتُ: نُرِيدُ إِخْوَانَنَا مِنْ هَؤُلَاءِ الْأَنْصَارِ، قَالَا: لَا عَلَيْكُمْ أَنْ لَا تَقْرَبُوهُمْ، يَا مَعْشَرَ الْمُهَاجِرِينَ، اقْضُوا أَمْرَكُمْ، فَقُلْتُ: وَاللَّهِ لَنَأْتِيَنَّهُمْ، فَانْطَلَقْنَا حَتَّى أَتَيْنَاهُمْ، فَإِذَا هُمْ فِي سَقِيفَةِ

بَنِي سَاعِدَةَ فَإِذَا بَيْنَ أَظْهُرِهِمْ رَجُلٌ مُزَمَّلٌ، فَقُلْتُ: مَنْ هَذَا؟ قَالُوا: سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ، قُلْتُ: فَمَا لَهُ؟ قَالُوا: هُوَ وَجِعٌ، فَلَمَّا جَلَسْنَا، تَكَلَّمَ خَطِيبُ الْأَنْصَارِ، فَأَثْنَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ، قَالَ: أَمَّا بَعْدُ، فَنَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ، وَكَتِيبَةُ الْإِسْلَامِ، وَأَنْتُمْ، يَا مَعْشَرَ الْمُهَاجِرِينَ، رَهْطٌ مِنَّا، وَقَدْ دَفَّتْ دَافَّةٌ مِنْ قَوْمِكُمْ، قَالَ عُمَرُ: وَإِذَا هُمْ يُرِيدُونَ أَنْ يَخْتَزِلُونَا مِنْ أَصْلِنَا وَيَحْضُنُوا بِنَا [مِنْهُ]، قَالَ: فَلَمَّا قَضَى مَقَالَتَهُ، أَرَدْتُ أَنْ أَتَكَلَّمَ، وَكُنْتُ قَدْ زَوَّرْتُ مَقَالَةً أَعْجَبَتْنِي، أُرِيدُ أَنْ أَقُومَ بِهَا بَيْنَ يَدَيْ أَبِي بَكْرٍ، وَكُنْتُ أُدَارِي مِنْ أَبِي بَكْرٍ بَعْضَ الْحِدَّةِ، فَلَمَّا أَرَدْتُ أَنْ أَتَكَلَّمَ، قَالَ أَبُو بَكْرٍ: عَلَى رِسْلِكَ، فَكَرِهْتُ أَنْ أُغْضِبَهُ، فَتَكَلَّمَ أَبُو بَكْرٍ، وَهُوَ كَانَ أَحْلَمَ مِنِّي وَأَوْقَرَ، وَاللَّهِ مَا تَرَكَ مِنْ كَلِمَةٍ أَعْجَبَتْنِي فِي تَزْوِيرِي إِلَّا تَكَلَّمَ بِمِثْلِهَا أَوْ أَفْضَلَ فِي بَدِيهَتِهِ حَتَّى سَكَتَ، فَتَشَهَّدَ أَبُو بَكْرٍ، وَأَثْنَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، ثُمَّ، قَالَ: أَمَّا بَعْدُ، أَيُّهَا الْأَنْصَارُ، فَمَا ذَكَرْتُمْ فِيكُمْ مِنْ خَيْرٍ، فَأَنْتُمْ أَهْلُهُ، وَلَنْ تَعْرِفَ الْعَرَبُ هَذَا الْأَمْرَ إِلَّا لِهَذَا الْحَيِّ مِنْ قُرَيْشٍ، هُمْ أَوْسَطُ الْعَرَبِ نَسَبًا وَدَارًا، وَقَدْ رَضِيتُ لَكُمْ أَحَدَ هَذَيْنِ الرَّجُلَيْنِ، فَبَايِعُوا أَيَّهُمَا شِئْتُمْ، فَأَخَذَ بِيَدِي وَبِيَدِ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ فَلَمْ أَكْرَهْ مِنْ مَقَالَتِهِ غَيْرَهَا، كَانَ وَاللَّهِ أَنْ أُقَدَّمَ فَتُضْرَبَ عُنُقِي لَا يُقَرِّبُنِي ذَلِكَ إِلَى إِثْمٍ، أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُؤَمَّرَ عَلَى قَوْمٍ فِيهِمْ أَبُو بَكْرٍ، إِلَّا أَنْ تَغَيَّرَ نَفْسِي عِنْدَ الْمَوْتِ فَلَمَّا قَضَى أَبُو بَكْرٍ مَقَالَتَهُ، قَالَ قَائِلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: أَنَا جُذَيْلُهَا الْمُحَكَّكُ، وَعُذَيْقُهَا الْمُرَجَّبُ، مِنَّا أَمِيرٌ وَمِنْكُمْ أَمِيرٌ يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ، قَالَ عُمَرُ: فَكَثُرَ اللَّغَطُ، وَارْتَفَعَتِ الْأَصْوَاتُ، حَتَّى أَشْفَقْتُ الِاخْتِلَافَ، قُلْتُ: ابْسُطْ يَدَكَ يَا أَبَا بَكْرٍ، فَبَسَطَ أَبُو بَكْرٍ يَدَهُ، فَبَايَعَهُ وَبَايَعَهُ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ، وَنَزَوْنَا عَلَى سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ، فَقَالَ قَائِلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: قَتَلْتُمْ سَعْدًا، قَالَ عُمَرُ: فَقُلْتُ، وَأَنَا مُغْضَبٌ: قَتَلَ اللَّهُ سَعْدًا فَإِنَّهُ صَاحِبُ فِتْنَةٍ وَشَرٍّ، وَإِنَّا وَاللَّهِ مَا رَأَيْنَا فِيمَا حَضَرَ مِنْ أَمْرِنَا أَمْرٌ أَقْوَى مِنْ بَيْعَةِ أَبِي بَكْرٍ، فَخَشِينَا إِنْ فَارَقْنَا الْقَوْمَ قَبْلَ أَنْ تَكُونَ بَيْعَةٌ، أَنْ يُحْدِثُوا بَعْدَنَا بَيْعَةً، فَإِمَّا أَنْ نُبَايِعَهُمْ عَلَى مَا لَا نَرْضَى وَإِمَّا أَنْ نُخَالِفَهُمْ، فَيَكُونُ فَسَادًا، فَلَا يَغْتَرَّنَّ امْرُؤٌ أَنْ يَقُولَ: إِنَّ بَيْعَةَ أَبِي بَكْرٍ كَانَتْ فَلْتَةً فَتَمَّتْ، فَقَدْ كَانَتْ فَلْتَةً، وَلَكِنَّ اللَّهَ وَقَى شَرَّهَا، أَلَا وَإِنَّهُ لَيْسَ فِيكُمُ الْيَوْمَ مِثْلُ أَبِي بَكْرٍ

قَالَ مَالِكٌ: أَخْبَرَنِي الزُّهْرِيُّ، أَنَّ عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ أَخْبَرَهُ أَنَّ الرَّجُلَيْنِ الْأَنْصَارِيَّيْنِ اللَّذَيْنِ لَقِيَا الْمُهَاجِرِينَ هُمَا: عُوَيْمُ بْنُ سَاعِدَةَ، وَمَعْنُ بْنُ عَدِيٍّ

وَزَعَمَ مَالِكٌ أَنَّ الزُّهْرِيَّ سَمِعَ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ يَزْعُمُ أَنَّ الَّذِي، قَالَ يَوْمَئِذٍ: «أَنَا جُذَيْلُهَا الْمُحَكَّكُ» رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلِمَةَ، يُقَالُ لَهُ: حُبَابُ بْنُ الْمُنْذِرِ. [١: ١٠١]

414- Abdullah b. Abbâs bildiriyor: Ömer b. el-Hattâb'ın hilafeti zamanında Abdurrahmân b. Avf'a Kur'ân okurdum. Kur'ân okunurken Abdurrahman gibi tüyleri ürperen birini görmüş değilim. Ömer b. el-Hattâb'ın son haccı sırasında Minâ'dayken Abdurrahman'ı aramaya çıktığımda onu bulamadım. Ömer'in yanından gelene kadar onu evinde bekledim. Abdurrahman gelince: "Demin Ömer'e şöyle şöyle diyen adamı görmeliydin" dedi ve olanları şöyle anlattı: "Adamın biri Ömer b. el-Hattâb'a geldi ve: «Filan kişi senin ölmen durumunda falan kişiye biat edeceğini söylüyor» dedi. Ömer de: «Bugün akşam insanlara bir konuşma yapacak ve ümmetin yönetimini gasbetmek isteyen bu kişilere karşı onları uyaracağım» karşılığını verdi. Ona: «Ey müminlerin emiri! Böyle yapma. Zira şu an hac mevsimi ve cahil başıboş insanlar da bir arada bulunuyor. İnsanlara konuşma yapacağın zaman çevrende çoğunluğu oluşturacak kişiler bunlar olabilir. Bir konuşma yapıp, bunu senden duyanların anlamamalarından ve farklı bir şekilde başkalarına aktarmalarından korkarım. Medine'ye dönene kadar bekle, zira Medine hem hicret, hem de sünnet yurdudur. Anlayışlı, bilgili ve saygın insanları bulursun. Söylemek istediklerini istediğin şekilde söyler, ilim sahipleri de demek istediğini anlar ve yanlış bir şekilde başkalarına aktarmazlar» dediğimde, Ömer: «Medine'ye sağ salim bir şekilde dönersem yapacağım ilk konuşmada bu konuyu dile getireceğim» karşılığını verdi."

Zilhicce ayının sonunda Medine'ye vardık. Cuma günü olduğunda Abdurrahmân'ın anlattıklarından dolayı körün erkenden yola düşmesi gibi ben de erkenden Mescid'e gittim. Saîd b. Zeyd'in benden önce gittiğini ve minberin sağ direğine dayanıp oturduğunu gördüm. Dizim dizine değecek şekilde yanında oturdum. Çok geçmeden Ömer çıktı ve minbere doğru yürümeye başladı. Ömer gelirken Saîd b. Zeyd'e: "Vallahi müminlerin emiri bugün bu minberin üzerinde öyle bir konuşma yapacak ki ondan önce böylesi bir konuşmayı hiç kimse yapmamıştır" dedim. Saîd b. Zeyd bu sözümü garipsedi ve: "Daha önce hiç kimsenin söylemediği neyi söyleyebilir ki?" karşılığını verdi.

Ömer çıkıp minberde oturdu. Müezzin ezan okuyup sustuktan sonra kalktı, şahadet getirip layıkıyla Allah'a senâda bulunduktan sonra şöyle dedi: "Gelelim asıl konuya! Size yapmam takdir edilen bir konuşma yapacağım ve belki ölümümden önceki son konuşmamdır. Söyleyeceklerimi anlayıp kavrayan her bir kişi bineğinin götürdüğü her yerde onları başkalarına aktarsın. Fakat diyeceklerimi iyice anlayamamış olmaktan çekinenler de bilsin ki benim adıma yalan söylemelerine izin vermiyorum. Allah, Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdi ve ona Kitâb'ı indirdi. Allah'ın indirdiği âyetlerden biri de recm

âyetleridir. Bu âyeti Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında okuyup anladık ve ezberledik. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) recmetti, biz de ondan sonra recmettik. Fakat zaman geçtikçe bazılarının: «Recm âyetini Allah'ın Kitâb'ında göremiyoruz» demelerinden ve Allah'ın emrettiği farzlarından birini bırakarak sapmalarından korkuyorum. Evli olup da zina eden erkek ve kadının, bu yaptıkları bir delil veya hamilelik veya itirafla ortaya çıkarsa recmedilmeleri Allah'ın Kitâb'ına göre haktır. Yine Allah'ın Kitab'ında okuduklarımız arasında: ***«Babalarınızdan yüz çevirmeyin. Zira (başka bir soydan olduğunuzu söyleyip) babalarınızdan yüz çevirmeniz sizin için bir küfürdür»*** âyeti de vardı. Bilin ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **«İsâ b. Meryem'in övülmesi gibi beni övmeyin! Ben Allah'ın kuluyum! Benim için "Allah'ın kulu ve Resûlü" deyin!»** buyurmuştur.

Bazılarınızın: "Eğer Ömer ölürse filan kişiye biat edeceğim!" dediği bana ulaştı. Hiç kimse: "Ebû Bekr'in biatı oldu bittiye getirilmiştir!" demesin. Bu şekilde olmuştur, ama Allah bundan dolayı, bu işten gelecek şerden bizleri korumuştur. Ebû Bekr'e boyun eğilip itaat edildiği gibi içinizden kimseye gönülden boyun eğilmez. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra bizim (biat konusundaki) durumumuza gelince; Ali, Zübeyr ve onlarla birlikte olanlar bize katılmadılar. Aynı şekilde tümüyle Ensâr bize katılmayıp Sâide oğullarının çardağında birlikte toplandılar. Muhacirler ise hilâfet konusunda Ebû Bekr'in üzerinde anlaştılar.

Biz Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) evindeyken duvarın arkasından bir adam: «Ey İbnu'l-Hattâb! Yanımıza çık!» diye seslendi. Ona: "Git başımdan! Seninle uğraşamayacak kadar meşgulüz» karşılığını verdiğimde, adam: «Bir olay oldu ve mutlaka bunu bilmen gerekiyor. Ensâr, Sâide oğullarının çardağında toplandılar. Aranızda savaşın çıkmasına sebep olacak yeni bir şey yapmadan önce onlara yetişin!» dedi. Bunun üzerine Ebû Bekr'e: «Ensâr'dan kardeşlerimizin yanına gidelim» dedim. Yanlarına gitmek için yola çıktığımızda Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh ile karşılaştık. Ebû Bekr onun elinden tuttu ve ikimizin arasında yoluna devam etti. Çardağa yaklaştığımızda salih olan iki adamla karşılaştık. Bu iki adam çardakta olanların neler yaptıklarını anlattılar ve: «Ey Muhâcirler! Nereye gidiyorsunuz?» diye sordular. «Ensârlı kardeşlerimizin yanına gitmek istiyoruz» dediğimde, bize: «Ey Muhâcirler! Yanlarına yaklaşmasanız daha iyi olur, siz kendi işinize bakın» karşılığını verdiler. Bense: «Vallahi yanlarına gideceğiz!» dedim. Yola devam edip yanlarına geldiğimizde Sâide oğullarının çardağında toplandıklarını gördük. Önlerinde, giysisine sarınmış bir adam bulunuyordu. «Kim bu?» diye sorduğumda: «Sa'd b. Ubâde» dediler. «Neyi var?» diye

sorduğumda: «Hasta» dediler. Oturduktan sonra sözcüleri kalktı, Yüce Allah'a layıkıyla senâda bulunduktan sonra: «Sonrasına gelince, bizler Yüce Allah'ın yardımcıları ve İslam'ın askerleriyiz. Ey Muhâcirler! Siz de bizlerden bir grupsunuz. Ancak sizden birileri bizi aslımızdan koparmak ve idare işinden uzak tutmak istiyorlar» dedi. Sözcü konuşmasını bitirince ben konuşmak istedim. Kendimce güzel bir konuşma hazırlamıştım. Onu Ebû Bekr'in de önünde yapmak istiyordum. Ebû Bekr'e karşı olan öfkeyi de biraz dindirmek niyetindeydim. Konuşmak istediğimde Ebû Bekr «Acele etme» dedi. Bu yüzden konuşup da onu kızdırmak istemedim. Bunun üzerine Ebû Bekr bir konuşma yaptı. O benden daha hoşgörülü ve daha ağırbaşlıydı. Vallahi konuşmasında, benim söylemek istediğim ne kadar güzel şey varsa benzerini veya daha güzelini sonuna kadar söyledi. Ebû Bekr, şehadet getirip Allah'a layıkıyla senâda bulunduktan sonra: «Sonrasına gelince, ey Ensâr! Kendi hakkınızda söylediğiniz hayırlı şeylere sizler gerçekten de layıksınız. Ancak, soy ve yerleşim bakımından Arapların orta yerinde yer aldıkları için bu idare işi hep Kureyş'in bu kabilesinde olmuştur. İdare konusunda ben şu iki kişiyi kabul ediyorum. İkisinden istediğinize biat edin» dedi ve benim elimle Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ın elini tuttu. Ebû Bekr'in dedikleri arasında işte sadece bu son kısım hoşuma gitmedi. Zira içlerinde Ebû Bekr'in bulunduğu bir topluluğa idareci seçilmektense, vallahi orta yerde boynumun vurulmasını gerektirecek bir günah işlemiş olmayı tercih ederdim. Ancak şu an düşünmediğim bir şeyi ölüm anında nefsim bana güzel gösterebilir. Ebû Bekr konuşmasını bitirince Ensâr'dan bir adam (hem tevazu, hem kibir karışımı): "Ben küçük bir çubuğum ama kaşıntıyı gideririm, bir hurma salkımıyım ama en tepedeyim! Ey Kureyşliler! Bizden bir halife, sizden de bir halife olsun" dedi. Sonrasında kargaşa başladı, sesler yükseldi. Fitne çıkmasından korktuğumdan dolayı: "Ey Ebû Bekr! Uzat elini!" dedim. Ebû Bekr elini uzatınca ona biat ettim. Sonra Muhacirler ona biat etti. Ondan sonra Ensâr ona biat etti. Sa'd b. Ubâde'nin üzerine yüklendiğimizde, Ensâr'dan birisi: "Sa'd b. Ubâde'yi öldürdünüz!" dedi. (Ömer dedi ki) Ben de öfkeyle: "Allah, Sa'd'ın canını alsın! Zira fitne ve kötülüğe sebep oluyordu!" karşılığını verdim. Vallahi o zamanlarda Ebû Bekr'e biattan daha uygun bir yol bulamadık. Zira bir kişinin üzerine anlaşıp ona biat etmeden oradan ayrılmamız halinde, geride kalanların başka birine biat etmelerinden korktuk. O zaman ya istemediğimiz birine biz de biat edecektik veya onlara karşı çıkacaktık ve böylece fitne çıkacaktı. Hiç kimse: "Ebû Bekr'in biatı oldu bittiye getirilmiştir!" demesin. Gerçekten o iş böyle çabuk olmuştur. Lâkin Allah, o işin şerrinden (bizleri) korumuştur. Bugün içinizde Ebû Bekr gibi birisi de bulunmuyor.

Mâlik der ki: "İbn Şihâb'ın Urve b. ez-Zübeyr'den naklen bana bildirdiğine göre yolda kendileriyle karşılaştıkları Ensâr'dan o iki adam Uveym b. Sâide ile Ma'n b. Adiy idi."

İbn Şihâb der ki: "Saîd b. el-Müseyyeb'in bana bildirdiğine göre o günü Sâide oğullarının çardağında «Ben küçük bir çubuğum ama kaşıntıyı gideririm!» diyen kişi Selime oğullarından Hubâb b. el-Münzir adında biriydi."[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُ عُمَرَ: «إِنَّ بَيْعَةَ أَبِي بَكْرٍ كَانَتْ فَلْتَةً وَلَكِنَّ اللَّهَ وَقَى شَرَّهَا» يُرِيدُ أَنَّ بَيْعَةَ أَبِي بَكْرٍ كَانَ ابْتِدَاؤُهَا مِنْ غَيْرِ مَلَإٍ، وَالشَّيْءُ الَّذِي يَكُونُ عَنْ غَيْرِ مَلَإٍ، يُقَالُ لَهُ: «الْفَلْتَةُ» وَقَدْ يُتَوَقَّعُ فِيمَا لَا يَجْتَمِعُ عَلَيْهِ الْمَلَأُ الشَّرُّ، فَقَالَ: «وَقَى اللَّهُ شَرَّهَا» يُرِيدُ الشَّرَّ الْمُتَوَقَّعَ فِي الْفَلَتَاتِ، لَا أَنَّ بَيْعَةَ أَبِي بَكْرٍ كَانَ فِيهَا شَرٌّ

Ebû Hâtim der ki: Ömer, "Ebû Bekr'in biatı oldu bittiye getirilmiştir, lâkin Allah, o işin şerrinden (bizleri) korumuştur" sözüyle Ebû Bekr'e biatın herkesin bir arada olduğu bir ortamda yapılmadığını ifade etmek istemiştir. Herkesin bir arada olmadığı yerde yapılan bir iş de oldu bittiye getirilen bir iş olarak isimlendirilir. Böylesi işlerin de kötü bir akıbetinin olması beklenir. Ömer böylesi bir kötü akıbetten korunduklarını ifade etmek için de "Lâkin Allah o işin şerrinden bizleri korumuştur" demiştir. Yoksa bundan kastı, Ebû Bekr'e yapılan biatta şer bulunduğu değildir.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ نَفْيِ دُخُولِ الْجَنَّةِ، عَمَّنِ ادَّعَى أَبًا غَيْرَ أَبِيهِ

Babasından Başkasının Babası Olduğunu İddia Edenin Cennete Giremeyişi

٤١٥ - أَخْبَرَنَا حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شُعَيْبٍ، حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا خَالِدٌ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، قَالَ: لَمَّا ادُّعِيَ زِيَادٌ، لَقِيتُ أَبَا بَكْرَةَ، فَقُلْتُ: مَا هَذَا الَّذِي صَنَعْتُمْ؟ إِنِّي سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ، يَقُولُ: سَمِعَ أُذُنَايَ، وَوَعَاهُ قَلْبِي، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَنِ ادَّعَى أَبًا فِي الْإِسْلَامِ، وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ غَيْرُ أَبِيهِ، فَالْجَنَّةُ عَلَيْهِ حَرَامٌ»، فَقَالَ أَبُو بَكْرَةَ: وَأَنَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. [٣: ١٩]

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 2/823; Ahmed 1/55; Bak hadis no: 413.

415- Ebû Osmân der ki: (Ebû Bekre'nin kardeşi) Ziyâd kendini başka bir babaya nisbet ettiği zaman Ebû Bekre'yle karşılaştım. Ona dedim ki: "Ne yaptınız öyle? Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın şöyle dediğini işittim: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **«Müslümanken, babası olmadığını bildiği halde başka birinin kendi babası olduğunu iddia eden kişiye cennet haram olur»** buyurduğunu şu kulaklarımla işittim kalbimle belledim." Ebû Bekre: "Ben de bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittim" karşılığını verdi.[1]

ذِكْرُ تَحْرِيمِ اللهِ ﷻ الْجَنَّةَ عَلَى الْمُنْتَمِي إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ فِي الْإِسْلَامِ

Müslümanken Kendisini Babasından Başkasına Nisbet Edene Yüce Allah'ın Cenneti Haram Kılması

٤١٦ - أَخْبَرَنَا شَبَابُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا خَالِدٌ، عَنْ خَالِدٍ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: سَمِعَتْهُ أُذُنَايَ، وَوَعَاهُ قَلْبِي مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ: «مَنِ ادَّعَى أَبًا فِي الْإِسْلَامِ، وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ غَيْرُ أَبِيهِ، فَالْجَنَّةُ عَلَيْهِ حَرَامٌ»، قَالَ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِأَبِي بَكْرَةَ، قَالَ وَأَنَا سَمِعَتْهُ أُذُنَايَ، وَوَعَاهُ قَلْبِي مِنَ النَّبِيِّ ﷺ. [٢: ١٠٩]

416- Ebû Osmân der ki: Sa'd b. Ebî Vakkâs dedi ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in: **«Müslümanken babası olmadığını bildiği halde başka birinin kendi babası olduğunu iddia eden kişiye cennet haram olur»** buyurduğunu şu kulaklarımla işittim ve şu kalbimin içinde tuttum." Ebû Bekre ile karşılaştığımda bu hadisi ona aktardım. Ebû Bekre: "Ben de bu hadisi Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) şu kulaklarımla işittim ve kalbimin içinde tuttum" dedi.[2]

ذِكْرُ إِيجَابِ لَعْنَةِ اللهِ ﷻ وَمَلَائِكَتِهِ عَلَى الْفَاعِلِ الْفِعْلَيْنِ اللَّذَيْنِ تَقَدَّمَ ذِكْرُنَا لَهُمَا

Zikredilen İki Fiili İşleyenlere Allah'ın ve Meleklerinin Lanet Etmesi

٤١٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَفَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ،

---

[1] Elbânî: Sahih (Ğâyetu'l-merâm 267); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 5/46; Buhârî 4326; Müslim 63/114; Ebû Dâvûd 5113; İbn Mâce 2610; Darimî 2/244; Bak hadis no: 416.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Buhârî 6766; Bak hadis no: 415.

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنِ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ، أَوْ تَوَلَّى غَيْرَ مَوَالِيهِ، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ، وَالْمَلَائِكَةِ، وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ». [٢: ١٠٩]

417- Abdullah b. Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti; babasından başkasının babası olduğunu iddia eden veya efendilerinden başkasını veli edinen kimsenin üzerine olsun."**[1]

ذِكْرُ وَصْفِ بِرِّ الْوَالِدَيْنِ لِمَنْ تُوُفِّيَ أَبَوَاهُ فِي حَيَاتِهِ

Hayatta İken Anne Babası Ölen Kişinin Ebeveynine Yapacağı İyilik

٤١٨ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حِبَّانُ، قَالَ: أَنْبَأَنَا عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ أُسَيْدِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ عُبَيْدٍ السَّاعِدِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ، قَالَ: أَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلِمَةَ، وَأَنَا عِنْدَهُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَبَوَيَّ قَدْ هَلَكَا، فَهَلْ بَقِيَ لِي بَعْدَ مَوْتِهِمَا مِنْ بِرِّهِمَا شَيْءٌ؟، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «نَعَمْ، الصَّلَاةُ عَلَيْهِمَا، وَالِاسْتِغْفَارُ لَهُمَا، وَإِنْفَاذُ عُهُودِهِمَا مِنْ بَعْدِهِمَا، وَإِكْرَامُ صَدِيقِهِمَا، وَصِلَةُ رَحِمِهِمَا الَّتِي لَا رَحِمَ لَكَ إِلَّا مِنْ قِبَلِهِمَا»، قَالَ الرَّجُلُ: مَا أَكْثَرَ هَذَا، يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَأَطْيَبَهُ، قَالَ: «فَاعْمَلْ بِهِ». [١: ٢]

418- Ebû Useyd der ki: Ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındayken Seleme oğullarından bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Annem ve babam öldüler. Onlara ölümlerinden sonra da yapmam gereken iyilikler var mıdır?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Evet! Onların (cenaze) namazını kılmak, dua etmek, arkadaşlarına ikramda bulunmak, yakınlığı ancak onlar vasıtası ile olan akrabalarınla ilgilenip onlara karşı görevlerini yapmaktır"** buyurdu. Adam: "Bunlar ne kadar çoktur ve güzel şeylerdir" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bunlarla amel et"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 3/88); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih Ahmed 1/328; İbn Mâce 2609.

[2] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 597); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 3/497; Ebû Dâvûd 5142; İbn Mâce 3664.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ إِدْخَالَ الْمَرْءِ السُّرُورَ عَلَى وَالِدَيْهِ فِي أَسْبَابِهِ يَقُومُ مَقَامَ جِهَادِ النَّفْلِ

Kişinin Anne Babasını Sevindirmesinin Nafile Cihadın Yerini Tutması

٤١٩ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ زُهَيْرٍ الْحَافِظُ السَّرَّادُ بِتُسْتَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ الْبَحْرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، وَسُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، وَسُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، وَحَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالُوا: حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ [وَقَدْ أَسْلَمَ] ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُبَايِعَكَ عَلَى الْهِجْرَةِ، وَتَرَكْتُ أَبَوَيَّ يَبْكِيَانِ، فَقَالَ: «ارْجِعْ إِلَيْهِمَا، فَأَضْحِكْهُمَا كَمَا أَبْكَيْتَهُمَا». [١: ٢]

419- Abdullah b. Amr b. el-As der ki: Adamın biri müslüman olduktan sonra biat etmek üzere Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Anne babamı arkamda ağlar halde bırakıp hicret etmek üzere sana biat etmeye geldim" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Geri dön ve onlan ağlattığın gibi yüzlerini güldür"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الِاسْتِحْبَابِ لِلْمَرْءِ أَنْ يُؤْثِرَ بِرَّ الْوَالِدَيْنِ عَلَى الْجِهَادِ النَّفْلِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

Kişinin Anne-Babasına İyilikte Bulunmayı Allah Yolunda Cihada Tercih Etmesinin Müstehab Olması

٤٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ وَهُوَ السَّائِبُ بْنُ فَرُّوخٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أُجَاهِدُ؟، فَقَالَ: «لَكَ أَبَوَانِ؟ »، قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَفِيهِمَا فَجَاهِدْ». [١: ٢]

420- Abdullah b. Amr der ki: Adamın biri Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Cihad edebilir miyim?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Annen ve baban var mı?"** diye sorunca, adam: "Evet" cevabını verdi.

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 2281); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/198; Ebû Dâvûd 2528; Nesâî 7/143; İbn Mâce 2782; Bak hadis no: 423.

Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sen onlara hizmet ederek cihad yap"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مُجَاهَدَةَ الْمَرْءِ فِي بِرِّ وَالِدَيْهِ هُوَ الْمُبَالَغَةُ فِي بِرِّهِمَا

Kişinin Anne-Babasına İyilik Yolunda Cihad Etmesinin Onlara İyilikte Mübalağa Etmesi Anlamında Olması

٤٢١ - حَدَّثَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَجُلًا، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَأْذَنُ لِي فِي الْجِهَادِ، قَالَ: «أَلَكَ وَالِدَانِ»؟، قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «اذْهَبْ فَبِرَّهُمَا» فَذَهَبَ وَهُوَ يتخلَّل الرِّكَابَ. [١: ٢]

421- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Cihad konusunda bana izin verir misin?" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Annen ve baban var mıdır?"** diye sordu. Adam: "Evet" cevabını verince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Git ve o ikisine iyi bak"** buyurdu. Bunun üzerine adam süvarilerin arasından geçip gitti.[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ بِرَّ الْوَالِدَيْنِ أَفْضَلُ مِنْ جِهَادِ التَّطَوُّعِ

Anne Babaya İyiliğin Nafile Cihaddan Üstün Olması

٤٢٢ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمَذَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الطَّاهِرِ بْنُ السَّرْحِ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ دَرَّاجٍ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَجُلًا هَاجَرَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، مِنَ الْيَمَنِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي هَاجَرْتُ؟، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «قَدْ هَجَّرْتَ الشَّرَّ، وَلَكِنَّهُ الْجِهَادُ؟ هَلْ لَكَ أَحَدٌ بِالْيَمَنِ»؟، قَالَ: أَبَوَايَ، قَالَ: «أَذِنَا لَكَ؟»، قَالَ: لَا، قَالَ: «ارْجِعْ فَاسْتَأْذِنْهُمَا، فَإِنْ أَذِنَا لَكَ، فَجَاهِدْ، وَإِلَّا فَبِرَّهُمَا». [١: ٢]

422- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Adamın biri Yemen'den Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına hicret edip: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben hicret ettim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sen şirki terkettin, bu da cihad sayılır. Yemen'de kimsen var mı?"** deyince, adam: "Annem ve babam var" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Onlar sana (yanlarından ayrılman için) izin verdiler mi?"** diye

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 1199); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Buhârî 5972; Ebû Dâvûd 2529; Bak hadis no: 318.

[2] Elbânî: Hasen (el-İrvâ' 1199); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/197.

sorunca, adam: "Hayır" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellam): **"Geri dön ve onlardan izin al. Eğer sana izin verirlerse cihad et. Vermezlerse onlara iyiliklerde bulun"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ مَا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ بِرِّ الْوَالِدَيْنِ عَلَى جِهَادِ التَّطَوُّعِ

Kişinin Nafile Cihad Yerine Anne-Babasına İyilikte Bulunmasının Gerekliliği

٤٢٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ مِسْعَرِ بْنِ كِدَامٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو: أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ، يُبَايِعُهُ عَلَى الْهِجْرَةِ، وَقَدْ أَسْلَمَ، وَقَالَ: قَدْ تَرَكْتُ أَبَوَيَّ يَبْكِيَانِ، قَالَ: «ارْجِعْ إِلَيْهِمَا، فَأَضْحِكْهُمَا كَمَا أَبْكَيْتَهُمَا» وَأَبَى أَنْ يَخْرُجَ مَعَهُ. [٥ : ٢٨]

423- Abdullah b. Amr bildiriyor: Adamın biri Müslüman olduktan sonra hicret etmek üzere biat için Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Anne babamı arkamda ağlar halde geldim" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Geri dön ve onları ağlattığın gibi yüzlerini güldür"** buyurdu. Onun kendisiyle çıkmasına müsaade etmedi.[2]

ذِكْرُ اسْتِحْبَابِ الْمُبَالَغَةِ لِلْمَرْءِ فِي بِرِّ وَالِدِهِ رَجَاءَ اللُّحُوقِ بِالْبَرَرَةِ فِيهِ

İyilerin Mertebesine Ulaşmak İçin Kişinin Anne-Babasına İyilikte Mübalağa Etmesi

٤٢٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدٌ، وَأَبُو عَوَانَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَجْزِي وَلَدٌ وَالِدَهُ، إِلَّا أَنْ يَجِدَهُ مَمْلُوكًا، فَيَشْتَرِيَهُ فَيَعْتِقَهُ». [١ : ٢]

424- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Hiçbir oğul babasının hakkını ödeyemez. Ancak onu köle olarak bulup da satın alıp azat etmesi bunun dışındadır"** buyurdu.[3]

---

[1] Elbânî: Zayıf (el-İrvâ' 5/21); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvûd 2530.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Bak hadis no: 419.

[3] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 1747); Şuayb: Sahîh'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/230; Müslim 1510; Ebû Dâvûd 5137; Tirmizî 1906; İbn Mâce 3659.

ذِكْرُ رَجَاءِ دُخُولِ الْجِنَّانِ لِلْمَرْءِ بِالْمُبَالَغَةِ فِي بِرِّ الْوَالِدِ

Anne Babaya İyilikte Aşırı Gitmek Sayesinde Kişinin Cennete Girmesinin Umulması

٤٢٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ: أَنَّ رَجُلًا أَتَى أَبَا الدَّرْدَاءِ، فَقَالَ: إِنَّ أَبِي لَمْ يَزَلْ بِي حَتَّى تَزَوَّجْتُ، وَإِنَّهُ الْآنَ يَأْمُرُنِي بِطَلَاقِهَا، قَالَ: مَا أَنَا بِالَّذِي آمُرُكَ أَنْ تَعُقَّ وَالِدَكَ، وَلَا أَنَا بِالَّذِي آمُرُكَ أَنْ تُطَلِّقَ امْرَأَتَكَ، غَيْرَ أَنَّكَ إِنْ شِئْتَ، حَدَّثْتُكَ مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، سَمِعْتُهُ، يَقُولُ: «الْوَالِدُ أَوْسَطُ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ، فَحَافِظْ عَلَى ذَلِكَ إِنْ شِئْتَ، أَوْ دَعْ»، قَالَ: فَأَحْسِبُ عَطَاءً، قَالَ: فَطَلَّقَهَا. [١ : ٢]

425- Ebû Abdirrahman es-Sülemî anlatıyor: Adamın biri Ebu'd-Derdâ'ya geldi ve: "Babam beni evlendirene kadar rahat bırakmadı. Şimdi de hanımımı boşamamı istiyor" dedi. Ebu'd-Derdâ: "Ben sana babana asi ol demem. Sana hanımını boşa da demem. Eğer başka bir şey dememi istersen sana Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğimi söyleyeyim. Hz. Peygamber'in (sallellahu aleyhi vesellem) **«Baba, Cennet kapılarından ortadaki bir kapıdır. İstersen bu hakkı koru ya da bırak»** buyurduğunu işittim" dedi. Zannedersem Atâ, adamın hanımını boşadığını söyledi.[1]

ذِكْرُ اسْتِحْبَابِ طَلَاقِ الْمَرْءِ امْرَأَتَهُ بِأَمْرِ أَبِيهِ، إِذَا لَمْ يُفْسِدْ ذَلِكَ عَلَيْهِ دِينَهُ، وَلَا كَانَ فِيهِ قَطِيعَةُ رَحِمٍ

Dinen Fesada veya Akrabalık Bağını Kesmeye Sebep Olmadıktan Sonra Babanın Emriyle Kişinin Karısını Boşamasının Müstehab Olması

٤٢٦ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُقَدَّمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى الْقَطَّانُ، وَعُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ خَالِهِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ تَزَوَّجَ أَبِي امْرَأَةً وَكَرِهَهَا عُمَرُ، فَأَمَرَهُ بِطَلَاقِهَا فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: «أَطِعْ أَبَاكَ» [١ : ٢]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 914); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 5/196; Tirmizî 1900; İbn Mâce 2089.

426- Hamza b. Abdillah b. Ömer der ki: Babam evlendi ve Ömer (dedem) ondan hoşlanmayıp onu boşamasını istedi. Durumu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) söyleyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Babana itaat et"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَ ابْنَ عُمَرَ بِطَلَاقِهَا طَاعَةً لِأَبِيهِ

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in İbn Ömer'e Babasına İtaat İçin Karısını Boşamasını Emretmesi

٤٢٧ - أَخْبَرَنَا الصُّوفِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ ، أَنْبَأَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَتْ تَحْتِي امْرَأَةٌ وَكُنْتُ أُحِبُّهَا، وَكَانَ أَبِي يَكْرَهُهَا، فَأَمَرَنِي بِطَلَاقِهَا، فَأَبَيْتُ، فَذَكَرَ ذَلِكَ عُمَرُ لِلنَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا عَبْدَ اللَّهِ طَلِّقْهَا». [١: ٢]

427- Hamza b. Abdillah b. Ömer, babasından bildiriyor: Nikahım altında benim sevdiğim fakat babamın hoşlanmadığı bir kadın vardı. Babam onu boşamamı istedi; fakat ben bunu kabul etmedim. Babam bu durumu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) söyleyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ey Abdullah! Onu boşa!"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ اسْتِحْبَابِ بِرِّ الْمَرْءِ وَالِدَهُ، وَإِنْ كَانَ مُشْرِكًا فِيمَا لَا يَكُونُ فِيهِ سَخَطُ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا

Allah'ın Öfkesini Gerektiren Bir Durum Olmadığında Kişinin Müşrik Olan Ebeveynine İyilikte Bulunmasının Müstehaplığı

٤٢٨ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي شَبِيبُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ ابْنِ سَلُولَ وَهُوَ فِي ظِلِّ أَجَمَةٍ، فَقَالَ: قَدْ غَبَّرَ عَلَيْنَا ابْنُ أَبِي كَبْشَةَ، فَقَالَ ابْنُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: وَالَّذِي أَكْرَمَكَ، وَالَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ،

---

[1] Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 919; Mişkât 4940); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/20; Ebû Dâvûd 5138; Tirmizî 1189; İbn Mâce 2088; Bak hadis no: 427.

[2] Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 919; Mişkât 4940); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Bak hadis no: 426.

لَئِنْ شِئْتَ لَآتِيَنَّكَ بِرَأْسِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا، وَلَكِنْ بِرَّ أَبَاكَ، وَأَحْسِنْ صُحْبَتَهُ». [١: ٢]

428- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ağaçların gölgesinde oturan Abdullah b. Ubey b. Selûl'ün yanından geçerken, İbn Selûl: **"İbn Ebî Kebşe** –yani Resûlullah– **üzerimizi tozlandırdı"** dedi. Bunun üzerine İbn Selûl'un oğlu Abdullah b. Abdillah, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Seni mükerrem kılana ve sana kitap indirene yemin olsun ki! Dilersen onun (babamın) başını sana getiririm" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Hayır! Babana iyilikte bulun ve onu hoşnut et"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَبُو كَبْشَةَ هَذَا وَالِدُ أُمِّ أُمِّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: كَانَ قَدْ خَرَجَ إِلَى الشَّامِ، فَاسْتَحْسَنَ دِينَ النَّصَارَى، فَرَجَعَ إِلَى قُرَيْشٍ وَأَظْهَرَهُ، فَعَاتَبَتْهُ قُرَيْشٌ حَيْثُ جَاءَ بِدِينٍ غَيْرِ دِينِهِمْ، فَكَانَتْ قُرَيْشٌ تُعَيِّرُ النَّبِيَّ ﷺ، وَتَنْسِبُهُ إِلَيْهِ، يَعْنُونَ بِهِ أَنَّهُ جَاءَ بِدِينٍ غَيْرِ دِينِهِمْ، كَمَا جَاءَ أَبُو كَبْشَةَ بِدِينٍ غَيْرِ دِينِهِمْ

Ebû Hâtim der ki: "Buradaki Ebû Kebşe, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) anneannesinin babasıdır. Şam'a gitmiş ve Hıristiyanların dinini benimsemişti. Kureyşlilerin yanına döndüğünde de Hıristiyan olduğunu açıklamıştı. Ebû Kebşe'nin dinlerinden başka bir dine mensup olmasından dolayı Kureyşliler onu kınamışlardı. Kureyşliler Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Kebşe'ye nispet edip onu kınarlardı. Onlara göre Ebû Kebşe'nin dinlerinden başka bir dine mensup olması gibi Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) kendi dinlerinden başka bir dinle gelmişti."

ذِكْرُ رَجَاءِ تَمَكُّنِ الْمَرْءِ مِنْ رِضَاءِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا بِرِضَاءِ وَالِدِهِ عَنْهُ

Kişinin Anne Babasının Hoşnutluğu Sayesinde Allah'ın Rızasını Kazanmasının Umulması

٤٢٩ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَبِيبِ بْنِ عَرَبِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ يَعْلَى بْنِ عَطَاءٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «رِضَاءُ اللَّهِ فِي رِضَاءِ الْوَالِدِ، وَسَخَطُ اللَّهِ فِي سَخَطِ الْوَالِدِ». [١: ٢]

---

[1] Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 3223).

429- Abdullah b. Ömer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Allah'ın rızası ve öfkesi, babanın rızasına ve öfkesine bağlıdır."**[1]

ذِكْرُ الِاسْتِحْبَابِ لِلْمَرْءِ أَنْ يَصِلَ إِخْوَانَ أَبِيهِ بَعْدَهُ رَجَاءَ الْمُبَالَغَةِ فِي بِرِّهِ بَعْدَ مَمَاتِهِ

Babaya İyilikte Mübalağa Bâbında Kişinin Vefatından Sonra Babasının Arkadaşlarına İyilikte Bulunmanın Müstehab Olması

٤٣٠ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حِبَّانُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ حَيْوَةَ بْنِ شُرَيْحٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي الْوَلِيدُ بْنُ أَبِي الْوَلِيدِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «إِنَّ أَبَرَّ الْبِرِّ أَنْ يَصِلَ الرَّجُلُ أَهْلَ وُدِّ أَبِيهِ». [١ : ٢]

430- İbn Ömer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **"İyiliklerin en güzeli, kişinin (ölen) babasının sevdiği kimselerle bağlarını koparmamasıdır"** buyurduğunu işittim.[2]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ تَفَرَّدَ بِهِ الْوَلِيدُ بْنُ أَبِي الْوَلِيدِ

Bu Hadisi Rivayette Velîd b. Ebi'l-Velîd'in Tek Kaldığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

٤٣١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو النَّضْرِ هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُسَامَةَ بْنِ الْهَادِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ أَبَرَّ الْبِرِّ أَنْ يَصِلَ الرَّجُلُ أَهْلَ وُدِّ أَبِيهِ بَعْدَ أَنْ يُوَلِّيَ». [١ : ٢]

431- İbn Ömer bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **"İyiliklerin en güzeli, kişinin (ölen) babasının sevdiği kimselerle bağlarını koparmamasıdır"** buyurduğunu işittim.[1]

---

[1] Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 516; et-Ta'lîku'r-rağîb 3/18); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Tirmizî 1899.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3063); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/97; Müslim 2552; Tirmizî 1903; Bak hadis no: 431.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ بِرَّ الْمَرْءِ بِإِخْوَانِ أَبِيهِ، وَصِلَتَهُ إِيَّاهُمْ بَعْدَ مَوْتِهِ مِنْ وَصْلِهِ رَحِمَهُ فِي قَبْرِهِ

Ölen Babanın Arkadaşlarını Ziyaret Etmenin Kabrinde Olan Babayı Ziyaret Etmeden Sayılması

٤٣٢ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَزْمُ بْنُ أَبِي حَزْمٍ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ، فَأَتَانِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، فَقَالَ: أَتَدْرِي لِمَ أَتَيْتُكَ؟، قَالَ: قُلْتُ: لَا، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَصِلَ أَبَاهُ فِي قَبْرِهِ، فَلْيَصِلْ إِخْوَانَ أَبِيهِ بَعْدَهُ» وَإِنَّهُ كَانَ بَيْنَ أَبِي عُمَرَ وَبَيْنَ أَبِيكَ إِخَاءٌ وَوُدٌّ، فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَصِلَ ذَاكَ. [١ : ٢]

432- Ebû Burde der ki: Medine'ye geldiğimde Abdullah b. Ömer yanıma geldi ve: "Yanına niye geldiğimi biliyor musun?" dedi. Ben: "Hayır" deyince dedi ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **«Babasını mezarında ziyaret etmek isteyen kişi, babasının ölümünden sonra babasının dostlarını ziyaret etsin»** buyurduğunu işittim. Babam Ömer ile babanın arasında kardeşlik ve sevgi vardı. Bu bağı devam ettirmek istedim."[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ إِيثَارِ الْمَرْءِ أُمَّهُ بِالْبِرِّ عَلَى أَبِيهِ

Kendisine İyilik Yapmak Konusunda Annenin Babaya Tercih Edilmesi

٤٣٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ الرَّمَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقَعْقَاعِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ الصُّحْبَةِ؟، قَالَ: «أُمُّكَ»، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟، قَالَ: «أُمُّكَ»، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟، قَالَ: «أَبُوكَ»، قَالَ: فَيَرَوْنَ أَنَّ لِلْأُمِّ ثُلُثَيِ الْبِرِّ

433- Ebû Hureyre der ki: Adamın biri Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! İnsanlar içinde iyi davranmamı en çok kim hak eder?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Annen!"** buyurdu. Adam: "Sonra kim?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yine annen!"**

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3063); Şuayb: Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih. Ahmed 2/88; Müslim 2552/13; Ebû Dâvûd 5143; Bak hadis no: 430.

[2] Elbânî: Hasen (et-Ta'lîku'r-rağîb 3/219); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir.

buyurdu. Adam: "Sonra kim?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Baban!"** buyurdu.

Ravi dedi ki: İyiliğin üçte ikisini annenin hak ettiğini söylerler.[1]

ذِكْرُ إِيثَارِ الْمَرْءِ الْمُبَالَغَةَ فِي بِرِّ وَالِدَتِهِ عَلَى بِرِّ وَالِدِهِ مَا لَمْ تُطَالِبْهُ بِإِثْمٍ

Günah Olan Bir Şey İstenmedikten Sonra Anneye İyiliğin Babaya İyiliğe Tercih Edilmesi

٤٣٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَنْبَأَنَا جَرِيرٌ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقَعْقَاعِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صُحْبَتِي؟، قَالَ: «أُمُّكَ»، فَقَالَ: ثُمَّ مَنْ؟، قَالَ: «أُمُّكَ»، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟، قَالَ: «أُمُّكَ»، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟، قَالَ: «أَبُوكَ». [١ : ٢]

434- Ebû Hureyre der ki: Adamın biri gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Benden iyilik görmeyi insanlardan en çok kim hak eder?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallellahu aleyhi vesellem): **"Annen"** buyurdu. Adam: "Sonra kim?" diye sorunca. Resûlullah (sellallahu aleyhi vesellem): **"Sonra yine annen"** buyurdu. Adam: "Sonra kim?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yine annen"** buyurdu. Adam: "Sonra kim?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Baban"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ اسْتِحْبَابِ بِرِّ الْمَرْءِ خَالَتَهُ إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهُ وَالِدَانِ

Anne Babası Hayatta Olmayan Kişinin Teyzesine İyilik Yapmasının Müstehaplığı

٤٣٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ يُوسُفَ بِنَسَا، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ الدَّوْرَقِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَفْصٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: أَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي أَذْنَبْتُ ذَنْبًا كَبِيرًا، فَهَلْ لِي مِنْ تَوْبَةٍ؟، فَقَالَ لَهُ

---

[1] Elbânî: Son cümlesi hariç sahih (es-Silsiletu'd-daîfe 4992); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/391; Müslim 3548/3; İbn Mâce 3658; Bak hadis no: 434.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 2551); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Buhârî 5971; Müslim 2548; Bak hadis no: 433.

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَلَكَ وَالِدَانِ؟ »، قَالَ: لَا، قَالَ: «فَلَكَ خَالَةٌ»؟، قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَبِرَّهَا إِذًا». [١ : ٢]

435- İbn Ömer der ki: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben büyük bir günah işledim. Bunun tövbesi olur mu?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Senin annen baban var mıdır?"** diye sorunca, adam: "Hayır" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Teyzen var mı?"** deyince de: "Var" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"O zaman ona iyilikte bulun"** buyurdu.[1]

بَابُ صِلَةِ الرَّحِمِ وَقَطْعِهَا

Bâb: Akrabalık Bağlarını Kurmak ve Bunu Koparmak

ذِكْرُ حَثِّ الْمُصْطَفَى ﷺ فِي مَرَضِهِ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ أُمَّتَهُ عَلَى صِلَةِ الرَّحِمِ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Vefat Ettiği Hastalığı Sırasında Ümmetini Akrabalık Bağlarını Kurmaya Teşvik Etmesi

٤٣٦ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ فِي مَرَضِهِ: «أَرْحَامَكُمْ أَرْحَامَكُمْ». [٥ : ٤٨]

436- Enes'in bildirdiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığında: **"Akrabalarınız, akrabalarınız"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ إِيجَابِ دُخُولِ الْجَنَّةِ لِلْوَاصِلِ رَحِمَهُ إِذَا قَرَنَهُ بِسَائِرِ الْعِبَادَاتِ

Akrabalık Bağlarını Koruyanın Diğer İbadetleri İle Birlikte Cennete Girmeyi Hak Etmesi

٤٣٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهَبٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ، أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 3/218); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/13, 2/14; Tirmizî 1905.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1538); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir.

الْأَنْصَارِيِّ، أَخْبَرَهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا عَرَضَ لِلنَّبِيِّ ﷺ، فَأَخَذَ بِزِمَامِ نَاقَتِهِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَخْبِرْنِي بِأَمْرٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ وَيُنْجِينِي مِنَ النَّارِ؟، قَالَ: فَنَظَرَ إِلَى وُجُوهِ أَصْحَابِهِ وَكَفَّ عَنْ نَاقَتِهِ وَقَالَ: «لَقَدْ وُفِّقَ، أَوْ هُدِيَ، لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ دَعِ النَّاقَةَ!». [١: ٢]

437- Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) önüne bir bedevi çıkarak devesinin yularını ya da dizginini tutarak: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni cennete sokacak ve cehennemden kurtaracak şeyi bana haber ver" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı arasında göz gezdirdi ve devesini bıraktıktan sonra şöyle buyurdu: **"Andolsun ki doğruya muvaffak kılındı"** ya da **"Andolsun ki hidayete erdirildi"** buyurdu. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kendisine hiçbir şeyi ortak kılmayarak Allah'a ibadet edersin, namazı dosdoğru kılarsın, zekâtı verirsin, akrabalarınla bağını koparmazsın. Artık deveyi salıver"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ إِثْبَاتِ طِيبِ الْعَيْشِ فِي الْأَمْنِ، وَكَثْرَةِ الْبَرَكَةِ فِي الرِّزْقِ لِلْوَاصِلِ رَحِمَهُ

Akrabalık Bağlarını Gözeten Kişiye Güven İçinde Bir Yaşam ve Rızıkta Bereket İhsan Edilmesi

٤٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا كَامِلُ بْنُ طَلْحَةَ الْجَحْدَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عَقِيلٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُنْسَأَ لَهُ فِي أَجَلِهِ، وَيُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ، فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ». [١: ٢]

438- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah tarafından ömrünün uzatılması ve rızkının bollaşmasını isteyen kişi, akrabalık bağlarını gözetsin"** buyurmuştur.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahihu't-Terğîb 747); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 5/417; Müslim 13.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 276; Sahîh Ebî Dâvud 1486); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/229; Buhârî 5986; Müslim 2557; Bak hadis no: 439.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ طِيبَ الْعَيْشِ فِي الْأَمْنِ، وَكَثْرَةِ الْبَرَكَةِ فِي الرِّزْقِ لِلْوَاصِلِ رَحِمَهُ، إِنَّمَا يَكُونُ ذَلِكَ إِذَا قَرَنَهُ بِتَقْوَى اللهِ

Akrabalık Bağlarını Gözeten Kişiye Güven İçinde Bir Yaşam ve Rızıkta Bereketin İhsan Edilmesinin Ancak Takva İle Gerçekleşmesi

٤٣٩ - أَخْبَرَنَا ابْنُ نَاجِيَةَ بِحَرَّانَ، حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ، وَيُنْسَأَ لَهُ فِي أَجَلِهِ، فَلْيَتَّقِ اللَّهَ، وَلْيَصِلْ رَحِمَهُ». [١: ٢]

439- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kim rızkının bollaşmasını ve ömrünün uzatılmasını isterse Allah'tan korksun ve akrabalarını gözetsin"** buyurmuştur.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى صِحَّةِ مَا تَأَوَّلْنَا خَبَرَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ الَّذِي تَقَدَّمَ ذِكْرُنَا لَهُ

Önceki Enes b. Mâlik Hadisinin Tevilinin Doğruluğuna Delalet Eden Haber

٤٤٠ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِي مُسْلِمٍ الْجَرْمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَخْلَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ، عَنْ هِشَامٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ أَعْجَلَ الطَّاعَةِ ثَوَابًا صِلَةُ الرَّحِمِ، حَتَّى إِنَّ أَهْلَ الْبَيْتِ لِيَكُونُوا فَجَرَةً، فَتَنْمُو أَمْوَالُهُمْ، وَيَكْثُرُ عَدَدُهُمْ إِذَا تَوَاصَلُوا، وَمَا مِنْ أَهْلِ بَيْتٍ يَتَوَاصَلُونَ فَيَحْتَاجُونَ». [١: ٢]

440- Ebû Bekre'nin rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Sevabına en acele ulaşabilecek amel, akrabaları gözetmektir. Öyle yapanlar facir olsalar bile rızıkları çoğalır ve sayıları artar. Akrabalarını gözetmeyen ev halkı da, muhtaç duruma düşer."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 276; Sahîh Ebî Dâvud 1486); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Buhârî 2067; Müslim 2557; Ebû Dâvûd 1693; Bak hadis no: 438.

[2] Elbânî: Hasen liğayrihi (es-Silsiletu's-sahîha 918); Şuayb: Hadis sahihtir. Bak hadis no: 455.

ذِكْرُ تَعَوُّذِ الرَّحِمِ بِالْبَارِي ﷻ عِنْدَ خَلْقِهِ إِيَّاهَا مِنَ الْقَطِيعَةِ، وإِخْبَارِ اللهِ ﷻ إِيَّاهَا بِوَصْلِ مَنْ وَصَلَهَا وَقَطْعِ مَنْ قَطَعَهَا

Akrabalık Bağının Kendisini Kesenlere Karşı Allah'a Sığınması, Allah'ın Bu Bağı Kesenlerden Rahmetini Keseceğini Bu Bağı Gözetenleri de Gözeteceğini Bildirmesi

٤٤١ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حِبَّانُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ أَبِي مُزَرِّدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَمِّي سَعِيدَ بْنَ يَسَارٍ أَبَا الْحُبَابِ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ اللهَ خَلَقَ الرَّحِمَ، حَتَّى إِذَا فَرَغَ مِنْ خَلْقِهِ، قَامَتِ الرَّحِمُ، فَقَالَتْ: هَذَا مَقَامُ الْعَائِذِينَ مِنَ الْقَطِيعَةِ؟، قَالَ: نَعَمْ أَلَا تَرْضَيْنَ أَنْ أَصِلَ مَنْ وَصَلَكِ، وَأَقْطَعَ مَنْ قَطَعَكِ؟، قَالَتْ: بَلَى، قَالَ: فَهُوَ لَكِ»، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «وَاقْرَؤُوا إِنْ شِئْتُمْ: ﴿فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ، وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ، أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعْمَى أَبْصَارَهُمْ﴾» [١ : ٢]

441- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Allah, akrabalık bağını yarattı. Mahlukatı yaratmayı bitirdiği zaman akrabalık bağı kalkıp: «Senin yanın akrabalık bağını kesmekten sana sığınanların yeri olsun» dedi. Yüce Allah: «Olsun! Peki, seni gözeteni gözetmeme, seni kesenden de rahmetimi kesmeme razı olmaz mısın?» buyurunca, akrabalık bağı: «Tabi ki isterim!» karşılığını verdi. Yüce Allah da: «İstediğin olsun!» dedi.**

Devamla Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "**Dilerseniz,** ***«Geri dönerseniz, yeryüzünde bozgunculuk yapmaya ve akrabalık bağlarını kesmeye dönmüş olmaz mısınız? İşte bunlar, Allah'ın kendilerini lanetlediği, sağır kıldığı ve gözlerini kör ettiği kimselerdir. Onlar Kur'ân'ı düşünmüyorlar mı? Yoksa kalpleri kilitli mi?»*** (Muhammed 23) **âyetini okuyun."**[1]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/330; Buhârî 4832; Müslim 2554.

ذِكْرُ تَشَكِّي الرَّحِمِ إِلَى اللَّهِ ﷻ مَنْ قَطَعَهَا، وَأَسَاءَ إِلَيْهَا

Akrabalık Bağının, Kendisini Kesen ve Gözetmeyeni Allah'a Şikayet Etmesi

٤٤٢ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «الرَّحِمُ شِجْنَةٌ مِنَ الرَّحْمَنِ، مُعَلَّقَةٌ بِالْعَرْشِ، تَقُولُ: يَا رَبِّ، إِنِّي قُطِعْتُ، إِنِّي أُسِيءَ إِلَيَّ، فَيُجِيبُهَا رَبُّهَا: أَمَا تَرْضَيْنَ أَنْ أَقْطَعَ مَنْ قَطَعَكِ، وَأَصِلَ مَنْ وَصَلَكِ». [١: ٢]

442- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Akrabalık bağları Allah'ın rahmetinden, Arş'a asılmış bir daldır ve o şöyle der: «Ey Rabbim! Ben kesildim ve bana kötülük yapıldı.» Rabbi de ona cevaben: «Seni keseni kesmemi, gözeteni de gözetmemi istemez misin?» buyurur."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ قَوْلَهُ ﷺ: «الرَّحِمُ شِجْنَةٌ مِنَ الرَّحْمَنِ» أَرَادَ أَنَّهَا مُشْتَقَّةٌ مِنِ اسْمِ الرَّحْمَنِ

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in "Akrabalık Bağları Rahman'dan Bir Daldır" Sözüyle, Onun Yüce Allah'ın Rahman İsminden Türemiş Olduğunu Kastetmesi

٤٤٣ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حِبَّانُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ رَدَّادٍ اللَّيْثِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: « قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَنَا الرَّحْمَنُ خَلَقْتُ الرَّحِمَ، وَشَقَقْتُ لَهَا اسْمًا مِنِ اسْمِي، فَمَنْ وَصَلَهَا، وَصَلْتُهُ وَمَنْ قَطَعَهَا، بَتَتُّهُ». [١: ٢]

443- Abdurrahman b. Avf bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Yüce Allah: «Ben Rahmân'ım, akrabalık bağını yarattım ve ona kendi ismimden bir isim verdim. Bu bağı koruyanı korur, keseni de (rahmetimden) keserim» buyurur."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih liğayrihi (et-Ta'lîku'r-rağîb 3/226); Ğâyetu'l-merâm s. 231); Şuayb: İsnâdı hasendir. Hadis sahihtir. Ahmed 2/295; Buhârî 5988; Bak hadis no: 444.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1487); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 1/194; Ebû Dâvûd 1695; Tirmizî 1907.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ تَشَكِّي الرَّحِمِ الَّذِي وَصَفْنَا قَبْلُ إِنَّمَا يَكُونُ فِي الْقِيَامَةِ لَا فِي الدُّنْيَا

Akrabalık Bağının Daha Önce Zikredildiği Şekilde Şikayette Bulunmasının Dünyada Değil Kıyamette Gerçekleştiği Hakkında

٤٤٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ كَعْبٍ الْقُرَظِيَّ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ الرَّحِمَ شِجْنَةٌ مِنَ الرَّحْمَنِ، فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ» تَقُولُ: أَيْ رَبِّ، إِنِّي ظُلِمْتُ، إِنِّي أُسِيءَ إِلَيَّ، إِنِّي قُطِعْتُ، قَالَ: فَيُجِيبُهَا رَبُّهَا: «أَلَا تَرْضَيْنَ أَنْ أَقْطَعَ مَنْ قَطَعَكِ، وَأَصِلَ مَنْ وَصَلَكِ». [١ : ٢]

444- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) **şöyle buyurdu: "Akrabalık bağları Allah'ın rahmetinden bir daldır. O, kıyamet gününde şöyle diyecek: «Ey Rabbim! Bana zulmedildi. Bana kötü davrandılar. Beni kestiler.» Rabbi ona şu karşılığı verecek: «Seni kesenden rahmetimi kesmeme ve seni gözeteni de gözetmeme razı olmaz mısın?» buyuracak."**[1]

ذِكْرُ وَصْفِ الْوَاصِلِ رَحِمَهُ الَّذِي يَقَعُ عَلَيْهِ اسْمُ الْوَاصِلِ

Sıla-i Rahimde Geçen Vâsıl Sözcüğü

٤٤٥ - أَخْبَرَنَا النَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُبَارَكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعِجْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ فِطْرٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الرَّحِمُ مُعَلَّقَةٌ بِالْعَرْشِ، وَلَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِئِ، وَلَكِنَّ الْوَاصِلَ الَّذِي إِذَا انْقَطَعَتْ رَحِمُهُ وَصَلَهَا». [١ : ٢]

445- Abdullah b. Amr, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Akrabalık bağı Arş'a bağlıdır. Akrabalık bağını koparmamak yapılan ziyarete mukabele etmek demek değil, kesilen bir bağı tekrar canlandırmaktır"** buyurdu"[2]

---

[1] Elbânî: Sahih liğayrihi; Şuayb: Hadis sahihtir. Bak hadis no: 442.

[2] Elbânî: Sahih (Ğâyetu'l-merâm s. 230); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 2/193; Buhârî 5991; Ebû Dâvûd 1697; Tirmizî 1908.

ذِكْرُ إِيجَابِ الْجَنَّةِ لِمَنِ اتَّقَى اللَّهَ فِي الْأَخَوَاتِ، وَأَحْسَنَ صُحْبَتَهُنَّ

Kızları Konusunda Allah'tan Korkarak Onları Güzel Bir Şekilde Yetiştiren Kimsenin Cenneti Hak Etmesi

٤٤٦ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ بَشَّارٍ الرَّمَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُهَيْلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ بَشِيرٍ، عَنْ سَعِيدٍ الْأَعْشَى، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَنْ كَانَ لَهُ ثَلَاثُ بَنَاتٍ، أَوْ ثَلَاثُ أَخَوَاتٍ، أَوِ ابْنَتَانِ، أَوْ أُخْتَانِ، فَأَحْسَنَ صُحْبَتَهُنَّ، وَاتَّقَى اللَّهَ فِيهِنَّ، دَخَلَ الْجَنَّةَ». [١: ٢]

446- Ebû Saîd el-Hudrî'nin rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Eğer kişinin üç kızı veya üç kız kardeşi, iki kızı veya iki kız kardeşi varsa ve onlarla iyi geçinip onlara karşı olan sorumluluklarını Allah'ın emrettiği doğrultuda yerine getirirse o kişi Cennetliktir."**[1]

ذِكْرُ الْمُدَّةِ الَّتِي بِصُحْبَتِهِ إِيَّاهُنَّ يُعْطَى هَذَا الْأَجْرَ لَهُ بِهَا

Bu Sevaba Nail Olmak İçin Yetiştireceği Süre

٤٤٧ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُقَدَّمِيُّ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ الْعَلَّافُ، قَالَا: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ عَالَ ابْنَتَيْنِ أَوْ أُخْتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا، أَوْ أُخْتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا، حَتَّى يَبِنَّ، أَوْ يَمُوتَ عَنْهُنَّ، كُنْتُ أَنَا وَهُوَ فِي الْجَنَّةِ كَهَاتَيْنِ وَأَشَارَ بِأُصْبَعِهِ الْوُسْطَى وَالَّتِي تَلِيهَا» [١: ٢]

وَالْحَدِيثُ عَلَى لَفْظِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَسَنِ الْعَلَّافِ

447- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "**Kim iki veya üç kızının, iki veya üç kız kardeşinin nafakasını kazanır ve onları evlendirene kadar veya kendisi ölene kadar onlara bakarsa"** buyurduktan sonra orta parmağı ile yanındaki parmağı göstererek **"Ben ve o, Cennette bunlar gibi beraberiz"** buyurdu.

Hadisin lafzı, İbrâhîm b. el-Hasan el-Allâf'a aittir.[2]

---

[1] Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 294 altında); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvûd 5147; Tirmizî 1916.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 296); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/147; Müslim 2631; Tirmizî 1914.

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: قَوْلُهُ ﷺ: «كُنْتُ أَنَا وَهُوَ فِي الْجَنَّةِ كَهَاتَيْنِ» أَرَادَ بِهِ فِي الدُّخُولِ وَالسَّبْقِ، لَا أَنَّ مَرْتَبَةَ مَنْ عَالَ ابْنَتَيْنِ أَوْ أُخْتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ كَمَرْتَبَةِ الْمُصْطَفَى ﷺ، سَوَاءٌ.

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), *"Ben ve o, cennette bunlar gibi beraberiz"* demesi herkesten önce cennete girme konusundadır. Yoksa bu söz iki kıza ya da iki kız kardeşe göz kulak olanların cennette Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile aynı derece ve konumda olacakları anlamına gelmemektedir.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْإِحْسَانَ إِلَى الْأَوْلَادِ قَدْ يُرْتَجَى بِهِ النَّجَاةُ مِنَ النَّارِ وَدُخُولُ الْجَنَّةِ

Cehennemden Kurtulup Cennete Girmek Ümidiyle Çocuklarına İyilikte Bulunmak

٤٤٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْجُنَيْدِ بِبُسْتَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ مُضَرَ، عَنِ ابْنِ الْهَادِ، أَنَّ زِيَادَ بْنَ أَبِي زِيَادٍ مَوْلَى ابْنِ عَيَّاشٍ، حَدَّثَهُ عَنْ عِرَاكِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: سَمِعْتُهُ يُحَدِّثُ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: جَاءَتْنِي مِسْكِينَةٌ تَحْمِلُ ابْنَتَيْنِ لَهَا، فَأَطْعَمْتُهَا ثَلَاثَ تَمَرَاتٍ، فَأَعْطَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا تَمْرَةً، وَرَفَعَتْ إِلَى فِيهَا تَمْرَةً لِتَأْكُلَهَا، فَاسْتَطْعَمَتَاهَا ابْنَتَاهَا، فَشَقَّتِ التَّمْرَةَ الَّتِي كَانَتْ تُرِيدُ أَنْ تَأْكُلَهَا بَيْنَهُمَا فَأَعْجَبَنِي حَنَانُهَا، فَذَكَرْتُ الَّذِي صَنَعَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَوْجَبَ لَهَا الْجَنَّةَ، وَأَعْتَقَهَا بِهَا مِنَ النَّارِ» [١: ٩]

448- Hz. Aişe der ki: Yoksul bir kadın taşıdığı iki kızıyla gelince ona üç hurma verdim. Kadın kızlardan her birine bir hurma verdi. Bir hurmayı yemek için ağzına götürdü ancak sonra onu ikiye bölerek yemeleri için onlara verdi. Kadının şefkati çok hoşuma gitti ve bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlattım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Allah kadının bu hareketiyle ona cenneti vacip kıldı ve cehennemden azad etti."**[1]

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 6/92; Müslim 2630; İbn Mâce 3668; Bak hadis no: 2939.

ذِكْرُ وَصِيَّةِ الْمُصْطَفَى ﷺ بِصِلَةِ الرَّحِمِ، وَإِنْ قُطِعَتْ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Koparılmış Olsa da Akrabalık Bağı Konusundaki Vasiyeti

٤٤٩ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ بِالْكَرْخِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يَزِيدَ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ شَيْبَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ وَاسِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي ﷺ، بِخِصَالٍ مِنَ الْخَيْرِ: أَوْصَانِي: «بِأَنْ لَا أَنْظُرَ إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقِي، وَأَنْ أَنْظُرَ إِلَى مَنْ هُوَ دُونِي، وَأَوْصَانِي بِحُبِّ الْمَسَاكِينِ وَالدُّنُوِّ مِنْهُمْ، وَأَوْصَانِي أَنْ أَصِلَ رَحِمِي وَإِنْ أَدْبَرَتْ، وَأَوْصَانِي أَنْ لَا أَخَافَ فِي اللَّهِ لَوْمَةَ لَائِمٍ، وَأَوْصَانِي أَنْ أَقُولَ الْحَقَّ وَإِنْ كَانَ مُرًّا، وَأَوْصَانِي أَنْ أُكْثِرَ مِنْ قَوْلِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، فَإِنَّهَا كَنْزٌ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ».

[٢ : ١]

449- Ebû Zer der ki: Bana dostum (sallallahu aleyhi vesellem) hayırlı amellerden şu birkaç şeyi vasiyet etti: Kendimden üstün olanlara bakmayıp kendimden altta olanlara bakmayı, miskinleri sevip onlara yakın olmayı, akrabalar sırt çevirse bile onlarla akrabalık bağını kesmemeyi, Allah yolunda hiçbir kınayıcının kınamasından korkmamayı, gerçek acı da olsa söylemeyi ve Cennet hazinelerinden olan "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh (=Güç ve kuvvet ancak Allah'ın sayesinde olur)" demeyi çoğaltmayı.[1]

ذِكْرُ مَعُونَةِ اللَّهِ ﷻ الْوَاصِلَ رَحِمَهُ إِذَا قَطَعَتْهُ

Koparılmış Akrabalık Bağını Tekrar Kurana Yüce Allah'ın Yardımı

٤٥٠ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أَتَى رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ لِي قَرَابَةً أَصِلُهُمْ وَيَقْطَعُونِي، وَيُسِيئُونَ إِلَيَّ وَأُحْسِنُ إِلَيْهِمْ، وَيَجْهَلُونَ عَلَيَّ، وَأَحْلُمُ عَنْهُمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَئِنْ كَانَ كَمَا تَقُولُ، فَكَأَنَّمَا تُسِفُّهُمُ الْمَلَّ، وَلَا يَزَالُ مَعَكَ مِنَ اللَّهِ ظَهِيرٌ، مَا دُمْتَ عَلَى ذَلِكَ»

[٢ : ١]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2166); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 5/159; Bak hadis no: 361.

450- Ebû Hureyre bildiriyor: Adamın biri gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! İlişkimi kesmediğim ama benimle ilişkilerini kesen, iyilik yaptığım ama bana kötü davranan, şefkatle yaklaştığım ama bana kaba davranan akrabalarım var" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Şayet dediğin gibiyse sanki onlara sıcak kum atmışsın (bir bıkkınlık veriyor) gibisin. Ama sen bu duruma devam ettiğin müddetçe onlara karşı Yüce Allah tarafından sana bir yardımcı hep bulunacaktır"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ تَفَرَّدَ بِهِ الدَّرَاوَرْدِيُّ

Bu Hadisi Rivayette Derâverdî'nin Tek Kaldığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

٤٥١ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَجُلًا، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ لِي قَرَابَةً أَصِلُهُمْ، وَيَقْطَعُونِي، وَأُحْسِنُ إِلَيْهِمْ وَيُسِيئُونَ إِلَيَّ، وَأَحْلُمُ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُونَ عَلَيَّ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَئِنْ كَانَ كَمَا تَقُولُ، لَكَأَنَّمَا تُسِفُّهُمُ الْمَلَّ، وَلَا يَزَالُ مَعَكَ مِنَ اللَّهِ ظَهِيرٌ، مَا دُمْتَ عَلَى ذَلِكَ». [١: ٢]

451- Ebû Hureyre bildiriyor: Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! İlişkimi kesmediğim ama benimle ilişkilerini kesen, iyilik yaptığım ama bana kötü davranan, şefkatle yaklaştığım ama bana kaba davranan akrabalarım var" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Şayet dediğin gibiyse bunun vebalini onlar taşırlar. Ancak sen onlara öyle davrandığın sürece Allah katından sana daima bir yardımcı bulunur"** buyurdu.[2]

---

[1] es-Silsiletu's-sahîha 2597); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/412; Bak hadis no: 451.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/300; Müslim 2558; Bak hadis no: 450.

ذِكْرُ الْإِبَاحَةِ لِلْمَرْأَةِ وَصْلَ رَحِمِهَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ إِذَا طَمِعَ فِي إِسْلَامِهَا

Kadının Müslüman Olmasını Arzuladığı Müşriklerden Biriyle Akrabalık Bağı Kurmasının Mubahlığı

٤٥٢ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي مَعْشَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ وَهْبِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحِيمِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَسْمَاءَ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ، تَقُولُ: قَدِمَتْ أُمِّي مِنْ مَكَّةَ إِلَى الْمَدِينَةِ فِي مُدَّةِ قُرَيْشٍ، وَهِيَ مُشْرِكَةٌ، فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، إِنَّ أُمِّي أَتَتْ رَاغِبَةً. أَفَأَصِلُهَا؟، فَقَالَ لَهَا نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ: «نَعَمْ صِلِيهَا». [٤: ٢٨]

452- Esmâ binti Ebî Bekr der ki: Kureyşlilerin Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) anlaşma yaptıkları dönemde müşrik biri olan annem Mekke'den (yardım istemek üzere) bana geldi. Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Peygamberi! Müşrik biri olan annem yardım için bana geldi. Ona yardımda bulunayım mı?" diye sorduğumda: **"Evet, annene yardımda bulun"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْإِبَاحَةِ لِلْمَرْءِ صِلَةَ قَرَابَتِهِ مِنْ أَهْلِ الشِّرْكِ إِذَا طَمِعَ فِي إِسْلَامِهِمْ

Kişinin Müslüman Olmasını Arzuladığı Müşriklerden Bir Akrabasıyla Bağ Kurmasının Mubahlığı

٤٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَرُوبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَخْلَدُ بْنُ مَالِكٍ السَّلْمَسِينِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُصْعَبُ بْنُ مَاهَانَ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ أَسْمَاءَ سَأَلَتِ النَّبِيَّ ﷺ، عَنْ أُمٍّ لَهَا مُشْرِكَةٍ، قَالَتْ: جَاءَتْنِي رَاغِبَةً رَاهِبَةً، أَصِلُهَا؟، قَالَ: «نَعَمْ». [٤: ٣٦]

453- Hz. Âişe bildiriyor: Esmâ binti Ebî Bekr, müşrik olan annesi hakkında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e: "Annem yardım istemek için çekinerek bana geldi. Ona yardımda bulunayım mı?" diye sorduğumda: **"Evet"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1468); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 6/347; Buhârî 2620; Müslim 1003; Ebû Dâvûd 1668; Bak hadis no: 453.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1468); Şuayb: İsnâdı hasen liğayrihidir. Buhârî 5978; Bak hadis no: 452.

ذِكْرُ نَفْيِ دُخُولِ الْجَنَّةِ عَنِ الْقَاطِعِ رَحِمَهُ
Akrabalık Bağını Koparanın Cennete Girememesi

٤٥٤ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْمَاءَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ، عَنْ مَالِكٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ»

لَيْسَ هَذَا فِي «الْمُوَطَّإِ» [٢: ١٠٩]

454- Muhammed b. Cübeyr b. Mut'im, babasından bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **"Akrabalık bağlarını kesen kişi, cennete giremez"** buyurduğunu işittim. [1]

Bu hadis, (Mâlik'e ait) Muvattâ'da yoktur.

ذِكْرُ مَا يُتَوَقَّعُ مِنْ تَعْجِيلِ الْعُقُوبَةِ لِلْقَاطِعِ رَحِمَهُ فِي الدُّنْيَا
Akrabalık Bağını Koparana Uhrevi Cezanın Dünyadayken Gelmesi Beklentisi

٤٥٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْجُنَيْدِ بِبُسْتَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبَارَكِ، عَنْ عُيَيْنَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْغَطَفَانِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا مِنْ ذَنْبٍ أَجْدَرُ أَنْ يُعَجِّلَ اللَّهُ لِصَاحِبِهِ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا، مَعَ مَا يَدَّخِرُ لَهُ فِي الْآخِرَةِ، مِنَ الْبَغْيِ وَقَطِيعَةِ الرَّحِمِ». [١: ٢]

455- Ebû Bekre der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Allah'ın cezayı âhirete ertelemesiyle beraber dünyada da hızlandırmasına, azgınlık etme ve akrabalarla bağı kesme suçundan daha layık bir suç yoktur."** [2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1488); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 4/84; Buhârî 5984; Müslim 2556; Ebû Dâvûd 1696; Tirmizî 1909.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 915); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 5/36; Ebû Dâvûd 4902; Tirmizî 2511; İbn Mâce 4211; Bak hadis no: 440; Bak hadis no: 456.

ذِكْرُ تَعْجِيلِ اللهِ ﷻ الْعُقُوبَةَ لِلْقَاطِعِ رَحِمَهُ فِي الدُّنْيَا

Akrabalık Bağını Koparana Yüce Allah'ın Uhrevi Cezasını Dünyadayken Vermesi

٤٥٦ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عُيَيْنَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَا مِنْ ذَنْبٍ أَحْرَى أَنْ يُعَجِّلَ اللَّهُ لِصَاحِبِهِ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا، مَعَ مَا يَدَّخِرُ لَهُ فِي الْآخِرَةِ، مِنْ قَطِيعَةِ الرَّحِمِ وَالْبَغْيِ». [٢: ١٠٩]

456- Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Allah'ın cezayı âhirete ertelemesiyle beraber dünyada da hızlandırmasına, azgınlık etme ve akrabalarla bağı kesme suçundan daha layık bir suç yoktur."**[1]

بَابُ الرَّحْمَةِ

Bâb: Merhamet

ذِكْرُ الْأَمْرِ لِلْمَرْءِ أَنْ يَرْحَمَ أَطْفَالَ الْمُسْلِمِينَ رَجَاءَ رَحْمَةِ اللهِ ﷻ إِيَّاهُ

Kişinin Allah'ın Rahmetini Umarak Müslümanların Çocuklarına Merhamet Etmesinin Emredilmesi

٤٥٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أَبْصَرَ الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ التَّمِيمِيُّ النَّبِيَّ ﷺ يُقَبِّلُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، فَقَالَ: إِنَّ لِي عَشَرَةً مِنَ الْوَلَدِ، مَا قَبَّلْتُ أَحَدًا مِنْهُمْ، فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ لَا يَرْحَمْ لَا يُرْحَمْ». [١: ٩٢]

457- Ebû Hureyre der ki: Akra' b. Hâbis et-Temîmî, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Hasan'ı öptüğünü görünce: "On çocuğum var, ama hiçbirini

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 915); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Bak hadis no: 455.

öpmüş değilim" dedi. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem): **"Merhamet etmeyene merhamet edilmez"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ تَرْكِ تَوْقِيرِ الْكَبِيرِ أَوْ رَحْمَةِ الصِّغَارِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

Müslümanların Büyüklerine Saygı ya da Küçüklerine Merhameti Terketmenin Yasaklanışı

٤٥٨ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي بَشِيرٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يُوَقِّرِ الْكَبِيرَ، وَيَرْحَمِ الصَّغِيرَ، وَيَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ، وَيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ». [٢: ٦١]

458- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "**Büyüklere saygı göstermeyen, küçüklere merhamet etmeyen ve iyiliği emredip kötülükten menetmeyen kişi bizden değildir.**"[2]

ذِكْرُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ اسْتِعْمَالُ التَّعَطُّفِ عَلَى صِغَارِ أَوْلَادِ آدَمَ

Kişinin İnsan Oğlunun Küçüklerine Acımasının Müstehaplığı

٤٥٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مَوْلَى ثَقِيفٍ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ: «أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَزُورُ الْأَنْصَارَ، وَيُسَلِّمُ عَلَى صِبْيَانِهِمْ، وَيَمْسَحُ رُءُوسَهُمْ». [٥: ٤٧]

459- Enes bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Ensâr'ı ziyaret eder, çocuklara selam verir ve onların başlarını okşardı.[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (Müşkiletu'l-fakr 70/108); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Müslim 2318; Ebû Dâvûd 5218; Tirmizî 1911; Bak hadis no: 463, 5578, 6947.

[2] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 2108); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Hadis sahihtir. Ahmed 1/257; Tirmizî 1921; Bak hadis no: 464.

[3] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1278); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Buhârî 6247; Müslim 2168/14; Ebû Dâvûd 5202; Tirmizî 2696; Darimî 2/276.

ذِكْرُ إِيجَابِ دُخُولِ الْجَنَّةِ لِلْمُتَكَفِّلِ الْأَيْتَامَ إِذَا عَدَلَ فِي أُمُورِهِمْ، وَتَجَنَّبَ الْحَيْفَ

Yetimlere Bakan Kimsenin Onların İşlerinde Adaletli Olup Haksızlıktan Kaçındığında Cennete Girmeyi Hak Etmesi

٤٦٠ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا، وَأَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى».. [١: ٢]

460- Sehl b. Sa'd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ben ve yetimin bakımını ve sorumluluğunu üstlenen kişi, cennette şu ikisi gibi yakın olacağız"** buyurdu ve işaret ile orta parmağını gösterdi.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ ﷺ «هَكَذَا» أَرَادَ بِهِ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ، لَا أَنَّ كَافِلَ الْيَتِيمِ تَكُونُ مَرْتَبَتُهُ مَعَ مَرْتَبَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فِي الْجَنَّةِ وَاحِدَةً

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) *"Şu ikisi gibi"* sözüyle yetimi gözetip kollayan kişiyle cennete girme konusunda aynı olacağını kast etmiştir. Yoksa bundan kasıt, yetimi gözetip koruyan kişinin cennetteki derece ve makamının Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) cennetteki derece ve makamıyla aynı olacağı değildir.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ اللَّهَ ﷻ إِنَّمَا يَرْحَمُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ

Yüce Allah'ın, Kullarından Merhametli Olanlara Rahmet Etmesi

٤٦١ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَلَّادٍ الْبَاهِلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، فَجَاءَ رَسُولُ امْرَأَةٍ مِنْ بَنَاتِهِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرْسَلَتْ إِلَيْكَ ابْنَتُكَ أَنْ تَأْتِيَهَا، فَإِنَّ صَبِيًّا لَهَا فِي الْمَوْتِ، فَقَالَ: «ائْتِهَا فَقُلْ لَهَا: إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ، وَلَهُ مَا أَعْطَى، وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُسَمًّى، فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ»، قَالَ: فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ رَجَعَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهَا تُقْسِمُ عَلَيْكَ إِلَّا جِئْتَهَا، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَقُمْنَا مَعَهُ رَهْطٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَدَخَلْنَا، فَرُفِعَ إِلَيْهِ الصَّبِيُّ، وَنَفْسُهُ تَقَعْقَعُ فِي صَدْرِهِ، فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ، فَقَالَ لَهُ سَعْدُ بْنُ

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 800, 962); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 5/333; Buhârî 5304; Ebû Dâvûd 5150; Tirmizî 1918.

عُبَادَةَ: مَا هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟، قَالَ: «رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللَّهُ فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ، وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ». [١ : ٢]

461- Usâme b. Zeyd der ki: Biz yanında oturuyorken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir kızı "Oğlum can vermek üzeredir yanımıza gel" diye kendisine bir elçiyle haber gönderdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gelen kişiye: **"Gidip ona söyle, Allah'ın aldığı da verdiği de kendisinindir. Onun katında her şeyin belli bir zamana kadar ömrü vardır. Sabretsin ve sevabını Allah'tan beklesin"** buyurdu. Elçi geri döndüğünde çok geçmeden Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı and ederek mutlaka gelmesini söyleyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kalktı ve Ensâr'dan bir grubun içinde biz de kalktık. Yanına girdiğimizde çocuğu ona uzattılar. Çocuk Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) verildiği zaman can çekişmekteydi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gözlerinden yaşlar boşalınca Sa'd b. Ubâde: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu (halin) nedir?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bu, Allah'ın kullarının kalplerine bırakmış olduğu rahmettir. Allah kullarından ancak merhametli olanlara rahmet eder"** karşılığını verdi.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ الرَّحْمَةَ لَا تَكُونُ إِلَّا فِي السُّعَدَاءِ

Rahmetin Ancak Cennetlik Kimselerde Bulunduğuna Delalet Eden Haber

٤٦٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيَّ مَنْصُورٌ، وَقَرَأْتُهُ عَلَيْهِ، فَقُلْتُ لَهُ: أَقُولُ: حَدَّثَنِي، فقَالَ: أَلَيْسَ إِذَا قَرَأْتُهُ عَلَيَّ فَقَدْ حَدَّثْتُكَ بِهِ؟، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ، يَقُولُ: «إِنَّ الرَّحْمَةَ لَا تُنْزَعُ إِلَّا مِنْ شَقِيٍّ». [١ : ٢]

462- Ebû Hureyre der ki: Doğru söyleyen ve doğru olduğu bildirilen Ebu'l-Kâsım'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Rahmet ancak bedbaht (cehennemlik) olanlardan çekilip alınır."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Ahkâmu'l-cenâiz . 206); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 5/204; Buhârî 1284; Ebû Dâvûd 3125; Nesâî 4/21, 4/22; İbn Mâce 1588.

[2] Elbânî: Hasen (Tahrîcu'l-Mişkât 4968); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/301; Ebû Dâvûd 4942; Tirmizî 1924; Bak hadis no: 466.

ذِكْرُ الْأَمْرِ لِلْمَرْءِ أَنْ يَرْحَمَ أَطْفَالَ الْمُسْلِمِينَ رَجَاءَ رَحْمَةِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا إِيَّاهُ

Kişiye Allah'ın Rahmetini Umarak Müslümanların Çocuklarına Merhamet Etmesinin Emredilmesi

٤٦٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أَبْصَرَ الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ التَّمِيمِيُّ النَّبِيَّ ﷺ، يُقَبِّلُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، فَقَالَ: إِنَّ لِي عَشَرَةً مِنَ الْوَلَدِ، مَا قَبَّلْتُ أَحَدًا مِنْهُمْ؟، فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ لَا يَرْحَمْ لَا يُرْحَمْ».

463- Ebû Hureyre bildiriyor: Akra' b. Hâbis et-Teymî,Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) torunu Hasan b. Ali'yi öptüğünü görünce: "On çocuğum var, ama şimdiye kadar birini dahi öpmüş değilim" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona baktı ve: **"Merhamet etmeyene merhamet edilmez"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ تَرْكِ تَوْقِيرِ الْكَبِيرِ أَوْ رَحْمَةِ الصِّغَارِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

Müslümanların Büyüklerine Saygı, Küçüklerine İse Merhamet Göstermenin Emredilmesi

٤٦٤ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي بَشِيرٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يُوَقِّرِ الْكَبِيرَ، وَيَرْحَمِ الصَّغِيرَ، وَيَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ، وَيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ».

464- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Büyüklerimize saygı göstermeyen, küçüklerimize merhamet etmeyen ve iyiliği emredip kötülüğe engel olmayan bizden değildir"** buyurmuştur. [2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Müşkiletu'l-fakr 70/108). Ahmed 2/301; Ebû Dâvûd 4942; Tirmizî 1924; Bak hadis no: 466.

[2] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 2108); Şuayb: İsnâdından zayıf olan Leys b. Ebî Süleym düşmüştür. Ahmed 4/362; Buhârî 7376; Müslim 2319; Bak hadis no: 467.

ذِكْرُ نَفْيِ رَحْمَةِ اللهِ ﷻ عَمَّنْ لَمْ يَرْحَمِ النَّاسَ فِي الدُّنْيَا

Dünyada İken İnsanlara Merhamet Etmeyenin Allah'ın Rahmetinden Yoksun Kalması

٤٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَرُوبَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ الْعِجْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا ظَبْيَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ جَرِيرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَنْ لَا يَرْحَمِ النَّاسَ لَا يَرْحَمْهُ اللَّهُ». [٢: ١٠٩]

465- Cerîr der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **"İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez"** buyurduğunu işittim.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ رَحْمَةَ اللهِ ﷻ، لَا تُنْزَعُ إِلَّا مِنَ الْأَشْقِيَاءِ

Rahmetin Ancak Bedbaht Olanlarından Çekilip Alınması

٤٦٦ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قَحْطَبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَبِيبِ بْنِ عَرَبِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «لَا تُنْزَعُ الرَّحْمَةُ إِلَّا مِنْ شَقِيٍّ». [٢: ١٠٩]

466- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Merhamet ancak bedbaht (cehennemlik) olan kişilerin kalbinden kaldırılır"** buyurmuştur.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Tahrîc Müşkileti'l-fakr 108); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 4/362; Buhârî 7376; Müslim 2319; Bak hadis no: 467.

[2] Elbânî: Hasen; Şuayb: İsnâdı hasendir. Bak hadis no: 462.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ نَفْيِ رَحْمَةِ اللهِ جَلَّ ذِكْرُهُ فِي الْعُقْبَى عَمَّنْ لَا يَرْحَمُ عِبَادَهُ فِي الدُّنْيَا

Dünyada Kullarına Merhamet Etmeyene Yüce Allah'ın Âhirette Merhamet Etmemesi

٤٦٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَرُوبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ وَهْبِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحِيمِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ، يَقُولُ: «مَنْ لَا يَرْحَمِ النَّاسَ لَا يَرْحَمْهُ اللهُ». [٣: ٦٦]

467- Cerîr der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **"İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez"** buyurduğunu işittim.[1]

بَابُ حُسْنِ الْخُلُقِ

Bâb: Güzel Ahlâk

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِالْمُلَايَنَةِ لِلنَّاسِ فِي الْقَوْلِ مَعَ بَسْطِ الْوَجْهِ لَهُمْ

İnsanlara Güzel Yüzle Birlikte Yumuşak Muamele Etmenin Emredilmesi

٤٦٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدَّغُولِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ قُهْزَاذَ، حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْخَزَّازُ، حَدَّثَنَا أَبُو عِمْرَانَ الْجَوْنِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا، فَإِنْ لَمْ تَجِدْ، فَلَايِنِ النَّاسَ وَوَجْهُكَ إِلَيْهِمْ مُنْبَسِطٌ». [١: ٢]

468- Ebû Zer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle buyurdu: **"Yapılacak hiçbir iyiliği değersiz görme. Elinden iyilik yapmak gelmiyorsa insanları güler yüzle karşıla."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı hasendir. Bak hadis no: 465.

[2] Elbânî: Hasen sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1352); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 5/173; Tirmizî 1833; Bak hadis no: 523.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَرْءَ إِذَا كَانَ هَيِّنًا لَيِّنًا قَرِيبًا سَهْلًا، قَدْ يُرْجَى لَهُ النَّجَاةُ مِنَ النَّارِ بِهَا

Kişinin, Sıkıntı Çıkarmayan, Yumuşak, Yakınlık Gösteren ve Kolaylaştıran Biri Olduğunda Cehennemden Çıkmasının Umulması

٤٦٩ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ الصُّوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو الْأَوْدِيِّ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «إِنَّمَا يُحَرَّمُ عَلَى النَّارِ كُلُّ هَيِّنٍ لَيِّنٍ قَرِيبٍ سَهْلٍ». [١: ٢]

469- Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Hoşgörülü, yumuşak, kolaylık gösteren ve kendisiyle kolayca anlaşılan herkes, cehenneme muhakkak haram kılınır."**[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ تَفَرَّدَ بِهِ عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ

Bu Hadisi Rivayette Abde b. Süleymân'ın Tek Kaldığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

٤٧٠ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ بِالصُّغْدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ الْأَوْدِيِّ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَنْ تُحَرَّمُ عَلَيْهِ النَّارُ»؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «عَلَى كُلِّ هَيِّنٍ، لَيِّنٍ، قَرِيبٍ، سَهْلٍ». [١: ٢]

470- Abdullah b. Mes'ûd bildiriyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Size, cehennem ateşine haram olan kimseyi bildireyim mi?"** diye sordu. Sahabiler: "Evet (bildir), ey Allah'ın Resûlü!" dediler. "**Hoşgörülü, yumuşak, kolaylık gösteren ve kendisiyle kolayca anlaşılan herkes" buyurdu.**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih liğayrihi (Mişkât 5084; es-Silsiletu's-sahîha 938); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 1/415; Tirmizî 2488; Bak hadis no: 470.

[2] Elbânî: Sahih liğayrihi (Mişkât 5084; es-Silsiletu's-sahîha 938); Şuayb: Şahitleriyle sahih. Bak hadis no: 469.

ذِكْرُ كِتْبَةِ اللهِ الصَّدَقَةَ لِلْمُدَارِي أَهْلَ زَمَانِهِ مِنْ غَيْرِ ارْتِكَابِ مَا يَكْرَهُ اللهُ ﷻ فِيهَا

Allah'ın Sevmediği Şeyleri İşlemeden Zamanındaki İnsanları İdare Etmenin Yüce Allah Tarafından Sadaka Olarak Yazılması

٤٧١ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ يَزِيدَ فِي آخَرِينَ، قَالُوا: حَدَّثَنَا الْمُسَيَّبُ بْنُ وَاضِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ أَسْبَاطٍ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «مُدَارَاةُ النَّاسِ صَدَقَةٌ [١: ٢]

471- Câbir, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"İnsanlarla iyi geçinmek, bir sadakadır."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: الْمُدَارَاةُ الَّتِي تَكُونُ صَدَقَةً لِلْمُدَارِي هِيَ تَخَلُّقُ الْإِنْسَانِ الْأَشْيَاءَ الْمُسْتَحْسَنَةَ، مَعَ مَنْ يُدْفَعُ إِلَى عِشْرَتِهِ، مَا لَمْ يَشُبْهَا بِمَعْصِيَةِ اللهِ وَالْمُدَاهَنَةُ: هِيَ اسْتِعْمَالُ الْمَرْءِ الْخِصَالَ الَّتِي تُسْتَحْسَنُ مِنْهُ فِي الْعِشْرَةِ وَقَدْ يَشُوبُهَا مَا يَكْرَهُ اللهُ ﷻ

Ebû Hâtim der ki: "Kişi için sadaka sayılan iyi geçinme (mudârât) kişinin, günaha bulaşmayacak şekilde başkalarıyla iyi geçinmesini sağlayacak hasletlere sahip olmasıdır. Müdâhene ise kişinin başkalarıyla ilişkisinde bu yöndeki güzel hasletleri Allah'ın hoşlanmayacağı bir şekilde kullanmasıdır."

ذِكْرُ كِتْبَةِ اللهِ ﷻ الصَّدَقَةَ لِلْمَرْءِ بِالْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ يُكَلِّمُ بِهَا أَخَاهُ الْمُسْلِمَ

Yüce Allah'ın Müslüman Kardeşine Söylediği Güzel Sözü Kişiye Sadaka Olarak Yazması

٤٧٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْمَاءَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «الْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ خُطْوَةٍ تَخْطُوهَا إِلَى الْمَسْجِدِ صَدَقَةٌ». [١: ٢]

472- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Güzel söz sadakadır. Mescide gitmek için attığın her adım sadakadır"** buyurdu.[1]

---

[1] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 4508); Şuayb: İsnâdı zayıftır.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْكَلَامَ الطَّيِّبَ لِلْمُسْلِمِ يَقُومُ مَقَامَ الْبَذْلِ لِمَالِهِ عِنْدَ عَدَمِهِ

Müslümana Söylenen Güzel Sözün Malında Cömertlik Yapmanın Yerinde Sayılması

٤٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْحَوْضِيُّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ مُحِلِّ بْنِ خَلِيفَةَ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ:، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ». [١: ٢]

473- Adiy b. Hâtim der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesallem): **"Yarım hurma ile olsa dahi (onu sadaka vererek) kendinizi cehennem ateşinden koruyun! Bunu da bulamazsanız güzel bir söz söyleyin"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ كِتْبَةِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا الصَّدَقَةَ لِلْمُسْلِمِ بِتَبَسُّمِهِ فِي وَجْهِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ

Yüce Allah'ın, Müslümanın Diğer Müslüman Kardeşinin Yüzüne Gülümsemesini Sadaka Olarak Yazması

٤٧٤ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ الصُّوفِيُّ بِبَغْدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الرُّومِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو زُمَيْلٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ صَدَقَةٌ» [١: ٢]

474- Ebû Zer, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle bildirir: **"Müslüman kardeşinin yüzüne karşı tebessüm etmen, sadakadır."**[3]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَبُو زُمَيْلٍ هَذَا: هُوَ سِمَاكُ بْنُ الْوَلِيدِ الْحَنَفِيُّ يَمَانِيٌّ ثِقَةٌ، وَالنَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ هَذَا: هُوَ الْجُرَشِيُّ الْيَمَامِيُّ، وَالنَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ: مَرْوَزِيٌّ، صَاحِبُ الرَّأْيِ، وَكَانَا فِي زَمَنٍ وَاحِدٍ.

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1052 altında); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/312; Buhârî 2891; Müslim 1009.

[2] Elbânî: Sahih (Müşkiletu'l-fakr 115); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 4/256; Buhârî 1413; Müslim 1016; Nesâî 5/75; Bak hadis no: 666, 2804.

[3] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 572); Ahmed 5/168; Tirmizî 1956; Bak hadis no: 529.

Ebû Hâtim der ki: "Buradaki Ebû Zumeyl, Simâk b. el-Velîd el-Hanefî olup Yemenli güvenilir bir ravidir. Buradaki Nadr b. Muhammed, el-Cureşî el-Yemâmî'dir. Nadr b. Muhammed el-Kuraşî ise Mervezî olup Rey ehlindendir. İki Nadr da aynı dönemde yaşamıştır."

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ تَشْبِيهِ الْمُصْطَفَى ﷺ الْكَلِمَةَ الطَّيِّبَةَ بِالنَّخْلَةِ، وَالْخَبِيثَةَ بِالْحَنْظَلِ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Güzel Sözü Hurma Ağacına, Kötü Sözü İse Ebucehil Karpuzuna Benzetmesi

٤٧٥ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا غَسَّانُ بْنُ الرَّبِيعِ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ شُعَيْبِ بْنِ الْحَبْحَابِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، أُتِيَ بِقِنَاعِ جَزْءٍ، فَقَالَ: ﴿مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ تُؤْتِي أُكُلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا﴾، فَقَالَ: «هِيَ النَّخْلَةُ» ﴿وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ﴾، قَالَ: «هِيَ الْحَنْظَلَةُ».

قَالَ شُعَيْبٌ: فَأَخْبَرْتُ بِذَلِكَ أَبَا الْعَالِيَةِ، فَقَالَ كَذَلِكَ كُنَّا نَسْمَعُ. [٣: ٦٦]

475- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir tabak cez' (taze hurma) getirilince: **"Tatlı söz, tatlı ağaç gibidir.** ***«Kökleri sabit olup dalları ise semadadır. Allah'ın izniyle her zaman meyvesini verir.»*** **Bu da hurmadır.** ***Çirkin bir söz de, yerden koparılmış, kökü olmayan kötü bir ağaca benzer."*** (İbrâhîm 26) **"Bu da Ebû Cehil karpuzudur"** buyurdu. (Ravi) Şuayb der ki: Bu hadisi Ebû'l-Âliye'ye bildirdiğimde: "Biz de öyle duyardık" dedi.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُ أَنَسٍ إِنَّهُ أُتِيَ بِقِنَاعِ جَزْءٍ أَرَادَ بِهِ طَبَقَ رُطَبٍ لِأَنَّ أَهْلَ الْمَدِينَةِ يُسَمُّونَ الطَّبَقَ الْقِنَاعَ وَالرُّطَبَ الْجَزْءَ

Ebû Hâtim der ki: Enes'in "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir tabak cez' getirilince" sözünden kasıt, bir tabak yaş hurma getirilmesidir. Zira Medine ahalisi tabağa kinâ', yaş hurmaya da cez' derler.

---

[1] Elbânî: Merfû olması zayıf, mevkûfu sahihtir; Şuayb: İsnâdı hasendir. Tirmizî 3119.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مِنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ التُّقَى وَحُسْنَ الْخُلُقِ

Takva İle Güzel Ahlakın İnsanları En Fazla Cennete Sokan Hasletler Olması

٤٧٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْكَرْخِيُّ، بِبَلَدِ الْمَوْصِلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ: مَا أَكْثَرُ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ؟، قَالَ: «تَقْوَى اللَّهِ، وَحُسْنُ الْخُلُقِ» قِيلَ: فَمَا أَكْثَرُ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ؟، قَالَ: «الْأَجْوَفَانِ: الْفَمُ وَالْفَرْجُ». [١ : ٢]

476- Ebû Hureyre der ki: Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "İnsanları en fazla Cennete sokacak şey nedir?" diye sorulduğunda, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah'tan korkmak ve güzel ahlâktır"** buyurdu. "İnsanları en çok Cehenneme sokacak şey nedir?" dediklerinde ise: "**İki boşluk olan, ağız ve avret mahallidir"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: ابْنُ إِدْرِيسَ هَذَا اسْمُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الزَّعَافِرِيُّ الْأَوْدِيُّ مِنْ ثِقَاتِ الْكُوفَةِ وَمُتْقِنِيهِمْ، وَلَمْ يَكُنْ فِي عَصْرِهِ بِالْكُوفَةِ مَنْ لَا يَشْرَبُ غَيْرُهُ.

Ebû Hâtim der ki: "Buradaki İbn İdrîs'in ismi Abdullah b. Yezîd b. Abdirrahmân ez-Za'âfirî el-Evdî'dir. Kufe'nin güvenilir ve hadiste dakik âlimlerinden biridir. Kendi zamanında Fırat suyundan içip de hastalanmayan tek kişi kendisidir."

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مِنْ خِيَارِ النَّاسِ مَنْ كَانَ أَحْسَنَ خُلُقًا

Güzel Ahlaklı Kimselerin İnsanların En Hayırlıları Olması

٤٧٧ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، لَمْ يَكُنْ فَاحِشًا، وَلَا مُتَفَاحِشًا، وَكَانَ يَقُولُ: «خِيَارُكُمْ أَحَاسِنُكُمْ أَخْلَاقًا». [١ : ٢]

---

[1] Elbânî: Hasen (et-Ta'lîku'r-rağîb 3/256); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/291; Tirmizî 2004; İbn Mâce 4246.

477- Abdullah b. Amr bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kötü söz söylemez ve kimseye kötü davranmaz: "Sizin en hayırlınız, ahlâkı en güzel olanınızdır" derdi.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ حُسْنَ الْخُلُقِ مِنْ أَفْضَلِ مَا أُعْطِيَ الْمَرْءُ فِي الدُّنْيَا

Güzel Ahlakın, Kişiye Dünyada Verilen En Üstün Haslet Olması

٤٧٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ ذَرِيحٍ بِعُكْبَرَا، قَالَ: حَدَّثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ مِسْعَرٍ، وَالثَّوْرِيِّ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ، قَالَ: قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا أَفْضَلُ مَا أُعْطِيَ الْمَرْءُ الْمُسْلِمُ؟، قَالَ: «حُسْنُ الْخُلُقِ». [١: ٢]

478- Usâme b. Şerîk der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Müslümana verilen en faziletli şey nedir?" diye sorulunca: **"Güzel ahlâktır"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مِنْ أَكْمَلِ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا مَنْ كَانَ أَحْسَنَ خُلُقًا

Ahlakı En Güzel Olanların Müminlerin En Mükemmelleri Sayılmaları

٤٧٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا». [١: ٢]

479- Ebû Hureyre, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Müminlerin içinde imanı kâmil olan, güzel ahlâklı olandır."**[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 286); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/161; Buhârî 3559; Müslim 2321; Tirmizî 1975.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 4/278; Bak hadis no: 486.

[3] Elbânî: Hasen sahih 284); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/250; Ebû Dâvûd 4682; Tirmizî 1162; Darimî 2/323.

ذِكْرُ رَجَاءِ نَوَالِ الْمَرْءِ بِحُسْنِ الْخُلُقِ دَرَجَةَ الْقَائِمِ لَيْلَهُ الصَّائِمِ نَهَارَهُ

Kişinin Güzel Ahlâkı Sayesinde Gündüzlerini Oruç, Gecelerini İbadetle Geçirenin Sevabını Elde Etmesi

٤٨٠ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ أَبِي عَمْرٍو، عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَنْطَبٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُدْرِكُ بِخُلُقِهِ دَرَجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ». [١: ٢]

480- Hz. Âişe, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Güzel ahlâklı olan mümin, gündüz oruç tutup gece ibadet yapanın derecesindedir."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْخُلُقَ الْحَسَنَ مِنْ أَثْقَلِ مَا يَجِدُ الْمَرْءُ فِي مِيزَانِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

Kişinin Mizân'ında En Ağır Gelecek Şeyin Güzel Ahlâk Olması

٤٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، وَشُعَيْبُ بْنُ مُخْرِزٍ، وَالْحَوْضِيُّ، قَالُوا: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي بَزَّةَ، عَنْ عَطَاءٍ الْكَيْخَارَانِيِّ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «أَثْقَلُ شَيْءٍ فِي الْمِيزَانِ الْخُلُقُ الْحَسَنُ»

481- Ebu'd-Derdâ, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Güzel ahlâk, Mizan'da en ağır şeydir."**[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَطَاءٌ هَذَا هُوَ عَطَاءُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَكَيْخَارَانَ: مَوْضِعٌ بِالْيَمَنِ وَأُمُّ الدَّرْدَاءِ: هِيَ الصُّغْرَى وَاسْمُهَا هُجَيْمَةُ بِنْتُ حُيَيٍّ الْأَوْصَابِيَّةُ، وَالْكُبْرَى: خَيْرَةُ بِنْتُ أَبِي حَدْرَدٍ الْأَنْصَارِيَّةُ، لَهَا صُحْبَةٌ

Ebû Hâtim der ki: "Buradaki Atâ, Atâ b. Abdillah'tır. Keyharân, Yemen'de bir yerdir. Ümmü'd-Derdâ'nın küçüğü, Huceyme binti Huyey el-Evsâbiyye'dir. Büyüğü ise sahabeden olan Hayre binti Ebi Hadred el-Ensâriyye'dir."

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 522); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 6/94; Ebû Dâvûd 4798.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 879); Buhârî ve Müslim Ahmed 6/446; Ebû Dâvûd 4799; Tirmizî 2003.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مِنْ أَحَبِّ الْعِبَادِ إِلَى اللَّهِ، وَأَقْرَبِهِمْ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْقِيَامَةِ مَنْ كَانَ أَحْسَنَ خُلُقًا

Kulların Allah'a En Sevgili Olanı ile Kıyamette Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e En Yakın Olanın, En Güzel Ahlâklı Olanları Olması

٤٨٢ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُشَنِيِّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ أَحَبَّكُمْ إِلَى اللَّهِ وَأَقْرَبَكُمْ مِنِّي أَحَاسِنُكُمْ أَخْلَاقًا، وَإِنَّ أَبْغَضَكُمْ إِلَى اللَّهِ وَأَبْعَدَكُمْ مِنِّي الثَّرْثَارُونَ الْمُتَفَيْهِقُونَ الْمُتَشَدِّقُونَ». [١: ٢]

482- Ebû Sa'lebe el-Huşenî, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Sizden Yüce Allah'a en fazla sevimli ve (âhirette) bana en yakın olacak kişi, ahlâkı en güzel olanınızdır. Sizden Yüce Allah'ın en nefret ettiği ve (âhirette) bana en uzak olacak kişiler de, avurdunu açıp eğik bükerek konuşan boşboğazlık eden gevezelerdir."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَرْءَ قَدْ يَنْتَفِعُ فِي دَارَيْهِ بِحُسْنِ خُلُقِهِ، مَا لَا يَنْتَفِعُ فِيهِمَا بِحَسَبِهِ

Kişinin Dünya ve Âhirette Asaletiyle Elde Edemediği Faydayı Güzel Ahlakıyla Elde Edebilmesi

٤٨٣ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بِبُسْتَ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَحْمُودِ بْنِ سُلَيْمَانَ السَّعْدِيُّ الْمَرْوَزِيُّ بِمَرْوَ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ الْعَتَكِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ خَالِدٍ الزَّنْجِيُّ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كَرَمُ الْمَرْءِ دِينُهُ، وَمُرُوءَتُهُ عَقْلُهُ، وَحَسَبُهُ خُلُقُهُ».

483- Ebû Hureyre, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Kişinin değeri dinidir. Kişiliği ise aklı, asâleti de (güzel) ahlâkıdır."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 791); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 4/193.

[2] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 2369); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Ahmed 2/365.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ مِنْ تَحْسِينِ الْخُلُقِ عِنْدَ طُولِ عُمُرِهِ

Uzun Ömürlü Olan Kimsenin Ahlâkını Güzelleştirmesinin Müstehaplığı

٤٨٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخِيَارِكُمْ؟» قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «أَطْوَلُكُمْ أَعْمَارًا وَأَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا». [٣: ٥٣]

484- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sizin en hayırlınızı haber vereyim mi?"** buyurduğunda: "Evet, ey Allah'ın Resûlü!" karşılığını verdiler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ömrü uzun olup ta ahlâkı en güzel olanınızdır"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مَنْ حَسُنَ خُلُقُهُ كَانَ فِي الْقِيَامَةِ مِمَّنْ قَرُبَ مَجْلِسُهُ مِنَ الْمُصْطَفَى ﷺ

Güzel Ahlâklı Olanın Kıyamet'te Mustafa'ya (sallallahu aleyhi vesellem) Konum Olarak Yakın Olacağı Hakkında

٤٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا قَاسِمُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْهَادِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ فِي مَجْلِسٍ: «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَحَبِّكُمْ إِلَيَّ، وَأَقْرَبِكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟» ثَلَاثَ مَرَّاتٍ يَقُولُهَا، قُلْنَا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا». [٣: ٥٣]

485- Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir mecliste iken üç defa: **"Sizden en fazla sevdiğim ve kıyâmet gününde meclisime en yakın olacak kişiyi haber vereyim mi?"** buyurdu. Biz: "Evet, ey Allah'ın Resûlü!" karşılığını verince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ahlâkı en güzel olanınızdır"** buyurdu.[2]

---

[1] **Elbânî: Sahih liğayrihi (es-Silsiletu's-sahîha 1298); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/235; Bak hadis no: 2981.**

[2] **Elbânî: Hasen sahih (es-Silsiletu's-sahîha 791); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/217, 2/218.**

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مَنْ حَسُنَ خُلُقُهُ فِي الدُّنْيَا كَانَ مِنْ أَحَبِّ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى

Dünyada Güzel Ahlâklı Olanın, İnsanlar İçinde Allah'a En Sevgili Kimseler Olması

٤٨٦ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو النَّيْسَابُورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمٍ، عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، كَأَنَّ عَلَى رُءُوسِنَا الرَّخَمَ، مَا يَتَكَلَّمُ مِنَّا مُتَكَلِّمٌ، إِذْ جَاءَهُ نَاسٌ مِنَ الْأَعْرَابِ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفْتِنَا فِي كَذَا، أَفْتِنَا فِي كَذَا، فَقَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّ اللَّهَ قَدْ وَضَعَ عَنْكُمُ الْحَرَجَ، إِلَّا امْرَأً اقْتَرَضَ مِنْ عِرْضِ أَخِيهِ فَذَاكَ الَّذِي حَرِجَ وَهَلَكَ» قَالُوا: أَفَنَتَدَاوَى يَا رَسُولَ اللَّهِ؟، قَالَ: «نَعَمْ، فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يُنْزِلْ دَاءً إِلَّا أَنْزَلَ لَهُ دَوَاءً، غَيْرَ دَاءٍ وَاحِدٍ»، قَالُوا: وَمَا هُوَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟، قَالَ: «الْهَرَمُ»، قَالُوا: فَأَيُّ النَّاسِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ، يَا رَسُولَ اللَّهِ؟، قَالَ: « أَحَبُّ النَّاسِ إِلَى اللَّهِ أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا». [٣: ٦٥]

486- Usâme b. Şerîk der ki: Biz Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında idik ve sanki başımızda kartal varmış gibi hiç kimse konuşmuyordu. Bedevilerden bir grup geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bize şu ve şu konuda fetva ver" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ey insanlar! Allah sizin üzerinizden zorluğu kaldırdı. Borç alıp ta borcunu ödemeden ölen kişi helak olur"** buyurdu. Onlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Hastalıklarda tedavi olalım mı?" diye sorduklarında, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Evet! Yüce Allah bir dert hariç ne kadar dert indirdiyse mutlaka karşılığında devasını indirdi"** buyurdu. "O da nedir? Ey Allah'ın Resûlü!" dediklerinde: **"Yaşlılıktır"** buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi insanlar Allah katında en değerlidir?" diye sorduklarında ise, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah katında en değerli olan, ahlâkı en güzel olandır"** karşılığını verdi.[1]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 432; Ğâyetu'l-merâm 292); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 4/278; İbn Mâce 3436; Bak hadis no: 478.

بَابُ الْعَفْوِ

Bâb: Affetme

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنِ اسْتِعْمَالِ الْعَفْوِ، وَتَرْكِ الْمُجَازَاةِ عَلَى الشَّرِّ بِالشَّرِّ

Kişiye Kötülüğe Karşı Kötülükle Karşılık Vermeyip Affetmesinin Gerekmesi

٤٨٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ عُبَيْدٍ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، قَالَ: حَدَّثَنِي أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ، قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ، أُصِيبَ مِنَ الْأَنْصَارِ أَرْبَعَةٌ وَسَبْعُونَ، وَمِنْهُمْ سِتَّةٌ فِيهِمْ حَمْزَةُ، فَمَثَّلُوا بِهِمْ فَقَالَتِ الْأَنْصَارُ: لَئِنْ أَصَبْنَا مِنْهُمْ يَوْمًا لَنُرْبِيَنَّ عَلَيْهِمْ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ فَتْحِ مَكَّةَ، أَنْزَلَ اللَّهُ: ﴿وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ، وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ﴾، فَقَالَ رَجُلٌ: لَا قُرَيْشَ بَعْدَ الْيَوْمِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كُفُّوا عَنِ الْقَوْمِ غَيْرَ أَرْبَعَةٍ». [٣: ٦٤]

487- Ubey b. Ka'b der ki: Uhud gününde Ensâr'dan yetmiş dört kişi öldürülmüştü Onlardan ise aralarında Hamza'nın da bulunduğu altı kişi vardı. Bu altı kişiye müşrikler müsle yapmıştı. Bunun üzerine Ensâr: "Eğer bir gün onları ele geçirecek olursak, bu yapılanlardan daha fazlasını yapacağız" dedi. Mekke fetih gününde yüce Allah: ***"Eğer ceza vermek isterseniz size yapılanın aynıyla mukabele edin. Sabrederseniz and olsun ki bu, sabredenler için daha iyidir"*** (Nahl 126) âyetini indirdi. Adamın biri: "Bu günden sonra (müşrik) Kureyş yoktur" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Dört kişi dışında kavmi (Mekke halkını) bırakın"** buyurdu.[1]

---

[1] **Elbânî: Sahih (es-Silsiletu'd-daîfe 550 altında); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 5/135; Tirmizî 3128.**

ذِكْرُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ أَنْ لَا يَنْتَقِمَ لِنَفْسِهِ مِنْ أَحَدٍ اعْتَرَضَ عَلَيْهَا أَوْ آذَاهَا

Kişinin Kendisine Karşı Çıkan veya Eziyet Eden Kimseden Nefsi İçin İntikam Almamasının Müstehaplığı

٤٨٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ ذَرِيحٍ بِعُكْبَرَا، أَخْبَرَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، ضَرَبَ خَادِمًا قَطُّ، وَلَا ضَرَبَ امْرَأَةً لَهُ قَطُّ، وَلَا ضَرَبَ بِيَدِهِ شَيْئًا قَطُّ، إِلَّا أَنْ يُجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَلَا نِيلَ مِنْهُ شَيْءٌ قَطُّ، فَيَنْتَقِمُهُ مِنْ صَاحِبِهِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ لِلَّهِ فَإِنْ كَانَ لِلَّهِ، انْتَقَمَ لَهُ، وَلَا عَرَضَ لَهُ أَمْرَانِ، إِلَّا أَخَذَ بِالَّذِي هُوَ أَيْسَرُ، حَتَّى يَكُونَ إِثْمًا، فَإِذَا كَانَ إِثْمًا كَانَ أَبْعَدَ النَّاسِ مِنْهُ». [٥: ٤٧]

488- Hz. Aişe der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir hizmetçisine ve bir hanımına vurduğunu görmedim. Allah yolunda cihâd etmekten başka hiç bir şeye eliyle vurmadı. Allah'ın hürmet edilmesini emrettiği şeylerin çiğnenmesi dışında kendi nefsi için hiç bir zaman intikam almadı. O, sadece Allah için intikam alırdı. O ne zaman iki şey arasında muhayyer bırakıldıysa, günah olmadıkça en kolay olanı tercih ederdi. O şey günahsa, insanlar arasında ondan en çok uzak duran o olurdu."[1]

بَابُ إِفْشَاءِ السَّلَامِ وَإِطْعَامِ الطَّعَامِ

Bâb: Selamı Yayıp Yemek Yedirmek

٤٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اعْبُدُوا الرَّحْمَنَ وَأَفْشُوا السَّلَامَ وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ تَدْخُلُوا الْجِنَانَ» [١: ٧٠]

489- Abdullah b. Amr der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Rahmân'a kulluk edin, selamı yayın ve yemek yedirin ki Cennetlere giresiniz"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Ğâyetu'l-merâm 252; es-Silsiletu's-sahîha 507); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Muvattâ 3/95, 3/96; Ahmed 6/229; Buhârî 3560; Müslim 2328/79; Ebû Dâvûd 4785; Darimî 2/147.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 571; el-İrvâ' 38239); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 2/170; Tirmizî 1855; İbn Mâce 3694; Darimî 2/109; Bak hadis no: 507.

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ ﷺ: «اعْبُدُوا الرَّحْمَنَ» لَفْظَةٌ يَشْتَمِلُ اسْتِعْمَالُهَا عَلَى شُعَبٍ كَثِيرَةٍ بِاخْتِلَافِ أَحْوَالِ الْمُخَاطَبِينَ فِيهَا قَدْ تَقَدَّمَ ذِكْرُنَا لِهَذَا الْوَصْفِ فِيمَا قَبْلُ وَقَوْلُهُ ﷺ: «أَفْشُوا السَّلَامَ» لَفْظَةٌ أُطْلِقَتْ عَلَى الْعُمُومِ لَا يَجِبُ اسْتِعْمَالُهُ فِي كُلِّ الْأَحْوَالِ، لِأَنَّ الْمَرْءَ إِذَا اسْتَعْمَلَ ذَلِكَ فِي كُلِّ الْأَحْوَالِ، عَلَى كُلِّ إِنْسَانٍ، ضَاقَ بِهِ الْأَمْرُ، وَخَرَجَ إِلَى مَا لَيْسَ فِي وُسْعِهِ، وَتَكَلَّفَ إِلْزَامَ الْفَرَائِضِ بِالرَّدِّ عَلَى الْمُسْلِمِينَ وَإِذَا كَانَ الرَّدُّ هُوَ الْفَرْضُ صَارَ عَلَى الْكِفَايَةِ، كَانَ ابْتِدَاءُ السَّلَامِ الَّذِي لَيْسَ لَهُ تَخْصِيصُ فَرْضٍ أَوْلَى أَنْ يَكُونَ عَلَى الْكِفَايَةِ، وَقَوْلُهُ: «أَطْعِمُوا الطَّعَامَ» أَمْرٌ نُدِبَ إِلَى اسْتِعْمَالِهِ، وَحُثَّ عَلَيْهِ قَصْدًا لِطَلَبِ الثَّوَابِ

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ***"Rahmân'a kulluk edin"*** emri muhatapların durumuna göre içeriği değişen bir emirdir. Daha önce bu konuda gerekli açıklamaları yapmıştık. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ***"Selamı yayın"*** emri genel olarak gelmiş olsa da her durumda geçerli olan bir emir değildir. Zira kişinin her durumda karşılaştığı her bir kişiye selam vermeye çalışması kendisine sıkıntı verecek ve kaldıramayacağı bir yük haline gelecektir. Dolayısıyla bir müslüman kendisine farz olan selamla yükümlüdür. Selam vermesi farz ise bu selamı verir. Topluluk içinde selamın alınmasının farz olduğu durumlarda bu farz farz-ı kifaye olabiliyorsa bir topluluğun vereceği selamın da farz-ı kifaye hükmünde olması evlâ olacaktır. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ***"Yemek yedirin"*** emri mendubiyet bildiren bir emirdir ve böylesi bir emir sevap kazanmaya yönelik bir teşviktir.

ذِكْرُ إِيجَابِ الْجَنَّةِ لِمَنْ حَسَّنَ كَلَامَهُ وَبَذَلَ سَلَامَهُ

Konuşmasını Güzelleştirip Selamı Veren Kimsenin Cenneti Hak Etmesi

٤٩٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ الْمِقْدَامِ بْنِ شُرَيْحٍ، عَنْ أَبِيهِ الْمِقْدَامِ، عَنْ أَبِيهِ شُرَيْحٍ، عَنْ أَبِيهِ هَانِئٍ أَنَّهُ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ يُوجِبُ لِيَ الْجَنَّةَ، قَالَ: «عَلَيْكَ بِحُسْنِ الْكَلَامِ، وَبَذْلِ السَّلَامِ». [١ : ٢]

490- Ebû Şureyh, babasından bildiriyor: Babam (Hâni): "Ey Allah'ın Resûlü! Bana sayesinde Cenneti kazanacağım bir ameli haber ver" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Güzel söz söylemek ve selam vermektir"** buyurdu.[1]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1939); Şuayb: İsnâdı kavîdir. Bak hadis no: 504.

ذِكْرُ إِثْبَاتِ السَّلَامَةِ فِي إِفْشَاءِ السَّلَامِ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ

Müslümanlar Arasında Selamı Yaymakla Selamete Ulaşılması

٤٩١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ قِنَانِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ النَّهْمِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْسَجَةَ، عَنِ الْبَرَاءِ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «أَفْشُوا السَّلَامَ تَسْلَمُوا». [١: ٢]

491- Berâ'nın bildirdiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Selamı aranızda yaygınlaştırın ki selâmete eresiniz."**[1]

ذِكْرُ إِبَاحَةِ الْمُصَافَحَةِ لِلْمُسْلِمِينَ عِنْدَ السَّلَامِ

Müslümanların Selam Verirken Tokalaşmalarının Mubahlığı

٤٩٢ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، قَالَ: قُلْتُ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَكَانَتِ الْمُصَافَحَةُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟، قَالَ: «نَعَمْ». [٤: ٥٠]

قَالَ قَتَادَةُ: وَكَانَ الْحَسَنُ يُصَافِحُ

492- Katâde der ki: Enes b. Mâlik'e: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) döneminde tokalaşma var mıydı?" diye sorduğumda: "Evet!" dedi. Katâde ekledi: Hasan (el-Basrî) de tokalaşırdı.[2]

ذِكْرُ كِتْبَةِ الْحَسَنَاتِ لِمَنْ سَلَّمَ عَلَى أَخِيهِ الْمُسْلِمِ بِتَمَامِهِ

Müslüman Kardeşine Tam Olarak Selam Verene Haseneler Yazılması

٤٩٣ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمَذَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأُوَيْسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ يَعْنِي ابْنَ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ زَيْدٍ التَّيْمِيِّ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَجُلًا مَرَّ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

---

[1] Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 1493); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 4/286.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Buhârî 6263; Tirmizî 2729.

وَهُوَ فِي مَجْلِسٍ، فَقَالَ: سَلَامٌ عَلَيْكُمْ، فَقَالَ: «عَشْرُ حَسَنَاتٍ» ثُمَّ مَرَّ رَجُلٌ آخَرَ، فَقَالَ: سَلَامٌ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، فَقَالَ: «عِشْرُونَ حَسَنَةً»، فَمَرَّ رَجُلٌ آخَرَ، فَقَالَ: سَلَامٌ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، فَقَالَ: «ثَلَاثُونَ حَسَنَةً» فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْمَجْلِسِ وَلَمْ يُسَلِّمْ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «مَا أَوْشَكَ مَا نَسِيَ صَاحِبُكُمْ إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْمَجْلِسِ فَلْيُسَلِّمْ، فَإِنْ بَدَا لَهُ أَنْ يَجْلِسَ فَلْيَجْلِسْ، فَإِنْ قَامَ فَلْيُسَلِّمْ، فَلَيْسَتِ الْأُولَى بِأَحَقَّ مِنَ الْآخِرَةِ». [١: ٢]

493- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir mecliste iken adamın biri geldi ve: "Allah'ın selamı üzerinize olsun" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Buna on hasene vardır"** buyurdu. Sonra başka bir adam geldi ve: "Allah'ın selâmı ve rahmeti üzerinize olsun" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yirmi hasene"** buyurdu. Sonra bir adam daha geldi ve: **"Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun"** dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Otuz hasene"** buyurdu. Adamın biri kalkıp selam vermeden meclisi terk edip gitti. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Dostunuz (selam vererek gitmeyi) ne çabuk unuttu. Biriniz bir meclise geldiği zaman selam versin ve oturmak isterse otursun. Kalkıp gideceği zaman da selam versin. Birinci selam, ikinci selamdan daha değerli değildir."**[1]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِالسَّلَامِ لِمَنْ أَتَى نَادِيَ قَوْمٍ فَجَلَسَ إِلَيْهِمْ، وَاسْتِعْمَالِ مِثْلِهِ عِنْدَ الْقِيَامِ

Bir Topluluğun Meclisine Gelip Otururken ve Yanlarından Kalkarken Onlara Selam Vermenin Emredilmesi

٤٩٤ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ الرَّمْلِيُّ، حَدَّثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِذَا انْتَهَى أَحَدُكُمْ إِلَى مَجْلِسٍ فَلْيُسَلِّمْ، فَإِنْ بَدَا لَهُ أَنْ يَجْلِسَ فَلْيَجْلِسْ، فَإِذَا قَامَ فَلْيُسَلِّمْ، فَلَيْسَتِ الْأُولَى بِأَحَقَّ مِنَ الْآخِرَةِ». [١: ٦٧]

494- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Biriniz bir meclise vardığı zaman selam versin ve oturmak isterse otursun.**

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 183); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Bak hadis no: 494, 495, 496.

Kalkıp gideceği zaman da selam versin. Birinci selam, ikinci selamdan daha değerli değildir."[1]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِالسَّلَامِ لِلْمَرْءِ عِنْدَ الِانْتِهَاءِ إِلَى نَادِي قَوْمٍ مَعَ اسْتِعْمَالِهِ مِثْلَهُ عِنْدَ رُجُوعِهِ عَنْهُمْ

Kişiye, Bir Topluluğun Meclisine Ulaştığında ve Yanlarından Döndüğünde Selam Vermesinin Emredilmesi

٤٩٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجْلَانَ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا انْتَهَى أَحَدُكُمْ إِلَى مَجْلِسٍ فَلْيُسَلِّمْ، وَإِذَا قَامَ فَلْيُسَلِّمْ، فَلَيْسَتِ الْأُولَى بِأَحَقَّ مِنَ الْآخِرَةِ». [١: ٧٨]

495- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Biriniz bir meclise vardığı zaman selam versin. O meclisten kalkmak istediği zaman da selam versin. Zira ilk verdiği selam, sonraki selamından daha üstün değildir."**[2]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِالسَّلَامِ لِمَنْ أَتَى نَادِي قَوْمٍ واسْتِعْمَالِ مِثْلِهِ عِنْدَ قِيَامِهِ مِنْهُ بِالصَّلَاةِ

Bir Topluluğun Meclisine Gelen ve Oradan Namaz İçin Kalkan Kimseye Onlara Selam Vermesinin Emredilmesi

٤٩٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مَوْلَى ثَقِيفٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ زُرَيْعٍ، عَنْ رَوْحِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا انْتَهَى أَحَدُكُمْ إِلَى مَجْلِسٍ، فَلْيُسَلِّمْ، فَإِنْ بَدَا لَهُ أَنْ يَجْلِسَ فَلْيَجْلِسْ، ثُمَّ إِذَا قَامَ فَلْيُسَلِّمْ، فَلَيْسَتِ الْأُولَى بِأَحَقَّ مِنَ الْآخِرَةِ»

قَالَ أَبُو عَاصِمٍ: وَأَخْبَرَنَاهُ ابْنُ عَجْلَانَ [١: ٩٥]

496- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Biriniz bir meclise vardığı zaman selam versin ve oturmak isterse otursun. Sonra**

---

[1] Elbânî: Hasen sahih; Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/287; Tirmizî 2706; Bak hadis no: 493, 495.

[2] Elbânî: Hasen sahih; Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/230; Ebû Dâvûd 5208; Bak hadis no: 493, 494.

kalkıp gideceği zaman da selam versin. Birinci selam, ikinci selamdan daha değerli değildir."

Ebû Âsım: "Bunu bize İbn Aclân da haber verdi" dedi.[1]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِابْتِدَاءِ السَّلَامِ لِلْقَلِيلِ عَلَى الْكَثِيرِ، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالرَّاكِبِ عَلَى الْمَاشِي

İlk Selam Veren Olarak Azınlığın Çoğunluğa, Yürüyenin Oturana ve Bineklinin Yürüyene Selam Vermesinin Emredilmesi

٤٩٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى الْمِصْرِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هَانِئٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «لِيُسَلِّمِ الْفَارِسُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ». [١: ٧٨]

497- Fadâle b. Ubeyd'in bildirdiğine göre, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Binekli olan yürüyene, yürüyen oturana, az olanlar da çok olanlara selam verir."**[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَاشِيَيْنِ إِذَا بَدَأَ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ بِالسَّلَامِ كَانَ أَفْضَلَ عِنْدَ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا

Yürüyen İki Kişiden Diğerine İlk Selam Verenin Allah Katında Daha Üstün Olması

٤٩٨ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى عَبْدَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ:، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لِيُسَلِّمِ الرَّاكِبُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ، وَالْمَاشِيَانِ أَيُّهُمَا بَدَأَ فَهُوَ أَفْضَلُ». [١: ٢]

498- Câbir, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **"Binekli olan yürüyene, yürüyen oturana selam verir. Yürüyen iki kişiden de önce selam veren, daha faziletlidir"** buyurduğunu söyledi.[3]

---

[1] Elbânî: Hasen sahih; Şuayb: İsnâdı hasendir. Bak hadis no: 493, 494, 495.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1150); Şuayb: İsnâdı ceyyiddir Ahmed 6/19; Tirmizî 2705; Darimî 2/276.

[3] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1146); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih.

ذِكْرُ تَضَمُّنِ اللهِ جَلَّ وَعَلَا دُخُولَ الْجَنَّةِ لِلْمُسَلِّمِ عَلَى أَهْلِهِ عِنْدَ دُخُولِهِ عَلَيْهِمْ، إِنْ مَاتَ وَكِفَايَتَهُ وَرِزْقَهُ إِنْ عَاشَ

Âilesinin Yanına Girerken Selam Veren Müslümanın Ölmesi Halinde Allah Tarafından Cennete Sokulması, Yaşaması Halinde de Kendisine Yetecek Kadar Rızık İhsan Edilmesi

٤٩٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُعَافَى الْعَابِدُ بِصَيْدَا، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي الْعَاتِكَةِ، قَالَ: حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ حَبِيبٍ الْمُحَارِبِيُّ، عَنْ أَبِي أُمَامَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: «ثَلَاثَةٌ كُلُّهُمْ ضَامِنٌ عَلَى اللهِ، إِنْ عَاشَ رُزِقَ وَكُفِيَ، وَإِنْ مَاتَ أَدْخَلَهُ اللهُ الْجَنَّةَ: مَنْ دَخَلَ بَيْتَهُ فَسَلَّمَ، فَهُوَ ضَامِنٌ عَلَى اللهِ، وَمَنْ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ، فَهُوَ ضَامِنٌ عَلَى اللهِ، وَمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِ اللهِ فَهُوَ ضَامِنٌ عَلَى اللهِ» [١: ٢]

499- Ebû Umâme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Üç kişi vardır ki, onların hepsi Allah'ın kefaleti altındadır. Yaşarsa kendisine yetecek kadar rızıklandırılır. Ölürse de Allah onu cennete sokar: Kim evine girip de selam verirse o kimse, Allah'ın kefaleti altındadır. Kim mescide çıkarsa, Allah'ın kefaleti altındadır. Kim Allah yolunda (cihad etmeye) çıkarsa, Allah'ın kefaleti altındadır."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: لَمْ يَطْعَمْ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُعَافَى ثَمَانِيَةَ عَشْرَةَ سَنَةً مِنْ طَيِّبَاتِ الدُّنْيَا شَيْئًا غَيْرَ الْحَسْوِ عِنْدَ إِفْطَارِهِ.

Ebû Hâtim der ki: "Muhammed b. el-Muâfâ, 18 sene iftar ederken dünyanın güzel yemekleri yerine sadece çorba içmekle yetinmiştir."

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ مُبَادَرَةِ أَهْلِ الْكِتَابِ بِالسَّلَامِ

Ehl-i Kitaba Önce Selam Vermek İçin Çaba Göstermenin Yasaklanışı

٥٠٠ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدُ بْنُ مُسَرْهَدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «لَا تُبَادِرُوا أَهْلَ الْكِتَابِ بِالسَّلَامِ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فِي طَرِيقٍ، فَاضْطَرُّوهُمْ إِلَى أَضْيَقِهِ». [٢: ٣]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 2253; Mişkât 727); Şuayb: Hadis sahihtir. Ebû Dâvûd 2494.

500- Ebû Hureyre bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ehl-i Kitab ile karşılaşınca önce siz selama başlamayınız ve yolda onlarla karşılaştığınızda onları yolun en dar kısmına geçmeye mecbur ediniz"** buyurdu.[1]

٥٠١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْخَطِيبُ بِالْأَهْوَازِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ عَبْدِ الْوَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُهَيْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَبْدَؤُوا أَهْلَ الْكِتَابِ بِالسَّلَامِ، وَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمْ فِي طَرِيقٍ، فَاضْطَرُّوهُمْ إِلَى أَضْيَقِهِ».

501- Ebû Hureyre der ki: Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Ehl-i Kitaba ilk önce siz selam vermeyin. Onlarla karşılaştığınız zaman da onları yolun en dar yerinden geçmeye zorlayın."**[2]

ذِكْرُ إِبَاحَةِ رَدِّ السَّلَامِ لِلْمُسْلِمِ عَلَى أَهْلِ الذِّمَّةِ

Müslümanın Azınlık Tebanın Selamını Almasının Mubahlığı

٥٠٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّامِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْمَقَابِرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ، أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ الْيَهُودَ إِذَا سَلَّمُوا عَلَيْكُمْ إِنَّمَا يَقُولُ أَحَدُهُمُ: السَّامُ عَلَيْكَ، فَقُلْ وَعَلَيْكَ». [٤: ٣]

502- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yahudiler selam verdiği zaman: «es-Sâmu aleyke (=ölüm üzerine olsun)» demektedir. Sizden biri de: «Ve-aleyke» diye cevap versin"** buyurdu.[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 1271; es-Silsiletu's-sahîha 704); Şuayb: Sahîh'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/266; Müslim 2167; Tirmizî 1602; Bak hadis no: 501.

[2] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 1271; es-Silsiletu's-sahîha 704); Şuayb: Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/436; Müslim 2167; Ebû Dâvûd 5205; Bak hadis no: 500.

[3] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2242); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Muvattâ 3/132; Ahmed 2/19; Buhârî 6928; Müslim 2164; Tirmizî 1603.

ذِكْرُ وَصْفِ رَدِّ السَّلَامِ لِلْمَرْءِ عَلَى أَهْلِ الْكِتَابِ إِذَا سَلَّمُوا عَلَيْهِ

Kişinin Ehl-i Kitabın Verdiği Selama Karşılık Vermesinin Vasfı

٥٠٣ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ الضَّرِيرُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ يَهُودِيًّا سَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَأَصْحَابِهِ، فَقَالَ: السَّامُ عَلَيْكُمْ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَتَدْرُونَ مَا قَالَ؟» قَالُوا: نَعَمْ، سَلَّمَ عَلَيْنَا، قَالَ: «لَا، إِنَّمَا، قَالَ: السَّامُ عَلَيْكُمْ، أَيْ: تُسَامُونَ دِينَكُمْ، فَإِذَا سَلَّمَ عَلَيْكُمْ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَقُولُوا: وَعَلَيْكَ». [١: ٧٨]

503- Enes der ki: Yahudi biri Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) ve ashâbına: "Es-sâmu aleykum" diye selam verince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ne dediğini biliyor musunuz?"** diye sordu. Ashâb: "Evet, bize selam verdi" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Hayır! O: «Dininizi öldüresiniz» dedi. Eğer Ehl-i kitabdan biri size selam verirse: «Ve-aleyke (Senin de üzerine olsun)» diye cevap veriniz"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ إِيجَابِ الْجَنَّةِ لِلْمَرْءِ بِطِيبِ الْكَلَامِ، وَإِطْعَامِ الطَّعَامِ

Kişinin Güzel Söz ve Yemek Yedirmek Sayesinde Cenneti Hak Etmesi

٥٠٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ الْمِقْدَامِ بْنِ شُرَيْحِ بْنِ هَانِئٍ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ هَانِئٍ، عَنِ ابْنِ هَانِئٍ: أَنَّ هَانِئًا لَمَّا وَفَدَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَعَ قَوْمِهِ فَسَمِعَهُمْ يُكَنُّونَ هَانِئًا أَبَا الْحَكَمِ، فَدَعَاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَكَمُ وَإِلَيْهِ الْحُكْمُ، فَلِمَ تُكَنَّى أَبَا الْحَكَمِ»؟، قَالَ: قَوْمِي إِذَا اخْتَلَفُوا فِي شَيْءٍ رَضُوا بِي حَكَمًا فَأَحْكُمُ بَيْنَهُمْ، فَقَالَ: «إِنَّ ذَلِكَ لَحَسَنٌ، فَمَا لَكَ مِنَ الْوَلَدِ»؟، قَالَ شُرَيْحٌ، وَعَبْدُ اللَّهِ، وَمُسْلِمٌ، قَالَ: «فَأَيُّهُمْ أَكْبَرُ»؟، قَالَ: شُرَيْحٌ، قَالَ: «فَأَنْتَ أَبُو شُرَيْحٍ» فَدَعَا لَهُ وَلِوَلَدِهِ، فَلَمَّا أَرَادَ الْقَوْمُ الرُّجُوعَ إِلَى بِلَادِهِمْ، أَعْطَى كُلَّ رَجُلٍ مِنْهُمْ أَرْضًا حَيْثُ أَحَبَّ فِي بِلَادِهِ، قَالَ أَبُو شُرَيْحٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ يُوجِبُ لِيَ الْجَنَّةَ، قَالَ: «طِيبُ الْكَلَامِ، وَبَذْلُ السَّلَامِ، وَإِطْعَامُ الطَّعَامِ». [١: ٢]

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 1276); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Buhârî 6926; Müslim 2163/7; Ebû Dâvûd 5207; Tirmizî 3301; İbn Mâce 3697.

504- İbn Hâni der ki: Hâni, kavmi ile beraber Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), kavmin Hâni'yi Ebu'l-Hakem lakabı ile çağırdığını işitince onu yanına çağırıp: **"Hakem olan Allah'tır ve hüküm O'nundur. Senin lakabın niye Ebu'l-Hakem'dir?"** diye sordu. Hâni: "Kavmim bir konuda ihtilaf ettiği zaman benim hakemlik yapmamı isterler ve ben de aralarında hükmederim" karşılığını verince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bu güzel bir şeydir. Senin çocuklardan neyin var?"** diye sordu. Hâni: "Şureyh, Abdullah ve Müslim adında çocuklarım var" karşılığını verince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Büyüğü hangisidir?"** diye sordu. Hâni: "Şureyh'tir" cevabını verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"O zaman sen Ebû Şureyh'sin"** buyurup kendisine ve oğluna dua etti. Hâni'nin kavmi memleketine geri dönmek istediğinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her birine ülkelerinde sevdikleri yerden araziler verdi. Ebû Şureyh: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana kendisiyle Cenneti kazanacağım bir ameli haber ver" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Tatlı söz, selam vermek ve yemek yedirmektir"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ إِطْعَامَ الطَّعَامِ، وَإِفْشَاءَ السَّلَامِ مِنَ الْإِسْلَامِ

Yemek Yedirmek ile Selamı Yaymanın Müslümanlıktan Sayılması

٥٠٥ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَبِي الْخَيْرِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟، قَالَ: «تُطْعِمُ الطَّعَامَ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ، وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ». [٢:١]

505- Abdullah b. Amr'ı bildirdiğine göre bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "İslâm'ın hangi hasletleri daha hayırlıdır?" diye sorunca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yemek yedirmen ve tanıdığın ve tanımadığın herkese selâm vermendir"** cevabını verdi.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1939; el-İrvâ' 2615). Şuayb: İsnâdı ceyyiddir Bak hadis no: 490.

[2] Elbânî: Sahih (Sahihu'l-Edeb 790); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/169; Buhârî 12; Müslim 39; Ebû Dâvûd 5194; Nesâî 7/107; İbn Mâce 3253.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ إِطْعَامَ الطَّعَامِ مِنَ الْإِيمَانِ

Yemek Yedirmenin İmandan Olduğuna Delalet Eden Haber

٥٠٦ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَنْصُورٍ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ أَبِي مُزَاحِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلَا يُؤْذِي جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَسْكُتْ» [٢:١]

506- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi, misafirini iyice ağırlasın. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi, komşusuna eziyet vermesin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi, ya hayırlı bir şey söylesin ya da sussun."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: أَبُو الْأَحْوَصِ: سَلَّامُ بْنُ سُلَيْمٍ، وَأَبُو حُصَيْنٍ: عُثْمَانُ بْنُ عَاصِمٍ، وَأَبُو صَالِحٍ: ذَكْوَانُ السَّمَّانُ، وَأَبُو هُرَيْرَةَ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو الدَّوْسِيُّ

Ebû Hâtim der ki: "Ebu'l-Ahvas, Sellâm b. Süleym'dir. Ebû Husayn, Osmân b. Âsım'dır. Ebû Sâlih, Zekvân es-Semmân'dır. Ebû Hureyre, Abdullah b. Amr ed-Devsî'dir."

ذِكْرُ رَجَاءِ دُخُولِ الْجِنَانِ لِمَنْ أَطْعَمَ الطَّعَامَ، وَأَفْشَى السَّلَامَ مَعَ عِبَادَةِ الرَّحْمَنِ

Rahman'a İbadetinin Yanında Yemek Yedirip Selamı Yayan Kimsenin Cennete Girmesinin Umulması

٥٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اعْبُدُوا الرَّحْمَنَ، وَأَفْشُوا السَّلَامَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ تَدْخُلُوا الْجِنَانَ». [١: ٢]

507- Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Rahman'a kulluk ediniz, selamı (insanların arasında) yayınız ve yemek yediriniz ki; cennete giresiniz."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/463; Buhârî 6018; Müslim 47/75; Bak hadis no: 516.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: Hadis şahitleriyle sahihtir.

ذِكْرُ إِيجَابِ دُخُولِ الْجَنَّةِ لِمَنْ أَفْشَى السَّلَامَ وَأَطْعَمَ الطَّعَامَ، وَقَرَنَهُمَا بِسَائِرِ الْعِبَادَاتِ

Diğer İbadetlerin de Eşliğinde Selamı Yayan ve Yemek Yedirenin Cennete Girmeyi Hak Etmesi

٥٠٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ إِذَا عَمِلْتُهُ أَوْ عَمِلْتُ بِهِ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ، قَالَ: «أَفْشِ السَّلَامَ، وَأَطْعِمِ الطَّعَامَ، وَصِلِ الْأَرْحَامَ، وَقُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ، تَدْخُلِ الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ». [١ : ٢]

508- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi veselleм): "İşlediğim takdirde kendisi vasıtasıyla cennete girmeme sebep olacak birşeyi bana bildir" deyince. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Selamı yaygınlaştır, yemek yedir, akrabalık bağlarını gözet, insanlar uyurken sen kalk (namaz kıl), esenlikle cennete girersin"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ وَصْفِ الْغُرَفِ الَّتِي أَعَدَّهَا اللَّهُ لِمَنْ أَطْعَمَ الطَّعَامَ وَدَامَ عَلَى صَلَاةِ اللَّيْلِ، وَأَفْشَى السَّلَامَ

Yüce Allah'ın Yemek Yediren, Gece Namazına Devam Eden ve Selamı Yayan Kimse İçin Hazırladığı Odaların Vasfı

٥٠٩ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَنْبَأَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنِ ابْنِ مُعَانِقٍ، عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْعَرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ غُرَفًا يُرَى ظَاهِرُهَا مِنْ بَاطِنِهَا، وَبَاطِنُهَا مِنْ ظَاهِرِهَا، أَعَدَّهَا اللَّهُ لِمَنْ أَطْعَمَ الطَّعَامَ، وَأَفْشَى السَّلَامَ، وَصَلَّى بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ» [٢:١]

509- Ebû Mâlik el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Cennette öyle köşkler vardır ki; dışarıdan içerisi ve içeriden de dışarısı gözükür. Yüce Allah, o köşkleri; yemek yediren, selamı yayan ve insanlar uykuda iken geceleri namaz kılan kimse için hazırlamıştır."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Tahrîcu Fıkhi's-sîre 199; es-Silsiletu's-sahîha 169); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/295, 2/333, 2/493.

[2] Elbânî: Hasen (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/46); Şuayb: İsnâdı kavîdir. Ahmed 2/173, 5/343.

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: ابْنُ مُعَانِقٍ هَذَا اسْمُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَانِقٍ الْأَشْعَرِيُّ

Ebû Hâtim der ki: "Buradaki İbn Muânik, Abdullah b. Muânik el-Eş'arî'dir."

بَابُ الْجَارِ

Bâb: Komşu

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ مُجَانَبَةَ الرَّجُلِ أَذَى جِيرَانِهِ مِنَ الْإِيمَانِ

Kişinin Komşusunu Rahatsız Etmekten Kaçınmasının İmandan Sayıldığına Delalet Eden Haber

٥١٠ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا أَبُو نَصْرٍ التَّمَّارُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، وَحُمَيْدٍ، وَذَكَرَ الصُّوفِيُّ آخَرَ مَعَهُمَا، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «الْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَهُ النَّاسُ، وَالْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَاجَرَ السُّوءَ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَبْدٌ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ». [١: ٢]

510- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: "**Mümin, insanların (kendisinden yana) emniyette olduğu kimsedir. Müslüman, (diğer) Müslümanların dilinden ve elinden güvende olduğu kimsedir. Muhacir ise kötü şeylerden hicret eden kimsedir. Canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, komşusu kötülüklerinden emin olamadığı kimse, cennete giremez.**"[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا عَظَّمَ اللَّهُ جَلَّ وَعَلَا مِنْ حَقِّ الْجِوَارِ

Yüce Allah'ın Komşunun Hakkına Önem Atfetmesi

٥١١ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي مَعْشَرٍ بِحَرَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ، أَنَّ أَبَا بَكْرِ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّ عَمْرَةَ بِنْتَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَخْبَرَتْهُ أَنَّ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ، حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ». [٣: ٢٠]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 549); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/154.

511- Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Cebrâil, komşu konusunda bana o kadar tavsiyede bulundu ki, neredeyse komşuyu komşusuna mirasçı kılacak sandım"** buyurmuştur.[1]

ذِكْرُ الِاسْتِحْبَابِ لِلْمَرْءِ الْإِحْسَانَ إِلَى الْجِيرَانِ رَجَاءَ دُخُولِ الْجِنَانِ بِهِ

Kişinin Cennetlere Girmek Umuduyla Komşularına İyi Davranmasının Müstehaplığı

٥١٢ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي غَيْلَانَ بِبَغْدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ فَرَاهِيجَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ، حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ». [١: ٢]

512- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Cibrîl bana komşu hakkında o kadar tavsiyede bulundu ki komşuyu komşuya mirasçı kılacak zannettim."**[2]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِإِكْثَارِ الْمَاءِ فِي مَرَقَتِهِ، وَالْغَرْفِ لِجِيرَانِهِ بَعْدَهُ

Çorbanın Suyunu Bol Yaptıktan Sonra Komşulara İkram Etmenin Emredilmesi

٥١٣ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا طَبَخْتَ قِدْرًا، فَأَكْثِرْ مَرَقَتَهَا، فَإِنَّهُ أَوْسَعُ لِلْأَهْلِ وَالْجِيرَانِ». [١: ٦٧]

513- Ebû Zer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Eğer çorba yaparsan suyunu çoğalt. Çünkü öylesi, ev halkı ve komşulara da yeter."**[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 3/400/891); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 6/238; Buhârî 6014; Müslim 2624; Ebû Dâvûd 5151; Tirmizî 1942; İbn Mâce 3673.

[2] Elbânî: Sahih liğayrihi; Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/514, 2/259; İbn Mâce 3674.

[3] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1268); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 6/156; Müslim 2625/142; Bak hadis no: 514, 523, 1901.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ غَرْفَ الْمَرْءِ مِنْ مَرَقَتِهِ لِجِيرَانِهِ إِنَّمَا يَغْرِفُ لَهُمْ مِنْ غَيْرِ إِسْرَافٍ، وَلَا تَقْتِيرٍ

Kişinin Çorbasından Komşularına İsraf Etmeden ve Cimrilik Yapmadan Kepçelerle Dağıtması

٥١٤ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي مَعْشَرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِذَا صَنَعْتَ مَرَقَةً، فَأَكْثِرْ مَاءَهَا، ثُمَّ انْظُرْ أَهْلَ بَيْتٍ مِنْ جِيرَانِكَ، فَاحْسُهُمْ مِنْهَا بِمَعْرُوفٍ». [١: ٦٧]

514- Ebû Zer bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Çorba yaptığın zaman, suyunu bol koy, çok olsun. Sonra da evinin etrafındaki komşularına güzel bir şekilde/ nezaketle onlara ikram et."**[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ مَنْعِ الْمَرْءِ جَارَهُ أَنْ يَضَعَ الْخَشَبَةَ عَلَى حَائِطِهِ

Kişinin Komşusunun Tahtasını/Direğini Kendi Duvarına Oturtmasına Engel Olmasının Yasaklanışı

٥١٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَمْنَعَنَّ أَحَدُكُمْ جَارَهُ أَنْ يَغْرِزَ خَشَبَةً عَلَى جِدَارِهِ»

قَالَ ابْنُ رُمْحٍ: سَمِعْتُ اللَّيْثَ، يَقُولُ: هَذَا أَوَّلُ مَا لِمَالِكٍ عِنْدَنَا وَآخِرُهُ. [٢: ٣]

515- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Komşunuzun duvarınıza direğinin ucunu koymasına engel olmayınız"** buyurdu.

İbn Rumh dedi ki: Leys'i işittim, "Bu, Mâlik'ten işittiğimiz ilk ve son hadistir" dedi.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1268); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 6/161; Müslim 2625/143; Darimî 2/108; Bak hadis no: 513; Bak hadis no: 523, 1718, 5944.

[2] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 5/254/1430); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Muvattâ 2/745; Ahmed 4/463; Buhârî 2463; Müslim 16090; Ebû Dâvûd 3634; Tirmizî 1353; İbn Mâce 2335.

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: فِي قَوْلِ اللَّيْثِ: «هَذَا أَوَّلُ مَا لِمَالِكٍ عِنْدَنَا وَآخِرُهُ»، دَلِيلٌ عَلَى أَنَّ الْخَبَرَ الَّذِي رَوَاهُ قُرَادٌ، عَنِ اللَّيْثِ، عَنْ مَالِكٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قِصَّةُ الْمَمَالِيكِ خَبَرٌ بَاطِلٌ لَا أَصْلَ لَهُ

Ebû Hâtim der ki: Leys'in "Bu, Mâlik'ten işittiğimiz ilk ve son hadistir" sözü, Kurâd'ın "Mâlik — Zührî —Urve — Âişe" kanalıyla rivayet ettiği kölelerle ilgili kıssasının asılsız batıl bir haber olduğuna delalet etmektedir.

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ أَذَى الْجِيرَانِ إِذْ تَرْكُهُ مِنْ فَعَالِ الْمُؤْمِنِينَ

Müminlerin Davranış Biçimlerinden Olduğu İçin Komşuları Rahatsız Etmenin Yasaklanışı

٥١٦ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلَا يُؤْذِ جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ». [٢: ٢]

516- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi, komşusunu rahatsız etmesin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi, misafirini iyice ağırlasın. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi, ya hayırlı bir şey söylesin ya da sussun."**[1]

ذِكْرُ إِعْطَاءِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا مَنْ سَتَرَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ أَجْرَ مَوْؤُودَةٍ، لَوِ اسْتَحْيَاهَا فِي قَبْرِهَا

Yüce Allah'ın, Müslüman Kardeşinin Kusurunu Örten Kimseye Diri Diri Toprağa Gömülen Kızı Diriltmiş Sevabı Vermesi

٥١٧ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَشِيطٍ الْوَعْلَانِيُّ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عَلْقَمَةَ، عَنْ دُخَيْنٍ أَبِي الْهَيْثَمِ،

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 8/163/2525); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/267; Müslim 47/74; Ebû Dâvûd 5154; Tirmizî 2500; Bak hadis no: 506.

كَاتِبِ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: قُلْتُ لِعُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ: إِنَّ لَنَا جِيرَانًا يَشْرَبُونَ الْخَمْرَ، وَأَنَا دَاعٍ الشُّرْطَ لِيَأْخُذُوهُمْ، فَقَالَ عُقْبَةُ: وَيْحَكَ، لَا تَفْعَلْ، وَلَكِنْ عِظْهُمْ وَهَدِّدْهُمْ، قَالَ: إِنِّي نَهَيْتُهُمْ، فَلَمْ يَنْتَهُوا، وَإِنِّي دَاعٍ الشُّرْطَ لِيَأْخُذُوهُمْ، فَقَالَ عُقْبَةُ: وَيْحَكَ، لَا تَفْعَلْ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «مَنْ سَتَرَ عَوْرَةَ مُؤْمِنٍ، فَكَأَنَّمَا اسْتَحْيَى مَوْءُودَةً فِي قَبْرِهَا». [١: ٢]

517- Ka'b b. Alkame'nin naklettiğine göre Ukbe b. Âmir'in katibi Duhayn b. Ebi'l-Heysem. Ukbe b. Âmir'e: "Bizim şarap içen komşularımız vardır. Bundan dolayı emniyet görevlilerine haber vereceğim" dedi. Ukbe: "Hayır öyle yapma. Ancak onları uyar ve tehdid et" karşılığını verince, Duhayn: "Onları bundan menettim, ama onlar bundan vazgeçmedi. Emniyet görevlilerine onları götürmeleri için haber vereceğim" dedi. Bunun üzerine Ukbe: "Yazık sana! Bunu yapma! Çünkü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **«Kim bir müslümanın ayıbını örterse, diri diri toprağa gömülen bir kız çocuğunu mezarından çıkarıp diriltmiş gibi olur»** buyurduğunu işittim" dedi.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ خَيْرَ الْجِيرَانِ عِنْدَ اللَّهِ مَنْ كَانَ خَيْرًا لِجَارِهِ فِي الدُّنْيَا

Allah Katında Komşuların Hayırlısının, Dünyada Komşusuna Karşı İyilik Yapan Kimsenin Olması

٥١٨ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حِبَّانُ بْنُ مُوسَى، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، أَخْبَرَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ، عَنْ شُرَحْبِيلَ بْنِ شَرِيكٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «خَيْرُ الْأَصْحَابِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِصَاحِبِهِ، وَخَيْرُ الْجِيرَانِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِجَارِهِ». [١: ٢]

518- Abdullah b. Amr, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Allah katında en hayırlı dost, dostuna karşı en hayırlı olandır. Allah katında en hayırlı komşu ise, komşusuna karşı en hayırlı olandır."**[2]

---

[1] Elbânî: Zayıf, isnâdı muztarib (es-Silsiletu'd-daîfe 1265); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 4/153; Ebû Dâvûd 4891.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 103); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 2/167; Tirmizî 1944; Darimî 2/215.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ خَيْرِ الْأَصْحَابِ، وَخَيْرِ الْجِيرَانِ
Arkadaşların ve Komşuların En Hayırlısı

٥١٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ، عَنْ شُرَحْبِيلَ بْنِ شَرِيكٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «خَيْرُ الْأَصْحَابِ عِنْدَ اللَّهِ، خَيْرُهُمْ لِصَاحِبِهِ، وَخَيْرُ الْجِيرَانِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِجَارِهِ». [٣: ٦٦]

519- Abdullah b. Amr b. el-Âs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah katında en hayırlı arkadaş, arkadaşına karşı hayırlı olanıdır. Allah katında en iyi komşu da, komşusuna karşı hayırlı olan kişidir"** buyurmuştur.[1]

ذِكْرُ مَا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنَ التَّصَبُّرِ عِنْدَ أَذَى الْجِيرَانِ إِيَّاهُ
Kişiye Komşusunun Eziyetine Sabretmesinin Gerekmesi

٥٢٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشَجُّ، حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: «جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَشَكَا إِلَيْهِ جَارًا لَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ: «اصْبِرْ» ثُمَّ، قَالَ لَهُ فِي الرَّابِعَةِ أَوِ الثَّالِثَةِ: «اطْرَحْ مَتَاعَكَ فِي الطَّرِيقِ» فَفَعَلَ، قَالَ: فَجَعَلَ النَّاسُ يَمُرُّونَ بِهِ وَيَقُولُونَ: مَا لَكَ؟ فَيَقُولُ: آذَاهُ جَارُهُ، فَجَعَلُوا يَقُولُونَ: لَعَنَهُ اللَّهُ فَجَاءَهُ جَارُهُ، فَقَالَ: رُدَّ مَتَاعَكَ، لَا وَاللَّهِ لَا أُوذِيكَ أَبَدًا. [١: ٢]

520- Ebû Hureyre der ki: Adamın biri Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelip komşusunu şikayet edince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: **"Sabır et!"** buyurdu. Sonra dördüncü veya üçüncü defada: **"Ev eşyalarını yola bırak"** buyurdu. Adam da öyle Resûlullah'ın dediğini yapınca oradan geçen insanlar adama: "Ne oluyor sana?" demeye başladılar. Adam: "Komşum bana eziyet etti" karşılığını verince, insanlar komşusu için: "Allah'ın laneti üzerine olsun" demeye başladılar. Bunu gören komşu geldi ve: "Eşyalarını evine sok. Vallahi bir daha sana asla eziyet etmeyeceğim" dedi.[2]

---

[1] **Elbânî: Sahih; Şuayb: "İsnâdı sahihtir."**

[2] **Elbânî: Hasen sahih; Şuayb: İsnâdı kavîdir. Ebû Dâvûd 5153.**

فَصْلٌ مِنَ الْبِرِّ وَالْإِحْسَانِ

Fasıl: İyllık ve İhsan

٥٢١ - أَخْبَرَنَا بَكْرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعِيدٍ الطَّاحِيُّ الْعَابِدُ، بِالْبَصْرَةِ، حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ نَصْرٍ، أَخْبَرَنَا أَبِي، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ قُرَّةَ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ قُرَّةَ بْنِ مُوسَى الْهُجَيْمِيِّ، [عَنْ سُلَيْمِ بْنِ جَابِرٍ الْهُجَيْمِيِّ]، قَالَ: انْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَهُوَ مُحْتَبٍّ فِي بُرْدَةٍ لَهُ، وَإِنَّ هُدْبَهَا لَعَلَى قَدَمَيْهِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْصِنِي، قَالَ: «عَلَيْكَ بِاتِّقَاءِ اللَّهِ، وَلَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا، وَلَوْ أَنْ تُفْرِغَ مِنْ دَلْوِكَ فِي إِنَاءِ الْمُسْتَقِي، وَتُكَلِّمَ أَخَاكَ، وَوَجْهُكَ إِلَيْهِ مُنْبَسِطٌ، وَإِيَّاكَ وَإِسْبَالَ الْإِزَارِ، فَإِنَّهَا مِنَ الْمَخِيلَةِ وَلَا يُحِبُّهَا اللَّهُ، وَإِنِ امْرُؤٌ عَيَّرَكَ بِشَيْءٍ يَعْلَمُهُ فِيكَ، فَلَا تُعَيِّرْهُ بِشَيْءٍ تَعْلَمُهُ مِنْهُ، دَعْهُ يَكُونُ وَبَالُهُ عَلَيْهِ، وَأَجْرُهُ لَكَ، وَلَا تَسُبَّنَّ شَيْئًا»، قَالَ: فَمَا سَبَبْتُ بَعْدَهُ دَابَّةً وَلَا إِنْسَانًا. [١: ٩]

521- Süleym b. Câbir el-Huceymî anlatıyor: Ben, (bir gün) Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına varmıştım. Bir peştamala bürünüp dizlerini öne dikerek ellerini önden kavuşturmuş bir halde oturuyordu. Peştamalının saçakları da, ayaklarının üzerine düşüyordu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana tavsiyede bulun!" dedim. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah'tan kork! Kendi kabından su isteyenin kabına su boşaltman da olsa ve (din) kardeşinle güler yüzle konuşman da olsa (yapılan) hiçbir iyiliği asla hor görme! Ridanı (yere kadar) sarkıtmaktan sakın. Çünkü bu, büyüklenme alâmetidir. Yüce Allah ise büyüklenmeyi sevmez. Eğer bir kimse sende (olduğunu) bildiği bir şeyden dolayı seni ayıplarsa sen de onda (olduğunu) bildiğin bir şeyden dolayı onu ayıplama. Onu bırak ki, vebali kendi üzerine olsun ve sevabı da senin olsun. Hiçbir şeye asla sövmeyesin!"** buyurdu.

(Süleyman der ki): Bundan sonra ne bir hayvana, ne de insana asla sövmedim.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ ﷺ: «عَلَيْكَ بِاتِّقَاءِ اللَّهِ» أَمْرٌ فُرِضَ عَلَى الْمُخَاطَبِينَ كُلِّهِمْ أَنْ يَتَّقُوا اللَّهَ فِي كُلِّ الْأَحْوَالِ، وَإِفْرَاغُ الْمَرْءِ الدَّلْوَ فِي إِنَاءِ الْمُسْتَسْقِي مِنْ إِنَائِهِ، وَبَسْطُهُ وَجْهَهُ عِنْدَ مُكَالَمَةِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ فِعْلَانِ قُصِدَ بِالْأَمْرِ بِهِمَا النَّدْبُ وَالْإِرْشَادُ قَصْدًا لِطَلَبِ الثَّوَابِ.

---

[1] Elbânî: Sahih liğayrihi (es-Silsiletu's-sahîha 1352); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 5/64; Ebû Dâvûd 4084; Bak hadis no: 522.

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ***"Allah'tan kork!"*** sözü, muhatapların hepsine farz olan bir emirdir. Zira müslümanların her durumda Allah'tan korkmaları gerekmektedir. Kişinin su isteyen birinin kabına su doldurması ile müslüman kardeşiyle konuşurken güler yüzlü olmasına yönelik emir mendubiyet bildiren ve doğru olanı gösteren iki emirdir. Bu iki emir sevap kazanmaya yönelik teşvik bâbındandır.

٥٢٢ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سَلَامُ بْنُ مِسْكِينٍ، عَنْ عَقِيلِ بْنِ طَلْحَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو جُرَيٍّ الْهُجَيْمِيُّ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ فَعَلِّمْنَا شَيْئًا يَنْفَعُنَا اللَّهُ بِهِ، فَقَالَ: «لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا، وَلَوْ أَنْ تُفْرِغَ مِنْ دَلْوِكَ فِي إِنَاءِ الْمُسْتَسْقِي، وَلَوْ أَنْ تُكَلِّمَ أَخَاكَ، وَوَجْهُكَ إِلَيْهِ مُنْبَسِطٌ وَإِيَّاكَ وَإِسْبَالَ الْإِزَارِ، فَإِنَّهُ مِنَ الْمَخِيلَةِ، وَلَا يُحِبُّهَا اللَّهُ وَإِنِ امْرُؤٌ شَتَمَكَ بِمَا يَعْلَمُ فِيكَ، فَلَا تَشْتُمْهُ بِمَا تَعْلَمُ فِيهِ، فَإِنَّ أَجْرَهُ لَكَ، وَوَبَالَهُ عَلَى مَنْ قَالَهُ».. [٢: ٢]

522- Ebû Cureyy el-Huceymî anlatıyor: Ben bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına vardım ve O'na: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz çölde yaşayan bir topluluğuz. Bize öyle bir şey öğret ki Allah onunla bize yarar sağlasın!" dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kendi kabından su isteyenin kabına su boşaltman da olsa ve (din) kardeşinle güler yüzle konuşman da olsa (yapılan) hiçbir iyiliği asla hor görme! İzarını/peştamalını (yere kadar) sarkıtmaktan sakın. Çünkü bu, büyüklenme alâmetidir. Allah ise büyüklenmeyi sevmez. Eğer bir kimse sende (olduğunu) bildiğin bir şeyden dolayı sana söverse, sen de onda (olduğunu) bildiğin bir şeyden dolayı ona sövme. Bu durumda onun sevabı sanadır ve vebali de onu söyleyene aittir!"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: الْأَمْرُ بِتَرْكِ اسْتِحْقَارِ الْمَعْرُوفِ أَمْرٌ قُصِدَ بِهِ الْإِرْشَادُ وَالزَّجْرُ عَنْ إِسْبَالِ الْإِزَارِ زَجْرُ حَتْمٍ لِعِلَّةٍ مَعْلُومَةٍ وَهِيَ الْخُيَلَاءُ، فَمَتَى عُدِمَتِ الْخُيَلَاءُ، لَمْ يَكُنْ بِإِسْبَالِ الْإِزَارِ بَأْسٌ وَالزَّجْرُ عَنِ الشَّتِيمَةِ إِذَا شُوتِمَ الْمَرْءُ، زَجْرٌ عَنْهُ فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ، وَقَبْلَهُ، وَبَعْدَهُ، وَإِنْ لَمْ يُشْتَمْ

Ebû Hâtim der ki: "Hiçbir iyiliği hor ve küçük görmemeye yönelik emir doğruya irşâd bâbında bir emirdir. İzarı yere kadar sarkıtmanın kınanma sebebi, böbürlenmeye yol açmasıdır. Şayet bu sebep ortadan kalkarsa izarı yere kadar

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahiha 1352); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 5/63; Bak hadis no: 521.

sarkıtmanın bir sakıncası olmaz. Sövmenin kınanması da ağız dalaşı sırasında gerekleşen sövmedir. Kişi ağız dalaşı sırasında, öncesi veya sonrasında, kendisine sövülse de, sövülmese de kişinin karşı tarafa övmesi kınanmıştır."

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ طَلَاقَةَ وَجْهِ الْمَرْءِ لِلْمُسْلِمِينَ مِنَ الْمَعْرُوفِ

Kişinin Müslümanlara Güleryüz Göstermesinin İyilik Sayılması

٥٢٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْخَطِيبُ، بِالْأَهْوَازِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ هَوْذَةَ بْنِ خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ رُسْتُمَ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا، وَلَوْ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهٍ طَلْقٍ، فَإِذَا صَنَعْتَ مَرَقَةً، فَأَكْثِرْ مَاءَهَا، وَاغْرِفْ لِجِيرَانِكَ مِنْهَا». [١: ٢]

523- Ebû Zer der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Yapılacak hiçbir iyiliği değersiz görme. Elinden iyilik yapmak gelmiyorsa kardeşini güler yüzle karşıla. Çorba pişirdiğin zaman suyunu biraz fazla koy ve o kaptan komşularına da ver."**[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ عَلَى الْمَرْءِ تَعْقِيبَ الْإِسَاءَةِ بِالْإِحْسَانِ مَا قَدَرَ عَلَيْهِ فِي أَسْبَابِهِ

Kişinin Elinden Geldiği Kadarıyla Kötülük Sonrası İyilik Yapmasının Gerekliliği

٥٢٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ حَرْمَلَةَ بْنِ عِمْرَانَ التُّجِيبِيِّ أَنَّ سَعِيدَ بْنَ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيَّ حَدَّثَهُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ، أَرَادَ سَفَرًا، فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَوْصِنِي، قَالَ: «اعْبُدِ اللَّهَ لَا تُشْرِكْ بِهِ شَيْئًا»، قَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ زِدْنِي، قَالَ: «إِذَا أَسَأْتَ، فَأَحْسِنْ»، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زِدْنِي، قَالَ: «اسْتَقِمْ وَلْيَحْسُنْ خُلُقُكَ» [٣: ٦٦]

524- Abdullah b. Amr b. el-Âs der ki: Muâz b. Cebel bir sefere gideceği zaman: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana nasihatte bulun" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah'a kulluk et ve Ona hiçbir şeyi ortak koşma"** buyurdu. Muâz:

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Hadis sahihtir. Müslim 2626; Tirmizî 1833; İbn Mâce 3362; Bak hadis no: 315, 468, 514.

"Ey Allah'ın Resûlü! Bana yine nasihatte bulun" deyince: **"Kötülük yaparsan hemen arkasından iyilik yap"** buyurdu. Muâz yine de: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana yine nasihatte bulun" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Doğru ol ve ahlâkın güzel olsun"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْعَلَامَةِ الَّتِي يَسْتَدِلُّ الْمَرْءُ بِهَا عَلَى إِحْسَانِهِ

Kişinin İyi Biri Olduğuna Delalet Eden Gösterge

٥٢٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَوْنٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو قُدَيْدٍ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ فَضَالَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَتَى أَكُونُ مُحْسِنًا؟، قَالَ: «إِذَا قَالَ جِيرَانُكَ: أَنْتَ مُحْسِنٌ، فَأَنْتَ مُحْسِنٌ، وَإِذَا قَالُوا: إِنَّكَ مُسِيءٌ، فَأَنْتَ مُسِيءٌ». [٣: ٦٦]

525- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Adamın biri Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Ne zaman (muhsun) iyi(liksever) olurum?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Eğer komşuların (senin için) «iyisin» derlerse sen (muhsin) iyi, «kötüsün» derlerse sen kötüsün demektir"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَسْتَدِلُّ بِهِ الْمَرْءُ عَلَى إِحْسَانِهِ وَمَسَاوِئِهِ

Kişinin İyi ya da Kötü Biri Sayıldığına Delalet Eden Şey

٥٢٦ - أَخْبَرَنَا بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْقَزَّازُ بِالْبَصْرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ ﷺ: كَيْفَ لِي أَنْ أَعْلَمَ إِذَا أَحْسَنْتُ وَإِذَا أَسَأْتُ؟، قَالَ: «إِذَا سَمِعْتَ جِيرَانَكَ يَقُولُونَ: قَدْ أَحْسَنْتَ، فَقَدْ أَحْسَنْتَ، وَإِذَا سَمِعْتَهُمْ يَقُولُونَ: قَدْ أَسَأْتَ، فَقَدْ أَسَأْتَ». [٣: ٦٥]

526- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Adamın biri Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "İyi veya kötü yaptığımı nereden bileceğim?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Eğer komşularının «iyi ettin» dediklerini**

---

[1] **Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 1228);**

[2] **Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1327); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/402; İbn Mâce 4223; Bak hadis no: 526.**

duyarsan iyi, «kötü ettin» dediklerini duyarsan da kötü etmiş olursun" buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مِنْ خَيْرِ النَّاسِ مَنْ رُجِيَ خَيْرُهُ، وَأُمِنَ شَرُّهُ

İnsanlardan Hayrı Umulan ve Kötülüğünden Emin Olunan Kimsenin Hayırlı Olarak Addedilmesi

٥٢٧ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِكُمْ مِنْ شَرِّكُمْ؟»، فَقَالَ رَجُلٌ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «خَيْرُكُمْ مَنْ يُرْجَى خَيْرُهُ، وَيُؤْمَنُ شَرُّهُ، وَشَرُّكُمْ مَنْ لَا يُرْجَى خَيْرُهُ، وَلَا يُؤْمَنُ شَرُّهُ». [١ : ٢]

527- Ebû Hureyre bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"En iyileriniz ile en kötülerinizin kimler olduğunu söyleyeyim mi?"** diye sordu. Bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Tabi ki söyle" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"En iyiniz, kendisinden iyilik umulan ve kötülüğünden emin olunan kişidir. En kötünüz ise kendisinden iyilik beklenmeyen ve kötülüğünden emin olunmayan kişidir"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ خَيْرِ النَّاسِ، وَشَرِّهِمْ لِنَفْسِهِ وَلِغَيْرِهِ

Hem Kendine, Hem Başkalarına Karşı İnsanların En Hayırlısı ya da En Kötüsü

٥٢٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَقَفَ عَلَى نَاسٍ جُلُوسٍ، فَقَالَ: «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِكُمْ مِنْ شَرِّكُمْ»؟، قَالَ: فَسَكَتُوا، قَالَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَقَالَ رَجُلٌ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنَا بِخَيْرِنَا مِنْ شَرِّنَا، قَالَ: «خَيْرُكُمْ مَنْ يُرْجَى خَيْرُهُ وَيُؤْمَنُ شَرُّهُ، وَشَرُّكُمْ مَنْ لَا يُرْجَى خَيْرُهُ، وَلَا يُؤْمَنُ شَرُّهُ». [٣: ٦٦]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1327); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Bak hadis no: 527.

[2] Elbânî: Sahih (Mişkât 4993); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/378; Tirmizî 2263; Bak hadis no: 528.

528- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oturan bir grubun yanında durup: **"Size iyilerinizi ve kötülerinizi haber vereyim mi?"** buyurunca. orada bulunanlar sustular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu üç defa tekrarlayınca adamın biri: "Evet ey Allah'ın Resûlü! Bize iyimizi ve kötümüzü haber ver" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sizin iyileriniz hayrı umud edilip te şerrinden emin olunan kimselerdir. Kötüleriniz ise hayrı umud edilmeyen ve şerrinden emin olunmayan kimselerdir"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ بَيَانِ الصَّدَقَةِ لِلْمَرْءِ بِإِرْشَادِ الضَّالِّ، وَهِدَايَةِ غَيْرِ الْبَصِيرِ

Yolunu Kaybetmiş Birine Yolu Gösterme ve Görmeyen Birine Yardımcı Olmanın Kişi İçin Sadaka Sayılması

٥٢٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرِ بْنِ نَوْفَلٍ بِمَرْوَ، بِقَرْيَةِ سِنْجَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ السِّنْجِيُّ، حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا أَبُو زُمَيْلٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ صَدَقَةٌ لَكَ، وَأَمْرُكَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ، وَإِرْشَادُكَ الرَّجُلَ فِي أَرْضِ الضَّلَالَةِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَبَصَرُكَ لِلرَّجُلِ الرَّدِيءِ الْبَصَرِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشَّوْكَةَ وَالْعَظْمَ عَنِ الطَّرِيقِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِفْرَاغُكَ مِنْ دَلْوِكَ فِي دَلْوِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ». [٢:١]

529- Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Din kardeşinin yüzüne tebessüm etmen, senin için bir sadakadır. İyiliği emretmen ve kötülüğü yasaklaman, bir sadakadır. Yolunu kaybetmiş bir yerde giden adama yolu göstermen, senin için bir sadakadır. Gözü rahatsız olan bir adama bakman/yardımcı olman, senin için bir sadakadır. Taş, diken ve kemik (gibi insanlara zarar verici şeyleri) yoldan kaldırıp atman, senin için bir sadakadır. Kovandan (ihtiyacı olan) din kardeşinin kovasına (bir şeyler) boşaltman, senin için bir sadakadır."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Mişkât 4993); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Bak hadis no: 527.

[2] Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 572); Şuayb: Hadis sahihtir. Bak hadis no: 474.

ذِكْرُ إِجَازَةِ اللهِ ﷻ عَلَى الصِّرَاطِ مَنْ كَانَ وُصْلَةً لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ إِلَى ذِي سُلْطَانٍ فِي تَفْرِيجِ كُرْبَةٍ

Yöneticinin Yanında Bir Kardeşinin Sıkıntısının Giderilmesine Vesilen Olan Kişiyi Yüce Allah'ın Sırat'tan Geçirmesi

٥٣٠ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ الْقَطَّانُ بِالرَّقَّةِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ بِعَسْقَلَانَ وَجَمَاعَةٌ، قَالُوا: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هِشَامٍ الْغَسَّانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ رُوَيْمٍ اللَّخْمِيِّ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ كَانَ وُصْلَةً لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ إِلَى ذِي سُلْطَانٍ فِي مَبْلَغِ بِرٍّ أَوْ تَيْسِيرِ عُسْرٍ أَجَازَهُ اللَّهُ عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ دَحْضِ الْأَقْدَامِ» [١: ٢]

530- Hz. Âişe, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Kim müslüman kardeşinin önünde bir makam sahibi ile olan olumlu bir işinde veya zor işinde ona yardımcı olursa, Allah onun kıyamet gününde sırat köprüsünde ayakların kaydığı yerden geçerken yardımcısı olur."**[1]

لَفْظُ الْخَبَرِ لِابْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَهُ الشَّيْخُ

Ebû Hâtim der ki: "Hadisin lafzı, İbn Kuteybe'ye aittir."

ذِكْرُ الْأَمْرِ لِلْمَرْءِ بِالتَّشَفُّعِ إِلَى مَنْ بِيَدِهِ الْحَلُّ، وَالْعَقْدُ فِي قَضَاءِ حَوَائِجِ النَّاسِ

Çözümü Elinde Bulunduran Kişilerin Yanında İnsanların İhtiyaçlarının Karşılanması İçin Aracı Olmak

٥٣١ - أَخْبَرَنَا بَكْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْقَزَّازُ أَبُو عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدَةَ الضَّبِّيُّ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَدَّمِيُّ، حَدَّثَنَا الثَّوْرِيُّ، عَنِ ابْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنِّي أُوتَى فَأُسْأَلُ، وَيُطْلَبُ إِلَيَّ الْحَاجَةُ، وَأَنْتُمْ عِنْدِي، فَاشْفَعُوا، فَلْتُؤْجَرُوا، وَيَقْضِي اللَّهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ مَا أَحَبَّ أَوْ مَا شَاءَ». [١: ٦٧]

531- Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Bana geliniyor ve benden isteniyor. İhtiyaçlar taleb ediliyor.**

---

[1] Elbânî: Çok zayıftır (es-Silsiletu'd-daîfe 5771); Şuayb: İsnâdı çok zayıftır.

Bana ulaşmak isteyenlere aracı olun ki, hem siz sevabını alın, hem de Allah, Peygamber'inin diliyle sevdiği veya dilediği hükmü versin."[1]

قَالَ الشَّيْخُ: ابْنُ أَبِي بُرْدَةَ فِي هَذَا الْخَبَرِ أَرَادَ بِهِ ابْنَ ابْنِ أَبِي بُرْدَةَ، قَالَ: أَبُو حَاتِمٍ وَهُوَ بُرَيْدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ

Ebû Hâtim der ki: "Buradaki İbn Ebî Burde, Bureyd b. Abdillah b. Ebî Burde b. Ebî Mûsa el-Eş'arî'dir."

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ مِنْ بَذْلِ الْمَجْهُودِ فِي قَضَاءِ حَوَائِجِ الْمُسْلِمِينَ

Kişinin Müslümanların İhtiyaçları İçin Çaba Sarfetmesinin Müstehaplığı

٥٣٢ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى بِعَسْكَرِ مُكْرَمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: لَدَغَتْ رَجُلًا مِنَّا عَقْرَبٌ وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرْقِيهِ؟، فَقَالَ ﷺ: «مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَنْفَعَ أَخَاهُ، فَلْيَفْعَلْ». [٣: ٦٥]

532- Câbir b. Abdillah der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte oturmuşken birini akrep soktu. Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Ona efsun yapayım mı?" diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Biriniz, kardeşine bir şeyle faydalı olacaksa bundan geri durmasın"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ قَضَاءِ اللَّهِ ﷻ حَوَائِجَ مَنْ كَانَ يَقْضِي حَوَائِجَ الْمُسْلِمِينَ فِي الدُّنْيَا

Yüce Allah'ın, Dünyada İken Müslümanların İhtiyaçlarını Giderenlerin İhtiyaçlarını Görmesi

٥٣٣ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا لَيْثٌ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1464); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 4/400; Buhârî 6027; Müslim 2627; Ebû Dâvûd 5131; Tirmizî 2672; Nesâî 6/77, 5/78.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 472); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/283; Müslim 2199/62.

وَلَا يُسْلِمُهُ، مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً، فَرَّجَ اللَّهُ بِهَا عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا، سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». [١ : ٢]

533- Ebû Hureyre der ki: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Muhammed! Cennetin genişliğinin yer ve gök kadar olduğunu gördüysen ateş (cehennem) nerededir?" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Şu gecenin olduğunu görüyor musun? Sonra yok oluyor. Peki, gece nereye gidiyor?"** deyince, adam: "Allah bilir" cevabını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah ta dilediğini yapar"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ تَفْرِيجِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا الْكَرْبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّنْ كَانَ يُفَرِّجُ الْكَرْبَ فِي الدُّنْيَا عَنِ الْمُسْلِمِينَ

Yüce Allah'ın, Dünyada Müslümanları Sıkıntıdan Kurtaran Kimsenin Kıyamet Günündeki Sıkıntılardan Kurtarması

٥٣٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ ذَرِيحٍ بِعُكْبَرَا، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ وَاسِعٍ، وَأَبِي سُورَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «مَنْ سَتَرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ». [١ : ٢]

534- Ebû Hureyre, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kim dünyada iken müslüman kardeşinin ayıbını örterse, Allah dünyada ve ahirette onun ayıbını örter. Kim bir müslümanın bir sıkıntısını giderirse, Allah onun kıyamet gününde bir sıkıntısını giderir. Kul, din kardeşinin yardımında olduğu müddetçe, Allah da o kulunun yardımcısıdır"** buyurduğunu bildirir.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 504); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/91; Buhârî 2442; Müslim 2580; Ebû Dâvûd 4893; Tirmizî 1426.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2341); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/252; Müslim 2699; Ebû Dâvûd 4946; Tirmizî 1425; İbn Mâce 225.

ذِكْرُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ الْإِقْبَالُ عَلَى الضُّعَفَاءِ، وَالْقِيَامُ بِأُمُورِهِمْ، وَإِنْ كَانَ اسْتِعْمَالُ مِثْلِهِ مَوْجُودًا مِنْهُ فِي غَيْرِهِمْ

Kişinin Başkalarına Aynısını Yapıyor Olsa da Özellikle Güçsüz Olanla İlgilenip Yardımcı Olmasının Müstehablığı

٥٣٥ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْجُعْفِيُّ ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحِيمِ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: أُنْزِلَتْ: ﴿عَبَسَ وَتَوَلَّى﴾ فِي ابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ الْأَعْمَى، قَالَتْ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَجَعَلَ يَقُولُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَرْشِدْنِي، قَالَتْ: وَعِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ رَجُلٌ مِنْ عُظَمَاءِ الْمُشْرِكِينَ، فَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يُعْرِضُ عَنْهُ وَيُقْبِلُ عَلَى الْآخَرِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «يَا فُلَانُ أَتَرَى بِمَا أَقُولُ بَأْسًا» فَيَقُولُ: لَا، فَنَزَلَتْ ﴿عَبَسَ وَتَوَلَّى﴾ [٤ :٥]

535- Hz. Âişe der ki: *"(Peygamber), yüzünü ekşitti ve geri döndü"* (Abese 1) sûresi kör olan İbn Ümmi Mektûm hakkında indi. Bu kişi Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana irşadda bulun" dedi. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında da müşriklerin ileri gelenlerinden biri vardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) İbn Ümmü Mektûm'a sırt çevirip müşrike: "Ey filan! Söylediğimde bir sorun görüyor musun?" diye sordu. Adam: "Hayır" dedi. Bunun üzerine: *"(Peygamber), yüzünü ekşitti ve geri döndü"* (Abese 1) âyeti nazil oldu.[1]

ذِكْرُ رَجَاءِ الْغُفْرَانِ لِمَنْ نَحَّى الْأَذَى عَنْ طَرِيقِ الْمُسْلِمِينَ

Müslümanların Yolundan Onları Rahatsız Eden Bir Şeyi Oradan Kaldıranın Bağışlanmasının Umulması

٥٣٦ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ ، عَنْ سُمَيٍّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنَ شَوْكٍ عَلَى الطَّرِيقِ فَأَخَّرَهُ، فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ، فَغَفَرَ لَهُ». [١ : ٢]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahih Tirmizî 3566); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Muvattâ 1/207; Tirmizî 3331.

536- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Adamın biri yolda yürürken dikenli bir dal gördü. Onu yoldan kaldırınca Allah da teşekkür bâbından onu bağışladı."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: اللَّهُ ﷻ أَجَلُّ مِنْ أَنْ يَشْكُرَ عَبِيدَهُ، إِذْ هُوَ الْبَادِئُ بِالْإِحْسَانِ إِلَيْهِمْ، وَالْمُتَفَضِّلُ بِإِتْمَامِهَا عَلَيْهِمْ، وَلَكِنَّ رِضَا اللَّهِ ﷻ بِعَمَلِ الْعَبْدِ عَنْهُ يَكُونُ شُكْرًا مِنَ اللَّهِ، ﷻ عَلَى ذَلِكَ الْفِعْلِ

Ebû Hâtim der ki: "Yüce Allah, kullarına teşekkür etmekten yücedir. Zira onlara ihsanda bulunan ve bu ihsanlarını tamamlayan kendisidir. Fakat kulun yaptığı bir şeye Allah'ın razı olması bu yapılana teşekkür etmesi bâbından sayılır."

ذِكْرُ رَجَاءِ مَغْفِرَةِ اللَّهِ ﷻ لِمَنْ نَحَّى الْأَذَى عَنْ طَرِيقِ الْمُسْلِمِينَ

Müslümanların Yolundan Onları Rahatsız Eden Bir Şeyi Oradan Kaldıranı Allah'ın Mağfiret Etmesinin Umulması

٥٣٧ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ سُمَيٍّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ، وَجَدَ غُصْنَ شَوْكٍ عَلَى الطَّرِيقِ، فَأَخَّرَهُ، فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ، فَغَفَرَ لَهُ». [٣: ٦]

537- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Adamın biri yolda yürürken dikenli bir dal gördü. Onu yoldan kaldırınca Allah da buna karşılık onu bağışladı."**[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ هَذَا الرَّجُلَ الَّذِي نَحَّى غُصْنَ الشَّوْكِ عَنِ الطَّرِيقِ لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا غَيْرَهُ

Zikredilen Kimsenin, Yoldaki Dikeni Oradan Kaldırmaktan Başka İyilliği Olmayan Biri Olması

٥٣٨ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زِيَادٍ الْكَتَّانِيُّ بِالْأُبُلَّةِ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 1/131; Ahmed 2/533; Buhârî 652; Müslim 1914; Tirmizî 1958; İbn Mâce 3682; Bak hadis no: 537, 538, 539, 540.

[2] Elbânî: Sahih Bak hadis no: 536.

«حُوسِبَ رَجُلٌ مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، فَلَمْ يُوجَدْ لَهُ مِنَ الْخَيْرِ إِلَّا غُصْنُ شَوْكٍ كَانَ عَلَى الطَّرِيقِ كَانَ يُؤْذِي النَّاسَ، فَعَزَلَهُ فَغُفِرَ لَهُ». [٣: ٦]

538- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Sizden önce yaşayan kavimlerden bir adam (öldükten sonra) hesaba çekildi ve iyilik namına yolda yürürken gördüğü ve gelen geçeni rahatsız eden dikenli bir dalı kaldırmaktan başka bir hayrı bulunamadı. Allah da onu bağışladı."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ هَذَا الرَّجُلَ غُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ مَا تَقَدَّمَ، وَمَا تَأَخَّرَ لِذَلِكَ الْفِعْلِ

Bu Fiili İşleyen Adamın Geçmiş ve Gelecek Günahlarının Bağışlanması

٥٣٩ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا بَحْرُ بْنُ نَصْرٍ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، أَنَّ دَرَّاجًا أَبَا السَّمْحِ، حَدَّثَهُ عَنِ ابْنِ حُجَيْرَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «غُفِرَ لِرَجُلٍ أَخَذَ غُصْنَ شَوْكٍ عَنْ طَرِيقِ النَّاسِ ذَنْبُهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَمَا تَأَخَّرَ». [٣: ٦]

539- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"İnsanların yürüdüğü yolda bulduğu dikenli bir dalı kaldır(ıp attı). Bu sebeple onun geçmiş ve gelecek günahları bağışlandı."**[2]

ذِكْرُ رَجَاءِ الْغُفْرَانِ لِمَنْ أَمَاطَ الْأَذَى عَنِ الْأَشْجَارِ، وَالْحِيطَانِ إِذَا تَأَذَّى الْمُسْلِمُونَ بِهِ

Müslümanlara Zararı Dokunan Bir Şeyi Ağaçlardan ya da Bahçelerden Kaldıran Kişinin Bağışlanmasının Umulması

٥٤٠ - أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ وَرْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/36); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 2/286, 2/439; Bak hadis no: 536.

[2] Elbânî: İsnâdı hasendir (es-Silsiletu's-sahîha 3350); Şuayb: İsnâdı hasendir. Bak hadis no: 536.

ﷺ، قَالَ: «نَزَعَ رَجُلٌ لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ غُصْنَ شَوْكٍ عَنِ الطَّرِيقِ، إِمَّا كَانَ فِي شَجَرَةٍ فَقَطَعَهُ فَأَلْقَاهُ، وَإِمَّا كَانَ مَوْضُوعًا فَأَمَاطَهُ، فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ بِهَا، فَأَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ». [١ : ٢]

540- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Hiçbir hayırlı ameli olmayan bir kimse yoldan dikenli bir dalı kesip bir kenara attı veya ağacın yola konulan o dikenli dalını oradan kaldırdı. Buna karşılık olarak Allah onu cennetine koydu."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: مَعْنَى قَوْلِهِ: «لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ» يُرِيدُ بِهِ: سِوَى الْإِسْلَامِ

Ebû Hâtim der ki: "Hiçbir hayırlı ameli olmayan" sözüyle İslam'dan başkasını kasdetmiştir.

ذِكْرُ اسْتِحْبَابِ الْمَرْءِ أَنْ يُمِيطَ الْأَذَى عَنْ طَرِيقِ الْمُسْلِمِينَ، إِذْ هُوَ مِنَ الْإِيمَانِ

İmandan Sayıldığı İçin Kişinin Müslümanların Yolundan Gelen Geçeni Rahatsız Eden Bir Şeyi Gidermesinin Müstehaplığı

٥٤١ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ أَبَانَ بْنِ صَمْعَةَ، عَنْ أَبِي الْوَازِعِ، عَنْ أَبِي بَرْزَةَ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ أَنْتَفِعُ بِهِ، قَالَ: «نَحِّ الْأَذَى عَنْ طَرِيقِ الْمُسْلِمِينَ». [١ :٢]

541- Ebû Berze bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Bana faydalanacağım bir amel göster" dediğimde şöyle buyurdu: **"Müslümanların yolundaki eziyet veren şeyleri kaldır."**[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَبَانُ بْنُ صَمْعَةَ هَذَا وَالِدُ عُتْبَةَ الْغُلَامِ، وَأَبُو الْوَازِعِ: اسْمُهُ جَابِرُ بْنُ عَمْرٍو، وَأَبُو بَرْزَةَ اسْمُهُ نَضْلَةُ بْنُ عُبَيْدٍ

Ebû Hâtim der ki: "Ebân b. Sam'a, Utbetu'l-Ğulâm'ın babasıdır. Ebu'l-Vâzi', Câbir b. Amr'dır. Ebu Berze, Nadle b. Ubeyd'dir."

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/36); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ebû Dâvûd 5245; Bak hadis no: 536.

[2] Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 2373); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Müslim 2618/131; İbn Mâce 3681.

ذِكْرُ إِعْطَاءِ اللهِ جَلَّ وَعَلَا الْأَجْرَ لِمَنْ سَقَى كُلَّ ذَاتِ كَبِدٍ حَرَّى

Yüce Allah'ın Her Susuz Kalan Canlıya Su İçiren Kimseye Sevap Vermesi

٥٤٢ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ، أَنَّ سُرَاقَةَ بْنَ جُعْشُمٍ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ الضَّالَّةُ تَرِدُ عَلَى حَوْضِي، فَهَلْ فِيهَا أَجْرٌ إِنْ سَقَيْتُهَا؟، قَالَ: «اسْقِهَا، فَإِنَّ فِي كُلِّ ذَاتِ كَبِدٍ حَرَّى أَجْرًا». [٢ : ١]

542- Mahmûd b. er-Rebî bildiriyor: Sürâka b. Cu'şum: "Ey Allah'ın Resûlü! (Kendi develerim için onarıp sıvadığım) havuzumun başına gelen yitik develer var. Eğer onları sularsam bu hususta (benim için) bir sevap var mıdır?" diye sordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"(Evet) onları da sula. Çünkü ciğer taşıyan her canlıya (su vermek)de bir sevap vardır"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ رَجَاءِ دُخُولِ الْجِنَانِ لِمَنْ سَقَى ذَوَاتِ الْأَرْبَعِ إِذَا كَانَتْ عَطْشَى

Susuz Kalmış Dört Ayaklı Hayvanlara Su Veren Kimsenin Cennetlere Girmesinin Umulması

٥٤٣ - أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ وَرْدَانَ بِالْفُسْطَاطِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، وَزَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «دَنَا رَجُلٌ إِلَى بِئْرٍ، فَنَزَلَ فَشَرِبَ مِنْهَا وَعَلَى الْبِئْرِ كَلْبٌ يَلْهَثُ، فَرَحِمَهُ، فَنَزَعَ إِحْدَى خُفَّيْهِ، فَغَرَفَ لَهُ فَسَقَاهُ، فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ، فَأَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ». [٢ : ١]

543- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Bir kimse (yolda yürürken) bir kuyuya varıp onun içine indi ve onun suyundan içti, (kuyudan çıktığında) kuyunun başında (susuzluktan) dilini sarkıtmış soluyan bir köpekle karşılaştı. Adam köpeğe acıdı. Hemen (kuyuya inip) ayakkabılarının birisiyle su çıkardı ve köpeğe suyu içirdi. Bu yaptığından dolayı Allah ona teşekkür etti ve cennete soktu."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2152); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 4/175; İbn Mâce 3686.

[2] Elbânî: Hasen sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 3/160); Şuayb: İsnâdı hasendir. Buhârî 173.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ الْإِحْسَانَ إِلَى ذَوَاتِ الْأَرْبَعِ قَدْ يُرْجَى بِهِ تَكْفِيرُ الْخَطَايَا فِي الْعُقْبَى

Dört Ayaklı Hayvanlara İyilikte Bulunmanın Âhirette Günahlara Kefaret Olacağına Delalet Eden Haber

٥٤٤ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ الطَّائِيُّ بِمَنْبِجَ، وَالْحُسَيْنُ بْنُ إِدْرِيسَ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَا: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ سُمَيٍّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ، اشْتَدَّ عَلَيْهِ الْعَطَشُ، فَوَجَدَ بِئْرًا فَنَزَلَ فِيهَا، فَشَرِبَ، ثُمَّ خَرَجَ، فَإِذَا كَلْبٌ يَلْهَثُ، يَأْكُلُ الثَّرَى مِنَ الْعَطَشِ، فَقَالَ الرَّجُلُ: لَقَدْ بَلَغَ هَذَا الْكَلْبُ مِنَ الْعَطَشِ مِثْلَ الَّذِي بَلَغَ بِي، فَنَزَلَ الْبِئْرَ، فَمَلَأَ خُفَّهُ مَاءً، ثُمَّ أَمْسَكَهُ بِفِيهِ حَتَّى رَقِيَ، فَسَقَى الْكَلْبَ، فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ، فَغَفَرَ لَهُ» فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ لَنَا فِي الْبَهَائِمِ لَأَجْرًا؟، فَقَالَ ﷺ: «فِي كُلِّ ذَاتِ كَبِدٍ رَطْبَةٍ أَجْرٌ». [٣: ٦]

544- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Adamın biri yolda giderken çok susadı. Bir kuyuya rastlayınca inip su içti ve geri çıktı. Çıktığında susuzluktan dili dışarıda çamuru yalayan bir köpekle karşılaştı. Kendi kendine: «Bu köpek de benim gibi susamış» dedi. Kuyuya inip ayakkabısına su doldurdu, ayakkabıyı ağzında tutarak geri çıktı ve köpeğe su içirdi. Allah da bu yaptığına karşılık onun günahlarını bağışladı."** Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Hayvanlara iyilik yapıp sevap kazanabilir miyiz?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Canlı her varlık için (yapılan iyilikte) sevap vardır!"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ تَرْكِ تَعَاهُدِ الْمَرْءِ ذَوَاتَ الْأَرْبَعِ بِالْإِحْسَانِ إِلَيْهَا

Kişinin Dört Ayaklı Hayvanlara İyilik Yapmaktan Geri Durmasının Yasaklanışı

٥٤٥ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي رَبِيعَةُ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنِي

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 2298); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 3/113; Ahmed 2/375, 2/517; Buhârî 2363; Müslim 2244; Ebû Dâvûd 2550.

أَبُو كَبْشَةَ السَّلُولِيُّ أَنَّهُ سَمِعَ سَهْلَ بْنَ الْحَنْظَلِيَّةِ الْأَنْصَارِيَّ، أَنَّ عُيَيْنَةَ وَالْأَقْرَعَ سَأَلَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ شَيْئًا فَأَمَرَ مُعَاوِيَةَ: أَنْ يَكْتُبَ بِهِ لَهُمَا فَفَعَلَ، وَخَتَمَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَأَمَرَهُ بِدَفْعِهِ إِلَيْهِمَا فَأَمَّا عُيَيْنَةُ، فَقَالَ: مَا فِيهِ؟، فَقَالَ: فِيهِ مَا أُمِرْتُ بِهِ فَقَبَّلَهُ وَعَقَدَهُ فِي عِمَامَتِهِ، وَأَمَّا الْأَقْرَعُ، فَقَالَ: أَحْمِلُ صَحِيفَةً لَا أَدْرِي مَا فِيهَا كَصَحِيفَةِ الْمُتَلَمِّسِ؟ فَأَخْبَرَ مُعَاوِيَةُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِقَوْلِهِمَا فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حَاجَتِهِ فَمَرَّ بِبَعِيرٍ مُنَاخٍ عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ، ثُمَّ مَرَّ بِهِ مِنْ آخِرِ النَّهَارِ وَهُوَ عَلَى حَالِهِ، فَقَالَ: «أَيْنَ صَاحِبُ هَذَا الْبَعِيرِ؟ » فَابْتُغِيَ فَلَمْ يُوجَدْ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اتَّقُوا اللَّهَ فِي هَذِهِ الْبَهَائِمِ ارْكَبُوهَا صِحَاحًا، وَكُلُوهَا سِمَانًا، كَالْمُتَسَخِّطِ آنِفًا، إِنَّهُ مَنْ سَأَلَ وَعِنْدَهُ مَا يُغْنِيهِ فَإِنَّمَا يَسْتَكْثِرُ مِنْ جَمْرِ جَهَنَّمَ»، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا يُغْنِيهِ؟، قَالَ: «مَا يُغَدِّيهِ وَيُعَشِّيهِ». [٢: ٤٩]

545- Sehl b. el-Hanzaliyye el-Ensârî'nin bildirdiğine göre Uyeyne ile Akra'. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e (gelip O'ndan) bir şeyler istediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Muâviye'ye; onlara istedikleri şeylerin verilmesi (için oturdukları yerlerin zekât memurlarına) mektup yazmasını emretti. O da denileni yaptı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), mektubu mühürledi ve o mektubu onlara vermesini (Muaviye'ye) emretti.

Uyeyne'ye gelince o: "O mektubun içerisindeki nedir?" diye sordu. Muaviye: "O mektubun içerisinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in emrettiği şeyler var" dedi. Bunun üzerine Uyeyne mektubu öptü ve sarığının içine iliştirdi.

Akra'ya gelince o: "Benim, Mütelemmis'in sayfası[1] (mektubu) gibi içinde ne olduğunu bilmediğim bir mektubu (kavmime mi) götüreceğim?" dedi. Bunun üzerine Muaviye, her ikisinin bu sözünü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'e haber verdi.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), bir ihtiyacını gidermek için çıktı. Derken gündüzün başında Mescid'in kapısında yere çöktürülmüş dişi bir deveye rastladı. Sonra günün sonunda o deveye (Mescid'in kapısında) yine rastladı. O hâlen yerinde durmaktaydı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bu devenin sahibi nerede?"** diye sordu. Bunun üzerine devenin sahibi arandı, fakat bulunamadı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bu hayvanlar hususunda Allah'tan korkunuz. Onlara sağlıklı olduklarında bininiz. Semiz**

---

[1] **Bu ifade; dışı hayır; içi ise kötü olacak şekilde aldatan bir şeye mesel olarak verilir. Bakın: Askerî, Cemheretu'l-Emsâl, 1/579-582**

olduklarında da yiyiniz. Az önce –Akra'yı kastederek– **öfkesi kabaran kimse gibi, kimin yanında kendisine yetecek malı olduğu halde bir şeyler isterse/dilenirse, o kişi ancak kendisini cehennemin kor ateşine götürecek şeyi çoğaltmış olur"** buyurdu. Sahabiler: "Kişiye yetecek malın miktarı nedir?" diye sordular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sabah ve akşam doyuracak miktardır"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ ﷺ: «يُغَذِّيهِ وَيُعَشِّيهِ»: أَرَادَ بِهِ عَلَى دَائِمِ الْأَوْقَاتِ وَفِي قَوْلِهِ ﷺ: «ارْكَبُوهَا صِحَاحًا» كَالدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ النَّاقَةَ الْعَجْفَاءَ الضَّعِيفَةَ يَجِبُ أَنْ يُتَنَكَّبَ رُكُوبُهَا إِلَى أَنْ تَصِحَّ، وَفِي قَوْلِهِ ﷺ: «وَكُلُوهَا سِمَانًا» دَلِيلٌ عَلَى أَنَّ النَّاقَةَ الْمَهْزُولَةَ الَّتِي لَا نِقْيَ لَهَا يُسْتَحَبُّ تَرْكُ نَحْرِهَا إِلَى أَنْ تَسْمَنَ

Ebû Hâtim der ki: "Sabah ve akşam doyuracak miktardan kasıt, aç bırakmayacak kadarıdır. Develere sağlıklı iken binilmesinin söylenmesi, zayıf ve hasta olan develere güçleninceye ve iyileşinceye kadar binmekten kaçınılması gerektiğini göstermektedir. Semiz olduklarında yenilmelerinin söylenmesi semizlemeyene kadar zayıf olan develerin kesilmesinden uzak durmanın müstehab olduğuna işaret etmektedir."

ذِكْرُ اسْتِحْبَابِ الْإِحْسَانِ إِلَى ذَوَاتِ الْأَرْبَعِ رَجَاءَ النَّجَاةِ فِي الْعُقْبَى بِهِ

Âhirette Kurtuluş Vesilesi Olma Ümidiyle Dört Ayaklı Hayvanlara İyilik Yapmanın Müstehaplığı

٥٤٦ - أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ بِحَلَبَ، حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «عُذِّبَتِ امْرَأَةٌ فِي هِرَّةٍ رَبَطَتْهَا، فَلَمْ تُطْعِمْهَا، وَلَمْ تَدَعْهَا تَأْكُلُ مِنْ خَشَاشِ الْأَرْضِ».

أَخْبَرَنَاهُ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ فِي عَقِبِهِ، حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، بِمِثْلِهِ. [١: ٢]

546- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Bir kadın kedi sebebiyle cehenneme girmiştir. Onu bağlamış ve yerdeki haşerelerden yemesi için serbest bırakmıştır."**

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1441; es-Silsiletu's-sahîha 23); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 4/180; Ebû Dâvûd 1629; Bak hadis no: 3385.

Bu hadis, Ebû Hureyre vasıtasıyla Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'den de nakledilmiştir.[1]

بَابُ الرِّفْقِ

Bâb: Nezaket/ Kibarlık

ذِكْرُ اسْتِحْبَابِ الرِّفْقِ لِلْمَرْءِ فِي الْأُمُورِ إِذِ اللَّهُ ﷻ يُحِبُّهُ

Yüce Allah Sevdiği İçin Kişinin İşlerinde Nezaket Göstermesinin Müstehaplığı

٥٤٧ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنُ بْنُ عِيسَى، عَنْ مَالِكٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى: يُحِبُّ الرِّفْقَ فِي الْأَمْرِ كُلِّهِ» [١: ٢]

547- Hz. Âişe der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah her şeyde yumuşak huylu olmayı sever"** buyurmuştur.[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: مَا رَوَى مَالِكٌ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ إِلَّا هَذَا الْحَدِيثَ، وَرَوَى الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ مَالِكٍ أَرْبَعَةَ أَحَادِيثَ.

Ebû Hâtim der ki: "Mâlik, Evzâî'den sadece bu hadisi rivayet etti. Evzâî ise Mâlik'ten dört hadis rivayet etti."

ذِكْرُ الِاسْتِدْلَالِ عَلَى حِرْمَانِ الْخَيْرِ، فِيمَنْ عَدِمَ الرِّفْقَ فِي أُمُورِهِ

İşlerinde Nezaket Olmayanın Hayırdan Yoksun Sayılması

٥٤٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُكْرَمٍ بِالْبَصْرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيِّ بْنِ بَحْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ تَمِيمِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ جَرِيرٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَنْ يُحْرَمِ الرِّفْقَ يُحْرَمِ الْخَيْرَ». [١: ٢]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 28; el-İrvâ' 2182); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/261; Buhârî 3318; Müslim 2242; İbn Mâce 4256; Darimî 2/330.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartıyla sahihtir. Ahmed 6/85; Buhârî 6024; Müslim 2165; Tirmizî 2710; İbn Mâce 3689; Darimî 2/323.

548- Cerîr b. Abdillah'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yumuşak huydan mahrum edilen kişi, hayırlardan mahrum olmuş demektir"** buyurmuştur.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ اللَّهَ جَلَّ وَعَلَا يُعِينُ عَلَى الرِّفْقِ بِأَنْ يُعْطِيَ عَلَيْهِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى الْعُنْفِ

Yüce Allah'ın Sert Kişilikli Kimselere Yapmadığı Yardımı Nezaket Sahiplerine Yapması

٥٤٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى بِعَسْكَرِ مُكْرَمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ حَفْصٍ الْأُبُلِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرِّفْقَ، وَيُعْطِي عَلَى الرِّفْقِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى الْعُنْفِ». [١: ٢]

549- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Allah, lütufkâr ve yumuşaktır. (Kullarından da) yumuşak kişileri sever. (İnsanlara karşı) sert olan kişilere vermediği şeyleri yumuşaklıkla muamele eden kişilere verir."**[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الرِّفْقَ مِمَّا يُزَيِّنُ الْأَشْيَاءَ وَضِدَّهُ يُشِينُهَا

Nezaketin Nesneleri Süslemesi, Zıddının İse Kirletmesi

٥٥٠ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ شُرَيْحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَبْدُو إِلَى هَذِهِ التِّلَاعِ وَقَالَ لِي: «يَا عَائِشَةُ فَإِنَّ الرِّفْقَ، لَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ قَطُّ إِلَّا زَانَهُ، وَلَا نُزِعَ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ» [١: ٢]

550- Mikdam b. Şureyh, Hz. Âişe'den naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şu kırlardaki sel yataklarına çıkardı. (Bir seferinde) bana: "Ey Âişe! " **"Yumuşak huyluluğun olduğu yer güzelleşir, onun çekip alındığı yer ise kirlenir"** buyurdu.[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 3/262); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 4/362; Müslim 2592/74; Ebû Dâvûd 4809; İbn Mâce 3687.

[2] Elbânî: Hasen sahih (er-Ravdu'n-nadîr 36, 764); Şuayb: Hadis sahihtir. İbn Mâce 3688.

[3] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 524; Sahîh Ebî Dâvud 2140); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 6/85, 6/206; Müslim 2594/78; Ebû Dâvûd 2478.

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِلُزُومِ الرِّفْقِ فِي الْأَشْيَاءِ إِذْ دَوَامُهُ عَلَيْهِ زِينَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

Kişinin Dünya ve Âhiretinin Süsü Olması Hasebiyle Her Şeyde Nezaket Sahibi Olmanın Emredilmesi

٥٥١ - أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ بِطَرَسُوسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا نُوحُ بْنُ حَبِيبٍ الْبَذَشِيُّ الْقُومِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَا كَانَ الرِّفْقُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ، وَلَا كَانَ الْفُحْشُ فِي شَيْءٍ قَطُّ إِلَّا شَانَهُ». [١: ٨٩]

551- Enes'in bildirdiğine göre, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Yumuşaklık hangi şeyde olursa olsun o şeyi süsler. Kötülük hangi şeyde olursa olsun o şeyi mutlaka çirkinleştirir."**[1]

ذِكْرُ مَا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ لُزُومِ الرِّفْقِ فِي جَمِيعِ أَسْبَابِهِ

Kişinin Tüm İşlerinde Nezaketi Elden Bırakmaması

٥٥٢ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي حَيْوَةُ، عَنِ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الرِّفْقَ، وَيُعْطِي عَلَى الرِّفْقِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى الْعُنْفِ، وَمَا لَا يُعْطِي عَلَى مَا سِوَاهُ». [٣: ٦٨]

552- Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Aişe'nin bildirdiğine gore Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Ey Aişe! Yüce Allah yumuşak huyludur ve yumuşak huylu olunmasını sever. Katılıktan ve benzeri şeylerden dolayı kişiye yapmadığı ihsanları yumuşak huylu olmaktan dolayı yapar."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Mişkât 4854; er-Ravdu'n-nadîr 36); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Tirmizî 1974; İbn Mâce 4185.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 524); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Müslim 2593.

ذِكْرُ دُعَاءِ الْمُصْطَفَى ﷺ لِمَنْ رَفَقَ بِالْمُسْلِمِينَ فِي أُمُورِهِمْ، مَعَ دُعَائِهِ عَلَى مَنِ اسْتَعْمَلَ ضِدَّهُ فِيهِمْ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Müslümanların İşlerini Nezaketle Halleden Kimseye Yaptığı Dua ve Aksini Yapanlara Ettiği Beddua

٥٥٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي حَرْمَلَةُ بْنُ عِمْرَانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شِمَاسَةَ، قَالَ: أَتَيْتُ عَائِشَةَ أَسْأَلُهَا عَنْ شَيْءٍ، فَقَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ فِي بَيْتِي هَذَا: «اللَّهُمَّ مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئًا فَشَقَّ عَلَيْهِمْ، فَاشْقُقْ عَلَيْهِ، وَمَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ أُمَّتِي شَيْئًا، فَرَفَقَ بِهِمْ فَارْفُقْ بِهِ». [٥: ١٢]

553- Abdurrahman b. Şimâse der ki: Bir konuyu sormak için Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Âişe'nin yanına geldiğimde şöyle dedi: "Sana şu evde Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim bir sözü söyleyeyim: "Allahım! Ümmetimin bir konuda idaresini üstlenen ve onlara zorluk çıkarana sen de zorluk çıkar. Ümmetimin bir konuda idaresini üstlenen ve onlara yumuşak davranan kişiye sen de yumuşak davran."[1]

بَابُ الصُّحْبَةِ وَالْمُجَالَسَةِ

Bâb: Dostluk ve Sosyal İlişki

ذِكْرُ الْأَمْرِ لِلْمَرْءِ أَنْ لَا يَصْحَبَ إِلَّا الصَّالِحِينَ، وَلَا يُنْفِقَ إِلَّا عَلَيْهِمْ

Kişiye Sadece Salihlerle Arkadaşlık Kurmasının ve Onlardan Başkasına İnfakta Bulunmamasının Emredilmesi

٥٥٤ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا حِبَّانُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ حَيْوَةَ بْنِ شُرَيْحٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ غَيْلَانَ، أَنَّ الْوَلِيدَ بْنَ قَيْسٍ حَدَّثَهُ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ، قَالَ: «لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا، وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيٌّ». [١: ٦٣]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3456); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 6/93; Müslim 1828.

554- Ebû Saîd el-Hudrî, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle bildirir: **"Mümin kişilerden başkasıyla arkadaş olma. Yemeğini de takva sahiplerinden başkası yemesin."**[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ أَنْ يَصْحَبَ الْمَرْءُ إِلَّا الصَّالِحِينَ، وَيُؤْكِلَ طَعَامَهُ إِلَّا إِيَّاهُمْ

Kişinin Salih Kimseler Dışındakilerle Dostluk Kurmasının ve Yemek Yedirmesinin Yasaklanışı

٥٥٥ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ الدُّولَابِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ حَيْوَةَ بْنِ شُرَيْحٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ غَيْلَانَ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَصْحَبْ إِلَّا مُؤْمِنًا، وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيٌّ»[١: ٦٣]

555- Ebû Saîd el-Hudrî, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle bildirir: **"Mümin kişilerden başkasıyla arkadaş olma. Yemeğini de takva sahiplerinden başkası yemesin."**[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مَحَبَّةَ الْمَرْءِ الصَّالِحِينَ، وَإِنْ كَانَ مُقَصِّرًا فِي اللُّحُوقِ بِأَعْمَالِهِمْ يَبْلُغُهُ فِي الْجَنَّةِ أَنْ يَكُونَ مَعَهُمْ

Amellerinin Aynısını Yapamasa da Kişinin Salih Kimseleri Sevmesinin Cennette Onlarla Birlikte Olmasını Sağlayabilmesi

٥٥٦ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ الرَّجُلُ يُحِبُّ الْقَوْمَ وَلَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَعْمَلَ كَعَمَلِهِمْ؟، قَالَ: «إِنَّكَ يَا أَبَا ذَرٍّ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ»، قَالَ: فَإِنِّي أُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، قَالَ: «أَنْتَ يَا أَبَا ذَرٍّ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ». [٣: ٦٥]

556- Ebû Zer der ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Kişi bir kavmi seviyor; ancak onların yaptığını yapmaya gücü yetmiyor" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ey Ebû Zer! Sen sevdiğinle berabersin"** buyurdu. Ben: "Allah ve

---

[1] Elbânî: Hasen (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/50); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 3/38; Ebû Dâvûd 4832; Tirmizî 2395; Darimî 2/103; Bak hadis no: 555, 560.

[2] Elbânî: Hasen (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/50); Şuayb: İsnâdı hasendir. Bak hadis no: 554.

Resûlünü seviyorum" deyince de: **"Ey Ebû Zer! Sen sevdiğinle berabersin"** karşılığını verdi.[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ خِطَابَ هَذَا الْخَبَرَ قُصِدَ بِهِ التَّخْصِيصُ دُونَ الْعُمُومِ

Bu Hadisin Muhatabının Umum Değil Belli Bir Kesimin Olduğunu İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

٥٥٧ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلٌ، فقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ رَجُلًا يُحِبُّ الْقَوْمَ وَلَمَّا يَلْحَقْ بِهِمْ؟، قَالَ: «الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ». [٣: ٦٥]

557- Ebû Mûsa der ki: Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Bir topluluğu seven ama onlara katılmayan kişi konusunda ne dersin?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kişi, sevdiğiyle beraberdir"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ التَّبَرُّكُ بِالصَّالِحِينَ، وَأَشْبَاهِهِمْ

Salihler ve Benzer Kişilerden Bereket Umulmasının Müstehaplığı

٥٥٨ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نَازِلًا بِالْجِعْرَانَةِ، بَيْنَ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ، وَمَعَهُ بِلَالٌ، فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، رَجُلٌ أَعْرَابِيٌّ، فقَالَ: أَلَا تُنْجِزُ لِي يَا مُحَمَّدُ مَا وَعَدْتَنِي؟، فقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَبْشِرْ»، فقَالَ لَهُ الْأَعْرَابِيُّ: لَقَدْ أَكْثَرْتَ عَلَيَّ مِنَ الْبُشْرَى، قَالَ: فَأَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى أَبِي مُوسَى وَبِلَالٍ كَهَيْئَةِ الْغَضْبَانِ، فقَالَ: «إِنَّ هَذَا قَدْ رَدَّ الْبُشْرَى، فَاقْبَلَا أَنْتُمَا» فَقَالَا: قَبِلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِقَدَحٍ فِيهِ مَاءٌ ثُمَّ، قَالَ لَهُمَا: «اشْرَبَا مِنْهُ، وَأَفْرِغَا عَلَى وُجُوهِكُمَا أَوْ نُحُورِكُمَا» فَأَخَذَا الْقَدَحَ فَفَعَلَا مَا

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/50); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 5/156, 5/166; Ebû Dâvûd 5126; Darimî 2/321, 2/322.

[2] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 200); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 4/405; Buhârî 6170; Müslim 2641.

أَمَرَهُمَا بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَنَادَتْنَا أُمُّ سَلَمَةَ مِنْ وَرَاءِ السِّتْرِ: أَنْ أَفْضِلَا لِأُمِّكُمَا فِي إِنَائِكُمَا، فَأَفْضَلَا لَهَا مِنْهُ طَائِفَةً. [٥: ٩]

558- Ebû Mûsa anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Mekke ile Medine arasında Ci'râne'de konaklamış iken ben de yanında idim. Beraberinde Bilâl de vardı. Bu sırada bir bedevi Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Bana verdiğin sözü yerine getirmeyecek misin?" dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ona: **"Sana müjdeler olsun" buyurunca, Bedevi: "Bana: «Sana müjdeler olsun» sözlerini çok söyledin"** dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) öfkelenmiş gibi Ebû Mûsa ile Bilâl'e dönerek: "Bu, verdiğim müjdeyi reddetti. onu sizler kabul edin" buyurdu. Bunun üzerine onlar da: "Kabul ettik" dediler.

Sonra Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bir kap su istedi. Bu kapta ellerini ve yüzünü yıkadıktan sonra kabın içine ağzından su püskürttü ve onlara: **"Bundan için, yüzlerinize ve boyunlarınıza dökün ve sevinin!"** buyurdu. Onlar da su kabını aldılar ve Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) dediği gibi yaptılar. Bu sırada Ümmü Seleme, perdenin arkasın dan: "Annenize de bir miktar bırakın" diye seslendi. Onlar da ona bir miktar arttırdılar.[1]

ذِكْرُ اسْتِحْبَابِ التَّبَرُّكِ لِلْمَرْءِ بِعِشْرَةِ مَشَايِخِ أَهْلِ الدِّينِ وَالْعَقْلِ

Kişinin Dindar ve Âkil Yaşlı Kimselerle Bereket Umarak Dostluk Kurmasının Müstehaplığı

٥٥٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ بِدَرْبِ الرُّومِ، عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «الْبَرَكَةُ مَعَ أَكَابِرِكُمْ». [١: ٢]

559- İbn Abbâs, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bereket büyüklerinizle birliktedir"** buyurduğunu söyledi.[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: لَمْ يُحَدِّثِ ابْنُ الْمُبَارَكِ هَذَا الْحَدِيثَ بِخُرَاسَانَ إِنَّمَا حَدَّثَ بِهِ بِدَرْبِ الرُّومِ، فَسَمِعَ مِنْهُ أَهْلُ الشَّامِ، وَلَيْسَ هَذَا الْحَدِيثُ فِي كُتُبِ ابْنِ الْمُبَارَكِ مَرْفُوعًا

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Buhârî 4328; Müslim 2497.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1778; Şuayb; İsnâdı sahihtir.

Ebû Hâtim der ki: "İbnü'l-Mübârek bu hadisi Horasan'da değil Derb-i Rûm'da rivayet etti ve ondan bunu Şamlılar dinledi. Bu hadis, İbnü'l-Mübârek'in hadis kayıtlarında buradaki gibi merfû değildir."

ذِكْرُ الِاسْتِحْبَابِ لِلْمَرْءِ أَنْ يُؤْثِرَ بِطَعَامِهِ وَصَحِبْتِهِ الْأَتْقِيَاءَ، وَأَهْلَ الْفَضْلِ

Kişinin Takva ve Fazilet Sahibi Kimselerle Dostluk Kurup Onlara Yemek Yedirmesinin Müstehaplığı

٥٦٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: سَمِعْتُ حَيْوَةَ بْنَ شُرَيْحٍ، يَقُولُ: أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ غَيْلَانَ: أَنَّ الْوَلِيدَ بْنَ قَيْسٍ التُّجِيبِيَّ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ، يَقُولُ: «لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا، وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيٌّ». [١: ٢]

560- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre kendisi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **"Müminden başkalarını dost edinme ve yemek ikramını sadece takva sahibi olanlara yap"** buyurduğunu işitmiştir.[1]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِمُجَالَسَةِ الصَّالِحِينَ، وَأَهْلِ الدِّينِ دُونَ أَضْدَادِهِمْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

Müslümanlar İçinden Aykırı Olanlar Bir Yana Salihler ve Dindarlar ile Sosyal İlişki Kurmanın Emredilmesi

٥٦١ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ بُرَيْدٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ وَمَثَلُ جَلِيسِ السُّوءِ، كَحَامِلِ الْمِسْكِ وَنَافِخِ الْكِيرِ، فَحَامِلُ الْمِسْكِ إِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً، وَنَافِخُ الْكِيرِ، إِمَّا أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا خَبِيثَةً» [١: ٨٩]

561- Ebî Mûsa'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"İyi arkadaş ile kötü arkadaş, misk sahibi ile demirci körüğü gibidir. Misk sahibinden ya güzel koku satın alırsın veya onu koklarsın. Demirci körüğü ise ya seni veya elbiseni yakar, ya da pis kokusu sana siner."**[2]

---

[1] Elbânî: Hasen; Şuayb: İsnâdı hasendir. Bak hadis no: 554.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3214); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 4/408; Buhârî 5534; Müslim 2628; Bak hadis no: 579.

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فِي هَذَا الْخَبَرِ دَلِيلٌ عَلَى إِبَاحَةِ الْمُقَايِسَاتِ فِي الدِّينِ.

Ebû Hâtim der ki: "Bu hadis dinde kıyaslama yapmaya bir delildir."

ذِكْرُ رَجَاءِ دُخُولِ الْجِنَانِ لِلْمَرْءِ مَعَ مَنْ كَانَ يُحِبُّهُ فِي الدُّنْيَا

Kişinin Dünyada Sevdiği İle Cennetlere Girmeyi Ümit Etmesi

٥٦٢ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي مَعْشَرٍ بِحَرَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرٍو الْبَجَلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي النَّجُودِ، عَنْ زِرِّ بْنِ حُبَيْشٍ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ الْمُرَادِيِّ، أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ بِصَوْتٍ لَهُ جَهْوَرِيٍّ، فَقُلْنَا: وَيْلَكَ اخْفِضْ مِنْ صَوْتِكَ، فَإِنَّكَ قَدْ نُهِيتَ عَنْ هَذَا، قَالَ: لَا وَاللَّهِ حَتَّى أَسْمَعَهُ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِهِ: «هَاؤُمُ»، فَقَالَ: أَرَأَيْتَ رَجُلًا أَحَبَّ قَوْمًا، وَلَمَّا يَلْحَقْ بِهِمْ؟، قَالَ: «ذَلِكَ مَعَ مَنْ أَحَبَّ» [١: ٢]

562- Safvân b. Assâl el-Murâdî bildiriyor: Adamın biri Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip yüksek bir sesle: "Ey Muhammed!" diye seslenince: "Yazıklar olsun sana, sesini kıs. Sana böyle yapman yasaklandı" dedik. Adam: "Hayır! Vallahi ona sesimi duyurana kadar susmayacağım" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyh vesellem) eliyle: **"Gelin"** diye buyurdu. Adam: "Bir kavmi sevdiği halde onlara katılamaya/yetişemeyen kişi konusunda ne dersin?" diye sorunca Allah Resûlü (sallallahu aleyh vesellem): **"O kişi sevdiğiyle beraberdir"** buyurdu.[1]

قَوْلُهُ ﷺ: «هَاؤُمُ» أَرَادَ بِهِ رَفْعَ الصَّوْتِ فَوْقَ صَوْتِ الْأَعْرَابِيِّ، لِئَلَّا يَأْثَمَ الْأَعْرَابِيُّ بِرَفْعِ صَوْتِهِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَهُ الشَّيْخُ.

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) "هَاؤُمُ" demesi sesini bedevinin sesinden daha yüksek tutması anlamındadır. Bu şekilde sesini Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sesinden daha yüksek tutan bedevi bu yönde günaha girmiş olmayacaktır.

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (er-Ravdu'n-nadîr 360); Şuayb: İsnâdı hasendir. Tirmizî 3536; Bak hadis no: 1319, 1320, 1321.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ هَذَا السَّائِلَ إِنَّمَا أَخْبَرَ عَنْ مَحَبَّةِ اللهِ ﷻ وَرَسُولِهِ ﷺ

Bu Soruyu Soran Kimsenin Allah'ı ve Resûlü'nü Sevdiğini Haber Vermesi

٥٦٣ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ النَّرْسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَتَى السَّاعَةُ؟، قَالَ: «مَا أَعْدَدْتَ لَهَا؟»، قَالَ: إِنِّي أُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، قَالَ: «فَأَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ». [١: ٢]

563- Enes der ki: Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Kıyamet ne zaman kopacak?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Peki onun (kıyamet sonrası) için ne hazırladın?"** buyurunca, adam: "Ben Allah ve Resûlünü seviyorum" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sevdiklerinle birlikte olacaksın"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ إِعْطَاءِ اللهِ الْمُسْلِمَ نِيَّتَهُ فِي مَحَبَّتِهِ الْقَوْمَ: إِنْ خَيْرًا فَخَيْرٌ، وَإِنْ شَرًّا فَشَرٌّ

Müslümanın Bir Topluluğa Karşı Sevgisindeki Niyetine Göre Allah Tarafından İyi ya da Kötü Karşılık Verilmesi

٥٦٤ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، مَتَى السَّاعَةُ؟، قَالَ: «أَمَا إِنَّهَا قَائِمَةٌ فَمَا أَعْدَدْتَ لَهَا؟»، قَالَ: مَا أَعْدَدْتُ لَهَا كَثِيرَ عَمَلٍ إِلَّا أَنِّي أُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «فَإِنَّكَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ، وَلَكَ مَا احْتَسَبْتَ» [١:٢]

564- Enes b. Mâlik der ki: Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Kıyamet ne zaman kopacak?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kıyamet kopacak da onun (kıyamet sonrası) için ne hazırladın?"** karşılığını verdi. Adam: "Onun için çok fazla amel hazırlamış değilim, ama Allah ve Resûlünü seviyorum" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sevdiklerinle beraber olacak ve beklediğinin karşılığını alacaksın"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Mişkât 5071); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/110; Müslim 2639/162; Bak hadis no: 8.

[2] Elbânî: Sahih liğayrihi 3253); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 3/226, 3/283; Bak hadis no: 8.

ذِكْرُ خَبَرٍ شَنَّعَ بِهِ بَعْضُ الْمُعَطِّلَةِ عَلَى أَهْلِ الْحَدِيثِ، حَيْثُ حُرِمُوا تَوْفِيقَ الْإِصَابَةِ لِمَعْنَاهُ

Mânâsını İdrâkten Mahrum Kaldıkları İçin Muattıla'nın Hadis Âlimlerini Tenkit Etmesine Sebep Olan Haber

٥٦٥ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ، وَهُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَتَى تَقُومُ السَّاعَةُ؟ وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلَاتَهُ، قَالَ: «أَيْنَ السَّائِلُ عَنِ السَّاعَةِ؟» قَالَ: هَا أَنَا ذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «إِنَّهَا قَائِمَةٌ فَمَا أَعْدَدْتَ لَهَا؟»، قَالَ: مَا أَعْدَدْتُ لَهَا كَبِيرَ عَمَلٍ غَيْرَ أَنِّي أُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ»، قَالَ: وَعِنْدَهُ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُ مُحَمَّدٌ، فَقَالَ: «إِنْ يَعِشْ هَذَا، فَلَا يُدْرِكُهُ الْهَرَمُ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ»

زَادَ هُدْبَةُ: قَالَ: أَنَسٌ: فَنَحْنُ نُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ. [٣: ٤٢]

565- Enes bildiriyor: Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Kıyamet ne zaman kopacak?" diye sordu. O esnada namaz için kamet getirilince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namaza kalktı. Namazı kıldırdıktan sonra: "Kıyametin ne zaman kopacağını soran nerede?" diye sordu. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Buradayım" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: **"Kıyamet kopacak da onun (kıyamet sonrası) için ne hazırladın?"** diye sordu. Adam: "Onun için çok fazla amel hazırlamış değilim, ama Allah ve Resûlünü seviyorum" deyince, Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem): **"Sevdiklerinle beraber olacaksın"** buyurdu. Yanında Ensâr'dan Muhammed adında bir adam vardı. Onu kasdederek: **"Eğer bu yaşarsa henüz yaşlanamadan kıyamet kopar"** buyurdu. Hudbe ekledi: Enes: "Biz de Allah'ı ve Resûlü'nü seviyoruz" dedi.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: هَذَا الْخَبَرُ مِنَ الْأَلْفَاظِ الَّتِي أُطْلِقَتْ بِتَعْيِينِ خِطَابٍ مُرَادُهُ التَّحْذِيرُ، وَذَاكَ أَنَّ الْمُصْطَفَى ﷺ أَرَادَ تَحْذِيرَ النَّاسِ عَنِ الرُّكُونِ إِلَى هَذِهِ الدُّنْيَا، بِتَعْرِيفِهِمُ الشَّيْءَ الَّذِي يَكُونُ بِخَلَدِهِمْ تَقَبُّلُ حَقِيقَتِهِ مِنْ قُرْبِ السَّاعَةِ عَلَيْهِمْ، دُونَ اعْتِيَادِهِمْ عَلَى مَا يَسْمَعُونَ

Ebû Hâtim der ki: "Bu hadis uyarı mahiyetinde söylenmiştir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözleriyle müslümanları dünyaya meyletmeye karşı uyarmak istemiştir. Bunu da söylenecek sözden ziyade daha iyi anlayabilmeleri

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3253); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/159; Müslim 2953; Bak hadis no: 8.

için bizzat şahit olacakları, birinin yaşlılığı üzerinden dile getirmiş, onlar için kıyamet saatinin yakın olduğunu ifade etmiştir."

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مَنْ كَانَ أَحَبَّ لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ كَانَ أَفْضَلَ

Müslüman Kardeşini Daha Fazla Sevenin Daha Üstün Olması

٥٦٦ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ يَزِيدَ الْفَرَّاءُ أَبُو الْحَسَنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَا تَحَابَّ اثْنَانِ فِي اللَّهِ، إِلَّا كَانَ أَفْضَلُهُمَا أَشَدُّهُمَا حُبًّا لِصَاحِبِهِ». [١: ٢]

566- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Birbirlerini Allah için seven iki kişiden (Allah katında) en değerlisi arkadaşını diğerinden daha fazla sevendir."**[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ أَنْ يَمْكُرَ الْمَرْءُ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، أَوْ يُخَادِعَهُ فِي أَسْبَابِهِ

Kişinin Müslüman Kardeşine Düzenbazlık ve Hile Yapmasının Yasaklanışı

٥٦٧ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ بْنِ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زِرٍّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا، وَالْمَكْرُ، وَالْخِدَاعُ فِي النَّارِ»

567- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Kim bizi aldatırsa o kimse bizden değildir. Çünkü düzenbazlık ve hilekarlık, cehennem ateşindedir."**[2]

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (es-Silsiletu's-sahîha 450); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir.

[2] Elbânî: Hasen (el-İrvâ' 1319); Şuayb: İsnâdı hasendir.

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ أَنْ يُفْسِدَ الْمَرْءُ امْرَأَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ، أَوْ يُخَبِّب عَبِيدَهُ عَلَيْهِ

Kişinin Müslüman Kardeşi Aleyhine Karısını ve Kölesini Kışkırtmasının Yasaklanışı

٥٦٨ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ رُزَيْقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِيسَى بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَعْمَرَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَنْ خَبَّبَ عَبْدًا عَلَى أَهْلِهِ، فَلَيْسَ مِنَّا، وَمَنْ أَفْسَدَ امْرَأَةً عَلَى زَوْجِهَا، فَلَيْسَ مِنَّا».

568- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Bir cariyeyi efendisine karşı kışkırtan bizden değildir. Kadını kocasına karşı kışkırtıp aralarını bozan da bizden değildir."**[1]

ذِكْرُ الِاسْتِحْبَابِ لِلْمَرْءِ أَنْ يُعْلِمَ أَخَاهُ مَحَبَّتَهُ إِيَّاهُ لِلَّهِ جَلَّ وَعَلَا

Kişinin Allah İçin Sevdiği Kimseye Bunu Söylemesinin Müstehaplığı

٥٦٩ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَزْرَقُ بْنُ عَلِيٍّ أَبُو الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَسَّانُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، وَمُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ، يَقُولُ: بَيْنَا أَنَا جَالِسٌ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ أَتَاهُ رَجُلٌ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ، ثُمَّ وَلَّى عَنْهُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَأُحِبُّ هَذَا لِلَّهِ، قَالَ: «فَهَلْ أَعْلَمْتَهُ ذَاكَ؟» قُلْتُ: لَا، قَالَ: «فَأَعْلِمْ ذَاكَ أَخَاكَ»، قَالَ: فَاتَّبَعْتُهُ فَأَدْرَكْتُهُ فَأَخَذْتُ بِمَنْكِبِهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، وَقُلْتُ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأُحِبُّكَ لِلَّهِ، قَالَ هُوَ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأُحِبُّكَ لِلَّهِ قُلْتُ: لَوْلَا النَّبِيُّ ﷺ، أَمَرَنِي أَنْ أُعْلِمُكَ لَمْ أَفْعَلْ. [١: ٢]

569- İbn Ömer anlatıyor: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturuyorken adamın biri geldi ve kendisine selam verip gitti. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben bu adamı Allah için seviyorum" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bunu ona bildirdin mi?"** diye sordu. Ben: "Hayır" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bunu kardeşine bildir"** buyurdu. Onun

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 324; Sahîh Ebî Dâvud 1890); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/397; Ebû Dâvûd 5170.

arkasından gittim. Ona yetiştiğimde omzundan tuttum ve selam verdikten sonra: "Vallahi ben seni Allah için seviyorum" dedim. O da: "Vallahi ben de seni Allah için seviyorum" karşılığını verince: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bunu sana bildirmemi emretmeseydi söylemeyecektim" dedim.[1]

تَفَرَّدَ بِهَذَا الْحَدِيثِ الْأَزْرَقُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَهُ الشَّيْخُ

Ebû Hâtim der ki: "Bu hadisi rivayette Ezrak b. Kays tek kalmıştır."

ذِكْرُ الْأَمْرِ لِلْمَرْءِ إِذَا أَحَبَّ أَخَاهُ فِي اللَّهِ أَنْ يُعْلِمَهُ ذَلِكَ

Kişiye (Din) Kardeşine Onu Allah İçin Sevdiğini Bildirmesinin Emredilmesi

٥٧٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ السَّلَامِ مَكْحُولٌ بِبَيْرُوتَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ سِنَانٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «إِذَا أَحَبَّ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ، فَلْيُعْلِمْهُ». [١: ٩٥]

570- Mikdâm b. Ma'di Kerib, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle bildirir: **"Kişi (Müslüman) kardeşini severse bunu ona bildirsin."**[2]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ لَا أَصْلَ لَهُ أَصْلًا

Bu Hadisin Asılsız Olduğunu İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

٥٧١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدَّغُولِيُّ كِتَابَةً، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بِشْرِ بْنِ الْحَكَمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنِي ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، إِذْ مَرَّ رَجُلٌ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَأُحِبُّ هَذَا الرَّجُلَ، قَالَ: «هَلْ أَعْلَمْتَهُ ذَاكَ؟»، قَالَ: لَا، قَالَ: «قُمْ أَعْلِمْهُ»، فَقَامَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: يَا هَذَا، وَاللَّهِ إِنِّي لَأُحِبُّكَ، قَالَ: أَحَبَّكَ الَّذِي أَحْبَبْتَنِي لَهُ. [١:٢]

571- Enes b. Mâlik anlatıyor: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturuyorken adamın biri gelip geçti. Beraber oturduğumuz kişilerden biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben bu adamı Allah için seviyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bunu ona bildirdin mi?"** diye sorunca: "Hayır bildirmedim" dedi. Hz.

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3253); Şuayb: İsnâdı hasendir.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 417, 1199); Şuayb: Ravileri Sahih ricâlidir. Ahmed 4/130; Ebû Dâvûd 5124; Tirmizî 2393.

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellam): **"Kalk ve bunu ona bildir"** buyurdu. Bunun uzerine ona gidip: "Ey filan! Vallahi ben seni (Allah için) seviyorum" dedi. O da: "Beni kendisi için sevdiğin Allah da seni sevsin" diye karşılık verdi.[1]

ذِكْرُ إِثْبَاتِ مَحَبَّةِ اللهِ ﷻ لِلْمُتَحَابِّينَ فِيهِ

Birbirlerini Allah İçin Sevenlerin O'nun Sevgisini Hak Etmeleri

٥٧٢ - أَخْبَرَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ خَلَفٍ الدُّورِيُّ بِبَغْدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: «أَنَّ رَجُلًا زَارَ أَخًا لَهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى، قَالَ: فَأَرْصَدَ اللهُ لَهُ عَلَى مَدْرَجَتِهِ مَلَكًا، فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ، قَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ؟، قَالَ: أُرِيدُ أَخًا لِي فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ، فَقَالَ لَهُ: هَلْ لَهُ عَلَيْكَ مِنْ نِعْمَةٍ تَرُبُّهَا؟، قَالَ: لَا، غَيْرَ أَنِّي أُحِبُّهُ فِي اللهِ، قَالَ: فَإِنِّي رَسُولُ اللهِ إِلَيْكَ، إِنَّ اللهَ ﷻ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحْبَبْتَهُ فِيهِ». [١ : ٢]

572- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Adamın biri başka bir kasabadaki din kardeşini ziyaret etmek için yola çıktı. Allah onun yoluna gözlemesi için bir meleği koydu. Adam meleğin yanına vardığı zaman, melek: «Nereye gidiyorsun?» diye sordu. Adam: «Filan kasabadaki kardeşimi ziyaret etmeye gidiyorum» dedi. Melek: «Ondan beklediğin bir nimet mi var?» diye sorunca, adam: «Hayır! Ama Allah için onu seviyorum» dedi. Bunun üzerine melek ona: «Ben, Allah'ın, o kardeşini sevdiğin gibi seni sevdiğini bildirmek üzere gönderdiği bir elçisiyim!» dedi."**[2]

ذِكْرُ وَصْفِ الْمُتَحَابِّينَ فِي اللهِ فِي الْقِيَامَةِ عِنْدَ حُزْنِ النَّاسِ، وَخَوْفِهِمْ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ

İnsanların Korku ve Üzüntü İçinde Bulundukları Kıyamet Gününde Birbirlerini Allah İçin Sevenlerin Durumu

٥٧٣ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ صَالِحٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ الْقَعْقَاعِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:، قَالَ رَسُولُ اللهِ

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3253); Şuayb: İsnâdı hasen liğayrihidir. Ahmed 3/141; Ebû Dâvûd 5125.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1044; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/292, 2/408; Müslim 2567; Bak hadis no: 576.

ﷺ: «إِنَّ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ عِبَادًا لَيْسُوا بِأَنْبِيَاءَ، يَغْبِطُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ وَالشُّهَدَاءُ، قِيلَ: مَنْ هُمْ لَعَلَّنَا نُحِبُّهُمْ؟، قَالَ: هُمْ قَوْمٌ تَحَابُّوا بِنُورِ اللَّهِ مِنْ غَيْرِ أَرْحَامٍ وَلَا انْتِسَابٍ، وُجُوهُهُمْ نُورٌ عَلَى مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ، لَا يَخَافُونَ إِذَا خَافَ النَّاسُ، وَلَا يَحْزَنُونَ إِذَا حَزِنَ النَّاسُ»، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ [١ : ٢]

573- Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah'ın bazı kulları vardır ki peygamber olmadıkları halde peygamberler ve şehitler onlara gıpta ederler"** buyurunca ashâb: "Onlar kimlerdir? Umulur ki biz de onları severiz" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bunlar akrabalık bağı ve hiçbir yakınlık olmadan birbirlerini Allah için sevenlerdir. Onlar nurdan minberler üzerinde nur yüzlü kişilerdir. Onlar, insanlar korktuğunda korkmayan, üzüldüklerinde de üzülmeyen kişilerdir"** buyurdu ve: *"Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına korku yoktur; onlar üzülmeyecekler de"* (Yunus 62) âyetini okudu.[1]

ذِكْرُ ظِلَالِ اللَّهِ ﷻ الْمُتَحَابِّينَ فِيهِ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، جَعَلَنَا اللَّهُ مِنْهُمْ بِمَنِّهِ وَفَضْلِهِ

Yüce Allah'ın Kıyamet Gününde Kendi Gölgesinden Başka Bir Gölgenin Bulunmadığı Bu Yerde Onun Rızası İçin Birbirlerini Sevenleri Gölgelendirmesi — ki Allah İhsanı ve Fazlı İle Bizleri de Onlardan Kılsın—

٥٧٤ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَعْمَرٍ، عَنْ أَبِي الْحُبَابِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ بِجَلَالِي؟ الْيَوْمَ أُظِلُّهُمْ فِي ظِلِّي، يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّي». [١ : ٢]

574- Ebû Hureyre der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Yüce Allah: «Benim celalim (rızam) için birbirlerini sevenler nerede? Hiçbir gölgenin bulunmadığı böylesi bir günde onları kendi gölgemde gölgelendireceğim» buyurur."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/47); Şuayb: İsnâdı sahihtir.

[2] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/45); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/237, 2/535; Müslim 2566; Darimî 2/312.

ذِكْرُ إِيجَابِ مَحَبَّةِ اللهِ ﷻ لِلْمُتَجَالِسِينَ فِيهِ، وَالْمُتَزَاوِرِينَ فِيهِ

Allah Rızası İçin Birbirleriyle Oturup Ziyaretleşenlerin Allah'ın Sevgisini Hak Etmeleri

٥٧٥ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِدْرِيسَ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي حَازِمِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: دَخَلْتُ مَسْجِدَ دِمَشْقَ فَإِذَا فَتًى بَرَّاقُ الثَّنَايَا، وَإِذَا النَّاسُ مَعَهُ، إِذَا اخْتَلَفُوا فِي شَيْءٍ، أَسْنَدُوهُ إِلَيْهِ، وَصَدَرُوا عَنْ رَأْيِهِ، فَسَأَلْتُ عَنْهُ، فَقِيلَ: هَذَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، فَلَمَّا كَانَ الْغَدُ، هَجَّرْتُ فَوَجَدْتُهُ قَدْ سَبَقَنِي بِالتَّهْجِيرِ، وَوَجَدْتُهُ يُصَلِّي، قَالَ: فَانْتَظَرْتُهُ حَتَّى قَضَى صَلَاتَهُ، ثُمَّ جِئْتُهُ مِنْ قِبَلِ وَجْهِهِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ وَقُلْتُ: وَاللهِ إِنِّي لَأُحِبُّكَ لِلَّهِ، فَقَالَ: آللَّهُ؟ قُلْتُ: آللَّهُ، فَأَخَذَ بِحَبْوَةِ رِدَائِي فَجَذَبَنِي إِلَيْهِ وَقَالَ: أَبْشِرْ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: «قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: وَجَبَتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ، وَالْمُتَجَالِسِينَ فِيَّ، وَالْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ» [٢:١]

575- Ebû İdrîs el-Havlânî anlatıyor: Şam mescidine girdim ve (gülümsediğinde) ön dişleri parlayan genç birini gördüm. İnsanlar onun etrafında toplanmıştı. Bir şeyde ihtilaf ettikleri zaman meseleyi ona götürüyor ve görüşünü kabul ediyorlardı. Kim olduğunu sorduğumda: "Muâz b. Cebel'dir" dediler. İkinci gün öğle vakti mescide geldiğimde onu benden önce gelmiş namaz kılarken buldum. Namazı bitirmesini bekledim ve bitirdiğinde karşı tarafından yanına geldim. Ona selam verip: "Vallahi ben seni Allah için seviyorum" deyince, Muâz: "Allah için mi?" dedi. Ben: "Allah için" cevabını verdim. O giysimin kemerinden tutup beni kendine doğru çekerek şöyle dedi: "Müjdeler olsun sana! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **«Yüce Allah şöyle buyurur: Benim için birbirlerini sevenlere, benim için bir mecliste oturanlara ve benim için birbirlerini ziyaret edenlere Cennet vacib oldu.»**"[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: أَبُو إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيُّ اسْمُهُ عَائِذُ اللهِ بْنُ عَبْدِ اللهِ، كَانَ سَيِّدَ قُرَّاءِ أَهْلِ الشَّامِ فِي زَمَانِهِ، وَهُوَ الَّذِي أَنْكَرَ عَلَى مُعَاوِيَةَ مُحَارَبَتَهُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ حِينَ، قَالَ لَهُ: مَنْ أَنْتَ حَتَّى تُقَاتِلَ عَلِيًّا، وَتُنَازِعُهُ الْخِلَافَةَ، وَلَسْتَ أَنْتَ مِثْلَهُ، لَسْتَ زَوْجَ فَاطِمَةَ وَلَا بِأَبِي

---

[1] Elbânî: Sahih (Mişkât 5011); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 2/953, 2/954; Ahmed 5/233; Bak hadis no: 7.

الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ وَلَا بِابْنِ عَمِّ النَّبِيِّ ﷺ فَأَشْفَقَ مُعَاوِيَةُ أَنْ يُفْسِدَ قُلُوبَ قُرَّاءِ الشَّامِ، فَقَالَ لَهُ: إِنَّمَا أَطْلُبُ دَمَ عُثْمَانَ، قَالَ: فَلَيْسَ عَلِيٌّ قَاتِلَهُ، قَالَ: لَكِنَّهُ يَمْنَعُ قَاتِلَهُ عَنْ أَنْ يُقْتَصَّ مِنْهُ، قَالَ: اصْبِرْ حَتَّى آتِيَهُ، فَأَسْتَخْبِرَهُ الْحَالَ، فَأَتَى عَلِيًّا وَسَلَّمَ عَلَيْهِ، ثُمَّ، قَالَ لَهُ: مَنْ قَتَلَ عُثْمَانَ؟، قَالَ: اللَّهُ قَتَلَهُ وَأَنَا مَعَهُ، عَنَى: وَأَنَا مَعَهُ مَقْتُولٌ، وَقِيلَ: أَرَادَ اللَّهُ قَتْلَهُ، وَأَنَا حَارَبْتُهُ، فَجَمَعَ جَمَاعَةَ قُرَّاءِ الشَّامِ وَحَثَّهُمْ عَلَى الْقِتَالِ

Ebû Hâtim der ki: Ebû İdrîs el-Havlanî'nin ismi Âizullah b. Abdillah'tır. Kendi zamanında Şam kurrasının efendisiydi. Muâviye'nin Ali b. Ebî Tâlib ile savaşmasına karşı çıkmıştı. Karşı çıkarken ona: "Sen kimsin ki Ali ile savaşıyor ve hilafet konusunda onunla çekişiyorsun? Sen onun gibi değilsin. Fâtıma'nın kocası değilsin. Hasan ile Hüseyn'in babası değilsin. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) amcası oğlu değilsin" dedi. Muâviye bu yönde Şam kurrasının aklını karıştırmasından çekindiği için ona: "Ben Osmân'ın katilini istiyorum" karşılığını verdi. Ebû İdrîs: "Onu öldüren Ali değil" deyince, Muâviye: "Ama katiline kısas uygulanmasına engel oluyor" karşılığını verdi. Ebû İdrîs: "Gidip onunla görüşene ve durumu anlayana kadar sabret" dedi. Sonrasında Ali'nin yanına gitti. Selam verdikten sonra ona: "Osmân'ı kim öldürdü?" diye sordu. Ali: "Allah öldürdü! Ben de onunla birlikteydim" karşılığını verdi. Bu sözle "Ben de onunla birlikte öldürüldüm" demek istiyordu. Bundan kastının: "Allah onun öldürülmesini diledi. Ben de ona karşı savaştım" olduğu da söylenmiştir. Daha sonra Muâviye, Şam kurrasını topladı ve onları savaşa teşvik etti.

ذِكْرُ إِيجَابِ مَحَبَّةِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا الزَّائِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ فِيهِ

Müslüman Kardeşini Ziyaret Eden Kimsenin Allah'ın Sevgisini Hak Etmesi

٥٧٦ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ صَالِحٍ الْيَشْكُرِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: «أَنَّ رَجُلًا زَارَ أَخًا لَهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى، فَأَرْسَلَ اللَّهُ عَلَى مَدْرَجَتِهِ مَلَكًا، فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ، قَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ؟، قَالَ: أَزُورُ أَخًا لِي فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ، فَقَالَ: هَلْ لَهُ عَلَيْكَ مِنْ نِعْمَةٍ تَرُبُّهَا؟، قَالَ: لَا، إِلَّا أَنِّي أُحِبُّهُ فِي اللَّهِ، قَالَ: فَإِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ، إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحْبَبْتَهُ فِيهِ». [٣: ٦]

576- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Adamın biri başka bir kasabadaki din kardeşini ziyaret etmek için yola çıktı. Allah onun yoluna bir meleği koydu. Adam meleğin**

yanına vardığı zaman, melek: «Nereye gidiyorsun?» diye sordu. Adam: «Bu kasabadaki kardeşimi ziyaret etmeye gidiyorum» dedi. Melek: «Ondan beklediğin bir nimet mi var?» diye sorunca, adam: «Hayır! Ama Allah için onu seviyorum» dedi. Bunun üzerine melek ona: «Ben, Allah'ın, o kardeşini sevdiğin gibi seni sevdiğini bildirmek üzere gönderdiği bir elçisiyim!» dedi."[1]

ذِكْرُ إِيجَابِ مَحَبَّةِ اللَّهِ لِلْمُتَنَاصِحِينَ وَالْمُتَبَاذِلِينَ فِيهِ

Allah İçin Birbirlerine Nasihat Eden ve İmkanlarını Seferber Edenlerin Allah'ın Sevgisini Hak Etmeleri

٥٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا مَخْلَدُ بْنُ أَبِي زُمَيْلٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمَلِيحِ الرَّقِّيُّ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي مَرْزُوقٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي مُسْلِمٍ الْخَوْلَانِيِّ، قَالَ: قُلْتُ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأُحِبُّكَ لِغَيْرِ دُنْيَا أَرْجُو أَنْ أُصِيبَهَا مِنْكَ، وَلَا قَرَابَةَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ، قَالَ: فَلِأَيِّ شَيْءٍ؟ قُلْتُ: لِلَّهِ، قَالَ: فَجَذَبَ حُبْوَتِي، ثُمَّ قَالَ: أَبْشِرْ إِنْ كُنْتَ صَادِقًا، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «الْمُتَحَابُّونَ فِي اللَّهِ فِي ظِلِّ الْعَرْشِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ، يَغْبِطُهُمْ بِمَكَانِهِمِ النَّبِيُّونَ وَالشُّهَدَاءُ» ثُمَّ، قَالَ: فَخَرَجْتُ فَأَتَيْتُ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ، فَحَدَّثْتُهُ بِحَدِيثِ مُعَاذٍ، فَقَالَ عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ عَنْ رَبِّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: «حُقَّتْ مَحَبَّتِي عَلَى الْمُتَحَابِّينَ فِيَّ، وَحُقَّتْ مَحَبَّتِي عَلَى الْمُتَنَاصِحِينَ فِيَّ، وَحُقَّتْ مَحَبَّتِي عَلَى الْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ، وَحُقَّتْ مَحَبَّتِي عَلَى الْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ، وَهُمْ عَلَى مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ، يَغْبِطُهُمُ النَّبِيُّونَ وَالصِّدِّيقُونَ بِمَكَانِهِمْ». [١ : ٢]

577- Ebû Müslim el-Havlânî der ki: Muâz b. Cebel'e: "Vallahi seni sevmemin sebebi, ne aramızda bulunan akrabalık bağından, ne de dünyevi bir çıkardan dolayıdır" dediğimde: "Peki, niçin seviyorsun?" diye sordu. Ben: "Allah için seviyorum" karşılığını verince, beni giysimin kemerinden çekerek dedi ki: "Eğer doğru söylüyorsan, müjdeler olsun sana! Ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **«Birbirlerini Allah için sevenler, onun gölgesi dışında hiçbir gölgenin olmadığı kıyamet günü Arş'ın gölgesi altında olacaklardır. Onların yerlerine, peygamberler ve şehitler gıpta edeceklerdir.»"**

Sonra Ubâde b. es-Sâmit'in yanına gittim. Muâz'ın hadisini ona anlattığımda dedi ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Yüce Allah buyurur ki: "Benim için birbirlerini sevenlere, benim için birbirlerine nasihatte**

---

[1] **Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Bak hadis no: 572.**

bulunanlara, benim için birbirlerini ziyaret edenlere ve benim için birbirlerine imkanlarını seferber edenlere muhabbetim vacib oldu. Onlar nurdan minberler üzerindedirler. Onların yerlerine peygamberler ve sıddîkler gıpta ederler.»"[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: أَبُو مُسْلِمٍ الْخَوْلَانِيُّ اسْمُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ ثَوْبٍ، يَمَانِيٌّ، تَابِعِيٌّ، مِنْ أَفَاضِلِهِمْ وَأَخْيَارِهِمْ، وَهُوَ الَّذِي قَالَ لَهُ الْعَنْسِيُّ: أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟، قَالَ: لَا، قَالَ: أَتَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ؟، قَالَ: نَعَمْ، فَأَمَرَ بِنَارٍ عَظِيمَةٍ، فَأُجِّجَتْ وَخَوَّفَهُ أَنْ يَقْذِفَهُ فِيهَا إِنْ لَمْ يُوَاتِهِ عَلَى مُرَادِهِ، فَأَبَى عَلَيْهِ، فَقَذَفَهُ فِيهَا، [فَلَمْ تَضُرَّهُ] فَاسْتَعْظَمَ ذَلِكَ، وَأَمَرَ بِإِخْرَاجِهِ مِنَ الْيَمَنِ، فَأُخْرِجَ فَقَصَدَ الْمَدِينَةَ، فَلَقِيَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ فَسَأَلَهُ مِنْ أَيْنَ أَقْبَلَ؟، فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ لَهُ: مَا فَعَلَ الْفَتَى الَّذِي أُحْرِقَ؟، فَقَالَ: لَمْ يَحْتَرِقْ، فَتَفَرَّسَ فِيهِ عُمَرُ أَنَّهُ هُوَ، فَقَالَ: أَقْسَمْتُ عَلَيْكَ بِاللَّهِ، أَنْتَ أَبُو مُسْلِمٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، فَأَخَذَ بِيَدِهِ عُمَرُ حَتَّى ذَهَبَ بِهِ إِلَى أَبِي بَكْرٍ، فَقَصَّ عَلَيْهِ الْقِصَّةَ، فَسُرَّا بِذَلِكَ، وَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَرَانَا فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ مَنْ أُحْرِقَ فَلَمْ يَحْتَرِقْ، مِثْلَ إِبْرَاهِيمَ ﷺ.

وَقِيلَ: إِنَّهُ كَانَ لَهُ امْرَأَةٌ صَبِيحَةُ الْوَجْهِ، فَأَفْسَدَتْهَا عَلَيْهِ جَارَةٌ لَهُ، فَدَعَا عَلَيْهَا، وَقَالَ: اللَّهُمَّ أَعْمِ مَنْ أَفْسَدَ عَلَيَّ امْرَأَتِي.

فَبَيْنَمَا الْمَرْأَةُ تَتَعَشَّى مَعَ زَوْجِهَا إِذْ قَالَتِ: انْطَفَأَ السِّرَاجُ؟، قَالَ زَوْجُهَا: لَا، فَقَالَتْ: فَقَدْ عَمِيتُ، لَا أُبْصِرُ شَيْئًا، فَأُخْبِرَتْ بِدَعْوَةِ أَبِي مُسْلِمٍ عَلَيْهَا، فَأَتَتْهُ فَقَالَتْ: أَنَا قَدْ فَعَلْتُ بِامْرَأَتِكَ ذَلِكَ، وَأَنَا قَدْ غَرَّرْتُهَا وَقَدْ تُبْتُ، فَادْعُ اللَّهَ يَرُدُّ بَصَرِي إِلَيَّ، فَدَعَا اللَّهَ وَقَالَ: اللَّهُمَّ رُدَّ بَصَرَهَا، فَرَدَّهُ إِلَيْهَا

Ebû Hâtim der ki: Ebû Müslim el-Havlânî'nin ismi Abdullah b. Sevb'dir. Yemenlidir ve tâbiûnun en faziletli ve hayırlılarındandır. Yalancı peygamber el-Ansî ona: "Benim Allah resûlü olduğuma şehadet ediyor musun?" diye sorunca, Ebû Müslim: "Hayır!" karşılığını verdi. Ona: "Muhammed'in Allah Resûlü olduğuna şehadet ediyor musun?" diye sorunca, Ebû Müslim: "Evet!" dedi. Bunun üzerine el-Ansî büyük bir ateş yaktırdı ve istediklerini yapmaması halinde Ebû Müslim'in bu ateşe atacağını söyledi. Ebû Müslim kabul etmeyince de onu ateşe attı. Ancak ateş onu yakmadı. Bu durum el-Ansî'nin gücüne gitti ve onun Yemen'den çıkarılmasını emretti. Yemen'den çıkarılınca Medine'ye gitti.

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/47); Şuayb: İsnâdı ceyyiddir. Ahmed 5/239, 5/328; Tirmizî 2390; Bak hadis no: 575.

Ömer b. el-Hattâb'la karşılaşınca Ömer ona nereden geldiğini sordu. Ebû Müslim nereden geldiğini söyledi. Ömer: "Ateşe atılan gence ne oldu?" diye sorunca, Ebû Müslim: "Ateş onu yakmadı" karşılığını verdi. Ömer o gencin kendisi olduğunu tahmin edince ona: "Allah için söyle! Ebû Müslim sensin değil mi?" dedi. Ebû Müslim: "Evet" karşılığını verdi. Bunun üzerine Ömer onu elinden tutup Ebû Bekr'e götürdü ve olanları anlattı. Ebû Bekr bundan çok memnun oldu ve: "Bu ümmette İbrâhim peygamber gibi ateşe atılıp yanmayan birini bize gösteren Allah'a hamdolsun" dedi.

Denildiğine göre Ebû Müslim'in güler yüzlü bir karısı vardı. Ancak komşularından bir kadın ikisinin arasını bozdu. Bunun üzerine Ebû Müslim: "Allahım! Karımı bana karşı kışkırtanı kör et!" diye dua etti. Bir gece komşu kadın kocasıyla yemeği yerken: "Lamba mı söndü?" dedi. Kocası: "Hayır!" karşılığını verince, kadın: "O zaman kör oldum! Hiçbir şey görmüyorum" dedi. Ebû Müslim'in bedduası kendisine bildirilince yanına geldi ve: "Karını sana karşı kışkırtan ve kandıran bendim. Ama tövbe ettim. Allah'a dua et de gözlerimi geri versin" dedi. Ebû Müslim: "Allahım! Ona gözlerini geri ver" diye dua edince de Allah kadına gözlerini geri verdi.

ذِكْرُ الِاسْتِحْبَابِ لِلْمَرْءِ اسْتِمَالَةَ قَلْبِ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ بِمَا لَا يَحْظُرُهُ الْكِتَابُ وَالسُّنَّةُ

Kitab ve Sünnete Göre Sakıncalı Olmayan Hususlarda Kişinin Müslüman Kardeşinin Kalbini Kendi Tarafına Çekmesinin Müstehaplığı

٥٧٨ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَفَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَجُلًا قَامَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: أَيْنَ أَبِي؟ قَالَ: «فِي النَّارِ» فَلَمَّا قَفَّى دَعَاهُ، فَقَالَ ﷺ: «إِنَّ أَبِي وَأَبَاكَ فِي النَّارِ». [٤: ١]

578- Enes der ki: Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Babam nerede olacaktır?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Cehennemde"** buyurdu. Adam dönüp gidince de geri çağırdı ve: **"Babam ile baban cehennemde olacaklardır"** buyurdu.[1]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/268; Müslim 203; Ebû Dâvûd 4718.

ذِكْرُ تَمْثِيلِ الْمُصْطَفَى ﷺ الْجَلِيسَ الصَّالِحَ بِالْعَطَّارِ الَّذِي مَنْ جَالَسَهُ عَلِقَ بِهِ رِيحُهُ، وَإِنْ لَمْ يَنَلْ مِنْهُ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Salih Arkadaşı, Eline Geçmese de Kokusunun Üzerine Sindiği Attara Benzetmesi

٥٧٩ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلَاءِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ جَدِّهِ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ مَثَلُ الْعَطَّارِ، إِنْ لَمْ يُصِبْكَ مِنْهُ، أَصَابَكَ رِيحُهُ، وَمَثَلُ الْجَلِيسِ السُّوءِ مَثَلُ الْقَيْنِ، إِنْ لَمْ يُحْرِقْكَ بِشَرَرِهِ، عَلِقَ بِكَ مِنْ رِيحِهِ». [١: ٢]

579- Ebû Mûsa der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"İyi arkadaş koku satan kişi gibidir. Kokusundan sana vermese de üzerine kokusu bulaşır. Kötü arkadaş ise demirci gibidir. Seni kıvılcımı yakmasa da üzerine kokusu siner."**[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ تَنَاجِي الْمُسْلِمَيْنِ بِحَضْرَةِ ثَالِثٍ مَعَهُمَا

Üç Kişilik Müslüman Grubundan İki Kişinin Diğerini Dışlayıp Gizlice Konuşmalarının Yasaklanışı

٥٨٠ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ بَقِيَّةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا خَالِدٌ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ الثَّالِثِ». [٢: ٤٣]

580- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Bir yerde üç kişi varsa, biri yalnız bırakılıp da ikisi aralarında gizlice konuşmasın."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 4/404, 4/405; Müslim 2628; Bak hadis no: 561.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1402); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Muvattâ 2/989; Ahmed 2/9; Buhârî 6288; Müslim 2183; İbn Mâce 3776; Bak hadis no: 581, 582.

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ تَنَاجِي الْمُسْلِمَيْنِ، وَبِحَضْرَتِهِمَا إِنْسَانٌ ثَالِثٌ

İki Müslümanın Üçüncü Şahsı Dışlayarak Aralarında Konuşmalarının Yasaklanışı

٥٨١ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ حُبَابٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَوْضِيُّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: كُنْتُ قَاعِدًا عِنْدَ ابْنِ عُمَرَ، أَنَا وَرَجُلٌ آخَرُ، فَجَاءَ رَجُلٌ يُكَلِّمُهُ، فَقَالَ لَهُمَا: اسْتَرْخِيَا، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ وَاحِدٍ». [٢: ٨٦]

581- Abdullah b. Dînâr der ki: Bir adamla birlikte İbn Ömer'in yanındaydık. Bir adam daha yanımıza gelince İbn Ömer şöyle dedi: "Siz ikiniz şöyle biraz öteye gidin. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **«Üç kişi olduğunuz zaman birini dışarıda bırakıp iki kişi aranızda konuşmayın»** buyurdu."[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ تَنَاجِي الْمُسْلِمَيْنِ بِحَضْرَةِ اثْنَيْنِ جَائِزٌ

Müslümanlardan İki Kişinin Diğer İki Kişiyi Dışlayarak Aralarında Konuşmalarının Caiz Olduğuna Delalet Eden Haber

٥٨٢ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، قَالَ: كُنْتُ أَنَا وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عِنْدَ دَارِ خَالِدِ بْنِ عُقْبَةَ الَّتِي بِالسُّوقِ، فَجَاءَ رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يُنَاجِيَهُ، وَلَيْسَ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَحَدٌ غَيْرِي وَغَيْرُ الرَّجُلِ الَّذِي يُرِيدُ أَنْ يُنَاجِيَهُ، فَدَعَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَجُلًا، حَتَّى كُنَّا أَرْبَعَةً، فَقَالَ لِي وَلِلرَّجُلِ الَّذِي دَعَا، اسْتَرْخِيَا، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «لَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ وَاحِدٍ». [٣: ٤٣]

582- Abdullah b. Dînâr der ki: Abdullah b. Ömer ile birlikte, Hâlid b. Ukbe'nin çarşıda bulunan evinin yanında oturuyorduk. Bir ara adamın biri geldi ve Abdullah b. Ömer'le özel olarak bir şeyler konuşmak istedi. Abdullah'ın yanında da benden ve onunla bir şeyler konuşmak için gelen bu adamdan başka kimse yoktu. Bunun üzerine Abdullah b. Ömer bir kişi daha çağırdı ve bu şekilde dört kişi olduk. Sonra bana ve çağırdığı adama "Siz ikiniz biraz öteye çekilin" dedi ve ekledi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim:

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Bak hadis no: 580.

"Bir yerde üç kişi varsa, biri yalnız bırakılıp da ikisi aralarında gizlice konuşmasınlar."[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُصَرِّحِ بِصِحَّةِ مَا ذَكَرْنَاهُ قَبْلُ

Daha Önce Zikredilen Hususun Doğruluğunu Bildiren Haber

٥٨٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ هُوَ ابْنُ مَسْعُودٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِذَا كُنْتُمْ ثَلَاثَةً، فَلَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ صَاحِبِهِمَا حَتَّى يَخْتَلِطُوا بِالنَّاسِ، فَإِنَّ ذَلِكَ يُحْزِنُهُ». [٢: ٤٣]

583- Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Üç kişinin olduğu yerde iki kişi üçüncüyü bırakıp aralarında fısıldaşmasın. Çünkü bu, üçüncü kişiyi üzer."**[2]

ذِكْرُ الْعِلَّةِ الَّتِي مِنْ أَجْلِهَا زُجِرَ عَنْ هَذَا الْفِعْلِ

Bu Fiilin Yasaklanış Nedeni

٥٨٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدُ بْنُ مُسَرْهَدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ صَاحِبِهِمَا، فَإِنَّ ذَلِكَ يُحْزِنُهُ» قَالَ أَبُو صَالِحٍ: فَقُلْتُ لِابْنِ عُمَرَ: فَأَرْبَعَةٌ؟، قَالَ: لَا يَضُرُّكَ. [٢: ٤٣]

584- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sellallahu aleyhi vesellem): **"Bir yerde üç kişi olduğunuz zaman birini yalnız bırakıp iki kişi aranızda gizlice konuşmayın. Çünkü bu onu üzer"** buyurdu. Kendisine: "Eğer dört kişi isek?" dediğimde: **"Bu durumda bir zararı yoktur"** buyurdu.[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 2/988; Bak hadis no: 580.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/375; Buhârî 6290; Müslim 2184; Ebû Dâvûd 4851; Tirmizî 2825.

[3] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 2/43, 2/141; Ebû Dâvûd 4852.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ وَصْفِ الْمَجَالِسِ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ

Müslümanların Meclisleri

٥٨٥ - أَخْبَرَنَا ابْنُ سَلْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ دَرَّاجٍ، عَنْ أَبِي الْهَيْثَمِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْمَجَالِسُ ثَلَاثَةٌ: سَالِمٌ، وَغَانِمٌ، وَشَاجِبٌ» [٣: ٦٦]

585- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şoyle buyurmaktadır: **"Meclisler üç çeşittir: Zararsız/sessiz; verimli/yararlı (ki orada sadece hayırlı şeyler konuşulur); zararlı/kuru gürültüden ibarettir (ki orada çirkin şeyler konuşulur.)"**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَجَالِسَ إِذَا تَضَايَقَتْ كَانَ عَلَيْهِمُ التَّوَسُّعُ وَالتَّفْسِيحُ، دُونَ أَنْ يُقِيمَ أَحَدُهُمْ آخَرَ عَنْ مَجْلِسِهِ

Meclisler Dar Geldiğinde, Birinin Diğerini Kaldırıp Yerine Oturmaması İçin Genişletilmesi

٥٨٦ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْجَرَادِيُّ بِالْمَوْصِلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ زُرَيْقٍ الرَّسْعَنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ خَالِدٍ الصَّنْعَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: «نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُقِيمَ الرَّجُلُ الرَّجُلَ مِنْ مَقْعَدِهِ فَيَقْعُدَ فِيهِ، وَلَكِنْ تَفَسَّحُوا وَتَوَسَّعُوا». [٢: ٣]

586- İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Hiç kimse birini yerinden kaldırıp oraya kendisi oturmasın. Bunun yerine sıkışarak birbirinize yer açın."**[2]

---

[1] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 2128); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Ahmed 3/75.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 228); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 2/17, 2/22; Buhârî 6270; Müslim 2177/28; Ebû Dâvûd 4828; Tirmizî 2749; Darimî 2/281; Bak hadis no: 587.

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ أَنْ يُقِيمَ الْمَرْءُ أَحَدًا مِنْ مَجْلِسِهِ، ثُمَّ يَقْعُدَ فِيهِ

Kişinin Kaldırdığı Bir Kimsenin Yerine Oturmasının Yasaklanışı

٥٨٧ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يُقِيمَنَّ أَحَدُكُمْ رَجُلًا مِنْ مَجْلِسِهِ، ثُمَّ يَجْلِسُ فِيهِ». [٢: ٣]

587- Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Hiç kimse birini yerinden kaldırıp oraya kendisi oturmasın."**[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ الْمَرْءَ أَحَقُّ بِمَوْضِعِهِ إِذَا قَامَ مِنْهُ بَعْدَ رُجُوعِهِ إِلَيْهِ مِنْ غَيْرِهِ

Kişinin Kalktıktan Sonra Geri Döndüğünde Aynı Yere Oturmayı Herkesten Fazla Hak Etmesi

٥٨٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّامِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا قَامَ الرَّجُلُ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ، فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ». [٣: ٦٦]

588- Ebû Hureyre, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Kişi oturduğu meclisten kalkıp gider sonra geri dönerse kalkmış olduğu yerde tekrar oturma hakkına en çok o sahiptir."**[2]

ذِكْرُ إِبَاحَةِ اتِّكَاءِ الْمَرْءِ عَلَى يَسَارِهِ إِذَا جَلَسَ

Oturan Kimsenin Sol Tarafına Yaslanmasının Mubahlığı

٥٨٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا سَلْمُ بْنُ جُنَادَةَ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ سِمَاكٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: «دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَرَأَيْتُهُ مُتَكِئًا عَلَى وِسَادَةٍ عَلَى يَسَارِهِ». [٤: ١]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahihu'l-Edeb 843); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/124; Müslim 2177; Bak hadis no: 586.

[2] Elbânî: Sahih (Sahihu'l-Edeb 881); Şuayb: Sahîh'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/263; Ebû Dâvûd 4853; İbn Mâce 3717; Darimî 2/282.

589- Câbir b. Semure der ki: "Ben, (bir defasında) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına girdim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'i, sol tarafı uzerine yastığa dayanmış vaziyette gördüm."[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ تَفَرُّقَ الْقَوْمِ عَنِ الْمَجْلِسِ عَنْ غَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ وَالصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ يَكُونُ حَسْرَةً عَلَيْهِمْ فِي الْقِيَامَةِ

Topluluğun Allah'ı Zikretmeyip Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e Salavat Getirmeden Dağıldıkları Meclisin Kıyamet Gününde Kendileri İçin Pişmanlık Olması

٥٩٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو عُمَارَةَ أَحْمَدُ بْنُ عُمَارَةَ الْحَافِظُ بِالْكَرْجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِصَامِ بْنِ عَبْدِ الْمَجِيدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُهَيْلٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي مَجْلِسٍ، فَتَفَرَّقُوا مِنْ غَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ، وَالصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، إِلَّا كَانَ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ». [١ : ٢]

590- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bir topluluk bir mecliste oturur da Yüce Allah'ı zikretmeden ve Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e salavat getirmeden kalkıp dağılırlarsa kıyamet gününde bunun pişmanlığını duyacaklardır"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْحَسْرَةَ الَّتِي ذَكَرْنَاهَا تَلْزَمُ مَنْ ذَكَرْنَاهُ، وَإِنْ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ

Cennete Girse Dahi Söz Konusu Pişmanlığın Kişiyi Bırakmaması

٥٩١ - أَخْبَرَنَا حَاجِبُ بْنُ أَرْكِينَ الْفَرْغَانِيُّ بِدِمَشْقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَا قَعَدَ قَوْمٌ مَقْعَدًا لَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ فِيهِ وَيُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ إِلَّا كَانَ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَإِنْ أُدْخِلُوا الْجَنَّةَ لِلثَّوَابِ». [١ : ٢]

591- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Allah'ın zikredilmediği ve Peygamberine de salavâtın**

---

[1] Elbânî: Sahih (Muhtasaru'ş-Şemâil 74/104); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 5/102; Ebû Dâvûd 4143; Tirmizî 2771; Darimî 2/176.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 74); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 2/527; Ebû Dâvûd 4855; Bak hadis no: 853.

getirilmediği bir mecliste oturan bir topluluk, kıyamet gününde bundan dolayı mutlaka pişmanlık duyacaktır. Cennete girseler de sevap için pişmanlık duyacaklardır."[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنِ افْتِرَاقِ الْقَوْمِ عَنْ مَجْلِسِهِمْ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ

Topluluğa Allah'ı Zikretmeden Meclisten Dağılmalarının Yasaklanışı

٥٩٢ - أَخْبَرَنَا حَاجِبُ بْنُ أَرْكِينَ الْفَرْغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا قَعَدَ قَوْمٌ مَقْعَدًا لَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ فِيهِ وَيُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ إِلَّا كَانَ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَإِنْ دَخَلُوا الْجَنَّةَ». [٢: ٧٦]

592- Ebû Hureyre der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Bir topluluk bir yerde oturunca Allah'ı zikretmez ve Peygamber'e salâvat getirmezlerse (sevapları sebebiyle) Cennete girseler bile, böyle yapmaları kıyamet günü kendileri için pişmanlık sebebi olur."**[2]

ذِكْرُ الشَّيْءِ الَّذِي إِذَا قَالَهُ الْمَرْءُ عِنْدَ الْقِيَامِ مِنْ مَجْلِسِهِ خُتِمَ لَهُ بِهِ إِذَا كَانَ مَجْلِسَ خَيْرٍ، وَكَفَّارَةٌ لَهُ إِذَا كَانَ مَجْلِسَ لَغْوٍ

Kalkılacağı Zaman Söylenmesi Halinde Hayırlı Bir Meclis İse Meclisteki Son Söz Sayılan, Boş Şeylerin Konuşulduğu Bir Meclis İse de Kişiye Kefaret Olan Söz

٥٩٣ - أَخْبَرَنَا ابْنُ سَلْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ أَنَّ سَعِيدَ بْنَ أَبِي هِلَالٍ، حَدَّثَهُ أَنَّ سَعِيدَ بْنَ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيَّ حَدَّثَهُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّهُ قَالَ: «كَلِمَاتٌ لَا يَتَكَلَّمُ بِهِنَّ أَحَدٌ فِي مَجْلِسِ لَغْوٍ أَوْ مَجْلِسِ بَاطِلٍ عِنْدَ قِيَامِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ إِلَّا كَفَّرَتْهُنَّ عَنْهُ، وَلَا يَقُولُهُنَّ فِي مَجْلِسِ خَيْرٍ وَمَجْلِسِ ذِكْرٍ، إِلَّا خُتِمَ لَهُ بِهِنَّ عَلَيْهِ كَمَا يُخْتَمُ بِالْخَاتَمِ عَلَى الصَّحِيفَةِ: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ»

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 74); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 74); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih.

قَالَ عَمْرٌو: حَدَّثَنِي بِنَحْوِ ذَلِكَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. [١: ٢]

593- Abdullah b. Ömer der ki: Şu kelimeleri, boş konuşmaları veya yalan konuşmaları çok olan bir mecliste oturan kişi kalkacağı zaman üç defa söylerse bu kelimeler o konuşmalarının mutlaka kefâreti olur. Bunları kişi hayırlı bir mecliste veya Allah'ın anıldığı bir mecliste söylerse, sözlerine, kağıda mühür basılır gibi mühür basılır. Bu sözler şunlardır: "Allahım! Sana hamdederek her türlü eksiklikten tenzih ederim. Şehadet ederim ki senden başka ilah yoktur. Senden bağışlanma diler sana tövbe ederim."

Amr dedi ki: Bunu bana Abdurrahman b. Ebî Amr, el-Makburî vasıtasıyla Ebû Hureyre'den, o da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'den bildirdi.[1]

ذِكْرُ مَغْفِرَةِ اللهِ ﷻ لِقَائِلِ مَا وَصَفْنَا مَا كَانَ فِي ذَلِكَ الْمَجْلِسِ مِنْ لَغْوٍ

Boş Sözlerin Konuşulduğu Mecliste Söz Konusu Sözü Söyleyen Kişinin Allah Tarafından Bağışlanması

٥٩٤ - أَخْبَرَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْجُنَدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ زِيَادٍ اللَّخْجِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو قُرَّةَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «مَنْ جَلَسَ فِي مَجْلِسٍ كَثُرَ فِيهِ لَغَطُهُ، ثُمَّ قَالَ قَبْلَ أَنْ يَقُومَ: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ، إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا كَانَ فِي مَجْلِسِهِ ذَلِكَ». [١: ٢]

594- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "**Kişi boş konuşmaların çok olduğu bir mecliste oturup da oradan ayrılmadan önce: «Allahım! Sana hamd eder ve seni her türlü eksiklikten tenzih ederim. Senden başka ilah yoktur. Senden bağışlanma diler ve sana tövbe ederim» derse, mecliste otururken işlenen günahlardan yana mutlaka bağışlanır.**"[2]

---

[1] Elbânî: Zayıf (Mevârid 2367); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih.

[2] Elbânî: Sahih (Mevârid 2366); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir.

بَابُ الْجُلُوسِ عَلَى الطَّرِيقِ

Bâb: Yolda Oturma

٥٩٥ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ فِي الطُّرُقَاتِ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا لَنَا مِنْ مَجَالِسِنَا بُدٌّ نَتَحَدَّثُ فِيهَا، قَالَ: «فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجْلِسَ، فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ»، قَالُوا: مَا حَقُّ الطَّرِيقِ؟، قَالَ: «غَضُّ الْبَصَرِ، وَكَفُّ الْأَذَى، وَرَدُّ السَّلَامِ، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ» [٢: ٦]

595- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yol üzerine oturmaktan sakının!"** buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Ama bu bizim için kaçınılmaz bir şey! Zira oralarda oturup sohbet ediyoruz!" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Eğer oturmak zorundaysanız o zaman yola hakkını verin!"** buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Yolun hakkı ne ki?" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bakmamanız gereken şeylerden gözleri çevirmek, kimseyi rahatsız etmemek, verilen selamı almak ve iyiliği emredip kötülükten alıkoymaktır"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَانٍ يُصَرِّحُ بِصِحَّةِ مَا ذَكَرْنَاهُ

Zikredilen Hususun Doğruluğunu Bildiren İkinci Haber

٥٩٦ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمَذَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَزِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ أَنْ تَجْلِسُوا بِأَفْنِيَةِ الصُّعُدَاتِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا لَا نَسْتَطِيعُ ذَلِكَ وَلَا نُطِيقُهُ، قَالَ: «إِمَّا لَا فَأَدُّوا حَقَّهَا» قَالُوا: وَمَا حَقُّهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟، قَالَ: «رَدُّ التَّحِيَّةِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ إِذَا حَمِدَ اللَّهَ، وَغَضُّ الْبَصَرِ، وَإِرْشَادُ السَّبِيلِ». [٢: ٤١]

596- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yolların kenarında oturmayı yasakladığında: "Ey Allah'ın Resûlü! Buna gücümüz yetmez" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"O zaman yolun hakkını veriniz"** buyurdu.

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2501): Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/36; Buhârî 6229; Müslim 2121; Ebû Dâvûd 4815.

Müslümanlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Yolun hakkı nedir?" diye sorduklarında: **"Selama karşılık veriniz, aksıran kişi Allah'a hamd ederse «Allah sana merhamet etsin» deyiniz, gelip geçenlere (namahremlere) bakmayınız ve yolu bilmeyenlere yol gösteriniz"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِالْخِصَالِ الَّتِي يَحْتَاجُ أَنْ يَسْتَعْمِلَهَا مَنْ جَلَسَ عَلَى طَرِيقِ الْمُسْلِمِينَ

Müslümanların Yolunda Oturanların Yapmaları Gereken Hasletler

٥٩٧ - أَخْبَرَنَا النَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعِجْلِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ، قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى مَجْلِسِ الْأَنْصَارِ، فَقَالَ: «إِنْ أَبَيْتُمْ إِلَّا أَنْ تَجْلِسُوا، فَاهْدُوا السَّبِيلَ، وَرُدُّوا السَّلَامَ، وَأَغِيثُوا الْمَلْهُوفَ». [١: ٦٧]

597- Berâ der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Ensâr'ın meclisine geldi ve: **"İllâ ki yol üzerinde oturacaksanız, yol bilmeyene yolu gösterin, selama karşılık verin ve zor durumda olana yardımda bulunun"** buyurdu.[2]

فَصْلٌ فِي تَشْمِيتِ الْعَاطِسِ

Fasıl: Aksıranı Teşmît Etmek ("Yerhamukellah" Demek)

ذِكْرُ مَا يُقَالُ لِلْعَاطِسِ إِذَا حَمِدَ اللَّهَ عِنْدَ عُطَاسِهِ

Hapşıran Kimseye, Allah'a Hamd Ederse Ne Denir?

٥٩٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ سَعِيدٍ السَّعْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ خَشْرَمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ، عَنِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعُطَاسَ، وَيَكْرَهُ التَّثَاؤُبَ، فَإِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ، فَلْيَرُدَّ مَا اسْتَطَاعَ، وَلَا يَقُلْ: هَاوْ، فَإِنَّهُ إِذَا، قَالَ: هَاوْ، ضَحِكَ مِنْهُ الشَّيْطَانُ، فَإِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ، فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ فَحَقٌّ عَلَى مَنْ سَمِعَهُ أَنْ يَقُولَ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ». [١: ١٠٤]

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2501); Şuayb: İsnâdı kavîdir. Ebû Dâvûd 4816.

[2] Elbânî: Hasen sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2501); Şuayb: Sahih liğayrihidir. Tirmizî 2726; Darimî 2/282.

598- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Allah aksırmayı sever ve esnemekten hoşlanmaz. Sizden birinin esnemesi geldiği zaman gücü yettiği kadar esnemeyi tutsun (önlemeye çalışsın ve esnerse): «Âh, âh» demesin. Sizden biri âh âh dediği zaman şeytan ondan güler. Sizden biri aksırır ve «Allah'a hamd olsun» derse onu işiten kimsenin: «Yerhamukellah» demesi hak olur. "**[1]

لَمْ أَسْمَعْ مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ «فَحَقٌّ»، قَالَهُ الشَّيْخُ.

Ebû Hâtim der ki: Muhammed b. İshâk'tan "hak olur" sözünü işitmedim.

ذِكْرُ مَا يُجِيبُ بِهِ الْعَاطِسُ مَنْ يُشَمِّتُهُ بِمَا وَصَفْنَاهُ

Hapşıran Kimse, Teşmît Edildiğinde Ne Karşılık Verir?

٥٩٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ، قَالَ: كُنَّا مَعَ سَالِمِ بْنِ عُبَيْدٍ فِي غَزَاةٍ، فَعَطَسَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَقَالَ سَالِمٌ: السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى أُمِّكَ، فَوَجَدَ الرَّجُلُ فِي نَفْسِهِ، فَقَالَ لَهُ سَالِمٌ: كَأَنَّكَ وَجَدْتَ فِي نَفْسِكَ؟، فَقَالَ: مَا كُنْتُ أُحِبُّ أَنْ تَذْكُرَ أُمِّي بِخَيْرٍ وَلَا بِشَرٍّ، فَقَالَ سَالِمٌ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فِي سَفَرٍ فَعَطَسَ رَجُلٌ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «عَلَيْكَ وَعَلَى أُمِّكَ، إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ، أَوْ، قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَلْيَقُلْ لَهُ: يَرْحَمُكَ اللَّهُ، وَلْيَقُلْ هُوَ: يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ». [١: ١٠٤]

599- Hilâl b. Yesâf der ki: Sâlim b. Ubeyd ile beraber bir gazvede idik. Topluluktan bir kişi aksırıp: "Allah'ın selâmı üzerinize olsun" deyince, Sâlim: "Allah'ın selamı senin ve annenin üzerine olsun" karşılığını verdi. Sanki Sâlim'in deyişi adamın zoruna gitmişti. Sâlim: "Galiba zoruna gitti" deyince, adam: "Annemi iyi veya kötü bir şekilde anmanı istemezdim" dedi. Bunun üzerine Sâlim şöyle devam etti: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bir seferde idik. Adamın biri aksırıp: «Allah'ın selamı üzerinize olsun» dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **«Senin ve annenin üzerine olsun. Eğer biriniz aksırırsa: "Her halimizden dolayı Allah'a** veya **Âlemlerin Rabbine hamd ederiz" desin.**

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 776); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/428; Buhârî 3289; Ebû Dâvûd 5028; Tirmizî 2747.

Yanındaki de: "Allah sana merhamet etsin" desin. Aksıran da cevaben: "Allah sizi bağışlasın" karşılığını versin» buyurdu."[1]

ذِكْرُ إِبَاحَةِ تَرْكِ تَشْمِيتِ الْعَاطِسِ، إِذَا لَمْ يَحْمَدِ اللَّهَ ﷻ

Hapşıran Kimse Allah'a Hamdetmez ise Teşmît Edilmemesinin Mubahlığı

٦٠٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ، وَجَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، قَالَ: عَطَسَ رَجُلَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، فَشَمَّتَ أَوْ فَسَمَّتَ أَحَدَهُمَا، وَتَرَكَ الْآخَرَ، قَالَ: «إِنَّ هَذَا حَمِدَ اللَّهَ، وَإِنَّ هَذَا لَمْ يَحْمَدْهُ». [١٩ : ٤]

600- Enes b. Mâlik der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında iki kişi aksırdı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) birine teşmîtte bulunurken diğerine bulunmadı. Sonra: **"Bu kişi Allah'a hamd etti. Bu ise Allah'a hamd etmedi"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ مَا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ تَرْكِ التَّشْمِيتِ لِلْعَاطِسِ، إِذَا لَمْ يَحْمَدِ اللَّهَ

Hapşıran Kimse, Allah'a Hamd Etmezse Teşmît Edilmez

٦٠١ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدُ بْنُ مُسَرْهَدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: عَطَسَ رَجُلَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، فَشَمَّتَ أَحَدَهُمَا أَوْ قَالَ: فَسَمَّتَ أَحَدَهُمَا وَلَمْ يُشَمِّتِ الْآخَرَ، فَقِيلَ لَهُ: رَجُلَانِ عَطَسَا، فَشَمَّتَّ أَحَدَهُمَا وَتَرَكْتَ الْآخَرَ؟، قَالَ: «إِنَّ هَذَا حَمِدَ اللَّهَ، وَإِنَّ هَذَا لَمْ يَحْمَدْهُ». [٥ : ٨]

601- Enes b. Mâlik der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanında iki kişi aksırdı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) birine teşmîtte bulunurken diğerine bulunmadı. Kendisine: "İki kişi aksırdı. Birine teşmîtte bulundun, diğerine

---

[1] Elbânî: Zayıf (el-İrvâ' 3/246); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Ebû Dâvûd 5031; Tirmizî 2740.

[2] Elbânî: Sahih (Sahihu'l-Edeb 729); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/100; Buhârî 6225; Müslim 2991; Ebû Dâvûd 5039; Tirmizî 2742; İbn Mâce 3713; Darimî 2/283; Bak hadis no: 601.

bulunmadın (sebebi nedir?)" denilince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bu kişi Allah'a hamd etti. Bu ise Allah'a hamd etmedi"** karşılığını verdi.[1]

ذِكْرُ وَصْفِ الرَّجُلَيْنِ اللَّذَيْنِ عَطَسَا عِنْدَ الْمُصْطَفَى ﷺ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Yanında Hapşıran İki Kişinin Durumu

٦٠٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ يُوسُفَ، قَالَ: حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: جَلَسَ رَجُلَانِ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَحَدُهُمَا أَشْرَفُ مِنَ الْآخَرِ، فَعَطَسَ الشَّرِيفُ، فَلَمْ يَحْمَدِ اللَّهَ، وَعَطَسَ الْآخَرُ فَحَمِدَ اللَّهَ، فَشَمَّتَهُ النَّبِيُّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، عَطَسْتُ فَلَمْ تُشَمِّتْنِي، وَعَطَسَ هَذَا فَشَمَّتَّهُ؟، فَقَالَ ﷺ: «إِنَّ هَذَا ذَكَرَ اللَّهَ، فَذَكَرْتُهُ، وَأَنْتَ نَسِيتَ فَنَسِيتُكَ». [٥: ٨]

602- Ebû Hureyre der ki: Biri diğerinden daha üstün sayılan iki kişi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturdu. Diğerinden daha saygın sayılan kişi aksırdı ve Allah'a hamd etmedi. Diğer kişi aksırdı ve Allah'a hamd etti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah sana merhamet etsin"** diye dua etti. Diğeri: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben aksırdım ve bana bir şey demedin, bu aksırınca ona dua ettin" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bu Allah'ı zikretti, ben de onu zikrettim. Sen ise Allah'ı unuttun, ben de seni unuttum"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَزْكُومَ يَجِبُ أَنْ يُشَمَّتَ عِنْدَ أَوَّلِ عَطْسَتِهِ، ثُمَّ يُعْفَى عَنْهُ فِيمَا بَعْدَ ذَلِكَ

Hapşıran Kimsenin İlk Hapşırmasından Sonra Teşmît Edilip Hapşırma Devam Ettiğinde Teşmîtin Yapılmaması

٦٠٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي إِيَاسُ بْنُ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: كُنْتُ قَاعِدًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Bak hadis no: 600.

[2] Elbânî: Hasen (Mişkât 4734); Şuayb: İsnâdı kavîdir.

فَعَطَسَ رَجُلٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «يَرْحَمُكَ اللَّهُ» ثُمَّ عَطَسَ أُخْرَى، فَقَالَ ﷺ: «الرَّجُلُ مَزْكُومٌ» [٥: ٨]

603- Seleme b. el-Ekva' der ki: Ben, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken bir adam aksırdı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yerhamukellah (=Allah sana merhamet etsin)"** dedi. Adam bir daha aksırınca. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Adam nezle olmuş"** buyurdu.[1]

بَابُ الْعُزْلَةِ

Bâb: Uzlet (İnzivaya Çekilme)

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْعُزْلَةَ عَنِ النَّاسِ أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ بَعْدَ الْجِهَادِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

İnsanlardan Uzakta Yaşamanın Allah Yolunda Cihaddan Sonra Amellerin En Faziletlisi Olması

٦٠٤ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ حَدَّثَنَا حِبَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ خَالِدٍ الْقَارِظِيِّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي ذُؤَيْبٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ عَلَيْهِمْ وَهُمْ جُلُوسٌ فِي مَجْلِسٍ، فَقَالَ: «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ النَّاسِ مَنْزِلًا»؟ فَقُلْنَا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «رَجُلٌ آخِذٌ بِرَأْسِ فَرَسِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى عُقِرَتْ أَوْ يُقْتَلَ، أَفَأُخْبِرُكُمْ بِالَّذِي يَلِيهِ»؟ قُلْنَا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «امْرُؤٌ مُعْتَزِلٌ فِي شِعْبٍ يُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَيُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَيَعْتَزِلُ شُرُورَ النَّاسِ، أَفَأُخْبِرُكُمْ بِشَرِّ النَّاسِ»؟ قُلْنَا: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «الَّذِي يُسْأَلُ بِاللَّهِ وَلَا يُعْطِي بِهِ». [٢: ١]

604- İbn Abbâs der ki: Bir mecliste otururken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza geldi ve: **"Size insanların içinde (cennetteki) yerinin en güzel olanını haber vereyim mi?"** diye sordu. Biz: "Evet ey Allah'ın Resûlü!" karşılığını verdik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Atının dizginini tutup atı veya kendisi öldürülene kadar Allah yolunda giden kişidir. Onun peşindeki kişinin kim olduğu haberini vereyim mi?"** diye sorunca: "Evet, ey Allah'ın Resûlü!" cevabını verdik. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"(İnsanlardan) ayrılmış, bir tepede namazını kılan, zekâtını veren ve insanların şerrinden uzak durandır. Size insanların en**

---

[1] **Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1330); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 4/46; Müslim 2993; Ebû Dâvûd 5037; Tirmizî 2743; Darimî 2/284.**

kötüsünü haber vereyim mi?" dediğinde de: "Evet, ey Allah'ın Resûlü!" karşılığını verdik. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah (rızası) için bir şey istenildiğinde vermeyen kişidir"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الِاعْتِزَالَ فِي الْعِبَادَةِ يَلِي الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فِي الْفَضْلِ

İnzivaya Çekilerek Yapılan İbadetin Fazilet Sıralamasında Allah Yolunda Cihaddan Sonra Gelmesi

٦٠٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ أَنَّ بُكَيْرًا، حَدَّثَهُ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ النَّاسِ؟ إِنَّ خَيْرَ النَّاسِ رَجُلٌ يُمْسِكُ بِعِنَانِ فَرَسِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَأُخْبِرُكُمْ بِالَّذِي يَتْلُوهُ؟ رَجُلٌ مُعْتَزِلٌ فِي غَنَمِهِ، يُؤَدِّي حَقَّ اللَّهِ فِيهَا، وَأُخْبِرُكُمْ بِشَرِّ النَّاسِ، رَجُلٌ يُسْأَلُ بِاللَّهِ وَلَا يُعْطِي بِهِ». [٣: ٩]

605- İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kulaklarınızı açıp dikkat edin, size insanların en hayırlısının kim olduğunu haber vereyim mi? Allah yolunda cihâd için atının dizginine yapışmış kimsedir. Yine dikkatli dinleyin, bundan sonraki hayırlı kişiyi size haber vereyim mi? Bir miktar koyunu ile insanlardan uzaklaşıp o koyunlarda Allah'ın hakkını yerine getiren kimsedir. Dikkat edin, insanların en şerlisini size haber vereyim; kendisinden Allah rızası için bir şeyler istenmesine rağmen hiçbir şey vermeyen kimsedir"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 255; et-Ta'lîku'r-rağîb 2/173); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 1/237; Tirmizî 1652; Nesâî 5/83; Darimî 2/201, 2/202; Bak hadis no: 605.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Muvattâ 2/445; Tirmizî 1652; Bak hadis no: 604.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الِاعْتِزَالَ لِمَنْ تَفَرَّدَ بِغَنَمِهِ مَعَ عِبَادَةِ اللَّهِ إِنَّمَا يَسْتَحِقُّ الثَّوَابَ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ إِذَا لَمْ يَكُنْ يُؤْذِي النَّاسَ بِلِسَانِهِ وَيَدِهِ

Koyunu İle Beraber Yalnız Yaşayarak Kendini İbadete Veren Kimsenin, İnsanları Eliyle ve Diliyle Rahatsız Etmeyeceği İçin Zikredilen Sevabı Kazanması

٦٠٦ - أَخْبَرَنَا حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شُعَيْبٍ الْبَلْخِيُّ بِبَغْدَادَ، حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ أَبِي مُزَاحِمٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْزَةَ، عَنِ الزُّبَيْدِيِّ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ: أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟، فَقَالَ: «رَجُلٌ جَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِمَالِهِ وَنَفْسِهِ»، قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟، قَالَ: «مُؤْمِنٌ فِي شِعْبٍ [مِنَ] الشِّعَابِ يَعْبُدُ اللَّهَ، وَيَدَعُ النَّاسَ مِنْ شَرِّهِ» [٣: ٩]

606- Ebû Saîd el-Hudrî bildiriyor: Bir adam gelerek "Ey Allah'ın Resûlü! Hangi insanlar daha üstündür?" diye sorduğu zaman, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Malıyla ve canıyla Yüce Allah'ın yolunda cihad eden mümin"** buyurdu. "Sonra kim?" diye sorduklarında ise: **"Kendi kötülüklerinden insanları uzak tutmak için ıssız bir yere çekilen ve Yüce Allah'a ibadet eden mümin"** buyurdu.[1]

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 2246); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/16; Buhârî 2786; Müslim 1888/122; Tirmizî 1660; Nesâî 6/11; İbn Mâce 3978; Bak hadis no: 4591.

كِتَابُ الرَّقَائِقِ

RAKÂİK (Kalbi İncelten Hususlar) KİTABI

بَابُ الْحَيَاءِ

Bâb: Hayâ (Utanma Duygusu)

٦٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ رِبْعِيٍّ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النُّبُوَّةِ الْأُولَى: إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ، فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ» [١ : ٧٣]

607- Ebû Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"İnsanların önceki peygamberlerden duya geldikleri sözlerden birisi de: «Şayet utanmıyorsan istediğini yap!» sözüdür."**[1]

مَا سَمِعَ الْقَعْنَبِيُّ مِنْ شُعْبَةَ إِلَّا هَذَا الْحَدِيثَ، قَالَهُ الشَّيْخُ

Ebû Hâtim der ki: "Ka'nebî, Şu'be'den bu hadisten başkasını işitmemiştir."

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ لُزُومِ الْحَيَاءِ عِنْدَ تَزْيِينِ الشَّيْطَانِ لَهُ ارْتِكَابَ مَا زُجِرَ عَنْهُ

Kişiye Şeytanın Ona Yasak Olan Şeyleri İşlemeyi Güzel Göstermesinin Yanısıra Utanma Duygusuna Sahip Olmasının Gerekmesi

٦٠٨ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ، وَالْإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ، وَالْبَذَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ، وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ» [٣: ٥٤]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 683); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 4/121, 4/122; Buhârî 3484; Ebû Dâvûd 4797; İbn Mâce 4183.

608- Ebû Hureyre, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle bıldırır. **"Hayâ imandandır, imânın yeri de Cennettedir. Çirkin sözler kabalıktır, kabalığın yeri de cehennemdir."**[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَانٍ يُصَرِّحُ بِصِحَّةِ مَا ذَكَرْنَاهُ

Zikrettiğimiz Hususun Doğruluğuna Delalet Eden İkinci Haber

٦٠٩ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ، وَالْإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ، وَالْبَذَاءُ مِنَ الْجَفَاءِ، وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ» [١ : ٧٣]

609- Ebû Hureyre, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle bildirir: **"Hayâ imandandır, imânın yeri de Cennettedir. Çirkin sözler kabalıktır, kabalığın yeri de cehennemdir."**[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْحَيَاءَ جُزْءٌ مِنْ أَجْزَاءِ الْإِيمَانِ، إِذِ الْإِيمَانُ شُعَبٌ لِأَجْزَاءٍ عَلَى مَا تَقَدَّمَ ذِكْرُنَا لَهُ

Utanma Duygusunun, Zikredildiği Gibi Şubelerden Oluşan İmanın Bir Cüzü Sayılması

٦١٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ بِرَجُلٍ يَعِظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «دَعْهُ، فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ» [١ : ٧٣]

610- Sâlim, babasından bildiriyor: Bir adam kardeşine hayâ/utanma konusunda nasihatlerde bulunurken onun yanından geçen Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Onu rahat bırak, zira hayâ, imandandır"** buyurdu.[3]

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (Tahrîcu'l-Îmân 14/42; es-Silsiletu's-sahîha 495; er-Ravdu'n-nadîr 744); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/501; Tirmizî 2009.

[2] Elbânî: Hasen sahih (es-Silsiletu's-sahîha 495; er-Ravdu'n-nadîr 744); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih.

[3] Elbânî: Sahih (er-Ravdu'n-nadîr 513); Şuayb: Hadis sahihtir. Muvattâ 3/98; Ahmed 2/9; Buhârî 24; Müslim 36; Ebû Dâvûd 4795; Tirmizî 2615; Nesâî 8/121; İbn Mâce 58.

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: «دَعْهُ» لَفْظَةُ زَجْرٍ يُرَادُ بِهَا ابْتِدَاءُ أَمْرٍ مُسْتَأْنَفٍ

Ebû Hâtim der ki: "دَعْهُ" (Onu rahat bırak) lafzı çıkışma ifadesidir. Yapılan bir şeyin devam ettirilip sürdürülmesi anlamında kullanılır.

بَابُ التَّوْبَةِ

Bâb: Tövbe

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ النَّدَمَ تَوْبَةٌ

Pişmanlığın Tövbe Sayıldığına Delalet Eden Haber

٦١١ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الصِّدِّيقِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا، فَسَأَلَ عَنْ أَعْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ، فَدُلَّ عَلَى رَاهِبٍ، فَأَتَاهُ، فَقَالَ: إِنَّهُ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا، فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ؟، قَالَ: لَا فَقَتَلَهُ وَكَمَّلَ بِهِ مِائَةً، ثُمَّ سَأَلَ عَنْ أَعْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ، فَدُلَّ عَلَى رَجُلٍ، فَقَالَ: أَنَّهُ قَتَلَ مِئَةً، فَهَلْ لَهُ تَوْبَةٌ؟، قَالَ: نَعَمْ، مَنْ يَحُولُ بَيْنَكَ وَبَيْنَ التَّوْبَةِ؟ ائْتِ أَرْضَ كَذَا وَكَذَا، فَإِنَّ بِهَا نَاسًا يَعْبُدُونَ اللَّهَ فَاعْبُدِ اللَّهَ وَلَا تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ، فَإِنَّهَا أَرْضُ سُوءٍ، فَانْطَلَقَ حَتَّى إِذَا انْتَصَفَ الطَّرِيقَ، أَتَاهُ الْمَوْتُ، فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ، وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ، فَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ: جَاءَنَا تَائِبًا مُقْبِلًا بِقَلْبِهِ إِلَى اللَّهِ ﷻ، وَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الْعَذَابِ: إِنَّهُ لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ، فَأَتَاهُ مَلَكٌ فِي صُورَةِ آدَمِيٍّ فَجَعَلُوهُ بَيْنَهُمْ، فَقَالَ: قِيسُوا مَا بَيْنَ الْأَرْضَيْنِ: أَيَّتُهُمَا كَانَ أَقْرَبَ، فَهِيَ لَهُ، فَقَاسُوهُ فَوَجَدُوهُ أَدْنَى إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي أَرَادَ، فَقَبَضَتْهُ بِهَا مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ». [٢:١]

611- Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Sizden önceki ümmetlerden bir adam doksan dokuz kişiyi öldürmüştü. Adam (tövbe etmek isteyip) yeryüzünün en âlim adamını sorunca onu bir rahibe gönderdiler. Yanına gidip: «Doksan dokuz kişiyi öldürdüm. Tövbe etme hakkım var mı?» diye sorunca, rahip: «Hayır!» karşılığını verdi. Bunun üzerine adam onu da öldürdü ve öldürdüğü kişi sayısını yüze tamamladı. Sonrasında yeryüzü halkının en bilginini soruşturduğunda onu âlim olan başka bir adama gönderdiler. Âlime gidip: «Yüz kişiyi öldürdüm. Tövbe etme hakkım var mı?" diye sorunca, âlim olan kişi: «Evet, var! Tövbe etmene ne engel olabilir ki? Falan yere git. Orada**

Allah'a ibadet eden insanlar var. Onlarla birlikte Allah'a ibadet et ve kendi mekanına bir daha dönme. Zira kötülüğü çok olan bir mekanın var» dedi. Adam denildiği gibi yola çıkınca yolun ortasında eceli geldi. Eceli gelince ruhunu kimin alacağı konusunda rahmet melekleri ile azap melekleri çekişmeye başladılar. Rahmet melekleri: «Adam tövbe etmiş ve Allah'a yönelmiş bir şekilde Allah'a geldi» derken, azap melekleri: «Henüz hayırlı tek bir amelde bulunmuş değil» diyordu. (Allah tarafından) adam suretinde bir melek gelince onu aralarında hakem yaptılar. Melek: «Hangi arazi daha yakın olduğuna bakın. Hangisine yakınsa o taraftan sayılır» dedi. Mesafeyi ölçtüklerinde de gittiği mekana daha yakın olduğunu gördüler. Bunun üzerine adamın ruhunu rahmet melekleri aldı."[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُصَرِّحِ بِصِحَّةِ مَا أَسْنَدَ لِلنَّاسِ خَبَرُ أَبِي سَعِيدٍ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ

Zikri Geçen Ebû Saîd Hadisinin Sıhhatine Delalet Eden İnsanların Merfû Olarak Naklettiği Haber

٦١٢ - أَخْبَرَنَا ابْنُ نَاجِيَةَ عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْتَامٍ، حَدَّثَنَا مَخْلَدُ بْنُ يَزِيدَ الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ خَيْثَمَةَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قِيلَ لَهُ: أَنْتَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «النَّدَمُ تَوْبَةٌ»؟، قَالَ: نَعَمْ. [١ : ٢]

612- Hayseme der ki: İbn Mes'ûd'a: "Sen, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): **«Pişmanlık, tövbedir»** buyurduğunu işittin mi?" diye sorulunca: "Evet' karşılığını verdi.[2]

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَانٍ يُصَرِّحُ بِصِحَّةِ مَا ذَكَرْنَاهُ

Zikrettiğimiz Hususun Doğruluğuna Delalet Eden İkinci Haber

٦١٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا مَحْفُوظُ بْنُ أَبِي تَوْبَةَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ صَالِحٍ السَّهْمِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ، قَالَ: سَمِعْتُ حُمَيْدًا الطَّوِيلَ، يَقُولُ: قُلْتُ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «النَّدَمُ تَوْبَةٌ»؟، قَالَ: نَعَمْ. [١ : ٢]

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/77); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/20, 3/72; Müslim 2766/46; İbn Mâce 2622; Bak hadis no: 615.

[2] Elbânî: Sahih (er-Ravdu'n-nadîr 642); Şuayb: Ravileri Sahih ricâlidir. Ahmed 1/433; İbn Mâce 4252; Bak hadis no: 614.

613- Humeyd et-Tavîl der ki: Enes b. Mâlik'e: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **«Pişman olmak, tövbe etmek demektir»** buyurdu mu?" diye sorduğumda: "Evet" karşılığını verdi.[1]

٦١٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَرُوبَةَ، أَخْبَرَنَا الْمُسَيَّبُ بْنُ وَاضِحٍ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ أَسْبَاطٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ خَيْثَمَةَ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «النَّدَمُ تَوْبَةٌ». [١ : ٢]

614- İbn Mes'ûd der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Pişmanlık, tövbedir"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ مَا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ لُزُومِ النَّدَمِ، وَالتَّأَسُّفِ عَلَى مَا فَرَطَ مِنْهُ رَجَاءَ مَغْفِرَةِ اللَّهِ ﷻ ذُنُوبَهُ بِهِ

Günahlarının Bağışlanması Umuduyla Kişinin İşlediği Kusurlardan Dolayı Devamlı Olarak Pişmanlık ve Teessüf İçinde Olmasının Gerekliliği

٦١٥ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الصِّدِّيقِ النَّاجِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «كَانَ فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ إِنْسَانًا، ثُمَّ خَرَجَ يَسْأَلُ، فَأَتَى رَاهِبًا فَسَأَلَهُ: هَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ؟، قَالَ: لَا، فَقَتَلَهُ، وَجَعَلَ يَسْأَلُ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: ائْتِ قَرْيَةَ كَذَا وَكَذَا، فَأَدْرَكَهُ الْمَوْتُ فَمَاتَ، فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى هَذِهِ: تَقَرَّبِي وَإِلَى هَذِهِ تَبَاعَدِي، فَوُجِدَ أَقْرَبَ إِلَى هَذِهِ بِشِبْرٍ فَغُفِرَ لَهُ». [٣: ٦]

615- Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"İsrâil oğullarından doksan dokuz insan öldürmüş bir adam vardı. Daha sonra çıkıp araştırmaya başladı. Bir rahibin yanına giderek ona; «Tövbe (etse)m kabul olur mu?» sorup ta rahip: «Hayır» deyince, onu da öldürdü, ama yine araştırmaya devam etti. Bir adam ona: «Falan kasabaya git» dedi. Fakat (yolda iken) ölüm ona yetişti ve öldü. Rahmet melekleri ile azap melekleri onun hakkında anlaşmazlığa düştü. Yüce Allah bu (taraftaki) yere: «Yaklaş!» diye, ötekine de: «Uzaklaş!» diye vahyetti. Sonra: «Bu ikisi arasındakini**

---

[1] Elbânî: Sahih (er-Ravdu'n-nadîr 642); Şuayb: Ravileri Sahih ricâlidir.

[2] Elbânî: Sahih (er-Ravdu'n-nadîr 642). Bak hadis no: 612.

ölçün» dedi. Bu (gideceği) kasabaya bir karış daha yakın olduğu görüldü. Bu sebeple günahları bağışlandı."[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ لُزُومِ التَّوْبَةِ، وَالْإِنَابَةِ عِنْدَ السَّهْوِ وَالْخَطَإِ

Kişiye Yanılgı ve Hatasından Dönüp Tövbe Etmesinin Gerekmesi

٦١٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْجُنَيْدِ بِبُسْتَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ الْخُزَاعِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ أَبِي سُلَيْمَانَ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَثَلُ الْمُؤْمِنِ، وَمَثَلُ الْإِيمَانِ كَمَثَلِ الْفَرَسِ فِي آخِيَّتِهِ يَجُولُ، ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى آخِيَّتِهِ، وَإِنَّ الْمُؤْمِنَ يَسْهُو ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى الْإِيمَانِ، فَأَطْعِمُوا طَعَامَكُمُ الْأَتْقِيَاءَ، وَوَلُّوا مَعْرُوفَكُمُ الْمُؤْمِنِينَ». [٣: ٢٨]

616- Ebû Saîd el-Hudrî'nin naklettiğine göre. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Mümin ile iman bir at ile bağlandığı yere benzer. At döner dolaşır ve bağlı olduğu yere geri döner. Mümin de hata eder ve ama imana geri döner. Yemeklerinizi takva sahiplerine yedirip iyiliklerinizi de müminlere yapınız."[2]**

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ مِنْ لُزُومِ التَّوْبَةِ فِي أَوْقَاتِهِ وَأَسْبَابِهِ

Kişinin Çeşitli Zaman ve Durumlar Karşısında Tövbe Yapmayı Elden Bırakmamasının Müstehaplığı

٦١٧ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ الْقَيْسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «اللَّهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ أَحَدِكُمْ يَسْتَيْقِظُ عَلَى بَعِيرِهِ أَضَلَّهُ بِأَرْضٍ فَلَاةٍ». [٣: ٦٧]

617- Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Kulunun tövbe etmesinden dolayı Allah'ın duyduğu memnuniyet, sizden birinin ıssız çölde kaybettiği devesini (uzun süre arayıp uyuduktan sonra) uyandığında bulduğu zamanki sevincinden çok daha fazladır."[3]**

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 610); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Buhârî 3470; Müslim 2766/48; Bak hadis no: 611.

[2] Elbânî: Zayıf (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/74); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Ahmed 3/55.

[3] Elbânî: Sahih (Muhtasar Müslim 1917); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/213; Buhârî 6309; Müslim 2747/8.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ وَصْفِ الْبَعِيرِ الضَّالِّ الَّذِي تُمَثَّلُ هَذِهِ الْقِصَّةُ بِهِ
Üstteki Kıssada Bahsi Geçen Kayıp Devenin Vasfı

٦١٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ يُوسُفَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ سُوَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اللَّهُ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ أَحَدِكُمْ مِنْ رَجُلٍ بِأَرْضٍ دَوِّيَّةٍ مَهْلَكَةٍ، وَمَعَهُ رَاحِلَتُهُ عَلَيْهَا زَادُهُ وَطَعَامُهُ وَمَا يُصْلِحُهُ، فَأَضَلَّهَا، فَخَرَجَ فِي طَلَبِهَا حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ الْمَوْتُ، قَالَ: أَرْجِعُ إِلَى مَكَانِي فَأَمُوتُ فِيهِ، فَرَجَعَ إِلَى مَكَانِهِ الَّذِي أَضَلَّهَا فِيهِ، فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ غَلَبَتْهُ عَيْنُهُ، فَاسْتَيْقَظَ، فَإِذَا رَاحِلَتُهُ عِنْدَ رَأْسِهِ عَلَيْهَا زَادُهُ وَمَا يُصْلِحُهُ، فَاللَّهُ أَفْرَحُ بِتَوْبَةِ أَحَدِكُمْ مِنْ هَذَا الرَّجُلِ». [٣: ٦٧]

618- Abdullah b. Mes'ûd) der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Allah, sizin tövbenize, ıssız bir arazide, yiyeceği azığı ve eşyaları üzerinde olan bineğini kaybeden, ölüm kendisine gelinceye kadar onu arayıp: «Bineğimi kaybettiğim yere dönüp orada öleyim» diyerek geri dönüp uykuya dalan ve uyandığında bineğinin üzerindeki yemeği, suyu azığı ve eşyalarıyla başucunda durduğunu gören kişinin sevincinden daha çok sevinir."**[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ لُزُومِ التَّوْبَةِ فِي جَمِيعِ أَسْبَابِهِ
Kişiye Tüm İşlerinde Tövbeyi Elden Bırakmamasının Gerekmesi

٦١٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَحْمُودِ بْنِ عَدِيِّ بِنَسَا، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ زَنْجُوَيْهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُسْهِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، عَنِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى قَالَ: «يَا عِبَادِي، إِنِّي حَرَّمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي، وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا، فَلَا تَظَالَمُوا، يَا عِبَادِي، إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَأَنَا الَّذِي أَغْفِرُ الذُّنُوبَ وَلَا أُبَالِي»

فَذَكَرَهُ بِطُولِهِ وَقَالَ فِي آخِرِهِ: وَكَانَ أَبُو إِدْرِيسَ إِذَا حَدَّثَ بِهَذَا الْحَدِيثِ جَثَا عَلَى رُكْبَتَيْهِ. [٣: ٦٨]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahih Tirmizî 2628); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/383; Buhârî 6308; Müslim 2744/3; Tirmizî 2498.

619- Ebû Zer el-Ğifârî'nin Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem). O'nun da Yuce Allah'tan naklettiğine şöyle buyurur: **"Kullarım! Zulmü kendime haram kıldığım gibi sizlere de haram kıldım. Bundan dolayı birbirinize zulmetmeyin. Kullarım! Gece gündüz günah işleyenlerdensiniz. Ancak ben bunlann ne olduğuna aldırmayıp günahları bağışlarım..."** –Hadis tüm uzunluğu ile devam etmektedir– Rabîa en sonunda ekledi: "Ebû İdrîs bu hadisi aktardığı zaman saygısından dolayı dizlerinin üzerine çökerdi."[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَرْءَ عَلَيْهِ إِذَا تَخَلَّى لُزُومُ الْبُكَاءِ عَلَى مَا ارْتَكَبَ مِنَ الْحَوْبَاتِ، وَإِنْ كَانَ بَائِنًا عَنْهَا مُجِدًّا فِي إِتْيَانِ ضِدِّهَا

Yalnız Kalan Kişinin Artık Güzel Şeyler Yapıyor Olsa da Geçmiş Hataları İçin Ağlamasının Gerekliliği

٦٢٠ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سُوَيْدٍ النَّخَعِيِّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ، عَنْ عَطَاءٍ، قَالَ: دَخَلْتُ أَنَا وَعُبَيْدُ بْنُ عُمَيْرٍ، عَلَى عَائِشَةَ فَقَالَتْ لِعُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ: قَدْ آنَ لَكَ أَنْ تَزُورَنَا، فَقَالَ: أَقُولُ يَا أُمَّهْ كَمَا قَالَ الْأَوَّلُ: زُرْ غِبًّا تَزْدَدْ حُبًّا، قَالَ: فَقَالَتْ: دَعُونَا مِنْ رَطَانَتِكُمْ هَذِهِ، قَالَ ابْنُ عُمَيْرٍ: أَخْبِرِينَا بِأَعْجَبِ شَيْءٍ رَأَيْتِهِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: فَسَكَتَتْ ثُمَّ قَالَتْ: لَمَّا كَانَ لَيْلَةٌ مِنَ اللَّيَالِي، قَالَ: «يَا عَائِشَةُ ذَرِينِي أَتَعَبَّدُ اللَّيْلَةَ لِرَبِّي» قُلْتُ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأُحِبُّ قُرْبَكَ، وَأُحِبُّ مَا سَرَّكَ، قَالَتْ: فَقَامَ فَتَطَهَّرَ، ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي، قَالَتْ: فَلَمْ يَزَلْ يَبْكِي حَتَّى بَلَّ حِجْرَهُ، قَالَتْ: ثُمَّ بَكَى فَلَمْ يَزَلْ يَبْكِي حَتَّى بَلَّ لِحْيَتَهُ، قَالَتْ: ثُمَّ بَكَى فَلَمْ يَزَلْ يَبْكِي حَتَّى بَلَّ الْأَرْضَ، فَجَاءَ بِلَالٌ يُؤْذِنُهُ بِالصَّلَاةِ، فَلَمَّا رَآهُ يَبْكِي، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لِمَ تَبْكِي وَقَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ وَمَا تَأَخَّرَ؟، قَالَ: «أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا، لَقَدْ نَزَلَتْ عَلَيَّ اللَّيْلَةَ آيَةٌ، وَيْلٌ لِمَنْ قَرَأَهَا وَلَمْ يَتَفَكَّرْ فِيهَا ﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ... ﴾» الْآيَةَ كُلَّهَا [٥: ٤٧]

620- Atâ anlatıyor: Ben, Ubeyd b. Umeyr'le birlikte Âişe'nin yanına girdim. Âişe, Ubeyd b. Umeyr'e: "Seni bizi ziyaret etmenden alıkoyan şey nedir?" diye sordu. Ubeyd b. Umeyr: "Ey anneciğim! (Bizden) öncekiler «Az ziyaret et, çok sevilirsin» demişler" karşılığını verdi. Âişe: "Şu tembelliğinizi bırakın" diye çıkıştı. Ubeyd b. Umeyr: "Bize, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'ten görmüş olduğun en

---

[1] **Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 5/160; Müslim 2577; Tirmizî 2495; İbn Mâce 4257.**

hayret verici şeyi haber ver" dedi. Atâ devamla der ki: Bunun üzerine Âişe sustu. Sonra da şöyle anlattı:

Gecelerden bir gece olunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ey Âişe! Beni bırak da bu gece Rabbime ibadet edeyim"** buyurdu. Ben de: "Allah'a yemin ederim ki, doğrusu senin bana yakınlığını severim. Seni sevindiren şeyi de severim" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp abdest aldı. Namaz kılmak için durdu. O kadar çok ağladı ki kucağını ıslattı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) oturmaktaydı. O kadar çok ağladı ki, sakalını ıslattı. Sonra yine ağladı, (o kadar çok ağladı ki) yeri ıslattı. Derken Bilâl, O'na (sabah) namazının vaktinin girdiğini bildirmek için geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu görünce, ağladı. Bilal: "Ey Allah'ın Resûlü! Ağlıyorsun. Oysa Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Şükreden bir kul olmayayım mı? Bu gece bana bir âyet indi. O âyeti okuyup da onun hakkında tefekkür etmeyen kimseye yazıklar olsun! O âyet,** ***"Göklerin ve yerin yaratılışında ..."*** (Âl-i İmrân 190) **âyetinin tamamıdır"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَقَعُ بِمَرْضَاةِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا مِنْ تَوْبَةِ عَبْدِهِ عَمَّا قَارَفَ مِنَ الْمَأْثَمِ

Yüce Allah'ın Kulunun İşlediği Günahlardan Tövbe Etmesinden Ziyadesiyle Hoşnut Oluşu

٦٢١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ، عَنْ عَجْلَانَ مَوْلَى الْمُشْمَعِلِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: ذَكَرُوا الْفَرَحَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَذَكَرُوا الضَّالَّةَ يَجِدُهَا الرَّجُلُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَلَّهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ أَحَدِكُمْ مِنَ الضَّالَّةِ يَجِدُهَا الرَّجُلُ بِأَرْضِ الْفَلَاةِ». [٣: ٢٨]

621- Ebû Hureyre der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanında sevinmekten ve yitiğini bulan adamdan söz edildi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Allah kulunun tövbe etmesine çölde yitiğini bulan kişinin sevinmesinden daha fazla sevinir."**[2]

---

[1] Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 68; et-Ta'lîku'r-rağîb 2/220); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3048); Şuayb: İsnâdı ceyyiddir. Ahmed 2/316; Müslim 2675; Tirmizî 3538; İbn Mâce 4247.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ تَوْبَةَ الْمَرْءِ بَعْدَ مُوَاقَعَتِهِ الذَّنْبَ فِي كُلِّ وَقْتٍ تُخْرِجُهُ عَنْ حَدِّ الْإِصْرَارِ عَلَى الذَّنْبِ

Bir Günahı Defalarca İşleyip Ardından Tövbe Eden Kişinin Bu Günahta Israrcı Biri Olmayacağını Bildiren Haber

٦٢٢ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الصَّبَّاحِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا هَمَّامٌ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَمْرَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: «أَنَّ رَجُلًا أَذْنَبَ ذَنْبًا، فَقَالَ: أَيْ رَبِّ، أَذْنَبْتُ ذَنْبًا أَوْ قَالَ: عَمِلْتُ عَمَلًا فَاغْفِرْ لِي، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: عَبْدِي عَمِلَ ذَنْبًا فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِهِ، قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِي، ثُمَّ أَذْنَبَ ذَنْبًا آخَرَ أَوْ، قَالَ: عَمِلَ ذَنْبًا آخَرَ، قَالَ: رَبِّ إِنِّي عَمِلْتُ ذَنْبًا فَاغْفِرْ لِي، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: عَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِي، ثُمَّ عَمِلَ ذَنْبًا آخَرَ أَوْ أَذْنَبَ ذَنْبًا آخَرَ، فَقَالَ: رَبِّ إِنِّي عَمِلْتُ ذَنْبًا فَاغْفِرْ لِي، فَقَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: عَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ، أُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِي فَلْيَعْمَلْ مَا شَاءَ» [٢:١]

622- Ebû Hureyre bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Adamın biri bir günah işledi ve: «Ey Rabbim! Ben bir günah işledim** -veya- **Günah olan bir şey yaptım. Bu günahımı bağışla» dedi. Bunun üzerine Allah: «Kulum bir günah işledi. Ama günahları affedecek veya bu yüzden kendisini sorgulayacak bir Rabbinin olduğunu bildi. Ben kulumu bağışladım» buyurdu. Sonra adam bir günah daha işledi ve: «Ey Rabbim! Ben bir günah daha işledim, günahımı bağışla» dedi. Allah: «Kulum günahları affedecek veya bu yüzden kendisini sorgulayacak bir Rabbinin olduğunu bildi. Ben kulumu bağışladım» buyurdu. Sonra adam bir günah daha işledi ve yine: «Ey Rabbim! Ben bir günah daha işledim, günahımı bağışla» dedi. Allah: «Kulum bir günah işledi. Ama günahları affedecek veya bu yüzden kendisini sorgulayacak bir Rabbinin olduğunu bildi. Kulumu affettiğime dair sizi şahit tutmaktayım. Artık dilediğini yapsın» buyurdu."**[1]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 2/296; Buhârî 7507; Müslim 2758/30; Bak hadis no: 625.

ذِكْرُ مَغْفِرَةِ اللَّهِ ﷻ لِلتَّائِبِ الْمُسْتَغْفِرِ لِذَنْبِهِ، إِذَا عَقِبَ اسْتِغْفَارَهُ صَلَاةً

Günahına İstiğfar Edip de Akabinde Namaz da Kılan Bağışlanma Dileyen Tövbekâra Yüce Allah'ın Mağfireti

٦٢٣ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدُ بْنُ مُسَرْهَدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبِيعَةَ، عَنْ أَسْمَاءَ بْنِ الْحَكَمِ الْفَزَارِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: كُنْتُ إِذَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَدِيثًا يَنْفَعُنِي اللَّهُ بِمَا شَاءَ أَنْ يَنْفَعَنِي، حَتَّى حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ، وَكَانَ إِذَا حَدَّثَنِي عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بَعْضُ أَصْحَابِهِ اسْتَحْلَفْتُهُ، فَإِنْ حَلَفَ، صَدَّقْتُهُ، وَإِنَّهُ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ، وَصَدَّقَ أَبُو بَكْرٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ قَالَ: «مَا مِنْ عَبْدٍ يُذْنِبُ ذَنْبًا ثُمَّ يَتَوَضَّأُ، ثُمَّ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ، ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِذَلِكَ الذَّنْبِ، إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ». [١: ٢]

623- Hz. Ali der ki: Ben Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir hadis işittiğim zaman Yüce Allah beni o hadisten dilediği gibi ve miktarda faydalandırırdı. Ashabdan birileri bana Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bir hadis naklettiklerinde onlara yemin ettirirdim. Eğer yemin ederlerse onlara inanır ve o hadisi doğru sayardım. Ebû Bekr doğru bir insandı, ona yemin ettirmedim. Bir defasında Ebû Bekr, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu söyledi: **"Kul bir günah işledikten sonra abdest alıp iki rekat namaz kılarsa, sonra o günahından dolayı Allah'a istiğfar ederse Yüce Allah onu mutlaka bağışlar."**[1]

ذِكْرُ مَغْفِرَةِ اللَّهِ ﷻ ذُنُوبَ التَّائِبِ الْمُسْتَغْفِرِ، وَإِنْ لَمْ يَتَقَدَّمِ اسْتِغْفَارَهُ صَلَاةٌ

İstiğfarının Peşinden Namaz Kılmamış Olsa Bile Tövbekârın Günahlarını Yüce Allah'ın Bağışlaması

٦٢٤ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ بِمَنْبِجَ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ بِطَرَسُوسَ فِي آخَرِينَ قَالَا: حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ يَحْيَى الْبَلْخِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ وَائِلِ بْنِ دَاوُدَ، عَنِ ابْنِهِ بَكْرِ بْنِ وَائِلٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، أَوْ سَعِيدٍ، أَوْ كِلَاهُمَا، شَكَّ حَامِدٌ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ لَهَا: «يَا عَائِشَةُ، إِنْ كُنْتِ أَلْمَمْتِ بِذَنْبٍ، فَاسْتَغْفِرِي اللَّهَ وَتُوبِي، فَإِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَذْنَبَ، ثُمَّ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ، غَفَرَ اللَّهُ لَهُ» [٢:١]

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1361; Mişkât 1324); Şuayb; İsnâdı hasendir. Ahmed 1/10; Ebû Dâvûd 1521; Tirmizî 406; İbn Mâce 1395.

624- Hz. Aişe bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: **"Ey Âişe! Bir günah işlediğin zaman Allah'tan bağışlanma dileyip O'na tövbe et. Çünkü kul günah işleyip te bağışlanma dilediğinde Allah onu bağışlar"** buyurdu.[1]

مَا رَوَى وَائِلٌ عَنِ ابْنِهِ إِلَّا ثَلَاثَةَ أَحَادِيثَ، قَالَهُ الشَّيْخُ.

Ebû Hâtim der ki: Vâil, babasından sadece üç hadis rivayet etti.

ذِكْرُ تَفَضُّلِ اللهِ ﷻ عَلَى التَّائِبِ الْمُعَاوِدِ لِذَنْبِهِ بِمَغْفِرَةٍ، كُلَّمَا تَابَ وَعَادَ يَغْفِرُ

Bağışlanma Dilediği Günaha Tövbe Edip Her Seferinde Tekrar İşleyeni Yüce Allah'ın Bağışlamayı Sürdürerek İhsanda Bulunması

٦٢٥ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَمْرَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فِيمَا يَحْكِي عَنْ رَبِّهِ ﷻ، قَالَ: «أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا، فقَالَ: أَيْ رَبِّ أَذْنَبْتُ، فقَالَ: أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ وَيَأْخُذُ بِالذُّنُوبِ، ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ، فقَالَ: أَيْ رَبِّ أَذْنَبْتُ، فقَالَ: أَذْنَبَ عَبْدِي وَعَلِمَ أَنَّ رَبَّهُ يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، اعْمَلْ مَا شِئْتَ فَقَدْ غَفَرْتُ لَكَ» [١: ٢]

625- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Rabbinden naklen şöyle buyurdu: **"Kulum bir günah işledi ve: «Ey Rabbim! Günah işledim» dedi. Allah: «Kulum bir günah işledi, onu bağışlayacak ve bu yüzden kendisini sorgulayacak bir Rabbi olduğunu bildi» buyurdu. Kul bu günahı tekrar işledi ve: «Ey Rabbim! Günah işledim» dedi. Allah: «Kulum bir günah işledi, onu bağışlayacak ve bu yüzden kendisini sorgulayacak bir Rabbi olduğunu bildi. Ne yaparsan yap, seni bağışlarım» buyurdu."**[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ: «اعْمَلْ مَا شِئْتَ» لَفْظَةُ تَهْدِيدٍ أُعْقِبَتْ بِوَعْدٍ يُرِيدُ بِقَوْلِهِ: «اعْمَلْ مَا شِئْتَ» أَيْ: لَا تَعْصِ وَقَوْلُهُ: «قَدْ غَفَرْتُ لَكَ» يُرِيدُ: إِذَا تُبْتَ

Ebû Hâtim der ki: "Ne yaparsan yap" cümlesi, ardından müjde gelen bir tehdit ifadesidir. "Ne yaparsan yap" cümlesiyle "İsyan etme!" denilmek istenmiştir. "Seni bağışlarım" ifadesi de "Tövbe edersen seni bağışlarım" anlamındadır.

---

[1] Elbânî: Sahih (Fıkhu's-sîre s. 292); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 6/264.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/492; Müslim 2758; Bak hadis no: 622.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ اللَّهَ جَلَّ وَعَلَا يَغْفِرُ ذُنُوبَ التَّائِبِ، كُلَّمَا أَنَابَ مَا لَمْ يَقَعِ الْحِجَابُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ بِالْإِشْرَاكِ بِهِ نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ ذَلِكَ

Aralarına Şirk Perdesi Girmedikçe Yüce Allah'ın Tövbekârın Günahlarını Her Tövbe Ettikçe Bağışlamayı Sürdürmesi

٦٢٦ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ عُتْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ ثَوْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ سَلْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو ذَرٍّ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ لِعَبْدِهِ مَا لَمْ يَقَعِ الْحِجَابُ» قِيلَ: وَمَا يَقَعُ الْحِجَابُ؟، قَالَ: «أَنْ تَمُوتَ النَّفْسُ وَهِيَ مُشْرِكَةٌ». [١: ٢]

626- Ebû Zer bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Perde inmedikçe Allah kulunu(n edeceği tövbeyi kabul eder ve onu) bağışlar"** buyurdu. Oradakiler kendisine: "Ey Allah'ın Resûlü! Perdenin inmesi nedir?" diye sorunca da: **"Canın müşrik olarak çıkmasıdır"** karşılığını verdi.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مَكْحُولًا سَمِعَ هَذَا الْخَبَرَ مِنْ عُمَرَ بْنِ نُعَيْمٍ، عَنْ أُسَامَةَ كَمَا سَمِعَهُ مِنْ أُسَامَةَ سَوَاءً

Mekhûl'un Bu Hadisi Hem Ömer b. Nuaym Kanalıyla Usâme'den, Hem de Doğrudan Usâme'den İşitmiş Olması

٦٢٧ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا ابْنُ ثَوْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ نُعَيْمٍ، حَدَّثَهُمْ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ سَلْمَانَ، أَنَّ أَبَا ذَرٍّ، حَدَّثَهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ لِعَبْدِهِ مَا لَمْ يَقَعِ الْحِجَابُ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا وُقُوعُ الْحِجَابِ؟، قَالَ: «أَنْ تَمُوتَ النَّفْسُ وَهِيَ مُشْرِكَةٌ» [١: ٢]

627- Ebû Zer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yüce Allah kulunun tövbesini hicab düşmedikçe kabul eder"** buyurunca: "Hicabın düşmesi ne demektir?" diye soruldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Canın müşrik olarak teslim edilmesi (ölmesi)dir"** karşılığını verdi.[2]

---

[1] Elbânî: Zayıf; Şuayb: İsnâdı zayıftır.

[2] Elbânî: Zayıf (Mişkât 2343); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Hâkim, Müstedrek'te (4/257) sahih hükmü vermiştir. Ahmed 5/174.

ذِكْرُ تَفَضُّلِ اللهِ ﷻ عَلَى التَّائِبِ بِقَبُولِ تَوْبَتِهِ، كُلَّمَا أَنَابَ مَا لَمْ يُغَرْغِرْ حَالَةَ الْمَنِيَّةِ بِهِ

Can Boğaza Dayanmadıkça Tövbe Eden Kişiye Allah'ın İhsanda Bulunup Tövbesini Kabul Etmesi

٦٢٨ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا [ابْنُ] ثَوْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ يُغَرْغِرْ». [١:٤]

628- İbn Ömer, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Yüce Allah kulunun tövbesini can boğaza dayanmadıkça kabul eder."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ تَوْبَةَ التَّائِبِ إِنَّمَا تُقْبَلُ إِذَا كَانَ ذَلِكَ مِنْهُ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا، لَا بَعْدَهَا

Kişinin Güneş Batıdan Doğmadan Sonra Değil, Önce Yaptığı Tövbesinin Kabul Edilmesi

٦٢٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ، عَنْ هِشَامٍ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ تَابَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ». [٢:١]

629- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kim, güneşin batıdan doğuşundan önce tövbe ederse tövbesi kabul edilir"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih liğayrihi (Mişkât 2343); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/132; Tirmizi 3537; İbn Mâce 4253.

[2] Elbânî: Sahih (Muhtasaru Müslim 1920); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/427, 2/495; Müslim 2703.

ذِكْرُ تَفَضُّلِ اللهِ ﷻ عَلَى الْمُسْلِمِ التَّائِبِ إِذَا خَرَجَ مِنَ الدُّنْيَا بِهِمَا، بِإِدْخَالِ النَّارِ فِي الْقِيَامَةِ مَكَانَهُ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا

Yüce Allah'ın Tövbe Ederek Bu Dünyadan Ayrılan Müslümana, Kıyamette Cehenneme Yerine Yahudi ya da Hıristiyan Sokmak Suretiyle İhsanda Bulunması

٦٣٠ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ أَنَّ عَوْنَ بْنَ عَبْدِ اللهِ، وَسَعِيدَ بْنَ أَبِي بُرْدَةَ، حَدَّثَاهُ أَنَّهُمَا سَمِعَا أَبَا بُرْدَةَ، يُحَدِّثُ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «لَا يَمُوتُ رَجُلٌ مُسْلِمٌ إِلَّا أَدْخَلَ اللهُ مَكَانَهُ النَّارَ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا» قَالَ: فَاسْتَحْلَفَهُ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بِاللهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، أَنَّ أَبَاهُ حَدَّثَهُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ؟ فَحَلَفَ، فَلَمْ يُحَدِّثْنِي سَعِيدٌ أَنَّهُ اسْتَحْلَفَهُ، وَلَمْ يُنْكِرْ عَلَى عَوْنٍ قَوْلَهُ. [١: ٢]

630- Katâde bildiriyor: Ebû Burde'nin iki oğlu Avn ile Saîd'in bana bildirdiğine göre babaları Ebû Burde, babasından (Ebû Mûsa'dan) naklen Ömer b. Abdilazîz'e Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bir müslüman öldüğü zaman Allah onu yerine cehenneme Yahudi veya Hıristiyan birini sokar"** buyurduğunu aktarmıştır. Ömer b. Abdilazîz üç defa Ebû Burde'ye kendisinden başka ilah olmayan Allah adına babasının bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklen rivayet ettiğine dair yemin etmesini isteyince de Ebû Burde bu yönde yemin etti. Bu yemin kısmını Saîd bana söylemedi. Ancak Avn bunu söyleyince de ona itiraz etmedi.[1]

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1381); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Müslim 2767/50.

بَابُ حُسْنِ الظَّنِّ بِاللَّهِ تَعَالَى

Bâb: Allah İçin Hüsnüzanda Bulunmak

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ حُسْنَ الظَّنِّ لِلْمَرْءِ الْمُسْلِمِ مِنْ حُسْنِ الْعِبَادَةِ

Müslüman Kişinin Hüsnüzanda Bulunmasının Onun Kulluğunun Güzelliğinden Sayılması

٦٣١ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، عَنْ حَمَّادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ وَاسِعٍ، عَنْ شُتَيْرِ بْنِ نَهَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «حُسْنُ الظَّنِّ مِنْ حُسْنِ الْعِبَادَةِ». [٢:١]

631- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şoyle buyurdu: **"Hüsnüzan, ibadetin/ kulluğun güzelliklerindendir."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ حُسْنَ الظَّنِّ بِالْمَعْبُودِ جَلَّ وَعَلَا قَدْ يَنْفَعُ فِي الْآخِرَةِ، لِمَنْ أَرَادَ اللَّهُ بِهِ الْخَيْرَ

Mabuduna Yönelik Hüsnüzannın, Yüce Allah'ın Kendisine Hayır Murat Ettiği Kimseye Âhirette Yarar Sağlaması

٦٣٢ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ الْقَيْسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَخْرُجُ رَجُلَانِ مِنَ النَّارِ، فَيُعْرَضَانِ عَلَى اللَّهِ، ثُمَّ يُؤْمَرُ بِهِمَا إِلَى النَّارِ، فَيَلْتَفِتُ أَحَدُهُمَا فَيَقُولُ: يَا رَبِّ، مَا كَانَ هَذَا رَجَائِي، قَالَ: وَمَا كَانَ رَجَاؤُكَ؟، قَالَ: كَانَ رَجَائِي إِذْ أَخْرَجْتَنِي مِنْهَا، أَنْ لَا تُعِيدَنِي، فَيَرْحَمُهُ اللَّهُ فَيُدْخِلُهُ الْجَنَّةَ» [٣: ٨٠]

632- Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şoyle buyurdu: **"Hallerini arz etsinler diye cehennemden iki adam çıkarılır. Daha sonra yerlerine cehenneme iade edilmeleri emredilir. Birisi dönerek şöyle der: «Ya Rabbi! Ben bunu ümit etmemiştim» Rab: «Ne ümit etmiştin?» diye sorunca «Beni cehennemden çıkardıktan sonra bir daha oraya döndürmeyeceğini**

---

[1] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 3150; Mişkât 5048). Ahmed 2/297; Ebû Dâvûd 4993; Tirmizî 3604.

ümit etmiştim» der. Bunun üzerine Allah ona merhamet edip cennete sokar."[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنَ الثِّقَةِ بِاللَّهِ جَلَّ وَعَلَا بِحُسْنِ الظَّنِّ فِي أَحْوَالِهِ بِهِ

Kişiye Tüm İşlerinde Hüsnüzan Sayesinde Yüce Allah'a Güven Duymasının Gerekmesi

٦٣٣ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَبَابَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ الْغَازِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَيَّانُ أَبُو النَّضْرِ، عَنْ وَاثِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، فَلْيَظُنَّ بِي مَا شَاءَ». [٣: ٦٨]

633- Vâsile b. el-Eskâ' der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i: **«Yüce Allah: "Ben, kulumun Bana olan zannı üzereyim. Dilediği şekilde Bana zanda bulunsun»** derken işittim."[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ مُجَانَبَةِ سُوءِ الظَّنِّ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَإِنْ كَثُرَتْ حَيَاتُهُ فِي الدُّنْيَا

Dünyadaki Yaşamı Çok ta Olsa Kişinin Allah'a Yönelik Suizandan Kaçınmasının Gerekliliği

٦٣٤ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ الْغَازِ، قَالَ: حَدَّثَنِي حَيَّانُ أَبُو النَّضْرِ، قَالَ: سَمِعْتُ وَاثِلَةَ بْنَ الْأَسْقَعِ، يَقُولُ: قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُحَدِّثُ عَنِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا، قَالَ: «أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، فَلْيَظُنَّ بِي مَا شَاءَ». [٣: ٦٨]

634- Vâsile b. el-Eskâ' der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i: "**«Yüce Allah: "Ben, kulumun Bana olan zannı üzereyim. Dilediği şekilde Bana zanda bulunsun»** derken işittim."[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 853); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Müslim 192.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1663); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 3/491, 4/106; Darimî 2/305; Bak hadis no: 641.

[3] Elbânî: Sahih; Şuayb: Hadis sahihtir. Bak hadis no: 633.

ذِكْرُ إِعْطَاءِ اللهِ جَلَّ وَعَلَا الْعَبْدَ الْمُسْلِمَ مَا أَمَّلَ وَرَجَا مِنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ

Yüce Allah'ın Müslüman Kula Kendisinden Umduğu Şeyleri Vermesi

٦٣٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَبَّاسِ الدِّمَشْقِيُّ بِجُرْجَانَ، وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَا: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ الْغَازِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَيَّانُ أَبُو النَّضْرِ، قَالَ: سَمِعْتُ وَاثِلَةَ بْنَ الْأَسْقَعِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ، يَقُولُ: عَنِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، قَالَ: «أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، فَلْيَظُنَّ بِي مَا شَاءَ». [١: ٢]

635- Vâsile b. el-Eskâ' der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i: "**«Yüce Allah: "Ben, kulumun Bana olan zannı üzereyim. Dilediği şekilde Bana zanda bulunsun»** derken işittim".[1]

ذِكْرُ الْأَمْرِ لِلْمُسْلِمِ بِحُسْنِ الظَّنِّ بِمَعْبُودِهِ مَعَ قِلَّةِ التَّقْصِيرِ فِي الطَّاعَاتِ

Amelleri Az Bile Olsa Müslümana Mabudu Hakkında Hüsnüzan Beslemesinin Emredilmesi

٦٣٦ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ الْعَبْدِيُّ، أَنْبَأَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، [عَنْ أَبِي سُفْيَانَ]، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ، يَقُولُ قَبْلَ مَوْتِهِ بِثَلَاثٍ: «لَا يَمُوتَنَّ أَحَدُكُمْ إِلَّا وَهُوَ يُحْسِنُ بِاللهِ الظَّنَّ». [١: ٩٤]

636- Câbir der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sizden biri Allah için (öldükten sonrasında karşılaşacağı durum hakkında) hüsn-ü zanda bulunmaktan başka bir hal üzere ölmesin"** buyurduğunu işittim.[2]

ذِكْرُ الْحَثِّ عَلَى حُسْنِ الظَّنِّ بِاللهِ جَلَّ وَعَلَا لِلْمَرْءِ الْمُسْلِمِ

Müslüman Kişiye Allah Hakkında Hüsnüzan Beslemeye Teşvik

٦٣٧ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مِهْرَانَ السَّبَّاكُ، قَالَ: حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرًا، يَقُولُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Hadis sahihtir.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 2826); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/293; Müslim 2877/81; Ebû Dâvûd 3113; İbn Mâce 4167.

ﷺ يَقُولُ قَبْلَ مَوْتِهِ بِثَلَاثٍ: «مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ لَا يَمُوتَ إِلَّا وَظَنُّهُ بِاللَّهِ حَسَنٌ، فَلْيَفْعَلْ» [٢:١]

637- Câbir der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmeden üç gün önce: **"Sizden biri gücü yetiyorsa Allah için (öldükten sonrasında karşılaşacağı durum hakkında) hüsn-ü zanda bulunmaktan başka bir hal üzere ölmesin"** buyurduğunu işittim.[1]

ذِكْرُ حَثِّ الْمُصْطَفَى ﷺ عَلَى حُسْنِ الظَّنِّ بِمَعْبُودِهِمْ ﷻ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) (Ümmetini) Mabutlarına Yönelik Hüsnüzan Beslemeye Teşviki

٦٣٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ قَبْلَ مَوْتِهِ بِثَلَاثٍ: «لَا يَمُوتَنَّ أَحَدُكُمْ إِلَّا وَهُوَ يُحْسِنُ الظَّنَّ بِاللَّهِ ﷻ». [5: 4]

638- Câbir der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmeden üç gün önce: **"Sizden biri Allah için (öldükten sonrasında karşılaşacağı durum hakkında) hüsn-ü zanda bulunmaktan başka bir hal üzere ölmesin"** buyurduğunu işittim.[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ اللَّهَ ﷻ يُعْطِي مَنْ ظَنَّ مَا ظَنَّ إِنْ خَيْرًا فَخَيْرٌ، وَإِنْ شَرًّا فَشَرٌّ

Yüce Allah'ın Kendisi Hakkında İyi Zanda Bulunana İyi, Kötü Zanda Bulunana Kötüyü Vermesi

٦٣٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، وَذَكَرَ ابْنُ سَلْمٍ آخَرَ مَعَهُ: أَنَّ أَبَا يُونُسَ، حَدَّثَهُمْ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ ﷻ يَقُولُ: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، إِنْ ظَنَّ خَيْرًا فَلَهُ، وَإِنْ ظَنَّ شَرًّا فَلَهُ» [٢:١]

639- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Yüce Allah: «Ben kuluma, hakkımda beslediği zanna göre muamele**

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı hasendir. Bak hadis no: 636, 638.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Müslim 2877, 636, 637.

ederim. Eğer iyi zannederse kendine, kötü zannederse yine kendinedir» buyurdu."[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: أَبُو يُونُسَ هَذَا اسْمُهُ سُلَيْمُ بْنُ جُبَيْرٍ تَابِعِيٌّ.

Ebû Hâtim der ki: Buradaki Ebû Yûnus, tâbiûndan Süleym b. Cubeyr'dir.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ حُسْنَ الظَّنِّ الَّذِي وَصَفْنَاهُ يَجِبُ أَنْ يَكُونَ مَقْرُونًا بِالْخَوْفِ مِنْهُ ﷻ

Vasfedilen Hüsnüzannın Yüce Allah'tan Korkmakla Birlikte Olmasının Gerekliliği

٦٤٠ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ الْجَوْزَجَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ يَرْوِي عَنْ رَبِّهِ ﷻ، قَالَ: «وَعِزَّتِي لَا أَجْمَعُ عَلَى عَبْدِي خَوْفَيْنِ وَأَمْنَيْنِ، إِذَا خَافَنِي فِي الدُّنْيَا أَمَّنْتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَإِذَا أَمِنَنِي فِي الدُّنْيَا أَخَفْتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». [١ : ٢]

640- Ebû Hureyre, Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) bildiriyor: **"Yüce Allah şöyle buyurur: «İzzetime yemin olsun ki, ben kulum üzerinde iki korku veya iki emniyeti birleştirmeyeceğim. Eğer kulum dünyada iken benden korktuysa kıyamet günü ona emniyet veririm. Eğer dünyada iken emniyet içinde idiyse kıyamet günü ona korku veririm.»"**[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مَنْ أَحْسَنَ بِالْمَعْبُودِ كَانَ لَهُ عِنْدَ ظَنِّهِ، وَمَنْ أَسَاءَ بِهِ الظَّنَّ كَانَ لَهُ عِنْدَ ذَلِكَ

Mabuduna Zannını İyi ya da Kötü Doğrultuda Yapanın Beklediği Yönde Muamele Görmesi

٦٤١ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُهَاجِرِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ عُبَيْدَةَ، عَنْ حَيَّانَ أَبِي النَّضْرِ، قَالَ خَرَجْتُ عَائِدًا لِيَزِيدَ بْنِ الْأَسْوَدِ فَلَقِيتُ وَاثِلَةَ بْنَ الْأَسْقَعِ وَهُوَ يُرِيدُ عِيَادَتَهُ، فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ، فَلَمَّا رَأَى وَاثِلَةَ، بَسَطَ

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1663); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/391; Buhârî 7505; Müslim 2675/19; Tirmizî 2388; Bak hadis no: 811, 812.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 742); Şuayb: İsnâdı hasendir.

يَدَهُ، وَجَعَلَ يُشِيرُ إِلَيْهِ، فَأَقْبَلَ وَاثِلَةُ حَتَّى جَلَسَ، فَأَخَذَ يَزِيدُ بِكَفَّيْ وَاثِلَةَ، فَجَعَلَهُمَا عَلَى وَجْهِهِ، فَقَالَ لَهُ وَاثِلَةُ: كَيْفَ ظَنُّكَ بِاللَّهِ؟، قَالَ: ظَنِّي بِاللَّهِ وَاللَّهِ حَسَنٌ، قَالَ: فَأَبْشِرْ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «قَالَ اللَّهُ ﷻ: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي إِنْ ظَنَّ خَيْرًا، وَإِنْ ظَنَّ شَرًّا». [١: ٩٥]

641- Hayyân Ebu'n-Nadr anlatıyor: (Bir gün) Yezîd b. el-Esved'e hasta ziyaretinde bulunmak üzere yola çıktım. Derken (yolda) Vâsile b. el-Eskâ' ile karşılaştım. O da, Yezîd b. el-Esved'e hasta ziyaretinde bulunmak istiyordu. Bunun üzerinde ikimiz, Yezîd b. el-Esved'in yanına girdik. Yezîd b. el-Esved, Vâsile b. el-Eskâ'yı görünce elini uzattı ve ona işarette bulunmaya başladı. Bunun üzerine Vâsile, (ona doğru) yönelip gitti, sonra da oturdu. Yezîd b. el-Esved, Vâsile'nin avuçlarından tutup onları yüzünü sürmeye başladı. Vâsile, ona: "Allah'a olan zannın nasıl?" diye sordu. O da: "Allah'a olan zannım, -vallahi- güzeldir" dedi. Vâsile: "Müjdeler olsun. Doğrusu ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i: **«Yüce Allah: "Ben, kulumun Bana olan zannı üzereyim. Eğer kulum Benim için hayır/olumlu zannında bulunursa onun için hayır vardır. Eğer Benim için kötü/olumsuz zannında bulunursa onun için kötülük vardır"** buyurdu» derken işittim" dedi.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ تَفَضُّلِ اللَّهِ ﷻ بِأَنْوَاعِ النِّعَمِ عَلَى مَنْ يَسْتَوْجِبُ مِنْهُ أَنْوَاعَ النِّقَمِ

İlahi Cezayı Hak Edenlere Allah'ın Çeşit Çeşit Nimetler İhsan Etmesi

٦٤٢ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدُ بْنُ مُسَرْهَدٍ، عَنْ يَحْيَى الْقَطَّانِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا أَحَدٌ أَصْبَرَ عَلَى أَذًى يَسْمَعُهُ مِنَ اللَّهِ، يَجْعَلُونَ لَهُ نِدًّا وَيَجْعَلُونَ لَهُ وَلَدًا، وَهُوَ فِي ذَلِكَ يَرْزُقُهُمْ وَيُعَافِيهِمْ وَيُعْطِيهِمْ». [٣: ٦٦]

642- Abdullah b. Kays der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Duyduğu eziyet veren söze karşı Allah'tan daha sabırlı olan yoktur. Onlar ona ortak koşuyor, çocuk isnâd ediyor, bununla beraber O, kendilerine rızık ve afiyet ihsan ediyor, onlara veriyor."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Bak hadis no: 633, 634, 635.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 4/395, 4/401; Müslim 2804.

بَابُ الْخَوْفِ وَالتَّقْوَى

Bâb: Korku ve Takva

٦٤٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ بِبَيْتِ الْمَقْدِسِ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ أَنَّ أَبَا النَّضْرِ حَدَّثَهُ أَنَّ عُثْمَانَ بْنَ مَظْعُونٍ لَمَّا قُبِرَ، قَالَتْ أُمُّ الْعَلَاءِ: طِبْتَ أَبَا السَّائِبِ فِي الْجَنَّةِ، فَسَمِعَهَا نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ، فقَالَ: «مَنْ هَذِهِ»؟ فَقَالَتْ: أَنَا يَا نَبِيَّ اللَّهِ، قَالَ: «وَمَا يُدْرِيكِ»؟، قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، عُثْمَانُ بْنُ مَظْعُونٍ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَجَلْ عُثْمَانُ بْنُ مَظْعُونٍ، مَا رَأَيْنَاهُ إِلَّا خَيْرًا، وَهَا أَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَاللَّهِ مَا أَدْرِي مَا يُصْنَعُ بِي»

، قَالَ عَمْرٌو: وَسَمِعَهُ أَبُو النَّضْرِ مِنْ خَارِجَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِيهِ. [٣: ١٥]

643- Ebu'n-Nadr bildiriyor: Osmân b. Maz'ûn defnedildiği zaman Ümmu'l-Alâ: "Ey Ebu's-Sâib! Cennette gönlün hoş olsun" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sesi işitince: **"Kim bu?"** diye sordu. "Benim" karşılığını verdiğinde: **"Böyle olduğunu nereden biliyorsun?"** diye sordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Bu. Osmân b. Maz'ûn'dur" dediğinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Tamam, Osmân b. Maz'ûn ve ondan hayırdan başka bir şey görmedik. Ancak Allah Resûlü olduğum halde ben bile (âhirette) bana ne yapılacağını bilmiyorum"** buyurdu.

Amr dedi ki: Bunu Ebu'n-Nadr, Hârice b. Zeyd'den. o da babasından rivayet etti.[1]

٦٤٤ - أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ الْمِنْهَالِ الْعَطَّارُ بِالْبَصْرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا سِمَاكٌ، سَمِعَ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أُنْذِرُكُمُ النَّارَ، أُنْذِرُكُمُ النَّارَ، أُنْذِرُكُمُ النَّارَ» حَتَّى لَوْ كَانَ فِي مَقَامِي هَذَا وَهُوَ بِالْكُوفَةِ، سَمِعَهُ أَهْلُ السُّوقِ، حَتَّى وَقَعَتْ خَمِيصَةٌ كَانَتْ عَلَى عَاتِقِهِ عَلَى رِجْلَيْهِ. [٣: ٧٩]

644- Nu'mân b. Beşîr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sizi Cehennem ile uyarıyorum! Sizi Cehennem ile uyarıyorum! Sizi Cehennem ile uyarıyorum!"** buyurdu. O kadar yüksek sesle bunu söyledi ki şayet durduğum bu yerden

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 6/436; Buhârî 3929.

(Kûfe'de) seslenmiş olsaydı çarşıda bulunanların hepsi de bunu duyardı. Bunu söylerken abasının ayaklarının dibine düştüğünü gördüm.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ الِانْتِسَابَ إِلَى الْأَنْبِيَاءِ لَا يَنْفَعُ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يَنْتَفِعُ الْمُنْتَسِبُ إِلَيْهِمْ إِلَّا بِتَقْوَى اللهِ وَالْعَمَلِ الصَّالِحِ

Allah'a Yönelik Takva ile Salih Amel Dışında, Peygamberlerle Nesep Bağı Olana Bu Durumun Âhirette Bir Faydasının Olmaması

٦٤٥ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ زُهَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ الْعِجْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَبْدِ الْغَافِرِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَأْخُذُ رَجُلٌ بِيَدِ أَبِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يُرِيدُ أَنْ يُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ، فَيُنَادَى: أَلَا إِنَّ الْجَنَّةَ لَا يَدْخُلُهَا مُشْرِكٌ، قَالَ: فَيَقُولُ: أَيْ رَبِّ، أَبِي، قَالَ: فَيُحَوَّلُ فِي صُورَةٍ قَبِيحَةٍ، وَرِيحٍ مُنْتِنَةٍ، فَيَتْرُكُهُ»

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: كَانُوا يَقُولُونَ: إِنَّهُ إِبْرَاهِيمُ، قَالَ: وَلَمْ يَزِدْهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى ذَلِكَ. [٣: ٧٩]

645- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"(Cennetlik olan mümin) kişi, kıyamet günü babasının elinden muhakkak tutup onu cennete sokmak ister. Ona: «Müşrik kişi cennete giremez» diye seslenilir. O da: «Ey Rabbim! (Bu,) benim babam» der. Bunun üzerine (kişinin babası,) çirkin bir surete ve iğrenç bir kokuya dönüştürülünce adam onu bırakır."**

Ebû Saîd ekledi: Onlar (ashâb); Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in söz ettiği kimsenin Hz. İbrâhîm olduğunu ve Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in bu konuda bundan fazlasını açıklamadığını söylerlerdi.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Mişkât 5687); Şuayb: İsnâdı hasendir. Darimî 2/330; Bak hadis no: 667.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Bak hadis no: 252.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ أَوْلَادَ فَاطِمَةَ لَا يَضُرُّهُمُ ارْتِكَابُ الْحَوْبَاتِ فِي الدُّنْيَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَعَنْ بَعْلِهَا وَعَنْ وَلَدِهَا، وَقَدْ فَعَلَ

Hz. Fâtıma'nın Çocuklarının ve Kocasının Dünyada İken İşledikleri Hataların Kendilerine Zarannın Olmayacağı Görüşünü Çürüten Haber

٦٤٦ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا حَكِيمُ بْنُ سَيْفٍ الرَّقِّيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ ﴿وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ جَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قُرَيْشًا، فَقَالَ: «يَا مَعْشَرَ قُرَيْشٍ، أَنْقِذُوا أَنْفُسَكُمْ مِنَ النَّارِ، فَإِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا» وَلِبَنِي عَبْدِ مَنَافٍ مِثْلَ ذَلِكَ، وَلِبَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ، قَالَ: «يَا فَاطِمَةُ بِنْتَ مُحَمَّدٍ ﷺ، أَنْقِذِي نَفْسَكِ مِنَ النَّارِ، فَإِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكِ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا، إِلَّا أَنَّ لَكِ رَحِمًا سَأَبُلُّهَا بِبَلَالِهَا». [٥: ٤٥]

646- Ebû Hureyre der ki: *"Öncelikle en yakın akrabalarını uyar"* (Şuarâ 214) âyeti nazil olunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Kureyş'i toplayıp şöyle buyurdu: **"Ey Kureyş! Kendinizi cehennemden kurtarın. Çünkü (Allah'ın azabı karşısında) benim size hiçbir faydam ve zararım olmayacaktır."** Bunu Abdimenâf oğulları ile Abdülmuttalib oğullarına da söyledi. Nihayet: **"Ey Muhammed'in kızı Fatıma! Şu kadar var ki benim sizinle bir akrabalığım vardır. O akrabalığın gereğini de yerine getireceğim. Kendini cehennemden kurtar. Çünkü (Allah'ın azabı karşısında) benim sana hiçbir faydam ve zararım olmayacaktır"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: هَذَا مَنْسُوخٌ، إِنَّ فِيهِ أَنَّهُ لَا يَشْفَعُ لِأَحَدٍ، واخْتِيَارُ الشَّفَاعَةِ كَانَتْ بِالْمَدِينَةِ بَعْدَهُ

Ebû Hâtim der ki: "Kimseye şefaat edemeyeceğini belirten bu haber mensûhtur. Çünkü O'na daha sonra Medine'de şefaat etme seçeneği sunulmuştur."

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3177); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/333; Buhârî 2753; Müslim 204; Tirmizî 3185; Nesâî 6/248.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ أَوْلِيَاءَ الْمُصْطَفَى ﷺ ، هُمُ الْمُتَّقُونَ دُونَ أَقْرِبَائِهِ إِذَا كَانُوا فَجَرَةً

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Gerçek Yakınlarının (Velilerinin) Günahkâr Akrabaları Olmayıp Takva Sahibi Kimseler Olduğuna Delalet Eden Haber

٦٤٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نَشِيطٍ مُحَمَّدُ بْنُ هَارُونَ بْنِ رُهَيْمٍ بَغْدَادِيٌّ ثِقَةٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنِي رَاشِدُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ السَّكُونِيِّ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: لَمَّا بَعَثَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى الْيَمَنِ، خَرَجَ مَعَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُوصِيهِ مُعَاذٌ رَاكِبٌ، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَحْتَ رَاحِلَتِهِ فَلَمَّا فَرَغَ، قَالَ: «يَا مُعَاذُ، إِنَّكَ عَسَى أَنْ لَا تَلْقَانِي بَعْدَ عَامِي هَذَا، لَعَلَّكَ أَنْ تَمُرَّ بِمَسْجِدِي وَقَبْرِي» فَبَكَى مُعَاذٌ خَشْعًا لِفِرَاقِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، ثُمَّ الْتَفَتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نَحْوَ الْمَدِينَةِ، فَقَالَ: «إِنَّ أَهْلَ بَيْتِي هَؤُلَاءِ يَرَوْنَ أَنَّهُمْ أَوْلَى النَّاسِ بِي، وَإِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِي الْمُتَّقُونَ، مَنْ كَانُوا حَيْثُ كَانُوا، اللَّهُمَّ إِنِّي لَا أُحِلُّ لَهُمْ فَسَادَ مَا أَصْلَحْتَ، وَايْمُ اللَّهِ لَيَكْفَؤُنَّ أُمَّتِي عَنْ دِينِهَا كَمَا يُكْفَأُ الْإِنَاءُ فِي الْبَطْحَاءِ». [٣: ٦٦]

647- Âsım b. Humeyd es-Sekûnî, (Muâz b. Cebel'den) naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Muâz'ı Yemen'e gönderdiği zaman uğurlamak için kendisiyle beraber çıkmıştı. Muâz bineğine binmiş Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) yanında yürüyordu. Muâz artık ayrılıp gideceği zaman, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ey Muâz! Olur ya bir yıl sonra döner de beni bulamazsın. Benim Mescid'ime ve mezarıma uğrarsın"** buyurdu. Bunun üzerine Muâz, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) ayrılma üzüntüsüyle ağlamaya başladı. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye doğru dönüp şöyle buyurdu: **"Buranın yerlileri (Medineliler) bana en yakın kişiler olduklarını sanıyorlar. Oysa bana en yakın olanlar, kim olursa olsun, nerede olursa olsun takva sahipleri olanlardır. Allahım! Benim ıslah ettiğim şeyi bozmalarını helal kılmıyorum. Vallahi kabın yerde ters yüz edilmesi gibi ümmetim de dinlerinden döneceklerdir."**[1]

---

[1] Elbânî: Sahih (Fıkhu's-sîre 485; Mişkât 5127); Şuayb: İsnâdı kavîdir. Ahmed 5/235; Buhârî 5990; Müslim 215.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مَنِ اتَّقَى اللَّهَ مِمَّا حَرَّمَ عَلَيْهِ كَانَ هُوَ الْكَرِيمُ دُونَ النَّسِيبِ الَّذِي يُقَارِفُ مَا حُظِرَ عَلَيْهِ

Soyun Değil, Allah'ın Yasakladığı Şeylerden Kaçınmanın Kişiyi Değerli Kılması

٦٤٨ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي مَعْشَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى الْقَطَّانُ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ أَكْرَمُ النَّاسِ؟، قَالَ: «أَتْقَاهُمْ»، قَالُوا: لَسْنَا عَنْ هَذَا نَسْأَلُكَ، قَالَ: «فَعَنْ مَعَادِنِ الْعَرَبِ تَسْأَلُونَنِي؟ خِيَارُكُمْ خِيَارُكُمْ فِي الْإِسْلَامِ إِذَا فَقِهُوا». [٣: ٦٥]

648- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlu! İnsanların en üstünü/iyisi kim?" diye sorulunca: **"En takvalı olanıdır"** buyurdu "Onu sormuyoruz" dediklerinde: **"O halde bana Arab kavminin (madeninden) aslından mı soruyorsunuz? Cahiliye döneminde hayırlı olanları (dinde) derin anlayışa sahip olduklarında İslam'da da en hayırlılarıdır"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ رَجَاءِ مَغْفِرَةِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا لِمَنْ غَلَبَتْ عَلَيْهِ حَالَةُ خَوْفِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا عَلَى حَالَةِ الرَّجَاءِ

Korkusu Umuduna Baskın Çıkan Kişinin Allah Tarafından Bağışlanmasının Umulması

٦٤٩ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَبْدٍ الْغَافِرِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كَانَ فِيمَنْ سَلَفَ مِنَ النَّاسِ رَجُلٌ رَغَسَهُ اللَّهُ مَالًا وَوَلَدًا، فَلَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتُ، جَمَعَ بَنِيهِ، فَقَالَ: أَيَّ أَبٍ كُنْتُ لَكُمْ؟ قَالُوا: خَيْرَ أَبٍ، فَقَالَ: إِنَّهُ وَاللَّهِ مَا ابْتَأَرَ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرًا قَطُّ، وَإِنَّ رَبَّهُ يُعَذِّبُهُ، فَإِذَا أَنَا مِتُّ فَأَحْرِقُونِي، ثُمَّ امْحَقُونِي، ثُمَّ اذْرُونِي فِي رِيحٍ عَاصِفٍ، قَالَ اللَّهُ: كُنْ فَإِذَا رَجُلٌ قَائِمٌ، قَالَ: مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ؟، قَالَ: مَخَافَتُكَ، قَالَ: فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنْ يَلْقَاهُ غَيْرَ أَنْ غُفِرَ لَهُ». [١: ٢]

649- Ebû Saîd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Sizden önceki topluluklardan bir adama Yüce Allah bolca mal ve çoluk çocuk ihsan**

---

[1] Elbânî: Sahih (Fıkhu's-sîre 56); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Buhârî 3374; Bak hadis no: 92.

etmişti. Ölüm anı gelince oğullarını topladı ve: «Size karşı nasıl bir baba oldum?» diye sordu. «Çok iyi bir babaydın» karşılığını verdiklerinde şöyle dedi: «Ancak Allah katında geçerli olacak hiçbir hayırda bulunmuş değilim. — ki bu durumda Rabbi ona azab edecekti— Bundan dolayı öldüğümde beni yakın. Sonra bedenimi kül gibi öğütün ve rüzgarlı bir günde savurun.» (Adamın dediklerini yaptılar.) Yüce Allah «Ol!» deyince bir adak olup kalkıverdi. Ona: «Neden böyle yaptın?» diye sordu. Adam: «Senden olan korkumdan» cevabını verince canım elinde olana yemin olsun ki Yüce Allah onu ancak rahmetiyle karşıladı."[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ خَوْفَ اللَّهِ ﷻ إِذَا غَلَبَ عَلَى الْمَرْءِ، قَدْ يُرْجَى لَهُ النَّجَاةُ فِي الْقِيَامَةِ

Kişiye Allah'tan Korku Durumu Galip Geldiğinde Kıyamette Bunun Onun Kurtuluş Umudu Olmasına Delalet Eden Haber

٦٥٠ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ حَاتِمِ بْنِ وَرْدَانَ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يُحَدِّثُ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَبْدِ الْغَافِرِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كَانَ رَجُلٌ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ لَمْ يَبْتَئِرْ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرًا قَطُّ، قَالَ لِبَنِيهِ عِنْدَ الْمَوْتِ: يَا بَنِيَّ، أَيَّ أَبٍ كُنْتُ لَكُمْ؟ قَالُوا: خَيْرَ أَبٍ، قَالَ: فَإِذَا أَنَا مِتُّ، فَاحْرِقُونِي واسْحَقُونِي، فَإِذَا كَانَ فِي يَوْمٍ رِيحٍ عَاصِفٍ فَذَرُّونِي، قَالَ: فَمَاتَ، فَفُعِلَ بِهِ ذَلِكَ، فقَالَ لَهُ: كُنْ فَكَانَ كَأَسْرَعِ مِنْ طَرْفَةِ الْعَيْنِ، فقَالَ اللَّهُ: يَا عَبْدِي، مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا فَعَلْتَ؟، فقَالَ: مَخَافَتُكَ أَيْ رَبِّ، قَالَ: فَمَا تَلَافَاهُ أَنْ غُفِرَ لَهُ»

قَالَ الْمُعْتَمِرُ:، قَالَ أَبِي: فَحَدَّثْتُ هَذَا الْحَدِيثَ أَبَا عُثْمَانَ النَّهْدِيَّ، قَالَ: هَكَذَا حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ، وَزَادَ فِيهِ: «وَذَرُّونِي فِي الْبَحْرِ». [٣: ٦]

650- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Sizden önceki topluluklardan bir adamın (âhirette işini yarayacak) Yüce Allah'ın katında hayırlı bir ameli yoktu. Ölüm anı gelince oğullarına: «Size karşı nasıl bir baba oldum?» diye sordu. «Çok iyi bir babaydın» karşılığını verdiklerinde şöyle dedi: «Öldüğümde beni yakın. Bedenimi kül gibi öğüttükten sonra rüzgârlı bir günde savurun.»**

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3048); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/13, 3/17; Buhârî 3478; Müslim 2757/28.

Öldüğü zaman onu yaktılar. Dediği gibi yaptılar. Allah ona: «Ol!» buyurunca göz kırpmasından süratli bir biçimde bir adama dönüştü. Allah ona: «Kulum! Neden öyle bir şey yaptın?» diye sorunca, adam: «Rabbim! Senden korktuğum için böyle yaptım» dedi. Adamın ağzından başka da bir söz çıkmadı. Allah ona merhamet edip bağışladı."

Mu'temir der ki: Bu hadisi Ebû Osman en-Nehdî'ye zikrettiğimde "Süleymân da bu hadisi birkaç defa bize rivayet etti. Ancak rivayet ederken «Sonra da külümü denize dökün» lafzını da kullandı" dedi.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ هَذَا الرَّجُلَ كَانَ يَنْبِشُ الْقُبُورَ فِي الدُّنْيَا

Üstte Zikredilen Kimsenin Dünyada İken Mezar Hırsızı Olması

٦٥١ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذِ بْنِ مُعَاذٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رِبْعِيِّ بْنِ حِرَاشٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «تُوُفِّيَ رَجُلٌ كَانَ نَبَّاشًا، فَقَالَ لِوَلَدِهِ: احْرِقُونِي، ثُمَّ اسْحَقُونِي فَذُرُّونِي فِي الرِّيحِ، فَسُئِلَ: مَا صَنَعْتَ؟، قَالَ: مَخَافَتُكَ يَا رَبِّ، قَالَ: فَغَفَرَ لَهُ». [٣: ٦]

651- Huzeyfe bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Mezar soyguncusu olan bir adam öldü. Çocuğuna: «(Öldüğümde) beni yakın ve külümü rüzgâra savurun» dedi. (Adam öldüğünde) «Neden öyle bir şey yaptın?» diye sorulunca, adam: « Senden korktuğum için böyle yaptım» dedi. Bunun üzerine Allah onu bağışladı."**[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ مُجَانَبَةِ الْغَفْلَةِ، وَلُزُومِ الِانْتِبَاهِ لِوِرْدِ هَوْلِ الْمَطْلَعِ

Ölümün Gelmesine Karşı Kişinin Daima Gafletten Uzak ve Tetikte Olmasının Gerekliliği

٦٥٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمَرْوَزِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَازِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: ﴿إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ﴾، قَالَ: «فِي الدُّنْيَا». [٣: ٦٦]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Buhârî 6481; Müslim 2757/28.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Buhârî 3479; Nesâî 4/113.

652- Ebû Saîd bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "*Hâlâ gaflet içinde bulunanları ve hâlâ inanmayanları işin bitmiş olacağı o hasret günü ile uyar*"[1] âyeti hakkında: **"Bu (uyarma) dünyadadır"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنِ الْخِصَالِ الَّتِي يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ تَفَقُّدُهَا مِنْ نَفْسِهِ حَذَرَ إِيجَابِ النَّارِ لَهُ بِارْتِكَابِ بَعْضِهَا

Birini Yaptığında Cehennemi Girmeyi Hak Ettirdiği İçin Kişide Bulunmaması Gereken Hasletler

٦٥٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ الْحَوْضِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْعَلَاءُ بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَزِيدُ، أَخُو مُطَرِّفٍ، قَالَ: وَحَدَّثَنِي رَجُلَانِ آخَرَانِ أَنَّ مُطَرِّفًا حَدَّثَهُمْ: أَنَّ عِيَاضَ بْنَ حِمَارٍ حَدَّثَهُمْ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ فِي خُطْبَتِهِ: «إِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي أَنْ أُعَلِّمَكُمْ مَا جَهِلْتُمْ مِمَّا عَلَّمَنِي يَوْمِي هَذَا، إِنَّ كُلَّ مَا أَنْحَلْتُهُ عَبْدِي حَلَالٌ، وَإِنِّي خَلَقْتُ عِبَادِي حُنَفَاءَ كُلَّهُمْ، وَإِنَّهُ أَتَتْهُمُ الشَّيَاطِينُ فَاجْتَالَتْهُمْ عَنْ دِينِهِمْ، وَحَرَّمَتْ عَلَيْهِمْ مَا أَحْلَلْتُ لَهُمْ، فَأَمَرَتْهُمْ أَنْ يُشْرِكُوا بِي مَا لَمْ أُنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا، وَإِنَّ اللَّهَ اطَّلَعَ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ، فَمَقَتَهُمْ عَرَبَهُمْ وَعَجَمَهُمْ، غَيْرَ بَقَايَا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّمَا بَعَثْتُكَ لِأَبْتَلِيَكَ وَأَبْتَلِيَ بِكَ، وَأُنْزِلَ عَلَيْكَ كِتَابًا لَا يَغْسِلُهُ الْمَاءُ، تَقْرَؤُهُ يَقْظَانَ وَنَائِمًا، وَإِنَّ اللَّهَ ﷻ أَمَرَنِي أَنْ أُحَرِّقَ قُرَيْشًا، فَقُلْتُ: إِذًا يَثْلَغُوا رَأْسِي فَيَتْرُكُوهُ خُبْزَةً، قَالَ فَاسْتَخْرِجْهُمْ كَمَا اسْتَخْرَجُوكَ، وَاغْزُهُمْ يَسْتَغْزُوكَ، وَأَنْفِقْ يُنْفَقْ عَلَيْكَ، وَابْعَثْ جَيْشًا نَبْعَثْ خَمْسَةً أَمْثَالَهُمْ، وَقَاتِلْ بِمَنْ أَطَاعَكَ مَنْ عَصَاكَ وَقَالَ: أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ثَلَاثَةٌ: إِمَامٌ مُقْسِطٌ مُصَدَّقٌ مُوَفَّقٌ، وَرَجُلٌ رَحِيمٌ رَقِيقُ الْقَلْبِ بِكُلِّ ذِي قُرْبَى وَمُسْلِمٍ، وَرَجُلٌ عَفِيفٌ فَقِيرٌ مُصَدَّقٌ وَ، قَالَ: أَصْحَابُ النَّارِ خَمْسَةٌ: رَجُلٌ جَائِرٌ لَا يَخْفَى لَهُ طَمَعٌ وَإِنْ دَقَّ، وَرَجُلٌ لَا يُمْسِي وَلَا يُصْبِحُ إِلَّا وَهُوَ يُخَادِعُكَ عَنْ أَهْلِكَ وَمَالِكَ، وَالضَّعِيفُ الَّذِينَ هُمْ فِيكُمْ تَبَعٌ لَا يَبْغُونَ أَهْلًا وَلَا مَالًا»، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ أَمِنَ الْمَوَالِي هُوَ، أَوْ مِنَ الْعَرَبِ؟، قَالَ: هُوَ التَّابِعَةُ يَكُونُ لِلرَّجُلِ فَيُصِيبُ مِنْ حُرْمَتِهِ سِفَاحًا غَيْرَ نِكَاحٍ وَالشِّنْظِيرُ: الْفَاحِشُ وَذَكَرَ الْبُخْلَ وَالْكَذِبَ. [٣: ٦٨]

---

[1] Meryem Sur. 39

[2] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 3/10); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/9; Buhârî 4730; Müslim 2849; Tirmizî 3156.

653- İyâd b. Himâr bildiriyor: Kendisi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hutbesinde şöyle buyurduğunu işitmiştir: **"Allah, bugün bana öğrettiği, sizin ise bilmediğiniz şeyleri size öğretmemi emretti ve buyurdu ki: «Bir kula ihsan ettiğim her şey helaldir. Ben kullarımın hepsini de hanif olarak yarattım; ancak şeytanlar onlara gelip dinlerinden alıkoydular ve kendilerine helal kıldığım şeyleri haram yaptılar. Haklarında bir şey indirmediğim bazı şeyleri bana ortak koşmalarını emrettiler».**

Yüce Allah yeryüzü ahalisine baktı ve Ehl-i kitab'dan olan bazıları dışında diğer bütün Araplara ve Arap olmayanlara öfkelendi. Bana da: «Ey Muhammed! Hem seni, hem de senin vasıtanla diğer insanları denemek için ben seni gönderdim. Sana, uyurken de, uyanıkken de okuyabileceğin, hiçbir suyun yok edemeyeceği bir Kitap indirdim» buyurdu. Yüce Allah, Kureyşlilere haber vermemi emretti. Ancak kendisine: «Rabbim! O zaman başımı koparıp yerlere atarlar!» dediğimde buyurdu ki: «Seni (yurdundan) çıkardıkları gibi sen de onları çıkar! Onlara karşı savaş ki biz de sana yardım edelim. Bağışlarda bulun ki biz de sana ihsanlarda bulunalım. Sen bir ordu çıkar ki, biz de yarım olarak aynısından beş tane ordu gönderelim. Sana tâbi olanlarla beraber, sana isyan edenlere karşı savaş!»

Yüce Allah yine buyurdu ki: «Cennet ahalisi şu üç zümreden olacaktır: Adaletli olan, bağışlarda bulunan ve görevini başarılı bir şekilde ifa eden yöneticiler. Bütün yakınlarına ve Müslümanlara karşı merhametli ve şefkatli olan kişiler. Bir de namuslu ve iffetli çoluk çocuk sahibi olan kimseler.»

Yine şöyle buyurdu: **"Cehennem ahalisi de şu beş zümreden olacaktır: Hiçbir gücü bulunmayan, aile ve mal istemeyen ve içinizde birilerine tâbi olarak yaşayan zayıf kişiler, hırsı aşikâr olan ve en basit şeylerde bile ihanet eden hainler, sabah akşam seni, ailen ve malın konusunda aldatan kişiler."**

Ravi der ki: Adamın biri bunu rivayet eden Mutarrif'e: "Ey Ebû Abdillah! Bu kişi başka ırklardan mevaliden midir, yoksa Araplardan mıdır?" diye sorunca. Mutarrif: "Kişinin hizmetçilerinden, nikahsız bir şekilde zinayla olan çocuklarından kötü ahlaklı kimsedir" dedi ve cimrilik ve yalancılıktan söz etti.[1]

---

[1] **Elbânî: Sahih (Tahrîcu Fıkhi's-sîre 17); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 4/266; Müslim 2865/63; Bak hadis no: 654.**

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ تَفَرَّدَ بِهِ قَتَادَةُ بْنُ دِعَامَةَ

Bunu Rivayette Katâde b. Diâme'nin Tek Kaldığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

٦٥٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعَلَّى بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو شِهَابٍ، عَنْ عَوْفٍ، عَنْ حَكِيمِ بْنِ الْأَثْرَمِ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عِيَاضِ بْنِ حِمَارٍ، قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ ﷻ أَمَرَنِي أَنْ أُعَلِّمَكُمْ مِمَّا عَلَّمَنِي يَوْمِي هَذَا، وَإِنَّهُ، قَالَ لِي: إِنِّي خَلَقْتُ عِبَادِي حُنَفَاءَ كُلَّهُمْ، وَإِنَّ كُلَّ مَا أَنْحَلْتُ عِبَادِي فَهُوَ لَهُمْ حَلَالٌ، وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ أَتَتْهُمْ فَاجْتَالَتْهُمْ عَنْ دِينِهِمْ، وَحَرَّمَتْ عَلَيْهِمُ الَّذِي أَحْلَلْتُ لَهُمْ، وَأَمَرَتْهُمْ أَنْ يُشْرِكُوا بِي مَا لَمْ أُنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا، وَإِنَّ اللَّهَ أَتَى أَهْلَ الْأَرْضِ قَبْلَ أَنْ يَبْعَثَنِي، فَمَقَتَهُمْ عَرَبَهُمْ وَعَجَمَهُمْ إِلَّا بَقَايَا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، وَإِنَّهُ، قَالَ لِي: قَدْ أَنْزَلْتُ كِتَابًا لَا يَغْسِلُهُ الْمَاءُ فَاقْرَأْهُ نَائِمًا وَيَقْظَانَ، وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي أَنْ أُحَرِّقَ قُرَيْشًا وَإِنِّي قُلْتُ: أَيْ رَبِّ، إِذًا يَثْلَغُوا رَأْسِي فَيَدَعُوهُ خُبْزَةً وَإِنَّهُ، قَالَ لِي: اسْتَخْرِجْهُمْ كَمَا اسْتَخْرَجُوكَ، وَاغْزُهُمْ يَغْزُوكَ، وَأَنْفِقْ نُنْفِقْ عَلَيْكَ، وَابْعَثْ جَيْشًا نَبْعَثْ خَمْسَةَ أَمْثَالِهِ، وَقَاتِلْ بِمَنْ أَطَاعَكَ مَنْ عَصَاكَ». [٣: ٦٨]

654- İyâd b. Himâr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize hitab edip şöyle buyurdu: **"Allah, bugün bana öğrettiği şeyleri size öğretmemi emretti ve buyurdu ki: «Ben kullarımın hepsini de hanif olarak yarattım. Bir kula ihsan ettiğim her şey helaldir. Ancak şeytanlar onlara gelip dinlerinden alıkoydular ve kendilerine helal kıldığım şeyleri haram yaptılar. Haklarında bir şey indirmediğim bazı şeyleri bana ortak koşmalarını emrettiler».**

Yüce Allah beni (yeryüzüne) göndermeden önce yeryüzü ahalisine baktı ve Ehl-i kitab'dan olan bazıları dışında diğer bütün Araplara ve Arap olmayanlara öfkelendi. Bana da: «Sana, uyurken de, uyanıkken de okuyabileceğin, hiçbir suyun yok edemeyeceği bir Kitap indirdim» buyurdu. Yüce Allah, Kureyşlilere haber vermemi emretti. Ancak kendisine: «Rabbim! O zaman başımı koparıp yerlere atarlar!» dediğimde buyurdu ki: «Seni (yurdundan) çıkardıkları gibi sen de onları çıkar! Onlara karşı savaş ki biz de sana yardım edelim. Bağışlarda bulun ki biz de sana ihsanlarda bulunalım. Sen bir ordu çıkar ki, biz de yarım olarak aynısından beş tane ordu gönderelim. Sana tâbi olanlarla beraber, sana isyan edenlere karşı savaş!»"[1]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 4/266; Bak hadis no: 653.

ذِكْرُ مَا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ مُجَانَبَةِ أَفْعَالٍ يُتَوَقَّعُ لِمُرْتَكِبِهَا الْعُقُوبَةُ فِي الْعُقْبَى بِهَا

Kişiye, Yapanın Âhirette Cezalandırılacağı Fiillerden Kaçınmasının Gerekmesi

٦٥٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْذِرِ بْنِ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ أَحْمَدَ، أَخْبَرَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، أَخْبَرَنَا عَوْفٌ، عَنْ أَبِي رَجَاءٍ الْعُطَارِدِيِّ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ الْفَزَارِيِّ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِيمَا يَقُولُ: «هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْ رُؤْيَا»؟ فَيَقُصُّ عَلَيْهِ مَنْ شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُصَّ، وَإِنَّهُ قَالَ لَنَا ذَاتَ غَدَاةٍ: «إِنَّهُ أَتَانِي اللَّيْلَةَ آتِيَانِ، وَإِنَّهُمَا ابْتَعَثَانِي، وَإِنَّهُمَا، قَالَا لِي: انْطَلِقْ، وَإِنِّي انْطَلَقْتُ مَعَهُمَا حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُضْطَجِعٍ، وَإِذَا آخَرُ قَائِمٌ عَلَيْهِ بِصَخْرَةٍ وَإِذَا هُوَ يَهْوِي بِالصَّخْرَةِ لِرَأْسِهِ، فَيَثْلَغُ بِهَا رَأْسَهُ، فَتَدَهْدَهُ الصَّخْرَةُ هَا هُنَا، فَيَقُومُ إِلَى الْحَجَرِ فَيَأْخُذُهُ فَمَا يَرْجِعُ إِلَيْهِ أَحْسِبُهُ، قَالَ: حَتَّى يَصِحَّ رَأْسُهُ كَمَا كَانَ، ثُمَّ يَعُودُ عَلَيْهِ فَيَفْعَلُ بِهِ مِثْلَ مَا فَعَلَ الْمَرَّةَ الْأُولَى، قَالَ: قُلْتُ: سُبْحَانَ اللَّهِ مَا هَذَانِ؟، قَالَا لِي: انْطَلِقِ انْطَلِقْ، قَالَ: فَانْطَلَقْتُ مَعَهُمَا فَأَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُسْتَلْقٍ لِقَفَاهُ وَإِذَا آخَرُ عَلَيْهِ بِكَلُّوبٍ مِنْ حَدِيدٍ، فَإِذَا هُوَ يَأْتِي أَحَدَ شِقَّيْ وَجْهِهِ فَيُشَرْشِرُ شِدْقَهُ إِلَى قَفَاهُ، وَمِنْخَرَهُ إِلَى قَفَاهُ، وَعَيْنَهُ إِلَى قَفَاهُ، ثُمَّ يَتَحَوَّلُ إِلَى الْجَانِبِ الْآخَرِ فَيَفْعَلُ بِهِ مِثْلَ مَا فَعَلَ بِالْجَانِبِ الْأَوَّلِ، فَمَا يَفْرُغُ مِنْ ذَلِكَ الْجَانِبِ حَتَّى يَصِحَّ الْجَانِبُ الْأَوَّلُ كَمَا كَانَ، ثُمَّ يَعُودُ فَيَفْعَلُ بِهِ مِثْلَ مَا فَعَلَ الْمَرَّةَ الْأُولَى، قَالَ: قُلْتُ: سُبْحَانَ اللَّهِ، مَا هَذَانِ؟، قَالَا: انْطَلِقِ انْطَلِقْ، فَانْطَلَقْتُ مَعَهُمَا فَأَتَيْنَا عَلَى مِثْلِ بِنَاءِ التَّنُّورِ، قَالَ عَوْفٌ: أَحْسِبُ أَنَّهُ، قَالَ: فَإِذَا فِيهِ لَغَطٌ وَأَصْوَاتٌ، فَاطَّلَعْنَا فَإِذَا فِيهِ رِجَالٌ وَنِسَاءٌ عُرَاةٌ وَإِذَا بِنَهْرٍ لَهِبٍ مِنْ أَسْفَلَ مِنْهُمْ، فَإِذَا أَتَاهُمْ ذَلِكَ اللَّهَبُ تَضَوْضَوْا، قَالَ: قُلْتُ: مَا هَؤُلَاءِ؟، قَالَا لِي: انْطَلِقِ انْطَلِقْ، قَالَ: فَانْطَلَقْنَا عَلَى نَهَرٍ حَسِبْتُ أَنَّهُ، قَالَ: أَحْمَرُ مِثْلِ الدَّمِ وَإِذَا فِي النَّهَرِ رَجُلٌ يَسْبَحُ، وَإِذَا عِنْدَ شَطِّ النَّهَرِ رَجُلٌ قَدْ جَمَعَ عِنْدَهُ حِجَارَةً كَثِيرَةً، وَإِذَا ذَلِكَ السَّابِحُ يَسْبَحُ مَا يَسْبَحُ، ثُمَّ يَأْتِي ذَلِكَ الرَّجُلَ الَّذِي جَمَعَ الْحِجَارَةَ، فَيَفْغَرُ لَهُ فَاهُ فَيُلْقِمُهُ حَجَرًا، قَالَ: قُلْتُ: مَا هَؤُلَاءِ؟، قَالَا لِي: انْطَلِقِ انْطَلِقْ، قَالَ: فَانْطَلَقْنَا، فَأَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ كَرِيهِ الْمَرْآةِ كَأَكْرَهِ مَا أَنْتَ رَاءٍ رَجُلًا مَرْآةً، فَإِذَا هُوَ عِنْدَ نَارٍ يَحُشُّهَا وَيَسْعَى حَوْلَهَا، قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا: مَا هَذَا؟، قَالَا لِي: انْطَلِقِ انْطَلِقْ، فَانْطَلَقْنَا فَأَتَيْنَا عَلَى رَوْضَةٍ فِيهَا مِنْ كُلِّ نَوْرِ الرَّبِيعِ، وَإِذَا بَيْنَ ظَهْرَيِ الرَّوْضَةِ رَجُلٌ قَائِمٌ طَوِيلٌ لَا أَكَادُ أَرَى رَأْسَهُ طُولًا فِي السَّمَاءِ، وَأَرَى حَوْلَ الرَّجُلِ

مِنْ أَكْثَرِ وِلْدَانٍ رَأَيْتُهُمْ قَطُّ وَأَحْسَنَهُ، قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا: مَا هَؤُلَاءِ؟، قَالَا لِي: انْطَلِقِ انْطَلِقْ، فَانْطَلَقْنَا وَأَتَيْنَا دَوْحَةً عَظِيمَةً لَمْ أَرَ دَوْحَةً قَطُّ أَعْظَمَ مِنْهَا وَلَا أَحْسَنَ، قَالَا لِي: ارْقَ فِيهَا، قَالَ: فَارْتَقَيْنَا فِيهَا، فَانْتَهَيْنَا إِلَى مَدِينَةٍ مَبْنِيَّةٍ بِلَبِنِ ذَهَبٍ وَلَبِنِ فِضَّةٍ، فَأَتَيْنَا بَابَ الْمَدِينَةِ، فَاسْتَفْتَحْنَا، فَفُتِحَ لَنَا، فَتَلَقَّانَا فِيهَا رِجَالٌ، شَطْرٌ مِنْ خَلْقِهِمْ كَأَحْسَنِ مَا أَنْتَ رَاءٍ، وَشَطْرٌ كَأَقْبَحِ مَا أَنْتَ رَاءٍ، قَالَ: قَالَا لَهُمْ: اذْهَبُوا فَقَعُوا فِي ذَلِكَ النَّهَرِ، فَإِذَا نَهَرٌ مُعْتَرِضٌ يَجْرِي كَأَنَّ مَاءَهُ الْمَحْضُ فِي الْبَيَاضِ، فَذَهَبُوا فَوَقَعُوا فِيهِ، ثُمَّ رَجَعُوا وَقَدْ ذَهَبَ ذَلِكَ السُّوءُ عَنْهُمْ، وَصَارُوا فِي أَحْسَنِ صُورَةٍ، قَالَ:، قَالَا: لِي هَذِهِ جَنَّةُ عَدْنٍ، وَهَذَاكَ مَنْزِلُكَ، قَالَ: فَسَمَا بَصَرِي صُعُدًا، فَإِذَا قَصْرٌ مِثْلُ الرَّبَابَةِ الْبَيْضَاءِ، قَالَ:، قَالَا لِي: هَذَاكَ مَنْزِلُكَ، قَالَ: قُلْتُ لَهُمَا: بَارَكَ اللَّهُ فِيكُمَا، ذَرَانِي أَدْخُلْهُ، قَالَ:، قَالَا لِي: أَمَّا الْآنَ فَلَا، وَأَنْتَ دَاخِلُهُ، قَالَ: فَإِنِّي رَأَيْتُ مُنْذُ اللَّيْلَةِ عَجَبًا، فَمَا هَذَا الَّذِي رَأَيْتُ؟، قَالَ:، قَالَا لِي: أَمَا إِنَّا سَنُخْبِرُكَ: أَمَّا الرَّجُلُ الْأَوَّلُ الَّذِي أَتَيْتَ عَلَيْهِ يُثْلَغُ رَأْسُهُ بِالْحَجَرِ، فَإِنَّهُ الرَّجُلُ يَأْخُذُ الْقُرْآنَ فَيَرْفُضُهُ، وَيَنَامُ عَنِ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ وَأَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي أَتَيْتَ عَلَيْهِ يُشَرْشَرُ شِدْقُهُ إِلَى قَفَاهُ، وَعَيْنُهُ إِلَى قَفَاهُ، وَمِنْخَرُهُ إِلَى قَفَاهُ، فَإِنَّهُ الرَّجُلُ يَغْدُو مِنْ بَيْتِهِ فَيَكْذِبُ الْكَذْبَةَ فَتَبْلُغُ الْآفَاقَ وَأَمَّا الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ الْعُرَاةُ الَّذِينَ فِي مِثْلِ بِنَاءِ التَّنُّورِ، فَإِنَّهُمُ الزُّنَاةُ وَالزَّوَانِي وَأَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي فِي النَّهَرِ، فَيُلْتَقِمُ الْحِجَارَةَ، فَإِنَّهُ آكِلُ الرِّبَا، وَأَمَّا الرَّجُلُ الْكَرِيهُ الْمَرْآةِ الَّذِي عِنْدَ النَّارِ يَحُشُّهَا فَإِنَّهُ مَالِكٌ خَازِنُ جَهَنَّمَ، وَأَمَّا الرَّجُلُ الطَّوِيلُ الَّذِي فِي الرَّوْضَةِ، فَإِنَّهُ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَأَمَّا الْوِلْدَانُ الَّذِينَ حَوْلَهُ، فَكُلُّ مَوْلُودٍ وُلِدَ عَلَى الْفِطْرَةِ، قَالَ:، فَقَالَ بَعْضُ الْمُسْلِمِينَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَأَوْلَادُ الْمُشْرِكِينَ؟، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَأَوْلَادُ الْمُشْرِكِينَ وَأَمَّا الْقَوْمُ الَّذِينَ شَطْرٌ مِنْهُمْ حَسَنٌ، وَشَطْرٌ مِنْهُمْ قَبِيحٌ، فَهُمْ قَوْمٌ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا، فَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهُمْ». [٣: ٣]

655- Semure b. Cundub der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına: **"İçinizden rüya gören var mı?"** diye sorardı. Yüce Allah'ın dilediği kimselerden gören varsa da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun rüyasını ona yorumlardı. Bir gün sabah vakti bizlere şöyle anlattı: **"Dün gece bana iki kişi geldi ve beni beraberlerinde götürmek isteyip, bana: «Bizimle beraber yürü!» dediler. Ben de onlarla beraber yürüdüm. Uzanmış uyuyan bir adamın yanına geldik. Onun da başucunda elinde taş olan bir adam durmuştu. Taşı uyuyan adamın kafasına atıyor, adamın başı yarılıyordu. Taş sağa sola yuvarlanıyor, adam da taşın peşinden gidiyordu. Taşı alıp geri geldiğinde uyuyan adamın kafası**

eskisi gibi iyileşmiş oluyordu. Taşı getiren adam da tekrar uyuyan adamın yanına geliyor ve ilkinde yaptığının aynısı tekrar ediyordu. Yanımdakilere: «Sübhânallah! Bu ikisi ne yapıyor?» diye sorduğumda bana: «Devam et! Yürü!» dediler.

O ikisi ile yolumuza devam ettik ve sırtüstü yatmış olan bir adamın yanına geldik. Yanında elinde demirden kancasıyla başka biri daha vardı. Elinde kanca olan adam yatan adamın yüzünün bir tarafına eğilip ağzından başlayıp yanağını ensesine kadar parçalıyordu. Sonra burnundan başlayıp ensesine, sonra da gözünden başlayıp ensesine kadar etini parçalıyordu ya da yarıyordu. Sonra yüzünün öbür tarafına yöneliyor ve o tarafa da bir öncekinin aynısını yapıyordu. Yüzünün bir tarafını öyle parçalayıncaya kadar öbür taraf iyileşip eski haline geliyordu. Elinde kancası olan adam tekrar yeni baştan ilk yaptığı gibi parçalamaya başlıyordu. Yanımdakilere: «Sübhânallah! Bunlar ne yapıyor?» diye sorduğumda bana: «Yürü! Yürü!» dediler.

Yolumuza devam ettik ve tandır gibi bir yere geldik." –Ravi Avf der ki: "Sanırım Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), tandırın içinden bağrışma seslerinin geldiğini, söyledi.– "Tandırın içine baktığımızda çıplak erkek ve kadınların olduğunu gördük. Altlarından alev nehri akıyordu. Her alev geldiğinde de bağrışıyorlardı. Yanımdakilere: «Bunlar kim?» diye sordum, bana: «Yürü! Yürü!» dediler.

Yola devam edip bir ırmağın kenarına geldik." –Ravi der ki: Sanırım Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), "Kan gibi kırmızı bir ırmak" dedi– "Irmakta yüzen bir adam gördük. Irmağın kenarında da yanında taş yığını olan bir adam vardı. Irmaktaki adam yüzüp yüzüp onun yanına geliyor ve ağzını açıyordu. Kenardaki adam da yüzen adamın ağzına bir taş koyup yutturuyor. Sonra adam tekrar yüzmeye devam ediyordu. Yine yüzdükten sonra kenara gelip ağzını açıyor. Kenardaki adam da onun ağzına taş koyuyordu. Yanımdakilere: «Bunlar ne yapıyor?» diye sordum. Bana yine: «Yürü! Yürü!» dediler.

Yola devam ettik ve hiç böylesini göremeyeceğin kadar çirkin bir adamla karşılaştık. Yanında bir ateş vardı. Hem ateşi körüklüyor, hem de etrafında dönüyordu. Yanımdakilere: «Bu ne yapıyor?» diye sordum; ancak yine: «Yürü! Yürü!» dediler.

Yola devam ettik. Bol bitkili bir bahçeye vardık. Bahçede baharın her renginden bir renk mevcuttu. Bahçenin önünde de uzun boylu bir adam vardı. O kadar uzundu ki, göğe kadar uzanan başını çok zor görebiliyordum. Adamın etrafında da daha önce çokluk ve güzellikte hiç bu kadarını

görmediğim kalabalıkta çocuklar vardı. Yanımdakilere: «Bu adamla bu çocuklar ne?» diye sordum. Bana: «Yürü! Yürü!» dediler.

Yola devam edip, daha önce bu kadar büyüğünü ve güzelini göremediğim bir bahçeye vardık. Yanımdakiler bana: "Bahçenin içinde ilerle!" dediler. Bahçenin içinde ilerlediğimizde altından ve gümüşten tuğlalarla inşa edilmiş bir şehre vardık. Şehrin kapısına gelip kapıyı açmalarını istedik. Kapı açıldı ve içeriye girdik. Bizi orada öyle adamlar karşıladı ki, vücutlarının yarısı görebileceğin en güzel bir yapıda iken, diğer yarısı da görebileceğin en çirkin bir yapıdaydı. Yanımdakiler, o adamlara: «Gidin ve oradaki ırmağa girip yıkanın!» dediler. Irmağa baktığımda çok geniş ve süt kadar beyaz olduğunu gördüm. Adamlar gidip ırmağa daldılar, sonra da yanımıza geldiler. Yıkandıktan sonra bedenlerindeki o çirkin görünüşleri de gitmiş, en güzel bir sûrete bürünmüşlerdi. Yanımdakiler bana: « İşte burası Adn cennetidir, evin de işte oradakidir» dediler. Yukarılara doğru baktığımda beyaz bir bulutu andıran bir köşk gördüm. Yanımdakiler bana: «İşte evin orası!» dediler. Onlara: «Yüce Allah sizlere bereketler ihsan etsin! Bana izin verin de içine gireyim» dedim, fakat: «Şimdi değil, ancak ileride oraya gireceksin!» karşılığını verdiler. Onlara: «Gece boyu pek şaşırtıcı şeylerle karşılaştım. O gördüklerim neydi?» diye sorduğumda şöyle karşılık verdiler: «Sana onları anlatalım: İlk gördüğün ve başı taşla yarılan adam Kur'ân'ı alıp bir kenarda bırakıyor ve kılması gerekli farz namazını kılmayıp uyuyordu. Yanakları, burnu ve gözleri ensesine kadar yarılan adama gelince, o adam sabahtan öyle bir yalan ortaya atıyordu ki bu yalanı dört bir tarafa yayılıyordu.

Tandır gibi bir yerde bulunan çıplak erkek ve kadınlar ise, zina eden erkek ve kadınlardı. Irmakta yüzen ve iki de bir ağzına taş konulan adam da faiz yiyen kişidir. Ateşin yanında olan, ateşi harlayıp etrafında dönen çirkin adam ise Cehennem bekçilerinden olan Mâlik'ti. Bahçenin önünde bulunan uzun boylu adam ise İbrâhim peygamberdi. Etrafında olan çocuklar da fıtrat üzerine ölen çocuklardı. Her doğan fıtrat üzere doğmaktadır."

Ravi der ki: Bazı Müslümanlar: "Ey Allah'ın Resûlü! Peki ya müşriklerin çocukları da içlerinde mi?" diye sorduklarında, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Onlar da içlerinde"** buyurdu ve şöyle devam etti: **"Yarı güzel yarı çirkin olan adamlar ise hem kötü, hem de iyi amellerde bulunan ancak Yüce Allah'ın sonradan affettiği bir topluluktu."**[1]

---

[1] Elbânî: Sahih (Tahrîcu Fıkhi's-sîre 137); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 5/8, 5/9; Buhârî 7047; Müslim 2275; Tirmizî 2295.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْوَاجِبَ عَلَى الْمُسْلِمِ أَنْ يَجْعَلَ لِنَفْسِهِ مَحَجَّتَيْنِ يَرْكَبُهُمَا إِحْدَاهُمَا الرَّجَاءُ، وَالْأُخْرَى الْخَوْفُ

Müslüman Kişinin Biri Umut, Biri de Korku Olmak Üzere Daima İki Vasıtasının Olmasının Gerekliliği

٦٥٦ - أَخْبَرَنَا حَامِدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ شُعَيْبٍ الْبَلْخِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْمُقَابِرِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، أَخْبَرَنِي الْعَلَاءُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الْعُقُوبَةِ، مَا طَمِعَ بِجَنَّتِهِ أَحَدٌ، وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الرَّحْمَةِ، مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ أَحَدٌ». [٣: ٩]

656- Ebû Hureyre bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Mümin, Allah katında ceza (azap) olarak neler olduğunu bilseydi kimse cennetini ümit etmezdi. Kâfir kişi de Allah katında olan rahmeti bilseydi hiç kimse rahmetinden ümidini kesmezdi."**[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ تَرْكِ الِاتِّكَالِ عَلَى الطَّاعَاتِ، وَإِنْ كَانَ الْمَرْءُ مُجْتَهِدًا فِي إِتْيَانِهَا

Kişi Yaparken Gayret Sarfetmiş Olsa da Salih Amellere Güvenmenin terk edilmesi

٦٥٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مَوْلَى ثَقِيفٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ أَبَانَ حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُعْفِيُّ، عَنْ فُضَيْلِ بْنِ عِيَاضٍ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَوْ يُؤَاخِذُنِي اللَّهُ، وَابْنَ مَرْيَمَ، بِمَا جَنَتْ هَاتَانِ - يَعْنِي الْإِبْهَامَ وَالَّتِي تَلِيهَا -، لَعَذَّبَنَا ثُمَّ لَمْ يَظْلِمْنَا شَيْئًا». [٣: ١٠]

657- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) başparmak ve yanındakini göstererek şöyle buyurdu: **"Yüce Allah beni ve Meryem'in oğlunu şu iki parmaktan dolayı hesaba çekecek olursa bize cezalandırır ve bunda bizlere haksızlık etmiş olmazdı."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1634); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/397; Müslim 2755; Bak hadis no: 345.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3200); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Bak hadis no: 659.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ قِلَّةِ الْأَمْنِ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ، نَعُوذُ بِهِ مِنْهُ، وَإِنْ كَانَ مُشَمِّرًا فِي أَسْبَابِ الطَّاعَاتِ جَهْدَهُ

Taate Yönelik Gayret İçinde Olsa Dahi Kişinin Allah'ın Azabından -ki böylesi bir azaptan Allah'a sığınırız- Yana Kendini Emin Saymamasının Gerekliliği

٦٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ، أَنَّهُ سَمِعَ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ، تَقُولُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ، إِذَا كَانَ يَوْمُ رِيحٍ، أَوْ غَيْمٍ، عُرِفَ ذَلِكَ فِي وَجْهِهِ وَأَقْبَلَ وَأَدْبَرَ، فَإِذَا مَطَرَتْ، سُرَّ بِهِ وَذَهَبَ ذَلِكَ عَنْهُ، فَسُئِلَ، فقَالَ ﷺ: «إِنِّي خَشِيتُ أَنْ يَكُونَ عَذَابًا سُلِّطَ عَلَى أُمَّتِي». [٣: ٦٥]

658- Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Hz. Aişe anlatıyor: Rüzgarlı ve bulutlu bir gün olduğu zaman bu(nun sıkıntısı) Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünde belli olurdu. (Eve) gidip gelir ve yağmur yağınca rahatlayıp sıkıntısı giderdi. Bir gün (yine böyle iken) bunun sebebini kendisine sorduğumda: **"Bunun ümmetim için musallat edilen bir azab olmasından korktum"** buyurdu. [1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ عَلَى الْمَرْءِ الرُّجُوعَ بِاللَّوْمِ عَلَى نَفْسِهِ فِيمَا قَصَّرَ فِي الطَّاعَاتِ، وَإِنْ كَانَ سَعْيُهُ فِيهَا كَثِيرًا

Taate Yönelik Gayret İçinde Olsa Dahi Kişinin Taksiratında Kendini Kınamasının Gerekliliği

٦٥٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَسْرُوقِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُعْفِيُّ، عَنْ فُضَيْلِ بْنِ عِيَاضٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ:، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَوْ أَنَّ اللَّهَ يُؤَاخِذُنِي وَعِيسَى بِذُنُوبِنَا، لَعَذَّبَنَا وَلَا يَظْلِمُنَا شَيْئًا»، قَالَ: وَأَشَارَ بِالسَّبَّابَةِ وَالَّتِي تَلِيهَا. [٣: ٦٦]

659- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yüce Allah beni ve İsâ'yı günahlarımıza karşılık cezalandıracak olsaydı, cezalandırır ve bunda**

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2757); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Buhârî 3206; Müslim 899; Ebû Dâvûd 5098; Tirmizî 3257.

bize zulmetmiş olmazdı" buyurdu. Bunu derken de işaret parmağı ile yanındaki parmağını gösteriyordu.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ تَرْكِ الِاتِّكَالِ عَلَى مَوْجُودِ الطَّاعَاتِ، دُونَ التَّسَلُّقِ بِالِاضْطِرَارِ إِلَيْهِ فِي الْأَحْوَالِ

Kişinin Zorunlu Bazı Durumlar Dışında Mevcut Amellerine Güvenmemesinin Gerekliliği

٦٦٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَيْسَ أَحَدٌ مِنْكُمْ يُنْجِيهِ عَمَلُهُ، وَلَكِنْ سَدِّدُوا وَقَارِبُوا»، قَالُوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟، قَالَ: «وَلَا أَنَا، إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي بِمَغْفِرَةٍ وَفَضْلٍ» [٣: ٦٦]

660- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Hiç birinizi ameli kurtarmaz, ama siz orta yolda gidin ve doğruya yönelin."** Sahabe: "Seni de mi ey Allah'ın Resûlü?" diye sorunca. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Beni de, ancak Allah beni rahmetine ve fazlına gark etmiştir"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ تَرْكِ اسْتِحْقَارِهِ الْيَسِيرَ مِنَ الطَّاعَاتِ وَالْقَلِيلَ مِنَ الْجِنَايَاتِ

Kişiye Az Miktardaki Salih Amelleri ve Küçük Günahları Küçümsemesinin Yasaklanışı

٦٦١ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْجَنَّةُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ، وَالنَّارُ مِثْلُ ذَلِكَ». [٣: ٦٦]

661- Abdullah der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Cennet birinize ayakkabı bağından daha yakındır. Cehennem de aynı şekilde yakındır"** buyurmuştur.[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2757); Şuayb: İsnâdı sahih. Bak hadis no: 657.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/319; Bak hadis no: 348.

[3] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 1/387, 1/442; Buhârî 6488.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنَ النَّظَرِ فِي الْعَوَاقِبِ فِي جَمِيعِ أُمُورِهِ، دُونَ الِاعْتِمَادِ عَلَى يَوْمِهِ

Kişinin Tüm İşlerinde Güne Değil de, Âkıbete İtibar Etmesinin Gerekliliği

٦٦٢ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ، لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا، وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا». [٣: ٦٦]

662- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Benim bildiğimi bilseydiniz, az güler, çok ağlardınız"** buyurmuştur.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ وَصْفِ مَا يَجِبُ عَلَى الْمُسْلِمِ عِنْدَمَا جَرَى مِنْهُ مِنْ مُقَارَفَةِ الْمَأْثَمِ حِينَ يُزَيِّنُ الشَّيْطَانُ لَهُ ارْتِكَابَ مِثْلِهَا

Daha Önce İşlenen Bir Günahı Şeytan Tekrardan Güzel Gösterirken Müslüman Kişinin Takınması Gereken Tavır

٦٦٣ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ بِمَنْبِجَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، بِعَسْقَلَانَ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُعَافَى بْنِ أَبِي حَنْظَلَةَ، الْعَابِدُ بِصَيْدَاءَ، فِي آخَرِينَ، قَالُوا: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ خَالِدٍ الْأَزْرَقُ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، أَنَّ هِشَامَ بْنَ عَبْدِ الْمَلِكِ، أَدَّى عَنِ الزُّهْرِيِّ، سَبْعَةَ آلَافِ دِينَارٍ دَيْنًا كَانَ عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ لِلزُّهْرِيِّ: لَا تَعُودَنَّ تَدَّانُ، فَقَالَ الزُّهْرِيُّ: كَيْفَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَقَدْ حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «لَا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ». [٣: ٢٨]

لَفْظُ الْخَبَرِ لِعُمَرَ بْنِ سَعِيدِ [بن] سِنَانٍ

663- Saîd b. Abdilazîz der ki: Hişâm b. Abdilmelik, Zührî'nin yedi bin dinarlık borcunu onun yerine ödeyip: "Bir daha borç alma" dedi. Bunun üzerine Zührî ona şöyle karşılık verdi: "Saîd b. el-Müseyyeb'in Ebû Hureyre'den bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle: **«Mümin aynı delikten iki defa ısırılmaz»** buyurduğu halde nasıl bir daha borçlanırım."

Hadisin lafzı, Ömer b. Saîd b. Sinân'a aittir.[1]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3194); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/453; Buhârî 6485; Bak hadis no: 113, 358.

ذِكْرُ مَا يُعْرَفُ فِي وَجْهِ الْمُصْطَفَى ﷺ عِنْدَ هُبُوبِ الرِّيَاحِ قَبْلَ الْمَطَرِ

Yağmur Öncesi Şiddetli Rüzgardan Kaynaklanan Endişenin Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Yüzüne Yansıması

٦٦٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّامِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْمَقَابِرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: «أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا هَبَّتِ الرِّيحُ عُرِفَ ذَلِكَ فِي وَجْهِهِ». [٥: ١٢]

664- Enes b. Mâlik der ki: "(Şiddetli) rüzgar estiği zaman bunun etkisi (peşinden bir felâketin geleceği korkusu) Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in yüzünden belli olurdu."[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَرْءَ إِذَا تَهَجَّدَ بِاللَّيْلِ وَخَلَا بِالطَّاعَاتِ يَجِبُ أَنْ تَكُونَ حَالَةُ الْخَوْفِ عَلَيْهِ غَالِبَةً لِئَلَّا يُعْجَبَ بِهَا، وَإِنْ كَانَ فَاضِلًا فِي نَفْسِهِ تَقِيًّا فِي دِينِهِ

Faziletli ve Takvalı Olsa Dahi Gece İbadetine Kalkan Kişide Baskın Olan Duygunun Korku Duygusu Olmasının Gerekliliği

٦٦٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا حَوْثَرَةُ بْنُ أَشْرَسَ الْعَدَوِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشِّخِّيرِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: «دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ الْمَسْجِدَ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي، وَبِصَدْرِهِ أَزِيزٌ كَأَزِيزِ الْمِرْجَلِ». [٥: ٤٧]

665- Abdullah b. eş-Şihhîr der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Mescid'de yanına varmıştım. Ayakta namaz kılıyordu. İçinden hıçkırarak ağlıyordu."[3]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَرْءَ إِذَا تَوَاجَدَ عِنْدَ وَعْظٍ كَانَ لَهُ ذَلِكَ

Verilen Bir Öğüde Şahit Olan Kişinin de Onun Muhatabı Olması

٦٦٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ خَيْثَمَةَ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ، قَالَ: قَامَ النَّبِيُّ

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1175); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/379; Buhârî 6133; Müslim 2998; Ebû Dâvûd 4862; İbn Mâce 3982; Darimî 2/319.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Buhârî 1034.

[3] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 840); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 4/25; Ebû Dâvûd 904; Nesâî 3/13; Bak hadis no: 753.

ﷺ، فَقَالَ: «اتَّقُوا النَّارَ» ثُمَّ أَعْرَضَ وَأَشَاحَ، ثُمَّ قَالَ: «اتَّقُوا النَّارَ»، ثُمَّ أَعْرَضَ وَأَشَاحَ، حَتَّى رُئِينَا أَنَّهُ يَرَاهَا ثُمَّ قَالَ: «اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ».

666- Adiy b. Hâtim dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) **"Cehennemden korunun"** buyurdu ve yüzünü çevirip ekşitti. Sonra **"Cehennemden korunun"** buyurdu. Sonra yine, yüzünü çevirip ekşitti. Hatta biz, sanki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ateşe bakıyor zannettik. Sonra: **"Yarım hurmayla da olsa cehennemden korunun. Onu da bulamayanlar güzel bir sözle kendini korusun"** buyurdu.[1]

٦٦٧ - أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ الْمِنْهَالِ الْعَطَّارُ بِالْبَصْرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سِمَاكٌ، سَمِعَ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أُنْذِرُكُمُ النَّارَ، أُنْذِرُكُمُ النَّارَ، أُنْذِرُكُمُ النَّارَ، حَتَّى لَوْ كَانَ فِي مَقَامِي هَذَا، وَهُوَ بِالْكُوفَةِ» سَمِعَهُ أَهْلُ السُّوقِ حَتَّى وَقَعَتْ خَمِيصَةٌ كَانَتْ عَلَى عَاتِقِهِ، عَلَى رِجْلَيْهِ.

667- Nu'mân b. Beşîr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sizi Cehenneme karşı uyarıyorum! Sizi Cehenneme karşı uyarıyorum! Sizi Cehenneme karşı uyarıyorum!"** buyurdu. O kadar yüksek sesle bunu söyledi ki şayet durduğum bu yerden (Kûfe'de) seslenmiş olsaydı çarşıda bulunanların hepsi de bunu duyardı. Bunu söylerken abasının ayaklarının dibine düştüğünü gördüm.[2]

بَابُ الْفَقْرِ، وَالزُّهْدِ، وَالْقَنَاعَةِ

Bâb: Fakirlik, Zühd ve Kanaat

٦٦٨ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ سَهْمٍ، قَالَ: نَزَلْتُ عَلَى أَبِي هَاشِمِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَهُوَ مَطْعُونٌ، فَأَتَاهُ مُعَاوِيَةُ يَعُودُهُ، فَبَكَى أَبُو هَاشِمٍ، فَقَالَ مُعَاوِيَةُ: مَا يُبْكِيكَ أَيْ خَالِ؟ أَوَجَعٌ أَمْ عَلَى الدُّنْيَا؟ فَقَدْ ذَهَبَ صَفْوُهَا، فَقَالَ: عَلَى كُلٍّ، لَا، وَلَكِنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَهِدَ إِلَيَّ عَهْدًا وَوَدِدْتُ أَنِّي كُنْتُ تَبِعْتُهُ، قَالَ: «إِنَّكَ لَعَلَّكَ أَنْ تُدْرِكَ أَمْوَالًا تُقَسَّمُ بَيْنَ أَقْوَامٍ، وَإِنَّمَا يَكْفِيكَ مِنْ ذَلِكَ خَادِمٌ، وَمَرْكَبٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» فَأَدْرَكْتُ وَجَمَعْتُ. [١: ٦٣]

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîk ala İbn Huzeyme 2428). Bak hadis no: 4804.

[2] Elbânî: Sahih (Mişkât 5687); Şuayb: İsnâdı hasendir. Bak hadis no: 644.

668- Semure b. Sehm der ki: Ebu Hâşim b. Utbe b. Rabia veba hastalığına yakalandığı zaman yanında misafir olmuştum. Bir ara Muâviye yanına geldi. Ebû Hişâm ağlayınca, Muâviye: "Dayıcığım! Seni ağlatan nedir? Rahatsızlığından dolayı bir acı mı, yoksa dünyaya olan bağlılığın mı?" diye sordu. Ebu Hâşim şöyle karşılık verdi: "İkisi de değil! Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: **«Umulur ki bazı malların Müslümanlar arasında dağıtılacağı bir zamana ulaşırsın. Mal olarak sana bir hizmetçi ile Allah yolunda kullanacağın bir binek yeter»** diye bir vasiyet etmişti ki b[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ اللَّهَ ﷻ إِذَا أَحَبَّ عَبْدَهُ، حَمَاهُ الدُّنْيَا

Kulunu Seven Yüce Allah'ın Onu Dünyadan Himaye Etmesi

٦٦٩ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الزُّرَقِيُّ، بِطَرَسُوسَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْعَظِيمِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَهْضَمٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ بْنِ النُّعْمَانِ، عَنْ مَحْمُودِ بْنِ لَبِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ بْنِ النُّعْمَانِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ عَبْدًا حَمَاهُ الدُّنْيَا كَمَا يَظَلُّ أَحَدُكُمْ، يَحْمِي سَقِيمَهُ الْمَاءَ». [٣: ٦٦]

669- Katâde b. Nu'mân, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Allah kulunu sevdiği zaman, hastanızı nasıl iyileşmesi için sudan uzak tutuyorsanız, Allah da bu kulunu dünya sevgisine karşı öyle korur ve ondan uzak tutar."**[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ مَنْ صَارَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا الزَّائِلَةِ

Bu Fani Dünyada Kimlerin Kurtuluşta Olduğu Hakkında

٦٧٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ السَّلَامِ بِبَيْرُوتَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سَلَمَةَ الْجُمَحِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ، قَالَ: «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَسْلَمَ وَكَانَ رِزْقُهُ كَفَافًا، فَصَبَرَ عَلَيْهِ». [٣: ٦٦]

---

[1] Elbânî: Hasen liğayrihi (es-Silsiletu's-sahîha 2202 altında: Mişkât 5185); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Ahmed 3/443; Tirmizî 2327; Nesâî 8/218; İbn Mâce 4103.

[2] Elbânî: Sahih (Mişkât 5250); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Tirmizî 2036.

670- Abdullah b. Amr b. el-As'ın Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bildirdiğine göre o: **"Müslüman olan, kendisine yetecek kadar rızık verilen ve buna sabreden kişi kurtuluşa ermiştir"** buyurmuştur.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّنْ طَيَّبَ اللهُ جَلَّ وَعَلَا عَيْشَهُ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا

Bu Dünyada Yüce Allah'ın Yaşantılarını Hoş Kıldıkları

٦٧١ - أَخْبَرَنَا مَكْحُولٌ بِبَيْرُوتَ، وَابْنُ سَلْمٍ، وَابْنُ قُتَيْبَةَ، قَالُوا: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ هَانِئِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَبْلَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي عَبْلَةَ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ أَصْبَحَ مُعَافًى فِي بَدَنِهِ، آمِنًا فِي سِرْبِهِ عِنْدَهُ قُوتُ يَوْمِهِ، فَكَأَنَّمَا حِيزَتْ لَهُ الدُّنْيَا». [٣: ٦٦]

671- Ebû'd-Derdâ, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bildiriyor: **"Kim sağlıklı, güvenli bir şekilde uyanır ve o gün kendisine yetecek kadar bir rızık yanında bulunursa dünya kendisinin gibi olur."**[2]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِتَرْكِ الْأَشْيَاءِ مِنَ الْفُضُولِ الَّتِي تُذَكِّرُ الدُّنْيَا، وَتُرَغِّبُ النَّاسَ فِيهَا

Dünyayı Hatırlatan ve İnsanları Kendine Çeken Fuzuli Şeyleri Terketmenin Emredilmesi

٦٧٢ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ عَزْرَةَ هُوَ ابْنُ سَعْدٍ الْأَعْوَرُ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحِمْيَرِيِّ، عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ لَنَا قِرَامٌ فِيهِ تَمَاثِيلُ، فَعُلِّقَتْ عَلَى بَابِي، فَرَأَى النَّبِيُّ ﷺ ذَلِكَ، فَقَالَ: «انْزِعِيهِ، فَإِنَّهُ يُذَكِّرُنِي الدُّنْيَا». [١: ٩٥]

672- Âişe der ki: Kapımın üzerinde resimler olan nakışlı bir perdemiz vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunu gördü ve şöyle buyurdu: **"Kaldır onu! Çünkü bana dünyayı hatırlatıyor."**[3]

---

[1] Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 129); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 2/168, 2/172; Müslim 1054; Tirmizî 2348; İbn Mâce 4138.

[2] Elbânî: Hasen liğayrihi (es-Silsiletu's-sahîha 2318); Şuayb: İsnâdı çok zayıftır.

[3] Elbânî: Sahih (Ğâyetu'l-merâm 136); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Müslim 2107/88; Tirmizî 2468; Nesâî 8/213.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يُسْتَحَبُّ لِلْمُسْلِمِ مِنْ مُجَانَبَةِ الْفُضُولِ مِنْ هَذِهِ الدُّنْيَا الْفَانِيَةِ الزَّائِلَةِ

Kişiye, Bu Fani Dünyada Fuzuli Şeylerden Uzak Durmasının Müstehaplığı

٦٧٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ أَبِي هَانِئٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيَّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «فِرَاشٌ لِلرَّجُلِ، وَفِرَاشٌ لِامْرَأَتِهِ، وَالثَّالِثُ لِلضَّيْفِ، وَالرَّابِعُ لِلشَّيْطَانِ». [٣: ٥٢]

673- Câbir b. Abdillah'ın bildirdiğine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bir yatak kocaya, bir yatak karısına, üçüncü yatak da misafiredir. Ancak dördüncü bir yatak şeytan içindir"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ تَرْكِ الْفُضُولِ فِي قُوتِهِ رَجَاءَ النَّجَاةِ فِي الْعُقْبَى، مِمَّا يُعَاقِبُ عَلَيْهِ أَكَلَةُ السُّحْتِ

Âhirette Haram Yemenin Cezasından Kurtulma Umuduyla Kişinin Fazla Yiyecekten Kaçınmasının Gerekliliği

٦٧٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ جَابِرٍ، عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَا مِنْ وِعَاءٍ مَلَأَ ابْنُ آدَمَ وِعَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنٍ، حَسْبُ ابْنِ آدَمَ أَكَلَاتٌ يُقِمْنَ صُلْبَهُ، فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ، فَثُلُثٌ لِطَعَامِهِ، وَثُلُثٌ لِشَرَابِهِ، وَثُلُثٌ لِنَفَسِهِ». [٣: ٦٦]

674- Mikdâm b. Ma'dîkerib'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Âdemoğlu mideden daha kötü bir kap doldurmuş değildir. Kişiye kendisini ayakta tutacak kadar yiyecek yeterlidir. Bundan fazlası kaçınılmaz ise midesinin üçte birini yiyeceğine, üçte birini içeceğine, üçte birini de nefesine ayırsın."** [2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 3/293, 3/324; Müslim 2084; Ebû Dâvûd 4142; Nesâî 6/135.

[2] Elbânî: Sahih liğayrihi (el-İrvâ' 1983; es-Silsiletu's-sahîha 2265); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 4/132; Tirmizî 2380; İbn Mâce 3349.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ أَصْحَابَ الْجَدِّ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا يُحْبَسُونَ فِي الْقِيَامَةِ عَنْ دُخُولِ الْجَنَّةِ مُدَّةً

Bu Dünyada Zengin Olanların Kıyamette Cennete Girmeden Önce Bir Müddet Bekletilmeleri

٦٧٥ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، [قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ] ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ، قَالَ: «قُمْتُ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ، فَإِذَا عَامَّةُ مَنْ يَدْخُلُهَا الْمَسَاكِينُ، وَإِذَا أَصْحَابُ الْجَدِّ مَحْبُوسُونَ، وَإِذَا أَصْحَابُ النَّارِ قَدْ أُمِرَ بِهِمْ إِلَى النَّارِ، وَنَظَرْتُ إِلَى النَّارِ، فَإِذَا عَامَّةُ مَنْ يَدْخُلُهَا النِّسَاءُ». [٣: ٧٨]

675- Usâme b. Zeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Cennetin kapısında durduğumda içeriye girenlerin çoğunluğunun yoksullar olduğunu gördüm. Zenginlere gelince, içlerinden sadece cehennemlik olanların cehenneme girmeleri emredilmiş, diğerleri ise bekletiliyordu. Cehenneme baktığımda içeriye girenlerin çoğunluğunun kadınlardan oluştuğunu gördüm."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَرَنَ عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى إِلَى أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ فِي هَذَا الْخَبَرِ سَعِيدَ بْنَ زَيْدٍ وَأَنَا أَهَابُهُ

Ebû Hâtim der ki: "Bu hadisi rivayette İmrân b. Mûsa'ya Saîd b. Zeyd de eşlik etmiştir."

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu'd-daîfe 2800); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 5/205, 5/209; Buhârî 5196; Müslim 2736.

ذِكْرُ تَفَضُّلِ اللهِ ﷻ عَلَى فُقَرَاءِ هَذِهِ الْأُمَّةِ الصَّابِرِينَ عَلَى مَا أُوتُوا، بِإِدْخَالِهِمُ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْنِيَائِهِمْ بِمُدَدٍ مَعْلُومَةٍ

Yüce Allah'ın Bu Ümmetin Sabırlı Fakirlerini Zenginlerinden Belirli Bir Süre Önce Cennete Sokmakla Onurlandırması

٦٧٦ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «يَدْخُلُ فُقَرَاءُ الْمُؤْمِنِينَ الْجَنَّةَ قَبْلَ الْأَغْنِيَاءِ بِنِصْفِ يَوْمٍ خَمْسِ مِائَةِ سَنَةٍ». [٣: ٩]

676- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Mümin fakirler, zenginlerden yarım gün, yani dünya zamanıyla beş yüz sene önce Cennete girerler."**[1]

ذِكْرُ تَفَضُّلِ اللهِ ﷻ عَلَى فُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ، بِإِدْخَالِهِمُ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْنِيَائِهِمْ بِمُدَدٍ مَعْلُومَةٍ

Yüce Allah'ın Muhacirlerin Fakirlerini Zenginlerinden Belirli Bir Süre Önce Cennet Sokmakla Onurlandırması

٦٧٧ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: بَيْنَا أَنَا جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ، وَحَلْقَةٌ مِنْ فُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ وَسَطَ الْمَسْجِدِ جُلُوسٌ، فَدَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمَسْجِدَ نِصْفَ النَّهَارِ، فَانْطَلَقَ إِلَيْهِمْ، فَجَلَسَ مَعَهُمْ، فَلَمَّا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ، جَلَسَ إِلَيْهِمْ، قُمْتُ إِلَيْهِ، فَأَدْرَكْتُ مِنْ حَدِيثِهِ وَهُوَ يَقُولُ: «بَشِّرْ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِينَ أَنَّهُمْ لَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ قَبْلَ الْأَغْنِيَاءِ بِأَرْبَعِينَ عَامًا». [٣: ٩]

677- Abdullah b. Amr anlatıyor: Ben Mescid'de otururken fakir muhacirler de halka şeklinde oturmuşlardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gün ortasında içeri girdi ve yanlarına gidip onlarla oturdu. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanlarında oturduğunu görünce ben de yanına gittim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi

[1] **Elbânî: Hasen sahih** (Mişkât 5243); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/296; Tirmizî 2353; İbn Mâce 4122.

vesellem) hadisinden şu sözlere yetiştim: **"Fakir muhacirleri müjdele. Onlar zenginlerden kırk yıl önce Cennete gireceklerdir."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ هَذَا الْعَدَدَ الْمَذْكُورَ فِي هَذَا الْخَبَرِ لَمْ يُرِدْ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ نَفْيًا عَمَّا وَرَاءَهُ

Üstteki Hadiste Geçen Sayı, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Bunun Ötesini Dile Getirmesine Engel Değildir

٦٧٨ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ، حَدَّثَنَا أَبُو هَانِئٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «إِنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِينَ يَسْبِقُونَ الْأَغْنِيَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِسَبْعِينَ أَوْ أَرْبَعِينَ خَرِيفًا». [٣: ٩]

678- Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **"Muhacirlerin fakirleri, kıyamet gününde zenginlerden yetmiş ya da kırk yıl önce cennete girerler"** buyurduğunu işittim.[2]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ الْمَالِكَ مِنْ حُطَامِ هَذِهِ الدُّنْيَا الْفَانِيَةِ الشَّيْءَ الْكَثِيرَ، قَدْ يَجُوزُ أَنْ يُقَالَ لَهُ: فَقِيرٌ كَمَا أَنَّ مَنْ مُنِعَ مِنْ حُطَامِهَا، يَجُوزُ أَنْ يُقَالَ لَهُ: غَنِيٌّ

Fani Dünya Malı Fazla Olan Kişiye Fakir, Malı Olmayan Kişiye de Zengin Denilebileceğini Gösteren Haber

٦٧٩ - أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ مُحَمَّدٍ الدِّيلِيُّ بِأَنْطَاكِيَةَ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى الصَّدَفِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ، إِنَّمَا الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ» [٣: ٩]

679- Ebû Hureyre'nin naklettiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Zenginlik, mal çokluğuyla olan bir şey değildir. Esas zenginlik, gönül zenginliğidir."**[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/87); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Darimî 2/339; Bak hadis no: 678.

[2] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/87); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Bak hadis no: 677.

[3] Elbânî: Sahih (Tahrîcu'l-Mişkât 16); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/243; Buhârî 6446; Müslim 1051; Tirmizî 2373; İbn Mâce 4137.

ذِكْرُ وَصْفِ الْغِنَى الَّذِي وَصَفْنَاهُ قَبْلُ

Önceki Hadiste Geçen Zenginliğin Vasfı

٦٨٠ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عُمَرَ بْنِ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبَانَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: خَرَجَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ، مِنْ عِنْدِ مَرْوَانَ نِصْفَ النَّهَارِ، قَالَ: قُلْتُ: مَا بَعَثَ إِلَيْهِ هَذِهِ السَّاعَةَ إِلَّا لِشَيْءٍ سَأَلَهُ عَنْهُ فَسَأَلْتُهُ، فَقَالَ: سَأَلَنَا عَنْ أَشْيَاءَ سَمِعْنَاهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «نَضَّرَ اللَّهُ امْرَأً سَمِعَ مِنَّا حَدِيثًا فَبَلَّغَهُ غَيْرَهُ، فَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ، وَرُبَّ حَامِلِ فِقْهٍ لَيْسَ بِفَقِيهٍ، ثَلَاثٌ لَا يُغَلُّ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ مُسْلِمٍ: إِخْلَاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ، وَمُنَاصَحَةُ وُلَاةِ الْأَمْرِ، وَلُزُومُ الْجَمَاعَةِ، فَإِنَّ دَعْوَتَهُمْ تُحِيطُ مِنْ وَرَائِهِمْ، وَمَنْ كَانَتِ الدُّنْيَا نِيَّتَهُ فَرَّقَ اللَّهُ عَلَيْهِ أَمْرَهُ، وَجَعَلَ فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ، وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا كُتِبَ لَهُ، وَمَنْ كَانَتِ الْآخِرَةُ نِيَّتَهُ جَمَعَ اللَّهُ لَهُ أَمْرَهُ، وَجَعَلَ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ، وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ». [٣: ٩]

680- Abdurrahman b. Ebân yoluyla babası Ebân (b. Osmân) bildiriyor: Zeyd b. Sabit, gün ortasına doğru Mervân'ın yanından çıktı. Ben de: "Bu saatte. kendisine bazı sorular sorulmasaydı Mervan'ın yanında bulunmazdı" dedim.

Bunun üzerine (kalktım ve) ona (Mervan'la konuştuğu) şeyi sordum. O da şu ki: "Evet, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'den duyduğumuz bazı hadisleri bize sordu. Ben de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şöyle dediğini işittim: **"Bizden bir hadis duyup da onu bir başkasına aktarmak için (onu ezberleyen) kimsenin yüzünü Allah (kıyamet günü) ağartsın/aydınlatsın. Nice fıkıh/dini bilgilere sahip olup da onu kendisinden daha kavrayışlı bir kişiye aktaran kimseler vardır. (Bu bilgiyi aktardığı kimseler de onun inceliklerini kavrayıp halka açıklar.) Yine nice fıkıh/dînî bilgilere sahip olup da (onun inceliklerine nüfuz edecek şekilde) fakih/kavrayışlı olmayan kişiler de vardır.**

Üç şey var ki, Müslümanın kalbi onlar(ın doğru olduğund)a yanılmaz: Allah için samimiyetle amel etmek; yöneticilere nasihat etmek ve (İslâm) cemaatinin gerekliliği. Onların daveti, kendilerinden sonra gelenlere de faydalı olur. Kimin niyeti de dünyalık kazançsa Allah onun kayıplarını artırır, gözünde fakir kalma duygusu yaratır ve (ne kadar hırslı olursa olsun) ancak takdir edilen kadar kendisine dünyalık ulaşır. Kimin niyeti de, âhiret kazancı olursa Allah onun kazancını toplar (bereketlendirir), kalbinde kanâat yaratır

ve istemediği halde kendisine dünyalık ulaşır" dedi.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ بَعْضَ الْفُقَرَاءِ فِي بَعْضِ الْأَحْوَالِ قَدْ يَكُونُونَ أَفْضَلَ مِنْ بَعْضِ الْأَغْنِيَاءِ فِي بَعْضِ الْأَحْوَالِ

Bazı Durumlardaki Kimi Fakirlerin Bazı Durumlardaki Kimi Zenginlerden Üstün Sayılmaları

٦٨١ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُسْهِرٍ، عَنْ خَرَشَةَ بْنِ الْحُرِّ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: بَيْنَمَا أَنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ إِذْ قَالَ: «انْظُرْ أَرْفَعَ رَجُلٍ فِي الْمَسْجِدِ فِي عَيْنَيْكَ» فَنَظَرْتُ فَإِذَا رَجُلٌ فِي حُلَّةٍ جَالِسٌ يُحَدِّثُ قَوْمًا، فَقُلْتُ: هَذَا، قَالَ: «انْظُرْ أَوْضَعَ رَجُلٍ فِي الْمَسْجِدِ فِي عَيْنَيْكَ»، قَالَ: فَنَظَرْتُ فَإِذَا رُوَيْجِلٌ مِسْكِينٌ فِي ثَوْبٍ لَهُ خَلَقٍ، قُلْتُ: هَذَا، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «هَذَا خَيْرٌ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ قُرَابِ الْأَرْضِ مِثْلَ هَذَا». [٣: ٩]

681- Ebû Zer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber Mescid'de iken bana: **"Ey Ebû Zer! Sence Mescid'de en üstün görünen kimdir bak"** buyurdu. Birileriyle konuşan yeni elbiseli bir adam gördüm ve: "Budur" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu kez: **"Sence Mescid'de en fakir olarak görünen kimdir bak"** buyurdu. Eski giysili miskin bir adamcık gördüm: "Budur" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **Bu fakir kişi kıyamet gününde, Allah katında diğerinden yeryüzü dolusunca daha hayırlıdır"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ وَصْفِ أَصْحَابِ الصُّفَّةِ

Suffe Ashâbının Vasfı

٦٨٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَوْنٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمَّارٍ الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا الْفُضَيْلُ بْنُ غَزْوَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: «رَأَيْتُ

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 950; et-Ta'lîku'r-rağîb 1/64); Şuayb: İsnâdı sahihtir.

[2] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/92); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 5/157, 5/170.

سَبْعِينَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الصُّفَّةِ، مَا عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ رِدَاءٌ إِلَّا إِزَارٌ، أَوْ كِسَاءٌ، مُتَوَشِّحًا بِهِ قَدْ عَقَدَهُ خَلْفَهُ». [٣: ٩]

682- Ebû Hureyre anlatıyor: "Suffa'da kalanlardan yetmiş kişi gördüm ve hiçbirinin de ridası yoktu. Ya izarları ya da boyunlarına bağladıkları tek parçalık bir giysileri vardı ki bu giysiyi de (elleriyle) arkalarında toplarlardı."[1]

ذِكْرُ مَا كَانَ طَعَامُ الْقَوْمِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْأَغْلَبِ فِي أَحْوَالِهِمْ، عِنْدَ ابْتِدَاءِ ظُهُورِ الْإِسْلَامِ بِهِمْ

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Zamanında İslamiyet'in Başlangıç Döneminde İnsanların Ekseriyetle Yedikleri Şeyler

٦٨٣ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ الْجُمَحِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ فَرَاهِيجَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: «مَا كَانَ طَعَامَنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَّا الْأَسْوَدَانِ: التَّمْرُ وَالْمَاءُ». [٥: ٤٧]

683- Ebû Hureyre der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında iki siyah olan hurma ve su dışında başka da yiyeceğimiz yoktu."[2]

ذِكْرُ الْعِلَّةِ الَّتِي مِنْ أَجْلِهَا كَانَ فِي أَصْحَابِهِ مَا وَصَفْنَاهُ

Anlatılan Şeyin Ashâbda Olmasının Nedeni

٦٨٤ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا عَمِّي، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «مَنْ حَدَّثَكُمْ أَنَّا كُنَّا نَشْبَعُ مِنَ التَّمْرِ فَقَدْ كَذَبَكُمْ، فَلَمَّا افْتَتَحَ ﷺ قُرَيْظَةَ، أَصَبْنَا شَيْئًا مِنَ التَّمْرِ وَالْوَدَكِ». [٥: ٤٧]

684- Hz. Âişe der ki: "Her kim size hurmaya doyduğumuzu söylerse size yalan söylemiş olur. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Kurayza'yı fethettiği zaman hurma ve yağlı etten az bir şey almıştık."[1]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Buhârî 442.

[2] Elbânî: Sahih liğayrihi (Muhtasaru'ş-Şemâil 77/111); Şuayb: İhtilaflı Davud hariç ravileri güvenilir kimselerdir. Muvattâ 3/116; Ahmed 2/298, 2/405; Tirmizî 3357; Bak hadis no: 5786.

ذِكْرُ كِتْبَةِ اللهِ جَلَّ وَعَلَا الْحَسَنَةَ لِلْمُسْلِمِ الْفَقِيرِ الصَّابِرِ عَلَى مَا أُوتِيَ مِنْ فَقْرِهِ، بِمَا مُنِعَ مِنْ حُطَامِ هَذِهِ الزَّائِلَةِ

Fani Maldan Mahrum Kalmaya Karşılık Olarak Fakirliğine Sabreden Müslümana Yüce Allah'ın İyilik Sevabı Yazması

٦٨٥ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا أَبَا ذَرٍّ أَتَرَى كَثْرَةَ الْمَالِ هُوَ الْغِنَى؟ »، قُلْتُ: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «فَتَرَى قِلَّةَ الْمَالِ هُوَ الْفَقْرُ؟ »، قُلْتُ: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «إِنَّمَا الْغِنَى غِنَى الْقَلْبِ، وَالْفَقْرُ فَقْرُ الْقَلْبِ» ثُمَّ سَأَلَنِي عَنْ رَجُلٍ مِنْ قُرَيْشٍ، فَقَالَ: «هَلْ تَعْرِفُ فُلَانًا»؟ قُلْتُ: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «فَكَيْفَ تَرَاهُ وَتَرَاهُ؟ » قُلْتُ: إِذَا سَأَلَ أُعْطِيَ، وَإِذَا حَضَرَ أُدْخِلَ، ثُمَّ سَأَلَنِي عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الصُّفَّةِ، فَقَالَ: «هَلْ تَعْرِفُ فُلَانًا؟ » قُلْتُ: لَا وَاللَّهِ مَا أَعْرِفُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «فَمَا زَالَ يُحَلِّيهِ وَيَنْعَتُهُ حَتَّى عَرَفْتُهُ»، فَقُلْتُ: قَدْ عَرَفْتُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «فَكَيْفَ تَرَاهُ أَوْ تَرَاهُ؟ » قُلْتُ: رَجُلٌ مِسْكِينٌ مِنْ أَهْلِ الصُّفَّةِ، فَقَالَ: «هُوَ خَيْرٌ مِنْ طِلَاعِ الْأَرْضِ مِنَ الْآخَرِ»، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَلَا يُعْطَى مِنْ بَعْضِ مَا يُعْطَى الْآخَرُ؟، فَقَالَ: «إِذَا أُعْطِيَ خَيْرًا فَهُوَ أَهْلُهُ، وَإِنْ صُرِفَ عَنْهُ فَقَدْ أُعْطِيَ حَسَنَةً». [٣: ٩]

685- Ebû Zer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ey Ebû Zer! Malın çokluğunu zenginlik olarak mı sayıyorsun?"** diye sorunca: "Evet, ey Allah'ın Resûlü!" dedim. **"Malın azlığını da fakirlik olarak mı görüyorsun?"** diye sorunca da: "Evet, ey Allah'ın Resûlü!" cevabını verdim. Bunun üzerine: **"Esas zenginlik gönül zenginliği, asıl fakirlik de gönül fakirliğidir"** buyurdu. Sonra bana Kureyşli biri için: **"Filan kişiyi tanıyor musun?"** diye sordu. Ben: "Evet, tanıyorum ey Allah'ın Resûlü!" deyince: **"Onu nasıl biri bilirsin veya sana nasıl biri olduğu söylenir?"** diye sordu. Ben: "Bir şey istediğinde verilir, bir yere gittiği zaman da davet edilir" dedim. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana Suffe ahalisinden biri için: **"Filanı tanıyor musun?"** diye sordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi onu tanımıyorum" diye cevap verdim. O kişiyi tanıyana kadar bana onu vasfedip anlatınca: "Onu tanıdım, ey Allah'ın Resûlü!" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Onu nasıl biri bilirsin veya sana nasıl biri olduğu söylenir?"** diye sorunca: "O Suffe ahalisinden miskin biridir" karşılığını verdim.

---

[1] Elbânî: Sahih et-Ta'lîku'r-rağîb 4/112); Şuayb: İsnâdı kavîdir. Bak hadis no: 729.

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bu kişi yeryüzü dolusunca diğerinden daha hayırlıdır"** buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Ona bir şeyler verildiği gibi buna da verilmiyor mu?" diye sorduğumda: **"Bu kişiye (Allah tarafından) mal verilirse o malın hakkını verir, verilmediği zaman da kendisine bir iyilik sevabı yazılır"** karşılığını verdi.[1]

ذِكْرُ بَعْضِ الْعِلَّةِ الَّتِي مِنْ أَجْلِهَا فُضِّلَ بَعْضُ الْفُقَرَاءِ عَلَى بَعْضِ الْأَغْنِيَاءِ

Bazı Fakirlerin Bazı Zenginlerden Üstün Olmalarının Bir Nedeni

٦٨٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ الْعِجْلِيُّ، حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، يَقُولُ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ خُلَيْدٍ الْعَصَرِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَا طَلَعَتْ شَمْسٌ قَطُّ إِلَّا وَبِجَنْبَتَيْهَا مَلَكَانِ يُنَادِيَانِ: اللَّهُمَّ مَنْ أَنْفَقَ فَأَعْقِبْهُ خَلَفًا، وَمَنْ أَمْسَكَ فَأَعْقِبْهُ تَلَفًا». [٣: ٩]

686- Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Güneşin doğduğu her seferinde mutlaka iki tarafında şöyle seslenen iki melek bulunur: "Allahım! (Yolunda) infak edene hemen arkasından onun yerini tutacak olanı ver. Cimrilik edenin de malını derhal telef et."**[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ اللَّهَ جَلَّ وَعَلَا جَعَلَ الدُّنْيَا سِجْنًا لِمَنْ أَطَاعَهُ، وَمَخْرَفًا لِمَنْ عَصَاهُ

Yüce Allah'ın Dünyayı Kendisine İtaat Edene Zindan, İsyan Edene Bahçe Kılması

٦٨٧ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بِبُسْتَ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، وَهِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ، وَجَنَّةُ الْكَافِرِ». [٣: ٦٦]

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/92-3); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Bak hadis no: 681.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 920; Tahrîcu Fıkhi's-sîre 3319); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Bak hadis no: 3330.

687- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Dünya müminin zindanı, kâfirin ise Cennetidir."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الدُّنْيَا إِنَّمَا جُعِلَتْ سِجْنًا لِلْمُسْلِمِينَ لِيَسْتَوْفُوا بِتَرْكِ مَا يَشْتَهُونَ فِي الدُّنْيَا مِنَ الْجِنَانِ فِي الْعُقْبَى

Müslümanların, Dünyada Canlarının Çektiği Şeyleri Terk Etmek Suretiyle Âhirette Cennetleri Elde Etmek İçin Dünyalarını Zindana Çevirmeleri

٦٨٨ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ، وَجَنَّةُ الْكَافِرِ». [١ : ٢]

688- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Dünya müminin zindanı, kâfirin ise Cennetidir."**[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ أَسْبَابَ هَذِهِ الْفَانِيَةِ الزَّائِلَةِ يَجْرِي عَلَيْهَا التَّغَيُّرُ وَالِانْتِقَالُ فِي الْحَالِ بَعْدَ الْحَالِ

Fani ve Geçici Dünyada Her Şeyin Zamanla Değişip Dönüşebilmesi

٦٨٩ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَزِيرُ بْنُ صُبَيْحٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مَيْسَرَةَ، عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي قَوْلِهِ: ﴿كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾، قَالَ: «مِنْ شَأْنِهِ أَنْ يَغْفِرَ ذَنْبًا، وَيُفَرِّجَ كَرْبًا، وَيَرْفَعُ قَوْمًا، وَيَضَعُ آخَرِينَ». [٣: ٦٦]

689- Ebû'd-Derdâ, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): *"...O, her gün yeni bir işte dir"*[3] âyeti hakkında: **"Bir günahı bağışlaması, bir üzüntüyü gidermesi, bir kavmi yükseltip bir kavmi alçaltması O'nun işlerindendir"** buyurdu. [4]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/323, 2/485; Müslim 2956; Tirmizî 2324; İbn Mâce 4113; Bak hadis no: 688.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Bak hadis no: 687.

[3] Rahmân Sur. 29

[4] Elbânî: Sahih(Zilâlu'l-cenne 301); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. İbn Mâce 202.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ مَا بَقِيَ مِنْ هَذِهِ الدُّنْيَا هُوَ الْمِحَنُ وَالْبَلَايَا فِي أَكْثَرِ الْأَوْقَاتِ

Bu Dünyadan Ekseri Vakitlerinde Mihnet ve Belaların Kaldığı Hakkında

٦٩٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ السَّلَامِ بِبَيْرُوتَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ جَابِرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ رَبٍّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ عَلَى هَذَا الْمِنْبَرِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا بَلَاءٌ وَفِتْنَةٌ». [٣: ٦٦]

690- Ebû Abdi Rab der ki: Muâviye şu minberde, Resûlullah'ın (sallallahu aleyh vesellem): **"Dünyadan geriye belâ ve fitneden başka bir şey kalmamıştır"** buyurduğunu söyledi.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ قِلَّةِ الِاغْتِرَارِ بِمَنْ أُوتِيَ هَذِهِ الدُّنْيَا الْفَانِيَةَ الزَّائِلَةَ

Kişiye, Bu Fani ve Gidici Dünyadan Kendisine Verilenlere Kendini Fazla Kaptırmamasının Gerekliliği

٦٩١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ الْعَدَنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، وَيَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ هِنْدٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، وَمَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، [عَنْ هِنْدٍ]، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ: «سُبْحَانَ اللَّهِ مَاذَا أُنْزِلَ مِنَ الْفِتَنِ؟ وَمَاذَا فُتِحَ مِنَ الْخَزَائِنِ؟ أَيْقِظُوا صَوَاحِبَ الْحُجَرِ، فَرُبَّ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا، عَارِيَةٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». [٣: ٦]

691- Ümmü Seleme der ki: Bir gece Resûlullah (sallallahu aleyh vesellem) şöyle buyurdu: **"Sübhânallah! Bu gece ne fitneler indirildi ve ne hazineler açıldı. Hücre sahiplerini (odalarındaki hanımlarımı) kim uyandıracak? Dünyada nice giyinik kadınlar vardır ki kıyamet gününde çıplaktırlar."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı kavîdir. Ahmed 4/94; İbn Mâce 4035; Bak hadis no: 339, 392, 2899.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: Sahîh'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 2/913; Ahmed 6/297; Buhârî 115; Tirmizî 2196.

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنِ اغْتِرَارِ الْمَرْءِ بِمَا أُوتِيَ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا مِنَ النِّسَاءِ وَالنِّعَمِ

Bu Dünyada Kendisine Verilen Kadınlar ve Nimetlere Aldanmasının Kişiye Yasaklanışı

٦٩٢ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذِ بْنِ مُعَاذٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ أَنَّهُ حَدَّثَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ، قَالَ: «قُمْتُ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ، فَإِذَا عَامَّةُ مَنْ دَخَلَهَا الْمَسَاكِينُ، وَإِذَا أَصْحَابُ الْجَدِّ مَحْبُوسُونَ، وَأَصْحَابُ النَّارِ قَدْ أُمِرَ بِهِمْ إِلَى النَّارِ، وَنَظَرْتُ إِلَى النَّارِ، فَإِذَا عَامَّةُ مَنْ دَخَلَهَا النِّسَاءُ». [٢: ٥٥]

692- Usâme b. Zeyd b. Hârise'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Cennetin kapısında durduğumda içeriye girenlerin çoğunluğunun yoksullar olduğunu gördüm. Zenginlere gelince, içlerinden sadece cehennemlik olanların cehenneme girmeleri emredilmiş, diğerleri ise bekletiliyordu. Cehennemin kapısında durduğumda da içeriye girenlerin çoğunluğunun kadınlardan oluştuğunu gördüm."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَرَنَ عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بِأُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، سَعِيدَ بْنَ زَيْدٍ فِي هَذَا الْخَبَرِ الْمُعْتَمِرُ: مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ

Ebû Hâtim der ki: Usâme b. Zeyd hadisini rivayette İmrân b. Mûsa'ya Saîd b. Zeyd eşlik etmiştir. Mu'temir ise İbn Süleymân'dır.

ذِكْرُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ أَنْ تَعْزُفَ نَفْسُهُ عَمَّا يُؤَدِّي إِلَى اللَّذَّاتِ مِنْ هَذِهِ الْفَانِيَةِ الْغَرَّارَةِ، وَإِنْ أُبِيحَ لَهُ ارْتِكَابُهَا حَذَرَ الْوُقُوعِ فِي الْمَحْذُورِ مِنْهَا

Kişinin Nefsinin Mubah Olsa Dahi Dünyanın Geçici ve Aldatıcı Lezzetlerine Sevkeden Şeylerden Yüz Çevirmesinin Gerekliliği

٦٩٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، عَنْ نَافِعٍ، قَالَ: سَمِعَ ابْنُ عُمَرَ صَوْتَ زُمَّارَةِ رَاعٍ، قَالَ: فَجَعَلَ إِصْبَعَيْهِ فِي أُذُنَيْهِ، وَعَدَلَ عَنِ الطَّرِيقِ وَجَعَلَ، يَقُولُ: يَا نَافِعُ

[1] Elbânî: Sahih.

أَتَسْمَعُ؟ فَأَقُولُ: نَعَمْ، فَلَمَّا قُلْتُ: لَا، رَاجَعَ الطَّرِيقَ، ثُمَّ، قَالَ: «هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَفْعَلُهُ». [٥: ٤٧]

693- Nâfi der ki: İbn Ömer bir çobanın çaldığı kaval sesini işitti ve parmaklarını kulaklarına koyup yolun dışına çıkarak: "Ey Nâfi! Hâlen sesi duyuyor musun?" demeye başladı. Ben: "Evet" karşılığını verdiğim müddetçe kulaklarını tıkamaya devam etti. Artık sesi duymadığımı söyleyince tekrar yola dönüp: "Resûlullah'ın da (sallallahu aleyhi vesellem) böyle yaptığını gördüm" dedi.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمُؤْمِنِ مِنْ حِفْظِ نَفْسِهِ عَمَّا لَا يُقَرِّبُهُ إِلَى بَارِئِهِ ﷻ دُونَ نَوَالِهِ شَيْئًا مِنْ حُطَامِ الدُّنْيَا الْفَانِيَةِ

Müminin Fani Dünyanın Mallarına Tamah Etmeden Kendisini Allah'a Yaklaştırmayacak Şeylerden Nefsini Korumasının Gerekliliği

٦٩٤ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَوْنٍ الرَّيَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَلَا إِنَّ الدِّينَارَ وَالدِّرْهَمَ أَهْلَكَا مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، وَهُمَا مُهْلِكَاكُمْ». [٣: ٦٦]

694- Ebû Mûsa der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Bu dinar ile dirhemler sizden öncekileri helak etmişti, sizleri de helak edeceklerdir"** demiştir.[2]

ذِكْرُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ أَنْ يَذُودَ نَفْسَهُ مِنْ هَذِهِ الْغَرَارَةِ الزَّائِلَةِ، بِبَذْلِ مَا يَمْلِكُ مِنْهَا لِغَيْرِهِ

Kişinin Fani ve Geçici Dünya Mallarından Sadece İhtiyacı Kadarını Alıp Kalanı Başkalarına İnfak Etmesinin Müstehaplığı

٦٩٥ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: «أَنَّ أُمَّ سُلَيْمٍ بَعَثَتْ بِقِنَاعٍ فِيهِ رُطَبٍ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ» فَجَعَلَ يَقْبِضُ الْقَبْضَةَ، فَيَبْعَثُ

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (Mişkât 4816); Şuayb: Ravileri Sahih ricâlidir. Ahmed 2/8, 2/38; Ebû Dâvûd 4924.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1703); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir.

بِهَا إِلَى بَعْضِ أَزْوَاجِهِ، ثُمَّ يَقْبِضُ الْقَبْضَةَ، فَيَبْعَثُ بِهَا إِلَى أَزْوَاجِهِ، ثُمَّ يَبْعَثُ بِهَا وَإِنَّهُ لَيَشْتَهِيهِ »، فَعَلَ ذَلِكَ غَيْرَ مَرَّةٍ وَإِنَّهُ لَيَشْتَهِيهِ. [٥: ٤٧]

695- Enes b. Mâlik bildiriyor: "(Annem) Ümmü Süleym, Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) başörtüsü içinde yaş hurma gönderdi. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) hurmadan avuçlayarak hanımlarına göndermeye başladı. Kendisinin de canı çektiği halde hurmayı hanımlarına gönderiyordu. Yine başka bir zaman kendisinin canı çektiği halde öyle yaptı (ve hurmaları hanımlarına gönderdi)."[1]

ذِكْرُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ: رِعَايَةُ عِيَالِهِ بِذَبِّهِمْ عَنِ الْأَشْيَاءِ الَّتِي يُخَافُ عَلَيْهِمْ مُتَعَقِّبُهَا

Kişinin Kötü Sonuçlarından Korkulan Şeylerden Ailesini Korumasının Müstehaplığı

٦٩٦ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ زُهَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُعَلَّى الْأَدَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ قُعَيْسٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا خَرَجَ فِي غَزَاةٍ كَانَ آخِرُ عَهْدِهِ بِفَاطِمَةَ، وَإِذَا قَدِمَ مِنْ غَزَاةٍ كَانَ أَوَّلُ عَهْدِهِ بِفَاطِمَةَ رِضْوَانُ اللَّهِ عَلَيْهَا، فَإِنَّهُ خَرَجَ لِغَزْوِ تَبُوكَ وَمَعَهُ عَلِيٌّ رِضْوَانُ اللَّهِ عَلَيْهِ، فَقَامَتْ فَاطِمَةُ فَبَسَطَتْ فِي بَيْتِهَا بِسَاطًا، وَعَلَّقَتْ عَلَى بَابِهَا سِتْرًا، وَصَبَغَتْ مِقْنَعَتَهَا بِزَعْفَرَانٍ، فَلَمَّا قَدِمَ أَبُوهَا ﷺ، وَرَأَى مَا أَحْدَثَتْ رَجَعَ، فَجَلَسَ فِي الْمَسْجِدِ، فَأَرْسَلَتْ إِلَى بِلَالٍ فَقَالَتْ: يَا بِلَالُ اذْهَبْ إِلَى أَبِي، فَسَلْهُ مَا يَرُدُّهُ عَنْ بَابِي؟ فَأَتَاهُ فَسَأَلَهُ، فَقَالَ ﷺ: «إِنِّي رَأَيْتُهَا أَحْدَثَتْ، ثَمَّ شَيْئًا»، فَأَخْبَرَهَا، فَهَتَكَتِ السِّتْرَ، وَرَفَعَتِ الْبِسَاطَ، وَأَلْقَتْ مَا عَلَيْهَا، وَلَبِسَتْ أَطْمَارَهَا، فَأَتَاهُ بِلَالٌ فَأَخْبَرَهُ، فَأَتَاهُ فَاعْتَنَقَهَا وَقَالَ: «هَكَذَا كُونِي فِدَاكِ أَبِي وَأُمِّي». [٥: ٨]

696- İbn Ömer bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir gazveye gideceği zaman son uğradığı kişi Fâtıma olurdu. Bir gazveden geldiği zamanda ilk uğradığı kişi yine Fâtıma olurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Tebuk gazvesine Ali ile beraber gidince, Fâtıma evine bir halı açıp kapısına da bir örtü astı ve baş örtüsünü de zafiran ile boyadı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gazveden geri dönünce Fâtıma'nın yaptıklarını gördü ve geri dönüp Mescid'de oturdu. Fâtıma, Bilâl'ı çağırttı ve: "Ey Bilâl! Babama git ve sor, onu kapımdan geri çeviren şey nedir?" dedi. Bilal, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip sorunca, Hz.

---

[1] **Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 3/125, 3/269.**

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "**Onun orada değişiklikler yaptığını gördüm**" buyurdu. Bunun üzerine Fâtıma kapıdaki örtüyü çekip halıyı kaldırdı ve boyadığı o baş örtüsünü çıkararak eskilerinden bir tane giydi. Bilal de gidip durumu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) haber verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Fâtıma'ya gitti ve boynuna sarılıp: **"Annem babam sana feda olsun, sürekli öyle ol"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنِ الْوَصْفِ الَّذِي يَجِبُ أَنْ يَكُونَ الْمَرْءُ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا الْفَانِيَةِ الزَّائِلَةِ

Fani ve Gidici Bu Dünyada Yaşayan Kimseye Gerekenler

٦٩٨ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بِبُسْتَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ قَزَعَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الطُّفَاوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَنْكِبِي أَوْ قَالَ بِمَنْكِبَيَّ، فَقَالَ: «كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ، أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ»، قَالَ: فَكَانَ ابْنُ عُمَرَ، يَقُولُ: إِذَا أَصْبَحْتَ، فَلَا تَنْتَظِرُ الْمَسَاءَ، وَإِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرُ الصَّبَاحَ، وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ، وَمِنْ حَيَاتِكَ لِمَوْتِكَ.

وَقَالَ إِسْحَاقُ: قَالَ الْحَسَنُ بْنُ قَزَعَةَ: مَا سَأَلَنِي يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ إِلَّا هَذَا الْحَدِيثَ. [٣: ٦٦]

698- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) omzumdan tuttu ve: **"Dünyada bir yabancı gibi veya gelip geçen bir yolcu gibi ol"** buyurdu.

Mücâhid der ki: İbn Ömer de şöyle derdi: "Sabahı ettiğin zaman akşamı, akşamı ettiğin zaman da sabahı bekleme! Hasta düşmeden önce sağlığını iyi değerlendir. Ölmeden önce de hayatta olduğun zamanı iyi değerlendir."

İshâk dedi ki: Hasan b. Kaza'a: "Yahya b. Maîn benden sadece bu hadisi sordu" dedi.[2]

---

[1] **Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 6269); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Ahmed 2/21; Ebû Dâvûd 4149, 4150.**

[2] **Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1157); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 2/24; Buhârî 6416; Tirmizî 2333; İbn Mâce 4114.**

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ أَحْسَابِ أَهْلِ هَذِهِ الدُّنْيَا الْفَانِيَةِ الزَّائِلَةِ
Bu Fani ve Gidici Dünya Ehlinin Değer Verdiği Şeyler

٦٩٩ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْجُنَيْدِ بِبُسْتَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ نَصْرِ بْنِ سُوَيْدٍ الْمَرْوَزِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ بُرَيْدَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَحْسَابُ أَهْلِ الدُّنْيَا الْمَالُ». [٣: ٦٦]

699- Bureyde der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Dünya ehlinin en çok değer verdikleri şeyler, (şu dünya) malıdır."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ قَوْلَهُ ﷺ: «أَحْسَابُ أَهْلِ الدُّنْيَا الْمَالُ» أَرَادَ بِهِ الَّذِينَ يَذْهَبُونَ إِلَيْهِ عِنْدَهُمْ
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) "Dünya Ehlinin En Çok Değer Verdiği Şeyler (şu dünya) Malıdır" Sözünde Kastettiği Kişilerin Mal Peşinde Koşan Kimseler Olması

٧٠٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْقُطَعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْحُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ أَحْسَابَ أَهْلِ الدُّنْيَا الَّذِي يَذْهَبُونَ إِلَيْهِ لِهَذَا الْمَالُ». [٣: ٦٦]

700- Bureyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Şu dünyanın peşinden götürerek en çok rağbet ettirdiği (en çok saygınlık uyandıran) şeyler, şu (dünya) malıdır."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 6/271); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 5/361; Nesâî 6/64; Bak hadis no: 700.

[2] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 6/271); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 5/353; Bak hadis no: 699.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَؤُولُ مُتَعَقَّبُ أَمْوَالِ أَهْلِ الدُّنْيَا الَّتِي هِيَ أَحْسَابُهُمْ إِلَيْهِ

İnsanların Değer Verdiği Malların Akıbeti

٧٠١ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ قَحْطَبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ وَهُوَ غُنْدَرٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ قَتَادَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ مُطَرِّفًا، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: انْتَهَيْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يَقْرَأُ: ﴿أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ﴾، قَالَ: «يَقُولُ ابْنُ آدَمَ: مَا لِي مَا لِي، وَإِنَّمَا لَكَ مِنْ مَالِكَ مَا أَكَلْتَ فَأَفْنَيْتَ، أَوْ لَبِسْتَ فَأَبْلَيْتَ، أَوْ تَصَدَّقْتَ فَأَمْضَيْتَ». [٦٦ :٣]

701- Mutarrif b. Abdillah'ın bildirdiğine göre babası dedi ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına vardığım zaman, onun: *"Çokluk ile böbürlenmeniz, sizi öylesine oyaladı ki; kabirleri bile ziyaret ettiniz"* (Tekâsür 1) okuduğunu gördüm. Sonra buyurdu ki: **"Âdemoğlu: «Malım, malım» der. Malından sana yiyip bitirdiğinden veya giyip eskittiğinden ya da tasadduk edip gönderdiğinden başkası var mı ki!"**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ اللَّهَ جَعَلَ مُتَعَقَّبَ طَعَامِ ابْنِ آدَمَ فِي الدُّنْيَا مَثَلًا لَهَا

Yüce Allah'ın İnsanoğlunun Yediğinden Çıkanı Dünyaya Misal Olarak Göstermesi

٧٠٢ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ بِسْطَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حُذَيْفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عُتَيٍّ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ مَطْعَمَ ابْنِ آدَمَ ضُرِبَ لِلدُّنْيَا مَثَلًا بِمَا خَرَجَ مِنِ ابْنِ آدَمَ، وَإِنْ قَزَّحَهُ، وَمَلَّحَهُ، فَانْظُرْ مَا يَصِيرُ إِلَيْهِ». [٦٦ :٣]

702- Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Dünya (malı), insanoğlunun yemesi sonrası bıraktığı dışkıya benzetilmiştir. Kişi yiyeceğini baharatlayıp tuzlasa da sonunda ne oluyor ona bir bak!"**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Müşkiletu'l-fakr 113); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 4/24; Müslim 2958; Nesâî 6/238; Tirmizî 2342; Bak hadis no: 3327.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 382); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 5/136.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ مَا ارْتَفَعَ مِنْ هَذِهِ الْأَشْيَاءِ لَابُدَّ لَهُ أَنْ يَتَّضِعَ، لِأَنَّهَا قَذِرَةٌ خُلِقَتْ لِلْفَنَاءِ

Fani Dünyanın Kiri Olarak Yaratılması Hasebiyle Değer Verilen Bu Tür Şeylerin Nihayetinde Değersizleşmesi

٧٠٣ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بِسْطَامٍ بِالْأُبُلَّةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كَانَتْ نَاقَةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْعَضْبَاءُ لَا تُسْبَقُ كُلَّمَا سَابَقُوهَا، سَبَقَتْ، فَجَاءَ أَعْرَابِيٌّ عَلَى قَعُودٍ، فَسَابَقَهَا فَسَبَقَهَا، فَاشْتَدَّ ذَلِكَ عَلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، حَتَّى رَأَى ذَلِكَ فِي وُجُوهِهِمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «حَقٌّ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يَرْتَفِعَ شَيْءٌ مِنْ هَذِهِ الْقَذِرَةِ إِلَّا وَضَعَهَا اللَّهُ». [٣: ٦٦]

703- Enes der ki: Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) Adbâ adında bir devesi vardı. Yarışmalarda onu kimse geçemezdi. Bir bedevi, genç bir deve getirip yarışarak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) devesini geçince, bu Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in ashâbının ağırına gitti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sahabenin yüzlerindeki üzüntüyü görünce: **"Dünyada her yükselen şeyi (oradan tekrar) aşağı indirmek Allah'ın kanunudur"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَرْءَ يَجِبُ عَلَيْهِ أَنْ يُقْنِعَ نَفْسَهُ عَنْ فُضُولِ هَذِهِ الدُّنْيَا الْفَانِيَةِ الزَّائِلَةِ، بِتَذَكُّرِهَا عَاقِبَةَ الْخَيْرِ وَأَهْلِهِ

Hayrın ve Hayırseverlerin Akıbetini Düşünerek Kişinin Fani ve Geçici Dünya Malına Karşı Kanaatkâr Olmasının Gerekliliği

٧٠٤ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي الْمَاضِي بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ سَرِيرٌ مُشَبَّكٌ بِالْبَرْدِيِّ، عَلَيْهِ كِسَاءٌ أَسْوَدُ قَدْ حَشَوْنَاهُ بِالْبَرْدِيِّ، فَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ عَلَيْهِ، فَإِذَا النَّبِيُّ ﷺ نَائِمٌ عَلَيْهِ، فَلَمَّا رَآهُمَا اسْتَوَى جَالِسًا، فَنَظَرَا، فَإِذَا أَثَرُ السَّرِيرِ فِي جَنْبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ وَبَكَيَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا يُؤْذِيكَ خُشُونَةُ مَا نَرَى مِنْ سَرِيرِكَ وَفِرَاشِكَ، وَهَذَا كِسْرَى وَقَيْصَرُ عَلَى فُرُشِ الْحَرِيرِ وَالدِّيبَاجِ، فَقَالَ: «لَا تَقُولَا هَذَا، فَإِنَّ فِرَاشَ كِسْرَى وَقَيْصَرَ فِي النَّارِ، وَإِنَّ فِرَاشِي وَسَرِيرِي هَذَا عَاقِبَتُهُ إِلَى الْجَنَّةِ». [٥: ٤٧]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3525); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/103; Buhârî 6501; Ebû Dâvûd 4803; Nesâî 6/227.

704- Hz. Âişe anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hurma liflerinden örülmüş bir yatağı, hurma lifinden içini doldurduğumuz siyah kumaştan bir döşeği vardı. Ebû Bekr ve Ömer yanına girdiklerinde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) o yatakta uyuyordu. Onları gördüğünde kalkıp oturdu. Yatağın izi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yan tarafına çıkmıştı. Ebû Bekr ve Ömer bunu görünce ağlayarak: "Ey Allah'ın Resûlü! Karyola ve döşeğin sertliğinin sana eziyet verdiğini görüyoruz. Oysa Kisra ve Kayser ipekli kumaş ve saf ipekten yataklar üzerinde yatıyorlar" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Öyle demeyin, Kisra ve Kayser'in yatakları cehennemdedir. Benim yatağımın ve döşeğimin beni götüreceği yer ise Cennettir"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ اسْتِحْبَابِ الِاقْتِنَاعِ لِلْمَرْءِ بِمَا أُوتِيَ مِنَ الدُّنْيَا مَعَ الْإِسْلَامِ وَالسُّنَّةِ

İslam ve Sünnetle Birlikte Kişinin Dünyadan Elde Ettiğiyle Yetinmesinin Müstehaplığı

٧٠٥ - أَخْبَرَنَا بَكْرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعِيدٍ الْعَابِدُ الطَّاحِيُّ بِالْبَصْرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ نَصْرٍ الْجَهْضَمِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْمُقْرِئُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو هَانِئٍ: أَنَّ أَبَا عَلِيٍّ الْجَنْبِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ، سَمِعَ فَضَالَةَ بْنَ عُبَيْدٍ، يَقُولُ: إِنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «طُوبَى لِمَنْ هُدِيَ إِلَى الْإِسْلَامِ، وَكَانَ عَيْشُهُ كَفَافًا وَقَنَّعَهُ اللَّهُ بِهِ». [١ : ٢]

705- Fadâle b. Ubeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"İslam'la müşerref olup da sadece geçinecek kadar malı olan ve Yüce Allah'ın onu bununla kanaat ettirdiği kişiye ne mutlu!"**[2]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِالتَّخَلِّي عَنِ الدُّنْيَا، وَالِاقْتِنَاعِ مِنْهَا بِمَا يُقِيمُ أَوَدَ الْمُسَافِرِ فِي رِحْلَتِهِ

Dünyaya Yüzçevirmenin ve Ancak Yolcunun İhtiyacı Olan Kadarıyla Yetinmenin Emredilmesi

٧٠٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ الرَّمْلِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ أَبِي هَانِئٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبُلِيُّ، عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ سَلْمَانَ الْخَيْرَ حِينَ

---

[1] Elbânî: Zayıf (et-Ta'lîku'r-rağîb 4/114); Şuayb: Mâdî isimli ravi dışında ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 3/139, 140; Buhârî 2468; Müslim 1479; Ebû Dâvûd 5191; Tirmizî 3315; Nesâî 4/137, 4/138.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1506); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 6/19; Tirmizî 2349.

حَضَرَهُ الْمَوْتُ عَرَفُوا مِنْهُ بَعْضَ الْجَزَعِ، قَالُوا: مَا يُجْزِعُكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، وَقَدْ كَانَتْ لَكَ سَابِقَةٌ فِي الْخَيْرِ، شَهِدْتَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، مَغَازِيَ حَسَنَةً وَفُتُوحًا عِظَامًا؟، قَالَ: يُجْزِعُنِي أَنَّ حَبِيبَنَا ﷺ حِينَ فَارَقَنَا عَهِدَ إِلَيْنَا، قَالَ: «لِيَكْفِ الْيَوْمَ مِنْكُمْ كَزَادِ الرَّاكِبِ» فَهَذَا الَّذِي أَجْزَعَنِي، فَجُمِعَ مَالُ سَلْمَانَ، فَكَانَ قِيمَتُهُ خَمْسَةَ عَشَرَ دِرْهَماً [١: ٦٣]

706- Âmir b. Abdillah anlatıyor: Selmân el-Hayr (el-Fârisî) ölüm anı geldiği zaman onun korku içinde olduğunu gördüler. "Ey Ebû Abdillah! Seni korkutan nedir? Senin hayır işlerinde bayağı bir geçmişin vardır. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bir çok gazve ve güzel fetihlerde bulundun" dediklerinde: "Habibim Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edeceği zaman bize: **«Birinize (dünyalık olarak) bir yolcu azığı kadarı yeter»** diye vasiyet etmişti. Benim korkum budur" karşılığını verdi. Selmân'ın malı toplandığında onbeş dinar değerinde olduğu görüldü.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: عَامِرٌ هَذَا: هُوَ عَامِرُ بْنُ عَبْدِ قَيْسٍ وَسَلْمَانُ الْخَيْرُ هُوَ سَلْمَانُ الْفَارِسِيُّ

Ebû Hâtim der ki: "Âmir, Âmir b. Kays'tır; Selmân el-Hayr ise Selmân el-Fârisî'dir."

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ قِلَّةِ التَّلَهُّفِ عِنْدَ فَوْتِهِ الْبُغْيَةَ فِي غَدْوِهِ

Kişinin Amacına Ulaşamaması Durumunda Fazla Tasalanmamasının Gerekliliği

٧٠٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زِرٍّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي غَارٍ، فَنَزَلَتْ عَلَيْهِ ﴿وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا﴾ فَأَخَذْتُهَا مِنْ فِيهِ، وَإِنَّ فَاهُ رَطْبٌ بِهَا، فَمَا أَدْرِي بِأَيِّهَا خَتَمَ ﴿فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ﴾ أَوْ ﴿إِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ﴾، فَسَبَقَتْنَا حَيَّةٌ، فَدَخَلَتْ فِي جُحْرٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وُقِيتُمْ شَرَّهَا، كَمَا وُقِيَتْ شَرَّكُمْ». [٣: ٦٦]

707- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Biz Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir mağaradayken Mürselât Sûresi nazil olunca, onu Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ağzından dinleyip öğrenmeye başladım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) henüz sûreyi okurken *"Onlar artık bundan (Kur'ân'dan) sonra hangi söze*

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1716); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 5/438; İbn Mâce 4104.

inanacaklar" (Mürselât 50) âyetine mi yoksa ***"Onlara «Rüku edin» denildiğinde rükua varmazlar"*** (Mürselât 48) âyetine mi yetişti bilmiyorum, bir yılan önümüzden kaçarak bir deliğe girdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Hem siz onun şerrinden korundunuz, hem o sizin şerrinizden korundu"** buyurdu [1]

٧٠٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَحْمُودِ بْنِ عَدِيٍّ بِنَسَا، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْجُعْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، قَالَ: حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي غَارٍ، فَنَزَلَتْ عَلَيْهِ ﴿وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا﴾، فَإِنَّهُ لَيَتْلُوهَا، وَإِنِّي لَأَتَلَقَّاهَا مِنْ فِيهِ، وَإِنَّ فَاهُ لَرَطْبٌ بِهَا إِذْ وَثَبَتْ عَلَيْنَا حَيَّةٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «اقْتُلُوهَا» فَابْتَدَرْنَاهَا فَذَهَبَتْ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَقَدْ وُقِيَتْ شَرَّكُمْ، كَمَا وُقِيتُمْ شَرَّهَا». [٤: ٥]

708- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir mağaradayken Mürselât Sûresi nazil olmuştu ve onu Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) okurken ağzından dinleyerek öğreniyorduk. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) henüz sûreyi okuyorken bir yılan bize doğru fırladı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Onu öldürün!"** buyurdu. Öldürmek için davrandık, ama elimizden kaçtı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Sizin onun şerrinden korunduğunuz gibi, o da sizin şerrinizden korundu"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ الْإِمْعَانَ فِي الدُّنْيَا يَضُرُّ فِي الْعُقْبَى، كَمَا أَنَّ الْإِمْعَانَ فِي طَلَبِ الْآخِرَةِ يَضُرُّ فِي فُضُولِ الدُّنْيَا

Kendini Dünyaya Adamanın Âhirete, Âhirete Adamanın İse Dünyanın Gereksiz Şeylerine Zarar Vermesi

٧٠٩ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْإِسْكَنْدَرَانِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو، عَنِ الْمُطَّلِبِ، عَنْ أَبِي مُوسَى: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَنْ أَحَبَّ دُنْيَاهُ، أَضَرَّ بِآخِرَتِهِ، وَمَنْ أَحَبَّ آخِرَتَهُ أَضَرَّ بِدُنْيَاهُ، فَآثِرُوا مَا يَبْقَى عَلَى مَا يَفْنَى». [٣: ٦٦]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahih Nesâî 2700); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 1/377; Bak hadis no: 708.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 1/428; Buhârî 1830; Müslim 2234; Nesâî 5/208.

709- Ebû Mûsa'nın bildirdiğine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Dünyasını seven kişi âhiretine, âhiretini seven kişi de dünyasına zarar verir. Siz kalıcı olanı fani olana tercih edin."**[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنِ اتِّخَاذِ الضِّيَاعِ إِذِ اتِّخَاذُهَا يُرَغِّبُ فِي الدُّنْيَا، إِلَّا مَنْ عَصَمَ اللَّهُ جَلَّ وَعَلَا

Allah'ın Koruduğu Kimseler Hariç, Dünyaya Rağbet Ettireceği İçin Arazi Edinmenin Yasaklanışı

٧١٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَازِمٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شِمْرِ بْنِ عَطِيَّةَ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ سَعْدِ بْنِ الْأَخْرَمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَتَّخِذُوا الضَّيْعَةَ، فَتَرْغَبُوا فِي الدُّنْيَا»

قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: وَبِالْمَدِينَةِ وَمَا بِالْمَدِينَةِ، وَبِرَاذَانَ وَمَا بِرَاذَانَ. [٢: ٢٣]

710- Abdullah b. Mes'ûd. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle bildirir: **"Tarıma ve çiftçiliğe kendinizi kaptırmayın, sonra dünyaya meyledersiniz."**

Abdullah der ki: "Böylesi bir durumda Medine ahalisinin hali ne olacak? At sahiplerinin hali ne olacak!" [2]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِالنَّظَرِ إِلَى مَنْ هُوَ دُونَ الْمَرْءِ فِي أَسْبَابِ الدُّنْيَا

Kişiye Dünya İşlerinde Konum Olarak Kendinden Aşağı Olanları Nazarı İtibara Almasının Emredilmesi

٧١١ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مَنْ فُضِّلَ عَلَيْهِ فِي الْخَلْقِ، أَوِ الرِّزْقِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنْهُ مِمَّنْ فُضِّلَ هُوَ عَلَيْهِ». [١: ٧٨]

711- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Biriniz yaradılış (güzellik) ve rızık bakımından kendisinden**

---

[1] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 5650); Şuayb: İsnâdı kopukluk nedeniyle zayıftır. Ahmed 4/412.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 12). Ahmed 1/377, 1/426; Tirmizî 2328.

daha üstte olanlara baktığı zaman aynı hususlar bakımından kendisinden daha altta olanlara da baksın."[1]

ذِكْرُ الْأَمْرِ لِلْمَرْءِ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى مَنْ هُوَ دُونَهُ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ دُونَ مَنْ فَوْقَهُ فِيهِمَا

Kişiye Mal ve Yaradılış Olarak Kendinden Üstün Olanları Değil Aşağı Olanları Nazarı İtibara Almasının Emredilmesi

٧١٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي السَّرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فُضِّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنْهُ مِمَّنْ فُضِّلَ هُوَ عَلَيْهِ». [١: ٧٨]

712- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyh vesellem) şoyle buyurmuştur: **"Biriniz mal ve güzellik bakımından kendisinden daha üstte olanlara baktığı zaman mal ve güzellik bakımından kendisinden daha altta olanlara da baksın."**[2]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ أَنْ يَنْظُرَ الْمَرْءُ إِلَى مَنْ فَوْقَهُ فِي أَسْبَابِ الدُّنْيَا

Kişiye Dünya İşlerinde Konum Olarak Kendinden Üstün Olanları Nazarı İtibara Almasının Yasaklanışı

٧١٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ، وَانْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنْكُمْ، فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ لَا تَزْدَرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ». [٢: ٤٣]

713- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyh vesellem): **"Allah'ın size bahşettiği nimetleri değersiz görmemeniz için bu konuda sizden daha üstte olanlara değil, sizden daha aşağıda olanlara bakın"** buyurmuştur.[3]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı hasendir. Bak hadis no: 712, 713, 714.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha; Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 2/314; Müslim 2963.

[3] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 633; er-Ravdu'n-nadîr 604); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 2/254, 2/482; Müslim 2963/9; Tirmizi 2513; İbn Mâce 4142.

ذِكْرُ وَصْفِ الْفَوْقِ الَّذِي فِي خَبَرِ أَبِي صَالِحٍ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ

Zikredilen Ebû Sâlih Hadisinde Geçen Üsttekilerin Vasfı

٧١٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بَحْرٍ الْبَزَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ الْعَدَنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ مَنْ فَوْقَهُ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ، فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ دُونَهُ فِي الْمَالِ وَالْخَلْقِ». [٢: ٤٣]

714- Ebû Hureyre der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Mal ve soyluluk konusunda sizden daha üstte bulunanlara değil, sizden mal ve soyluluk konusunda daha aşağıda olanlara bakın."**[1]

ذِكْرُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ أَنْ يَكُونَ خُرُوجُهُ مِنْ هَذِهِ الدُّنْيَا الْفَانِيَةِ الزَّائِلَةِ، وَهُوَ صِفْرُ الْيَدَيْنِ مِمَّا يُحَاسَبُ عَلَيْهِ مِمَّا فِي عُنُقِهِ

Kişinin Fani ve Geçici Dünyadan Hesaba Çekilmeyecek Şekilde Mal Edinmeden Ayrılmasının Müstehaplığı

٧١٥ - أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ وَرْدَانَ بِالْفُسْطَاطِ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ حَمَّادٍ، أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتِ: اشْتَدَّ وَجَعُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَعِنْدَهُ سَبْعَةُ دَنَانِيرَ أَوْ تِسْعَةٌ، فَقَالَ: «يَا عَائِشَةُ مَا فَعَلَتْ تِلْكَ الذَّهَبُ»؟ فَقُلْتُ: هِيَ عِنْدِي، قَالَ: «تَصَدَّقِي بِهَا»، قَالَتْ: فَشُغِلْتُ بِهِ، ثُمَّ، قَالَ: «يَا عَائِشَةُ مَا فَعَلَتْ تِلْكَ الذَّهَبُ»؟ فَقُلْتُ: هِيَ عِنْدِي، فَقَالَ: «ائْتِنِي بِهَا»، قَالَتْ: فَجِئْتُ بِهَا، فَوَضَعَهَا فِي كَفِّهِ، ثُمَّ، قَالَ: «مَا ظَنُّ مُحَمَّدٍ أَنْ لَوْ لَقِيَ اللَّهَ وَهَذِهِ عِنْدَهُ؟ مَا ظَنُّ مُحَمَّدٍ أَنْ لَوْ لَقِيَ اللَّهَ وَهَذِهِ عِنْدَهُ». [٥: ٤٨]

715- Hz. Âişe der ki: Yanında yedi ya da dokuz dinar (altın) olduğu halde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in ağrısı şiddetlenince: **"Ey Âişe! Şu altınları ne yaptın?"** diye sordu. Ben: "Yanımda duruyorlar" deyince: **"Onları tasadduk et"** buyurdu. Ancak meşguliyetimden dolayı yapamadım. Daha sonra yine: **"Ey Âişe! Şu altınları ne yaptın?"** diye sorunca "Yanımda duruyorlar" dedim. **"Onları bana getir"** buyurunca getirdim. Onları alıp avucuna koydu ve şöyle buyurdu: **"Muhammed, bunlar yanındayken, Allah'a kavuşacak olsa (hayır**

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/243; Buhârî 6490; Müslim 2963/8; Bak hadis no: 711, 712, 713.

namına) ne bekler. Muhammed, bunlar yanındayken, Allah'a kavuşacak olsa (hayır namına) ne bekler."[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ ذَمِّهِ نَفْسَهُ عَنْ شَهَوَاتِهَا، وَاحْتِمَالِهِ الْمَكَارِهَ فِي مَرْضَاةِ الْبَارِي جَلَّ وَعَلَا

Kişiye Yüce Allah'ın Rızası İçin Zorluklara Katlanma ile Zevklere Karşı Kendini Yermesinin Gerekmesi

٧١٦ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ بِخَبَرٍ غَرِيبٍ حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ الْقَيْسِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، وَحُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «حُفَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ، وَحُفَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ». [٣: ١٠]

716- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Cennet zorluklarla, cehennem ise şehvetlerle çevrelenmiştir"** buyurmuştur.[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ الشَّدِيدَ الَّذِي غَلَبَ نَفْسَهُ عِنْدَ الشَّهَوَاتِ وَالْوَسَاوِسِ، لَا مَنْ غَلَبَ النَّاسَ بِلِسَانِهِ

Diliyle İnsanları Alt Eden Değil, Şehvetler ve Kuruntular Konusunda Kendine Hâkim Olan Kimsenin Gerçek Güçlü Sayılması

٧١٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَوْنٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَسْرُوقٍ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَيْسَ الشَّدِيدُ مَنْ غَلَبَ [النَّاس] إِنَّمَا الشَّدِيدُ مَنْ غَلَبَ نَفْسَهُ». [٣: ٦٦]

717- Ebû Hureyre, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Kuvvetli olan kişi başkalarına galip gelen kişi değildir. Kuvvetli olan kişi nefsine hakim olan kişidir."**[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1414); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 6/49, 6/182.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/153; Müslim 2822; Tirmizî 2559; Darimî 2/339; Bak hadis no: 718.

[3] Elbânî: Sahih (Sahîhu'l-Edeb 997); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Muvattâ 3/98, 3/99; Ahmed 2/236; Buhârî 6114; Müslim 2609.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنَ الِاحْتِرَازِ مِنَ النَّارِ مُجَانَبَةَ الشَّهَوَاتِ فِي الدُّنْيَا

Kişiye Cehennemden Korunmak İçin Dünyada Zevklerinden Uzak Durmasının Gerekmesi

٧١٨ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نَصْرٍ التَّمَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «حُفَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ، وَحُفَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ». [٣: ٧٩]

718- Enes b. Mâlik der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Cennet hoşa gitmeyen şeylerle, cehennem ise şehvetlerle çevrelenmiştir"** buyurmuştur.[1]

ذِكْرُ خَبَرٍ ثَانٍ يُصَرِّحُ بِصِحَّةِ مَا ذَكَرْنَاهُ

Zikrettiğimiz Hususun Doğruluğuna Delalet Eden İkinci Haber

٧١٩ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ الْمَرْوَزِيُّ بِالْبَصْرَةِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَبَابَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَرْقَاءُ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنِ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «حُفَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ، وَحُفَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ». [٣: ٧٩]

719- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Cehennem şehvetlerle ve Cennet zorluklarla çevrelenmiştir"** buyurmuştur.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Bak hadis no: 716.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/260; Buhârî 6487; Müslim 2823; Ebû Dâvûd 4744; Tirmizî 2560; Nesâî 7/3.

بَابُ الْوَرَعِ وَالتَّوَكُّلِ

Bâb: Verâ (Günaha Girme Korkusu) ve Tevekkül

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ لِلْمَرْءِ اسْتِعْمَالَ التَّوَرُّعِ فِي أَسْبَابِهِ دُونَ التَّعَلُّقِ بِالتَّأْوِيلِ، وَإِنْ كَانَ لَهُ ذَلِكَ

Kişinin Dünya İşlerinde İmkanı Olduğu Halde Yorumlamalara Tevessül Etmeden Veraya Tutunmasının Gerekliliği

٧٢٠ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اشْتَرَى رَجُلٌ مِنْ رَجُلٍ عَقَارًا، فَوَجَدَ الَّذِي اشْتَرَى الْعَقَارَ فِي عَقَارِهِ جَرَّةَ ذَهَبٍ، فَقَالَ لَهُ الَّذِي اشْتَرَى الْعَقَارَ: خُذْ ذَهَبَكَ عَنِّي، إِنَّمَا اشْتَرَيْتُ مِنْكَ أَرْضًا وَلَمْ أَبْتَعْ مِنْكَ ذَهَبًا، وَقَالَ الَّذِي بَاعَ الْأَرْضَ: إِنَّمَا بِعْتُكَ الْأَرْضَ وَمَا فِيهَا، قَالَ: فَتَحَاكَمَا إِلَى رَجُلٍ، فَقَالَ الَّذِي تَحَاكَمَا إِلَيْهِ: أَلَكُمَا وَلَدٌ؟، فَقَالَ أَحَدُهُمَا: غُلَامٌ، وَقَالَ الْآخَرُ: جَارِيَةٌ، فَقَالَ: أَنْكِحُوا الْغُلَامَ الْجَارِيَةَ، وَأَنْفِقُوا عَلَى أَنْفُسِهِمَا، وَتَصَدَّقَا». [١ : ٦]

720- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şoyle buyurmuştur: **"Adamın biri birinden bir gayrimenkul satın aldı. Satın alan adam bu gayrimenkulde bir küp altın bulunca kendisinden satın aldığı adama giderek: «Altınını al! Zira ben senden altını değil sadece araziyi aldım» dedi. Satan adam ise: «Ben sana yeri içindekilerle birlikte sattım» karşılığını verdi. Bir adamın huzurunda bu konuda davalaşınca da davayı gören adam: «Çocuklarınız var mı?» diye sordu. Biri oğlunun, biri de kızının olduğunu söyleyince davayı gören adam: «O zaman oğlunu bu kızla evlendir. Çıkan altını onlara harcayın ve sadaka olarak dağıtın» dedi."**[1]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 2/316; Buhârî 3472; Müslim 1721; İbn Mâce 2511.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ وَصْفِ حَالَةِ مَنْ يَتَوَرَّعُ عَنِ الشُّبُهَاتِ فِي الدُّنْيَا

Dünyada İken (Dinen) Şüpheli Durumlardan Kaçınma Durumu Hakkında

٧٢١ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُمَيْرِ بْنِ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «الْحَلَالُ بَيِّنٌ وَالْحَرَامُ بَيِّنٌ، وَبَيْنَ ذَلِكَ أُمُورٌ مُشْتَبِهَةٌ وَرُبَّمَا، قَالَ: مُتَشَابِهَةٌ وَسَأَضْرِبُ لَكُمْ فِي ذَلِكَ مَثَلًا: إِنَّ اللَّهَ حَمَى حِمًى، وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ مَحَارِمُهُ، وَإِنَّهُ مَنْ يَرْتَعْ حَوْلَ الْحِمَى، يُوشِكْ أَنْ يُخَالِطَ الْحِمَى وَرُبَّمَا، قَالَ: مَنْ يَرْتَعْ حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكْ أَنْ يَرْتَعَ، وَإِنَّ مَنْ خَالَطَ الرِّيبَةَ، يُوشِكُ أَنْ يَجْسُرَ». [٣: ٢٨]

721- Nu'mân b. Beşîr der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Helal olan şeyler belli, haram olan şeyler de bellidir. İkisi arasında da şüpheli bazı konular"** veya: **"Birbirine benzeyen bazı konular vardır. Bu konuda da size bir örnek vereyim: Yüce Allah insanlara yasak bir alan belirlemiştir. Bu alan da haram kıldığı şeylerdir. Bu alanın çevresinde sürüsünü yayan kişinin bu alana girmesi pek yakın olur"** veya: **"Bu alanda yayılması pek yakın olur. Şüpheli şeylere bulaşan kişi de haram olan şeyleri işlemede pek cüretkâr olur"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَمَّا يُرِيبُ الْمَرْءَ مِنْ أَسْبَابِ هَذِهِ الدُّنْيَا الْفَانِيَةِ الزَّائِلَةِ

Kişiye Bu Fani Geçici Dünya İşlerinde Şüpheli Gelen Şeylerin Yasaklanışı

٧٢٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَوْنٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ التِّرْمِذِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا بُرَيْدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ أَبِي الْحَوْرَاءِ السَّعْدِيِّ، قَالَ: قُلْتُ لِلْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ: حَدِّثْنِي بِشَيْءٍ حَفِظْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، لَمْ يُحَدِّثْكَ بِهِ أَحَدٌ، قَالَ: قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «دَعْ مَا يُرِيبُكَ إِلَى مَا لَا يُرِيبُكَ»، قَالَ: «الْخَيْرُ طُمَأْنِينَةٌ وَالشَّرُّ رِيبَةٌ» وَأُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِشَيْءٍ مِنْ تَمْرِ الصَّدَقَةِ، فَأَخَذْتُ تَمْرَةً فَأَلْقَيْتُهَا فِي فِي،

---

[1] Elbânî: Sahih (Ğâyetu'l-merâm 20); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 4/270; Buhârî 2051; Müslim 1599; Ebû Dâvûd 3329; Tirmizî 1205; Nesâî 2/241, 8/327; İbn Mâce 3984; Darimî 2/245.

فَأَخَذَهَا بِلُعَابِهَا حَتَّى أَعَادَهَا فِي التَّمْرِ، فَقِيلَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا كَانَ عَلَيْكَ مِنْ هَذِهِ التَّمْرَةِ مِنْ هَذَا الصَّبِيِّ؟، فَقَالَ: «إِنَّا آلَ مُحَمَّدٍ لَا يَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَةُ» وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَدْعُو بِهَذَا الدُّعَاءِ: «اللَّهُمَّ اهْدِنَا فِيمَنْ هَدَيْتَ، وَعَافِنَا فِيمَنْ عَافَيْتَ، وَتَوَلَّنَا فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ، وَبَارِكْ لَنَا فِيمَا أَعْطَيْتَ، وَقِنَا شَرَّ مَا قَضَيْتَ، إِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ، إِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ، تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ». [٢: ٢٣]

722- Ebu'l-Havrâ es-Sa'dî anlatıyor: Ben, Hasan b. Ali'ye: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'den ezberleyip de sana hiç kimsenin O'ndan aktarmadığı bir şeyi bana anlat" dedim. Bunun üzerine Hasan b. Ali şu karşılığı verdi. Ben, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i: **"Şüpheli olanı bırak, şüphesiz olana bak. Çünkü hayır, iç huzurudur. Kötülük ise kuşkudan ibarettir"** diye buyururken işittim. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e zekat hurmasından bir şey getirilmişti. Derken onu aldım ve ağzıma attım. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu salyasıyla birlikte (ağzımdan) çıkarıp (zekat) hurma(ları)nın içerisine attı. O'na: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu hurmayı niye bu çocuğun ağzından çıkarıp aldın?" diye soruldu. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de: **"Doğrusu bize -Muhammed'in ev halkına-, sadaka/zekat helal değildir"** buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in şu duayı yaptığını işittim: **"Allahümme'hdinâ fîmen hedeyte, ve âfinâ fîmen âfeyte, ve tevellenâ fîmen tevelleyte, ve bârik lenâ fîmâ a'tayte, ve kınâ şerre mâ kadayte, fe inneke tekdi ve lâ yukda aleyke, innehu lâ yezillu men vâleyte, tebârekte ve teâleyte (=Allahım! Hidayete erdirdiklerin içerisinde beni de hidâyete erdir. Afiyet verdiklerin arasında bana da afiyet ver. Gözettiklerinin içinde beni de gözet. Verdiğin şeylerde benim için bereket kıl. Hüküm (takdir) ettiklerinin şerrinden beni koru. Şüphesiz sen hüküm (takdir) edersin. Senin takdirine karşı gelinmez. Senin işini üzerine aldığın kişi alçalmaz. Senin hayrın pek çoktur ve sen, sana lâyık olmayan şeylerden münezzehsin)."**[1]

---

[1] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 2074; Mişkât 3772); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 1/200; Tirmizî 2518; Nesâî 8/327; Darimî 2/245.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ عَلَى الْمَرْءِ أَنْ لَا يَعْتَاضَ عَنْ أَسْبَابِ الْآخِرَةِ بِشَيْءٍ مِنْ حُطَامِ هَذِهِ الدُّنْيَا الْفَانِيَةِ الزَّائِلَةِ عِنْدَ حُدُوثِ حَالَةٍ بِهِ

Kişinin Fani ve Geçici Dünyada Maruz Kaldığı Herhangi Bir Durumda Mal Yerine Âhiretine Yönelik Şeyler İstemesinin Gerekliliği

٧٢٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الرِّفَاعِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ فُضَيْلٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: أَتَى النَّبِيُّ ﷺ أَعْرَابِيًّا فَأَكْرَمَهُ، فَقَالَ لَهُ: «ائْتِنَا»، فَأَتَاهُ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «سَلْ حَاجَتَكَ»، قَالَ: نَاقَةٌ نَرْكَبُهَا، وَأَعْنُزٌ يَحْلِبُهَا أَهْلِي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَعَجَزْتُمْ أَنْ تَكُونُوا مِثْلَ عَجُوزِ بَنِي إِسْرَائِيلَ»؟ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا عَجُوزُ بَنِي إِسْرَائِيلَ، قَالَ: «إِنَّ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ لَمَّا سَارَ بِبَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ مِصْرَ، ضَلُّوا الطَّرِيقَ، فَقَالَ: مَا هَذَا؟، فَقَالَ عُلَمَاؤُهُمْ: إِنَّ يُوسُفَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، لَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتُ أَخَذَ عَلَيْنَا مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ أَنْ لَا نَخْرُجَ مِنْ مِصْرَ حَتَّى نَنْقُلَ عِظَامَهُ مَعَنَا، قَالَ: فَمَنْ يَعْلَمُ مَوْضِعَ قَبْرِهِ؟، قَالَ: عَجُوزٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَبَعَثَ إِلَيْهَا فَأَتَتْهُ، فَقَالَ: دُلِّينِي عَلَى قَبْرِ يُوسُفَ، قَالَتْ: حَتَّى تُعْطِيَنِي حُكْمِي، قَالَ: وَمَا حُكْمُكِ؟، قَالَتْ: أَكُونُ مَعَكَ فِي الْجَنَّةِ، فَكَرِهَ أَنْ يُعْطِيَهَا ذَلِكَ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ: أَنْ أَعْطِهَا حُكْمَهَا، فَانْطَلَقَتْ بِهِمْ إِلَى بُحَيْرَةِ مَوْضِعِ مُسْتَنْقَعِ مَاءٍ، فَقَالَتْ: أَنْضِبُوا هَذَا الْمَاءَ، فَأَنْضَبُوهُ، فَقَالَتْ: احْتَفِرُوا، فَاحْتَفَرُوا، فَاسْتَخْرَجُوا عِظَامَ يُوسُفَ، فَلَمَّا أَقَلُّوهَا إِلَى الْأَرْضِ، وَإِذَا الطَّرِيقُ مِثْلُ ضَوْءِ النَّهَارِ». [٣: ٦]

723- Ebû Mûsa'nın naklettiğine göre, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir bedevinin yanına gitti ve bu bedevi kişi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ikramda bulundu. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) bedeviye: **"Bize uğra"** buyurdu. Bir gün bu bedevi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) uğrayınca: **"Ne ihtiyacın varsa iste"** buyurdu. Adam: "Bineceğimiz bir deve ve ailemin sağacağı birkaç keçi istiyorum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Siz İsrâil oğullarından olan yaşlı (kadın) kadar olamıyor musunuz?"** buyurdu. Ashâb: "Ey Allah'ın Resûlü! İsrail oğullarının yaşlısı da nedir?" diye sorduklarında, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle anlattı:

Hz. Mûsa, Mısır'dan İsrail oğullarıyla beraber çıkıp gittiğinde yolu kaybettiler. Mûsa: "Ne oldu?" diye sorunca, âlimleri: "Yusuf vefat edeceği zaman bizden Allah'ın huzurunda söz almıştı. Kendisinin kemiklerini de beraber almadan Mısır'dan gitmeyecektik" dedi. Mûsa: "Kim onun mezarının

yerini bilir?" diye sorunca, âlim: "İsrail oğullarından bir yaşlı biliyor" cevabını verdi.

Ona haber gönderildi ve o yaşlı kadın geldi. Mûsa: "Beni Yusuf'un mezarına götür" deyince, yaşlı kadın: "İstediğimi verirsen götürürüm" karşılığını verdi. Musa: "İsteğin nedir?" diye sorunca: "Cennette senin yanında olmak istiyorum" cevabını verdi. Musa ona bu dileğini vermeyi istemedi. Ancak Yüce Allah: "Ona isteğini ver" diye vahiy indirdi. Bunun üzerine suyu kurumuş bir gölete gittiler. Yaşlı kadın: "(Az kalan) suyu çekin ve kazın" deyince suyu çektiler ve dediği yeri kazıp Hz. Yusuf'un kemiklerini çıkardılar. Yusuf'un kemiklerini yola koyduklarında yol gündüz ışığı gibi aydınlandı."[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ عَلَى الْمَرْءِ عِنْدَ الْعُدْمِ النَّظَرَ إِلَى مَا ادُّخِرَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ دُونَ التَّلَهُّفِ، عَلَى مَا فَاتَهُ مِنْ بُغْيَتِهِ

Yokluk Zamanlarında Kişinin Bu Duruma Tasalanma Yerine Buna Karşılık Kendisine Verilecek Sevabı Düşünmesinin Gerekliliği

٧٢٤ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُقْرِئُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو هَانِئٍ حُمَيْدُ بْنُ هَانِئٍ: أَنَّ أَبَا عَلِيٍّ الْجَنْبِيَّ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ فَضَالَةَ بْنَ عُبَيْدٍ يُحَدِّثُ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا صَلَّى بِالنَّاسِ يَخِرُّ رِجَالٌ مِنْ قَامَتِهِمْ فِي الصَّلَاةِ لِمَا بِهِمْ مِنَ الْحَاجَةِ، وَهُمْ أَصْحَابُ الصُّفَّةِ، حَتَّى يَقُولَ الْأَعْرَابُ: إِنَّ هَؤُلَاءِ لَمَجَانِينَ، فَإِذَا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلَاتَهُ، قَالَ: «لَوْ تَعْلَمُونَ مَا لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ، لَأَحْبَبْتُمْ أَنْ تَزْدَادُوا فَاقَةً وَحَاجَةً»

قَالَ فَضَالَةُ وَأَنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَئِذٍ. [٣: ٦٦]

724- Fadâle b. Ubeyd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cemaatle namaz kıldığı zaman Suffe ahalisinden olan bazı adamlar açlıktan dolayı vere düşerlerdi. Hatta bedeviler: "Bunlar delirmişler" derlerdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) namazını bitirdiği zaman, onlara: **"(Yokluktan dolayı) Allah katında nelere**

[1] Elbânî: Sahih liğayrihi (es-Silsiletu's-sahîha 313); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir.

sahip olduğunuzu bilseydiniz, daha fazla sıkıntılı ve ihtiyaç sahibi olmayı isterdiniz" buyururdu. Ben o gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraberdim.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنَ الِاتِّكَالِ عَلَى تَفَضُّلِ اللَّهِ جَلَّ وَعَلَا فِي أَسْبَابِ دُنْيَاهُ دُونَ التَّأَسُّفِ عَلَى مَا فَاتَهُ مِنْهَا

Kişiye Dünya İşlerinde Kaçırdıklarına Üzülmeden, Yüce Allah'ın Lütfuna Güvenmesinin Gerekmesi

٧٢٥ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي السَّرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَمِينُ اللَّهِ مَلْأَى لَا يَغِيضُهَا نَفَقَةٌ، سَحَّاءُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ مُنْذُ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ، فَإِنَّهُ لَمْ يَغِضْ مَا فِي يَمِينِهِ، وَالْيَدُ الْأُخْرَى الْقَبْضُ، يَرْفَعُ وَيَخْفِضُ، وَعَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ». [٣: ٦٧]

725- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Allah'ın sağ eli doludur ve yaptığı ihsanlar onu eksiltmez. Allah gece de, gündüz de cömerttir. Gökleri ve yeri yarattığından beri yaptığı ihsanları görüyor musunuz? Bütün bu ihsanlar sağ elindekilerden bir şey eksiltmiş değildir. Diğer (sol) eliyle de rızkı daraltıp sıkar. Allah dilediğinin rızkını çok, dilediğinin rızkını da az kılar. Allah'ın Arş'ı su üzerindedir."**[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: هَذِهِ أَخْبَارٌ أُطْلِقَتْ مِنْ هَذَا النَّوْعِ تُوهِمُ مَنْ لَمْ يُحْكِمْ صِنَاعَةَ الْعِلْمِ أَنَّ أَصْحَابَ الْحَدِيثِ مُشَبِّهَةٌ، عَائِذٌ بِاللَّهِ أَنْ يَخْطُرَ ذَلِكَ بِبَالِ أَحَدٍ مِنْ أَصْحَابِ الْحَدِيثِ وَلَكِنْ أَطْلَقَ هَذِهِ الْأَخْبَارِ بِأَلْفَاظِ التَّمْثِيلِ لِصِفَاتِهِ عَلَى حَسْبِ مَا يَتَعَارَفُهُ النَّاسُ فِيمَا بَيْنَهُمْ دُونَ تَكْيِيفِ صِفَاتِ اللَّهِ، جَلَّ رَبُّنَا عَنْ أَنْ يُشَبَّهَ بِشَيْءٍ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ، أَوْ يُكَيَّفَ بِشَيْءٍ مِنْ صِفَاتِهِ، إِذْ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ

Ebû Hâtim der ki: "Bu tür haberler ilimde yetkin olmayan kişilere hadis âlimlerinin Müşebbihe mezhebinin görüşlerine sahip olduğu izlenimini verebilir. Hadis âlimlerinden birinin aklına böylesi bir şey gelmiş olabileceğinden Allah'a

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2169); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 6/18; Tirmizî 2368.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 2/313; Buhârî 7419; Müslim 993/37; Tirmizî 3045; İbn Mâce 197.

sığınırım. Ancak insanların anlayabilmesi için hadislerde Allah'ın sıfatları, keyfiyetine değinilmeden benzetmeler üzerinden zikredilmiştir. Yüce Allah herhangi bir şeyde mahlukatına benzemekten ya da böylesi sıfatların keyfiyetinin bilinmesinden münezzehtir. Zira O'na benzer hiçbir şey yoktur."

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى إِيجَابِ الْجَنَّةِ لِمَنْ تَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى فِي جَمِيعِ أَسْبَابِهِ

Bütün İşlerinde Allah'a Güvenen Kişinin Cenneti Hak Edeceğine Delalet Eden Haber

٧٢٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ الْأَشْعَثِ بِسَمَرْقَنْدَ، وَيَعْقُوبُ بْنُ يُوسُفَ بِبُخَارَى، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى بْنِ حَيَّانَ، حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ وَاقِدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «دَخَلَتْ أُمَّةٌ الْجَنَّةَ بِقَضِّهَا وَقَضِيضِهَا، كَانُوا لَا يَكْتَوُونَ، وَلَا يَسْتَرْقُونَ، وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ». [٣: ٦]

726- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Bir ümmet, küçüğüyle ve büyüğüyle cennete girmiştir. Bunlar, (dünyada) kendilerine dağlama yaptırmazlar ve okuma tedavisi (rukye) de yaptırmazlar. Bunlar, Rablerine tevekkül ederlerdi."**[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ تَسْلِيمِ الْأَشْيَاءِ إِلَى بَارِئِهِ ﷻ

Kişiye Her Şeyini Yüce Allah'a Teslim Etmesinin Gerekmesi

٧٢٧ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ الْعَبْدِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ، عَنْ وَهْبِ بْنِ خَالِدٍ، عَنِ ابْنِ الدَّيْلَمِيِّ، قَالَ: أَتَيْتُ أُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ فَقُلْتُ لَهُ: وَقَعَ فِي نَفْسِي شَيْءٌ مِنَ الْقَدَرِ، فَحَدِّثْنِي بِشَيْءٍ لَعَلَّهُ أَنْ يَذْهَبَ مِنْ قَلْبِي، فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ لَوْ عَذَّبَ أَهْلَ سَمَاوَاتِهِ وَأَهْلَ أَرْضِهِ عَذَّبَهُمْ غَيْرَ ظَالِمٍ لَهُمْ، وَلَوْ رَحِمَهُمْ كَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ أَعْمَالِهِمْ، وَلَوْ أَنْفَقْتَ مِثْلَ أُحُدٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، مَا قَبِلَهُ اللَّهُ مِنْكَ حَتَّى تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ، وَتَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ، وَأَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ، وَلَوْ مُتَّ عَلَى غَيْرِ هَذَا، لَدَخَلْتَ النَّارَ» قَالَ: ثُمَّ أَتَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ، فَقَالَ مِثْلَ قَوْلِهِ، ثُمَّ أَتَيْتُ حُذَيْفَةَ بْنَ الْيَمَانِ، فَقَالَ مِثْلَ قَوْلِهِ، ثُمَّ أَتَيْتُ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ، فَحَدَّثَنِي عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَ ذَلِكَ. [٣: ٦٦]

---

[1] Elbânî: İsnâdı zayıftır (es-Silsiletu'd-daîfe 4613); Şuayb: İsnâdı zayıftır.

727- İbnü'd-Deylemî der ki: Ubey b. Ka'b'ın yanına gittim ve: "Kader hakkında içime bir şey düştü. Bana bu konuyu anlat ta belki içime düşen bu şey gider" dedim. Ubey: "Eğer Allah gökyüzü ve yeryüzü ahalisini azaplandıracak olsaydı onlara zulmetmezdi. Eğer merhamet edecek olsa merhameti de onların amellerinden daha hayırlıdır. Sen Uhud dağı kadar altını Allah yolunda infak etsen bile kadere iman etmedikçe Allah onu (bu ameli) kabul etmez. Sana gelen bir şey kaza (ilahi hüküm) ile gelen bir şey değildir. Kaza ile gelmeyen de zaten gelmeyecektir. Eğer bu inanç içinde ölmezsen cehenneme girersin" dedi. Sonra Abdullah b. Mes'ûd'un yanına gittim, o da aynı şeyi söyledi. Sonra Huzeyfe b el-Yemân'ın yanına gittim, o da aynı şeyi söyledi. Sonra Zeyd b. Sâbit'in yanına gittiğimde, bana Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) aynı şeyi nakletti.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمُؤْمِنِ مِنَ السُّكُونِ تَحْتَ الْحُكْمِ، وَقِلَّةِ الِاضْطِرَابِ عِنْدَ وُرُودِ ضِدِّ الْمُرَادِ

Mümine, İsteği Olmadığında Üzüntüye Kapılmadan (İlahi) Hükmü Kabullenmesinin Gerekmesi

٧٢٨ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا نُوحُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ عَاصِمٍ الْأَحْوَلِ، عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ عَاصِمٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «عَجِبْتُ لِلْمُؤْمِنِ لَا يَقْضِي اللَّهُ لَهُ شَيْئًا، إِلَّا كَانَ خَيْرًا لَهُ». [٣: ٦٦]

728- Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Müminin durumuna hayret ettim. Yüce Allah mümine bir şey takdir ettiği zaman takdir edilen şey, mümin için mutlaka hayırlı olandır."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 245); Şuayb: İsnâdı kavîdir. Ahmed 5/182; Ebû Dâvûd 4699; İbn Mâce 77.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 148); Şuayb: İsnâdı ceyyiddir. Ahmed 5/24, 3/117, 3/184.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْمَرْءَ وَإِنْ كَانَ مُجِدًّا فِي الطَّاعَاتِ إِذَا وَرَدَتْ عَلَيْهِ حَالَةُ الضِّيقِ وَالْمَنْعِ يَجِبُ أَنْ يَسْتَوِيَ قَلْبُهُ عِنْدَهَا مَعَ حَالَةِ الْوُسْعِ وَالْإِعْطَاءِ

Kişinin Taate Yönelik Gayreti Çok Olsa da Yokluğa Yönelik Bir Duruma Maruz Kaldığında Kalbinin Varlık Halindekiyle Aynı Olmasının Gerekliliği

٧٢٩ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «لَقَدْ كَانَ آلُ مُحَمَّدٍ ﷺ يَرَوْنَ ثَلَاثَةَ أَشْهُرٍ مَا يَسْتَوْقِدُونَ فِيهِ بِنَارٍ، مَا هُوَ إِلَّا الْمَاءُ وَالتَّمْرُ، وَكَانَ حَوْلَنَا أَهْلُ دُورٍ مِنَ الْأَنْصَارِ لَهُمْ دَوَاجِنُ فِي حَوَائِطِهِمْ، فَكَانَ أَهْلُ كُلِّ دَارٍ يَبْعَثُونَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِغَزِيرِ شَاتِهِمْ، فَكَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ، مِنْ ذَلِكَ اللَّبَنِ». [٥: ٢٧]

729- Hz. Aişe dedi ki: Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ailesinin evinde uç ay boyunca tencere kaynamaz, su ile hurmadan başka da yiyecekleri olmazdı. Etrafımızda Ensâr'dan komşularımız vardı. Bahçelerinde tavukları vardı. Her ev halkı bize koyunlarından sağdıkları sütten gönderir, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu sütten içerdi.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يَجِبُ عَلَى الْمَرْءِ مِنْ قَطْعِ الْقَلْبِ عَنِ الْخَلَائِقِ بِجَمِيعِ الْعَلَائِقِ فِي أَحْوَالِهِ وَأَسْبَابِهِ

Kişinin Her İşi ve Durumunda Mahlukattan Yana Beklenti İçinde Olmamasının Gerekliliği

٧٣٠ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُقْرِئُ، عَنْ حَيْوَةَ بْنِ شُرَيْحٍ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ هُبَيْرَةَ، عَنْ أَبِي تَمِيمٍ الْجَيْشَانِيِّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «لَوْ تَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ، لَرَزَقَكُمُ اللَّهُ كَمَا يَرْزُقُ الطَّيْرَ، تَغْدُو خِمَاصًا، وَتَعُودُ بِطَانًا». [٣: ٦٦]

730- Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Eğer siz Allah'a hakkıyla tevekkül etseydiniz, sabah aç olarak**

---

[1] Elbânî: Sahih (Muhtasaru'ş-Şemâil 111); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 6/108; Buhârî 6458; Müslim 2972; İbn Mâce 4144.

çıkıp da akşam tok olarak dönen kuşları rızıklandırdığı gibi Allah sizi de rızıklandırırdı."[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ الْمَرْءَ يَجِبُ عَلَيْهِ مَعَ تَوَكُّلِ الْقَلْبِ الِاحْتِرَازِ بِالْأَعْضَاءِ ضِدَّ قَوْلِ مَنْ كَرِهَهُ

Aksi Söylense de Tevekkülün Yanında Kişinin Fiilen de Önlemini Almasının Gerekliliği

٧٣١ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ ﷺ: أُرْسِلُ نَاقَتِي وَأَتَوَكَّلُ؟، قَالَ: «اعْقِلْهَا وَتَوَكَّلْ».. [٣: ٦٥]

731- Câfer b. Amr b. Umeyye, babasından naklediyor: Adamın biri Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Devemi salıverip tevekkül edeyim mi?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bağla ve öyle tevekkül et"** buyurdu.[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: يَعْقُوبُ هَذَا: هُوَ يَعْقُوبُ بْنُ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ الضَّمْرِيُّ مِنْ أَهْلِ الْحِجَازِ مَشْهُورٌ مَأْمُونٌ

Ebû Hâtim der ki: "Buradaki Yâkûb, Lâkûb b. Amr b. Abdillah b. Amr b. Umeyye ed-Damrî olup Hicaz ahalisinden meşhûr ve güvenilir birisidir."

بَابُ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ

Bâb: Kur'ân Okuma

٧٣٢ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ هِشَامٍ الْبَزَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «اقْرَءُوا الْقُرْآنَ مَا ائْتَلَفَتْ عَلَيْهِ قُلُوبُكُمْ، فَإِذَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ فَقُومُوا عَنْهُ». [٤: ٣٤]

732- Cundub, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kur'ân'ı kalpleriniz onun üzerinde birleştiği müddetçe okuyun! İhtilafa düştüğünüz (usandığınız) zaman ise (okumayı bırakıp), hemen kalkın"** buyurduğunu nakleder.[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 310); Şuayb: İsnâdı ceyyiddir. Bak hadis no: 684.

[2] Elbânî: Sahih liğayrihi (Müşkiletu'l-fakr 23/22); Şuayb: Hadis hasendir. Ahmed 1/30; Tirmizî 2344; İbn Mâce 4164.

[3] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 4/312; Buhârî 5060; Müslim 2667; Darimî 2/442.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ قِرَاءَةَ الْمَرْءِ بَيْنَ الْقِرَاءَتَيْنِ كَانَ أَحَبَّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْجَهْرِ وَالْمُخَافَتَةِ جَمِيعًا بِهَا

Gizli ve Açık Kıraatin İki Türlüsünü de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Sevdiği İçin Kişinin Kıraati Bu İkisinin Arasında Yapması

٧٣٣ - أَخْبَرَنَا ابْنُ خُزَيْمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ السَّيْلَحِينِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَبَاحٍ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَرَّ بِأَبِي بَكْرٍ وَهُوَ يُصَلِّي يَخْفِضُ صَوْتَهُ، وَمَرَّ بِعُمَرَ يُصَلِّي رَافِعًا صَوْتَهُ، قَالَ: فَلَمَّا اجْتَمَعَا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ لِأَبِي بَكْرٍ: «يَا أَبَا بَكْرٍ مَرَرْتُ بِكَ وَأَنْتَ تُصَلِّي تَخْفِضُ مِنْ صَوْتِكَ»، قَالَ: قَدْ أَسْمَعْتُ مَنْ نَاجَيْتُ، قَالَ: «وَمَرَرْتُ بِكَ يَا عُمَرُ، وَأَنْتَ تَرْفَعُ صَوْتَكَ»، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أُوقِظُ الْوَسْنَانَ، وَأَحْتَسِبُ بِهِ، قَالَ:، فَقَالَ ﷺ لِأَبِي بَكْرٍ: «ارْفَعْ مِنْ صَوْتِكَ شَيْئًا»، وَقَالَ ﷺ لِعُمَرَ: «اخْفِضْ مِنْ صَوْتِكَ شَيْئًا» [٥: ١]

733- Ebû Katâde anlatıyor: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), (bir gece dışarı çıkıp) Ebû Bekr'e uğradı. Ebû Bekr kısık bir sesle namaz kılıyordu. Bir de Ömer b. el-Hattâb'a uğradı. Ömer ise yüksek sesle namaz kılıyordu. İkisi de, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanında bir araya gelince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ey Ebû Bekr! Ben sana uğradım, sen sesini kısarak namaz kılıyordun. (Niçin böyle yapıyorsun?)"** diye sordu. O da: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben (sesimi) kendisine münâcâtta bulunduğum zâta işittiriyorum" diye cevap verdi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ey Ömer! Sana da uğramıştım. Sen de sesini yükseltiyordun. (Niçin böyle yapıyorsun?)"** diye sordu. O da: "Ey Allah ın Resûlü! Uyuklamakta olan kimseyi uyandırıyorum ve onun uyanmasını sağlamaya çalışıyorum" dedi. Bunun üzerine Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekir'e: **"Sesini biraz yükselt!"** ; Ömer'e de: **"Sesini biraz kıs"** buyurdu.[1]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1200); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ravileri güvenilir kimselerdir. Ebû Dâvûd 1329; Tirmizî 447.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ قِرَاءَةَ الْمَرْءِ الْقُرْآنَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ نَفْسِهِ تَكُونُ أَفْضَلَ مِنْ قِرَاءَتِهِ بِحَيْثُ يُسْمَعُ صَوْتُهُ

Kişinin Kıraati Başkaları İşitmeyecek Şekilde Sadece Kendinin İşitebileceği Şekilde Yapmasının Daha Fazlletll Oluşu

٧٣٤ - أَخْبَرَنَا ابْنُ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ بَحِيرِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ مُرَّةَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «الْجَاهِرُ بِالْقُرْآنِ كَالْجَاهِرِ بِالصَّدَقَةِ، وَالْمُسِرُّ بِالْقُرْآنِ كَالْمُسِرِّ بِالصَّدَقَةِ». [١: ٢]

734- Ukbe b. Âmir'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Kur'ân-ı Kerim'i açıktan okuyan, açıktan sadaka veren gibidir, gizli okuyan da gizli sadaka veren gibidir."**[1]

ذِكْرُ أَمْرِ الْمُصْطَفَى ﷺ بَعْضَ أُمَّتِهِ أَنْ يَقْرَأَ عَلَيْهِ الْقُرْآنَ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmetinden Bazı Kimselere Kendisine Kur'ân Okumalarını Emretmesi

٧٣٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْغَفَّارِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الزُّبَيْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اقْرَأْ عَلَيَّ»، قَالَ: قُلْتُ: أَقْرَأُ عَلَيْكَ، وَإِنَّمَا أُنْزِلَ الْقُرْآنُ عَلَيْكَ؟، قَالَ: «إِنِّي أُحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي». فَقَرَأْتُ عَلَيْهِ سُورَةَ النِّسَاءِ حَتَّى إِذَا بَلَغْتُ: ﴿فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾ نَظَرْتُ إِلَيْهِ، فَإِذَا عَيْنَاهُ تُهْرَاقَانِ [١: ٩٥]

735- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: **"Bana Kur'ân oku"** buyurunca: "Kur'ân sana nâzil oluyorken, ben mi sana okuyacağım?" diye sordum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kur'ân'ı benden başkasından duymak isterim"** buyurunca Nisâ sûresini okumaya başladım, *"Her ümmetten bir şahit getirdiğimiz ve seni de onların üzerine bir şahit*

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1204); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 4/151, 4/158; Ebû Dâvûd 1333; Tirmizî 2919; Nesâî 3/225.

yaptığımız zaman, bakalım onların hâli nice olacak!" (Nisâ 41) âyetine geldiğim zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gözlerinden yaş aktığını gördüm.[1]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِأَخْذِ الْقُرْآنِ عَنْ رَجُلَيْنِ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَرَجُلَيْنِ مِنَ الْأَنْصَارِ

Kur'ân'ı Muhacirlerden İki ve Ensâr'dan İki Kimseden Almanın Emredilmesi

٧٣٦ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَوْدُودٍ بِحَرَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحِيمِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، عَنْ مَسْرُوقِ بْنِ الْأَجْدَعِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو، يَقُولُ: لَمْ أَزَلْ أُحِبُّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ مُنْذُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ، يَقُولُ: «اقْرَءُوا الْقُرْآنَ مِنْ أَرْبَعَةٍ: عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، وَسَالِمٍ مَوْلَى أَبِي حُذَيْفَةَ، وَمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، وَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ». [٨٦ : ١]

736- Mesrûk b. el-Ecda' der ki: Abdullah b. Amr'ı işittim; dedi ki: "Abdullah b. Mes'ûd'u Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) onun için şöyle dediği zamandan bu yana seviyorum: "Kur'ân'ı şu dört kişiden öğreniniz: Abdullah b. Mes'ûd, Huzeyfe'nin azatlısı Sâlim ve Muâz b. Cebel ve Ubey b. Ka'b."[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا أُبِيحَ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ فِي قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ عَلَى الْأَحْرُفِ السَّبْعَةِ

Bu Ümmete Kur'ân'ı Yedi Harf (Lehçe) Üzerinden Okumalarının Mubah Kılınışı

٧٣٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: قَرَأَ رَجُلٌ آيَةً وَقَرَأْتُهَا عَلَى غَيْرِ قِرَاءَتِهِ، فَقُلْتُ: مَنْ أَقْرَأَكَ هَذِهِ؟، فَقَالَ: أَقْرَأَنِيهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَانْطَلَقْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَقْرَأْتَنِي آيَةَ كَذَا وَكَذَا؟، قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ الرَّجُلُ: أَقْرَأْتَنِي كَذَا وَكَذَا؟، قَالَ: «نَعَمْ، إِنَّ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ أَتَيَانِي، فَجَلَسَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ يَمِينِي، وَمِيكَائِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ يَسَارِي، فَقَالَ جِبْرِيلُ: يَا مُحَمَّدُ، اقْرَإِ الْقُرْآنَ عَلَى حَرْفٍ، فَقَالَ مِيكَائِيلُ:

---

[1] Elbânî: Sahih; Tahrîcu Fıkhi's-sîre 192); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 1/380, 1/433; Buhârî 4582; Müslim 800; Ebû Dâvûd 3668; Tirmizî 3028.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 1827); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/195; Buhârî 3758; Müslim 2464; Tirmizî 3810.

اسْتَزِدْهُ، فَقُلْتُ: زِدْنِي، فَقَالَ: اقْرَأْهُ عَلَى حَرْفَيْنِ، فَقَالَ مِيكَائِيلُ: اسْتَزِدْهُ، حَتَّى بَلَغَ سَبْعَةَ أَحْرُفٍ، وَقَالَ: اقْرَأْهُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ، كُلٌّ شَافٍ كَافٍ». [١: ٢٠]

737- Ubey b. Ka'b anlatıyor: Bir adam bir âyeti okudu; ben ise onun kıraatinden başka şekilde okudum. "Bunu sana kim okuttu?" diye sorduğumda: "Bu âyeti bana Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) okuttu" dedi. Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına geldim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu âyeti bana şöyle okutmuştun değil mi?" diye sordum. **"Evet"** buyurdu. Bu defa o adam: "Bu âyeti bana şu şekilde öğretmemiş miydin?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: **"Evet"** buyurdu ve şöyle devam etti: **"Cibrîl ve Mîkâîl bana geldiler. Cibrîl sağıma, Mîkâîl soluma oturdu. Cibrîl «Ey Muhammed! Kur'an'ı bir harf (lehçe) üzere oku» dedi. Bunun üzerine Mîkâîl de bana «Bu harflerin artırılmasını iste» dedi. Ben: «Bana artır» dediğimde Cibrîl «İki harf üzere oku» dedi. Mikâîl yine: «Bu harflerin artırılmasını iste» dedi. Bu şekilde bir harf olan Kur'ân okuyuşu yedi harfe (yedi lehçeye) kadar çıkarılıp çoğalmış oldu. Bana: «Kur'ân'ı yedi harf üzeri oku. Her bir harf kâfi ve şâfidir (Kur'ân'ın şifa oluşuna engel olmayıp yeterlidir)» dedi."**[1]

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى أَنَّ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ عَلَى حَرْفٍ مِنَ الْأَحْرُفِ السَّبْعَةِ كَانَ مُصِيبًا

Yedi Harf (Lehçe)den Herhangi Biri ile Kur'ân'ı Okuyanın Doğru Yaptığına Delalet Eden Haber

٧٣٨ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مِهْرَانَ السَّبَّاكُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عُتَيْبَةَ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، أَنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ، وَهُوَ بِأَضَاةِ بَنِي غِفَارٍ، فَقَالَ: «يَا مُحَمَّدُ، إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكَ أَنْ تُقْرِئَ أُمَّتَكَ هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى حَرْفٍ وَاحِدٍ، فَقَالَ ﷺ: أَسْأَلُ اللَّهَ مُعَافَاتَهُ وَمَغْفِرَتَهُ، أَوْ مَعُونَتَهُ وَمُعَافَاتَهُ، سَلْ لَهُمُ التَّخْفِيفَ، فَإِنَّهُمْ لَنْ يُطِيقُوا ذَلِكَ فَانْطَلَقَ ثُمَّ رَجَعَ، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكَ أَنْ تُقْرِئَ أُمَّتَكَ هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى حَرْفَيْنِ، فَقَالَ: أَسْأَلُ اللَّهَ مُعَافَاتَهُ وَمَغْفِرَتَهُ، أَوْ مَعُونَتَهُ وَمُعَافَاتَهُ، سَلْ لَهُمُ التَّخْفِيفَ، فَإِنَّهُمْ لَنْ يُطِيقُوا ذَلِكَ فَانْطَلَقَ ثُمَّ رَجَعَ، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكَ أَنْ تُقْرِئَ أُمَّتَكَ هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى ثَلَاثَةِ أَحْرُفٍ، قَالَ: أَسْأَلُ اللَّهَ مُعَافَاتَهُ

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1327; es-Silsiletu's-sahîha 843); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 5/122; Nesâî 2/154.

وَمَغْفِرَتَهُ، أَوْ مَعُونَتَهُ وَمُعَافَاتَهُ، سَلْ هَمُّ التَّخْفِيفَ، فَإِنَّهُمْ لَنْ يُطِيقُوا ذَاكَ، قَالَ: فَانْطَلَقَ ثُمَّ رَجَعَ، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَقْرَأَ هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ، فَمَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْهَا فَهُوَ كَمَا قَرَأَ». [١: ٢٠]

738- Ubey b.Ka'b'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ğıfar oğullarının suyunun yanındayken Cibrîl geldi ve: "Ey Muhammed! Allah, ümmetine bu Kur'ân'ı bir harf üzere okutmanı emrediyor" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah'tan afiyette kılmasını ve bağışlamasını veya desteğini ve afiyette kılmasını dilerim. Onlar için hafifletme dile, çünkü ümmetimin buna gücü yetmez"** karşılığını verdi. Cibrîl gidip ikinci defa gelip: "Allah, ümmetine bu Kur'ân'ı iki harf üzere okutmanı emrediyor" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah'tan afiyette kılmasını ve bağışlamasını veya desteğini ve afiyette kılmasını dilerim. Onlar için hafifletme dile, çünkü ümmetimin buna gücü yetmez"** karşılığını verdi. Cibrîl gidip üçüncü defa dönunce: "Allah, ümmetine Kur'ân'ı üç harf üzere okutmanı emrediyor" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah'tan afiyette kılmasını ve bağışlamasını veya desteğini ve afiyette kılmasını dilerim. Onlar için hafifletme dile, çünkü ümmetimin buna gücü yetmez"** karşılığını verdi. Cibrîl gidip dördüncü defa dönünce: "Allah, ümmetine Kur'ân'ı yedi harf üzere okutmanı emrediyor. Bunlardan hangisiyle okurlarsa doğru okumuş olurlar" dedi.[1]

ذِكْرُ الْعِلَّةِ الَّتِي مِنْ أَجْلِهَا سَأَلَ النَّبِيُّ ﷺ رَبَّهُ مُعَافَاتَهُ وَمَغْفِرَتَهُ

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Rabbinden Afiyet ve Mağfiret Dilemesinin Nedeni

٧٣٩ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زِرٍّ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: لَقِيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جِبْرِيلَ ﷺ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنِّي بُعِثْتُ إِلَى أُمَّةٍ أُمِّيَّةٍ، مِنْهُمُ الْغُلَامُ وَالْجَارِيَةُ، وَالْعَجُوزُ وَالشَّيْخُ الْفَانِي»، قَالَ: «مُرْهُمْ فَلْيَقْرَؤُوا الْقُرْآنَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ». [١: ٢٠]

739- Ubey b. Ka'b der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cibril ile karşılaştı ve: "**«Ben, erkek çocuğu, kız çocuğu, ihtiyarı ve piri fanisi olan hiç okumayan bir**

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1328); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 5/128; Müslim 821; Ebû Dâvûd 1478; Nesâî 2/152.

ümmete gönderildim» dedi. Cibrîl: "Onlara Kur'ân'ı yedi harf üzere okumaların emret" dedi.[1]

ذِكْرُ تَفَضُّلِ اللهِ ﷻ عَلَى صَفِيِّهِ ﷺ بِكُلِّ مَسْأَلَةٍ
سَأَلَ بِهَا التَّخْفِيفَ عَنْ أُمَّتِهِ فِي قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ بِدَعْوَةٍ مُسْتَجَابَةٍ

Yüce Allah'ın Seçilmiş Kuluna (sallallahu aleyhi vesellem) Ümmeti İçin Kur'ân'ı Kıraat Hususunda Her Dilemesinde Hafifletme ve Duasını Kabul Etme Yönünde İhsanda Bulunması

٧٤٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِيسَى، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا فِي الْمَسْجِدِ، فَدَخَلَ رَجُلٌ فَقَرَأَ قِرَاءَةً أَنْكَرْتُهَا عَلَيْهِ، ثُمَّ دَخَلَ آخَرُ فَقَرَأَ قِرَاءَةً سِوَى قِرَاءَةِ صَاحِبِهِ، فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ دَخَلَا جَمِيعًا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ هَذَا قَرَأَ قِرَاءَةً أَنْكَرْتُهَا عَلَيْهِ، ثُمَّ قَرَأَ الْآخَرُ قِرَاءَةً سِوَى قِرَاءَةِ صَاحِبِهِ، فَقَالَ لَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اقْرَآ»، فَقَرَآ، [فَقَالَ]: «أَحْسَنْتُمَا، أَوْ، قَالَ: أَصَبْتُمَا»، قَالَ: فَلَمَّا، قَالَ لَهُمَا الَّذِي، قَالَ، كَبُرَ عَلَيَّ، فَلَمَّا رَأَى النَّبِيُّ ﷺ مَا غَشِيَنِي ضَرَبَ فِي صَدْرِي، فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَبِّي فَرَقًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا أُبَيُّ: إِنَّ رَبِّي أَرْسَلَ إِلَيَّ: أَنِ اقْرَأِ الْقُرْآنَ عَلَى حَرْفٍ، فَرَدَدْتُ عَلَيْهِ: أَنْ هَوِّنْ عَلَى أُمَّتِي مَرَّتَيْنِ، فَرَدَّ عَلَيَّ: أَنِ اقْرَأْهُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ، وَلَكَ بِكُلِّ رَدَّةٍ رَدَدْتُهَا مَسْأَلَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِأُمَّتِي، ثُمَّ أَخَّرْتُ الثَّالِثَةَ إِلَى يَوْمٍ يَرْغَبُ إِلَيَّ فِيهِ الْخَلْقُ حَتَّى إِبْرَاهِيمُ». [١: ٢٠]

740- Ubey b. Ka'b der ki: Mescid'deyken adamın biri (namaz kılmak için) içeriye girdi. Kıraatini daha önce duymadığım bir şekilde (lehçede) yaptı. Sonra başka bir adam girdi. Bu da kıraatini diğer adamdan daha farklı bir şekilde yaptı. Namazı bitirdiğimizde ikisi de birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdiler. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu adam kıraatini daha önce duymadığım bir şekilde yaptı. Bu da diğerinden daha farklı (ve bilmediğim) bir şekilde kıraatini yaptı" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o iki adama bir daha okumalarını emretti. Okuduklarında da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: **"İyi yaptınız veya isabet ettiniz"** buyurdu. Bu durum ağrıma gitti. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) içime düşeni hissetti ve göğsüme vurdu. O anda kendimi sanki Rabbimin

[1] **Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1328); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 5/132; Tirmizî 2944.**

huzurunda korkuyormuş gibi hissettim. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana şöyle buyurdu: **"Ey Ubey! Kur'ân'ı tek bir lehçe (harf) okumam üzere (Cibrîl'i) bana gönderdi. Ancak, okumayı ümmetime kolaylaştır diye tekrar bir istekte bulundum. Bunun üzerine bana: «Onu yedi lehçe üzerine okuyabilirsin ve sana verdiğim her cevapla birlikte bir isteğin kıyamet gününde kabul görecek» diye karşılık verdi. Ben de: «Allahım! Ümmetimi bağışla» diye dilekte bulundum. İkinci dileğimi de İbrâhîm (aleyhisselâm) dahil bütün mahlukatın bana yönelecekleri bir güne bıraktım."**[1]

٧٤١ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدٍ الْقَارِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ هِشَامَ بْنَ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ، فَقَرَأَ سُورَةَ الْفُرْقَانِ عَلَى غَيْرِ مَا أَقْرَؤُهَا، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَقْرَأَنِيهَا، فَكِدْتُ أَنْ أَعْجَلَ عَلَيْهِ، ثُمَّ أَمْهَلْتُ حَتَّى انْصَرَفَ، ثُمَّ لَبَّبْتُهُ بِرِدَائِهِ، فَجِئْتُ بِهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقُلْتُ: إِنِّي سَمِعْتُ هَذَا يَقْرَأُ سُورَةَ الْفُرْقَانِ عَلَى غَيْرِ مَا أَقْرَأْتَنِيهَا، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اقْرَأْ»، فَقَرَأَ الْقِرَاءَةَ الَّتِي سَمِعْتُهُ يَقْرَأُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «هَكَذَا أُنْزِلَتْ»، ثُمَّ، قَالَ لِي: «اقْرَأْ»، فَقَرَأْتُ، فَقَالَ: «هَكَذَا أُنْزِلَتْ، إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ أُنْزِلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ، فَاقْرَؤُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ». [١: ٤١]

741- Ömer b. el-Hattâb der ki: Hişâm b. Hakîm b. Hizâm'ın, Furkân Sûresini okurken, benim okuduğumdan farklı bir şekilde okuduğunu işittim. Hâlbuki bu sûreyi bana Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) okutmuştu. Neredeyse (namazda olan) adamın üzerine gidecektim, ama namazı bitirmesini bekledim. Sonra Hişâm'ın elbisesinden tutup çekerek Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürdüm. Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Sen bana Furkân Sûresini okuttun. Bu adamın, senin bana okuttuğundan değişik bir şekilde okuduğunu duydum" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Oku!"** buyurunca. Hişâm daha önce okuduğu gibi okudu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bu sûre bu şekilde nâzil oldu"** buyurup, bana: **"Sen oku!"** buyurdu. Ben de okuyunca: **"Bu şekilde nâzil oldu"** buyurduktan sonra: **"Kur'ân yedi harf (lehçe) üzere nâzil oldu. Bundan kolayınıza geleni okuyunuz"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1328); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 5/127; Müslim 820.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1325); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 1/206; Ahmed 1/40; Buhârî 2419; Müslim 818; Nesâî 2/151; Tirmizî 2943.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ بِأَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ الْقُرْآنَ عَلَى أَحْرُفٍ مَعْلُومَةٍ

Yüce Allah'ın Kur'ân'ı Bilinen Harfler (Lehçeler) Üzerinde İndirmesi

٧٤٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أُنْزِلَ الْقُرْآنُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ». [١: ٦٦]

742- Ubey b. Ka'b der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kur'ân yedi harf (kıraat) üzere nâzil olmuştur"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ وَصْفِ بَعْضِ الْقَصْدِ فِي الْخَبَرِ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ

Önceki Hadiste Ne Kastedildiğine Dair

٧٤٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «أُنْزِلَ الْقُرْآنُ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ». حَكِيمًا، عَلِيمًا، غَفُورًا، رَحِيمًا [٣: ٦٦]

743- Ebû Hureyre, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Kur'ân yedi kıraat (lehçe) üzerine nazil olmuştur."** "Hakîmen Alîme" ifadesi "Ğafûran Rahîma" şeklinde de okunabilir.[2]

قَوْلُ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، أَدْرَجَهُ فِي الْخَبَرِ، وَالْخَبَرُ إِلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ فَقَطْ

Hadisin sonundaki örnek, ravi Muhammed b. Amr'a ait olup hadisin sonuna idrâc etmiştir. Hadis-i şerif olan metin, sadece yedi harf ifadesiyle sınırlıdır.[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1327); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 5/114.

[2] Elbânî: Hasen sahih; Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/300, 2/332, 2/440.

[3] Elbânî: Sahih (el-İrvâ' 6/271); Şuayb: İsnâdı hasendir.

ذِكْرُ خَبَرٍ قَدْ شَنَّعَ بِهِ بَعْضُ الْمُعَطِّلَةِ عَلَى أَصْحَابِ الْحَدِيثِ حَيْثُ حُرِمُوا التَّوْفِيقَ لِإِدْرَاكِ مَعْنَاهُ

Mânâsını İdrâkten Mahrum Kaldıkları İçin Muattıla'nın Hadis Âlimlerini Tenkit Etmesine Sebep Olan Haber

٧٤٤ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ حُمَيْدًا، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا، قَالَ: كَانَ رَجُلٌ يَكْتُبُ لِلنَّبِيِّ ﷺ، وَكَانَ قَدْ قَرَأَ الْبَقَرَةَ، وَآلَ عِمْرَانَ عُدَّ فِينَا ذُو شَأْنٍ، وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُمْلِ عَلَيْهِ: ﴿غَفُورًا رَحِيمًا﴾، فَيَكْتُبُ: «عَفُوًّا غَفُورًا»، فَيَقُولُ النَّبِيُّ ﷺ: «اكْتُبْ»، وَيُمْلِي عَلَيْهِ: ﴿عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ فَيَكْتُبُ «سَمِيعًا بَصِيرًا»، فَيَقُولُ النَّبِيُّ ﷺ: «اكْتُبْ أَيَّتَهَا شِئْتَ»، قَالَ: فَارْتَدَّ عَنِ الْإِسْلَامِ، فَلَحِقَ بِالْمُشْرِكِينَ، فَقَالَ: أَنَا أَعْلَمُكُمْ بِمُحَمَّدٍ ﷺ، إِنْ كُنْتُ لَأَكْتُبُ مَا شِئْتُ، فَمَاتَ، فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: «إِنَّ الْأَرْضَ لَنْ تَقْبَلَهُ»، قَالَ: فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ: فَأَتَيْتُ تِلْكَ الْأَرْضَ الَّتِي مَاتَ فِيهَا، وَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّ الَّذِي، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَمَا قَالَ، فَوَجَدْتُهُ مَنْبُوذًا، فَقُلْتُ: مَا شَأْنُ هَذَا؟ فَقَالُوا: دَفَنَّاهُ فَلَمْ تَقْبَلْهُ الْأَرْضُ. [٥: ٣٣]

744- Enes anlatıyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelen vahyi yazan bir adam vardı. Bakara ve Âl-i İmrân sûrelerini bilirdi. Bunları bilen kişinin bizim gözümüzde büyük bir konumu olurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân yazdırırken: **"Ğafûran Rahîma"** diye okurdu; ancak o: "Afuvven Ğafûra" şeklinde yazardı. Peygamberimiz (sallallahu aleyhi vesellem) ona **"Yaz!"** deyip: **"Alîmen hakîme"** diye okurken o: "Semî'an Basîre" diye yazardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de ona: **"Nasıl istiyorsan öyle yaz"** derdi. Sonra adam Müslümanlıktan çıkıp mürted oldu. Müşriklere katıldı ve onlara: "Ben Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) hepinizden iyi tanırım, ben istediğim gibi yazıyordum" dedi. Adam olunce Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adamın hakkında: **"Yer onu kabul etmeyecektir"** buyurdu. Ebû Talha dedi ki: "Adamın öldüğü yere gittim ve toprağın onu atmış olduğunu gördüm. «Bu adamın durumu nedir?» diye sorduğumda: «Onu gömdük; ancak yer onu kabul etmedi» dediler.[1]

---

[1] **Elbânî: Sahih (et-Ta'lîk ala Sahihi'l-Mevârid 1268/1521); Şuayb: İsnâdı Müslim'ın şartınca sahih. Ahmed 3/120, 3/121; Buhârî 3617; Müslim 2781.**

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ وَصْفِ الْبَعْضِ الْآخَرِ لِقَصْدِ النَّعْتِ فِي الْخَبَرِ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ

Önceki Hadiste Kasdedilen Hususu Belirten Diğer Haber

٧٤٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو هَمَّامٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ، عَنْ عَقِيلِ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «كَانَ الْكِتَابُ الْأَوَّلُ يَنْزِلُ مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ، وَعَلَى حَرْفٍ وَاحِدٍ، وَنَزَلَ الْقُرْآنُ مِنْ سَبْعَةِ أَبْوَابٍ، عَلَى سَبْعَةِ أَحْرُفٍ: زَاجِرٌ، وَآمِرٌ، وَحَلَالٌ، وَحَرَامٌ، وَمُحْكَمٌ، وَمُتَشَابِهٌ، وَأَمْثَالٌ، فَأَحِلُّوا حَلَالَهُ، وَحَرِّمُوا حَرَامَهُ، وَافْعَلُوا مَا أُمِرْتُمْ بِهِ، وَانْتَهُوا عَمَّا نُهِيتُمْ عَنْهُ، وَاعْتَبِرُوا بِأَمْثَالِهِ، وَاعْمَلُوا بِمُحْكَمِهِ، وَآمِنُوا بِمُتَشَابِهِهِ، وَقُولُوا: آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا». [٣: ٦٦]

745- İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"İlk kitap bir bâb ve bir kıraat üzerine nazil olmuştu. Kur'ân ise yedi bâb ve yedi harf üzerine nazil olmuştur. Bunlar da: Nehiyler, emirler, helaller, haramlar, muhkemler, müteşâbihler ve mesellerdir. Kurân'ın helalini helal, haramını da haram kabul edin. Size emrettiklerini yerine getirin, yasakladıklarından da uzak durun. Verilen mesellerden ibret alın. Muhkem âyetleriyle amel edin, müteşâbih âyetlerine iman edin ve: «Bunların hepsi Rabbimizin katındandır. O'na iman ederiz» deyin."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنْ لَا حَرَجَ عَلَى الْمَرْءِ أَنْ يَقْرَأَ بِمَا شَاءَ مِنَ الْأَحْرُفِ السَّبْعَةِ

Kişinin Yedi Lehçeden Dilediği ile Kıraat Edebilmesinin Mahzurlu Olmaması

٧٤٦ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بِسْطَامٍ بِالْأُبُلَّةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأُمَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زِرٍّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَجُلًا يَقْرَأُ آيَةً أَقْرَأَنِيهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خِلَافَ مَا قَرَأَ، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ، وَهُوَ يُنَاجِي عَلِيًّا، فَذَكَرْتُ لَهُ ذَلِكَ، فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا عَلِيٌّ وَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَقْرَؤُوا كَمَا عُلِّمْتُمْ [١: ٤١]

[1] Elbânî:; Metinde geçen "nehiyler" ibaresi zayıftır (es-Silsiletu's-sahîha 587); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Beyhakî: "Mürsel ceyyiddir." Ahmed 1/445.

746- Abdullah b. Mes'ûd der ki: Bir adamın Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'ın bana öğrettiği kıraatten farklı olarak bir âyeti okuduğunu işittim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiğimizde Hz. Ali'nin onunla gizlice konuştuğunu gördüm. Durumu ona zikrettiğimde Hz. Ali bize dönerek: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vasellem) size öğretildiği gibi okumanızı emrediyor" dedi.[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنِ الْعَتْبِ عَلَى مَنْ قَرَأَ بِحَرْفٍ مِنَ الْأَحْرُفِ السَّبْعَةِ

Yedi Lehçeden Biri İle Kıraat Edeni Kusurlu Bulmanın Yasaklanışı

٧٤٧ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْخَطِيبُ بِالْأَهْوَازِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْمَرُ بْنُ سَهْلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَامِرُ بْنُ مُدْرِكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زِرٍّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَقْرَأَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سُورَةَ الرَّحْمَنِ فَخَرَجْتُ إِلَى الْمَسْجِدِ عَشِيَّةً، فَجَلَسَ إِلَيَّ رَهْطٌ، فَقُلْتُ لِرَجُلٍ: اقْرَأْ عَلَيَّ، فَإِذَا هُوَ يَقْرَأُ أَحْرُفًا لَا أَقْرَؤُهَا، فَقُلْتُ: مَنْ أَقْرَأَكَ؟، فَقَالَ: أَقْرَأَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَانْطَلَقْنَا حَتَّى وَقَفْنَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقُلْتُ: اخْتَلَفْنَا فِي قِرَاءَتِنَا، فَإِذَا وَجْهُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِيهِ تَغَيُّرٌ، وَوَجَدَ فِي نَفْسِهِ حِينَ ذَكَرْتُ الِاخْتِلَافَ، فَقَالَ: «إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ قَبْلَكُمْ بِالِاخْتِلَافِ»، فَأَمَرَ عَلِيًّا، فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَأْمُرُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ كُلُّ رَجُلٍ مِنْكُمْ كَمَا عُلِّمَ، فَإِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ قَبْلَكُمُ الِاخْتِلَافُ، قَالَ: فَانْطَلَقْنَا وَكُلُّ رَجُلٍ مِنَّا يَقْرَأُ حَرْفًا لَا يَقْرَأُ صَاحِبُهُ. [١ : ٤١]

747- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana Rahmân sûresini okuttu. Akşam zamanı Mescid'e gittiğimde bir grup yanıma gelip oturdu. İçlerinden birine: "Bana (Kur'ân) oku" dediğimde adam benim okumadığım harfler üzerinden okumaya başladı. Ona: "Seni kim okuttu?" dediğimde: "Beni Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) okuttu" dedi. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittik ve: "Biz okumamızda ihtilafa düştük" dedim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzü değişti. Kuran hakkında ihtilaf ettiğimizi duyması ağırına gitti ve: **"Sizden öncekiler ihtilaflarından dolayı helak oldular"** buyurdu. Ardından Allah Resûlünün (sallallahu aleyhi vesellem) emriyle Hz. Alı, Müslümanlara şu duyuruyu yaptı: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her bir kişinin kendisine öğretildiği şekilde Kur'ân'ı okumasını emrediyor. Bilmelisiniz ki sizden

---

[1] **Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 1522); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 1/419, 1/421.**

öncekileri bu konudaki ihtilaftan dolayı helak oldular." Bu şekilde dağıldığımızda her birimiz Kur'ân'ı diğerinden farklı bir harf üzere okuyordu.[1]

ذِكْرُ الْإِبَاحَةِ لِلْمَرْءِ أَنْ يُرَجِّعَ فِي قِرَاءَتِهِ إِذَا صَحَّتْ نِيَّتُهُ فِيهِ

Niyeti Doğru Olduğunda Kişinin Kıraatinde Nağme Yapmasının Mubahlığı

٧٤٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا نُوحُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الْمُغَفَّلِ، يَقُولُ: قَرَأَ النَّبِيُّ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ فَرَجَّعَ فِي قِرَاءَتِهِ

قَالَ مُعَاوِيَةُ: لَوْلَا أَنِّي أَكْرَهُ أَنْ يَجْتَمِعَ النَّاسُ عَلَيَّ، لَحَكَيْتُ قِرَاءَتَهُ [٤: ١]

748- Muâviye b. Kurra bildiriyor: Abdullah b. Muğaffel'in şöyle dediğini işittim: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Fetih yılında nağme yaparak Fetih sûresini okudu." Muâviye dedi ki: "İnsanların başıma toplanacağından endişe etmeseydim O'nun (sallallahu aleyhi vesellem) onu nasıl okuduğunu size gösteririm."[2]

ذِكْرُ إِبَاحَةِ تَحْسِينِ الْمَرْءِ صَوْتَهُ بِالْقُرْآنِ

Kişinin Kur'ân Okurken Sesini Güzelleştirmesinin Mubahlığı

٧٤٩ - أَخْبَرَنَا النَّضْرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُبَارَكِ الْعَابِدُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ الْعِجْلِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْسَجَةَ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «زَيِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ». [١: ٢]

749- Berâ b. Âzib'in bildirdiğine göre Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Kur'ân'ı seslerinizle süsleyiniz."**[3]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: هَذِهِ اللَّفْظَةُ مِنْ أَلْفَاظِ الْأَضْدَادِ، يُرِيدُ بِقَوْلِهِ ﷺ: «زَيِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ» , لَا: زَيِّنُوا أَصْوَاتَكُمْ بِالْقُرْآنِ.

---

[1] Elbânî: Hasen (es-Silsiletu's-sahîha 1522); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 1/393, 1/411, 1/412; Buhârî 2410, 3476.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1319); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 5/54; Buhârî 4281, 5034; Müslim 794; Ebû Dâvûd 1467.

[3] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1320); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 4/296; Ebû Dâvûd 1468; Nesâî 2/179; İbn Mâce 1342; Darimî 2/474.

Ebû Hâtim der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ifadesinde zıt anlamlı bir kullanım vardır. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bununla sesin Kur'ân'la değil Kur'ân'ın sesle süslenmesini kastetmiştir."

ذِكْرُ الْخَبَرِ الْمُدْحِضِ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ هَذَا الْخَبَرَ تَفَرَّدَ بِهِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْسَجَةَ، عَنِ الْبَرَاءِ

Bunu Berâ'dan Rivayette Abdurrahman b. Avsece'nin Tek Kaldığını İddia Edenin Kavlini Çürüten Haber

٧٥٠ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ بُجَيْرٍ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْإِسْكَنْدَرَانِيُّ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، قَالَ: «زَيِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ» [٢:١]

750- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şoyle buyurmaktadır: **"Kur'ân'ı seslerinizle süsleyiniz."**[1]

ذِكْرُ إِبَاحَةِ تَحْزِينِ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ إِذِ اللهُ أَذِنَ فِي ذَلِكَ

Yüce Allah İzin Verdiği İçin Kur'ân'ı Hüzünlü Bir Şekilde Okumanın Mubahlığı

٧٥١ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ بِمَنْبِجَ، حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ يَحْيَى الْبَلْخِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ ثُمَّ سَمِعْتُهُ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَا أَذِنَ اللهُ لِشَيْءٍ مَا أَذِنَ لِنَبِيٍّ يَتَغَنَّى بِالْقُرْآنِ» [٢:١]

751- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah, Kur'ân'ı teganni ile okuyan bir peygambere kulak verdiği gibi hiçbir şeye kulak vermez"** buyurdu.[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: قَوْلُهُ ﷺ: «يَتَغَنَّى بِالْقُرْآنِ»، يُرِيدُ يَتَحَزَّنُ بِهِ، وَلَيْسَ هَذَا مِنَ الْغُنْيَةِ، وَلَوْ كَانَ ذَلِكَ مِنَ الْغُنْيَةِ لَقَالَ: يَتَغَانَى بِهِ، وَلَمْ يَقُلْ: يَتَغَنَّى بِهِ، وَلَيْسَ التَّحَزُّنُ بِالْقُرْآنِ نَقَاءَ الْجِرْمِ،

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1320); Şuayb: İsnâdı sahihtir.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1324); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Buhârî 5024; Müslim 792; Ebû Dâvûd 1473; Nesâî 2/180; Darimî 1/350.

وَطِيبَ الصَّوْتِ، وَطَاعَةَ اللَّهَوَاتِ بِأَنْوَاعِ النَّغَمِ بِوِفَاقِ الْوِقَاعِ، وَلَكِنَّ التَّحَزُّنَ بِالْقُرْآنِ هُوَ أَنْ يُقَارِنَهُ شَيْئَانِ: الْأَسَفُ وَالتَّلَهُّفُ: الْأَسَفُ عَلَى مَا وَقَعَ مِنَ التَّقْصِيرِ، وَالتَّلَهُّفُ عَلَى مَا يُؤْمَلُ مِنَ التَّوْقِيرِ، فَإِذَا تَأَلَّمَ الْقَلْبُ وَتَوَجَّعَ، وَتَحَزَّنَ الصَّوْتُ وَرَجَّعَ، بَدَرَ الْجَفْنَ بِالدُّمُوعِ، وَالْقَلْبَ بِاللُّمُوعِ، فَحِينَئِذٍ يَسْتَلِذُّ الْمُتَهَجِّدُ بِالْمُنَاجَاةِ، وَيَفِرُّ مِنَ الْخَلْقِ إِلَى وَكْرِ الْخَلَوَاتِ، رَجَاءَ غُفْرَانِ السَّالِفِ مِنَ الذُّنُوبِ، وَالتَّجَاوُزِ عَنِ الْجِنَايَاتِ وَالْعُيُوبِ، فَنَسْأَلُ اللَّهَ التَّوْفِيقَ لَهُ.

Ebû Hâtim der ki: Kur'ân'ı teganni ile okumaktan kasıt, nağme ile okumak değil hüzün ile okumaktır. Bundan kasıt, nağme olsaydı "يَتَغَنَّى" yerine "يَتَغَانَى" lafzı kullanılırdı. Böylesi bir hüzün de Kur'ân'ı kusursuz, güzel bir sesle ve lafzın gerektirdiği nağme ile okuma anlamında değildir. Kur'ân'ı hüzünle okuma biri teessüf, biri de telehhüf olmak üzere iki şeyle birlikte gerçekleşir. Teessüf, kişinin taksiratına yönelik hayıflanmasıdır. Telehhüf ise istenen saygı ve yüceltmenin ifasının tasasını taşımaktır. Kur'ân okurken kalp elem duyup acıyı hissederse, ses de bunun üzüntüsüyle titrerse gözlerden yaş akmaya, kalpler de parıldamaya başlar. İşte o zaman teheccüde duran kişi bunun lezzetini duyar. Geçmiş günahlarının bağışlanması, hata ve kusurlarının görmezden gelinmesi umuduyla insanların arasından yalnızlığa kaçmaya çalışır. Yüce Allah'tan böylesi bir şeye bizi muvaffak kılmasını diliyorum.

ذِكْرُ اسْتِمَاعِ اللَّهِ إِلَى الْمُتَحَزِّنِ بِصَوْتِهِ بِالْقُرْآنِ

Hüzünlü Bir Sesle Kur'ân Okuyanı Yüce Allah'ın Dinlemesi

٧٥٢ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَجَّاجِ السَّامِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا أَذِنَ اللَّهُ لِشَيْءٍ كَأَذَنِهِ لِلَّذِي يَتَغَنَّى بِالْقُرْآنِ، يَجْهَرُ بِهِ». [١ : ٢]

752- Ebû Hureyre der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah, Kur'ân'ı teganni ederek açıktan okuyan bir peygambere kulak verdiği gibi hiçbir şeye kulak vermez"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: قَوْلُهُ: «مَا أَذِنَ اللَّهُ»، يُرِيدُ: مَا اسْتَمَعَ اللَّهُ لِشَيْءٍ، «كَأَذَنِهِ»: كَاسْتِمَاعِهِ «لِلَّذِي يَتَغَنَّى بِالْقُرْآنِ، » يَجْهَرُ بِهِ «، يُرِيدُ: يَتَحَزَّنُ بِالْقِرَاءَةِ عَلَى حَسَبِ مَا وَصَفْنَا نَعْتَهُ

[1] Elbânî: Hasen sahih; Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/450; Müslim 792; Darimî 1/349.

Ebû Hâtim der ki: "أَذِنَ" ifadesinden kasıt, dinlemedir. Yüce Allah'ın Kur'ân'ı okuyanı dinlemesi anlamındadır. Kur'ân'ı açıktan okumaktan kasıt, daha once de belirttiğimiz gibi onu hüzünle okumaktır.

ذِكْرُ الْخَبَرِ الدَّالِّ عَلَى صِحَّةِ مَا تَأَوَّلْنَا خَبَرَيْ أَبِي هُرَيْرَةَ اللَّذَيْنِ ذَكَرْنَاهُمَا

Önceki İki Ebû Hureyre Hadisinin Tevilinin Doğruluğuna Delalet Eden Haber

٧٥٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشِّخِّيرِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي وَفِي صَدْرِهِ أَزِيزٌ كَأَزِيزِ الْمِرْجَلِ مِنَ الْبُكَاءِ. [١: ٢]

753- Mutarrif b. Abdillah b. eş-Şıhhîr, babasından bildiriyor: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğimde namaz kılıyordu ve ağlamaktan dolayı göğsünden fokurdama sesi gibi bir ses geliyordu."[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فِي هَذَا الْخَبَرِ بَيَانٌ وَاضِحٌ أَنَّ التَّحَزُّنَ الَّذِي أَذِنَ اللَّهُ ﷻ فِيهِ بِالْقُرْآنِ وَاسْتَمَعَ إِلَيْهِ هُوَ التَّحَزُّنُ بِالصَّوْتِ مَعَ بِدَايَتِهِ وَنِهَايَتِهِ، لِأَنَّ بَدَاءَتَهُ هُوَ الْعَزْمُ الصَّحِيحُ عَلَى الِانْقِلَاعِ عَنِ الْمَزْجُورَاتِ، وَنِهَايَتُهُ وُفُورُ التَّشْمِيرِ فِي أَنْوَاعِ الْعِبَادَاتِ، فَإِذَا اشْتَمَلَ التَّحَزُّنُ عَلَى الْبِدَايَةِ الَّتِي وَصَفْتُهَا، وَالنِّهَايَةُ الَّتِي ذَكَرْتُهَا، صَارَ الْمُتَحَزِّنُ بِالْقُرْآنِ كَأَنَّهُ قَذَفَ بِنَفْسِهِ فِي مِقْلَاعِ الْقُرْبَةِ إِلَى مَوْلَاهُ، وَلَمْ يَتَعَلَّقْ بِشَيْءٍ دُونَهُ

Ebû Hâtim der ki: "Bu hadis bize Yüce Allah'ın kulak verip dinlediği okumanın hem başı, hem sonu itibariyle hüzünle yapılan okuma olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. Çünkü okumanın başlangıcında yasaklanan şeylerden kaçınma azmi, sonunda da her türlü ibadete hazır olma durumu vardır. Söz konusu hüzün, zikrettiğim başlangıç ile sonu barındırdığı zaman Kur'ân'ı hüzünle okuyan kişi kendisini mevlasına yaklaştıracak olan şeye tutunup O'dan gayrı ne varsa terketmiş olur."

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 840); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih.

ذِكْرُ اسْتِمَاعِ اللَّهِ إِلَى مَنْ ذَكَرْنَا نَعْتَهُ أَشَدَّ مِنَ اسْتِمَاعِ صَاحِبِ الْقَيْنَةِ إِلَى قَيْنَتِهِ

Yüce Allah'ın Zikredilen Şeye, Cariyenin Sesini Dinleyen Sahibinden Daha Fazla Kulak Vermesi

٧٥٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْمُهَاجِرِ، عَنْ مَيْسَرَةَ مَوْلَى فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَلَّهُ أَشَدُّ أَذَنًا إِلَى الرَّجُلِ الْحَسَنِ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ، مِنْ صَاحِبِ الْقَيْنَةِ إِلَى قَيْنَتِهِ». [١: ٢]

754- Fadâle b. Ubeyd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Yüce Allah, Kur'ân'ı güzel sesle (açıktan okuyan adamın sesine); cariyesinin sesini (şarkısını) dinleyen cariye sahibinden daha iyi kulak verir."**[1]

ذِكْرُ مَا يُقْرَأُ بِهِ الْقُرْآنُ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ

Bu Ümmetten Kur'ân Okuyanlar

٧٥٥ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ الْمَرْوَزِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُقْرِئُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي بَشِيرُ بْنُ أَبِي عَمْرٍو الْخَوْلَانِيُّ، أَنَّ الْوَلِيدَ بْنَ قَيْسٍ التُّجِيبِيَّ حَدَّثَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «يَكُونُ خَلْفٌ بَعْدَ سِتِّينَ سَنَةً أَضَاعُوا الصَّلَاةَ، وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ، فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا، ثُمَّ يَكُونُ خَلْفٌ يَقْرَؤُونَ الْقُرْآنَ لَا يَعْدُو تَرَاقِيَهُمْ، وَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ ثَلَاثَةٌ: مُؤْمِنٌ، وَمُنَافِقٌ، وَفَاجِرٌ». قَالَ بَشِيرٌ: فَقُلْتُ لِلْوَلِيدِ: مَا هَؤُلَاءِ الثَّلَاثَةُ؟، قَالَ: الْمُنَافِقُ كَافِرٌ بِهِ، وَالْفَاجِرُ يَتَأَكَّلُ بِهِ، وَالْمُؤْمِنُ يُؤْمِنُ بِهِ. [٣: ٦٩]

755- Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellam) şöyle buyurduğunu işittim: **"Altmış yıl sonra gelecek olan nesil namazı bırakıp şehvetlerine uyacaklar ve bu azgınlıklarının cezasını görecekler. Sonra öyle bir nesil gelecek ki onlar Kur'ân'ı okuyacaklar ve fakat Kur'ân boğazlarından aşağıya geçmeyecek. Kur'ân'ı üç kişi okuyacak: Mümin, münafık ve facir."**

---

[1] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 2951); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 6/19, 6/20; İbn Mâce 1340.

Beşîr dedi ki: Velid'e: "Bu üç sınıf kimdir?" diye sorduğumda: "Münafık, onu (Kur'ân'ı) inkar eder. Facir, onu geçim kaynağı yapar. Mümin ise ona iman eder" cevabını verdi.[1]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنِ اقْتِصَارِ الْمَرْءِ عَلَى قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ كُلِّهِ فِي كُلِّ سَبْعٍ

Kişinin Kur'ân'ı Yedi Günde Hatmetmesinin Yeterli Olması

٧٥٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ حَكِيمِ بْنِ صَفْوَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: جَمَعْتُ الْقُرْآنَ فَقَرَأْتُ بِهِ فِي لَيْلَةٍ، فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: «اقْرَأْهُ فِي كُلِّ شَهْرٍ»، قَالَ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، دَعْنِي أَسْتَمْتِعْ مِنْ قُوَّتِي وَمِنْ شَبَابِي، فَقَالَ: «اقْرَأْهُ فِي كُلِّ عِشْرِينَ»، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، دَعْنِي أَسْتَمْتِعْ مِنْ قُوَّتِي وَمِنْ شَبَابِي، قَالَ: «اقْرَأْهُ فِي عَشْرٍ»، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، دَعْنِي أَسْتَمْتِعْ مِنْ قُوَّتِي وَمِنْ شَبَابِي، قَالَ: «اقْرَأْهُ فِي سَبْعٍ»، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، دَعْنِي أَسْتَمْتِعْ مِنْ قُوَّتِي وَمِنْ شَبَابِي، فَأَبَى [٣: ٦٥]

756- Abdullah b. Amr der ki: Kur'ân'ı toplayıp her gece hatmettiğimi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) öğrenince, bana: **"Her ay bir defa hatmet"** buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni bırak ta gücümden ve gençliğimden faydalanayım" deyince, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Her yirmi günde bir defa hatmet"** buyurdu. Ben yine: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni bırak ta gücümden ve gençliğimden faydalanayım" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Her on günde bir defa hatmet"** buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni bırak ta gücümden ve gençliğimden faydalanayım" deyince, bu defa: **"Her yedi günde bir defa hatmet"** buyurdu. Ben yine: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni bırak ta gücümden ve gençliğimden faydalanayım" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) daha kısa sürede okumama izin vermedi.[2]

---

[1] **Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 3034); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 3/38.**

[2] **Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 255). Ahmed 2/199; Buhârî 5052; Müslim 1159/182; Ebû Dâvûd 1388; Tirmizî 2926; Nesâî 4/210; İbn Mâce 1346; Darimî 2/471.**

ذِكْرُ الْأَمْرِ لِقَارِئِ الْقُرْآنِ أَنْ يَخْتِمَهُ فِي سَبْعٍ لَا فِيمَا هُوَ أَقَلُّ مِنْ هَذَا الْعَدَدِ

Bu Sayıdan Daha Aşağıda Olmamak Üzere Kur'ân'ı Yedi Günde Hatmetmenin Emredilmesi

٧٥٧ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى الْقَطَّانُ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي مُلَيْكَةَ يُحَدِّثُ، عَنْ يَحْيَى بْنِ حَكِيمِ بْنِ صَفْوَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: حَفِظْتُ الْقُرْآنَ فَقَرَأْتُ بِهِ فِي لَيْلَةٍ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اقْرَأْهُ فِي شَهْرٍ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، دَعْنِي أَسْتَمْتِعْ مِنْ قُوَّتِي وَشَبَابِي، قَالَ: «اقْرَأْهُ فِي عَشْرٍ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، دَعْنِي أَسْتَمْتِعْ مِنْ قُوَّتِي وَشَبَابِي، قَالَ: «اقْرَأْهُ فِي سَبْعٍ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، دَعْنِي أَسْتَمْتِعْ مِنْ قُوَّتِي وَشَبَابِي، قَالَ: فَأَبَى. [١: ٧٨]

757- Abdullah b. Amr der ki: Kur'ân'ı hıfzetmiştim ve her gece onu okuyordum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: **"Her ay bir defa hatmet"** buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni bırak ta gücümden ve gençliğimden faydalanayım" deyince, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Her yirmi günde bir defa hatmet"** buyurdu. Ben yine: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni bırak ta gücümden ve gençliğimden faydalanayım" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu defa: **"Her yedi günde bir defa hatmet"** buyurdu. Ben yine: "Ey Allah'ın Resûlü! Beni bırak ta gücümden ve gençliğimden faydalanayım" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) daha kısa sürede okumama izin vermedi.[1]

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ أَنْ يُخْتَمَ الْقُرْآنُ فِي أَقَلَّ مِنْ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ إِذِ اسْتِعْمَالُ ذَلِكَ يَكُونُ أَقْرَبَ إِلَى التَّدَبُّرِ وَالتَّفَهُّمِ

Kur'ân'ı Düşünerek ve Anlayarak Okumaya Uzak Olduğu İçin Üç günden Daha Az Sürede Hatim Yapmanın Kınanması

٧٥٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ الضَّرِيرُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَفْقَهُ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فِي أَقَلَّ مِنْ ثَلَاثٍ». [٢: ٦٢]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 255). Bak hadis no: 756.

758- Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Üç günden daha az zamanda hatmeden (Kur'ân'dan bir şey) anlayamaz"** buyurdu.[1]

٧٥٩ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا خَلَفُ بْنُ هِشَامٍ الْبَزَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «اقْرَؤُوا الْقُرْآنَ مَا ائْتَلَفَتْ عَلَيْهِ قُلُوبُكُمْ، فَإِذَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ فَقُومُوا عَنْهُ». [٤ : ٣٤]

759- Cundub b. Abdillah, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kur'ân'ı kalpleriniz onun üzerinde birleştiği müddetçe okuyun! İhtilafa düştüğünüz (usandığınız) zaman ise (okumayı bırakıp), hemen kalkın"** buyurduğunu nakleder.[2]

ذِكْرُ الْأَمْرِ لِلْمَرْءِ إِذَا قَرَأَ الْقُرْآنَ أَنْ يُرِيدَ بِقِرَاءَتِهِ اللَّهَ وَالدَّارَ الْآخِرَةَ دُونَ تَعْجِيلِ الثَّوَابِ فِي الدُّنْيَا

Kişiye Kur'ân Okumakla Sevabını Önceden Dünyada İstemek Yerine Allah Rızası ve Karşılığını Âhirette Bekleyerek Okumasının Emredilmesi

٧٦٠ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ وَذَكَرَ ابْنُ سَلْمٍ، آخَرَ مَعَهُ، عَنْ بَكْرِ بْنِ سَوَادَةَ، عَنْ وَفَاءِ بْنِ شُرَيْحٍ الصَّدَفِيِّ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا وَنَحْنُ نَتَذَاكَرُ، فَقَالَ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ، كِتَابُ اللَّهِ وَاحِدٌ، وَفِيكُمُ الْأَحْمَرُ، وَفِيكُمُ الْأَسْوَدُ، اقْرَؤُوهُ قَبْلَ أَنْ يَقْرَأَهُ أَقْوَامٌ يُقَوِّمُونَهُ كَمَا يُقَوَّمُ الْقِدْحُ، يَتَعَجَّلُ [أَحَدُهُمْ] أَجْرَهُ وَلَا يَتَأَجَّلُهُ». [١: ٧٨]

760- Sehl b. Sa'd es-Sâidî der ki: Biz bir gün Kur'ân okurken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza geldi ve: **"Allah'a hamdolsun, her ne kadar sizin içinizde kırmızı, beyaz ve siyah (derili) olanı bulunuyorsa da Allah'ın Kitabı birdir. Onu imlasına riayet ederek okuyup (fakat) sevabını dünyada alacak ve**

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1257); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 2/195; Ebû Dâvûd 1394; Tirmizî 2949; İbn Mâce 1347; Darimî 1/350.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Bak hadis no: 732.

âhirete bırakmayacak kavimler gelmeden onu (işte böyle) okuyunuz" buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَذَا وَقَعَ السَّمَاعُ، وَإِنَّمَا هُوَ السَّهْمُ

Ebû Hâtim der ki: "Hadis bu lafızla (اَلسِنَتُهُمْ) işitilmiştir. Ancak doğrusu "السَّهْمُ (ok)" olmalıdır."

ذِكْرُ الزَّجْرِ عَنْ أَنْ يَقُولَ الْمَرْءُ نَسِيتُ آيَةَ كَيْتَ وَكَيْتَ

Kişinin "Filan Âyeti Unuttum" Demesinin Yasaklanışı

٧٦١ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ الصُّوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي الْأَحْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَقُولُ أَحَدُكُمْ نَسِيتُ آيَةَ كَيْتَ وَكَيْتَ، فَإِنَّهُ لَيْسَ هُوَ نَسِيَ، وَلَكِنَّهُ نُسِّيَ». [٢: ٤٣]

761- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Sizlerden biri «Ben filân ve filân âyetleri unuttum» demesin! Çünkü o unutmamıştır. (O âyetler) kendisine unutturulmuştur."**[2]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِاسْتِذْكَارِ الْقُرْآنِ، وَالتَّعَاهُدِ عَلَيْهِ حَذَرَ نِسْيَانِهِ وَتَفَلُّتِهِ

Unutulmaması ve Akıldan Çıkmaması İçin Kur'ân'ın Sıklıkla Okunmasının Emredilmesi

٧٦٢ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ فَحْطَبَةَ بِفَمِ الصِّلْحِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ قَزَعَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَوَاءٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اسْتَذْكِرُوا الْقُرْآنَ، فَلَهُوَ أَشَدُّ تَفَصِّيًا مِنْ صُدُورِ الرِّجَالِ مِنَ النَّعَمِ مِنْ عُقُلِهَا، وَبِئْسَمَا لِأَحَدِكُمْ أَنْ يَقُولَ: نَسِيتُ آيَةَ كَيْتَ وَكَيْتَ، مَا نَسِيَ وَلَكِنْ نُسِّيَ». [١: ٩٥]

762- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Kur'ân'ı sık sık okuyun. Çünkü Kurân'ın kişinin kalbinden çıkıp gitmesi, devenin ipinden kurtulup gitmesinden daha kolaydır. Sizden birinizin «Şu ve**

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (es-Silsiletu's-sahîha 259; Sahîh Ebî Dâvud 784); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 5/338; Ebû Dâvûd 831.

[2] Elbânî: Sahih (Zilâlu'l-cenne 422); Şuayb: İsnâdı zayıftır. Ahmed 1/417; Buhârî 5039; Müslim 790; Tirmizî 2942; Nesâî 2/154; Darimî 2/439.

şu âyeti unuttum» demesi ne kötü bir şeydir. Kendisi unutmamıştır, ancak ona unutturulmuştur."[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: لَمْ يُسْنِدْ سَعِيدٌ عَنِ الْأَعْمَشِ غَيْرَ هَذَا

Ebû Hâtim der ki: "Saîd, A'meş'ten merfû olarak sadece bu hadisi aktarmıştır."

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِاسْتِذْكَارِ الْقُرْآنِ بِالتَّعَاهُدِ عَلَى قِرَاءَتِهِ

Kıraatine Özen Göstererek Kur'ân'ı Sıklıkla Okumanın Emredilmesi

٧٦٣ - أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بِبُسْتَ وَعُمَرُ بْنُ سَعِيدٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ قَحْطَبَةَ، قَالُوا: حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ قَزَعَةَ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَوَاءٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اسْتَذْكِرُوا الْقُرْآنَ، فَلَهُوَ أَشَدُّ تَفَصِّيًا مِنْ صُدُورِ الرِّجَالِ مِنَ النَّعَمِ مِنْ عُقُلِهَا، وَبِئْسَمَا لِأَحَدِكُمْ أَنْ يَقُولَ: نَسِيتُ آيَةَ كَيْتَ وَكَيْتَ، بَلْ هُوَ نُسِّيَ» [١: ٦٧]

763- Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Kur'ânı sık sık okuyun. Çünkü Kurân'ın kişinin kalbinden çıkıp gitmesi, devenin ipinden kurtulup gitmesinden daha kolaydır. Sizden birinizin «Şöyle ve şöyle âyet unuttum» demesi ne kötü bir şeydir. Kendisi unutmamıştır, ancak ona unutturulmuştur."**[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: فِي هَذَا الْخَبَرِ دَلِيلٌ عَلَى أَنَّ الِاسْتِطَاعَةَ مَعَ الْفِعْلِ لَا قَبْلَهُ

Ebû Hâtim der ki: Bu hadis, "yapabilme"nin (istitâa) fiilden önce değil, fiille birlikte olduğunun delilidir.

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/214); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 1/382; Buhârî 5032; Müslim 790/229; Nesâî 2/154; Tirmizî 2942; Darimî 2/308.

[2] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/214); Şuayb: Hadis sahihtir. Bak hadis no: 762.

ذِكْرُ تَمْثِيلِ الْمُصْطَفَى ﷺ الْمُوَاظِبَ عَلَى قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ بِصَاحِبِ الْإِبِلِ الْمُعَقَّلَةِ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân Kıraatine Tutkuyla Devam Edeni Bağlı Deve Sahibine Benzetmesi

٧٦٤ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ إِدْرِيسَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِنَّمَا مَثَلُ صَاحِبِ الْقُرْآنِ كَصَاحِبِ الْإِبِلِ الْمُعَقَّلَةِ، إِنْ عَاهَدَ عَلَيْهَا أَمْسَكَهَا، وَإِنْ أَطْلَقَهَا ذَهَبَتْ». [١ : ٢]

764- İbn Ömer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu nakleder: **"Kur'ân'ı ezberlemiş olan kimse, bağlı devesi olan kimse gibidir. Bu adam devesine göz kulak olursa onu elinde tutar, salıverirse deve çeker gider."**[1]

ذِكْرُ تَمْثِيلِ الْمُصْطَفَى ﷺ الْمُوَاظِبَ عَلَى قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ، وَالْمُقَصِّرَ فِيهَا بِالْإِبِلِ الْمُعَقَّلَةِ

Mustafa'nın (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân Okumakta Tutkulu Olanla Onu İhmal Edeni Bağlı Deveye Benzetmesi

٧٦٥ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ مَثَلَ صَاحِبِ الْقُرْآنِ مَثَلُ صَاحِبِ الْإِبِلِ الْمُعَقَّلَةِ، إِنْ عَاهَدَ عَلَيْهَا عَقَلَهَا، وَإِنْ أَطْلَقَهَا ذَهَبَتْ». [٣: ٢٨]

765- İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Kur'ân'ı ezberlemiş olan kimse, bağlı devesi olan kimse gibidir. Bu adam devesine göz kulak olursa onu elinde tutar, salıverirse deve çeker gider."**[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/214); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 2/202; Ahmed 2/64; Buhârî 5031; Müslim 789/226; Nesâî 2/54; İbn Mâce 3783.

[2] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/214); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ آخِرَ مَنْزِلَةِ الْقَارِئِ فِي الْجَنَّةِ تَكُونُ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ كَانَ يَقْرَؤُهَا فِي الدُّنْيَا

Kur'ân Okuyucusunun Cennetteki Son Menzilinin, Dünyadayken Okuduğu Son Âyetin Yanında Olması

٧٦٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْفَضْلِ الْكَلَاعِيُّ بِحِمْصَ حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ مَهْدِيٍّ، عَنِ الثَّوْرِيِّ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زِرٍّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: اقْرَأْ [وَارْقَ] وَرَتِّلْ كَمَا كُنْتَ تُرَتِّلُ فِي دَارِ الدُّنْيَا، فَإِنَّ مَنْزِلَتَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ كُنْتَ تَقْرَؤُهَا». [١: ٢]

766- Abdullah b. Amr. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şoyle buyurduğunu bildirir: **"Kıyamet gününde Kur'ân sahibine şöyle denilecektir: Oku ve yüksel. Dünyada tertil üzere okuduğun gibi burada da oku. Mutlaka menzilin (dünyada iken) okumuş olduğun son âyetin yanındadır."**[1]

ذِكْرُ تَفَضُّلِ اللَّهِ ﷻ عَلَى الْمَاهِرِ بِالْقُرْآنِ بِكَوْنِهِ مَعَ السَّفَرَةِ، وَعَلَى مَنْ يَصْعُبُ عَلَيْهِ قِرَاءَتُهُ بِتَضْعِيفِ الْأَجْرِ لَهُ

Yüce Allah'ın Kur'ân'ı Gereği Gibi Okuyanları Katip Meleklerle Beraber Kılması, Zorlanarak Okuyanlara İse Sevabını Katıyla Vermesi

٧٦٧ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ هِشَامٍ الدَّسْتُوَائِيِّ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَثَلُ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَهُوَ مَاهِرٌ بِهِ، مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَرَةِ، وَالَّذِي يَقْرَؤُهُ وَهُوَ يَشْتَدُّ عَلَيْهِ لَهُ أَجْرَانِ». [١: ٢]

767- Hz. Âişe der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) **"Kur'ân'ı gereği gibi güzel okuyan kimse, şerefli ve saygılı olan kâtip meleklerle beraberdir. Kur'ân'ı zorlukla okuyan kimseye de iki sevap vardır"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Hasen sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1317); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/192; Ebû Dâvûd 1464; Tirmizî 2914.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1307); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in göre sahihtir. Ahmed 6/192; Buhârî 4937; Müslim 798; Ebû Dâvûd 1454; Tirmizî 2904; İbn Mâce 3779; Darimî 2/444.

ذِكْرُ حُفُوفِ الْمَلَائِكَةِ بِالْقَوْمِ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللهِ وَيَتَدَارَسُونَهُ فِيمَا بَيْنَهُمْ، مَعَ الْبَيَانِ بِأَنَّ الرَّحْمَةَ تَشْمَلُهُمْ فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ

Allah'ın Kitabı'nı Okuyup Aralarında Müzakere Edenleri Meleklerin Kuşatması ve O Vakitte Üzerlerini Rahmetin de Kaplaması

٧٦٨ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَحْمُودِ بْنِ عَدِيٍّ أَبُو عَمْرٍو بِنَسَا، قَالَ: أَخْبَرَنَا حُمَيْدُ بْنُ زَنْجُوَيْهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَاضِرُ بْنُ الْمُوَرِّعِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا جَلَسَ قَوْمٌ فِي مَسْجِدٍ مِنْ مَسَاجِدِ اللَّهِ، يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ، وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ، إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ، وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ، وَمَنْ أَبْطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ». [١: ٢]

768- Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Bir cemaat, Allah'ın mescidlerinden bir mescidde oturup Allah'ın Kitab'ını okur ve onu aralarında müzakere eder, anlayıp kavramaya çalışırlarsa, üzerlerine (ilahi) huzur iner ve kendilerini rahmet kaplar. Melekler onları kuşatırlar, Allah da onları kendi nezdinde bulunanların arasında anar. Amelinin kendisini geride bıraktığı kişiyi, nesebi öne geçirmez."**[1]

ذِكْرُ إِثْبَاتِ نُزُولِ السَّكِينَةِ عِنْدَ قِرَاءَةِ الْمَرْءِ الْقُرْآنَ

Kur'ân Okuduğunda Kişiye İlahi Huzurun İnmesi

٧٦٩ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ، أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ، يَقُولُ: إِنَّ رَجُلًا كَانَ يَقْرَأُ سُورَةَ الْكَهْفِ وَدَابَّتُهُ مُوثَقَةٌ، فَجَعَلَتْ تَنْفِرُ، تَرَى مِثْلَ الضَّبَابَةِ أَوِ الْغَمَامَةِ قَدْ غَشِيَتْهُ، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: «اقْرَأْ يَا فُلَانُ، تِلْكَ السَّكِينَةُ أُنْزِلَتْ عِنْدَ الْقُرْآنِ، أَوْ لِلْقُرْآنِ». [١: ٢]

769- Berâ anlatıyor: Bir adam, Kehf sûresini okuyunca bağlı olan bineği kaçmaya yeltendi. Baktığında bulut veya sisin üzerine kapladığını gördü. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e gelerek durumu anlattı. Bunun üzerine Resûlullah

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1308); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 2/252; Müslim 2699; Ebû Dâvûd 1455; Tirmizî 2945; İbn Mâce 225.

(sellellahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Oku(mayı sürdür) ey Filan! O, Kur'ân okuma sırasında inen veya Kur'ân için inen ilahî bir huzurdur."**[1]

ذِكْرُ مَثَلِ الْمُؤْمِنِ وَالْفَاجِرِ إِذَا قَرَأَ الْقُرْآنَ

Kur'ân Okuyan Mümin ile Günahkârın Misali

٧٧٠ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْأُتْرُجَّةِ، طَعْمُهَا طَيِّبٌ وَرِيحُهَا طَيِّبٌ، وَمَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ التَّمْرَةِ، طَعْمُهَا طَيِّبٌ وَلَا رِيحَ لَهَا، وَمَثَلُ الْفَاجِرِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الرَّيْحَانَةِ، رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا مُرٌّ، وَمَثَلُ الْفَاجِرِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ، طَعْمُهَا مُرٌّ، وَلَا رِيحَ لَهَا». [١: ٢]

770- Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Kur'ân okuyan mümin, tadı da, kokusu da güzel ağaç turunca benzer. Kur'ân okumayan mümin ise, tadı güzel fakat kokusu olmayan hurmaya benzer. Kur'ân okuyan facir ise, reyhana benzer ki kokusu güzel, tadı ise acıdır. Kur'ân okumayan facir ise, Ebu Cehil karpuzuna benzer ki tadı acıdır ve (güzel) kokusu yoktur."**[2]

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَنْ وَصْفِ الْمُؤْمِنِ، وَالْفَاجِرِ إِذَا قَرَأَ الْقُرْآنَ

Kur'ân Okuyan Mümin ile Günahkârın Vasfı

٧٧١ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمِنْهَالِ الضَّرِيرِ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ مَثَلُ الْأُتْرُجَّةِ، طَعْمُهَا طَيِّبٌ وَرِيحُهَا طَيِّبٌ، وَمَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ مَثَلُ التَّمْرَةِ، طَعْمُهَا طَيِّبٌ وَلَا رِيحَ لَهَا، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ، أَوِ الْفَاجِرِ، الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahih Tirmizî 3058); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 4/281; Buhârî 3614; Müslim 795; Tirmizî 2885.

[2] Elbânî: Sahih (Nakdu'l-Kettânî s. 43; es-Silsiletu's-sahîha 3214); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 4/403; Buhârî 5020; Müslim 797; Ebû Dâvûd 4835; Tirmizî 2865; Nesâî 8/124, 8/125; İbn Mâce 214.

مَثَلُ الرَّيْحَانَةِ، رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا مُرٌّ، وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ، أَوِ الْفَاجِرِ، الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ، طَعْمُهَا مُرٌّ وَلَا رِيحَ لَهَا». [٣: ٨٢]

771- Ebû Mûsa der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Kur'ân okuyan mümin, tadı da, kokusu da güzel ağaç turunca benzer. Kur'ân okumayan mümin ise, tadı güzel fakat kokusu olmayan hurmaya benzer. Kur'ân okuyan münafık veya facir ise, reyhana benzer ki kokusu güzel, tadı ise acıdır. Kur'ân okumayan münafık veya facir ise, Ebu Cehil karpuzuna benzer ki tadı acıdır ve (güzel) kokusu yoktur."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْقُرْآنَ يَرْتَفِعُ بِهِ أَقْوَامٌ وَيَتَّضِعُ بِهِ آخَرُونَ عَلَى حَسَبِ نِيَّاتِهِمْ فِي قِرَاءَتِهِمْ

Kur'ân'ın Niyetlerine Göre Kimilerini Yüceltirken, Kimilerini de Alçaltması

٧٧٢ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي السَّرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو الطُّفَيْلِ عَامِرُ بْنُ وَاثِلَةَ، أَنَّ نَافِعَ بْنَ عَبْدِ الْحَارِثِ تَلَقَّى عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ إِلَى عُسْفَانَ وَكَانَ نَافِعٌ عَامِلًا لِعُمَرَ عَلَى مَكَّةَ، فَقَالَ عُمَرُ: مَنِ اسْتَخْلَفْتَ عَلَى أَهْلِ الْوَادِي؟ يَعْنِي أَهْلَ مَكَّةَ، قَالَ: ابْنَ أَبْزَى، قَالَ: وَمَنِ ابْنُ أَبْزَى؟، قَالَ: رَجُلٌ مِنَ الْمَوَالِي، قَالَ عُمَرُ: اسْتَخْلَفْتَ عَلَيْهِمْ مَوْلًى؟، فَقَالَ لَهُ: إِنَّهُ قَارِئٌ لِكِتَابِ اللَّهِ، فَقَالَ: أَمَا إِنَّ نَبِيَّكُمْ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ لَيَرْفَعُ بِهَذَا الْقُرْآنِ أَقْوَامًا، وَيَضَعُ بِهِ آخَرِينَ». [١: ٢]

772- Amr b. Vâsile bildiriyor: Nâfi' b. Abdilhâris Usfân'da Ömer b. el-Hattâb'ı karşıladı. Hz. Ömer ona: "Bu vadi halkına (Mekke ahalisine) kimi halife olarak bıraktın?" diye sorunca, Nâfi': "İbn Ebzâ'yı bıraktım" karşılığını verdi. Hz. Ömer: "İbn Ebzâ kimdir?" diye sorunca, Nâfi': "Bu, bizim azatlılarımızdan biridir" cevabını verdi. Bunun üzerine Ömer: "Sen, onlara bir azatlıyı mı halife kıldın?" dedi. Nâfi': "Bu kişi Allah'ın Kitab'ını bilen biridir" deyince, Hz. Ömer: "Peygamberimiz (sallallahu aleyhi vesellem): **«Allah bu Kur'ân'la bazı kavimleri yükseltir, bazı kavimleri de alçaltır»** buyurmadı mı?" karşılığını verdi.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih (Nakdu'l-Kettânî s. 43; es-Silsiletu's-sahîha 3214); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Ahmed 4/397; Ebû Dâvûd 4829; Nesâî 8/124.

[2] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2239); Şuayb: Hadis sahihtir. Ahmed 1/35; Müslim 817; İbn Mâce 218; Darimî 2/443.

ذِكْرُ مَا أَمَرَ غَيْرُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بِقِرَاءَتِهِ ابْتِدَاءً

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in Abdullah b. Amr Dışında Birisine Kıraate Başlangıç Olarak Emrettikleri

٧٧٣ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا أَبُو هَمَّامٍ الْوَلِيدُ بْنُ شُجَاعٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَيَّاشِ بْنِ عَبَّاسٍ، وَحَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، أَنَّ عَيَّاشَ بْنَ عَبَّاسٍ حَدَّثَهُمْ، عَنْ عِيسَى بْنِ هِلَالٍ الصَّدَفِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَقْرِئْنِي الْقُرْآنَ، قَالَ: «اقْرَأْ ثَلَاثًا مِنْ ذَوَاتِ الر»، قَالَ الرَّجُلُ: كَبُرَ سِنِّي، وَثَقُلَ لِسَانِي، وَغَلُظَ قَلْبِي، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اقْرَأْ ثَلَاثًا مِنْ ذَوَاتِ حم»، فَقَالَ الرَّجُلُ مِثْلَ ذَلِكَ: وَلَكِنْ أَقْرِئْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ سُورَةً جَامِعَةً، فَأَقْرَأَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ﴾ حَتَّى بَلَغَ: ﴿مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ، وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾، قَالَ الرَّجُلُ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، مَا أُبَالِي أَنْ لَا أَزِيدَ عَلَيْهَا حَتَّى أَلْقَى اللَّهَ، وَلَكِنْ أَخْبِرْنِي بِمَا عَلَيَّ مِنَ الْعَمَلِ أَعْمَلُ مَا أَطَقْتُ الْعَمَلَ، قَالَ: «الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ، وَصِيَامُ رَمَضَانَ، وَحَجُّ الْبَيْتِ، وَأَدِّ زَكَاةَ مَالِكَ، وَمُرْ بِالْمَعْرُوفِ، وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ» [٣: ٦٥]

773- Abdullah b. Amr anlatıyor: Bir adam, Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'e gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana Kur'ân'(dan bir şey) öğret" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de: **"(Başında) Elif Lâm Râ olan sûrelerden üçünü oku"** buyurdu. Adam: "Yaşım ilerledi, dilim ağırlaştı ve hafızam durgunlaştı" dedi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"(Başında) Hâ-mîm olan sûrelerden üçünü oku"** buyurdu. Adam aynı mazeretleri yine ileri sürdü ve devamla: "O zaman bana (her türlü hayrı) içinde toplayan bir tek sûre öğret" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona Zilzâl Sûresini bitirinceye kadar okuttu (öğretti). Adam: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, Yüce Allah'a kavuşuncaya kadar buna asla hiçbir şey ilâve etmeyeceğim. Yalnız bana öyle bir ameli haber ver ki, güç yetireceğim ameli işleyeyim" dedi. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Beş vakit namaz, Ramazan orucu, Beytullah'ı hac etmek. (Ayrıca) malının zekâtını ver, iyiliği emret ve kötülükten menet"** buyurdu.[1]

---

[1] Elbânî: Zayıf (Daîf Ebî Dâvud 247); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 2/169; Ebû Dâvûd 1399.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ مِنْ أَفْضَلِ الْقُرْآنِ

Fatihatu'l-Kitâb'ın Kur'ân'ın En Fazlletlisl Olması

٧٧٤ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ آدَمَ غُنْدَرٌ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْمَعْنِيُّ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ فِي مَسِيرٍ فَنَزَلَ، فَمَشَى رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ إِلَى جَانِبِهِ، فَالْتَفَتَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: «أَلَا أُخْبِرُكَ بِأَفْضَلِ الْقُرْآنِ»؟، قَالَ: فَتَلَا عَلَيْهِ: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ [١: ٢]

774- Enes b. Mâlik der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir seferde idi. Konakladığında ashâbından biri O'nun yanına doğru yürüyünce, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona dönüp: **"Sana Kur'ân'ın en faziletli sûresini söyleyeyim mi?"** dedi ve ona Fâtiha sûresini okudu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: قَوْلُهُ ﷺ: «أَلَا أُخْبِرُكَ بِأَفْضَلِ الْقُرْآنِ»، أَرَادَ بِهِ: بِأَفْضَلِ الْقُرْآنِ لَكَ، لَا أَنَّ بَعْضَ الْقُرْآنِ يَكُونُ أَفْضَلَ مِنْ بَعْضٍ، لِأَنَّ كَلَامَ اللَّهِ يَسْتَحِيلُ أَنْ يَكُونَ فِيهِ تَفَاوُتُ التَّفَاضُلِ.

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), *"Sana Kur'ân'ın en faziletli sûresini söyleyeyim mi?"* sözüyle adam için en faziletli olan sûreyi kastetmiştir. Yoksa Kur'ân'ın bazı kısımlarının diğer kısımlardan daha faziletli olduğu anlamında değildir. Zira Yüce Allah'ın kelamında bir kısmın, diğerinden daha üstün ve faziletli olması muhaldir.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ مَقْسُومَةٌ بَيْنَ الْقَارِئِ وَبَيْنَ رَبِّهِ

Fâtiha Sûresinin Okuyan ile Rabbi Arasında İkiye Bölünmüş Olması

٧٧٥ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُوسَى عَبْدَانُ بِعَسْكَرِ مُكْرَمٍ، وَعِدَّةٌ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ جَعْفَرٍ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: مَا فِي التَّوْرَاةِ، وَلَا فِي الْإِنْجِيلِ، مِثْلُ أُمِّ الْقُرْآنِ، وَهِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي، وَهِيَ مَقْسُومَةٌ بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي، وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ». [١: ٢]

775- Ubey b. Ka'b, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Yüce Allah: «Ne Tevrat'ta ne de İncil'de Ümmü'l Kur'ân (Fâtiha sûresi) gibisi**

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/216); Şuayb: İsnâdı sahihtir.

yoktur. O, Seb'ul-Mesânî'dir, benim ve kulum arasında bölünmüştür. Kulum da ne isterse onundur» buyurur."[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: مَعْنَى هَذِهِ اللَّفْظَةِ «مَا فِي التَّوْرَاةِ، وَلَا فِي الْإِنْجِيلِ، مِثْلُ أُمِّ الْقُرْآنِ»، أَنَّ اللَّهَ لَا يُعْطِي لِقَارِئِ التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ مِنَ الثَّوَابِ مَا يُعْطِي لِقَارِئِ أُمِّ الْقُرْآنِ، إِذِ اللَّهُ بِفَضْلِهِ فَضَّلَ هَذِهِ الْأُمَّةَ عَلَى غَيْرِهَا مِنَ الْأُمَمِ، وَأَعْطَاهَا الْفَضْلَ عَلَى قِرَاءَةِ كَلَامِ اللَّهِ أَكْثَرَ مِمَّا أَعْطَى غَيْرَهَا مِنَ الْفَضْلِ عَلَى قِرَاءَةِ كَلَامِهِ، وَهُوَ فَضْلٌ مِنْهُ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ، وَعَدْلٌ مِنْهُ عَلَى غَيْرِهَا

Ebû Hâtim der ki: *"Ne Tevrat'ta, ne İncil'de Ümmü'l-Kur'ân gibisi yoktur"* sözünden kasıt, Yüce Allah'ın Ümmü'l-Kur'ân'ı okuyan kişiye verdiği sevabı, Tevrat veya İncil'i okuyan kişiye vermemesidir. Zira Yüce Allah ihsanıyla bu ümmeti diğer ümmetlerden üstün kılmış, kelamını okumasına karşılık bu ümmete verdiği sevabı önceki ümmetlerden kelamını okuyanlara verdiği sevaptan daha fazla yapmıştır. Bu da Yüce Allah'ın bu ümmete bir ihsanıdır. Diğer ümmetlere karşı da âdilanedir.

ذِكْرُ كَيْفِيَّةِ قِسْمَةِ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ بَيْنَ الْعَبْدِ وَبَيْنَ رَبِّهِ

Fatiha Sûresinin Kul İle Rabbi Arasında Bölünmesinin Keyfiyeti

٧٧٦ - أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مَوْدُودٍ أَبُو عَرُوبَةَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَعِيدٍ الْحِمْصِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا ابْنُ ثَوْبَانَ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحُرِّ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَنْ صَلَّى صَلَاةً لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، فَهِيَ خِدَاجٌ، فَهِيَ خِدَاجٌ غَيْرُ تَمَامٍ». ، قَالَ:، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ إِنِّي أَحْيَانًا أَكُونُ وَرَاءَ الْإِمَامِ، قَالَ: فَغَمَزَ ذِرَاعِي ثُمَّ، قَالَ: يَا فَارِسِيُّ، اقْرَأْ بِهَا فِي نَفْسِكَ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: قُسِمَتِ الصَّلَاةُ بَيْنِي وَبَيْنَ عِبَادِي نِصْفَيْنِ، فَنِصْفُهَا لِعَبْدِي وَنِصْفُهَا لِي، وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ، إِذَا، قَالَ الْعَبْدُ: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ ، قَالَ اللَّهُ: حَمِدَنِي عَبْدِي، وَإِذَا، قَالَ: ﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ يَقُولُ اللَّهُ: أَثْنَى عَلَيَّ عَبْدِي، وَإِذَا قَالَ: (مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ)، قَالَ: مَجَّدَنِي عَبْدِي، وَهَذِهِ بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي، يَقُولُ: ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ ، وَمَا بَقِيَ

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/216); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 5/114; Nesâî 2/139; Tirmizî 3125.

فَلِعَبْدِي، وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ، ﴿اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾، فَهَذَا لِعَبْدِي، وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ». [١:٢]

776- Ebû Hureyre, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **"Fâtiha Sûresi'ni okumadan namaz kılanın namazı eksiktir, eksiktir, eksiktir, tamam değildir"** buyurduğunu söyledi. Bir adam ona: "Ey Ebû Hureyre! Bazen imamın arkasında kılıyorum (o zaman ne yapayım?)" diye sorduğumda kolumu çimdikleyip şu karşılığı verdi: "Ey Fârisî! O zaman içinden oku. Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: **"Allah şöyle buyuruyor: "Namaz, kulumla kendi aramda iki kısma ayrılmıştır; yarısı benim, yarısı da kulum içindir. Kuluma istediği verilecektir."** Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle devam etti: **"Kul:** *«Hamd, Alemlerin Rabbi Allah'a mahsustur»* (Fatiha 2) **der, Allah ta:** *«Kulum bana hamdetti»* **buyurur. Kul:** *«O, Rahman ve Rahim'dir»* (Fatiha 3) **der, Allah ta:** *«Kulum beni övdü»* **der. Kul:** *«Din Gününün sahibidir»* (Fatiha 4) **der, Allah ta: «Kulum beni yüceltti. Bu, benimle onun arasındadır» der. Kul:** *«Ancak Sana kulluk eder ve yalnız Senden yardım dileriz»* (Fatiha 5) **der, Yüce Allah: «Bu benimle kulum arasındaki müşterek âyettir. Kulum istediğine erişecektir» buyurur. Kul:** *«Bizi doğru yola eriştir. Nimete erdirdiğin kimselerin yoluna; gazaba uğrayanların, ya da sapıtanların yoluna değil»* (Fatiha 6-7) **der, Allah: «Bunlar kulumundur ve kuluma istediği verilecektir» buyurur."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَبُو الْمُغِيرَةِ: عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ الْحَجَّاجِ الْخَوْلَانِيُّ

Ebû Hâtim der ki: "Ebu'l-Muğîre, Abdulkuddûs b. el-Haccâc el-Havlânî'dir."

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ هِيَ أَعْظَمُ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ، وَهِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي الَّتِي أُوتِيَ مُحَمَّدٌ ﷺ

Fatiha Sûresinin Kur'ân'ın En Büyük Sûresi ve Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) Verilen Seb'ul-Mesânî Olması

٧٧٧ - أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ شُعْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي خُبَيْبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدِ بْنِ الْمُعَلَّى، قَالَ: كُنْتُ أُصَلِّي فِي الْمَسْجِدِ، فَدَعَانِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَلَمْ أُجِبْهُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي كُنْتُ أُصَلِّي، فَقَالَ:

---

[1] Elbânî: Sahih (Sıfatu's-salât s. 97); Şuayb: Hadis sahihtir. Muvattâ 1/84; Ahmed 2/241; Müslim 395/38; Ebû Dâvûd 821; Tirmizî 2953; İbn Mâce 3784.

«أَلَمْ يَقُلِ اللَّهُ: ﴿اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ﴾ ؟ » ثُمَّ، قَالَ: «أَلَا أُعَلِّمُكَ سُورَةً هِيَ أَعْظَمُ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ؟ » فَقُلْتُ: بَلَى، فَقَالَ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي، وَالْقُرْآنُ الَّذِي أُوتِيتُهُ». [١: ٢١]

777- Ebû Saîd b. el-Muallâ der ki: Ben Mescid'de namaz kılarken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni çağırdı. Ben (namazı bitirinceye kadar) icabet etmedim Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Namaz kılıyordum" cevabını verince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Allah, «*Ey iman edenler! Allah ve Peygamber, sizi, hayat verecek şeye çağırdığı zaman icabet edin...*» (Enfâl 24) buyurmuyor mu?"** dedikten sonra şöyle buyurdu: **"Sana Kur'ân'daki en büyük sûreyi öğreteyim mi?"** diye sorunca: "Olur (öğret)" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu **"Elhamdu lillahu rabbi'l-âlemîn** (Fatiha Sûresi), **Seb'u'l-Mesânî ve bana verilen Yüce Kurân'ın kendisidir."**[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ ﷺ: «هِيَ أَعْظَمُ سُورَةٍ»، أَرَادَ بِهِ فِي الْأَجْرِ، لَا أَنَّ بَعْضَ الْقُرْآنِ أَفْضَلُ مِنْ بَعْضٍ.

Ebû Hâtim der ki: "En büyük sûre" demekle sevabını murad etmiştir. Yoksa Kur'ân'ın bir kısmı diğer kısmından üstün değildir.

وَأَبُو سَعِيدِ بْنُ الْمُعَلَّى اسْمُهُ: رَافِعُ بْنُ الْمُعَلَّى بْنِ لَوْذَانَ بْنِ حَارِثَةَ مَاتَ سَنَةَ أَرْبَعٍ وَسَبْعِينَ

Ebû Saîd b. el-Muallâ'nın ismi, Râfi b. el-Muallâ b. Levzân b. Hârise olup 74 senesinde vefat etmiştir.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ قَارِئَ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَآخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ يُعْطَى مَا يَسْأَلُ فِي قِرَاءَتِهِ

Fatiha Sûresi İle Bakara Sûresinin Sonunu Okuyana Kıraatinde İstediği Şeyler Verilecektir

٧٧٨ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ هِشَامٍ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ رُزَيْقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِيسَى، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: بَيْنَمَا جِبْرِيلُ جَالِسٌ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ، إِذْ سَمِعَ نَقِيضًا مِنْ فَوْقِهِ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ وَقَالَ: لَقَدْ فُتِحَ بَابٌ مِنَ السَّمَاءِ مَا فُتِحَ

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1311); Şuayb: İsnâdı Buhârî'nin şartınca sahihtir. Ahmed 4/211; Buhârî 5006; Ebû Dâvûd 1458; Nesâî 2/139; İbn Mâce 3785.

قَطُّ، فَأَتَاهُ مَلَكٌ، فَقَالَ لَهُ: أَبْشِرْ بِسُورَتَيْنِ أُوتِيتَهُمَا لَمْ يُعْطَهُمَا نَبِيٌّ كَانَ قَبْلَكَ: فَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَخَوَاتِيمِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، لَنْ تَقْرَأَ مِنْهَا حَرْفًا إِلَّا أُعْطِيتَهُ. [١: ٢]

778- İbn Abbâs der ki: Cebrâil, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturuyorken, başının üstünden bir çatırdama sesi işitti. Bunun üzerine Cebrâil başını kaldırdı ve: "Bu gökten açılan bir kapıdır. Daha önce hiç açılmamıştı" dedi. Ona bir melek gelince: "Müjdeler olsun! Senden önce hiçbir peygambere verilmeyen iki sûre sana veriliyor. Bunlar Fâtihatu'l-Kitâb (Fâtiha Sûresi) ile Bakara Sûresi'nin son âyetleridir. Onlardan okuduğun her harfte mutlaka istediğin sana verilir" dedi.[1]

ذِكْرُ نُزُولِ الْمَلَائِكَةِ عِنْدَ قِرَاءَةِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ

Bakara Sûresini Okurken Meleklerin İnmesi

٧٧٩ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ، أَنَّهُ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، بَيْنَمَا أَنَا أَقْرَأُ اللَّيْلَةَ سُورَةَ الْبَقَرَةِ إِذْ سَمِعْتُ وَجْبَةً مِنْ خَلْفِي، فَظَنَنْتُ أَنَّ فَرَسِي انْطَلَقَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اقْرَأْ يَا أَبَا عَتِيكٍ»، فَالْتَفَتُّ فَإِذَا مِثْلُ الْمِصْبَاحِ مُدَلًّى بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «اقْرَأْ يَا أَبَا عَتِيكٍ»، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَا اسْتَطَعْتُ أَنْ أَمْضِيَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تِلْكَ الْمَلَائِكَةُ نَزَلَتْ لِقِرَاءَةِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، أَمَا إِنَّكَ لَوْ مَضَيْتَ لَرَأَيْتَ الْعَجَائِبَ». [١: ٢]

779- Useyd b. Hudayr der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Bu gece ben Bakara sûresini okurken arkamdan bir ses işittim ve atımın gittiğini zannettim" dediğimde; Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Oku! Ey Ebû Atîk"** karşılığını verdi. Ben şöyle devam ettim: "Dönüp baktığımda yeryüzü ve gökyüzü arasında kandil gibi (ışık saçan) bir şeyin sarkmış olduğunu gördüm." Bu sırada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Oku! Ey Ebû Atîk"** diyordu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Gece boyu okumaya gücüm yetmedi" deyince, Hz. Peygamber

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Müslim 806; Nesâî 2/138.

(sallallahu aleyhi vesellem): **"Onlar meleklerdi. Bakara sûresinin okunması üzerine indiler. Eğer devam etseydin acâyip şeyler görürdün"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ تَمْثِيلِ النَّبِيِّ ﷺ سُورَةَ الْبَقَرَةِ مِنَ الْقُرْآنِ بِالسَّنَامِ مِنَ الْبَعِيرِ

Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'In Kur'ân'a Göre Bakara Sûresini Devenin Hörgücüne Benzetmesi

٧٨٠ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا الْأَزْرَقُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ جَهْمٍ، حَدَّثَنَا حَسَّانُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ سَعِيدٍ الْمَدَنِيُّ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ سَنَامًا، وَإِنَّ سَنَامَ الْقُرْآنِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ، مَنْ قَرَأَهَا فِي بَيْتِهِ لَيْلًا لَمْ يَدْخُلِ الشَّيْطَانُ بَيْتَهُ ثَلَاثَ لَيَالٍ، وَمَنْ قَرَأَهَا نَهَارًا لَمْ يَدْخُلِ الشَّيْطَانُ بَيْتَهُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ». [١ : ٢]

780- Sehl b. Sa'd, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu bildirir: **"Her şeyin bir zirvesi vardır. Kur'ân'ın zirvesi de Bakara sûresidir. Bu sûreyi gece evinde okuyan kişinin evine üç gece şeytan girmez. Bu sûreyi gündüz okuyanın evine de üç gün şeytan girmez."**[2]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: قَوْلُهُ ﷺ: «لَمْ يَدْخُلِ الشَّيْطَانُ بَيْتَهُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ»، أَرَادَ بِهِ مَرَدَةَ الشَّيَاطِينِ دُونَ غَيْرِهِمْ

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), *"üç gün şeytan girmez"* sözüyle sıradan olanları değil şeytanların azgın olanlarını kasdetmiştir.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ تَكْفِيَانِ لِمَنْ قَرَأَهُمَا

Bakara Sûresinin Son Âyetlerinin Onları Okuyana Yeterli Gelmesi

٧٨١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ يَحْيَى الْبَلْخِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، قَالَ: لَقِيتُ أَبَا مَسْعُودٍ فِي الطَّوَافِ فَسَأَلْتُهُ عَنْهُ، فَحَدَّثَنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَنْ قَرَأَ الْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةٍ كَفَتَاهُ». [١ : ٢]

---

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/219); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 3/81; Buhârî 5018; Müslim 796.

[2] Elbânî: 'Üç gece" ibaresi hariç sahih (es-Silsiletu's-sahîha 588; es-Silsiletu'd-daîfe 1349); Şuayb: İsnâdı zayıftır.

781- Abdurrahman b. Yezîd bildiriyor: Ebû Mes'ûd'a tavaf ederken rastladığımda kendisine sorduğumda bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **"Bakara suresinin son iki âyetini kim bir gece okuyacak olursa o iki âyet onun için kâfidir"** buyurduğunu söyledi.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ آخِرَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ إِذَا قُرِئَ فِي دَارٍ ثَلَاثَ لَيَالٍ، أَمِنَ أَهْلُ الدَّارِ دُخُولَ الشَّيْطَانِ عَلَيْهِمْ

Bakara Sûresinin Son Âyetlerinin Üç Gece İçinde Okunduğu Evin Ahalisinin Şeytanların Yanlarına Girmesinden Emniyette Olması

٧٨٢ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا الْأَشْعَثُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجَرْمِيُّ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ الصَّنْعَانِيِّ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «الْآيَتَانِ خُتِمَ بِهِمَا سُورَةُ الْبَقَرَةِ لَا تُقْرَآنِ فِي دَارٍ ثَلَاثَ لَيَالٍ، فَيَقْرَبُهَا شَيْطَانٌ». [١: ٢]

782- Nu'mân b. Beşîr, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bildiriyor: **"Bakara sûresinin son iki âyeti (Âmene'r-resûlü), üç gece bir evde okunursa o eve şeytan yaklaşamaz."**[2]

ذِكْرُ فِرَارِ الشَّيْطَانِ مِنَ الْبَيْتِ إِذَا قُرِئَ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ

Şeytanın İçinde Bakara Sûresi Okunan Evden Kaçması

٧٨٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «لَا تَتَّخِذُوا بُيُوتَكُمْ مَقَابِرَ، صَلُّوا فِيهَا، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَفِرُّ مِنَ الْبَيْتِ يَسْمَعُ سُورَةَ الْبَقَرَةِ تُقْرَأُ فِيهِ». [١: ٢]

783- Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmaktadır: **"Evlerinizi mezarlar edinmeyin. Evlerinizde de namaz kılın. Çünkü şeytan, içerisinde Bakara Sûresinin okunduğu evden kaçıp gider."**[1]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1263); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 4/122; Buhârî 5009; Müslim 807/255; Ebû Dâvûd 1397; Tirmizî 2881; İbn Mâce 1369; Darimî 1/349.

[2] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/219); Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 4/274; Tirmizî 2882; Darimî 2/449.

ذِكْرُ الِاحْتِرَازِ مِنَ الشَّيَاطِينِ نَعُوذُ بِاللهِ مِنْهُمْ بِقِرَاءَةِ آيَةِ الْكُرْسِيِّ

Âyetu'l-Kürsî'yi Okumak Suretiyle Şeytanlardan Korunma —Onlardan Allah'a Sığınınz—

٧٨٤ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، حَدَّثَنِي ابْنُ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ، أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ، أَنَّهُ كَانَ لَهُمْ جَرِينٌ فِيهِ تَمْرٌ، وَكَانَ مِمَّا يَتَعَاهَدُهُ فَيَجِدُهُ يَنْقُصُ، فَحَرَسَهُ ذَاتَ لَيْلَةٍ، فَإِذَا هُوَ بِدَابَّةٍ كَهَيْئَةِ الْغُلَامِ الْمُحْتَلِمِ، قَالَ: فَسَلَّمْتُ فَرَدَّ السَّلَامَ، فَقُلْتُ: مَا أَنْتَ، جِنٌّ أَمْ إِنْسٌ؟، فَقَالَ: جِنٌّ، فَقُلْتُ: نَاوِلْنِي يَدَكَ، فَإِذَا يَدُ كَلْبٍ وَشَعْرُ كَلْبٍ، فَقُلْتُ: هَكَذَا خُلِقَ الْجِنُّ، فَقَالَ: لَقَدْ عَلِمَتِ الْجِنُّ أَنَّهُ مَا فِيهِمْ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنِّي، فَقُلْتُ: مَا يَحْمِلُكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ؟، قَالَ: بَلَغَنِي أَنَّكَ رَجُلٌ تُحِبُّ الصَّدَقَةَ، فَأَحْبَبْتُ أَنْ أُصِيبَ مِنْ طَعَامِكَ، قُلْتُ: فَمَا الَّذِي يَحْرِزُنَا مِنْكُمْ؟، فَقَالَ: هَذِهِ الْآيَةُ، آيَةُ الْكُرْسِيِّ، قَالَ: فَتَرَكْتُهُ، وَغَدَا أَبِي إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «صَدَقَ الْخَبِيثُ». [١: ٢]

784- İbn Ubey b. Ka'b, babasından naklediyor: (Ubey ailesinin) içinde hurmaları olan bir harmanları vardı ve her gelişinde hurmanın eksildiğini görüyordu. Bir gece harmanı bekledi ve (hurmaları eksiltenin) bir atın ustunde çocuğa benzeyen bir suret olduğunu gördü. Babam şöyle anlattı: Ona selam verdim ve selamıma cevap verdi. Ona: "Sen kimsin? İn misin cın misin?" dediğimde: "Ben cinim" karşılığını verdi. "Bana elini ver" dedim. Eli köpek eli, saçı da köpek saçı gibiydi. "Cinler öyle mi yaratıldı?" dediğimde: "Cinler, aralarında benden daha güçlü biri olmadığını anladılar" cevabını verdi. "Bu ışı sana yaptıran nedir?" diye sorduğumda: "Senin sadaka vermeyi sevdiğin haberini aldım ve senin yemeğinden nasibimi almak istedim" dedi. "Bizi sizden ne korur?" diye sorduğumda ise: "Âyetü'l-Kürsî" karşılığını verdi. Ben de onu salıverdim. Babam sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gidip durumu kendisine bildirince: **"Habîs (cin) doğru söylemiş"** buyurdu.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: اسْمُ ابْنِ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ هُوَ الطُّفَيْلُ بْنُ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ

---

[1] **Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 2418); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 2/337; Müslim 780; Tirmizî 2877.**

[1] **Elbânî: Sahih liğayrihi (es-Silsiletu's-sahîha 3245); Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir.**

Ebû Hâtim der ki: "Ubey b. Ka'b'ın oğlu, Tufeyl b. Ubey b. Ka'b'dır."

ذِكْرُ الِاعْتِصَامِ مِنَ الدَّجَّالِ نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهِ بِقِرَاءَةِ عَشْرِ آيَاتٍ مِنْ سُورَةِ الْكَهْفِ

Kehf Sûresinden On Âyet Okumak Sûretiyle Deccâl'dan Korunma —Onun Şerrinden Allah'a Sığınırız—

٧٨٥ - أَخْبَرَنَا أَبُو صَخْرَةَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ بِبَغْدَادَ بَيْنَ السُّورَيْنِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ الْغَطَفَانِيِّ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ الْيَعْمُرِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَنْ قَرَأَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ سُورَةِ الْكَهْفِ عُصِمَ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَّالِ». [١: ٢]

785- Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Kehf Sûresinin başından on âyet okuyan, Deccal'ın fitnesinden korunmuş olur."**[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْآيَ الَّتِي يَعْتَصِمُ الْمَرْءُ بِقِرَاءَتِهَا مِنَ الدَّجَّالِ هِيَ آخِرُ سُورَةِ الْكَهْفِ

Kişinin Okumak Sûretiyle Deccâl'dan Korunduğu Âyetlerin Kehf Sûresinin Son Âyetleri Olması

٧٨٦ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ زُهَيْرٍ بِتُسْتَرَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «مَنْ قَرَأَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ آخِرِ الْكَهْفِ عُصِمَ مِنَ الدَّجَّالِ». [٢:١]

786- Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: **"Kehf Sûresinin sonundan on âyet okuyan, Deccal'dan korunmuş olur."**[1]

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 582); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 6/449; Müslim 809; Ebû Dâvûd 4323.

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 582); Şuayb: İsnâdı sahih. Ahmed 6/446; Müslim 809; Tirmizî 3886.

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِالْإِكْثَارِ مِنْ قِرَاءَةِ سُورَةِ تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ

Mülk Sûresini Çokça Okumanın Emredilmesi

٧٨٧ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَزْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي أُسَامَةَ: أَحَدَّثَكُمْ شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ عَبَّاسٍ الْجُشَمِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ سُورَةً فِي الْقُرْآنِ ثَلَاثُونَ آيَةً تَسْتَغْفِرُ لِصَاحِبِهَا حَتَّى يُغْفَرَ لَهُ: ﴿تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ﴾»؟ فَأَقَرَّ بِهِ أَبُو أُسَامَةَ وَقَالَ: نَعَمْ. [١: ٨٠]

787- İshâk b. İbrâhîm dedi ki: Ebû Usâme'ye: "Şu'be, size Katâde vasıtasıyla Abbâs el-Cuşemî'den şu hadisi bildirdi mi?" diye sordu. Ebû Hureyre naklediyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kur'ân'da otuz âyetli bir sûre vardır. Bu sûre, sahibi bağışlanana kadar ona istiğfar eder: Tebâreke sûresi"** buyurdu. Ebû Usâme, bunu kabul ederek "Evet" dedi. [1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ ﷺ: «تَسْتَغْفِرُ لِصَاحِبِهَا»، أَرَادَ بِهِ ثَوَابَ قِرَاءَتِهَا، فَأَطْلَقَ الِاسْمَ عَلَى مَا تَوَلَّدَ مِنْهُ وَهُوَ الثَّوَابُ، كَمَا يُطْلَقُ اسْمُ السُّورَةِ نَفْسِهَا عَلَيْهِ.

وَكَذَلِكَ قَوْلُهُ ﷺ فِي خَبَرِ أَبِي أُمَامَةَ أَرَادَ بِهِ ثَوَابَ الْقُرْآنِ، وَثَوَابَ الْبَقَرَةِ، وَآلِ عِمْرَانَ، إِذِ الْعَرَبُ تُطْلِقُ فِي لُغَتِهَا اسْمَ مَا تَوَلَّدَ مِنَ الشَّيْءِ عَلَى نَفْسِهِ كَمَا ذَكَرْنَاهُ.

Ebû Hâtim der ki: "Ona istiğfar eder" sözünden kasıt, bu okumaya karşılık sevabın verilmesidir. Burada isimlendirme fiilden kaynaklanan şeye göre yapılmıştır ki o da sevaptır. Sûre isimlendirmesinde de aynı durum bulunmaktadır.

Ebû Umâme'nin rivayetinde ise kasıt, Kur'ân'ın, Bakara Sûresinin ve Âl-i İmrân Sûresinin sevabıdır. Zira daha önce de zikrettiğimiz gibi Araplar bazen fiilden kaynaklanan şeye o fiilin ismini verirler.

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1265); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 2/299; Ebû Dâvûd 1400; Tirmizî 2891; İbn Mâce 3786.

ذِكْرُ اسْتِغْفَارِ ثَوَابِ قِرَاءَةِ تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ لِمَنْ قَرَأَهُ

Mülk Sûresinin Sevabının Okuyanı İçin Bağışlanma Dilemesi

٧٨٨ - أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ شُعْبَةَ، حَدَّثَنِي قَتَادَةُ، عَنْ عَبَّاسٍ الْجُشَمِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «سُورَةٌ فِي الْقُرْآنِ، ثَلَاثُونَ آيَةً، تَسْتَغْفِرُ لِصَاحِبِهَا حَتَّى يُغْفَرَ لَهُ: تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ». [١: ٢]

788- Ebû Hureyre bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Kur'ân'da otuz âyetli bir sûre vardır. Bu sûre, sahibi bağışlanana kadar ona istiğfar eder: Tebâreke sûresi"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْأَمْرِ بِقِرَاءَةِ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يَأْخُذَ مَضْجَعَهُ

Uyumak İsteyene Kâfirûn Sûresini Okumanın Emredilmesi

٧٨٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو عَرُوبَةَ بِحَرَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ وَهْبِ بْنِ أَبِي كَرِيمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحِيمِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أُنَيْسَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ فَرْوَةَ بْنِ نَوْفَلٍ الْأَشْجَعِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، عَلِّمْنِي شَيْئًا أَقُولُهُ إِذَا أَوَيْتُ إِلَى فِرَاشِي، قَالَ: «اقْرَأْ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ»

789- Ferve b. Nevfel el-Eşcaî, babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına girip: "Ey Allah'ın Resûlü! Yatağıma yattığımda söyleyeceğim bir şeyi bana öğret" dediğimde şöyle buyurdu: **"Kâfirûn sûresini oku."**[2]

ذِكْرُ الْعِلَّةِ الَّتِي مِنْ أَجْلِهَا أَمَرَ بِهَذَا الْفِعْلِ

Bu Fiilin Emredilme Nedeni

٧٩٠ - أَخْبَرَنَا الصُّوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ فَرْوَةَ بْنِ نَوْفَلٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «هَلْ لَكَ فِي رَبِيبَةٍ فَيَكْفُلُهَا [قَالَ: أَرَاهَا] زَيْنَبُ [قَالَ عَلَى هَذَا مِن زُهَير]» ؟، قَالَ: ثُمَّ جَاءَ فَسَأَلَهُ النَّبِيُّ ﷺ، فَقَالَ: تَرَكْتُهَا

---

[1] Elbânî: Hasen liğayrihi; Şuayb: İsnâdı hasendir. Bak hadis no: 787.

[2] Elbânî: Sahih liğayrihi; Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Ahmed 5/456; Tirmizî 3403.

عِنْدَ أُمِّهَا، قَالَ: «فَمَجِيءٌ مَا جَاءَ بِكَ؟ »، قَالَ: جِئْتُ لِتُعَلِّمَنِي شَيْئًا أَقُولُهُ عِنْدَ مَنَامِي، قَالَ: «اقْرَأْ ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾، ثُمَّ نَمْ عَلَى خَاتِمَتِهَا، فَإِنَّهَا بَرَاءَةٌ مِنَ الشِّرْكِ». [١ : ٢]

790- Ferve b. Nevfel, babasından naklediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: **"Zeyneb'e bakmak bakıcı bir kadın bulur musun?"** diye sordu. Sonra (Ferve'nin babası) Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiğinde ona Zeyneb'i sorunca: **"Onu annesinin yanında bıraktım"** dedi. Bunun üzerine: **"Hayırdır, neden geldin?"** diye sordu. "Uyuyacağım zaman söyleyeceğim bir şeyleri bana öğretmen için geldim" dediğimde ise: **"Uyumak istediğim zaman Kâfirûn sûresini oku. Bitirdikten sonra da birşey konuşmadan uyu. Zira bu sûre, kişiyi şirkten uzak tutar"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ تَفَضُّلِ اللَّهِ ﷻ عَلَى قَارِئِ سُورَةِ الْإِخْلَاصِ بِإِعْطَائِهِ أَجْرَ قِرَاءَةِ ثُلُثِ الْقُرْآنِ

Yüce Allah'ın İhlâs Sûresini Okuyana Kur'ân'ın Üçte Birini Okumuş Gibi Sevap Vermesi

٧٩١ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ سِنَانٍ الْعَابِدُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، عَنْ مَالِكٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ: أَنَّ رَجُلًا سَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ يُرَدِّدُهَا، فَلَمَّا أَصْبَحَ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَكَأَنَّ الرَّجُلَ يَتَقَالُّهَا، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهَا لَتَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ». [١ : ٢]

791- Ebû Saîd el-Hudrî bildiriyor: Adamın biri birinin İhlâs Sûresini tekrarlayıp durduğunu işitti. Sabah olunca Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelip bunu aktardı ki adamın okuduğunu az buluyordu. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Canım elinde olana yemin olsun ki İhlâs Sûresi, Kur'ân'ın üçte birine denktir"** buyurdu.[2]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: Sahîh'in şartlarına göre sahihtir. Ebû Dâvûd 5055; Tirmizî 3403; Darimî 2/459.

[2] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 1314); Şuayb: İsnâdı Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir. Muvattâ 1/208; Ahmed 3/35; Buhârî 5013; Ebû Dâvûd 1461; Nesâî 2/171.

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْعَرَبَ فِي لُغَتِهَا تَنْسِبُ الْفِعْلَ إِلَى الْفِعْلِ نَفْسِهِ كَمَا تَنْسِبُهُ إِلَى الْفَاعِلِ وَالْأَمْرِ سَوَاءٌ

Arapların Bir Filli Falle Nisbet Ettiği Gibi Filli de Fille Nisbet Etmesi

٧٩٢ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا حَوْثَرَةُ بْنُ أَشْرَسَ، حَدَّثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنْ ثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَجُلًا، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي أُحِبُّ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «حُبُّكَ إِيَّاهَا أَدْخَلَكَ الْجَنَّةَ». [١ : ٢]

792- Enes b. Mâlik der ki: Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! İhlâs sûresini seviyorum" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ona karşı olan bu sevgin seni Cennete sokacak"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ إِثْبَاتِ مَحَبَّةِ اللَّهِ لِمُحِبِّي سُورَةِ الْإِخْلَاصِ

Yüce Allah'ın İhlâs Sûresini Seveni Sevmesi

٧٩٣ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَلْمٍ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، أَنَّ أَبَا الرِّجَالِ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ حَدَّثَهُ، عَنْ أُمِّهِ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ رَجُلًا عَلَى سَرِيَّةٍ، فَكَانَ يَقْرَأُ لِأَصْحَابِهِ فِي صَلَاتِهِمْ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، فَلَمَّا رَجَعُوا ذَكَرُوا ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: «سَلُوهُ لِأَيِّ شَيْءٍ صَنَعَ هَذَا»؟ فَسَأَلُوهُ، فَقَالَ: أَنَا أُحِبُّ أَنْ أَقْرَأَهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَخْبِرُوهُ أَنَّ اللَّهَ يُحِبُّهُ». [١ : ٢]

793- Hz. Aişe bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın komutasında bir müfreze gönderdi. Komutanları askerlere namazı kıldırırken kıraatini hep İhlâs Sûresi'yle bitiriyordu. Müfreze dönüşü askerler komutanın bu yaptığını Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) aktardılar. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ona sorun, neden öyle bir şey yapmış"** buyurunca, sordular. Adam: "Onu okumayı

[1] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/226); Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 3/141; Tirmizî 2901; Darimî 2/460, 2/461.

seviyorum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Yüce Allah'ın da onu sevdiğini adama söyleyin"** buyurdu.[1]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ حُبَّ الْمَرْءِ سُورَةَ الْإِخْلَاصِ بِالْمُدَاوَمَةِ عَلَى قِرَاءَتِهَا يُدْخِلُهُ الْجَنَّةَ

Kişinin Okumaya Devam Ettiği İhlâs Sûresine Olan Sevgisinin Onu Cennet Sokacak Olması

٧٩٤ - أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا مُصْعَبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الزُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَجُلًا كَانَ يَلْزَمُ قِرَاءَةَ: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ فِي الصَّلَاةِ مَعَ كُلِّ سُورَةٍ، وَهُوَ يَؤُمُّ بِأَصْحَابِهِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِيهِ، فَقَالَ: إِنِّي أُحِبُّهَا، قَالَ: «حُبُّهَا أَدْخَلَكَ الْجَنَّةَ». [١: ٢]

794- Enes bildiriyor: Adamın biri arkadaşlarına imamlık yapıyor. İhlâs sûresini devamlı her namazda, her sûre ile beraber okuyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona bunun sebebini sorunca adam: "Bu sûreyi seviyorum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Ona karşı olan bu sevgin seni Cennete sokacak"** buyurdu.[2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْقَارِئَ لَا يَقْرَأُ شَيْئًا أَبْلَغَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ ﷻ مِنْ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ

Kişinin Allah Katında Felak Sûresinden Daha Etkili Bir Şey Okuyamayacağı Hakkında

٧٩٥ - أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ أَسْلَمَ أَبِي عِمْرَانَ، عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ، قَالَ: تَبِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَوْمًا وَهُوَ رَاكِبٌ، فَوَضَعْتُ يَدِي عَلَى يَدِهِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَقْرِئْنِي مِنْ سُورَةِ هُودٍ وَمِنْ سُورَةِ يُوسُفَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّكَ لَنْ تَقْرَأَ شَيْئًا أَبْلَغَ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾». [١: ٢]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Nesâî 949); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Buhârî 7375; Müslim 813; Nesâî 2/171.

[2] Elbânî: Sahih; Şuayb: Ravileri güvenilir kimselerdir. Bak hadis no: 792.

795- Ukbe b. Âmir der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bineğine binmiş gidiyorken ben de ardından gittim. Elimi eline koyup: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana, Hûd veya Yûsûf sûresinden bir şeyler okut" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Okumak için Allah katında, Felak («De ki: Ben ağaran sabahın Rabbine sığınırım»)[1] sûresinden daha etkili başka bir sûre bulamazsın"** karşılığını verdi. [2]

ذِكْرُ الْبَيَانِ بِأَنَّ الْقَارِئَ لَا يَقْرَأُ شَيْئًا يُشْبِهُ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾، وَ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾

Kişinin Felak ve Nâs Sûrelerine Benzeyen Başka Bir Şey Okuyamayacağı Hakkında

٧٩٦ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُكْرَمٍ الْبَزَّارُ بِالْبَصْرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيِّ بْنِ بَحْرٍ، حَدَّثَنَا بَدَلُ بْنُ الْمُحَبَّرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَدَّادُ بْنُ سَعِيدٍ أَبُو طَلْحَةَ الرَّاسِبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْجُرَيْرِيُّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اقْرَأْ يَا جَابِرُ»، قَالَ: قُلْتُ: مَا أَقْرَأُ بِأَبِي وَأُمِّي أَنْتَ؟، قَالَ: «﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ وَ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ »، فَقَرَأْتُهُمَا، فَقَالَ ﷺ «اقْرَأْ بِهِمَا، وَلَنْ تَقْرَأَ بِمِثْلِهِمَا». [١: ٢]

796- Câbir bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Oku ey Câbir!"** diye buyurunca, ben: "Anam babam sana feda olsun! Ne okuyayım?" karşılığını verdim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **«Kul Eûzü bi-Rabbi'l-Felak»[3] ve «Kul Eûzü bi-Rabbi'n-Nâs»[4] sûrelerini oku"** buyurdu. Bunları okuduğumda bana: **"Bunları sürekli oku. Okumak için bunların değerinde başka bir sûre de bulamazsın"** buyurdu. [5]

---

[1] Felak Sur. 1

[2] Elbânî: Sahih (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/226; es-Silsiletu's-sahîha 3499; Şuayb: İsnâdı sahihtir. Ahmed 4/159; Müslim 814/265; Ebû Dâvûd 1462; Tirmizî 2902; Nesâî 2/158; Darimî 2/461, 2/462.

[3] Felak Sur. 1

[4] Nâs Sur. 1

[5] Elbânî: Hasen (et-Ta'lîku'r-rağîb 2/226); Şuayb: Hadis hasendir. Nesâî 8/254.

ذِكْرُ الْإِخْبَارِ عَمَّا يُسْتَحَبُّ لِلْمَرْءِ قِرَاءَةُ الْمُعَوِّذَتَيْنِ فِي أَسْبَابِهِ

Kişinin Çeşitli Hallerinde Muavvizeteyn'i Okumasının Müstehaplığı

٧٩٧ - أَخْبَرَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زِرٍّ، قَالَ: قُلْتُ لِأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ: إِنَّ ابْنَ مَسْعُودٍ لَا يَكْتُبُ فِي مُصْحَفِهِ الْمُعَوِّذَتَيْنِ، فَقَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «قَالَ لِي جِبْرِيلُ: ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ فَقُلْتُهَا، وَقَالَ لِي: ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ فَقُلْتُهَا» فَنَحْنُ نَقُولُ مَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. [١ : ٢]

797- Zir (b. Hubeyş) der ki: Ubey b. Ka'b'a: "İbn Mes'ûd, Muavvizeteyn'i (Felak ile Nâs sûrelerini) mushafına yazmıyor" dediğimde şu karşılığı verdi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: **"Cebrâil bana:** ***«De ki: Yarattığı şeylerin kötülüğünden, karanlığı çöktüğü zaman gecenin kötülüğünden, düğümlere üfleyenlerin kötülüğünden, haset ettiği zaman hasetçinin kötülüğünden, sabah aydınlığının Rabbine sığınırım»*** (Felak Sûresi) **dememi istedi. Ben de (sizlere) bunları dedim. Yine:** ***«De ki: Cinlerden ve insanlardan; insanların kalplerine vesvese veren sinsi vesvesecinin kötülüğünden, insanların Rabbine, insanların Melik'ine, insanların İlâh'ına sığınırım»*** (Nâs Sûresi) **dememi istedi. Ben de (sizlere) bunları dedim."** Biz de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dediği şeyleri diyoruz.[1]

ذِكْرُ الْإِبَاحَةِ لِلْمَرْءِ أَنْ يَقْرَأَ الْقُرْآنَ، وَهُوَ وَاضِعٌ رَأْسَهُ فِي حِجْرِ امْرَأَتِهِ إِذَا كَانَتْ حَائِضًا

Kişinin Hayızlı Karısının Kucağına Başını Koyarak Kur'ân Okumasının Mubahlığı

٧٩٨ - أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْهَمْدَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْعَلَاءِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَضَعُ رَأْسَهُ فِي حِجْرِ إِحْدَانَا، فَيَتْلُو الْقُرْآنَ وَهِيَ حَائِضٌ». [٤ : ١]

---

[1] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı hasendir. Ahmed 5/129; Buhârî 4977.

798- Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu alayhi vesellem)'in başı, biz hayızlı olduğumuz halde bizden birimizin kucağında bulunurdu ve biz bu halde iken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân okurdu."[1]

ذِكْرُ الإِبَاحَةِ لِغَيْرِ الْمُتَطَهِّرِ أَنْ يَقْرَأَ كِتَابَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُنْ جُنُبًا

Cünüp Olmadıkça Abdestsiz Kimsenin Allah'ın Kitab'ını Okumasının Mubahlığı

٧٩٩ - أَخْبَرَنَا أَبُو قُرَيْشٍ مُحَمَّدُ بْنُ جُمْعَةَ الْأَصَمُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَيْمُونٍ الْمَكِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ شُعْبَةَ، وَمِسْعَرٍ، وَذَكَرَ أَبُو قُرَيْشٍ آخَرَ مَعَهُمَا، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: «كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَحْجُبُهُ عَنْ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ مَا خَلَا الْجَنَابَةَ». [٤: ١]

799- Hz. Ali der ki: "Cünüplükten başka hiçbir şey, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i Kur'ân okumaktan alıkoymazdı."[2]

٨٠٠ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ قُتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مِسْعَرٍ، وَشُعْبَةَ، وَذَكَرَ ابْنُ قُتَيْبَةَ آخَرَ مَعَهُمَا، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ: «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَكُنْ يَحْجُبُهُ مِنْ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ شَيْءٌ إِلَّا أَنْ يَكُونَ جُنُبًا». [٥: ٣١]

800- Hz. Ali der ki: "Cünüplükten başka hiçbir şey, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'i Kur'ân okumaktan alıkoymazdı."[3]

---

[1] Elbânî: Sahih (Sahîh Ebî Dâvud 252); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 6/148; Buhârî 7549; Müslim 301; Ebû Dâvûd 260; Nesâî 1/147; İbn Mâce 634.

[2] Elbânî: Zayıf (es-Silsiletu'd-daîfe 485); Şuayb: Hadis hasendir. Ahmed 1/83; Ebû Dâvûd 229; Nesâî 1/144; Tirmizî 146; İbn Mâce 594.

[3] Elbânî: Zayıf; Şuayb: Hadis hasendir. Bak hadis no: 799.

ذِكْرُ خَبَرٍ قَدْ يُوهِمُ مَنْ لَمْ يُحْكِمْ صِنَاعَةَ الْعِلْمِ أَنَّهُ مُضَادٌّ لِخَبَرِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ

İlmde Derinliği Olmayana Önceki Ali b. Ebî Tâlib Hadisine Aykırı Gibi Görünen Haber

٨٠١ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ مَوْلَى ثَقِيفٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ خَالِدِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى أَحْيَانِهِ». [٥: ٣١]

801- Hz. Aişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her halinde Allah'ı zikrederdi."[4]

ذِكْرُ خَبَرٍ قَدْ يُوهِمُ غَيْرَ الْمُتَبَحِّرِ فِي صِنَاعَةِ الْحَدِيثِ أَنَّهُ مُضَادٌّ لِخَبَرِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ

Hadis İlminde Uzman Olmayana Önceki Ali b. Ebî Tâlib Hadisine Aykırı Gibi Gözüken Haber

٨٠٢ - أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى الْوَاسِطِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ خَالِدِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنِ الْبَهِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى أَحْيَانِهِ» [٤: ١]

802- Hz. Aişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her halinde Allah'ı zikrederdi."[5]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ: قَوْلُ عَائِشَةَ: يَذْكُرُ اللَّهَ عَلَى أَحْيَانِهِ، أَرَادَتْ بِهِ الذِّكْرَ الَّذِي هُوَ غَيْرُ الْقُرْآنِ، إِذِ الْقُرْآنُ يَجُوزُ أَنْ يُسَمَّى الَّذِي ذَكَرَ ، وَقَدْ كَانَ لَا يَقْرَؤُهُ وَهُوَ جُنُبٌ، وَكَانَ يَقْرَؤُهُ فِي سَائِرِ الْأَحْوَالِ

Ebû Hâtim der ki: Âişe, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) her halinde Allah'ı zikrederdi" sözüyle Kur'ân okuma dışındaki zikri kastetmiştir. Zira Kur'ân zikir

---

[4] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 406); Sahîh Ebî Dâvud 14); Şuayb: İsnâdı kavîdır. Ahmed 6/70; Müslim 372; Ebû Dâvûd 18; Tirmizî 3384; İbn Mâce 302.

[5] Elbânî: Sahih; Şuayb: İsnâdı kavîdir. Ahmed 6/70; Müslim 372; Ebû Dâvûd 18; Tirmizî 3384; İbn Mâce 302.

olarak isimlendirilse de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cünüpken Kur'ân okumazdı. Diğer durumlarda ise okurdu.

ذِكْرُ خَبَرٍ قَدْ يُوهِمُ غَيْرَ طَلَبَةِ الْعِلْمِ مِنْ مَظَانِّهِ أَنَّهُ مُضَادٌّ لِلْخَبَرَيْنِ الْأَوَّلَيْنِ اللَّذَيْنِ ذَكَرْنَاهُمَا

İlim Talebesi Olmayana Önceki İki Hadise Aykırı Gibi Gözüken Haber

٨٠٣ - أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، وَخَالِدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ النَّضْرِ،، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنِ الْحُضَيْنِ بْنِ الْمُنْذِرِ، عَنِ الْمُهَاجِرِ بْنِ قُنْفُذِ بْنِ عُمَيْرِ بْنِ جُدْعَانَ، أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِ، فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى تَوَضَّأَ، ثُمَّ اعْتَذَرَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: «إِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أَذْكُرَ اللَّهَ إِلَّا عَلَى طُهْرٍ، أَوْ، قَالَ: عَلَى طَهَارَةٍ»

وَكَانَ الْحَسَنُ بِهِ يَأْخُذُ [٤: ١]

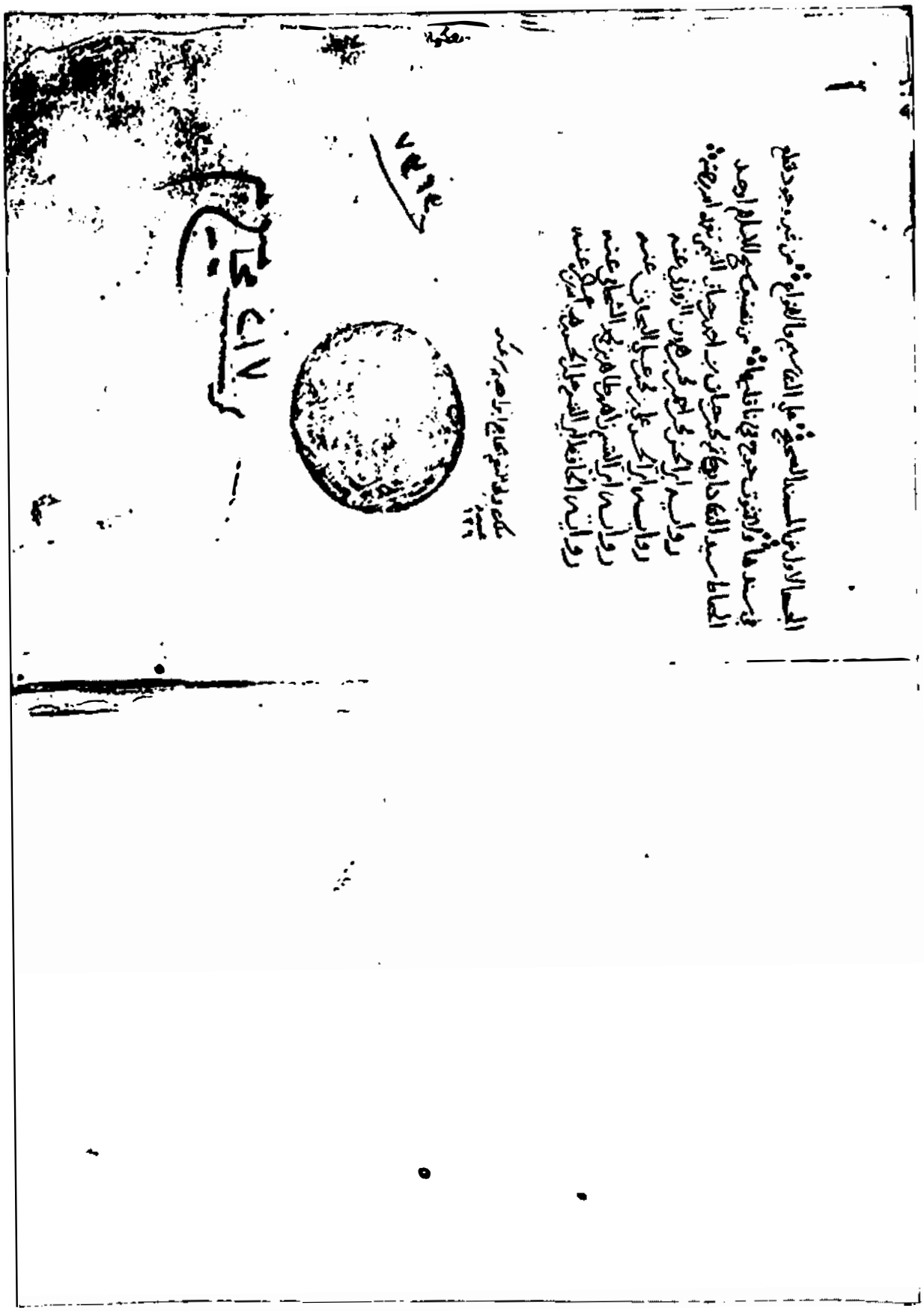
803- Muhâcir b. Kunfuz b. Umeyr b. Cud'ân bildiriyor: Muhâcir, abdest aldığı sırada Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem)'in yanına vardı. O'na selam verdi. Fakat Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) abdest almayı bitirinceye kadar onun selamına karşılık vermedi. Sonra da ona mazeret bildirerek: **"Doğrusu ben, abdestsiz bir vaziyette Allah'ı anmayı uygun görmedim"** buyurdu. Hasan (el-Basrî) de aynı görüşteydi.[1]

قَالَ أَبُو حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَوْلُهُ ﷺ: «إِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أَذْكُرَ اللَّهَ إِلَّا عَلَى طُهْرٍ»، أَرَادَ بِهِ ﷺ الْفَضْلَ، لِأَنَّ الذِّكْرَ عَلَى الطَّهَارَةِ أَفْضَلُ، لَا أَنَّهُ كَانَ يَكْرَهُهُ لِنَفْيِ جَوَازِهِ

Ebû Hâtim der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ***"Abdestsiz bir vaziyette Allah'ı anmayı uygun görmedim"*** sözüyle abdestli bir şekilde Allah'ı anmanın faziletine dikkat çekmiştir. Zira abdestli bir şekilde yapılan zikir daha faziletlidir. Yoksa bundan kasıt caiz olmadığı ve bunu kerih gördüğü değildir.

---

[1] Elbânî: Sahih (es-Silsiletu's-sahîha 834; Sahîh Ebî Dâvud 13); Şuayb: İsnâdı Müslim'in şartınca sahih. Ahmed 4/345; Nesâî 1/37; İbn Mâce 350; Darimî 2/278.

Sahîh İbn Hibbân'ın Mısır'da Dârul-kutub el-Mısriyye kütüphanesinde mecâmî' 217 numarada kayıtlı olan elyazması nüshasının kapak sayfası sayfası

اخبرنا عمر بن محمد الهمداني بمكة حدثنا موسى بن اسمعيل حدثنا سفين عن عثمان بن حكيم عن
عبد الرحمن بن ابي عمرة عن عثمان بن عفان رضي الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم
قال من صلى العشا والغداة في جماعة فكانما قام الليل ذكر الخبر المدحض
قول من زعم ان هذا الخبر تفرد به موسى بن اسمعيل اخبرنا محمد بن محمد
بن عدي بنسا حدثنا حميد بن زنجويه حدثنا ابو نعيم حدثنا سفين عن عثمان بن حكيم عن عبد الرحمن
بن ابي عمرة عن عثمان بن عفان رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
من صلى العشا في جماعة كان كقيام نصف ليلة ومن صلى العشا والفجر في
جماعة كان كقيام ليلة ذكر الخبر المدحض قول من زعم ان رفع
هذا الخبر تفرد به سفين الثوري وحده اخبرنا عبد الله بن
الازدي بنا ابراهيم بن المغيرة بسامراء بالمخرومي حدثنا عبد الواحد بن زياد حدثنا
عثمان بن حكيم حدثنا عبد الرحمن بن ابي عمرة قال دخل عثمان بن عفان رضي الله عنه المسجد
بعد صلاة المغرب فقعد وحدي وقعدت اليه فقال يا ابن اخي سمعت رسول الله
صلى الله عليه وسلم يقول من صلى العشا في جماعة فكانما قام نصف الليل ومن
صلى الصبح في جماعة فكانما صلى الليل كله ذكر تعاقب الملائكة
عند صلاتي العصر والغداة اخبرنا عمر بن سعيد بن سنان الطائي العابد
بمنبج حدثنا احمد بن ابي بكر عن مالك عن ابي الزناد عن الاعرج عن ابي هريرة رضي الله عنه
ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال يتعاقبون فيكم ملائكة بالليل وملائكة
بالنهار ويجتمعون في صلاة الفجر وصلاة العصر ثم يعرج الذين باتوا فيكم فيسألهم
وهو اعلم كيف تركتم عبادي فيقولون تركناهم وهم يصلون واتيناهم وهم
يصلون

يصلون قال ابو حاتم في هذا الخبر بيان واضح بان ملائكة الليل انما تنزل
والناس في صلاة العصر وحينئذ تصعد ملائكة النهار ضد قول من زعم ان ملائكة
الليل تنزل بعد غروب الشمس ذكر استعفار الملائكة لمصلي صلاة
العصر والغداة في الجماعة اخبرنا احمد بن علي المثنى حدثنا ابو خيثمة حدثنا جرير
عن الاعمش عن ابي صالح عن ابي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
يتعاقبون فيكم اذا كانت صلاة الفجر نزلت ملائكة النهار فشهدت معكم
الصلاة جميعا وصعدت ملائكة الليل ومكثت معكم ملائكة النهار فيسألهم
ربهم وهو اعلم ما تركتم عبادي يصنعون فيقولون جيناهم وهم يصلون
وتركناهم وهم يصلون قال فحسبت انهم يقولون فاغفر لهم يوم الدين
ذكر اثبات ذمة الله جل وعلا لمصلي صلاة العشاء
اخبرنا اسحق بن ابراهيم الانماطي بمكة حدثنا حميد بن مسعدة حدثنا معتمر بن سليمان
عن داود بن ابي هند عن الحسن عن جندب رضي الله عنه ان رسول الله
صلى الله عليه وسلم قال من صلى الغداة فهو في ذمة الله فاتق الله يا ابن آدم
ان يطلبك الله بشيء من ذمته ذكر تكفير الصلوات الخمس
الحدث عن موتكه اخبرنا ابن سلم حدثنا عبد الرحمن بن ابراهيم حدثنا الوليد
الاوزاعي حدثني شداد ابو عمار حدثني واثلة بن الاسقع رضي الله عنه قال جا
رجل الى رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال يا رسول الله اني اصبت حدا
فاقمه علي قال فاعرض عنه ثم قال يا رسول الله اني اصبت حدا فاقمه علي
فاعرض عنه واقيمت الصلاة فلما سلم قال يا رسول الله اني اصبت حدا

ع عثمان امير المؤمنين ٣
ع عثمان ذي النورين ٤
ع عثمان الاموي ٥
ع ابو هريرة عبد الله صحب ٣
ع ابو هريرة الحافظ ١
ع عبد الله جندب البجلي ٨
ع واثلة بن الاسقع اللثي ٢

Sahîh İbn Hibbân'ın Mısır'da Dârul-kutub el-Mısriyye kütüphanesinde mecâmî' 217 numarada kayıtlı olan elyazması nüshasının içindcn bir sayfası

Dördüncü Hicri asırda el-Müstedrek ale's-Sahîhayn kitabının müellifi ünlü Hâkim en-Nîsâbûrî'nin hadis, fıkıh, lugat ve vaaz alanlarındaki üstün bilgisine işaret ettiği ve Yâkût el-Hamavî'nin ise onu asrın imamı ve allâmesi diye övdüğü İbn Hibbân'ın el-Müsnedü's-sahîh ale't-tekâsîm ve'l-envâ' [es-Sünen] et-Tekâsîm ve'l-envâ' ve kısaca Sahîh İbn Hibbân adlı eseri, klasik tasnif metotlarından farklı olarak emirler, nehiyler, haberler, mubahlar ve Peygamber'in fiilleri şeklinde beş bölüm halinde düzenlenen ve sahih olanları yanında hasen hadisleri de kapsayan 7500 hadisi ihtiva etmektedir. İbnü's-Salâh ve diğer hadis âlimlerinin kanaatine göre sadece sahih hadisleri toplamayı hedef alan kitaplar arasında Buhârî ile Müslim'in ve İbn Huzeyme'nin Sahih'inden sonra dördüncü sırada İbn Hibbân'ın Sahih'i yer almıştır.

Alâu'd-dîn Ali bin Balabân el-Fârisî (öl. 739/1339) tarafından el-İhsân fî takrîbi Sahîhi İbn Hibbân adıyla konu başlıklarına göre yeniden düzenlemiştir. El-İhsân, İbn Balabân'ın Sahîh'i fıkıh konularına göre yeniden düzenlediği bir çalışması olup kısaca Sahîh İbn Hibbân adıyla yayımlanmıştır. İbn Balabân, câmi türü hadis kitaplarının düzenini dikkate alarak Sahîh'teki hadisleri bir mukaddime ile yirmi üç konu kitabı halinde düzenlemiş, ana konu başlıkları ve fasıllar dışında eserin aslına bir ilavede bulunmamıştır.

Yayınevi olarak daha önce İbn Hibbân'ın bu eserinde geçen ve Buhârî ve Müslim'in Sahih'lerinde bulunmayan 2674 "zevâid" hadisi-i şerifi içeren Nûreddin el-Heysemî'nin hazırladığı Mevâridü'z-zam'ân ilâ zevâidi İbni Hibbân adlı kitabının iki cilt olarak çevirisini yayımlamıştık.

Hadis Deposu
hadisdeposu.com

9 786054 659432